ROMANUL SECOLULUI XX

EYVIND JOHNSON

răcoarea țărmurilor

UNIVERS

Romancierul suedez Eyvind Johnson (1900–1977) își dă proba deplinei maturități artistice cu **Răcoarea țărmurilor** (1946), punct de răscruce pe traseul bogatei și valoroasei sale opere, încununată cu premiul Nobel în 1974.

Cel mai înșelător lucru care se poate spune despre Răcoarea țărmurilor **ar fi acela că, de azi înainte, romanul face inutilă lectura** Odiseei. **Dimpotrivă, o face și mai necesară, atît pentru ea însăși cît și pentru faptul că este nemuritorul poem din care a luat ființă, în chip atît de strălucit, romanul lui Eyvind Johnson. Romanul este pentru prezent, poemul pentru eternitate.**

MARK VAN DOREN

Lei 25

EYVIND
JOHNSON

Răcoarea ţărmurilor

În româneşte de ION I. IANCU

Editura
UNIVERS
Bucureşti © 1983

1

La sorocul anilor

NU NUMAI DUPĂ SOARE – MILOSTIVUL şi crudul Helios, una dintre iscoadele zeilor, cunoscut sub alte nume la popoare şi triburi barbare – şi-a socotit numărul anilor, dintre care câte unul ar fi putut avea durata unei zile, iar altul, cât a zece ani.

Şi-a amintit cu mare mulţumire de unii dintre anii săi, într-adevăr, cu o satisfacţie ce-l putea face să-şi plescăie limba roşie – sau, cel puţin, să-şi plimbe peste buze acel instrument al gustului altădată ascuţit, acum tocit. Mai întâi pe buza superioară, suptă pe stânga, acolo unde lipseau vreo trei-patru dinţi, apoi înapoi, pe cea inferioară, care cădea ieşind puţin în afară. Astfel mişcarea descria un oval orizontal, iar dincolo de acel gest – neîndoielnică expresie a mulţumirii, a mulţumirii de sine, a nemăsuratei satisfacţii – se aflau atât amintirea despre bucatele gustate la mese dreptunghiulare sau ovale din esenţe de lemn parfumat, cât şi despre femei, despre rotunjimile trupului de femeie, despre centrul lui, despre gropiţele lui extrem de importante, acelea prea îndrăgite.

„A fost şi războiul, şi multe altele”, rosti în gând, refuzând însă să-şi amintească ce anume. Dar din cauza dinţilor care-o părăsiseră sau fuseseră rupţi de lovituri, gura îi era strâmbă. Femeile, pe care le sărutase acea gură, ar fi observat strâmbătura. Ar fi remarcat-o, de asemenea, şi cel care ar fi cunoscut evenimentele din ultimii douăzeci de ani: deosebirea dintre cel ce se pornise la drum, la douăzeci şi cinci de ani, şi bărbatul de acum, de patruzeci şi cinci. Era un rictus care-l desfigura, care răpea zâmbetului o bună parte din expresia de bunătate, blândeţe, firească

bunăvoinţă şi ascuţită isteţime.

Acum zâmbea. Din cauza gurii strâmbe, zâmbetul era atât de fugar şi lipsit de bunătatea lui, încât era imposibil să-l interpretezi pe loc, dacă nu cunoşteai firea omului sau povestea vieţii lui. Ceea ce apăruse pe acele buze, între mustaţa roşcată, pleoştită şi zbârlită, şi barba ce i se revărsa pe obraji, părea doar un zâmbet strâmb, un zâmbet prefăcut. Chiar aşa şi era în acea clipă, un zâmbet prefăcut cu intenţie. Dar dacă cineva l-ar fi luat drept un zâmbet crud, însetat de sânge, lacom de război, sadic, ar fi greşit. Căci nu era un zâmbet cu adevărat prefăcut, ci unul fals-prefăcut.

Se afla în captivitate pe o insulă, mai curând o limbă de pământ stâncoasă, foarte bogată în izvoare şi păduri, ce se-ntindea în partea de sud-est a acelui loc pe care, după trei mii de ani, navigatori plini de cutezanţă aveau să-l numească – imitând sunetele cuvintelor arabe şi semite – Strâmtoarea Gibraltar; la hotarul cel mai îndepărtat al lumii posibile.

Se afla acolo de mai mult de şapte ani.

„Infern, demoni şi alţi draci”, rosti în gând, în timp ce-şi scărpina nasul cărnos de mărime potrivită, acceptabil ca formă, dar rău-încercat. Mâna care scărpina era lată, cu degete scurte. Degetul mic şi al treilea de la mâna stângă se aflau închircite către cel mijlociu, într-o încremenire care de mulţi ani nu mai cedase, o contracţie musculară, născută din cine ştie ce efort extraordinar. Degetul mijlociu se prezenta bine, dar cutele de piele din jurul articulaţiilor erau cam prea mari şi umflate. Arătătorul era curbat cu modestie către cel mijlociu şi înspre palmă, ca şi cum ar fi căutat în amintire, încercând cu spaimă să reînvie ora fatală când trudise atât de cumplit, alături de cele deformate, încât, niciodată după aceea, nu mai izbutiseră să se îndrepte. Degetul mare era scurt şi gros, totuşi unghia sa degaja un fel de demnitate, o maiestuoasă trufie, mai cu seamă dacă era privită din profil, dinspre încheietură. Dosul mâinii era brăzdat de tăieturi de junghere sau săbii, probabil tendoanele era vătămate. Al treilea deget de la

mâna dreaptă lipsea de la rădăcină. Unora le-ar fi apărut ca un dinte lipsă: mâna rânjea. În alte privinţe, era o mână zdravănă.

Palmele ambelor mâini, mai ales cea din dreapta, dovedeau că fuseseră cândva bătătorite şi plesnite; purtau urmele unor crăpături provocate de apa sărată a mării.

Încheieturile mâinilor erau foarte groase, aşa cum le are un comandant care munceşte el însuşi, un comandant de navă căruia de multe ori i-a fost rândul la cârmă. Braţele goale nu erau prea lungi, în schimb se putea vorbi despre munţii lor de muşchi. Avea umeri largi, spinarea era fără tăgadă puternică, dar nu se mai ţinea dreaptă. Când se afla în picioare, nu s-ar fi putut spune că-i suplu şi agil, chiar dacă nu era cu adevărat gras; mai curând lăsa impresia că este mătăhălos; imediat însă ce făcea câţiva paşi – nu primii, ci când se deplasa puţin – oricine a fi avut ocazia să-l observe şi-ar fi dat seama că supleţea lui viguroasă nu se pierduse cu totul. Iar centura înţintată era scurtă; talia îi era încă suplă.

„Câţiva ani au fost buni, dar, la drept vorbind, mulţi au fost din cale-afară de grei”, cugetă el, îndreptându-şi privirile către terenul netezit din faţa casei. Se afla tocmai la ceasul dinaintea amurgului. Valea de la apus, de sub el, era cufundată în umbre adânci. La stânga se înălţau munţii învăluiţi în nori – cele mai înalte piscuri nu se zăreau aproape niciodată din cauza umezelii purtată de vântul de răsărit, dinspre mare. La ambele capete, valea era închisă de păduri. Înaintea sa se întindea covorul verde de iarbă, după care urmau stâncile ţărmului.

Înălţă capul ascultând. Printre ţipete de pescăruşi şi rândunici-de-mare, desluşi zvonul talazurilor, valurile veşnice. De pe malul prăpăstios de deasupra se putea zări lumina soarelui vreme îndelungată: strălucea pe culmile de dincolo de Strâmtoare. În spatele muntelui se afla Insula Grotei, ascunsă de ţărm, la adăpost de înverşunarea furtunilor, unde porneau în excursie ori de câte ori dânsa se găsea în bună dispoziţie.

Îşi concentră auzul înspre interiorul casei. Se mai afla

încă acolo, în sală, ţipând ca o căţea în călduri, pentru el, însă, zbieratele ei nu însemnau mai mult decât un îndepărtat murmur, înghiţit de murmurul celor patru izvoare de deasupra. „De mult ar fi trebuit ucisă, gândi într-unul din dialectele pe care şi le însuşise. Ucisă în bătaie. Atunci...”

Grumazul îi era gros; ţi-l puteai închipui ca un fragment de catarg – capul în locul velelor nevăzute, înălţate laolaltă cu acelea ale dorurilor, ale dorinţelor încâlcite. Barba blond-roşcată îi era zbârlită după ultimele trei zile şi nopţi de dragoste şi băutură; dată cu ulei, ar fi putut arăta ca bronzul moale. Ascunsă de ea, bărbia mare îi trăda firea prin forma ei. Când nu schiţa zâmbetul acela strâmb, ridurile dimprejurul gurii erau regulate. Mustăţile îi atârnau atât de jos, încât ar fi putut să şi le sugă, dac-ar fi avut chef.

Păsările mării îşi strigau protestul împotriva nopţii. Adulmecă gândind că putea desluşi mirosul de sare, de alge şi peşte intrat în putrefacţie, chiar şi de acolo de sus. Un val mic de nesupunere îl năpădi încă o dată. Îşi prefiră barba cu mâna dreaptă, după care se apucă de nas, trăgând de el cu degetul gros şi articulaţia arătătorului circit, dinspre rădăcină în jos, studiindu-i conformaţia osoasă; brusc, însă, îşi împinse mâna în sus, ca şi cum ar fi vrut să-mpingă la loc revolta pe care o scosese la lumină. Se comporta ca anumite persoane, pe care nu le voi numi, care, dorind să-şi disimuleze dezamăgirea sau emoţia, nu fac altceva decât să demonstreze mai curând că nasurile lor nu sunt prin nimic mai frumoase sau mai urâte decât ale altora. Nările îi erau dilatate, pofticioase, zbârciturile de pe ele şi dimprejurul lor trădând viclenie. Iată un bărbat ce nu putea fi tras pe sfoară cu uşurinţă! Iată un bărbat care se putea stăpâni, fiind, în acelaşi timp, extrem de viclean. Nu era omul ce putea fi dus de nas; căci, pentru a face o glumă ce poate părea stupidă deşi de fapt este subtilă, s-ar putea spune că, atunci când forţele dinlăuntrul său se dezlănţuiau, se conducea după propriul său nas.

La rădăcina nasului se găsea umflătura prudenţei: se desluşea limpede în acel semn încă şi mai multă şiretenie şi

iscusinţă a minţii. Fruntea largă, nu prea înaltă, era brăzdată, din tâmplă în tâmplă, de trei cute orizontale. Culoarea sprâncenelor stufoase era mult mai închisă decât aceea a părului rărit pe creştetul capului, în acea clipă răsfirat pe ceafă, ascunzându-i urechile, fără a-i stânjeni auzul. Sub ochii plini de agerime, îşi făceau apariţia pungile. Probabil ca o consecinţă a destrăbălării. Culoarea ochilor varia între cenuşiu şi verde, iar albul lor era într-adevăr străbătut de vinişoare sângerii, aşa cum e firesc la vârsta de mijloc, când, datorită lor, expresia de nevinovăţie dispare din ochii ce au avut-o ca rezultat al lipsei de experienţă sau perversiunii sexuale. Deşi istovită, chiar şi acum, căutătura îi era iscoditoare, pătrunzătoare, prudentă.

Nu era prea înalt, ci atât cât trebuia, şi – aşa cum v-am mai spus – uşor încovoiat. Umerii aceia viguroşi purtaseră fără îndoială grele poveri; e posibil ca şi necazurile din tinereţe să-şi fi lăsat urmele.

Desluşi din nou zvonul talazurilor, protestele răguşite ale pescăruşilor, ţipetele rândunicilor-de-mare.

Când se răsuci înspre casa ei, casa albă din faţa celor patru izvoare de pe munte, a fost nevoit să recunoască din nou că era minunat plasată: „Splendid amplasament”, îşi spuse furios. Casa se înălţa în centrul unui crâng de plopi; îndărătul ei se afla o grotă imensă, mascată de verdeaţa crescută din munte: vlăstare de stejar şi stejar de plută, lăstăriş. Mai sus se aflau viile, apoi urmau pădurile umbroase de stejari, apoi ierburi încâlcite, apoi munţii, şi dincolo de ei, către miazăzi, deşerturile nesfârşite. Către apus defilau la nesfârşit munţii, apoi neţărmurita, neştiuta mare, Oceanul Atlanţilor.

„Iată un loc unde ai putea *rămâne”;* adeseori îi trecuse prin minte acest gând, în momente când era bântuit de aceleaşi sentimente ca acum, fiind însă conştient, în acelaşi timp, că nu era un loc unde-ar fi izbutit să stea. Se împlineau acum mai mult de şapte ani! Avea patruzeci şi patru, patruzeci şi cinci de ani; dar au existat clipe când şi-a spus cu voce tare: „Am treizeci şi cinci de ani. Nu pun la socoteală cei zece ani de război”. În astfel de momente, nu

era departe de a face o criză de isterie.

Ea, femeia, putea zice: „Vai, micuţul meu este din nou bosumflat? Haide! Hai să ne iubim! Haide! Nu mai pune botul, căci ştiu că vrei şi tu! Hai, dă-i drumul, haide!”

Cu repulsie şi poftă, cu scârbă şi jind, cu un trup ce consimţea şi un suflet amorţit de vin, se strecura în încăpătorul ei pat. „Iată pentru ce-am umblat pe la războiul acela, rostea în gând, după aceea. Zece ani m-am războit acolo. La naiba, nici să număr nu mai sunt în stare!”

În realitate ştia, şi încă foarte bine. Sau: număratul se făcea de la sine, înlăuntrul său; ca atunci când, după o aversă, picăturile de ploaie cad, una câte una, într-un butoi pus la colţul casei, numărându-se singure până ce butoiul se umple şi dă pe dinafară. Sau altfel: Butoiul însuşi numără. „Acum am să dau pe dinafară”, rosteşte el, pa limba lui de butoi. „Atunci, dă-i bătaie, spun picăturile, şi burniţa, şi umedul acoperiş, pe limba lor, noi ne continuăm numărătoarea: una şi cu una şi cu una fac în total una: prima picătură ce dă pe dinafară”. Butoiul numără şi el: „O picătură, şi două, şi trei, şi o sută de mii”, şi simte numărătoarea în pereţii lui, în găunoşenia lui, în doagele ce ţin socoteala picurilor de ploaie, ca şi cum el însuşi ar număra. Ştia prea bine că se afla acolo de şapte ani şi jumătate, totuşi rostise tare pentru amândoi:

— Nu ştiu, nu le-am ţinut o socoteală exactă.

— Te simţi chiar aşa de nefericit aici, iubitule?

— N-am chef să discut, îi răspunsese, destul de politicos.

— Ţi-e gândul la ea, la nevastă-ta – păpuşa aia stupidă?

— Despre asta nu discut, îi replicase el.

— Dar la plodul tău, te gândeşti! Zi şi noapte! Când eşti în patul meu! Când te afli-n mine, iată la ce-ţi zboară gândul! Crezi că nu-mi dau seama? Nuuu... nu-s chiar atât de proastă. Mereu, fără-ncetare, numai la ei ţi-e gândul!

Şi se pornise pe plâns.

Odată cu acea discuţie, câştigase un fel de putere asupra ei, şi ca urmare virilitatea îi sporise. Şi ce sa mai întâmplase apoi? Da, în acelaşi timp, i-a sporit şi pofta, o poftă pe care gândul i-o destina ei, femeii aflată departe, atât de departe,

pe insula lui, dar pofta îi era atât de năvalnică, încât cerea să fie astâmpărată neîntârziat, pe loc, şi cine-l satisfăcea? Ea, femeia de aici, ea îi satisfăcea poftele plină de bunăvoinţă; iar bunăvoinţa şi supuşenia ei conţineau un farmec, o încântare plămădită din parfum şi participare, care-i frângea voinţa de mascul, deşi virilitatea îi sporea, anulându-i libertatea lăuntrică de care avea să aibă nevoie atunci când... Când? În ziua când îşi va încheia socotelile, cândva.

„Într-adevăr, ciudat lucru, a rostit în gând, după o seară de dragoste, când, s-a simţit gol pe dinăuntru şi cu mintea beteagă. Tocmai atunci când bărbăţia mi-e mai vârtoasă ca oricând, atunci îmi pierd libertatea. Libertatea? În sfârşit, libertatea cugetului. Acum mă aflu la o răscruce, îşi spuse, fiindcă se cunoştea. De-aş fi fost tânăr, un adolescent, m-aş fi aflat total în puterea ei, dar nu pentru multă vreme, nu şapte sau opt ani – ci doar până-n clipa când aş fi descoperit, descoperit cu adevărat, că este mai bătrână decât mine. M-ar fi ţinut legat, dar până la urmă aş fi găsit eu femei mai tinere cu care să fac dragoste, fete de pe aici, poate fete de pe Ostrovul Ascuns, sau de pe alte ostroave, sau de prin munţi. Numai pentru a face dragoste. Să le folosesc doar ca supape. Bărbăţia mea, masculul tânăr din mine m-ar fi descotorosit de ea. Dacă-aş fi fost bătrân m-ar fi atras, de bună seamă, căci atunci ar fi fost cu mult mai tânără, iar eu aş fi apreciat talentele ei la pat, preţuindu-le din punct de vedere pur teoretic; dar experienţa şi lipsa tentaţiei carnale mi-ar fi asigurat lungi perioade de libertate. Poate. Acum trupul meu *ştie* că, în jocul dragostei, ea este neîntrecută, mai bună decât... Ba nu, nu trebuie să-mi intre-n cap aşa ceva. Dar e perfectă. Asta e! Ştie să facă dragoste, şi când o privesc îmi spun: ea *ştie.* Asta-i experienţa înrobitoare a vârstei de mijloc. Acest amestec de sânge şi spirit mă ţine captiv.”

Iată cum îşi cumpănea situaţia. „Antropos este noul meu nume, şopti obosit în noapte. Blestematul Antropos. Iată cum mă văduveşte ea de numele meu adevărat. Iar în clipa următoare, gândi cu viclenie: Iată ce mă împiedică să mă

folosesc de adevăratul meu nume, să mă revolt împotriva robirii mele faţă de ea. Fiziologic vorbind, totul este poftă şi saţietate, dar din punct de vedere psihic, nu-s decât un ştergător de picioare alcătuit din multe şi felurite petice de piei jupuite: de leu, de dragon, de oaie, de ied, de porci şi oameni. În prezent, numele meu este Nimeni, dar Tu Cel-din-ceruri, Tu cel din munţii de departe, Părinte-al-norilor, Părinte-al-universului, până la urmă Tu va trebui să mă ajuţi să scap de aici! O, Zeus, nu mai pot îndura trecerea anilor tăi!”

La apus, munţii reţineau acum ultimele rămăşiţe ale zilei. Verdele se închidea în albastru, în negru; vântul, se prăvălea în strâmtoare, împreunându-se cu boarea de vară târzie de la răsărit. Se înălţau stelele, constelaţie după constelaţie. Dinspre casa mare, traversând curtea interioară, lumina se revărsa prin poarta deschisă, ca o bandă lată, pe zidul exterior. Casa fusese clădită cu mulţi, mulţi ani în urmă de zei, adică de străini necunoscuţi. Lumina purta cu ea zgomotele; dacă ar fi fost întuneric, tăcerea ar fi fost mai deplină.

Zarva banchetului se strecura afară din casă, alunecând pe fascicolul de lumină. Sluga şi vătaful ei se aflau acolo: doi beţivani. Nu dăduse încă poruncă să fie cărată îndărătul casei, la grota de sus, la cele patru izvoare, acolo unde ea obişnuia să-şi răcorească picioarele. Sclavii aşteptau de-a lungul pereţilor. Cheflii din casă cântau; chitarele nu se dezacordaseră încă. Peste puţin timp avea să-l cheme – chemarea de toamnă, cum o considera ei acum – şi din copacul vieţii lui vor mai cădea câteva frunze, rotindu-se spre pământ, irosindu-se. „Stearpă, o stearpă! Vaca!” rosti în gând. Dar nu i se va împotrivi, gândurile-i erau legate de clipa de faţă şi nu de ani sau decenii.

Îşi scutură barba în briza slabă sosind din munţi şi simţi fiorul ce i se iscă în piept. Nu peste multă vreme avea să fie din nou toamnă. Curând avea să aibă loc marele banchet în grota de pe Ostrovul Ascuns: aveau să vâslească până acolo, să bea şi să facă dragoste. În astfel de momente, ea

îi scurta viaţa, tăind cu foarfecă încă un an, amputând timpul, şi însemnând momentul cu încă un banchet; târfa, corupătoarea. După care, complet despuiată, avea să-şi joace roiul de tinerică foarte experimentală.

Cu un gest violent, se întoarse cu spatele către casă. În faţă, valea întunecoasă se prăvălea spre ţărmul stâncos. Apoi auzi din nou, lămurit, zgomotul talazurilor lovind plaja. Către nord-vest a desluşit lumini palide, care – din cauza distanţei şi ochilor săi slăbiţi – păreau că se aprind şi se sting. Erau insule pe lângă care plutise cândva pe furtună şi în bezne.

„Infern şi mii de demoni!” blestemă în gând şi, scuipând pe pământ, luă pieptiş cărarea ce urca malul înalt, înspre apus. Nu-mi pasă dac-o să strige după mine, îşi spuse. Nici cât negru sub unghie. Îmi e într-atâta lehamite de toate, încât simt că plesnesc!”

Vântul care venea dinspre munte era cald încă, pietrele încă mai păstrau căldura, dar pe el îl trecură fiorii; îşi apucă strâns cu mâna stângă kitho-ul, tunica aceea cu mâneci scurte, înfăşurând-o în jurul trupului. Ar fi putut intra în casă să-şi ia pelerina. Nu, nu putea intra în casă să-şi ia pelerina! A simţit cum îi lunecau sandalele pe pietrele roase. Pe alocuri cărarea lucea albă. Mai sus vântul sufla un pic mai tare. Traversă un luminiş, o pajişte, şi se trezi printre şoaptele frunzelor; călca mai pe moale, dar pe neaşteptate laba mare a piciorului drept se lovi de o piatră şi trase o-njurătură. Auzi vocea cuiva mai sus pe munte, spre stânga; era un cioban. Un clopot fără rezonanţă suna dogit: îi călca pe nervi. Se întrebă – într-o doară – unde se aflau oare cei ce supravieţuiseră dintre oamenii lui, dacă mai trăia vreunul. Îşi aminti, tot într-o doară, de corăbierii şi războinicii al căror comandant fusese,

„Înecaţi, răzleţiţi, duşi de pe astă lume. Iar eu mai stau încă aici!”

Pe neaşteptate se văzu într-o nouă lumină: se trezi din somnolenţă şi indignarea începu să-şi ridice capul din vălmăşagul emoţiilor sale, ca bucăţile întărite de aluat, ca nişte bulgări într-o cocă, se-nteţi aşa cum se-ngroaşă vinul:

în asprime şi-nverşunare. După care fu cuprins de mânie. Era vechea metamorfoză. Indignarea ieşea la lumină pentru a-l apăra împotriva dorurilor, durerii, disperării. Se opri din mers şi se izbi cu pumnul peste coapsa păroasă, despuiată. Durerea îi făcu bine. Îşi întoarse chipul în întâmpinarea vântului, îl înălţă aşa cum îşi înalţă prova o navă, la o bruscă schimbare de direcţie: şi-l răsuci ridicându-l împotriva adierii, meditând în cuvinte ce se puteau desluşi limpede: „Suflă aşa, vântule, naiba să mă ia, suflă-mi gunoaie-n ochi, să dea răul de mare-n ochii mei de bătrân corăbier ce sunt, să-mi curgă apă sărată din ei!”

Râse – sau cloncăni – şi satisfacţia, din voce şi de pe chip, adresată beznelor şi muntelui, era forţată. „Să mă ia ciuma, de nu-mi curge chiar apă sărată din ochi!”

N-a scăpat. Îi reveni în minte visul său despre cum se făcea că fusese. Se făcea că ei doi (băiatul şi el, iar băiatul mergea pe cinci ani, tocmai împlinise cinci ani) coborau într-o scară – tot atât de blestemat de neagră ca şi acum – de la păşunile de la nord-est, de pe Insula de Baştină, îndreptându-se spre casa princiară ce domina oraşul. „Dacă m-ar interesa cât de cât anii, ar trebui să fiu în stare să precizez că am visat asta în toamna din ajunul plecării mele”, şi ghidul de acum alerga asemeni unui câine collie alături de amintirea visului; îl ciupi pentru a-l face să stea liniştit şi să se integreze docil în înşiruirea visului. Însă acel collie era un câine nenorocit, nu era în stare de nimic, scoase un lătrat sau două, îşi vârî coada intre picioare şi se făcu nevăzut. Se făcea că el şi băiatul ,e aflau în drum spre casă, se-ntorceau dintr-o vizită la bătrânul său tată, pe care-l apucase o criză de aversiune împotriva traiului modern şi agitat de la oraş şi se încăpăţâna să rămână la ţară. („Oare mai există noţiunea de vârstă pe Insulă, oare mai îmbătrânesc oamenii acolo?”) Eumeu, proaspătul supraveghetor al porcilor, sosise de la porcii săi, aflaţi în partea de miazăzi a insulei, aducând poveşti despre bunic şi bunică, despre tată şi mamă. Şi oare cum trebuia să fi arătat băiatul? Trebuia să fi fost numai urechi, ochii îi erau ca – da, desigur, ascultase şi cu ochii. Cum fusese în vis?

Acolo, sus, pe păşuni, copilul fusese înspăimântat de bezne, iar el îi spusese: „Haide, puiule, micul meu Telemah, şi tăticul tău a umblat prin locurile astea împreună cu bunul tău, şi tăticul era tot aşa de mititel ca şi tine – un băieţel grozav de patru-cinci ani.”

Băieţelul (din visul ce n-a izbutit să devină niciodată realitate) îşi ascunsese mâna în pumnul lui, mânuţa umedă de băieţaş, aşa cum făcuse şi el cu tatăl lui, în acele zile de odinioară, când acel ceva ce se numeşte timp mai exista, când timpul se afla pe pământ şi nu minţea.

„Când ajungem acasă, o vom ruga pe mama să ne dea o prăjitură cu miere”, îi spusese băiatului, în vis, căci la fel îi spusese şi lui propriul său tată, cândva, într-o împrejurare a cărei amintire zăcea undeva în străfundurile memoriei, o ciozvârtă în ceaunul memoriei. „Nu-mi pasă de întuneric dacă tu eşti cu mine, tăticule”, spusese Telemah – ar fi spus la vârsta de patru-cinci ani. O vreme şi-au continuat drumul – în vis – un lucru minunat ce se petrecuse în viaţă, pe pământ, printre fiinţe vii, înainte de Război. Au mai mers o bucată, apoi copilul rostise:

— Tăticule, nu mi-e frică de întuneric,

— Nu-ţi e frică de întuneric? Bun lucru; nimănui n-ar trebui să-i fie. Bezna nu face rău nimănui; e-ntuneric numai fiindcă Helios şi-a mânat carul de foc departe, se află acum la soare-apune, dincolo de mări, ungându-şi roţile carului ca mâine să nu scârţâie, când ne-om duce să tundem oile, care ne dau lâna, din care se torc firele, din care ne facem veşmintele ce ne ajută să nu îngheţăm iarna.

— Nu asta am vrut să spun, Tăticule, se făcea c-ar fi rostit băiatul când împlinise cinci ani, iar ei doi străbăteau păşunile înnegrite, îndreptându-se către casă. Mi-e frică de-ntuneric, dar nu vreau să-mi fie. Iată de ce, acum, nu-mi mai e frică. Dar de-o fi să pleci departe, atunci mi-ar fi frică. Dar eu vreau să nu-mi fie frică de întuneric, şi aşa o să fie, chiar dacă tu o să pleci departe cu barca cea mare.

În visul, lui – da atunci – strânsese în mâna lui mâna aceea mică, umedă, caldă, o strânsese cu grijă, ţinând-o bine ascunsă în pumnul său cel mare, şi fusese peste mă-

sură de fericit, atât de trist-fericit, fericit că putea fi bun faţă de micuţul său fiu, fericit de încrederea nemărginită a copilului. El...

Acum urca pe cărare, către malul înalt. Îşi lovi coapsa cu pumnul; senzaţia era dureroasă, dar şi plăcută; înşfăca vârtos tunica, o slăbi, apoi o strânse cât reuşi să cuprindă cu mâna.

„Blestemată pacoste vântul ăsta”, se adresă cu voce tare brizei reci de seară.

Apoi a ajuns pe culme. Pescăruşii ţipau în golful de dincolo de strâmtoare; la picioarele lui sau altundeva, pe insula cea mică, se aflau oameni. Făcuseră un foc. Rosti în gând: „Pot suporta orice” – se opri privind, fără să vadă, licărul valurilor şi conturul sumbru al insulei de-acolo, de jos, ascultând zvonurile apei. Marea nu era agitată; se revărsa peste malul prundos şopotind tainic, „Pot îndura orice, nu însă goana anilor, existenţa timpului, faptul că viaţa se poate preschimba fără ca eu să mă aflu acolo... acum. Nu, nu pot plăsmui gândurile acelea, pot numai să le simt. Nu există gând pentru aşa ceva. De-acum n-am să mai cuget deloc.”

Mirosul de alge se apropiase; vântul se prăvălea în golfuleţ, culegând laolaltă mireazma mării, ţipetele păsărilor şi plescăitul valurilor. Coborî cu luare-aminte cărarea povârnită. Într-adevăr, mirosul algelor îl ajuta. Răscolea noianul de amintiri din cealaltă viaţă a sa; imagini din trecut i se-mprospătau în minte. Îi reveniră în gând călătoriile sale şi călătoria cea-nesfârşită. Nenumărate erau întâmplările ce ţi-ar fi putut stârni râsul, care te-ar fi amuzat. A încercat şi el.

Când ajunse la capătul, povârnişului, acolo unde, îndeobşte, trăgeau pe mal luntrea cea mică, era lac de sudoare. Băuseră mult. Simţea efectele băuturii în încheieturi şi-n băşică. Ridică poalele tunicii, trecu prin apă, se opri în picioare pe stâncă. Apa se prăvălea, plesnindu-l peste picioare. Stânca avea înălţimea a doi-trei oameni; la baza ei se afla limanul cel mic ce o despărţea de Ostrovul Ascuns. Acum, acolo jos, se aflau oameni. Bărcile nu puteau

fi vâslite până sus pe prundiş, peretele frontal al stâncii şi marea în creştere nu îngăduiau aşa ceva; locul era însă la adăpost de furtuni. Se-ntoarse pe cărare. „Ar trebui măcar să mă spăl pe picioare”, gândi, şi-şi scoase sandalele. Călcă prundişul cu luare-aminte; era înţesat de cochilii de midii. Pe alocuri, nisipul fin încă mai păstra căldura soarelui. Hula se-nghesuia dimprejurul insulei, urcând şi coborând, ca o îmbrăţişare de ape. Talazul se rostogoli peste prundiş, chiar până acolo sus, la marginea falezei unde se afla el, îi ajunse la tălpi şi la nisip, şi, călduţă încă, apa i se prefiră printre degetele picioarelor.

Se întoarse pe stâncă, îşi scoase tunica. Ajungând la creasta hulei înspumate, se aplecă şi cuprinse marea cu mâinile. Abia după ce se îndreptă din şale, i se năzări că gestul său se asemuia cu ritualul unei sacrificări, cu o invocare, o rugă adresată lui Poseidon, Vrăşmaşul. Înaintă în apă până la genunchi, încercând să ţină pasul cu suprafaţa coborâtoare a mării, dar rămase în urmă, îi scăpă; apoi marea se umilă din nou şi talazul îl izbi cu putere drept în îmbucătura picioarelor, îl învălui până la mijloc şi – brusc – până la subţiori. Pentru a nu-şi pierde echilibrul, a trebuit să se aplece în faţă. Barba şi părul îi erau ude, în gură simţi gustul sărat al mării. Se dădu înapoi câţiva paşi pentru a nu fi târât de valul ce bătea în retragere. Acum i s-a desprins de piele; se simţea alt om, curat. Înaintă alergând câţiva paşi, vânând valul în descreştere, îl înfruntă la noua pulsaţie. Când îi ajunse la piept, se azvârli, înotă câteva braţe, dar aproape imediat, simţind că este tras în larg, se răsuci şi înotă înapoi, purtat de următoarea creştere a mării ce răsufla domol. Trupul îi fu ridicat chiar pe marginea înspumată; se trezi în patru labe, plesnit cu zgomot peste fund de palma umedă a mării. La următoarea creştere a apei, se ridică în picioare, lăsând valul să-i spele mâinile şi genunchii. Porni către uscat, sări peste marginea subţiată a valului istovit, ieşind din îmbrăţişarea mării. Sus, la poalele stâncii, smulse o mână de iarbă şi-şi frecă mâinile. Pietrele încă mai erau calde; vântul captiv mătura peretele gol al muntelui,

preluând ceva din căldura lui. Se scuturã, începu sã ţopăie într-un picior pentru a scoate din ureche o picãturã de apã. Nu era nici urmã de apã acolo: doar amintirea unei picãturi ce-i pãtrunse în ureche cu mulţi, mulţi ani în urmã. Ridicã tunica, zvântându-se cu ţesãtura finã în timp ce, strãbãtând tufele, urcã pe stâncã. Acolo îşi puse sandalele şi-şi trase tunica umedã peste cap. Desluşi voci venind dintr-o parte a insulei.

Barca lor cea mare se odihnea la poalele insulei, îi putea zãri silueta îngustã în lumina tremurândã a focului. Plescãit de vâsle, şi pescãruşii îşi luarã zborul, ţipând. O cãutaserã acolo, pe Ostrovul Ascuns, iar acum soseau aici. Vâslele furã trase la bord cu zgomot, o voce a strigat porunci. Prundişul a scrâşnit sub chilã când barca a fost trasã sus, pe mal. Era lungã şi strimtã, dintre acelea rapide; era mai întunecatã decât apa, o barcã smolitã cu cincizeci de vâsle[1]. Se auzi pleoscãit de picioare când oamenii trecurã prin apa micã; acum îşi luarã zborul pãsãrile de pe aceastã parte.

Se strecurã printre tufe, se chinei şi aşteptã. Doi bãrbaţi urcau pe cãrarea de pe cealaltã parte a stâncii, cãutându-şi drumul pas cu pas. Zãngãnit de arme; unul dintre ei purta spadã.

Se auzi o voce tânãrã:

— Oricum, mai bine rãmâi aici, şi fii cu ochii pe ei. Dacã li se nãzare sã umble brambura, spune-le cã trebuie sã stea potoliţi. Fãrã hoţii aci. În noaptea asta nu ne aflãm în expediţie.

— Înţeles, Întreit-preaslãvite.

Se ivi de dupã coama stâncii, profilându-se pe cer. Mai întâi îi apãru chivãrã cea conicã, cea cu douã clape proeminente, atârnând ca urechile unui mãgar. Spada scurtã fulgerã în lumina focului de pe insulã. Purta încãlţãri cu cãpute înalte şi gambiere.

Întreit-preaslãvitul se opri pe stâncã, strigându-le jos, oamenilor sãi:

---

[1] Pentecontera – vas cu cincizeci de vâsle, dispuse pe câte un rând de ambele pãrţi, foarte rapid, folosit mai ales de piraţi. (n.t.)

— Nu uitaţi! Nu ne aflăm în expediţie! Dacă are lucruri cu el, să nu v-atingeţi de niciun fir de păr. Ţineţi minte! Şi fără incendii!

Murmure răzbind de jos:

— ...preaslăvite...

Bărbatul se codi. Când porni mai departe, o făcu orbecăind, căutându-şi drumul cu piciorul, dar aproape imediat, pasul îi deveni mai sigur şi mai uşor; de-abia i se auzea călcătura.

Îl lăsă să ajungă puţin mai sus, pe cărare, după care se strecură dintre tufe. Oamenii de jos, de pe mal, erau liniştiţi. A ghicit cine puteau fi: ba nu, a ştiut, dar s-a prefăcut că ghiceşte. De obicei nu se dedau la omor, cel puţin nu atunci când Cel-iute-de-picior îi însoţea în timpul expediţiilor. Dar se putea presupune că le venea greu acum, ca şi în împrejurările normale, să-şi ţină labele departe de bunul altora. Comandantul lor, Mesagerul, era faimos, iar ei, bandiţi notorii; în orice caz n-ar fi fost imposibil să se strecoare peste munte şi să-i atace casa.

„Blestemaţi molossieni[2]!” – rosti în gând, folosind o insultă obişnuită în Acarnania. Cuvintele erau aidoma anilor; împovărate de amintiri, pe care nu era dispus să le recunoască. „Ciuma să vă ia, bandă de indivizi cu mâna lungă”, li se adresă în şoaptă celor de jos. „Blestemaţi incendiatori”, şopti iarăşi şi, apucând centura cu o mână, îşi strânse în jurul trupului ţesătura umedă a tunicii; pe faţă îi apăru un zâmbet urât, un zâmbet strâmb menit să-l protejeze împotriva efectului debilitant al amintirilor. Afurisiţi ştimfalieni”[3], rosti în gând, după care: „Blestemaţi pierieni!”[4]

Odată cu această răbufnire, cuvintele, numele l-au purtat deja departe de acea recapitulare a memoriei care-i pusese un nod în gât. Dar după o clipă, ocolindu-l, memoria îşi croi un nou drum, luând conducerea în acel tragic joc de-a v-aţi ascunselea. „De bună seamă, ei cunosc o groază de lucruri,

---

[2] Molossii – popor din Epir.

[3] Stymphalos – oraş din Arcadia.

[4] Pieria – ţinut în Macedonia, în apropierea muntelui Olimp. (n.t.)

care...”

Douăzeci de ani! Aducerea aminte a fost ca o lovitură de bici peste suflet.

Se ţinea pe urmele Celui-iute-de-picior. A şi alergat puţin, îndoindu-se din şale pentru a fi mai uşor, dar simţea greutatea trupului, plumbul din picioare şi oboseala mâinilor atârnând, bălăbănindu-se. Îi apăru din nou zâmbetul acela urât pe chip, strâmbătura bucurându-l, căutând protecţie în acel rânjet. „De-ajunge-acolo înaintea mea, o s-o pună într-o situaţie penibilă, băgăreţul ăsta”, îşi zise cuprins de nelinişte.

Când ajunse pe culme, celălalt se afla exact în faţa lui. Individul avansa cu pas avântat, sigur, fluierându-şi molcom o melodie. Arăta caraghios: eroic, divin într-adevăr, ridicul totuşi, cu chipiul acela conic şi cu urechile de măgar, ca un barbar, ca un saltimbanc din ţările depărtate de la soare-răsare.

Omul se opri, privind casa de la picioarele sale şi fâşia largă de lumină ce răzbătea din casă, străbătând curtea.

Cei dinăuntru făceau o zarvă nebună, cântând şi dansând. Când celălalt îi adresă cuvântul, se opri brusc din fluierat, ridicându-şi capul, se-ntoarse rapid, răsucindu-se pur şi simplu pe călcâie ca într-un stânga-mprejur.

— Preaslăvite!

— Da? veni răspunsul.

Trebui să-şi dreagă din nou vocea; limba parcă-i paralizase. Iscusinţa şi viclenia de odinioară erau duse pe pustii; îşi căută cuvintele cu desperare, şi însăşi inerţia glasului a fost un obstacol.

— Ce vânt te-aduce pe-aci, Preaslăvite? rosti, bâlbâindu-se.

— Ptii! şuieră Cel-iute-de-picior.

A făcut vreo doi paşi, apropiindu-se de el.

— Aha, iată-te! Deci dumneata te furişai în spatele meu, domnule Călător! Îmi închipuiam că...

Lumina ajungea până la ei, în chip neplăcut; le brăzda chipurile.

— Ai crezut, desigur, că e vreunul dintre pungaşii ce te

însoţesc, Preaslăvite, grăi rânjind, cu rânjetul acela urât.

Cel-de-trei-ori-slăvit se prefăcu a nu băga în seamă aluzia. Se apropie şi mai mult. În mână avea toiagul de Mesager, pe care-l ridicase de parcă voia să-şi dovedească identitatea.

— Ei bine, Căpitane, spuse pendulându-se ca un eunuc sau iubitor de băieţi, dragă domnule Călător, Amirale! Deci ai apărut!

— Da, da, am apărut, bâigui cu nerăbdare bărbatul mai vârstnic. Nu-i nevoie să vorbeşti aşa de tare, aici. Aud perfect. Ce-ţi doreşte sufletul?

— Păi, desigur, o *discuţie,* rosti Mesagerul zeilor, râzând cu satisfacţie. Să discut, fireşte. Cu dumneata şi cu ea, de bună seamă. Poate-ţi dai seama despre ce poate fi vorba?

Celălalt ezită să-i răspundă. Cel dinlăuntrul său nu era în stare să hotărască dacă inima lui să simtă mânia, da, o mânie superioară sau mâhnire; dacă să răspundă cu indiferentă ironie sau cu necruţătoare sfidare. Nici măcar nu se mai putea încrede în vocea sa. Constată cu nelinişte că se schimbase. Celălalt stătea acolo pendulându-se ca şi cum ar fi fost fericit că se bălăbănea agăţat într-un cuier – o tunică părăsită de trup în bătaia vântului.

— Cine te-a trimis aici, Preaslăvite? rosti în sfârşit, posac. Şi dacă doreşti să mă întrebi ceva, am să răspund numai cu o condiţie: să nu vorbeşti cu ea acum – cu cea care stă acolo jos. Pe doamna o preţuiesc nespus, dar în momentul de faţă, dânsa este... în sfârşit, o preţuiesc deosebit de mult, şi mi-a făcut importante servicii...

— Ce spui, domnule! Şi noi care credeam că eşti ţinut în captivitate aici! Iată cum ne gândeam noi. Sau poate, după dumneata, locul ăsta este o ascunzătoare?[5]

Se desluşea zgomotul mării: hula şopotind pe cele două maluri. „Anii, îşi grăi în gând. Acum curg şuvoaie peste mine.”

— Dacă-mi aduci urări de bine sau vreun mesaj, te-aş ruga să mi le predai imediat, Preaslăvit Mesager.

Celălalt se legănă.

[5] Aluzie la numele nimfei Calipso, care înseamnă ascunzătoare. (n.t.)

— Dumitale, am poruncă să-ţi raportez, iar pentru doamna am un mesaj – adică – în sfârşit, pentru directoarea refugiului tău.

— N-am poftă s-ascult niciun raport, rosti îmbufnat. În ultima vreme rapoartele nu mă interesează. Acum e prea târziu.

Celălalt luă poziţia de drepţi; ţi-l puteai imagina ciocnindu-şi călcâiele.

— Am poruncă să-ţi raportez, domnule General.

— De la cine, dacă pot să întreb? grăi, deşi ştia deja de la cine.

— Are vreun rost să-ţi mai spun?

— Nu, răspunse cu voce sfârşită. Am să te ascult Preaslăvit Mesager, dacă-mi promiţi că n-ai să vorbeşti cu dânsa acum, imediat.

Celălalt se porni din nou pe legănat. Agită sceptrul cel scurt sub nasul bărbatului cu barbă.

— S-ar putea ca, la urma-urmelor, să nu-ţi mai raportez nimic, spuse, schimbând tactica. Poate că n-o să-mi mai pese de poruncă. Cine ştie ce-aş fi în stare să fac, de mă supăr pe dumneata, domnule Amiral! Ce zici?

Îşi aminti că cel care se afla în faţa lui mai era numit şi Cel-nevrednic-de-încredere, aşa că se dădu înapoi câţiva paşi, de parcă acolo s-ar fi aliat mai la întuneric. Cugetă: „Anii. Acum se revarsă din nou peste mine şi nu mai e scăpare.”

— Puţin mai sus, pe munte, se află un bordei, rosti cu toată stăpânirea de sine de care a fost în stare. Ciobanii îl folosesc adeseori când plouă. Putem discuta în acel loc, urmează-mă.

Porni înainte. Cel-iute-de-picior l-a urmat, călcând acum cu zgomot, pornindu-se, din nou, pe şuierat.

2

Slujnica

Fiica lui Dolios a mers mai departe legănându-şi şoldurile, tot trupul, apoi şi-a-nălţat braţele deasupra capului ca şi cum s-ar fi aflat în faţa unei oglinzi, deşi prin apropiere nu se afla niciuna. Acum, când în casă se aflau o mulţime de bărbaţi, şi-a oglindit sânii şi târtiţa legănată în ochii lor; de-ar fi fost însă şi singură, tot s-ar fi reflectat în aroma parfumului ei, în umbra ei; şi-a mai fost oglindită şi de vocile celorlalte roabe, voci în care se cumpăneau de minune invidia şi admiraţia.

— Melanto!

— Daaa, doamnă, răspunse ea (şi nu: „da, Doamnă”, sau „da, Măria-ta”, sau „da, Preacinstită-doamnă”, sau „da, Înălţimea-voastră”, aşa cum răspundeau celelalte sclave şi doamnele de companie). „Daaa, doamnă”, a rostit; pe un ton, ori de interogaţie, ca un reproş că fusese deranjată, ori, pur şi simplu, de condescendenţă.

Penelopa aştepta. Sosise vremea pieptănatului. Euriclea, bătrâna dădacă şi doică de eroi, îi tampona faţa cu prosoape fierbinţi şi reci pentru a-i împrospăta tenul. După părerea bătrânei, stăpâna avea o piele minunată, dar tânăra cu faţa de un cafeniu închis ce se armoniza cu inelele îndesate ale părului aproape negru, asemeni unui caier de lână, sclipind de uleiuri înmiresmate, era de părere că Slăvita-doamnă arăta de-a dreptul ofilită. Coafatul stăpânei cădea în sarcina roabei Melanto. Se insinuă în cameră ca un şarpe, oprindu-se chiar dincolo de prag.

— Daaa, doamnă!

— Părul, rosti Cea-de-vârstă-mijlocie.

— Daaa, doamnă.

Fata şi-a supt abdomenul cât mai mult cu putinţă şi a avansat cu pas uşor, dar sandalele îi tropăiră inutil de tare pe pardoseala podită din Apartamentul Femeilor.

— Ţi-ai pus sandale de lucru, observă Penelopa pe un ton cam plângăreţ.

— Daaa, doamnă, recunoscu fata, acum însă vocea îi era

supusă, ca un gângurit slugarnic.

Mâinile-i delicate, tinere, îndemânatice, lucrau cu repeziciune. Mai întâi despleti părul lung, castaniu, divin, dar cam decolorat al prinţesei, apoi îl împleti în trei cozi, pe care le răsuci ca nişte melci. Observă câteva fire de păr cărunt pe lângă urechi, pe care avea poruncă să le scoată, deoarece Euriclea nu vedea bine. Erau vreo câteva. Îşi aminti că se aflaseră acolo şi cu o zi în urmă; dacă ar fi vrut, şi-ar fi amintit că se aflau acolo de vreo patru, cinci zile, poate şi mai de mult: de zece zile. Nici acum na le acordă vreo atenţie. Cel puţin două erau pe stânga, câteva pe partea dreaptă. Penelopa îşi ridică oglinda şi, pe suprafaţa polisată a bronzului, desluşi un chip distorsionat, falsificat. Dar ea însăşi nu izbuti să deosebească niciun fir cărunt.

— Ai găsit vreun fir de prisos? întrebă, evitând să menţioneze culoarea.

— Nu zăresc niciunul, răspunse fata.

— Priveşte încă o dată.

Era o poruncă.

Fata se aplecă mai aproape, mai aproape de gâtul alb pe care-l ura, mai aproape de părul femeii de vârstă mijlocie, păr pe care-l ura. A putut zări prin fereastră cum una dintre pisicile casei traversa curtea interioară, îndreptându-se în direcţia porţii.

— Da, este unul, rosti fata.

— Numai unul?

În voce a răsunat porunca de a privi şi mai atent.

— Da. Nu-l văd decât pe ăsta. De multă vreme n-a mai apărut niciunul, spuse cu voce slabă.

Penelopa se mai îmbună.

— Bine, spuse, smulge-l.

Cea-de-vârstă-mijlocie îşi miji ochii adăstând. Se temea până şi de cea mai neînsemnată durere; încă din copilărie fusese delicată. Strigă „Au!” înainte de a simţi vreo durere. Odată cu firul cărunt, fata a smuls şi unul castaniu. Când Cea-de-vârstă-mijlocie îşi răsuci capul pentru a privi în sus, spre ea, firul cel teafăr aterizase de mult pe podea; i-l

întinse pe celălalt pentru inspecţie. Stăpâna îl luă, îl privi cu tristeţe, îl răsuci ca un inel în jurul degetului mic de la mâna stângă, îl desfăcu, îl transformă într-o bobiţă. „Ar trebui să-i fac farmece, să-l ard.” „Înghite-l, rosti în gând fiica lui Dolios cea cu coama de păr negru. Înghite-ţi coama.”

„Şi acum, urmează interogatoriul”, gândi ea. O nimerise bine. Interogatoriul începea întotdeauna mai înainte ca Cea-de-vârstă-mijlocie să-şi schimbe neglijeul cu o rochie de dimineaţă. Până la vremea coafatului, bătrâna Euriclea epuiza cea mai mare parte a bârfelor; de cele mai multe ori îşi petrecea toată dimineaţa pe marginea patului Stăpânei, vorbind în şoaptă şi căinându-se. „Dumnezeule! Ce urâtă e”, rosti în gând fiica lui Dolios; şi gândise cu atâta intensitate, încât o apucă brusc teama să nu fi fost auzită.

Slabă, încărunţită, cu ochii ageri – deşi adeseori avea crize de miopie, cu sânii sterpi şi căzuţi, cu gâtul strâmb şi mâini pe care venele ieşeau în afară (aşa o vedea fata, cu ochii dezgustului dispreţuitor al tinereţii) bătrâna îşi limpezi vocea. La acest semnal, Cea-de-vârstă-mijlocie porni imediat interogatoriul:

— Melanto, apropie-te.

Fata făcu doi paşi înainte, se răsuci şi rămase cu faţa la stăpână-sa, puţin într-o parte. A adoptat o poziţie de defensivă, adică: îşi scutură părul cel aidoma unui caier de lână, îşi rostogoli albul imens al ochilor – uşor injectaţi în acea zi – îşi trecu limba peste buze, arborând un surâs îndatoritor. Dincolo de zâmbetul acela, i se ghicea teama.

— Pari cam adormită azi, fetiţo!

— Dacă vă face plăcere să-i spuneţi aşa.

— Nu dormi bine?

— Da de unde, Doamnă, răspunse fata cu sinceritate, căci ar fi dormit ca o scroafă, numai să fi avut când. Îşi căscă larg ochii, încercând să-i facă exagerat de vioi şi treji. În vreme ce privirile-i cercetau gura Stăpânei, fruntea, linia coafurii, urechile şi bărbia, îşi răsuci şi zvâcni capul de la stânga la dreapta şi înapoi. Trăgea cu urechea la zgomotele care răzbăteau de jos, din sala cea mare şi de afară din curte; era pregătită să fie deosebit de vioaie, grozav de

sprinţară şi veselă, când aveau s-o lase-n pace şi va pleca de acolo. Burta şi-o trăgea înapoi cât putea, căci acolo erau aţintite privirile Penelopei.

— Eurimah e vinovatul, nu-i aşa?

Fata emise un sunet mic şi foarte ascuţit, care ar fi putut fi un „da”, deşi nimic nu-l obliga să fie. Nu-şi plecă privirile, dar culoarea chipului îi deveni şi mai închisă.

— Şi Antinou?

Vocea Penelopei îşi pierduse în mare măsură stăpânirea vârstei de mijloc; acum trăda nesiguranţă. Îşi ridică din nou ochii, fără a o privi pe sclavă drept în faţă. Îi examina părul negru, sălbatic, de negroidă, smuciturile grumazului, sânii tineri, frumos rotunjiţi, care curând aveau să alăpteze un prunc – privirea îi coborî grăbită spre pântecul fetei. Nu, nu era de niciun folos ca fata să rostească în şoaptă acel răspuns ce ar fi putut cuprinde singurul nume adevărat; Penelopei i-a fost teamă de alte nume.

— Da, te ţii cu tot felul de indivizi, grăi Stăpâna cu indiferenţă. De bună seamă, nu mie mi-a ajuns la urechi aşa ceva, n-ar fi de demnitatea mea, de rangul meu, ar fi nepotrivit ca urechile mele să asculte astfel de cleveteli, să audă astfel de vorbe. Dar nu pot face pe surda când mi se şopteşte la ureche. Te strecori noaptea pe-acolo, pe jos, te culci cu ei când sunt atât de beţi, încât nu mai pot ajunge pe la casele, lor sau la hanurile lor. Ştiu că aşa e, şi singurul răspuns potrivit, singura observaţie pe care aş face-o, dacă aş permite urechilor mele să audă astfel de lucruri, dacă m-aş hotărî să ascult astfel de zvonuri, ar fi o categorică manifestare a dezaprobării. Eurimah este singurul?

„Lua-te-ar naiba, hodoroagă clevetitoare”, rosti fata în gând, privirea-i fulgerând destul de departe ca să ajungă până la Euriclea.

— Da, răspunse fata, şi cuvântul se auzi clar, sonor, cu toate că nu conţinea adevărul în întregime.

— Antinou face multă agitaţie?

— Nu ştiu, zise fata. Nu ştiu ce vrea să înţeleagă Înălţimea-voastră prin aceste cuvinte. E adevărat că vocea lui se aude cel mai tare, dânşii discută tot felul de lucruri pe

care eu nu le pricep, pe care rolul meu de sclavă nu-mi dă dreptul să le pricep (fata accentuă cuvântul „rol”). E drept, el vorbeşte mai tare decât toţi ceilalţi.

Când băgă de seamă că fruntea princiară a Doamnei-de-vârstă-mijlocie se întunecă şi încruntă, adăugă, respirând cu satisfacţie.

— Mulţi sunt de părere că vocea lui este într-adevăr frumoasă.

Cutele dispărură de pe fruntea celei de vârstă mijlocie, frunte care, după părerea fetei, era îmbătrânită şi ofilită.

„Şi totuşi e considerată încă frumoasă, bărbaţii susţin, şi vocile lor par sincere, că este încă frumoasă”, rosti în gând, cu dispreţ, fiica lui Dolios. După care o cuprinse din nou teama ca nu care cumva gândurile să-i fi fost desluşite; inspiră şi expiră profund pentru ca următoarele vorbe să-i iasă de pe buze egale şi netulburate.

— Dar cel mai tare strigă să vină Doamna, când Doamna lipseşte din sală, grăi ea, şi făcu două reverenţe.

Un zâmbet (care, să fim cinstiţi, era minunat) înflori pe buzele Doamnei-de-vârstă-mijlocie; o rază din lumina lui Helios care urca pe ceruri pogorî pe chipul ei; clătină din cap a neîncredere:

— Taci tu, proasto!

Când tropăitul sfidător al sandalelor, tot mai sfidător pe măsură ce se îndepărta, se auzi traversând anticamera, apoi coborând scara femeilor şi apoi prin sala de jos, fiind îndeajuns de îndepărtat pentru ca Melanto să mai poată trage cu urechea, nobila doamnă se întoarse către Euriclea. Ochii li se întâlniră într-o sclipire de înţelegere reciprocă, cu atât mai lămurită cu cât nu era niciodată exprimată în cuvinte. Bătrâna ar fi putut interpreta expresia de pe chipul celeilalte cum îi convenea, şi niciodată nu interpreta greşit; dar trebuie să ţinem minte că fusese crescută în vremuri de tulburări politice, când tatăl Celui-absent, Laerte, o adusese pe insulă. Miopia ei, care într-o oarecare măsură era cel puţin prefăcută, o ajutase în chip miraculos ca, din când în când, să scape de obligaţia de a admite că a priceput cutare sau cutare lucru: miopia ei periodic simulată o

ajutase să nu cadă în capcane, pe care mulţi, alţii cu vederi prea largi sau prea înguste nu fuseseră în stare să le vadă la propriile lor picioare. Dacă Euriclea ar fi participat pe faţă la treburile politice, ar fi devenit cu uşurinţă ministru, poate Ministru cu Informaţiile sau Ministru de Finanţe sau Reprezentant ai Poporului. Presupunerea este, desigur, doar o speculaţie. În actuala ei funcţie, pe care o ocupa de aproape douăzeci de ani, se angajase – poate că nu atât de discret şi disimulat cum îşi imagina ea – totuşi nu fără pricini foarte temeinice, în activităţi de bărbat de stat, care includeau toate domeniile vieţii politice şi civile din Itaca, iar influenţa ei se întindea în întreg grupul de insule, materializându-se în şoapte, ghionti, clătinări din cap, hâm-hâm-uri, ocheade, tusete cu subînţelesuri, reverenţe şi temeneli, din insulele Leucas şi Dulichion până în Samos şi Zachintos, da, da, chiar până pe continent. Fără a exagera mai mult decât trebuie, şi numai pentru a vă face o idee despre amplitudinea disimulată a personalităţii ei, putem afirma că miopia o ajuta să sesizeze cu o extraordinară limpezime tendinţele economice şi politice din părţile cele mai apropiate ale continentului, din Acarnania, acolo unde familia avea la păşunat cirezi de vite pe bogate păşuni închiriate. Influenţa ei cea tainică, se întindea chiar şi mai departe, dar dacă cineva ar fi îndrăznit să sugereze aşa ceva, ea şi-ar fi apăsat mâinile bătrâne, cu venele proeminente, pe sânii secătuiţi şi ar fi vorbit cam aşa: „Nu înţeleg la ce faci aluzie! Eu? O bătrână neputincioasă? Pesemne nu eşti în toate minţile!” Sau poate aşa: „Dacă mi-ar plăcea să mă laud, aş spune că sunt prima doamnă de onoare, dar în realitate, cum prea bine se vede, nu sunt decât o bătrână doică-şefă, o fiinţă care a îngrijit copii, şi cu care Doamna are plăcerea de a schimba, din când în când, câte o vorbă.” Cu toate acestea, era fapt cert că nu Doamna, ci Euriclea însăşi avea agenţi şi informatori pe toate ostroavele din jur şi pe continent; cine ştie cât de departe?

Deci privirile li se întâlniră în timp ce în ochii Doamnei-de-vârstă-mijlocie mai întârziau încă urmele acelui zâmbet,

uşor cochet, de la toaleta de dimineaţă; zâmbet care părea să spună că o nouă zi o aştepta, o zi care putea fi umplută sau cel puţin condimentată cu întâmplări plăcute. Penelopa era o femeie cu experienţă. Fusese pusa la încercare de plăcerile vieţii şi de singurătate, adică nu făcuse încă pasul care duce de la dorinţă la resemnarea neutră sau la acţiunea rece, energică şi, în anumite privinţe, impersonală. Că poseda forţa de a acţiona se vedea în linia bărbiei, în ridurile din jurul gurii şi ochilor de un căprui deschis, cărora cutele şi încreţiturile superficiale le dădeau o căutătură iscoditoare. Era o femeie cu purtare aleasă, dar, în acelaşi timp, practică şi activă, nu o semizeiţă care supraveghează doar – rol foarte răspândit printre nobilele şi leneşele doamne de pe continent sau chiar de pe insule, ceea ce se datora oarecum bigotismului şi predicatorilor şarlatani. Era o gospodină competentă. Aparenta indolenţă a trupului împlinit mai degrabă întărea decât slăbea această impresie. Mersul ei era acela ai unei femei care cunoştea foarte bine anumite lucruri; totuşi un psiholog bine instruit ar fi băgat de seamă fără întârziere că atitudinea ei era lipsită de profunzime. Îşi respecta poziţia socială, dar zâmbind amuzată de ea însăşi, de acea parte din fiinţa ei care era a gospodinei şi a ţărăncii de pe insulă. Privindu-i chipul, trebuia să recunoşti, aşa cum făcea Euriclea sau fetele în casă şi sclavele, nobilii din sala mare, de la parter, sau muncitorii şi păstorii, deplina justificare a titlurilor care-i erau adresate: Stăpână, Doamnă, Înălţimea-voastră – nu Prinţesă – nu Regină. Adeseori i se mai spunea şi „Soţia”, deşi mai existau pe insulă destule soţii părăsite, dar, fireşte, ea era *Soţia.* Dacă repovestitorul, slujitor al evenimentelor, cel care le transformă, le amplifică sau le diminuează, unealtă în mâna preaslăviţilor zei şi în aceea a nevrednicilor muritori cu josnice caractere ar face cunoscut – în tonuri sonore sau în inscripţii pe piatră sau pe tăbliţe de ceară – faptul că Penelopa ducea o viaţă conformă rangului, poziţiei de consoartă a unui rege insular, nerenunţând totuşi la gloria personală, aceasta n-ar vădi o contradicţie de fond a personalităţii sale. Era născută să fie prinţesă, iar

în exercitarea politicii să fie regină, consoarta coborâtoare din domni a regatului; şi totuşi ar fi fost ridicol ca cineva să-i adreseze titlul de Maiestatea-voastră; şi nici nu îndrăznise cineva să facă acest lucru. Prinţul Telemah, mai era numit şi „Feciorul” sau „Fiul”; ceea ce sublinia poziţia pe care-o ocupa în comunitate, dovedind în acelaşi timp dispreţul disimulat pentru linguşelile şi titlurile uzitate pe continent: Înălţimea-voastră, *Votre Altesse, Durchlaucht,* sau altele de acest fel; în uzanţa curentă, astfel de titulaturi ar fi părut comice norodului din Itaca, care se ocupa mai ales cu oile, caprele şi porcii. Cu toate acestea nimeni, niciodată, nu uita nici măcar pentru o clipă că ea era Stăpâna, Soţia, prima doamnă a regatului insular; şi chiar şi atunci când torcea sau ţesea ea însăşi pentru plăcerea personală – şi profitul personal – sau când dădea o mână de ajutor la tunsul oilor, sau mulgea o vacă sau o capră, ceea ce făcea nu era numai o acţiune practică, ci şi un ritual, o binecuvântare, o confirmare plină de graţie, o recunoaştere a valorii muncii, a inimilor şi trupului care o săvârşeau.

Mare era frumuseţea ei!

De bună seamă, nu aceasta era opinia unor stricate ca oacheşa fată a lui Dolios, nici a acelora dintre sclavele tinere care, conformându-se dictonului că utilul trebuie îmbinat cu plăcutul, se culcau cu mai tinerii sau mai vârstnicii membri ai bandei de pretendenţi, dar un observator serios n-ar fi putut să nu constate cât de fericită era acea îmbinare de Demetră şi Afrodită. Chipul ei era deschis şi bine modelat, fruntea frumoasă şi largă, dar nu prea înaltă pentru a nu lăsa impresia că faţa este prea goală; ochii frumos desenaţi erau calmi şi încă atrăgători, părul – aşa cum am arătat deja – era maroniu, aproape castaniu şi mătăsos, în duda părerii fiicei lui Dolios. Bărbia fermă, dar nu brutală, iar linia gâtului de o perfecţiune afroditană. Avea o siluetă minunată. Nu era nevoie să facă eforturi suplimentare pentru a-şi scoate bustul în afară, pentru a-şi strânge abdomenul sau pentru a obţine efectul unui posterior de o rotunjime plăcută vederii. Curbele trupului se manifestau, ca să spunem aşa, în ansamblul delicat

constituit. Mersul ei era poate de o gravitate puţin cam prea studiată – de pildă nu ţi-o puteai închipui alergând – deşi nu era nici planturoasă ca o matroană. Mâinile şi picioarele îi erau foarte îngrijite, folosea o mulţime de cosmetice pentru braţe şi faţă, dar nu în exces. În general, era o femeie demnă şi atrăgătoare, o femeie care ar fi înfrumuseţat orice cămin, palatul cel mai bine clădit şi împărţit, o femeie al cărei calm şi a cărei personalitate firesc subtilă, poate mai curând decât mintea, impresionau sau, în orice caz, impuneau: dacă în încăpere s-ar fi aflat alte femei, ar fi ieşit în evidenţă în orice împrejurare ea, Stăpâna, Doamna; nu numai din cauza poziţiei sociale, ci şi datorită – şi mai presus de orice – ansamblului alcătuit de fizionomia, ţinuta, gesturile sale.

— Aşa. Şi acum să ascultăm raportul asupra oilor şi porcilor, rosti ea. Restul poate aştepta până după-amiază.

Stătea în picioare în chenarul ferestrei. O pisică traversa încet curtea interioară, cu un şobolan în bot.

Fără îndoială odrasla lui Dolios, Melanto, se bucura de o bună situaţie; nu se putea tăgădui acest lucru, chiar dacă ea, sub influenţa fratelui ei Vătaful-caprelor, avea pretenţia că se trăgea dintr-o familie de viţă nobilă dintr-o ţară oarecare din sudul îndepărtat, de dincolo de marea cea mare. Cu toate acestea ea însăşi nu era satisfăcută – ar fi fost nefiresc să fie; avea totuşi momente când zâmbea şi era mulţumită, momente de fericire calmă, când sentimentul că era protejată în casa aceea era puternic. Nu se afla în stare de sclavie. Epocile ulterioare vor ajunge probabil la concluzia că era, dar naratorul, interesat în aceeaşi măsură atât de mintea, cât şi de înfăţişarea ei, are de spus doar atâta: sclavia fusese abolită aproape în întregime de Soţul, Călătorul-apelor, de cel căruia îi duceau toţi dorul în acea casă şi pe care, probabil, îl ştiau de frică. Cu toate acestea, el mai păstrase încă sclavii. Melanto făcea parte din inventarul casei după toate legile şi rânduielile omeneşti, şi-n mod sigur ale zeilor, dar familia o trata nu după cum spunea legea, ca pe un lucru stăpânit, ci ca pe o persoană aflată în slujba Familiei.

Melanto a străbătut curtea şi a zărit pisica.

Un povestitor cu o mai profundă cunoaştere a mecanismului vieţii, şi care ar fi deosebit de conştient despre ceea ce este neesenţial şi despre nuanţele neesenţialului, probabil că ar relata scena în felul următor:

Fiica lui Dolios străbate curtea. Sandalele ei tropăie. Soarele străluceşte arzător. Pisica are pete cenuşii, iar între maxilare – sau în bot, sau gură – ea ţine strâns un şobolan. Botul pisicii salivează abundent din cauza şobolanului. Fiica lui Dolios îşi leagănă şoldurile. Ei se apropie de ea:

— Bună!

— Frumoasă zi!

— Ceilalţi au venit?

— Da, câţiva.

El o apucă de braţ.

— Eurimah, hai să mergem. Să ştii că mă umflu de-a binelea.

— Prea puţin îmi pasă. Şi, indiferent că te umfli sau nu, frumos mai m-ai îmbrobodit azi-noapte? Cine a fost?

— Nu te priveşte.

— Antinou, bineînţeles.

— Prostule, am fost atât de obosită! Asta-i motivul, iubitule.

Pisica a ajuns în mijlocul curţii. El o loveşte cu piciorul; pisica ţâşneşte spre uşa pentru pisici, de lângă intrarea în bucătărie.

Soarele străluceşte ca nimic altceva pe pământ. Pieziş, fierbinte, arzător.

În ochii lui negri se pot citi gânduri ucigaşe. Dincolo de ziduri, sus pe deal, oi şi capre se întrec în behăit. Peste puţin timp va începe masa. În curtea exterioară din faţa casei, câteva oi şi un porc sunt măcelărite. Soarele aruncă, pur şi simplu, flăcări.

— Eurimah, o să ne vedem după-amiază.

— În mod sigur?

— Sigur.

— Bine. Atunci pe curând.

Tropăit de sandale depărtându-se în direcţii diferite. La

poartă se află mai mulţi bărbaţi. Unii între două vârste, alţii tineri. Zăngănit şi zornăit de arme, pe care oaspeţii le depun în vestibul, se aude dinspre sala mare. Soarele pur şi simplu pârjoleşte, înainte de amiază.

Fireşte, este şi aceasta o manieră de a prezenta lucrurile, adevărul; relatarea directă, redarea viguroasă. Dar lucrurile pot fi înfăţişate şi astfel:

Casa – sau palatul – parţial supraetajată, se înălţa, în mijlocul unui grup de locuinţe mai frumoase, ca o Acropole, dominând micul golf al portului, în faţa căruia se afla braţul de mare dintre insulă şi Samosul cel stâncos. Mai jos, pe povârnişuri se înşirau casele oraşului propriu-zis şi viile. Pe platoul de la miază-noapte se afla un fel de bărăgan, unde păşteau oile şi caprele. Porcii erau crescuţi la capul sudic al insulei, unde se putea ajunge mergând de-a lungul malului înalt format de dealuri şi tăind un istm foarte strimt.

În faţa casei se găseau două curţi. Cea exterioară, un simplu patrulater închis de ziduri – unde se înjunghiau şi se jertfeau animale – de cincizeci pe o sută de picioare. Curtea interioară, pe care o străbătea fiica lui Dolios cea cu burta mare, era puţin mai mică şi pavată cu pietre plate: zidurile, de două ori înălţimea unui stat de om, erau construite din blocuri de piatră destul de îngrijit cioplite, puse unul peste altul, fără mortar. Aici se afla o fântână adâncă pentru apa de băut. În curtea interioară, în lungul zidurilor, se afla un fel de pergolă, iar în mijlocul ei, altarul familiei şi un bloc de piatră pentru sacrificări. Sala cea mare, în care se intra din curtea interioară printr-un vestibul, era de aproximativ patruzeci de picioare pătrate şi nu avea etaj. În mijlocul ei se găsea vatra înconjurată de stâlpi; la mică distanţă de pereţi, alţi stâlpi susţineau grinzile acoperişului; în spaţiul dintre stâlpi se înşirau mesele. Dincolo de această încăpere se afla o altă sală, cam cât jumătate din prima, iar din aceasta, o scară urca la Apartamentele Femeilor, unde-şi ducea traiul Penelopa. Dincolo de această sală, la parter, se găseau cămările cu provizii şi camerele pentru oaspeţi, după care urma curtea din spate cu magazia-arsenal. Tot acolo se aflau şi camerele servitorilor, bucătăria acoperită,

ca şi alte încăperi mai mici.

Sala cea mare, folosită zilnic timp de câţiva ani, de o puzderie de oameni se îndrepta spre ruină. Benchetuiala purta numele de „vizită-de-cerere-în-căsătorie”, în realitate însă, era un jaf organizat.

Dincolo de ziduri, de ambele părţi ale palatului, se aflau locuinţe încăpătoare, plantaţii de măslini şi vii. Restul oraşului, dispersat pe coastele ce coborau în port, se compunea din case mici sau mijlocii, iar pe la periferii se găseau colibe. În port se aflau tot timpul multe corăbii, fie trase pe prundiş, fie la ancoră. Numai în amintire şi de la distanţa unui profund dor de casă ar fi putut spune cineva că oraşul era minunat.

Fiica lui Dolios mergea pe dreapta, printre coloane, în umbra de la amiază. Se afla pe aceeaşi parte cu pisica; aceasta era în cântarea găurii prin care pisicile intrau în coridorul bucătăriei, expunând cu mândrie şobolanul gras, cenuşiu. Eurimah îşi lăsă suliţa în vestibul şi intră în sala cea mare, dar se întoarse o dată sau de două ori să privească în urma ei. Fără a exagera, se poate spune că fata i-a simţit privirile în spinare.

Făcu înconjurul curţii, ieşi la lumină, traversă încă o dată fâşia strimtă de umbră, aruncată de coloanele pergolei, şi ieşi din nou la soare. Se îndreptă cu paşi rari prin poartă în curtea exterioară. Doi dintre prinţişorii din Samos tocmai intrau în curte. În acea zi urma să aibă loc o adunare şi o discuţie – ce discutau: politică. Pentru Melanto politica se asemuia cu o pisică, cu soarta. Soarta ei. O cunoştea prea bine, dar de fiecare dată când se pleca s-o atingă cu palma pe cap, pentru a o mângâia şi pentru a se familiariza mai bine cu ea, politica se retrăgea din faţa ei. Politica se-ndeletnicea cu moartea şi neîndurarea, cu dinţi ascuţiţi şi gheare. Avea legătură cu visul ei: visul în care fiica lui Dolios cea tuciurie devenea o mare doamnă, o cârmuitoare repusă în toate drepturile ei: dreptul la libertatea de a face dragoste, de a-şi alege mulţi bărbaţi, libertatea de a pedepsi, de a se răzbuna; nu ştia întotdeauna pentru ce, sau pe cine, în orice caz, de a se răzbuna. Ceea ce ştia

despre Politică – cunoştinţe înnăscute sau moştenite – se reducea la ideea că trebuie să ai politica de partea ta, dacă vrei să te-nalţi şi să devii ceea ce ai *fost* odinioară.

Antinou urma să dea marea lovitură şi să schimbe totul. Schimbarea era ceva ce ţinea de politică. Ca totul să meargă bine, era nevoie de o nouă formă de cârmuire. Când l-a auzit rostind aceste cuvinte, a ştiut că ele conţin adevărul.

Abia după ce trecuse de trei ori prin soare şi prin umbră, îşi făcu apariţia Liderul Pretendenţilor. Cineva, Euriclea sau Stăpâna, se afla în cadrul ferestrei privind în jos. Nu se prea sinchisea de asta, îi era frică de ele numai când se afla singură. Şopti:

— Antinou... El îşi întoarse capul în direcţia ei, înainte de a se opri. Apoi îşi răsuci din nou capul pentru a putea privi în sus, către fereastra de la etaj.

— Da, fetiţo, ce doreşti?

Ar fi putut spună că dorea totul. Şi ar fi fost purul adevăr. Dorea să stea colo în lumina din cadrul porţii, să fie ea însăşi, să aibă lumea la picioare, să fie a lui: sclava lui. Dorea să fie lumina şopotitoare şi mai dorea, firesc şi cu cea mai mare intensitate, să-mpartă cu el totul.

— Stăteam şi eu aici, spuse. Nu vreau altceva decât să stau aici. Şi ai apărut tu, adăugă cu modestie, şi făcu o reverenţă, trecându-i prin cap să-şi ridice braţele aşa cum fac paginii, să se încline până la pământ, dar, în acelaşi timp, îşi aminti că nu era o sclavă adevărată.

Grăi din nou:

— Şi mai doream să-ţi mulţumesc pentru noaptea trecută.

El îşi încruntă sprâncenele stufoase mimând severitatea. Lanţul de la gât, pe care şi-l atârnase în dimineaţa aceea, scotea sunete şi sclipiri, iar expresia de pe chip îi deveni binevoitoare.

— Bine, bine, acum intră în casă. Cred că am să mai vin pe la tine de vreo două, trei ori. Poate chiar după-amiază, mai curând spre seară. A sosit Eurimah?

— Da.

— Bine, bine, zise eminentul om politic local, fiul lui Eufeites. Melanto, ai aflat ceva despre Telemah? Are de gând s-o şteargă?

Fu învăluită iarăşi de fericire; întrebarea lui însemna Politică, şi ea îl ajuta să se descurce.

— Vătaful-caprelor a aflat deja câte ceva, răspunse, făcând pe misterioasa, aşa cum e bine când e vorba de Politică. Nu spusese „fratele meu” sau „al lui Dolios fiu, Melantius”.

— Bine, bine. Altceva?

— Nutreşte gânduri ticăloase, adăugă cu emfază. El...

— Bine, bine, o-ntrerupse Antinou nerăbdător.

— Antinou...? îndrăzni fata.

— Da?

— Nu-i aşa că mă placi puţin? Doar aşa... un pic.

Iradia ca soarele, făcându-se mică şi delicată, o umbră de fericire pe pământ, o creatură plină de dulceaţă şi l-ar fi atins cu mâinile-i delicate, dacă Antinou n-ar fi făcut doi paşi în lături ridicându-şi grăbit privirile către iatacul Soţiei, posibila Văduvă, şi, nu peste mult timp, probabil Cea-fără-de-Fiu,

— Sigur că da, fetiţo, rosti. De bună seamă, fireşte că da. Dacă-l vezi pe fratele tău, poţi să-i spui că vreau să-i vorbesc.

Se comporta deja ca un om politic grăbit, şi anume, ca unul care speră să formeze un guvern până seara, dar care descoperă că ceva nu e în regulă cu lista de candidaţi.

Fiica lui Dolios îl însoţi cu privirile până ce dispăru în megaron. Ieşi în curtea exterioară; aceasta era pustie; a vomitat într-un colţ.

3

Conversaţie nocturnă

Au urcat, adâncindu-se în beznă; promontoriul îngust şi insula de la picioarele lor zăceau ca nişte umbre întunecate, conturându-se pe apa cenuşie, noptatică. Focul ardea pe insulă, dar pe ei nu-i lumina, era un foc uriaş de tabără care începuse să agonizeze. Imaginea lui dansa pe valuri; lumina ţopăia din creastă în creastă, furişându-se în direcţia uscatului. Şi înspre miazănoapte, dincolo de Strâmtoare, ardeau, focuri. Lumina dinspre casa ei nu mai răzbea până la cei doi.

O bună bucată de vreme niciunul n-a mai rostit o vorbă. Cel-cu-pasul-uşor, Cel-ce-se-leagănă, Cel-nevrednic-de-încredere; se ţinea la câţiva paşi în urma lui. Îşi mai şuiera încă domol; era satisfăcut ca un îmblânzitor de animale.

Bărbatul mai bătrân, aparent mai bătrân, încercă acum să apeleze la rămăşiţele dispărutei sale viclenii pentru a se ridica deasupra contextului discuţiei care se apropia – aceasta fiind tactica fugii, o verigă în strategia uitării, încercă s-o facă integrându-se în realitatea materială a nopţii, gândindu-se la şerpi, la tufele ghimpoase ce sfâşie pulpele, la pietrele ce se pot rostogoli şi de care picioarele s-ar putea izbi. Încercarea îi izbuti de minune. Ştia că dacă vrei să-ţi aminteşti ceva, trebuie să străbaţi de-a-ndăratelea jungla memoriei, mlaştinile memoriei, cu paşi mărunţi de tot, şi că atunci ajungi într-adevăr în ea şi zăboveşti acolo. Dacă vrei să uiţi, ai posibilitatea să fugi în taină, să înaintezi furişat cu atâta luare-aminte, încât nici măcar prezentul să nu se agaţe de veşmintele tale: să te furişezi de-a dreptul în realitatea viitorului, cu paşi atât de muţi, încât memoria să nu-i audă, încât – pur şi simplu – să năuceşti complet memoria. Iată ce a cugetat, şi, ca atare, a făcut atât zgomot – în mintea lui, adică – încât amintirea prinse de veste şi-i luă urma. Şi-a spus, însă, că oricum procedase destul de bine că nu se lăsase ucis pe loc de cumplita durere născută din regretul stârnit si că n-o luase la sănătoasa copleşit de zeiasca teroare. Mintea îi era limpede, dar capacitatea ei de a raţiona pe măsura situaţiei era, pe moment, destul de redusă.

Ierburi pitice le ajungeau până la genunchi; înaintau pe un făgaş călcat de oi. Picioarele îi erau iscusite, găseau că totul e în regulă. În şapte ani, învăţaseră lecţia.

Spera. Spera, pe de-o parte, ca bordeiul păstorilor să fie pustiu pentru a nu-i tulbura nimeni în timpul convorbirii; pe de altă parte spera să găsească înăuntru oameni tăifăsuind despre lucruri lipsite de importanţă sau dormind cu sforăituri, ceea ce i-ar fi stânjenit, făcând imposibilă conversaţia. De fapt ar fi trebuit să rămână în picioare afară, la intrare, sprijinit de peretele bordeiului; poziţia cea mai potrivită pentru o despărţire şi pentru a-i da bineţe unui trecător întâmplător, curios şi pus pe vorbă, şi de care ai dori să te descotoroseşti. În acel caz ar fi fost în stare să spună: „Dragă domnule, se lasă frigul; din păcate trebuie să intru, să mă duc la culcare. Din nefericire sunt ocupat – un banchet, la care am făgăduit să iau parte. Sper că înţelegi, voi fi ocupat cu sărbătorirea care, într-un fel, a fost organizată în cinstea mea.” Sau: „Din nefericire trebuie să respect programul strict al somnolenţei mele fără margini. Îmi pare rău, dar asta-i situaţia. Noapte bună, domnul meu, mi-a părut bine de cunoştinţă; mi-ar face mare bucurie, zău aşa, să ne mai vedem la o cupă de vin, să discutăm despre cunoştinţele noastre comune, să depănăm vechi amintiri.”

„Şarpe!”

— Ţi-e frică? se auzi vocea din urma lui.

— N-a fost niciun şarpe, îl luă gura pe dinainte, a fost o rădăcină sau o şopârlă. Şerpii dorm noaptea.

— Tare sunt scârboase rădăcinile alunecoase şi şopârlele, vorbi Cel-nevrednic-de-încredere, Cel-iscoditor, însă nimic din tonul vocii sale nu vădea dezgustul afirmat.

— Da, foarte scârboase, încuviinţă celălalt la fel de indiferent.

— Mai este mult până acolo? întrebă Mesagerul

Ar fi putut răspunde că mai era încă mult de mers – o cale îngrozitor de lungă, atât de lungă, încât un om obişnuit, un antropos aflat în situaţia lui din acel moment ar spera zadarnic s-ajungă vreodată la capătul ei. Iar răspunsul său ar fi putut fi ceva de felul următor: „Se află mult

mai aproape, doar ridici piciorul şi te şi trezeşti acolo. Vânturile şi valurile vieţii te aruncă drept acolo.” Îi mai rămăsese însă ceva din şiretenia de odinioară: iscusinţa elementară de a-ţi salva pielea în discuţii de care depind viaţa sau moartea, aşa că-i dădu un răspuns pe deplin justificabil; un răspuns care nu putea fi considerat ieşit din comun, în ciuda faptului că era lipsit de sentiment.

— Depinde total de cum o iei şi de poziţia pe care te afli.

Răspunsul îi îngădui să-şi continue meditaţia aproape fără ocol. „Aproape” este cuvântul potrivit: el implică faptul că, într-o oarecare măsură, partea dreaptă a minţii sale – orientată către sud-est sau est, în direcţia unde se afla regatul lui Minos – era preocupată de acele insule larg răspândite, dar inaccesibile, din marea lui Egeu, de Creta, Cnossos, Festos, unde răzbise cândva, când timpul mai exista încă. Limba i se plimbă pe ovalul deformat al buzelor; se întorsese în timp, amintindu-şi momentul exact când pierduse cei trei sau patru dinţi, felul în care Poseidon, Cel-ce-cuprinde-lumea, cel ce se hrăneşte cu stârvuri, îi văduvise maxilarele de acei colţi.

— Pesemne te-ai plictisit groaznic în locul ăsta, observă Cel-nevrednic-de-încredere, şi tonul vocii suna scârbos de ipocrit.

— Ştiu eu ce să zic? răspunse celălalt, făcând un efort să rămână politicos. Ai călătorit bine? Marea a fost favorabilă, vântul prielnic, Slăvit Mesager?

— Excepţionale, în toate privinţele, domnule Amiral.

Amândoi îşi pregăteau terenul pentru discuţia importantă, abordând subiectul din direcţii deosebite.

— Oricum nu-i cu putinţă să fi fost fericit aici, domnule Amiral, adăugă Mesagerul Zeilor, după câţiva paşi, recurgând din nou la unul dintre titlurile celuilalt, pentru a-l ademeni încă puţin către subiect.

— Cu toate rătăcirile dumitale şi socotind tot ce te-aşteaptă acasă – da, curând se-mplinesc douăzeci de ani.

— Nu e vorba de a fi sau nu fericit, replică celălalt. Iată bordeiul.

— Şi bineînţeles, ea nu te lasă să pleci cu niciun preţ,

sugeră Cel-iscoditor, pe un ton de interogaţie seacă ce sună complet şi exagerat de fals.

— Nu e vorba, câtuşi de puţin, de a mi se-ngădui sau nu să plec, spuse celălalt, evitând astfel să răspundă întrebării.

Era un adăpost durat din uscături şi brazde de pământ, pustiu şi întunecat. Când au pătruns prin deschizătura neagră, aplecându-se, îi întâmpină o duhoare de capre şi oi, de ţap şi berbec cuprinşi de căldurile de toamnă, un iz de lapte acru şi urină. Înăuntru nu se putea sta în picioare. Se auzi foşnetul acoperişului de muşchi şi vreascuri când Chivăra-conică se frecă de ele. Mesagerul întinse braţele pipăind parii povârniţi pieziş ce-i împresurau. Firicele de pământ şi frunze uscate îi căzură pe ceafă.

— Ia loc, îl invită bărbatul mai vârstnic. Mesagerul se lăsă în capul oaselor şi-şi sprijini spatele de uscăturile bine închegate; rămurele îl împungeau în spinare. Când celălalt se închinci şi el, descoperi că se postaseră de o parte şi de alta a intrării. Nu era nevoie să se aplece prea mult în faţă pentru a desluşi bezna mai puţin deasă dinspre miazănoapte.

În tăcere, curierul şi diplomatul nevrednic de încredere repetă ceea ce avea de gând să rostească. Poseda harul vorbirii şi-şi dădu seama că era obligat să ajungă la subiect cu grijă, şi că efectul pe care-l vor avea predica şi porunca – sau sfatul său – trebuia să se-ntemeieze în întregime pe abilitatea sa în a-şi alege cuvinte potrivite şi pe iscusinţa sa în conducerea interogatoriului.

Bărbatul mai în vârstă, aparent mai în vârstă, se aţinea la pândă. Rânjea urât în întunericul înăbuşitor, ca de Hades, din colibă. Ca s-o spunem de la bun început, bezna îl bucura, dar când îşi aminti direcţia în care era îndreptat chipul său – către răsărit – i se păru că bezna avea forţa de pătrundere a celor mai puternice raze de lumină: un Helios negru, un Antihelios scotocea în cotloanele cele mai tainice ale sufletului său, cu degete de întuneric. Înainte chiar de a se porni conversaţia, a ştiut ce voiau de la el, că se va supune poruncii, că va fi înfrânt. Nu! Aici nu era vorba nici de victorie, nici de înfrângere, era însă conştient că, după

acea noapte, avea să pornească la drum spre o altă destinaţie.

— În tot acest timp, ai dus-o bine cu sănătatea? îl întrebă iscoditorul diplomat din porţia lui de întuneric.

— Foarte bine.

— Bineînţeles; în fond eşti încă un bărbat tânăr, tot atât de bun ca şi un tânăr, grăi Cel-nevrednic-de-încredere, cugetând că nimerise o tactică potrivită. Eşti zdravăn şi din punct de vedere fizic. Numai că e imposibil să nu te-ntrebi dacă viaţa de plăceri dusă în locul ăsta n-a fost de aşa natură încât... Vreau să spun că te-ai ocupat mai puţin de mişcarea fizică şi mai mult de dragoste, ceea ce, până la urmă, l-ar fi scos din ţâţâni până şi pe bărbatul cel mai zdravăn.

— Nu pricep încotro bate Înălţimea-ta, Preaslăvite, minţi cu voce răguşită bărbatul mai vârstnic.

— Ba bine că nu! veni răspunsul, însoţit de un hohot de râs, din bezna de unde era condus interogatoriul. Pot să-ţi precizez un lucru: Noi ştim!

— Ce?

— Totul despre dumneata, despre vârsta periculoasă, despre cicluri. Aş putea să-ţi relatez sute de cazuri. Când eşti tânăr, te îndrăgosteşti, te însori, soţia devine o obiş-nuinţă, simţi că-ţi lipseşte ceva. Amorul devine o rutină şi – bineînţeles, apare criza şi... gata! Se iveşte o femeie plăcută, atrăgătoare – şi te afli atât de departe de soţie! Iată cum se petrec adeseori lucrurile cu bărbaţii de peste patruzeci de ani. Ce vârstă aveai când ai sosit aici? Treizeci şi cinci? Treizeci şi şase?

Ar fi putut spune că avusese treizeci şi şapte, aproape treizeci şi opt, dar nu catadicsi să-i răspundă.

— Îţi place locul ăsta?

Celălalt nu catadicsi să-i răspundă nici de dala aceasta.

— Probabil ai o minte de om politic, rosti odrasla lui Zeus, Hermes-cel-nevrednie-de-încredere, schimbând aproape complet subiectul discuţiei; astfel apuca taurul de coarne, dar turnura îi aduse la miezul problemei.

— Nu pricep încotro baţi, Preaslăvite, repetă celălalt.

— Ai să pricepi imediat, zise Mesagerul. Cazul dumitale a fost dezbătut în consiliul de familie. Tatăl meu s-a arătat foarte interesat de ceea ce ai de gând să faci mai departe. Suntem cu toţii de părere că această – hm – poveste ar trebui să ia sfârşit cât mai grabnic. Ai răspunderi şi o familie; nu eşti un om de rând, care poate proceda după bunul lui plac. Nu-ţi e îngăduit să-ntorci spatele patriei, când ai chef. Eu am venit să-ţi aduc o poruncă.

Celălalt a înghiţit în sec; limba i se plimbă pe buze; înghiţi încă o dată. Zgomotul a fost atât de puternic, încât l-a făcut să-şi spună în cuget: „Întunericul încearcă să mă înghită, înghite în jurul meu.” Îşi limpezi vocea. N-a ştiut cum avea să i se audă glasul.

— Nu procedez după „cheful” meu, Preaslăvite. Şi mi-ar face mare plăcere să aflu ce-aţi hotărât în legătură cu mine, în consiliul vostru de familie.

Cel-nevrednic-de-încredere chicoti:

— Au votat în unanimitate în favoarea dumitale. Ar trebui poate să pomenesc faptul că Poseidon se afla dus departe – adesea face politică pe cont propriu. Dacă te interesează unde, pot să-ţi spun că se afla în Hades. Discuţia a fost stârnită de Atena.

— Tot respectul pentru sora dumitale, grăi bărbatul mai vârstnic, cu o voce pe care o credea netulburată.

Simţi cum curierul zeilor se legăna în beznă ca un şarpe ridicat pe jumătate.

— Ea a fost aceea care a atacat subiectul politicii lui Agamemnon şi tevatura aceea, veche de douăzeci de ani, în legătură cu Troia. Zicea că după părerea ei, nu e bine ca astfel de lucruri să fie dezgropate. „Papa, i-a spus ea Celui-preamărit, am aflat, abia acum o zi, că Prinţul din Itaca încă n-a ajuns acasă, pe insula sa; Soţia îl aşteaptă de atunci, iar băiatul lui, care nu peste multă vreme va fi bărbat de-a binelea, are absolută nevoie de un tată alături de el, mai ales acum, când pe insulă sunt atâtea tulburări şi greutăţi.”

— Încă n-ai fost declarat mort, ci doar dispărut, continuă Mesagerul. Casa dumitale este plină de pretendenţi, care o calcă zi şi noapte. Imaginează-ţi, unii dintre ei îţi sunt vechi

prieteni – şi fii ai vechilor prieteni – atât de pe insulă, cât şi de pe cele din jur sau de pe continent. Poftesc la puterea şi – de bună seamă – la averea dumitale. N-am ştire dacă soaţa dumitale ar vrea să se mărite încă o dată. Cu toate acestea, prinţişorii au format o alianţă, sau mai degrabă o simplă tovărăşie! Cei ce nu pun mâna pe Penelopa au oricum o parte din profituri; iar acum lucrează cu sârg să-şi obţină partea în avans.

Făcu o pauză, aşteptând. Ştia că celălalt asculta aplecat înainte. Apoi cu o voce foarte indiferentă, adăugă, punând paie pe foc:

— E nostimă situaţia, ce zici? Deşi la maturitate, băiatul nu intră practic deloc în schema lor. – Ştii ce-a mai spus soră-mea? „Băiatul n-a avut niciodată un tată”, aşa a spus. „Nici măcar nu-şi aminteşte cum arăta taică-su”, a zis ea. Dar oare cum îl cheamă... Telemah îi e numele, nu?

— Continuă! zise celălalt cu voce înfundată.

— Aha, deci vrei să auzi mai multe? zise Mesagerul. Surprinzător lucru! Chiar te interesează vorbăria mea? Asemeni unui şarpe, se balansă înainte şi-napoi, ventilând întunericul.

— Spune-mi care este situaţia acolo, întrebă celălalt cu vocea răguşită.

— De bună seamă, bineînţeles. Fireşte c-am să-ţi spun cum stau lucrurile pe-acolo. Doar pentru asta am sosit aici.

— Nu mai spune!

— Papa a spus că, de fapt, uitase de această chestiune, dar că, în cazul când lucrurile ar evolua spre catastrofă pe ostroavele de ia” apus, va fi nevoit să intervină. Papa este întotdeauna foarte grijuliu când e vorba de complicaţii politice, fiindcă totdeauna el e ales ţap ispăşitor pentru tot ce se petrece. Mi-a dat poruncă să-mi pun iscoadele la lucru, şi noi am aflat o groază de lucruri despre dumneata. Răspunde-mi cinstit: n-ai cum să pleci din locul ăsta?

Un foşnet slab se auzi dinspre barba aspră când degetele celuilalt se prefirară prin ea.

— Nu, nu pot pleca de aici. Dar... nici n-am încercat vreodată.

— De-ai avea posibilitatea şi ţi-ai dori-o, nu te-ar împiedica, n-ar refuza să te lase să pleci?

— Nu ştiu ce să răspund, zise bărbatul mai vârstnic. E ca şi cum eu însumi nu mi-aş îngădui. Eu...

Vocea i s-a stins.

Întunericul din gura bordeiului era mai puţin dens acum. Zeii poartă cu ei timpul, manipulându-l după bunul lor plac. I s-a năzărit că a fost în stare să audă zvonul mării acolo jos, în depărtare, ca şi glasul codrilor de nepătruns ce închideau valea pe ambele părţi. I s-a năzărit că a fost în stare să audă şoapta stelelor îndepărtate, a avut impresia că prinde cu urechea paşii prudenţi ai unor intruşi urcând pe furiş din vale.

— Oricum însă, de *împiedicat,* te împiedică, nu? zise Vestitorul-zeilor.

— Da, în anumite feluri mă împiedică, răspunse celălalt.

— Cu ajutorul nostru, greutăţile scornite de ea nu pot fi obstacole pentru dumneata, domnule Amiral, rosti Mesagerul, sperând că folosind acel titlu, i-ar da de înţeles, în chip delicat, că un marinar are multe posibilităţi de a porni la drum.

Celălalt se plecă încă o dată către bezna mai puţin deasă, ca şi cum ar fi urmărit cu urechea prezenţa vreunei iscoade. Când se porni să vorbească, vocea îi fu neaşteptat de limpede.

— Niciodată n-am avut chef să mă duc la războiul acela. Mi-am dorit să rămân în Itaca, fiindcă aveam presimţirea că, odată pornit la drum, trebuia să rămân departe de casă mult prea mult timp. Şi chiar aşa s-a şi întâmplat: am rămas departe o groază de vreme. Poţi pricepe asta? Îmi doresc să ar, să-nsămânţez ogoarele, continuă pe un ton mai coborât. Pesemne am fost mai mult ţăran decât prinţ, corăbier şi războinic. Pe cât de tânăr eram pe vremea aceea, mă obişnuisem cu gândul de a sta acasă toată viaţa.

Bărbatul mai tânăr, mai tânăr în realitate şi în aparenţă, rosti în gând: „Acum se află pe drumul cel bun. Mai târziu, o să-l dirijez eu un pic.”

— Au sosit ei, şi mi-au cerut să-i însoţesc, spuse bărbatul

mai vârstnic. Voiau ca eu şi oamenii mei să ne războim alături de ei pentru femeia aceea – acum nu-mi mai amintesc cum se numea.

Era limpede că-şi chinuia mintea să găsească numele, sau se prefăcea.

— Nu-i nimic, o să-ţi aminteşti, rosti Mesagerul.

— Soaţa lui Menelau, zise celălalt.

— Elena, îi sări în ajutor Vestitorul, pe un ton plin de diplomaţie, ce se voia prietenos şi nu stânjenitor.

— Da, ăsta e, sigur că da, spuse mai vârstnicul, probabil cu ipocrizie. Iar noi trebuia să ne războim pentru ea. Eu însă n-aveam chef de război. Mai târziu am fost plin de râvnă, dar nu *atunci.* Nu voiam să fiu implicat în politică, în politica *lor,* aveam noi şi aşa destule probleme pe insula noastră. N-am vrut să-i însoţesc. Agamemnon şi Menelau se porniseră într-un turneu de recrutare. În sfârşit, toată chestia aia nu era chiar atât de voluntară cum părea, căci cine este omul care ar putea refuza pe marele rege când acesta vine în persoană să ceară. Ştiam când trebuiau să sosească. Dar nu voiam să fiu implicat în visurile acelea de mărire ale Micenei şi Spartei. Încă mai cred – dacă mai cred în ceva, dacă-mi mai pasă să am vreo părere despre ceva – că întâmplarea cu femeia aceea – Elena – era doar un pretext.

Cel-nevrednic-de-încredere păstră tăcerea, aşteptând. O întrebare pusă în acel moment putea strica toată conversaţia, o observaţie o putea da peste cap, o putea azvârli în mare. A avut impresia că desluşeşte zgomot de paşi furişându-se.

— Nu din laşitate am făcut ceea ce am făcut, grăi mai departe cel vârstnic; poate că a fost un act de curaj, mai curajos decât tot ceea ce făcusem până atunci. Am ieşit pe câmp, eu... o! ce primăvară frumoasă era în anul acela, ultima primăvară adevărată de care sunt în stare să-mi aduc aminte!

Cel tânăr plesnea de dorinţa de a zice şi el ceva, dar gândi: „O poveste frumoasă nu trebuie stricată niciodată. Mai ales că o ascult chiar din gura lui. Va fi o poveste minunată pentru mai târziu, la negoţ, în expediţiile mele.”

— Au sosit, continuă bărbatul mai vârstnic, m-au căutat acasă, eu însă îi instruisem bine pe oamenii mei – când îi întrebau de mine, fiecare clătina doar din cap, arătând spre câmp; iar soţia se zăvorâse în casă. Când au ajuns la ogor – alesesem unul mai apropiat ca să nu umble prea mult – iată-mă şi pe mine. De la început trebuie să spun că au rămas cu gurile căscate când au văzut ce făceam.

Un zgomot ciudat se auzi în gâtlejul lui, nu exprima numai durere, s-ar fi putut crede că era râs, sau cel puţin o rapidă şi nestăpânită trecere către râs, un sunet ca un croncănit sau cloncănit; deşi capul îi era mult aplecat în piept.

— De fapt, pesemne că şi părea nebunie curată, spuse, după cum şi plănuisem. Înhămasem laolaltă un bou şi un măgar, la plug. Cum trăgeam o brazdă – pun rămăşag că erau oable ca dracu’ – o luam din nou pe urma ei şi semănăm sare dintr-un sac. Era arşiţă, şi transpiram, dar am ţinut-o aşa vreo câteva brazde; ultima am săpat-o de-a curmezişul celorlalte. Telemah – băieţelul meu – care avea doar doi ani, venea dinspre casă, cu paşi mărunţi, legănându-se şi strigând: „Tăticu, tăticu” – doar atât putea spune. Dar Agamemnon şi Menelau au rămas acolo şi au vorbit în şoaptă. Mi-am dat seama că n-au crezut o iotă din nebunia mea. Când Telemah a sosit, Agamemnon l-a luat în braţe şi s-a apropiat de mine. A lăsat băiatul jos, pe pământ, la mică distanţă de atelajul meu. Am cârmit-o, bineînţeles, mai într-o parte, dar n-am putut face un ocol prea mare căci ar fi părut probabil un gest prea normal. Ca măsură de prevedere, când am trecut pe lângă băiat, am ridicat plugul. Îmi îngheţase inima. Au socotit că pesemne înnebunisem de-a binelea. Şi oare nu-i semn de nebunie, atunci când te faci că ţi-ai pierdut minţile? Când Agamemnon m-a strigat, n-am mai putut să mă prefac şi m-am oprit. „Pentru o clipă ceea ce am văzut a fost distractiv, a grăit Agamemnon, a fost o adevărată distracţie şi trebuie sa-mi exprim speranţa că recolta îţi va fi de douăzeci şi cinci sau de şaizeci şi cinci de ori mai bogată decât sarea ce-ai presărat în glie – dar până una-alta, noi am sosit, după

cum vezi, să te lămurim să vii cu noi. Acum o să arăm alte câmpuri, şi mai întâi pe acelea ale mării. Situaţia politică este aşa-şi-pe-dincolo, iar atitudinea cetăţii Troia este scandalos de provocatoare", a grăit Agamemnon, iar frate-su stătea lângă el, dând aprobator din cap. Ştiam bineînţeles că soţia îl părăsise – adică fusese răpită – aşa cum ziceau ei în jargonul lor politic.

Se adânci în tăcere, cugetând.

— Să arăm alte câmpuri, cele ale mării, repetă cu o notă de răutate în voce. Da, aşa a şi trebuit să facem. Mai apoi m-au numit Cel-iscusit, Cel-viclean. Nu mi-au plăcut niciodată numele astea. Mai bine mă numeau Cel-desperat. Spuneau că sunt un războinic mult prea bun pentru a mă ocupa cu împrăştiatul sării pe ogoarele de pe insula mea.

Trimisul zeilor adăstă preţ de o clipă-două, cântărind situaţia.

— Domnule General, ai fost un militar de clasă, rosti el, încercând să disimuleze nota de linguşeală. Poate că nu un mare strateg, iartă-mi sinceritatea, dar un foarte bun tactician.

Celălalt n-a acordat nicio atenţie spuselor sale.

— Poate că eşti dator să te aperi, zise el. În acea clipă a vorbit către beznele ce deveneau sinilii. Da, daca eşti atacat, eşti îndreptăţit să procedezi astfel. Dar uneori, un alt gând s-a cuibărit în sufletul meu, în măduva oaselor, în ficat şi rinichi, un gând ce a sosit de după fruntea mea sau din burtă. Era cam aşa: „Dacă i s-ar năzări oricui că dacă nu se apără, dacă nu se-narmează pentru a se apăra-mpotriva vreunui atac, dacă *oricui..."* nu, niciodată n-am să pot rosti cuvântul acela, nicicând n-am ajuns la capătul acelui gând; dar este aici. Mai târziu poate fiu-meu, sau fiii lui, sau fiii fiilor lui vor fi în stare să conceapă un astfel de gând. Cineva mi-a spus cândva că astfel de gânduri sunt plăsmuite în ţările aflate mai la răsărit, la capătul lumii, la fruntariile ei cele mai depărtate, acolo unde-şi duc traiul barbari şi neamuri neştiute.

Mesagerul a vrut să caşte şi să spună că astfel de vorbe sunt nerozii infantile, dar şi-a dat seama că ar fi fost o lipsă

de cuminţenie să vorbească astfel, în acele clipe, însă ritmul monoton al conversaţiei începuse să-l cam obosească.

— În orice caz, a fost un război frumos, rosti el, ca război a fost absolut nemaipomenit, şi va rămâne, fără-ndoială, în istorie. Ştii, cred, că este deja cântat peste tot, în cele mai nobile case, în toate localităţile din care s-au pornit eroii: chiar aşa, în cele mai bune familii. Un aed, care n-are în repertoriu un cântec despre războiul acesta, nu câştigă nici cât să-i ajungă pe-o măsea.

— Şi sclavii au luptat acolo, grăi cel în vârstă. Au fost vizitiii carelor de luptă. Ei ne-ascuţeau armele. Îi foloseam ca patrule de recunoaştere, ca detaşamente de sacrificiu, ca vâslaşi, ca ordonanţe de eroi. Îmi închipui că nu mulţi dintre ei s-au întors acasă. Au fost primii căzuţi – pe câmpul de bătălie, pe mare. Ar trebui să-mi închipui că primii întorşi acasă au fost mai ales generali şi amirali. Pun rămăşag c-au fost purtaţi în tihnă către casă în vâslite corăbii. Am câştigat o mare victorie. Grozav morman de ruine am lăsat în urma noastră!

Apoi gândurile sale îşi schimbară într-o oarecare măsură adresa, şi în nenumărate rânduri, renunţă la ceea ce se poate numi logica unei discuţii corect alcătuită şi bine compusă şi vorbi despre lucruri din sfera realităţii, ca de exemplu frânturi de gânduri, rostite şi gândite doar pe jumătate, îndreptate în toate direcţiile.

— Oamenii trebuie să creadă în necesitatea anumitor războaie, rosti el (şi a vorbit astfel pesemne pentru a nu-i stârni prea tare pe cei-de-sus). Se poate afirma că războiul *lor,* războiul purtat de troieni, a fost un război drept – ei s-au apărat.

— Dinastia noastră, nemuritoarea familie, şi-a impus o linie directoare, ne-am ţinut departe de orice amestec, grăi Mesagerul cu o idee de severitate în voce. Am avut voluntari în ambele tabere, iar în ceea ce mă priveşte, eu mi-am văzut de afaceri, ca de obicei.

Celălalt îşi înălţă capul, aţintindu-şi privirile în bezna mai densă în care se afla Trimisul. Exclamă:

— Voi, Olimpienilor! Voi aţi început războiul, voi aţi fost cei cu ideile. Întreabă-l pe Agamemnon de unde i-au venit ideile! Noi am luptat pentru interesele voastre. Şi interesele lui Agamemnon s-a-ntâmplat să fie ale voastre, şi interesele lui Menelau au coincis de asemenea, cel puţin în anumite privinţe. Aţi vrut să ne dovediţi că *puterea* reprezintă ceva măreţ şi strălucitor, ceva impresionant de sângeros şi dificil de suportat pentru altcineva decât cei-de-sus! Aţi vrut să ne dovediţi că războiul cere sacrificii, prin aceasta fiind divin. Iar Agamemnon şi-a dorit să fie un slăvit rege şi să-şi pună la încercare armata, din moment ce izbutise, cu chiu şi vai, s-adune una, şi flota, având în vedere că reuşise să încropească o flotă rezonabilă de aproximativ o sută de corăbii şi cam o mie de vâslaşi şi eroi...

— Pardon, domnule, îl întrerupse Trimisul, şi de data aceasta se simţea după voce că se cam înfierbântase, nu am de gând să-ţi ţin o pledoarie în apărarea familiei noastre, ceea ce ar depăşi mult prea mult limitele discuţiei noastre neoficiale, dar în ceea ce-l priveşte pe Agamemnon, care a fost mai degrabă un muritor, el a făcut sacrificii imense. A riscat totul, fiica lui, ştii prea bine a...

— Niciodată n-a sacrificat ceva pentru altcineva decât pentru el însuşi şi pentru gloria personală, replică celălalt pe un ton ce devenise dintr-o dată sec şi la obiect.

„Nu trebuie să ne certăm acum, îşi spuse în gând Mesagerul zeilor, în cazul de faţă, ar fi o lipsă de diplomaţie, deşi – fireşte – ştiu că există certuri ce pot fi din cale-afară de diplomatice.”

— Istoria va trebui să hotărască în această privinţă, fu tot ce găsi cu cale să răspundă.

— Istoria! exclamă celălalt. Istoria nu spune nimic altceva decât că dacă o persoană sau alta a încrustat, pe o piatră sau alta, inscripţia asta sau ailaltă, probabil a primit ordine din partea cutărui sau cutărui cârmuitor; istoria ne învaţă doar că cel căruia i s-a ordonat să cânte un anume poem eroic sau imn războinic n-a făcut altceva decât să le cânte atât de tare, încât strănepoţii, ascultătorii şi copiii lor să le înveţe pe de rost, şi să le transmită generaţiilor viitoare. Mă

prind pe orice că atelierul de fabricat inscripţii al lui Agamemnon sau şcoala lui de osanale lucrează-n draci. Dacă o mai fi în viaţă şi-n stare să se grijească de-aşa ceva.

— S-a sfârşit din viaţă, zise Trimisul, dar amintirea numelui său va rămâne veşnică.

Celălalt, nesinchisindu-se de considerentele estetice sau logice ale conversaţiei, rosti mai departe:

— Noi ne-am bălăcit în sânge de om până la glezne, până la călcâie, până la piept, până la panaşul coifurilor noastre, pentru lucruri de care habar n-aveam. Agamemnon şi-a închipuit că luptă pentru onoarea sa, pentru armată, pentru flota sa, dar... dar el n-a vrut în esenţă decât, pur şi simplu, să defileze în cadenţe de marş, să genereze îndeletnicirea cu moartea şi devastările, astfel încât realitatea înconjurătoare să fie în deplin acord cu propria-i stare sufletească – fiindcă era bântuit de demoni. Menelau a fost convins că luptă pentru a aduce înapoi o soaţă rătăcită. Şi în scopul de a o aduce înapoi, pentru a fi în stare să şoptească iarăşi, plin de tandreţe, vorbe dulci ca mierea în minuscula ei ureche şi să se desfete cu toate rotunjimile trupului ei, a măcelărit cu inima uşoară femei şi copii, le-a incendiat oraşele şi casele, i-a pârjolit ca pe nişte purceluşi de lapte. Chiar şi eu...

Vocea îl lăsă, capul i se prăbuşi iar în piept, mormăi ceva încâlcit. Dându-şi seama că nu poate desluşi vorbele celuilalt, trimisul zeilor hotărî să readucă discuţia pe planul corect, din punctul de vedere al geometriei şi logicii estetice.

— Da, dumneata însuţi ai fost amestecat în măcel tot timpul! Şi-ai făcut faţă cu brio; ai fost un erou! continuă el.

— Este adevărat, recunoscu celălalt. Şi totuşi, nu prea ştiu exact pentru ce-am luptat, cu toate că, asupra acestei chestiuni, am cugetat o groază în toţi aceşti ani, de când mă aflu aici, la Calipso. Bănui că-n parte am luptat pentru a mă afla în treabă, pentru a-mi încerca viclenia, de vreme ce se apucaseră să mă numească Cel-viclean, Chibzuitorul-cel-şiret, Prudentul-plin-de-agerime. Dar în realitate, am luptat mai ales pentru a putea ajunge acasă.

— Cum vine asta?

— Vreau să spun, grăi bărbatul mai în vârstă, în aparenţă mai vârstnic, că am plecat la război pentru a avea de unde mă întoarce acasă.

— Dar te aflai deja acasă, nu-i aşa? se miră Trimisul.

— Exact, veni răspunsul sec, indiferent. Sunt oameni care pleacă de acasă pentru a evada, nefiind fericiţi acolo; eu mi-am părăsit căminul pentru a mă întoarce la el; a fost calea cea mai scurtă cu putinţă.

— Ţi-aş rămâne extrem de îndatorat, dacă mi-ai da o explicaţie mai limpede, spuse Trimisul.

— Am simţit-o ca pe o datorie, îi explică celălalt. Nu, nu faţă de voi Olimpienii, nici faţă de Agamemnon, Menelau şi soţia lui, ci ca o datorie faţă de neamul meu, faţă de patria mea. Dacă n-aş fi plecat, m-aş fi văzut vârât într-un război cu Agamemnon. În ce mă priveşte, acela ar fi fost un război drept: să aperi ceva ce este mai bun, împotrivă a ceva ce este foarte rău. Ei ne-ar fi atacat pe noi, în loc să se ocupe de Troia, şi ne-ar fi venit de hac. Dar acela ar fi fost un război drept, pentru care merita să lupţi. După părerea mea. În scopul de a evita ca poporul meu să lupte într-un război de apărare, mi-am luat mica armată şi flota neînsemnată pentru a purta un război agresiv. Am crezut că este de datoria mea să cruţ Itaca. Am jucat rolul dementului pentru a mă ţine departe de război. După care, mi-am dat seama că dacă vreau să mă mai întorc vreodată din rătăcirile mele, acasă şi la ogorul acela cu boul, măgarul şi sarea, va trebui să apuc pe drumul ce ducea la Troia, Preaslăvite! Iar această hotărâre a fost un sacrificiu, acum sunt convins de asta.

— Ei bine, domnule Amiral, ţi-ai jucat bine rolul, zise cu răceală Mesagerul. Ai fost un soldat cu totul remarcabil. Şi un *foarte* remarcabil actor.

— Ultimele cuvinte s-ar putea să nu fie departe de adevăr, replică celălalt pe un ton mai potolit.

Afară bezna începuse să se rărească; se puteau vedea unul pe altul; în scurt timp carul îl va aştepta pe Helios să urce în el. Trimisul, reporterul zburător şi colecţionarul de

cleveteli din împărăţia Olimpului, protectorul imparţial al hoţilor şi neguţătorilor, simţi muşcătura dezamăgirii când desluşi chipul celuilalt în lumina crescândă a zorilor. În beznă, îi atribuise omului, pe care-l văzuse cu zece sau doisprezece ani înaintea războiului, absolut alte trăsături; şi-l imaginase ca pe o persoană complet distrusă de tragicul dor de casă. Crezuse că timpul petrecut de el la Calipso fusese o scurgere de zile pline de dezgust şi de chinurile dorului de casă. Bărbatul pe care-l avea acum în faţă era maturizat, dar nu sfârşit; nici măcar în atitudinea sa, aşa cum şedea acolo, îndoit din şale, nu se putea observa vreun semn de îmbătrânire sau nevolnicie. Se afla în bună condiţie, oarecum mai gras decât în perioada Războiului, o anumită rotunjime a obrajilor şi a abdomenului era evidentă: un aer de resemnare placidă, dar nu tragică. După ce digeră toate acestea, grăi:

— Înţeleg c-ai să te-ntorci acasă acum, cu mine?

A trebuit să zăbovească o clipă sau două, în care timp se lumină de ziuă încă şi mai mult. Celălalt nu se mişcă, nu-şi schimbă poziţia: închincit, cu braţele în jurul genunchilor, cu fruntea odihnindu-se pe ei. Părul i se rărise pe creştetul capului; într-un an-doi avea să fie pleşuv. Umerii şi muşchii braţelor se vădeau din cale-afară de puternici.

— Ce face tatăl meu? întrebă, fără a-şi înălţa capul.

— Se află la ţară, zise Mesagerul, şi profită de ocazie pentru a mai adăuga: Iată cum stau lucrurile: casa-i plină de pretendenţi, iar situaţia politică este explozivă. Vrem pe cineva cu mână forte în acel loc. Telemah nu poate face faţă.

— Nu mai vreau să ucid, spuse celălalt, adresându-se pământului.

— Gândeşte-te la neamurile dumitale, spuse Trimisul, încercând să pună puţin patos şi nelinişte în voce. Gândeşte-te la lunga aşteptare a soţiei dumitale! Şi la fiul dumitale care aproape nu şi-a văzut tatăl! Îţi poţi imagina situaţia?

— Foarte limpede, îi răspunse celălalt.

— Gândeşte-te la gloata aceea de pretendenţi, căreia

trebuie să-i facă faţă o femeie singură!

— În sfârşit, aşadar Agamemnon a murit, rosti celălalt. Păi bine, asta nu-i nicio garanţie de pace. N-am nicio încredere în aşa ceva. Cum a murit?

— A fost un asasinat politic, îl lămuri Mesagerul, pe tonul cel mai oficial cu putinţă. Şi pe deasupra, o dramă pasională. Viaţa fiului este ameninţată. Trăim într-o epocă de asasinate politice. Nu ţi-e dor de fiul dumitale? Chiar dacă ai o slăbiciune pentru cea de aici, ar trebui cel puţin să te gândeşti la fiul dumitale. Nu-ţi e dor de el?

— Mi-e dor de un copil care nu mai există, spuse celălalt, adresându-se pământului. Mi-e dor de lucruri ce nu mai sunt.

Şi brusc îşi înălţă capul.

— Dacă ţii neapărat să ştii. Dar de ucis, n-am să mai ucid.

— E puţin probabil să fie nevoie de omor sau război sau astfel de chestii, spuse Trimisul. E vorba doar ca ordinea să fie restabilită pe insula dumitale. Atâta doar; nimic mai simplu.

— Ştiu eu cum este, replică Cel-somat. Va trebui să pornesc din nou la război. Ştiu că asta-i porunca; dar nu-mi face nicio bucurie. Pe acesta l-aş putea numi un război de apărare – dar n-ar fi adevărul-adevărat. În orientul îndepărtat, la fruntariile lumii, popoarele barbare de acolo au un alt nume pentru acest tip de război, un nume ce conţine adevărul, dar nu-mi pot aminti cum...

Tăcu brusc, cu mâinile ciuntite pipăi orbecăind împrejur, ca şi cum el – orbul – căuta, pe pământ, ceva ce nu se afla acolo. Zâmbetul său, până atunci schimonosit şi răutăcios, avea în clipa aceea o expresie de jenă; se ridică şi ieşi din colibă frânt din şale. Trimisul celor-de-sus îl urmă.

Bărbatul în vârstă rămase în picioare, privind spre răsărit, valea de jos, marea de sub el. Helios îşi mâna carul înălţându-se pe cer. Păsările şi pădurile se treziseră, pescăruşii îşi clamau foamea matinală acolo, jos, dimprejurul ostrovului. Oi şi capre behăiau din toate puterile pe păşuni. Marea se lepăda de paloarea noptatică, luminându-se

înspre trandafiriu, apoi albastru.

— Atunci mă vei însoţi fără preget? îl îmboldi Trimisul zeilor. Imediat după ce vom vorbi cu dânsa?

— Am nevoie de câteva zile pentru mine însumi, îi răspunse celălalt.

— Dar eu am o barcă în locul acesta.

— Nu mă grăbesc, rosti celălalt. Cu transportul meu am să aranjez eu. Şi dacă trebuie neapărat să discuţi cu ea, te-aş ruga să aştepţi până după-amiază.

— Cum doreşti, încuviinţă Trimisul conciliant; cu bunăvoinţa celor care dric la bun sfârşit anumite sarcini. Dar mă pot încrede în dumneata. Da?

— Ştii doar în puterea cui mă aflu, îi răspunse celălalt.

Trimisul se înclină; pe chipul său apăruse zâmbetul diplomatului bine şcolit; un zâmbet care ar fi putut însemna multe lucruri.

— Păi, atunci, bună dimineaţa şi mulţumiri pentru discuţie, Odiseu.

— Bună dimineaţa, rosti celălalt dând din cap într-o doară; rămase însă în picioare, pe loc, şi-l urmări din priviri pe Hermes – una dintre numeroasele vlăstare ale cârmuitorului pământului şi cerului – cum cobora către corabia sa.

4

Afaceri

Penelopa insinuă, cu toată delicateţea de care era în stare, că, după opinia ei, Melanto – fiica lui Dolios – îşi cam luase nasul la purtare. De bună seamă, nu vorbise pe şleau; ar fi fost prea vulgar pentru ea, ci în felul următor:

— Ne apropiem acum de un fel de criză politică, Euriclea. Simt cum pluteşte în aer. Ce atitudine crezi că va lua

Melantius, fratele fetei?

În aparenţă, întrebarea era nevinovată şi presupunea un răspuns simplu. Amândouă cunoşteau faptul că Şeful-caprelor era aservit Partidului Pretendenţilor. Cu toate acestea, femeia mai vârstnică, slujnica ei de sfat, făcu tot ce-i fu în putinţă pentru a oferi un răspuns la fel de nevinovat.

— Dacă-mi e îngăduit, atunci şi eu simt acelaşi lucru.

Slăvită doamnă îşi înălţă bărbia, al cărei contur deveni astfel pur şi frumos. Privirile îi erau aţintite prin fereastră. Fata străbătea curtea interioară; pe urmele ei călca pisica de la bucătărie, ducând ceva în bot.

— Euriclea, s-au înrăit din nou şobolanii?

Bătrânica iscodi cu ochi miopi în direcţia în care privea cealaltă. În clipa aceea, pisica străbătea oblic, cu paşi mici şi repezi, curtea interioară, şobolanul atârnându-i dintre maxilare ca o limbă sură.

— Fata asta n-a avut de lucru, rosti bătrâna. D-aia are acum burta mare.

— Pesemne c-a fost prea bine crescută în casa noastră, observă Stăpâna.

Îl văzură pe Antinou stând de vorbă cu fata în cadrul porţii dinspre curtea exterioară.

— Nu ştiu de ce, dar niciodată nu m-am împăcat ca lumea cu pisicile, grăi Cea-însingurată. Când ţi se freacă de picioare... pfui! Şi-n plus, aud tot timpul că poţi căpăta de la ele un fel de spuzeală – sau lepră.

Euriclea, care iarna obişnuia să ia o pisică în pat să-i încălzească şalele, nu dădu niciun răspuns întrebării referitoare la şobolani, în schimb rosti:

— Da, fireşte, au crescut fetiţele.

Cuvintele ei intenţionau să accentueze faptul că, în ciuda sarcinii sale, fiica lui Dolios, cea care semăna cu o pisică, deşi devenise o tânără femeie, nu însemna că se şi maturizase, aşa că Soţia, Cea-ce-aşteaptă, ar mai fi putut trăi sentimentul, cel puţin din când în când, că şi dânsa mai era încă tânără.

Despre Antinou, liderul pretendenţilor şi speculanţilor, nu

rostiră un cuvânt, deşi ochii le erau aţintiţi asupra persoanei sale. În vreme ce el străbătu curtea în drum către megaron, pisica cea lăudăroasă îşi continuă plimbarea de-a lungul şirului de coloane dinspre bucătărie.

Penelopa exclamă:

— Pfui, *scârboase* mai sunt şi pisicile astea. N-am putea folosi altceva în locul lor? De pildă, curse. Şi oare de ce naiba nu-şi mănâncă şobolanul?

— Ascultă de natură, Măria-ta, grăi Euriclea, diseci induse în acest chip de pisicofobia absolut deplasată a Penelopei.

Au revizuit (după opinia bătrânei, mult prea la repezeală) dările de seamă. Numărul oilor şi porcilor de pe insulă era în descreştere, până şi turmele de capre se împuţinau: pur şi simplu se evaporau. Cirezile de pe Leucas, ca şi cele de pe continent, de la fermele de pe ţărmurile Acarnaniei, plăteau şi ele un greu tribut.

— E de necrezut cât pot băga în ei bărbaţii ăştia, Euriclea.

— Nu trebuie să uităm că am mai şi vândut câteva, vorbi bătrâna. Oricum, însă, Măria-ta are dreptate, o mare cantitate se consumă în casă.

— Crezi că Melantius este... Ce părere ai?

Bătrâna nu auzea întotdeauna bine, iar uneori nu răspundea; de data aceasta însă bâigui ceva.

— Euriclea, ai auzit ce te-am întrebat?

Se dovedi că bătrâna auzise exact ceea ce trebuia să audă.

— Facem cercetări, Măria-ta.

— Cine face cercetări?

— Eu, Măria-ta, oricât de netrebnică par a fi.

De vreo patru-cinci ani nu mai avusese loc niciun furt mai însemnat. Şi chiar şi atunci nu fusese vorba decât de piei de capre, capre şi lână.

Acum Penelopa zise:

— Cel puţin ne-am putea descotorosi de piei, vânzându-le, mai cu seamă de blănile de oaie şi, pe urmă, de pieile boilor mâncaţi de ei. Lână avem destulă pentru a da de

lucru războaielor de ţesut încă jumătate de an. Zâmbi. Cu toată miopia ei de circumstanţă, bătrâna nu putea trece cu vederea zâmbetul acela fugar; şi ea era amestecată, aşa că zâmbi şi ea cu gura-i văduvită de dinţi:

— Da, cu ţesătoria totul merge strună.

Aici aveau un secret al lor, care, după scandalul monstru provocat de povestea cu ţesătoria, nu mai reprezenta niciun secret; era însă o înţelegere între femei, ceva ce le dădea dreptul să-şi facă reciproc cu ochiul.

În al şaptesprezecelea an de la plecarea soţului, imensele domenii, viile şi plantaţiile de măslini, turmele de capre, de porci şi de oi de pe insulă, cirezile de vite ca şi alte interese materiale pe care le aveau pe insula Leucas şi pe continent, se transformaseră în Marea-afacere din Itaca. Pretendenţii, adică numai proprietarii de pământuri de pe insulă, alcătuiseră aşa-zisul Partid Progresist, şi primeau sprijin din afară. Partidul devenise un instrument de acumulat putere. Prin „progres”, mica nobilime funciară subînţelegea introducerea sclavagismului şi militarizării în forme mai severe, aplicând procedeul: „ce ochiul nu vede, inima nu crede”. În scopul de a aboli Agora, adunarea-poporului, care oricum nu se mai ţinuse de la izbucnirea războiului troian. În locul acesteia. Consiliul Nobililor, Camera Superioară, urma să devină singura putere politică. Partidul Progresist reclama reforme pentru mai bine, iar prin reforme pentru mai bine, se înţelegea ca extrem de importantele întreprinderi agricole şi neguţătoreşti ale Soţiei (inclusiv influenţa lor politică) să fie conduse de un bărbat mai tânăr, de cineva cu care dânsa s-ar fi căsătorit a doua oară.

Desigur că frumuseţea maturizată şi-ntreţinută cu graţie a Penelopei jucase şi ea un rol. Dânsa era o podoabă a casei, a nobilimii şi a cetăţii. Erau cuviincioşi faţă de ea, dar îşi exercitau presiunile pe ocolite, folosind multe stratageme şi înşelăciuni; iar Euriclea cea credincioasă izbutea să le dibuiască manevrele prin legăturile pe care le avea până departe pe continent. Şi atâta vreme cât sănătatea economică a proprietăţilor se menţinea, şi nu se

putea vorbi nici despre neglijenţă sau proastă administrare, Progresiştii n-o puteau ataca pe Soţie prin Adunarea Poporului. N-ar trebui pierdut din vedere nicio clipă – nici măcar într-o clipă de divin-inspirată retorică sau eroică fluturare a armelor – că era vorba de un conflict economic, o problemă de avantaje practice, de profit şi acaparare.

Programul politic al Partidului Progresist putea fi formulat, în linii mari, cam aşa:

Era necesară o nouă ordine. Se vorbea prea mult şi se făcea prea puţin. Zeilor li se făcuse lehamite de indolenţa abrutizată a muritorilor, îndeosebi a norodului din Itaca. Reformele pe care Cel-absent şi bătrânul său fată încercaseră şi, parţial, izbutiseră să le aplice, pe parcursul celor douăzeci-treizeci de ani din urmă, se dovediseră absolut nepractice: singurul lor rezultat fusese neglijarea credinţei şi indiferenţa manifestată faţă de Onoare şi Renume. Mai departe Progresiştii doreau să acrediteze ideea că războiul purtat împotriva cetăţii Troia fusese o soluţie potrivită pentru multe dintre problemele politice domestice, dar că Soţul, Dispărutul, Pieritul, Dusul-de-acasă, nu exploatase politic minunatele ocazii oferite de război: la urma-urmelor, cert era că nu se întoarse acasă încărcat de glorie şi pradă, aşa cum făcuseră Nestor din Pilos şi Menelau din Sparta.

Programul lor real, care n-a fost înscris niciodată, şi nici dezbătut pe faţă la întrunirile lor, cu toate că-i preocupa foarte serios pe pretendenţi şi speculanţi, suna astfel:

Control comun – exercitat adică de liderii Partidului Progresist – asupra pământului prost administrat (culturi de cereale, vii şi plantaţii de măslini) şi asupra cirezilor de vite decimate. Forma cea mai potrivită de control ar fi fost preluarea Soţiei, pe care mulţi începuseră s-o numească Văduva. Ea nu se putea căsători cu toţi, din moment ce poliandria era interzisă. Şi nici proasta administrare nu fusese încă dovedită pe căi legale; pentru a rezolva problema în această direcţie era necesară modificarea legilor. Aceasta ar fi fost o soluţie. Cealaltă putea fi metoda înşelăciunii, Un procedeu foarte omenesc, şi anume:

ruinarea Soţiei sau aducerea ei în starea de a se simţi ruinată, trezind astfel, în sufletul ei, nevoia sau dorinţa mai arzătoare de a se căsători, sau teama de sărăcie; şi atunci ei ar fi putut împărţi prada cu cel pe care ea l-ar fi ales ca al doilea soţ.

Dintr-un anumit punct de vedere, era un joc de afaceri. Urmăreau s-o sărăcească, pentru a se apropia de bogăţiile ei; se grăbeau s-o bea şi s-o mănânce pentru a o aduce la sapă de lemn, acaparându-i astfel bogăţiile şi băutura; o sărăceau în scopul de a se îmbogăţi ei prin ceea ce înfulecaseră şi băuseră.

În acel an, al şaptesprezecelea de la plecare, adică al şaptelea de la sfârşitul oficial al Războiului şi de la acea strălucită, dar în toate privinţele rău mirositoare victorie asupra Troiei, situaţia era atât de critică, încât Soţia, Cea-calmă, pe care unii o numeau, pe jumătate în ascuns şi pe nedrept, Cea-ruinată, avu sentimentul că este o captivă, sau aproape o captivă. Zeul, cel adesea invocat pe numele de Melichios, Zeus cel blând şi plin de dulceaţă, era evident că devine tot mai mult Brontaios, cel-ce-adună-norii, şi Brotoloigos, cel-asemeni-lui-Ares, Nimicitorul omului, Bătrânul-tunător, Pricinosul-barbă-lungă; devenea violent şi îndărătnic. Oile şi caprele o duceau bine; era limpede că se bucurau de protecţia Zeilor sănătăţii, dar pe continent îşi făcuse apariţia o febră aftoasă care decima turmele, iar pe insulă apăruse pesta porcină. Aduceau cu râvnă prinoase, dar nu le erau de niciun folos; şi în tot acest răstimp, Progresiştii prelucrau opinia publică. Cam în felul următor: „Iată, vedeţi ce se întâmplă când femeile se ocupă de afaceri! Vedeţi ce înseamnă să n-ai în casă un bărbat ca lumea! Iată, vedeţi cum poate fi risipită o avere!” Bătrâna Euriclea primea rapoarte de la informatorii ei asupra stării de spirit a locuitorilor de pe continent – şi despre felul cum erau ticluite zvonurile acolo – iar prin intermediul slugilor se informa cum gândeau cei de pe insula Leucas şi de pe insula de baştină. Când toiul arşiţei trecuse, în pragul toamnei, la vremea tunsului oilor, Euriclea se adresă stăpânei sale, Celei-calme:

— Nu ştiu ce se-ntâmplă cu mine, pesemne ceva nu-i în regulă cu stomacul meu, căci am nişte vise îngrozitoare, noaptea.

Penelopa o invită să-şi repovestească visele, ceea ce Bătrânica şi făcu, nu fără o întreagă demonstraţie de repulsie.

— Se făcea că eram roabă, adică roabă adevărată.

— Îngrozitor cum poţi să te subestimezi, grăi Mărita-doamnă, izbucnind în râs. Dacă nu mă-nşel, socrul meu a plătit pentru tine douăzeci de boi când erai tânără. Ce spuneai că ai visat?

— Am visat că noi aveam zece mii de oi şi că a trebuit să le tund pe toate. Foţi să-ţi închipui ceva mai cumplit?!

— În orice, caz, ai avut măcar sentimentul că aparţii unei familii înstărite?

Bătrânica nu dădu niciun răspuns; continuă:

— Şi apoi se făcea c-am fost nevoită să dărăcesc toată lâna, se umpluse un hambar.

— Măcar de-am avea noi atâta lână, zise Stăpâna.

— Apoi am visat c-am fost obligată să torc toată lâna, continuă bătrâna.

— Măcar de-ai avea atâta! rosti Penelopa, râzând.

— După care am visat c-a trebuit să urzesc tot tortul!

Bătrâna stătea în picioare cu palmele încleştate, cătând drept în faţă, cu o expresie de mioapă naivitate.

— Într-adevăr, ar fi fost cam mult de ţesut, grăi Penelopa care de astă dată n-a mai râs. Ce altceva ai mai visat?

— Am visat cel mai uriaş război de ţesut care poate fi pe lume, continuă bătrâna. Sulul lui era cât catargul celui mai mare vas din port, iar suveicile ca nişte delfini, sau vulturi, care zburau înainte şi-napoi toată ziua şi toată noaptea.

Pe Cea-calmă începu să o obosească stilul tainic şi elaborat de a spune basme de adormit copii folosit de bătrânică, şi rosti brusc:

— Euriclea, dacă ai ceva de spus, vorbeşte ca lumea!

Bătrâna n-a vrut însă să renunţe la stilul ei; şi s-ar putea presupune că îi trebuiseră multe zile pentru a plăsmui un vis atât de complicat: reprezenta o straşnică mostră de

ţesătură.

— Apoi am visat că a trebuit să cos haine pentru războinici, din aproape toată ţesătura, spuse, ridicându-şi privirile care nu mai păreau atât de mioape.

— Şi?

— Pe urmă am visat că am fost nevoită să mă descotorosesc de haine şi de sulurile de stofe care prisosiseră.

— Şi?

— Mai departe am visat că am pornit într-o călătorie de negoţ, pe continent, şi am vândut şi am făcut troc cu toate veşmintele şi toate sulurile de pânzeturi, şi cu ce-am primit în schimb am cumpărat zece mii de porci, toţi în stare bună şi sănătoşi, şi zece mii de capre, şi zece mii de oi, pe care am început să le tund din nou. Era de-a dreptul îngrozitor.

— Şi aşa s-a terminat visul?

— Da, ăsta a fost sfârşitul visului, slavă zeilor, încheie bătrâna aţintindu-şi privirile către pardoseală.

Asta se întâmpla dimineaţa, după ce părul îi fusese pieptănat. După-amiază Cea-părăsită a grăit:

— Cred că am să mă duc să văd câtă lână o să adunăm.

Euriclea o însoţi. Ţarcurile pentru tuns se aflau pe terenurile de pe colinele ce dominau casa, pe drumul care ducea la limanul aproape niciodată folosit, care muşca adânc din insulă. În locul acela se retrăsese socrul ei, Laerte, la o mică fermă, dar ocoalele nu se aflau chiar aşa de departe. Foarfecele lucrau din plin, multor oi le sângerau spinările; lâna se afla adunată în coşuri ca nişte nori cenuşii.

— Euriclea, dac-am toarce amândouă toată lâna asta, am avea în casă destul de mult tort.

— Se poate bănui c-aşa ar fi, încuviinţă bunicuţa.

La doar câteva zile după această întâmplare, cincizeci de fete de pe moşie şi din oraş au început dărăcitul. Burlacii, nobilii pretendenţi, dintre care unii de-abia se dezlipiseră de fustele mamelor lor, bombăneau din cauza serviciului de proastă calitate la masa zilnic pusă. Săptămâna următoare, fetele se porniră s-o toarcă. Fruntaşii cei mai de seamă din Partidul Pretendenţilor porniseră o delegaţie la

Apartamentele Femeilor. Purtători de cuvânt, au fost aleşi doi nobili, Antinou şi Eurimah. Penelopa se afla în picioare la capătul superior al scării, delegaţia, la picioarele ei. S-au plâns şi bineînţeles au linguşit-o, lăudând frumuseţea Soţiei, prezumtiva Văduvă, adresându-i rugămintea de a se hotărî grabnic.

— Toate-s anapoda în casa asta, grăi Antinou. Nici urmă de servicii. Doar câteva slugi, iar fetele, atât cele de aici, cât şi cele din oraş, sunt complet sfârşite seara.

— Dragă domnule, eu însămi am nevoie de fete!

— Halal ospitalitate! observă cu sarcasm Antinou.

— Spune-i cum vrei, îi replică Soţia, stăpânindu-şi vocea foarte bine – prezenţa lui o incinta ca întotdeauna. Dar am nevoie de fete. Trebuie să mă îngrijesc de afacerile mele.

— De fapt, afacerile sunt pentru bărbaţi, o ironiza Antinou. Acum noi am hotărât că Înălţimea-voastră trebuie să ne dea un răspuns, să aleagă pe unul dintre noi. Suntem pe listă o sulă opt, şi încă cincizeci şi doi se află în oraş. În prezent. Depinde numai de domnia-ta, Doamnă!

— Tinere, rosti ea pe un ton amical, va trebui să aveţi răbdare. Sunteţi oare ahtiaţi cu toţii după femeie, toată banda voastră? Şi oare nu e mai bine să luaţi o soţie înstărită, decât o cerşetoare sărăcită, ca mine, pe care chefurile voastre o vor da afară din casă? Stăpâniţi-vă! Când voi izbuti să-mi redresez averea, astfel încât să fiu vrednică de unul sau altul dintre voi, atunci veţi afla răspunsul meu.

— În orice caz, avem nevoie de nişte fete care să ne servească! completă Eurimah, care, dealtfel, rareori rostea vreun cuvânt.

Penelopa le repartiză douăsprezece fete.

Însă în ziua următoare, o porni pe Euriclea în oraş, să găsească douăsprezece înlocuitoare.

Imediat după isprăvitul coafatului, se porniră să toarcă lâna. După şapte zile, o altă delegaţie, adică aceiaşi doi, Antinou şi Eurimah, sosi din sala mare. Penelopa stătea chiar în capul scării de la Apartamentele Femeilor, iar ei adăstau în holul interior.

— Ce mai doriţi de data asta?

— Acelaşi vechi lucru, răspunse Antinou, ce altceva am putea dori?

— Sunt foarte zorită, grăi ea. Toarcem lâna. Sunt ocupată până peste cap cu redresarea situaţiei economice a casei. E musai doar să fiu în stare să le dau ceva de mâncare şi de băut preastimaţilor, preaonoraţilor, nobililor mei musafiri.

— Trebuie să vă hotărâţi, Doamnă! Cât mai grabnic!

— Mâine veţi primi un răspuns, zise, şi le întoarse spatele, în vreme ce ei se înclinau.

În noaptea aceea, a avut o convorbire cu Euriclea, bătrâna tare de ureche, mioapă şi – pentru moment – complet doborâtă de vârstă şi cu mintea aiurea. Când delegaţia reveni, a doua zi, a fost în stare să le răspundă astfel:

— Să cred oare că doriţi o femeie sărăcită? Doar nu vreţi să luaţi de nevastă o femeie fără para chioară, care, pe deasupra, a mai fost măritată şi încă nu-i văduvită, nici repudiată, ci îşi mai aşteaptă încă soţul – în fiecare zi, în fiecare eră? Doar nu vreţi să preluaţi o casă în ruine, cu pivniţele şi cămările goale, o casă fără vin, fără bucate, fără veselie şi strălucire? Ceruri sfinte! E sigur că n-o să vă apucaţi să-i faceţi curte unei femei de rinei, care n-are decât o duzină de oi, o sărmană femeie-cerşetoare, cu vreo zece capre şi de-abia patru porci, o creatură ce nu stăpâneşte decât câţiva măslini, şi aceia piperniciţi şi uscaţi, şi o mână de butaşi nerodnici.

La rându-le, au exagerat şi ei în stilul lor, dar în sens contrar. Purtător de cuvânt a fost sarcasticul Antinou, junele şi sfruntatul bărbat politic.

— Noi ştim că regatul domniei-taie se întinde de la cele mai depărtate ostroave până la miazănoapte şi aproape până în Acarnania, pe continent. O Regină, O Preaslăvită Văduvă, vorbi el, ca un actor de teatru. Ne este cunoscut faptul că nenumărate-ţi sunt turmele ca şi gândurile! Şi oare toate astea să fie sortite ruinei din lipsa unei mâini sigure care să salveze totul, fără ca ţara să profite din toate astea? Căci, Slăvită-abandonată, ia aminte, noi – cel puţin

noi, cei de pe insulă – suntem patrioţi! Îngăduie unuia dintre noi să salveze de la ruină şi tragică decădere bogăţiile nemaiauzite ale preaputernicului tău regat.

A fost nevoită să le râdă în nas.

— Aşteptaţi până aflu cât tort voi obţine, zise ea, şi cu aceste cuvinte, în loc de răspuns, au fost obligaţi să se retragă. Nici nu îndrăzneau să-ntindă prea mult coarda, deoarece, pentru a grăi adevărul, acei pretendenţi şi chibzuiţi politicieni jucau un joc foarte îndrăzneţ.

Imediat după aceea, Penelopa porni Ţesătoria. Nu este vorba de ţesătură, de renumita Urzeală, datorită căreia numele ei a rămas posterităţii; este vorba de o întreprindere menită să-i redreseze bugetul.

Bineînţeles a fost nevoie de ceva timp până ce treaba s-a pus pe roate. Mai întâi, ajutată de Euriclea, încropi un curs de ţesătorie, care, într-adevăr, a fost aproape o adevărată şcoală de ţesătoare. Se părea că, datorită valului de pretendenţi care năpădise insula, fetele, fiicele acelei *petite bourgeoisie* şi sclavele îşi pierduseră obişnuinţa de a presta cum se cuvine muncile domestice şi menajere.

Pretendenţii plecau şi soseau fără răgaz de pretutindeni din regatul insular, din Dulichion, Samos, din pădurosul Zachintos, din Leucas şi de pe continent, în căutarea plăcerilor, nu numai în casa Soţiei. Alcătuiau o gloată numeroasă, unii fiind însoţiţi de mijlocitori, crainici, fraţi, veri, unchi; mulţi defilau însoţiţi de slugi şi purtători de arme. Trăgeau fie la cunoştinţe, fie la hanul lui Noemon, în Oraşul de Jos, şi era destul de normal ca prezenţa lor să-şi lase pecetea pe viaţa de acolo, aceasta devenind unsori principala ei trăsătură. În anumite perioade rămâneau la ei acasă, spre binele viilor, măslinilor sau recoltelor de cereale sau pentru înjunghierea animalelor, dar o hoardă de astfel de indivizi se putea afla, oricând, în oraş sau în megaron – şi presupun că nu-i necesar să vă spun eu ce se petrece cu fetele când marinari sau soldaţi străini sosesc într-un oraş! Cu toate că moravurile nu s-au deteriorat atât de catastrofal în ceea ce priveşte viaţa sexuală, totuşi ele s-au modificat în mare măsură pe durata celor patru sau cinci

ani de existenţă în condiţii marcate de prezenţa pretendenţilor, de când fusese abandonată speranţa că mult aşteptatul şi oarecum defăimatul Călător-al-mării avea să se mai întoarcă vreodată.

Cu toate acestea, fetele au fost dispuse să deprindă meşteşugul – sau arta – de ţesătoare, dar multe dintre ele erau tari de cap şi lipsite de îndemânări pentru aşa ceva. Primele războaie de ţesut, destinate instruirii, au fost montate într-un depozit, un hambar pentru cereale şi lână, şi în perioada toamnei, când vântul a suflat de la apus şi miazănoapte, însoţit de ploaie, au făcut toate cursul complet. În primăvară au izbutit să mai monteze încă zece războaie într-un depozit puţin mai încăpător, pe care Stăpâna pusese să fie renovat. Cele două ateliere, pe care ele două le considerau excelente, dădeau de lucru la peste şaptezeci şi cinci de femei: văduve de război, câteva foste preotese de pe continent, care se cam dedaseră la băutură, câteva târfe de port, pe care Soţia dorea să le salveze, restul fiind tinere între patrusprezece şi optsprezece ani. Nu se poate afirma că moralitatea s-a îmbunătăţit, dar nici că s-a deteriorat, deoarece subiectul acesta se află dincolo de limitele la care vrea să se restrângă repovestitorul, în schimb s-a petrecut o schimbare orientată către ceea ce este mai folositor din punct de vedere social şi practic. Bigotismul fostelor preoţesc şi sectarismul fostelor hetaire n-au dat niciun semn că slăbesc, după cum nici tinerele nu s-au lepădat de noptaticele plăceri la care se dedau împreună cu micii nobili de ţară străini sau cu slugile lor; dar beneficiau toate de un venit statornic, pe care, cea mai mare parte dintre ele, mai ales sclavele şi chiar şi cele pe jumătate eliberate, l-au considerat ca o participare la beneficiu. Când s-au pus pe treabă, rezultatul muncii lor a produs proaspete capitaluri în avantajul Celei-ce-aştepta, Antreprenoarea.

Timp de trei ani, rezervele de lână şi piei au fost îndestulătoare, iar agenţii pe care Euriclea îi avea pe insulă şi pe continent şi-au condus trocul cu isteţime şi onestitate, în taină, fără ştirea mărunţilor nobili, cirezile de vite din

Acarnania şi Leucas s-au înmulţit, ca şi numărul de porci şi oi de pe insule, exceptând Itaca. Euriclea, fosta doică, intendenta, sclava pe care socrul Penelopei, Laerte, o cumpărase pe douăzeci de boi, pe vremea când amândoi erau tineri, manevra totul. Euriclea, odrasla lui Op, nepoata lui Pisenor, suferinda, greu-încercata Euriclea, preacinstita, se trezi pe neaşteptate cu o groază de rubedenii ce trebuiau vizitate şi cu o predispoziţie spre o mulţime de boli, pentru tratarea cărora era obligată să umble pe la băi şi altare aflate în străinătate. Se procopsi cu o mătuşă dinspre mamă în Micene, mătuşă pe care a fost obligată s-o viziteze, şi care trebuia să fi fost foarte bătrână, aproape tot atât de bătrână ca zeii; şi tot atât de fără veste îşi aminti de o altă mătuşă de mamă, aflătoare la fruntariile cele mai depărtate ale răsăritului, îşi aminti de o mătuşă de tată ce-şi ducea traiul departe, dincolo de Sparta, undeva pe lângă golful Argosului. Lungi erau călătoriile pe care le întreprindea bătrână. Îşi află un ortac de drum şi gardă-de-corp: un mut, dar nu surd, un libert care se bucurase de instrucţie militară şi, după toate aparenţele, şi de una politică, un bărbat cu umeri largi, bărbos şi, în general, foarte păros, de vreo patruzeci de ani, care răspundea la numele de Dacriostatos, fiindcă ochii săi se porneau să curgă ori de câte ori bătea o adiere oricât de neînsemnată; limba îi fusese retezată pe tărâmul unde trăiau Cei-cu-chipuri-arse, cu mulţi ani înainte de a fi fost cumpărat de Laerte. Când călătoreau, vorbeau într-o limbă pe care numai ei o pricepeau, şi aceasta îi creă Euriclei reputaţia, pe continent, de a fi posedată de forţe vrăjitoreşti.

Când bătrâna era apucată de vreuna dintre crizele ei de boală, mai întâi rătăcea de colo-colo vreo câteva zile, tuşind sau scărpinându-se sau apăsându-şi o mână pe partea moale a spatelui, incapabilă să se ţină dreaptă din cauza gutei; până şi auzul îi era mai prost decât de obicei. În scopul de a se-nzdrăveni, o pornea la drum cu un zdravăn curaj şi cu o zdravănă călcătură, deşi cu multe gemete şi văicăreli, rătăcind pe anevoioase – şi pentru alţii, istovitoare – drumuri călătorindu-se pe căi de ape bătute de

furtuni, căţărându-se prin munţii de dincolo de Pilos; şi, lucru de mirare, chiar se înzdrăvenea. Şi totuşi, după o scurtă perioadă, sau anul următor, se simţea din nou mai suferindă ca oricând; sau îşi descoperea alte rude în locuri necunoscute, aflate la distanţe imense. Odată a fost dusă departe atât amar de vreme, încât lumea a socotit că se prăpădise, uitând-o aproape cu desăvârşire; dar un corăbier bine informat, care făcea negoţ cu tot felul de oameni, răspândi zvonul că fusese văzută atât în Creta, cât şi în Delos. Ea însăşi a susţinut, la întoarcere, că fusese în Nisiposul Pilos, că apoi coborâse prin părţile sudice ale continentului, prin Pelops, şi pe insula Cythera – şi cum că acolo aflase că un nepot, de care-şi uitase complet, trăia la Cnossos, în Creta şi, de bună seamă, traversase grabnic strâmtoarea pentru a-i face o scurtă vizită. A adus o mulţime de bagaje când a revenit din acea călătorie; susţinea că-s daruri, şi au fost grabnic purtate în cămara-tezaur a Penelopei. Se aflau acolo cratere pentru amestecat vinul, urne aurite, potire şi cupe lucrate din aur şi argint: probabil rubedeniile ei îşi imaginaseră că bunicuţa, care, dealtfel, nu pusese nicicând un strop de băutură pe limbă, era o adevărată sugativă.

Ceea ce lumea de pe insula de baştină n-a observat niciodată, după aceste călătorii întreprinse în căutarea plăcerii şi sănătăţii, era foarte observabil la cirezile de vite, ţinute cu chirie pe continent şi la turmele de oi aflate pe ostroavele din jur, unde Penelopa stăpânea păşuni: numărul lor creştea cu o repeziciune incredibilă.

Cea-ce-aşteaptă acumula capital, şi nu încape îndoială că Euriclea a fost aceea care, fie personal, fie prin intermediul unui agent, punea pe piaţă stofe din lână şi piei, achiziţionând vite de peste tot, din arhipelag şi chiar din locuri aflate tocmai în Marea lui Egeu.

Şi era şi nevoie. Uneori numărul peţitorilor, curtezanilor şi speculanţilor depăşea o sută: 108 este numărul la care se fac referiri. Sclavele şi chelarii care serveau îşi ridicau uneori mâinile cu degetele răsfirate, mirosind a usturoi, a grăsime de oaie şi carne de porc, pe care le preparau în

variate feluri, spunând: „de zece ori atât şi încă două mâini! Şi mănâncă, şi mănâncă!”

Se poate afirma că, de cel puţin două ori pe zi, luau loc, la masa din megaronul Celui-absent, minimum cincizeci de oaspeţi. Presupunând că toţi erau bărbaţi, fie tineri, fie de vârstă mijlocie, având o sănătoasă şi zdravănă poftă de mâncare, un mic calcul mintal de aritmetică elementară vă va da o idee despre câţi porci, oi, capre şi boi de import, cât vin şi pâine ar putea fi consumate într-o casă atât de ospitalieră, în decursul a patru sau cinci ani: cantităţile sunt departe de a fi neglijabile. În afară de pretendenţi, nu uitaţi, mai erau cei care-i serveau, slugile, sclavele şi ajutoarele, care trebuie să fi atins numărul de o sută, iar acestora le trebuie adăugaţi cei o jumătate de duzină de rapsozi, care locuiau permanent în casă, şi cerşetorii. Dacă o persoană consumă o livră de carne într-o singură casă, unde se îndestulează, să zicem, timp de două sute de zile pe an, câtă carne consumă persoana aceasta în acel lăcaş ospitalier? Două sute de livre? Atunci, de câtă carne ar fi nevoie pentru, hai să spunem, cincizeci de persoane, în aceleaşi condiţii? Patru tone şi jumătate: adică, un bou sau o oaie sau un porc cântărind, fiecare în parte, patru tone şi jumătate; dacă vă puteţi imagina un astfel de animal. În patru sau cinci ani, asta totalizează, rotunjit, douăzeci şi trei de tone. Acum dublaţi numărul, pentru a include slugile suplimentare, purtătorii de arme, servitorii şi alţi peţitori care nu locuiau permanent în casă, şi iată-ne apropiindu-ne de cincizeci de tone. S-ar putea socoti, de pildă, în oi. Putem considera că un leş de oaie, bine măcelărit, jupuit şi golit de măruntaie, cântăreşte patruzeci şi patru de livre: ceea ce ne dă cifra de două mii cinci sute de oi. Transformaţi-le în porci, socotind că, în cel mai bun caz, fiecare porc folosit la îndestularea pretendenţilor cântărea optzeci şi nouă de livre, şi obţinem două mii două sute şi cincizeci de porci şi scroafe. Acum, să zicem că toată carnea era de bou: socotind că fiecare bou asigură cinci sute de livre de carne macră, obţinem numărul de două sute de boi, pe care Penelopa trebuia să-i sacrifice numai

pentru că era peţită. Ce părere aveţi despre toate acestea?

Să luăm vinul, de pildă. Vinul negru şi gros era, fireşte, îndoit cu foarte multă apă, dar era consumat în mari cantităţi la adunările care nu de puţine ori durau întreaga zi şi jumătate din noapte. Dacă fiecare oaspete consuma o jumătate de litru de vin din rezervele Soţiei, la fiecare masă, asta face aproape şaizeci de litri pe zi, adică o mie două sute de litri în douăzeci de zile, douăsprezece mii de litri în două sute de zile; oare cât face asta pentru cei cinci ani de peţit? Bunul simţ comun răspunde, indicând cu limba încleiată, îmbătat, smiorcăindu-se, răcnind, îmbăloşat, certăreţ numărul de şaizeci de mii de litri de vin ce se scurgeau din amfore, din burdufuri, din craterele de amestecat, din pocale şi cupe în gâtlejurile carnivorilor pretendenţi.

Apoi urmează dulciurile din miere, dulciurile din fructe care nu pot fi calculate: mintea se sperie la acest gând. Dar se poate ocupa de pâine. Să spunem că se consuma o livră per persoană-zi; oare cât obţinem dacă ne raportăm la armata de pretendenţi nesătui? Pentru o sută de persoane asta face o sută de livre pe zi. Pentru cinci ani de peţit, fiecare an de două sute de zile – totalizând o mie de zile de ospitalitate – obţinem un codru zdravăn, cântărind cam cincizeci de tone. Preschimbaţi aceste cifre în costuri de semănat, recoltat, morărit, brutării şi servicii, şi veţi băga de seamă pe loc că gospodăria Penelopei era o întreprindere foarte vastă, un uriaş concern pe care, Cea-obişnuită, Cea-ce-aşteaptă, trebuia să-l administreze cu trudnică muncă a creierului şi neliniştitoare adiţionări, ajutată de Euriclea.

Ce casă îşi poate permite o astfel de ospitalitate? Casa Celui-absent izbutea până la un punct. Călătorul nu era, câtuşi de puţin, un sărăntoc atunci când plecase de acasă, dar se poate deduce cât de împovărătoare trebuie să fi fost această risipă pentru economia familiei – şi se poate vedea cât de utile erau ţesătoriile şi călătoriile de afaceri întreprinse de acea preacinstită administratoare.

Peţitorii şi lingăii nu erau atât de idioţi încât să nu fie, cel

puţin parţial, conştienţi de întreprinderile neguţătoreşti în care se lansase Soţia. Şi nici nu aveau nimic împotriva lor, în principiu, dar îşi dădeau seama că dacă Penelopa avea să izbutească să se menţină deasupra liniei de plutire, în ciuda poverii pe care o reprezentau ei, aceasta nu le-ar fi mărit deloc şansele. Însemna că ea îşi va păstra libertatea. Din această cauză s-a produs o scindare de interese în minţile mai chibzuite ale celor mai vârstnici şi mai bogaţi în experienţă, cu tradiţie neguţătorească în familie: pe de o parte doreau să pună mâna pe acel concern foarte profitabil, atât potenţial, cât şi real, mai înainte de a se duce de râpă, şi, pe de altă parte, voiau să slăbească puterea economică a Stăpânei, încât aceasta să fie nevoită să se căsătorească în scopul de a realiza, cât de cât, un acord între debit şi credit.

Ei urmăreau, de fapt, să pună mâna pe puterea economică; totuşi cel deseori venerat, câteodată din inimă, alteori doar din respect, fără tragere de inimă, Zeus Furtunosul – care odinioară fusese numit acolo, pe insulă, Melichios, Cel-blând – el nu părea să se sinchisească de acest amănunt. Veneraţia slugarnică pe care o acordau zeităţii unii dintre pretendenţii molipsiţi de nonconformismul pietist nu l-a împiedicat, în niciun fel, de a considera în continuare problema acelui regat insular cu cea mai cumplită indiferenţă. În răstimpul săvârşirii acelor ani, gândurile Stăpânei se îndreptară de mii de ori către El şi Familia sa, către Hermes şi, firește, către Atena şi Demetra, adusese prinoase şi încercase, prin Euriclea, să intre în legătură cu Centrul Stimfalian-Pierian, unde se hotăra totul, dar fără succes. A fost obligată să se bazeze numai pe forţele proprii.

O zorea, de asemeni, şi tatăl ei. Bătrânul, venerabilul rege, Icarius, îşi ducea traiul, retras la o moşie de ţară, în Acarnania, fiind unul dintre proprietarii delegaţi ai turmelor de vite. Teoretic, mai avea încă puterea de a o remărita pe Penelopa. Avea totuşi îndoieli în această privinţă. Respectul lui pentru Călător era mare, şi nu fusese niciodată în stare să se obişnuiască cu gândul că e dus de pe acea lume,

înecat, ars, sau putrezind aiurea. Dar era neîndoielnic că asupra lui se exercitau presiuni, iar în mesajele pe care le compunea fără istov, cu ajutorul unui scrib importat din Beoţia, şi pe care i le trimitea fiicei mai mari, neliniştea pe care i-o provocau problemele economice era atât de clar perceptibilă, încât ele erau împânzite de ofuri de genul acestora: „Zoreşte-te!”, „Dă-i bătaie!”, „Nu mai amâna!” şi alte astfel de expresii ceremonioase şi uşor arhaice; şi oare ce voia să transmită prin ele? Nimic altceva decât că nu voia să aibă o fată nemăritată (cealaltă fiică trăia în Pherai cu soţul şi copiii) – că nu-i făcea nicio plăcere gândul că avea o fată care se codeşte între două căsătorii, o fiică văduvă şi soţie doar pe jumătate, şi că resursele materiale, influenţa politică şi, fireşte, economică care i-ar reveni din partea unui ginere palpabil îi erau mult mai preţioase decât onoarea ce stăruia încă în jurul numelui Celui-dispărut.

Una dintre epistolele sale era redactată după cum urmează:

„Preacinstită şi admirabilă Fiică, remarcabilă Copilă pe care Zeii o proteguiesc atât de bine!

Multe mulţămiri pentru scrisoarea din urmă, primită de mine de la sclavul cel mut. Sunt încântat că atât tu, cât şi Telemah, se pare, vă bucuraţi de o bună sănătate. Mă bucură în aceeaşi măsură că atâţi bărbaţi îţi acordă atenţia lor; asta-i dovadă că, în ciuda tuturor lucrurilor, bărbaţii mai vârstnici şi cei mai necopţi, aflaţi în Regatul Ostroavelor, mai pun încă preţ pe adevărata feminitate. E firesc să fii împovărată de muncă. După părerea mea, povara-i mult prea mare pentru tine. Ce dulce-ar fi fost să ai alături un soţ într-o situaţie ca aceasta. Un Tată pentru Fecior, un Purtător-de-lance, un Purtător-de-Pavăză, un bărbat care să ţină sceptrul şi să supravegheze păşunile. A, da! Timpul se petrece, se scurge grabnic, se zoreşte pe căile sale, presărându-ne nea pe păr sau răpindu-ne şi puţinul ce ne-a mai rămas. Frumuseţea femeiască se veştejeşte, pe drept cuvânt, se veştejeşte mult prea grabnic. Da, iubită Fiică, situaţia politica este labilă. Şi ăsta-i cel mai neînsemnat lucru ce se poate spune despre ea. Ce curs vor lua

viitoarele evenimente, nimeni nu ştie. Aş pofti să te afli în bune relaţii cu persoane influente, adică, vreau să spun, prin căsătorie. Aşa cum spuneam, timpu-i scurt.”

Scrisoarea se termina cu o flecăreală despre vreme şi vânt şi despre recolta viitoare, despre preţul vitelor, iar paragraful final era scris pe un ton încă prietenos, dar de o părintească autoritate:

„Atât în locul ăsta, cât şi în Regatul Ostroavelor, legea ne dă dreptul de a face ce poftim cu fiicele noastre. Ştiu că relaţiile dintre tine şi dispărutul tău soţ au fost bune. Se poate spune că mariajul tău a fost întemeiat pe dragoste. Dar nimeni nu poate trăi numai din amintiri. Nu am ajuns încă la nicio hotărâre în legătură cu situaţia ta şi viitorul tău, dar adeseori cuget cât de iute trece timpul, ce zorit se duce mai departe. Mi-ar plăcea să te văd fericită şi protejată până nu mi-oi închide ochii pornind către Hades. Mă gândesc la tine în fiecare zi dăruită de Helios, şi poţi fi încredinţată că-mi fac planuri în legătură cu tine. Am să mă străduiesc din toate puterile să-ţi aranjez situaţia.”

Stăpâna, marea femeie de afaceri îşi clătină umerii, colţurile gurii lăsându-i-se în jos, grăind pe un ton pătruns de respect filial:

— Euriclea, indivizii lucrează şi pe linia asta!

Bătrâna îi răspunse:

— Măria-ta este încă foarte tânără. Toţi bărbaţii bat drumurile, cu toate acestea, adeseori se-ntorc acasă, de mai sunt în stare s-o facă. Bănui că aşa se petrec lucrurile în cele mai multe cazuri. Am auzit de bărbaţi care au fost duşi de-acasă timp de douăzeci, treizeci de ani, după care s-au întors. Marea-i nemărginită. Nesfârşite sunt căile ei. Şi nu toate-s prielnice călătoriilor.

Dar toate acestea nu se petreceau acum, când îşi aruncau ochiade fără ca măcar să admită în sinea lor aşa ceva; se întâmplase pe vremea când fiica lui Dolios mai era încă atât de tânără şi atât de puţin vampă, încât era probabil neprihănită.

5

Cealaltă

— Este o poruncă, stimată doamnă, rosti purtătorul sceptrului, Mesagerul, Picior-înaripat, cum îi plăcea uneori să se autointituleze cu lăudăroşenie. Este o poruncă de la Cel-atotputernic.

Arăta încântat de sine şi satisfăcut diplomatul plin de izbânzi, când o privi pe Calipso şi aşteptă ca ea să dea un răspuns hotărâtor. Dacă ar fi fost în întregime pământeană, un privitor complet pământean cercetând-o cu privirile ar fi spus: „Între treizeci şi cinci, patruzeci de ani. Poate că între patruzeci şi patruzeci şi cinci.” Avea ochi negri, şi în jurul lor se adunaseră îndesat ridurile experienţei, riduri pe care masajele nu reuşiseră să le îndepărteze. Era genul de oacheşă molatică, semănând cu o femeie din oazele ascunse ale deşertului din sudul îndepărtat: chipul brun, cu contur oval, braţele subţiri de aceeaşi culoare, pe care nici măcar teama de Helios nu le-ar fi putut albi; ca să spunem adevărul – pielea ei era de un cafeniu strălucitor. Era mică de statură. Îţi putea aminti foarte bine de o păpuşă, o jucărie pufoasă; pentru mai vârstnicii şefi de trib proprietari de multe femei: tipul de amantă perfectă.

Şi totuşi era o cârmuitoare, nu putea fi nicio confuzie în această privinţă. Curierul recunoscu faptul în sinea sa şi încercă să ascundă aceasta în spatele unui zâmbet indulgent. Erau înrudiţi de departe, şi o posibilă interpretare a zâmbetului său ar fi putut fi aceasta: „Noi cei din casta superioară a Familiei, noi crema, elita lumii şi a zeităţilor, cunoaştem noi câte ceva despre tine. O, mulţime de chestii, îţi cunoaştem aventurile deocheate, atitudinea sfidătoare, exilarea. Dar suntem îngăduitori, captivitatea ta este blândă, potrivită pentru o suverană, şi nu-ţi cerem prea multe. Noi suntem înţelegători.”

Se aflau aşezaţi amândoi în salon. Mesagerul zeilor observă că sclava care o răcorea cu evantaiul fusese aleasă cu grijă: o negresă urâtă, bătrână, cu părul încărunţit şi albul ochilor injectat rotit cu mişcări rostogolite, cu buze vineţii, aproape albastre – ca şi cum acolo, pe ele, se mai aflau încă resturi de vin violet, acrit. N-ar fi putut ispiti niciun bărbat.

Mesagerul şedea picior peste picior, cu un cot sprijinit de genunchiul piciorului drept, odihnindu-şi bărbia în palmă. Atitudinea sa era de o nonşalanţă care mergea aproape – însă nu complet – până la ignorarea ei, sau poate până la dispreţ. Cu toate acestea, în vocea sa se simţea linguşeala, un respect forţat.

— Deci asta-i situaţia, stimată doamnă.

Amândoi se aflau astfel aşezaţi, încât puteau privi prin uşa deschisă şi peste cele două curţi, puteau desluşi golful dinspre nord-est. Era după-amiaza, şi în valea de jos umbrele începuseră să crească. Câteva siluete se mişcau în preajma stâncilor din dreapta. Pe colina din stânga se înălţa o siluetă nemişcată.

— A fost atât de fericit aici, rosti ea, încercând să-şi stăpânească vocea.

Piciorul Curierului începu să se balanseze.

— Există fericire şi fericire. Depinde cum o iei, cum o tălmăceşti. Trebuie să mă ierţi, nu vreau să rostesc nimic necuviincios, dar a stat mult prea mult timp departe de casă.

Îi zâmbi linguşitor, apreciindu-i farmecele.

— Da, înţeleg întreaga situaţie, spuse. Şi totuşi...

— Stimată doamnă, a fost la Război aproape zece ani. Apoi a rătăcit pe mare încă vreo trei ani, înainte de a debarca aici. Şi câţi ani a zăbovit în locul ăsta? Şapte, opt?

Nu se deranjă să-i răspundă. Ceea ce a urmat s-ar fi putut numi o scenă, un fragment dintr-o piesă de teatru; un monolog debordând de persuasiune şi amărăciune. Ea grăi:

— Acolo jos sunt oameni din echipajul dumitale, Preaslăvite, întreit-preaslăvite. Nu trebuie să se îmbarce? Nu trebuie să înalţe pânzele? Nu dai fuga să-l convingi să

vă însoţească atât timp cât mai doreşte să pornească la drum? Se poate ca-n seara asta să nu mai dorească să plece; îl ştiu eu.

Se ridică, poalele rochiei albastre căzură, atingându-i sandalele roşcate. În acea postură apăru încă şi mai zveltă, mai delicată şi mai oacheşă. În timp ce el o examina cu un zâmbet de cunoscător, Calipso continuă să-şi joace rolul:

— O, voi cei ce vă credeţi mai presus de alţi zei, vei atotputernicilor, pizmaşilor! Voi cu plăcerile voastre, cu traiul vostru pe continent... *nu, nu* şi iarăşi nu, nu pricepeţi o iotă! Ei bine, în acest caz luaţi-l! Imediat, mă auzi, zoreşte-te, urcaţi-vă împreună pe corabie, chiar în această clipă! Iată, se află acolo în aşteptare! Aşteaptă acolo, în picioare! Profitaţi câtă vreme-i nehotărât! Mai pe seară, poate n-o să mai fie atât de lesne de ademenit, Întreit-preaslăvite!

În timp ce-şi interpreta mult prea teatrala scenă, Mesagerul şi-a conceput replicile. Când ea se opri, inspirând adânc – şi doamne, cât aer putea inhala trupul acela miniatural! – el rosti:

— Am mai spus că nu va pleca împreună cu noi.

— Şi asta-i tot politică, se grăbi ea să intervină,

O cântări, cu un zâmbet încă şi mai prefăcut, era doar un diplomat bine informat şi discret, iar chipul său părea (aşa îşi imagina ea) idiotizat în mod lamentabil.

— Nu avem niciun motiv să ne amestecăm în treburile interne ale insulei sale, grăi el. Nu poftim altceva decât să-i oferim ocazia de a se întoarce acasă. Dar nu ne putem asuma răspunderea de a sprijini o insurecţie – dacă sosirea lui în Itaca ar fi considerată, în acest moment, o încercare de insurgenţă împotriva partidului care deţine, în mare măsură, puterea politică pe insulă.

— Şi? zise ea, şi cu toate că se afla încă în mijlocul încăperii, cu amândouă picioarele pe pardoseala de mozaic, el avu impresia că îşi ridicase un picior pentru a urca o scara invizibilă.

— Doreşte şi *trebuie* să-şi pregătească singur transportul. Noi n-am făcut altceva decât să-l îmboldim.

— Şi? repetă ea pe un ton mai ascuţit. Voi îl împingeţi din nou la război. La aşa ceva e bun, nu? E pe potriva lui! Dar voi înşivă nu vreţi să riscaţi nimic!

Începu să joace teatru din nou, continuându-şi scena:

— Mă pizmuiţi pentru orice! Iar eu trebuie să stau aici, într-o fermă aflată la capătul pământului, eu, fiica lui Atlas! – într-o fermă veche cu pământ neroditor, care nu poate fi făcut rentabil, să stau în locul acesta, întrebându-mă ce-o să mănânc la următoarea masă, izolată, ca o exilată în propria mea ţară! Vreţi să mă ţineţi aici ca punct politic – uitat, dar bun de scos la iveală când aveţi chef să vă amintiţi de existenţa-i utilă – un stâlp indicator pe lângă care trec corăbii fără să oprească, dar care *există acolo.* Ani de-a rândul m-aţi lăsat în pace. Şi ce pace? Departe de tot ce este distractiv, interesant şi captivant, zeiesc. Însă după aceea a sosit el. Şi a rămas aici. Eram foarte fericiţi, de asta garantez eu. Era mulţumit. Nu tânjea să plece. Uitase totul, da, da, vă uitase, îl uitase până şi pe Cel-atotputernic. Nu-şi mai dorea nimic altceva.

— Da, ne-am închipuit noi că situaţia-i foarte gravă, rosti el, cu neaşteptată brutalitate, pe şleau.

Calipso continuă să joace teatru.

— Iar atunci când trebuie să plece, când voi îl obligaţi să plece, când i-aţi poruncit să plece, atunci nici urmă de corabie ca să-l ducă! Nici măcar una pe toată marea, nu pe teribila neţărmurire a mării lui Poseidon – nici măcar o ambarcaţiune! În schimb, *eu* trebuie să-i rostuiesc una! *Eu* trebuie să mă-ngrijesc de asta. *Eu* trebuie să vă fiu şi agent de turism, şi mesagerie, şi agenţie de-nchiriat corăbii! S-auzim dorinţa voastră – poruncile voastre vor fi satisfăcute prompt şi ieftin! O, nu-i nevoie decât să faceţi un...

— Aş dori să vă atrag atenţia, stimată doamnă, că voi fi nevoit să înaintez un raport despre toate cele rostite de domnia-ta.

Îşi schimbă tactica, reuşind un final foarte delicat. Arboră un zâmbet îngheţat, de amfitrioană, îşi repezi înainte mâna dreaptă cu toate degetele răsfirate şi întinse atât de tare, încât i se arcuiră:

— Voi plăti eu transportul. Va fi o adevărată plăcere pentru mine să vă fac, dumitale şi Atotputernicei Familii, un mic serviciu. Te rog să transmiţi urările mele de bine Celui-preamărit şi să-L asiguri de statornicia credinţei mele şi de supunerea mea.

— Îţi suntem recunoscători pentru oferta plină de bunăvoinţă, spuse Trimisul, ridicându-se. Va fi... cum să spun? A, da – va fi mai firesc dacă ajunge acasă în acest chip. Noi am adoptat următorul principiu: tot ajutorul nostru celor care au nevoie de el într-o anumită situaţie politică delicată – dar nicio luare de poziţie făţişă. Dacă-ţi aminteşti de Războiul Troian, poate vei înţelege? Sper să-ţi dai seama că noi suntem neutri.

— Îmi dau seama cât se poate de limpede, întreit-preacinstite, răspunse ea, întinzându-şi braţul. Transmite urările mele.

— Şi va pleca cât mai curând cu putinţă, da? zise Mesagerul. Dacă am înţeles bine, pot lăsa aici vreo doi dintre oamenii mei – vreau să spun aşa, ca observatori, îi vom rechema cam peste aproximativ două săptămâni. Sper că n-ai nimic împotrivă?

— Vai, absolut nimic! exclamă ea. Cum aş putea?!

Cât timp a străbătut curtea exterioară, patru dintre gărzile sale de corp îşi făcură apariţia, de după zid, şi au călcat pe urmele sale pe clinul coborâtor către Portul de Răsărit, unde îşi mutase barca în cursul dimineţii. Fiecare dintre ei purta două lăncii, un arc, o tolbă cu săgeţi şi, în afară de acestea, o spadă şi un scut lung. La jumătatea coborâşului, le porunci ceva: se îndepărtară mărşăluind în monom către colina din stânga, unde silueta se mai afla încă în picioare.

Atitudinea ei deveni mai relaxată. Ca şi mai înainte, se afla în picioare, în mijlocul camerei, cu spatele spre cămin, dar se împuţinase, devenind mai lipsită de importanţă. Îşi ascunse chipul în căuşul palmelor.

— Pleacă, i se adresă roabei, care o mai răcorea încă, folosind un evantai din pene de struţ. Şi, brusc, Calipso bătu din picior, îşi luă mâinile de pe chipul cu privirea

pierdută, de pe ochii negri, orbiţi de lacrimi, şi strigă:

— N-ai auzit, maimuţă neagră! Pleacă, am spus, dispari!

6

Se toarce firul

Până la urmă, recurgând la interminabile delegaţii, alcătuite invariabil din Antinou şi Eurimah şi, mai târziu, Amfinom, pretendenţii i-au smuls făgăduiala de a le da un răspuns hotărât şi numele celui pe care l-a ales. Câte ameninţări disimulate şi în ce măsură a fost folosit Icarius, nu este limpede, dar se poate imagina prea bine că pretendenţii au folosit energic armele pe care le aveau la dispoziţie. Probabil au ameninţat-o că vor provoca tulburări pe continent şi o răzmeriţă a populaţiei pe insule. E posibil să fi folosit şi alte metode de constrângere în afară de cele de natură economică şi financiară.

Oare ce-i acordase Penelopa cândva, în anul al şaisprezecelea, la începutul perioadei de peţitorie, lui Antinou, cel tânăr, puternic şi plin de energie? Fusese oare ceva mai mult decât atingerea buzelor ei? Care dintre roabele ei ştia ce anume? Oare nu se pornise deja Melanto, chiar pe vremea aceea, să aibă, noaptea, perioade de nesomn, când se furişa prin casă tăcută, fără sandalele-i zgomotoase? Cine ştie ce poate simţi o femeie pe jumătate-văduvă, soţia unui bărbat care lipseşte de multă vreme, când miresmele naturii renăscânde plutesc în aer, iar împrejurul ei se află mirosul masculin, de virilă tinereţe? Ce primise Eurimah, fermecătorul, de la dânsa? A fost ceva mai mult decât atingerea buzelor pe buze, aceea a pielii, a epidermei masculine de cea femeiască?

Multe dintre urme au fost, mai târziu, îndepărtate: ea luptase pentru libertate. Dar cum s-au petrecut lucrurile?

Le făcuse o promisiune: că atunci când avea să toarcă toate caierele de lână din magazii, transformându-le în tort, iar tortul în urzeală, atunci avea să aleagă. Fireşte, n-a avut intenţia să tragă obloanele ţesătoriilor – ei înşişi şi-au dat seama cât de neeconomic ar fi fost gestul – însă a socotit că astfel va izbuti să câştige răgazul în care să aleagă şi să se hotărască, o pauză în care să-şi tragă sufletul pentru noua viaţă care avea să înceapă. Puteţi fi siguri că peţitorii erau în culmea fericirii, chiar prea siguri de ei!

Ei socotiseră că un an era de ajuns. Totuşi, cantitatea de lână era enormă, deşi (prin serviabilitatea lui Melantius, şeful caprelor, izbutitul vlăstar al lui Dolios) au încercat să se asigure că lâna proaspăt tunsă de pe spinările şi coastele flenduroase ale oilor nu fusese dărăcită pentru depozitul ţesătoriei, ci vândută definitiv pe insule şi continent. Ţesătoria îşi continua activitatea fără răgaz; una după alta ţesăturile erau cărate de la războaie şi încredinţate agenţilor. Dar rezervele de lână continuau să fie incredibil de mari. A existat probabil o anumită legătură între crizele de boală ale Euriclei şi faptul în sine. Că bătrâna era suferindă se vedea de la o poştă: strănuta, avea frisoane, friguri, îşi ridica braţele căinându-i-se soarelui, îşi sufla întruna nasul în poala rochiei, se deplasa cu mare dificultate, pufnind şi respirând din greu, vorbea de boli şi moarte, strănuta, tuşea – şi... se pornea la drum pe continent să beneficieze de miraculoasele tratamente de pe acolo, după care, într-o noapte, revenea acasă; iar cantitatea de lână părea suficientă pentru un fir atât de nesfârşit de lung, încât ar fi putut ajunge de la o margine de lume, din Marea de la Răsărit, până la celălalt ţărm, la Marea de la Apus. Firul acela a dăinuit mai mult de trei ani.

Melantius, acel păzitor de capre şi de multe alte lucruri, a descoperit înşelăciunea. Cu toată mărginirea minţii sale, se tot minuna de întâmplare; şi se poate presupune că soră-sa îi aruncase vreo vorbă. Este iarăşi adevărat că doi fraţi şi tatăl său erau angajaţi ca păstori, dar nu prea erau ei oameni să umble cu vorbe, nefiind de acord cu faptul că fratele lor era amestecat în tărăşenia aceea. S-a întâmplat

cam aşa: într-o noapte sosiră patru păstori, trudind din greu de-a lungul zidului din Oraşul de Jos, cărând, pe o largă, un greu balot. Se opreau frecvent pentru a-şi schimba locul la braţele tărgii. Câinii nu i-au lătrat când au trecut prin poarta deschisă, şi-şi continuară drumul către atelierul de tors, care se înălţa tăcut în lumina slabă a stelelor.

— Am început să mă cam satur de munca asta de noapte, se auzi o voce.

— Dar Eumeu spune că trebuie s-o facem, rosti altă voce.

— Ce ne dau în plus e prea puţin, interveni o a treia.

Cel de al patrulea n-a scos o vorbă. Deschise uşa, câinii îl urmară; unul dintre ei începu să mârâie. Brusc, se porni pe lătrat.

Dinăuntru se auziră voci strigând:

— Staţi pe loc! Ce faceţi aici?

Trei dintre cărăuşi o luară la sănătoasa: paşii lor grăbiţi se auzeau de-a lungul zidului; cât ai zice peşte, se făcură nevăzuţi, câinii urmându-i în tăcere. Cel de al patrulea rămase unde se afla: dinele se oprise odată cu el, lătrând înverşunat. Din interiorul atelierului de tors îşi făcură apariţia doi bărbaţi; purtau săbii şi lăncii.

— Hei, tu de colo!

Omul stătea în acelaşi loc.

— Lână! exclamă Melantius, pipăind balotul. Aş fi putut s-o jur.

Însoţitorul lui Melantius îl apucase de braţ pe cel tăcut şi a încercat să-i afle identitatea la lumina stelelor, dar simţind calitatea muşchilor celuilalt, îl eliberă pe loc; în plus, câinele omului se arunca asupra lui cu furie, şi trebui să sară câţiva paşi înapoi.

— Este Dacriostatos, creatura aia mută a bătrânei Euriclea.

Mutul rămase pe gânduri, luă apoi balotul, îl rostogoli înăuntru şi închise uşa atelierului de tors. Îşi văzu de drum însoţit de câine; cei doi nu îndrăzniră să se atingă de el.

— Nu vreau să folosesc armele, zise Antinou. Dar va trebui să plătească pentru fapta asta!

A doua zi, Antinou a avut o discuţie cu Soţia, dându-i de

înţeles că erau la curent cu faptul că ciobanii coborau în oraş în timpul nopţii, cu baloturi de lână.

— N-am văzut aşa ceva, i-o reteză scurt Penelopa, şi grăia adevărul: nu văzuse niciun balot de lână care să fi fost adus în oraş.

— Dar am să discut cu Euriclea, adăugă ea.

Trei zile mai târziu, Antinou şi Eurimah sosiră să-i pretindă un pact lămurit în legătură cu lâna; i-au explicat că la una dintre adunări se hotărâse ca lâna aflată în acel moment în depozit să fie toarsă şi ţesută, dar că asta însemna sfârşitul. După părerea lor îşi dovedeau astfel generozitatea.

Penelopa grăi:

— Euriclea s-a simţit destul de rău, aşa că a plecat. – cred că pe continent. Primăvara e atât de minunată la Delfi! E vorba de guta aceea care o apucă uneori.

— În ce ne priveşte, poate călători după pofta inimii, a declarat Antinou (Partidul Progresist) în alocuţiunea sa, noi însă pretindem un control asupra lânii Statului. Ştim cum a fost adusă, aici, lâna de pe continent, prin contrabandă; am obţinut cifre de la ciobani şi de la proprietarii de corăbii.

— Asta-i o problemă pe care n-am urmărit-o îndeaproape, grăi Stăpâna (Partidul Independent) drept replică la întrebare. Şi grăia adevărul: ea nu se ocupase de mărunţişuri.

— Am hotărât ca depozitul şi ţesăturile să fie păzite de soldaţii noştri, adăugă purtătorul de cuvânt al Partidului Progresist mai târziu, în timpul discuţiei. Eurimah a vorbit în sprijinul acelei decizii.

— Nu mai am nimic de adăugat în legătură cu această chestiune, le-a spus Penelopa:

Astfel luă sfârşit importul de lână, iar torsul trebuia să înceteze imediat ce depozitul se golea. Euriclea se întoarse curând din călătoria care, de data aceasta, fusese de scurtă durată: se dusese să-i facă o vizită lui Laerte, pe moşia aflată în zona ce domina oraşul. Arăta mai prăpădită decât oricând, ceea ce trăda o mulţime de lucruri, dar nu plecă la Delfi pentru cura de ape. În schimb, bântui prin atelierul de

tors şi ţesătorii, străduindu-se din răsputeri, ca s-o spunem pe şleau, să saboteze lucrul, deşi, de bună seamă, nu se foloseau astfel de expresii pe vremea aceea. Le căută nod în papură torcătoarelor; le considera pe multe dintre fete nepotrivite pentru acea muncă, ori surmenate, iar pe acestea le trimise acasă pentru câteva zile de odihnă. Cu toate acestea, firul se aduna neabătut, deşi oarecum zăbavnic, în gheme, iar lâna se consuma văzând cu ochii. Apariţia bătrânei în ţesătorii a avut un efect similar: războaiele de ţesut creau multe probleme, ţesătoarele lucrau cu arţag şi fără tragere de inimă, iar munca îşi încetinise ritmul. Totuşi tortul îşi urmă drumul devenind stofă. Străjile nu erau mai somnoroase decât era normal, în timpul nopţii, iar diferitele încercări de a introduce, prin contrabandă, mici cantităţi de lână proaspătă se dovediră zadarnice. Atelierul de tors a fost închis. În curând şi ţesătoriile aveau să fie obligate să se închidă o perioadă, în timpul pauzei în răstimpul căreia Penelopa avea să cugete şi să-şi facă alegerea. Într-o noapte Euriclea a avut un nou vis, iar dimineaţa îl povesti în timp ce şedea pe marginea patului Stăpânei.

— Se făcea că Laerte era foarte bolnav. Trebuie neapărat să mă duc să-l văd din nou.

— Îngrozitor, spuse Stăpâna ca o bună noră ce se afla. De fapt cum se simte? Ştii cumva?

— Când am fost acolo data trecută, se afla ca de obicei, răspunse bătrâna. Vrea să fie lăsat în pace şi să-şi irosească timpul în grădina şi în viile lui.

— Şi tot nu vrea să se întoarcă aici, la noi?

— Nu atâta vreme cât aceste – hm – aceste persoane ne trec pragul, vorbi acrită Euriclea.

— Ce altceva ai mai visat?

— Păi, aşa cum am spus, am visat că era foarte bolnav. *Foarte.* Atât de bolnav, încât ar cam trebui să ne gândim la giulgiu şi alte asemenea.

— Brr! exclamă Penelopa, cutremurându-se. Trebuie neapărat să-i trimitem niscaiva delicateţuri. Şi s-avem grijă de el cum se cuvine! Şi altceva, ce-ai mai visat?

— Păi, am visat că noră-sa a fost nevoită să-i ţească un giulgiu dintr-un in de cea mai bună calitate, şi că a durat o groază de vreme până l-a isprăvit.

— Foarte curios vis, grăi Stăpâna, căzută pe gânduri. Altceva?

— Am visat că – hm – persoanele nu i-au putut refuza dreptul să facă pânzătura. Pur şi simplu n-au îndrăznit s-o refuze. Din pricina poporului, pricepi. Ar fi fost ceva păgân şi barbar să-i refuze dreptul de a împlini acest lucru.

— Un vis cât se poate de neobişnuit, rosti Penelopa.

— Da, oricât de nefiresc ar suna, dar a fost într-adevăr interesant că l-am visat, replică bătrâna, şi acum până şi vocea îi părea mioapă.

— Ai face mai bine să porneşti la drum, să-l vezi din nou, să te întorci şi să ne povesteşti tuturor cât de *prost* o duce cu sănătatea, *cât* de slăbit şi nenorocit este, vorbi Stăpâna.

După o vreme, când se isprăvi coafatul şi micul dejun, bătrâna însoţită de Dacriostatos cel mut şi cu ochiul plângător s-au pornit la drum.

S-au întors a doua zi. Bătrâna o porni în excursie pe la ţesătorii, făcându-le pe toate să se simtă prost; le cicăli, le bodogăni, făcu tot felul de observaţii până ce fetele, şi chiar şi femeile mai în vârstă, îşi pierdură tot cheful de a mai lucra, suspinau şi cugetau că viaţa este o povară şi că ele n-au fost niciodată în stare să se bucure aşa cum se bucurau altele; şi aşa mai departe. Bătrâna le transmise tuturor deznădejdea. După care bântui prin toată casa şi în jurul casei, fiind, în chip neaşteptat, din cale-afară de vorbăreaţă. Le povesti tuturor în ce stare desperată se afla sărmanul bătrânel, domnul Laerte; pesemne nu mai avea multe zile de trăit. Ce păcat de venerabilul şi părăsitul bărbat – el care a fost odinioară un cârmuitor! – zace acolo şi are nevoie de un giulgiu. Stăpâna, Soţia, Doamna, se părea că-i făgăduise cândva că îi va ţese cu mâna ei giulgiul – şi iată că acum nu i se-ngăduia să-şi respecte făgăduiala. Nu peste multă vreme avea să se întrerupă ţesutul, din moment ce tortul din ţesătorii se isprăvise. Vai! vai! şi iar vai! Îşi poate închipui cineva o astfel de soartă? Dar

bătrânica nu s-a mulţumit numai cu târcoalele făcute în jurul uriaşei case; a coborât şi în oraş, s-a dus în Piaţă, a rătăcit prin port, a intrat prin case şi a făcut vizite unor cunoştinţe cu care nu mai schimbase un cuvânt de ani de zile – văicărelile ei au putut fi auzite pretutindeni. Iar lumea începuse să mediteze asupra tristei ursite a moşului Laerte, care, la vremea lui, fusese un bărbat extraordinar, închipuiţi-vă numai, să zacă el acolo, suferind şi nefericit, şi totuşi să nu fie în stare să se consoleze la gândul că se va procopsi cu un giulgiu minunat, de la noră-sa, când va da ortul popii! Viaţa – zău aşa! – poate fi curios de câinoasă pentru unii, în vreme ce alţii nu fac altceva decât să înfulece, să se beţivească şi să se distreze.

Şi odată declanşate, văicărelile bătrânei Euriclea s-au propagat, în virtutea inerţiei, răspândindu-se prin tot oraşul, până departe la ţară, ajungând atât la crescătoriile de porci aflate în partea de miazăzi a insulei, cât şi la micii fermieri, la păstorii de capre şi de oi, până la marinarii din partea de miazănoapte; peste strâmtoare, la bordul corăbiilor, chiar până pe continent, şi încă şi mai departe, în largul mării

Bătrâna a devenit sursa oricărei informaţii referitoare la boala lui Laerte. Pretendenţii nu s-au putut stăpâni să n-o întrebe despre sănătatea moşului; procedau astfel ori de câte ori o întâlneau, iar acum Euriclea le ieşea în cale foarte lesne, ca din întâmplare. Cunoştea amănunţit chipul în care se stingea bătrânul; se afla într-o neîntreruptă legătură cu el. Aţi putea zice că Laerte făcea din moartea lui o afacere extrem de zgomotoasă.

Penelopa a lovit exact la momentul potrivit.

Printre pretendenţi, candidaţi, printre cei plini de speranţe, de calcule, printre cei ce veneau din ostroavele muntoase, din păduri sau din satele de pe ţărmuri, din Dulichion, Samos, Zachintos şi din alte direcţii, se aflau mulţi boiernaşi neciopliţi, ignoranţi, necruţători speculanţi a căror singură slăbiciune în existenţa lor politică era teama de stafii, superstiţia. În anumite privinţe, erau genul de oameni cu frica de zei. Nici Antinou, nici Eurimah – şi nici Amfinom cel sosit din Dulichion – nu erau superstiţioşi, dar

au fost nevoiţi să-şi desfăşoare activitatea politică în aşa fel încât să poată trage foloase de pe urma acestor aşa-zise forţe populare, ceea ce însemna să şi le aservească, speculându-le slăbiciunile, apoi folosind brutalitatea, superstiţia şi teama pe care o aveau faţă de duhurile din ei. Aceste făpturi rudimentare constituiau artileria grea a partidului pretendenţilor, berbecele liderilor lui. Nu prea excelau în timpul dezbaterilor, dar, pe de altă parte, erau excelenţi în rolul de cor, ca *partid,* ca majoritate. Erau înfricoşaţi de Zeus-detunătorul, Cel-ce-adună-norii, dar nu ştiau nimic despre Zeus-cel-blând, Melichios-Zeus.

Într-o dimineaţă, după o lungă discuţie cu Euriclea, Penelopa se porni să coboare treptele de la Apartamentele Femeilor şi, la capătul de jos, îi ieşi în întâmpinare delegaţia obişnuită, întărită de prezenţa lui Amfinom. Cei trei presimţeau că anumite lucruri erau pe cale să se întâmple.

— Domnilor, rosti Stăpâna, Amfitrioana, nu poftesc să discut cu dumneavoastră. Doresc să mă adresez adunării.

— Dar noi suntem comitetul permanent, răspunse Antinou, dându-şi puţin peste cap ochii duri. Noi trei, Doamnă, suntem slujitorii umili şi instrumentul voinţei poporului de pe insulă şi al sindicatului pretendenţilor.

— Prostii, grăi Penelopa, cu demnitate, cu o semeţie aproape maiestuoasă. Doresc să discut şi cu ceilalţi. Fii atât de drăguţ şi condu-mă în salonul Soţului meu, în megaronul Celui-absent. Poftesc să le adresez câteva cuvinte.

Au fost obligaţi să-i respecte dorinţa. Zgomotoşii pretendenţi, aşezaţi la mesele întinse între stâlpii din jurul pereţilor, amuţiră, îşi lăsară pe farfurii bucatele şi cupele neatinse, în vreme ce dânsa, cu pasul intenţionat rar, pasul care o prindea atât de bine, înaintă către jilţul Soţului, aflat lângă vatră, unde rămase în picioare.

— Înălţimea sa pofteşte să facă o declaraţie, articulă purtătorul de cuvânt în exerciţiu, Antinou, pe un ton oficial parlamentar, deşi oarecum strident: se simţea în el nervozitatea.

Penelopa li se adresă direct:

„Domnilor, n-am avut absolut deloc intenţia de a încălca

sfintele legi ale ospitalităţii, importunându-vă astfel în discuţia dumneavoastră, care fără îndoială este extrem de importantă. Gândurile mele, cele mai intime, vă sunt cunoscute tuturor (de bună seamă era o minciună sfruntată, o eludare a adevărului) iar părerile mele despre religie şi moralitate nu vă vor rămâne necunoscute nici ele.”

Nu era deloc uşor; nu era pregătită. Şi în anumite clipe, a încercat-o simţământul că tinereţea lor, dorinţa-le sinceră sau prefăcută pentru ea, pofta acelor trupuri virile pentru trupul ei şi lăcomia din sufletele acelor fermieri, păstori şi piraţi pentru jaf şi pradă au fost pe punctul de a-i tăia respiraţia. Exact acum, la începutul discursului, îşi îndreptă privirile către Amfinom, care de obicei era atât de drăguţ şi plăcut. Vocea o părăsi chiar din start, tremură, dar se stăpâni în orice caz destul de bine pentru a da alocuţiunii un final iscusit.

Mai întâi făcu un rezumat al situaţiei în care se afla: cu care noi suntem la curent. Le spuse ceea ce ei cunoşteau deja: cum că soţul ei pornise într-o foarte glorioasă acţiune militară, că după cântecele aezilor şi zvonuri el fusese unul dintre cei mai remarcabili luptători, în ce priveşte amăgirea şi zdrobirea crudului şi necruţătorului vrăjmaş, că se afla pe drumul întoarcerii de zece ani, şi că nu era cunoscut locul unde se afla în acea clipă. Deşi la urechile ei nu ajunsese nicio veste despre moartea lui. Totuşi, nu despre asta dorea ea acum să le vorbească, ei despre iminenta moarte a altuia. Iubitul ei socru, Laerte, pe care-l venerau toţi până la unul, zăcea, aşa cum probabil ştiau şi ei, grav bolnav, de multă vreme. Se bănuia că sfârşitul ar fi putut surveni în orice clipă. Cândva îi promisese acestui slăvit şi unanim-respectat bătrân că-i va urzi ea însăşi giulgiul, un linţoliu de in de o mărime vrednică de nobila-i alcătuire, de slăvitele şi respectatele sale oase. Şi care era situaţia în acel moment?

Făcu o iscusită şi artistică pauză. Oaspeţii şedeau la mesele lor, aţintindu-şi privirile solemne şi îngheţate în faţă.

Apoi se porni să le vorbească despre Moarte, despre Infern, acolo unde ne ducem cu toţii – despre tot ce se întâmplă cu cei izbăviţi de această lume, atunci când aface-

rile şi strădaniile lor între cei vii, pe faţa pământului, au ajuns la sfârşit. „Imaginaţi-vă următoarea situaţie: Laerte soseşte pe tărâmul morţii, şi, pe neaşteptate, îi iese-n cale o mulţime de vechi cunoştinţe – câţiva dintre părinţii celor prezenţi de pildă, vechi prieteni ai celui dus de pe astă lume, de pe stâncoasa insulă Samos, din pădurosul Zachintos, din Dulichionul cel-de-vis – eroi cu toţii ca şi dânsul. Şi unul dintre ei grăieşte: «Eu nu te recunosc, bătrână haimana». La care el e nevoit să răspundă: «Pesemne nu mă recunoşti fiindcă n-am fost giulgiuit cum trebuie, când i-am lăsat pe cei vii acolo, sus. Noră-mea îmi făgăduise cândva că-mi va urzi cu mâinile ei giulgiul, dar din nefericire nu s-a ţinut de cuvânt». Şi atunci ce ar fi în cugetul celorlalţi eroi duşi de pe astă lume, decât gândul că noră-sa trebuia să fi fost o fiinţă îngrozitoare de nu şi-a ţinut făgăduielile. Poate că atunci Laerte ar apăra-o zicând: «N-a fost vinovată numai dânsa. Ea a vrut, fireşte, să-l urzească, dar feciorii voştri, nepoţii voştri şi fraţii voştri nu i-au îngăduit, au votat o interdicţie asupra ţesutului».”

O altă pauză iscusită. Acum privirile lor, mai mohorâte, mai pline de vinovăţie, căutau cu insistenţă asupra farfuriilor şi cupelor cu vin. Câţiva dintre cei mai vicleni, Antinou, Eurimah şi alţii păreau şi ei cuprinşi de nelinişti; îşi dădeau seama încotro bătea Penelopa, dar nu prea aveau cum s-o stăvilească. Chipeşul Amfinom părea profund mişcat. Îşi aruncau ocheade unul altuia, încruntând din sprâncene, clătinându-şi capetele, făcând ca buclele bretoanelor să tremure şi să danseze.

Penelopa îşi continuă alocuţiunea:

„Ei bine, asta-i situaţia. E limpede că Laerte va fi nevoit să se ducă-n Hades înveşmântat în ţoale de lucru, poate chiar gol-puşcă. Se pare că nu-i nimic de făcut.”

O nouă pauză. Dar îşi reluă cuvântarea mai înainte ca Antinou să aibă timp să se ridice.

„Zeii care cârmuiesc ursitele oamenilor cu atâta înţelepciune şi care ţin socoteală de fiecare ofrandă şi de fiecare faptă bună săvârşită de noi, ei care au puterea de a asculta până şi cea mai mică şoaptă rostită de buzele

noastre – probabil au cugetat că a fost o manieră stranie de a cinsti un mort, care, în multe privinţe, a fost aidoma celor fără de moarte, coborâtor din domni. Iar cei-de-sus se asemuiesc oamenilor, răzbunarea lor este firească şi zdravănă.”

Cei veniţi de pe insulele mai depărtate cătară unul la altul, înspăimântaţi şi cutremuraţi. Cei mai simpli dintre nobilii de la ţară păreau vizibil afectaţi.

„Acum aş dori să-ntreb, dacă vreunul dintre voi ar avea ceva împotrivă de-aş urzi un linţoliu pentru socrul meu, Laerte, încât să poată coborî în Hades giulgiuit cum se cuvine şi pe măsura rangului său. Cel ce se împotriveşte să se ridice şi să grăiască, iar eu îi voi face cunoscut socrului meu numele, el care va fi întrebat de multe lucruri când va ajunge în gloriosul lăcaş al nemuritorilor eroi.”

Sfârşitul fu mai curând solemn, dar până şi pe ea o fu-raseră cuvintele; nu jucase numai teatru.

Antinou şi-a căscat gura, dar a închis-o la loc. Fierbea de furie, dar nu s-a-ncumetat să cârtească.

— Atunci pot începe ţesătura când vreau eu? a întrebat Penelopa.

În acea clipă, Antinou îşi adunase destule forţe pentru a fi în stare să vorbească; totuşi glasul i-a fost strident şi mânios:

— Suntem forţaţi să ne supunem, Doamnă.

— Trebuie să mă zoresc, rosti ea. Îşi poate da duhul în orice clipă.

— Preacinstită Doamnă, interveni Eurimah, îndreptându-şi chipul smead şi inteligent, ochii ageri şi prietenoşi către dânsa, cinstită Doamnă, vă admir isteţimea. Am reţinut însă că făgăduiala domniei-tale mai stă încă în picioare?

— Îmi respect totdeauna făgăduielile, după cum este voia zeilor, sună rece răspunsul.

— Să-mi fie cu iertare, grăi el, nu mă îndoiesc de aceasta, dar când lâna se va fi isprăvit în ţesătorii, va trebui ca domnia-ta să-şi aleagă drept soţ pe unul dintre noi.

Cu braţul descrise o mişcare circulară în care era inclusă întreaga societate.

— Nu-mi calc niciodată făgăduielile, grăi încă o dată, iar zâmbetul adresat lui Eurimah şi Amfinom a fost atât de neaşteptat şi atât de cald, un surâs ademenitor de femeie experimentată, încât cei doi tineri se îmbujorară.

— Nu eşti de acord, domnule, i se adresă ea lui Eurimah, că socrul meu trebuie să-şi capete giulgiul? Trebuie? Sau nu trebuie?

— Este limpede că trebuie să-l urzeşti, Preacinstită Doamnă, replică el, oarecum încurcat. Voiam să spun însă că trebuie să daţi răspunsul acum, când prima ţesătură se termină, după ce toată lâna va fi fost folosită.

— Se pare c-ai tălmăcit absolut greşit toată chestiunea, tinere, rosti pe un ton atât de trufaş, încât el se îmbujoră iarăşi – un val de roşeaţă răspândindu-i-se pe chip.

— Da, rosti el şovăielnic, însă...

Penelopa nu-i acordă niciun răspuns, îşi înclină doar capul şi părăsi înţepată sala – Cea-demnă, Mărita-doamnă, Cea-cu-experienţă.

Rămaseră blocaţi. De-abia ieşise din hol când începură să-şi arunce unul altuia cuvinte nedesluşite. Antinou, înverşunatul, furiosul, strigă:

— Pe rând, vă rog, pe rând, domnilor!

*

Zvonul, care nu întotdeauna luptă pentru Renume, Cinste sau Decenţă, se prelinse ca dintr-o amforă de vin spartă, îşi luă zborul ca un stol de păsări înspăimântate, şoptit, se furişă tainic mai departe. În preajma după-amiezii se răspândise în oraş, şi mai spre seară, în întreaga insulă, iar după câteva zile întâmplarea devenise cunoscută în tot regatul ostroavelor şi pe coasta Acarnaniei. Liderii Partidului Progresist erau indignaţi, furioşi, dar ar fi fals să pretindem că toţi pretendenţii sau pretinşii pretendenţi, adică cei sosiţi în Itaca doar pentru concediile lor, pentru a-şi întâlni prietenii sau, pur şi simplu, ca să se ghiftuiască, regretau cele petrecute. Toţi îşi dădeau seama că lovitura îndrăzneaţă a Penelopei, despre care mulţi credeau c-ar fi

trebuit pusă pe seama Euricleei, va prelungi perioada de aşteptare şi – drept urmare – şi ocaziile de a se ghiftui pe socoteala altora, iar experienţa lor în ce priveşte metodele de a se război ale Soţiei era de-acum destul de bogată pentru a-şi da seama că giulgiul pe care ea avea să-l urzească va fi destul de lung. Cei mai înverşunaţi dintre pretendenţi, ca şi cei mai plini de speranţe dintre acei lingeblide, vorbeau, primii cu acreală, ceilalţi cu o bucurie prost disimulată, că perioada de aşteptare se va prelungi cu încă şase luni.

Atelierul de tors, care fusese închis, şi ţesătoriile, care acum de-abia mai lucrau, deveniră chestiuni secundare: nu mai prezentau nicio semnificaţie politică, şi nici asupra evenimentelor nu mai aveau vreo influenţă acum. În schimb, interesul se concentrase în jurul persoanei Penelopei şi asupra ţesăturii de in.

Urma să urzească ea însăşi ţesătura, acasă, în salonul de la etaj, în Apartamentele Femeilor. Era limpede că urma să se ridice problema inului, o problemă de aprovizionare şi de tărăgănare; şi era straniu să vezi cum această chestiune avea repercusiuni pretutindeni. Antinou se oferi primul să facă rost de in în cel mai scurt timp; in exista chiar şi acolo. Eurimah prezentă o ofertă similară, iar frumosul Amfinom, liderul peţitorilor de pe insula de vis, insula griului, îl trimise acasă pe Moskarion, slujitor şi crainic, să facă rost de in de cea mai fină calitate, fie de pe insula cea cu iarbă şi grâu, fie de oriunde altundeva, dar fără zăbavă.

Într-o bună zi sosi şi inul, dar Penelopa i-a lămurit că-i acordase Euricleei puteri depline să cumpere in de calitatea dorită de pe continent, şi că bătrâna se afla deja în drum spre acea destinaţie. Un popas de vreme lucrurile au rămas, în acel stadiu. Când, în sfârşit, Euriclea a revenit, după o absenţă de patruzeci de zile, s-a aflat că zăcuse bolnavă într-un orăşel rural din Elida[6], în casa unei surori absolut necunoscută până atunci, şi că fusese dificil să găsească in la un preţ cât de cât rezonabil în Acarnania, dar cumpărase, oricum, o cantitate care urma să sosească.

[6] Regiunea de nord-vest a Peloponesului (n.t.).

Folosise de asemenea împrejurarea de a cumpăra puţină lână, fiind, cu certitudine, foarte bine ca torcătoria şi ţesătoriile să fie repuse în funcţiune pentru a le împiedica pe fete, pe fostele preotese şi pe hetairele de port să recidiveze în viciile născute din lene, luând în consideraţie faptul că fabricarea stofei nu mai putea face rău nimănui, nici prelungi perioada de aşteptare. Mâna de lână pe care o adunase aşa, ca din întâmplare, se dovedi a fi formată din patru baloturi învelite în piei de animale; iar zece zile mai târziu, în Golfuleţul Oraşului, pătrunse o corabie – venea dintr-un loc aflat pe coasta de miazăzi a continentului – aducând un supliment de zece baloturi de lână: un rezultat deloc rău pentru o femeie bătrână, bolnavă şi mioapă, care nici de auzit nu mai auzea ca lumea. A fost întărită părerea că lâna nu trebuia lăsată în părăsire vreme îndelungată, aşa că s-au pornit pe tors fără zăbavă, şi cu această ocazie au aflat că erau mult prea puţine femei la tors şi prea puţine ţesătoare. Au fost angajate noi torcătoare, au fost aduse chiar şi de pe alte insule, ca şi de pe continent, şi peste puţin timp ţesătoriile lucrau la întreaga lor capacitate.

Dar inului i-a trebuit mult până să ajungă la destinaţie. Membrii de frunte ai Partidului Pretendenţilor au bombănit şi au făcut multe vizite până când, în sfârşit, inul sosi de pe continent. Penelopa ştia ziua. Şi când corabia cea burduhănoasă îşi coborî vela afară, în strâmtoarea dinspre Samos, şi a fost, purtată de vâsle în Limanul Oraşului, localnicii s-au adunat în mare număr s-o întâmpine, de parcă ar fi fost corabia cu aur din Argolida, cea care hrănise în nenumărate rânduri închipuirea norodului.

În ceea ce priveşte inul – nu se aflau decât câţiva saci uşori. Şi când a fost urcat sus, în apartamentele Stăpânei. Euriclea descoperi, cu toată miopia ei, că nu era de calitatea dorită, fiind aspru şi prost pieptănat. În acea zi, în megaronul Celui-absent, a fost cât pe ce să izbucnească pe faţă o revoltă. Să nu uităm că cei care ştiau că fuseseră prostiţi, cărora li se luaseră ochii cu lâna, nu erau nişte copii, nişte băieţei, nişte tinerei necopţi, care puteau fi duşi

de nas cu basmul cu cocoşul roşu – nu, mulţi dintre ei erau oameni în toată firea, personaje de frunte ale comunităţii. Câţiva au refuzat să mănânce. Câţiva îşi băură minţile şi se luară la harţă împrejurul altarului lui Zeus, în curtea din faţă. Doi dintre cerşetori au fost izgoniţi, iar un bărbat din stâncosul Samos a fost purtat jos, în port, la barca-i lungă şi dus acasă pentru îngropăciune. Antinou a ameninţat că va convoca, în piaţă, Adunarea Poporului, dar n-a cutezat să ajungă atât de departe, mulţumindu-se doar cu o întrunire a Consiliului Nobililor, care a fost organizată în casa unui pretendent între două vârste, neguţător şi căpitan de corabie localnic.

Euriclea i-a şoptit Stăpânei la ureche. Începuse să viseze din nou – de data aceasta despre un arc ce se frânge, despre limita supremă a răbdării unui bărbat care face curte unei femei, despre zeiescul tânăr care şi-a legat nişte aripi de ceară şi a încercat să zboare, dar ceara s-a topit la căldura soarelui. „Şi oare nu-i ciudat că tânărul avea aproape acelaşi nume ca tatăl Măriei-tale, Icarius?” N-a putut pricepe ce-ar fi putut însemna un astfel de vis.

— Deci doreşti să-i împac? o întrebă Penelopa, fără ocolişuri.

— Am cercetat inul mai îndeaproape, grăi Euriclea, scuturându-şi mioapă degetele veştejite.

— Şi de bună seamă e mai bun decât am crezut noi la început?

— Exact, aprobă bătrâna, dând din cap.

Soţia repezi un mesaj către Consiliul Nobililor, prin care le-a comunicat că ar dori să ia legătură cu o delegaţie. În scurt timp, delegaţia celor trei s-a aflat la picioarele scării de la Apartamentul Femeilor.

Penelopa le aduse la cunoştinţă cu amabilitate că ele două examinaseră inul cu mai multă luare-aminte.

*

Inul l-a tors singură. A vorbit, îngăduind şi altora să vorbească, despre cât de mult se dezobişnuise să facă o

astfel de muncă: cât de grele-i deveniseră mâinile din cauza necazurilor. În plus, era nevoită să se ocupe şi de mersul ţesătoriilor, în aşa fel încât să încaseze suficienţi bani pentru a le asigura masă şi casă tuturor oaspeţilor ce soseau şi plecau fără răgaz, care beau şi mâncau, onorându-i casa. Şi nici ei nu i-au interzis să folosească lâna adunată de la oile Celui-absent, oi aflate pe ostrov sau pe insulele din arhipelag; nu au împiedicat-o să-şi vândă stofa pe continent, nici să facă afaceri cu piei şi blănuri. Nu i-au pus nicio stavilă în nicio direcţie, în afară de stăvilirea tentativelor ei de a pune stavilă ţesăturii, adevărata ţesătură, pe scurt: Ţesătura.

Torcea un răstimp în cursul dimineţii după ce îi era pieptănat părul, şi încă un răstimp după-amiaza. Era un fir delicat din inul cel mai fin, un fir regesc, un fir pe măsura unui preamărit personaj, şi povestea la nesfârşit despre încetineala mâinilor ei, mâini ce aparţineau unei femei altminteri îndemânatică; mâini ce ţineau furca cu o demnitate calmă, lăsând firul să se încropească.

Au întrebat-o:

— Când crede Doamna că va porni urzeala?

Ea a dat următorul răspuns:

— Sunt nevoită să mă gândesc şi la fiu-meu.

Privirile aproape imperceptibile – absolut imperceptibile celor ce trăiesc în zilele noastre – pe care le-a schimbat cu Euriclea, când oacheşa fiică a lui Dolios, cea ce semăna cu o pisică, a străbătut curtea din faţă, au conţinut, printre alte lucruri, şi amintirea acelei întâmplări.

7

Captivii

Când a văzut barca Mesagerului, cea lungă, neagră-

smolită, cu cincizeci de vâsle, pornind cu spatele şi îndreptându-se către gura golfului în bătaia energică, zgomotoasă a vâslelor, s-a pornit într-o lungă plimbare de-a curmezişul strimtei peninsule şi pieptiş către dealuri. Cei patru gardieni lăsaţi pe insulă l-au urmat de la distanţă. Vremea era frumoasă; începuse să sufle o boare domoală de la apus când barca a ieşit în larg şi şi-a înălţat vela: în lumina aceea, părea scăldată în sânge.

Orbecăind, a căutat să-şi analizeze simţămintele. Dar era ca şi cum ai încerca să culegi fragmente din coaja unei răni încă nevindecată: cum eşti neatent, se şi inflamează. Făcu un efort să-şi reprezinte imaginea de acum, a Penelopei, dar nu izbuti. „Într-adevăr am îmbătrânit şi eu”, îşi spuse în cuget. L-a durut cel mai mult când s-a gândit la băiat, o tinereţe străină, un tânăr bărbat – despre care nu ştia absolut nimic. Ce fel de ins era? În a cui limbă grăia? La ce cugeta şi visa? Oare avea vreun vis? Întrebări fără răspuns.

Ceea ce l-a mirat cel mai mult a fost faptul că începuse să simtă un soi de febră a plecării. Fireşte, nu era la fel cu cea din tinereţe, când se pornise pe drumuri de ape pentru prima dată, către Pilos, Sparta şi apoi spre Creta; sau ca atunci când, oţărât că fusese forţat să pornească la drum, jinduind totuşi după aventură, îl urmase pe Agamemnon la asediul Troiei. De data aceasta nu-şi dorea aventura. Dar s-a întrebat oare ce-ar fi simţit de-ar fi călcat din nou pe puntea unei corăbii – ba nu, ar trebui să fie un fel de plută – de s-ar fi aflat pe mare, să-ncerce traiul pe mare, înfruntându-l pe Poseidon. Şi departe, la Soare-răsare, se afla un ţărm unde-ar urca pe mal, peste prundiş, rătăcind pe stâncile povârnite, îndreptându-se către propria-i casă. S-a temut la acel gând, a fost cuprins de emoţie, curiozitate, şovăială şi frică.

Un răstimp l-a lăsat în muţenia lui, în vreme ce-şi mâncau cina. De câte ori a băut – şi a băut deseori – a iscodit-o peste buza potirului. Era frumoasă, de o frumuseţe respingătoare, atrăgătoare, şi rece ca gheaţa şi fierbinte, şi minunată. Vinul l-a făcut trist şi melancolic.

— Înţeleg că vrei să porneşti la drum cât mai grabnic cu

putinţă, rosti ea, în sfârşit.

— Calipso, grăi el, am fost fericit aici, alături de tine.

— Tot timpul ai fost foarte bănuitor, zise ea. Nu, nu, nu tăgădui, ştiu că aşa e. Şi într-o oarecare măsură am izbutit să te înţeleg. Ai fost bănuitor numai pentru că n-ai avut nicicând un rival.

— Nu te prea înţeleg, rosti el, cu un zâmbet pocit, coborându-şi privirile.

— Nu-i nevoie de lămuriri, spuse ea. Dar m-ai bănuit fiindcă ţi s-a năzărit că vreau să te reţin aici, cu orice preţ şi-n orice chip. Fiindcă eram atât de însinguratăă, izgonită de Atotputernica Familie, ţi-ai spus: „Acum c-a pus mâna pe-un individ destoinic, în stare să se culce cu ea în fiecare noapte, n-o să-i mai îngăduie să plece”. Aşa ţi-ai închipuit, nu? Asta nu-i o întrebare, ci o afirmaţie.

— Ce facem noi nu-i decât un joc intelectual de societate, remarcă el, însă, în mare, ai dreptate. Şi de ce n-aş fi fost bănuitor? În locul ăsta nu găseşti o barcă – în afară de luntrea cea mică cu care trecem dincolo, la Insula Grotei – nu însă bărci adevărate, fiindcă lumea bună nu mănâncă peşte, iar sclavii pot pescui de pe ţărm. Chiar dacă aş fi vrut să fac pe dulgherul, n-aş fi avut scule de dulgherit – căci aici, în acest colţ de ţară, nu există alte scule decât cele folosite la masă sau săbii cu care să-i spintecăm pe cei bănuiţi c-au sosit cu gânduri vrăjmaşe. Tu însăţi nu te duci nicăieri, niciodată, pur şi simplu fiindcă eşti captivă. Şi când un captiv ţine în robie un...

— Cine joacă acum un joc de societate? rosti ea. Vei porni curând la drum?

— Când voi avea o barcă să mă poarte dincolo de mare.

— Curioasă făptură mai eşti, zise ea. Mereu ai fost aşa, în fiece clipă alături de tine se petrece ceva straniu. Se plecă, peste masă, către el. – Sunt în stare să-ţi ghicesc gândurile, continuă ea. Vrei să pleci, dar ţi-e teamă ca nu cumva lumea ce vei afla să nu mai semene cu cea părăsită de tine de atât amar de vreme. Sau că va fi atât de schimbată, încât nu vei mai fi în stare să faci parte din ea, nu vei maţ putea trăi în acel loc. Aici ai parte de certitudinea a ceea ce

nu se schimbă. Eu pot să te fac nemuritor, aidoma mie, să trăieşti mulţi ani, să fii etern. Preţul este nestrămutarea. Şi nu vrei să-l plăteşti. Socoteşti că-i de datoria ta să pleci. Ai vrut să rămâi aici deşi nu mi-ai spus-o niciodată. De ce n-ai vrut să pleci cu Hermes? Nu ţi-a propus să porneşti la drum odată cu el, fără-ntârziere?

— Nu mi-a oferit o călătorie, ci doar să mă ducă dintr-un loc într-altul, ca pe o marfă sau ca pe o unealtă folositoare, Calipso. Mă bucur că l-am refuzat. Acum ai prilejul să faci cu mine ce pofteşti.

— Mă supun poruncii, rosti ea. Eu mă aflu în captivitate, eu, idioata de mine. Poţi face cu mine ce vrei. De rămâi, voi fi pedepsită fiindcă-s o proastă. Îmi poţi zdrobi inima, făcându-mi serviciul de a pleca.

— Cuvinte foarte mari, grăi el, cu ironie.

— Pe moment sunt singurele ce-mi stau la-ndemână pentru a rosti un dram de adevăr! rosti ea, cu înflăcărare. Te îndrăgesc Bărbat Muritor! Nespus de mult. De vrei să ştii, dacă mi-ar sta-n putinţă, nu ţi-aş îngădui să pleci.

— De mi-ar sta mie în putinţă... vorbi el.

— Da?

— Nu ştiu. De fiecare dată mă-ncearcă simţământul c-am primit o poruncă de la ei, Cei-atotputernici, şi mai simt că săvârşesc o greşeală, supunându-mă. Şi totuşi n-am încotro. În schimb se poate pune întrebarea: oare cum ocârmuiesc ei omenirea? Sunt liber să întreb, ei înşişi mi-au sădit în suflet sămânţa întrebărilor. Dar de i-aş răspunde aş fi pedepsit.

— Numai dacă ai da un răspuns greşit, zise ea.

— Calipso, răspunsul este întotdeauna greşit, dacă-i rezultatul experienţei personale.

După care a vorbit ea:

— Întreabă-mă pe mine. Dacă ţi-aş pune următoarea întrebare: „Poţi oare dirija viaţa – sau Marea, poţi fi Poseidon? – am luat un nume la întâmplare – mai bine decât Poseidon?” Poţi răspunde cu da sau nu.

— Aş fi în stare, rosti el. Să presupunem că răspunsul este „da”. Nu-i decât o supoziţie. Tot aşa de bine aş putea

spune „nu”. Dar de-aş răspunde afirmativ, atunci aş fi obligat, qel puţin, s-o fac în şoaptă, astfel încât el să nu mă audă.

— Acolo, sus, nu ne-ncumetăm să ne jucăm cu vorbele, îi spuse ea.

— Într-adevăr, acolo sus, nu. Eu însă aş putea spune: *„Dacă* Zeus mi-a pus gânduri în cap, atunci sunt ale *Sale* gândurile mele.” Să zicem acum că nu mi-a dăruit gândurile, ci numai putinţa de a cugeta. Mi-a dat un instrument. Pot să interpretez la el numai ce-s în stare, şi nimic mai mult. Sau să zicem altfel: El mi-a dăruit un caleidoscop. Acesta poate alcătui, nenumărate fonne, dar niciuna dincolo de posibilităţile sale. Iar tu poţi replica; „Numai cel ce-a construit caleidoscopul este răspunzător de posibilităţile sale.”

— Eşti într-adevăr Cel-viclean, grăi Calipso.

— Experienţa mea despre oameni şi zei este foarte bogată, spuse el.

— Nu cu vorbe-ai să-l amăgeşti pe Cel-atotputernic, prietene, rosti ea, aruncându-şi privirile dimprejurul sălii.

Roaba cea bătrână, negresa cu buzele groase şi vineţii, se afla în picioare în uşa dinspre apartamentele interioare.

— Niciodată n-am încercat să-L amăgesc. Nu-s decât un fir de puf în suflarea Lui. O coajă de ou în mâna Sa. Experienţele mi-au fost dăruite de El. Presupun că El doreşte să mă folosesc de darul Lui.

— Ai fi în stare să cârmuieşti lumea? întrebă încă o dată, grăindu-i pe faţă.

— În anumite momente, toţi ne-nchipuim că am fi în stare.

— Ai putea-o cârmui mai bine decât Cel-atotputernic?

— N-am să rostesc asemenea cuvinte, ar fi o blasfemie, rosti, cătând dimprejur, iscoditor. Aş putea să-ţi răspund astfel: Cu experienţa mea şi cu nesfârşita mea neştiinţă, în adânca mea orbire, aş cârmui lumea altfel. Şi-i de la sine înţeles: altcumva. Cine oare ar izbuti s-o cârmuiască asemeni Celui-atotputernic?

Bău din nou zdravăn, scrutând-o peste buza potirului.

— Am dus-o bine cu tine. Am găsit multă pace alături de tine. Ai multă dragoste de dăruit. Mi-aş dori să fiu două fiinţe: o jumătate din fiinţa mea să rămână aici. Dac-ar exista suflet în mine, în pieptul meu, o adiere de suflet, un duh însufleţit în jurul inimii mele, atunci o parte din el ar rămâne aici. Ca o amintire: a mea şi a ta. Şi mi-aş mai dori să am două trupuri, şi acela care ar fi mai bine dăruit cu scula bărbăţiei, cu acea întrupare a voinţei sale de zămislire, instrumentul cu care noi bărbaţii căutăm dragostea şi o aflăm – atunci aş dori ca trupul cel mai bun să rămână cu tine.

— Mi-ar plăcea să am un bărbat mult mai tânăr, rosti ea, şi bău odată cu el. Bărbatul acela ar trebui să aibă scula ta, şi greutatea ta, şi-nflăcărarea ta nocturnă, cu ceea ce are ea mai bun ca echilibru şi iscusinţă, cu priceperea ta şi cu măsura din mersul tău, din graiul tău, din somnul sau trezia ta, când te drăgosteşti cu mine. Însă, aşa cum am spus, ar trebui să fie mult mai tânăr.

— Tu nu îmbătrâneşti deloc, zise el. Acesta-i temeiul puterii tale de femeie şi slăbiciunea ta de fiinţă divină, de egală a zeilor, coborâtoare din zei. Te maturizezi, dar nu înaintezi în vârstă dincolo de hotarul stabilit de Cel-slăvit; acum te-ai oprit la această vârstă. Da, îmbătrâneşti într-adevăr, dar sporul vârstei tale este o creştere lăuntrică spre înţelepciune, o îmbătrânire fără de moarte. Vei trăi mult, atât de mult cât vor exista zei: probabil veşnic. Când voi fi dus de pe astă lume, când voi fi ars, când voi fi cenuşă sau o movilă de oase într-un cavou, tu vei mai fi încă în ăst loc, vei fi aceeaşi fiinţă ca acum sau aproape aceeaşi, dar mai înţeleaptă, şi vei jindui după tinereţea ta. Atunci, poate, eu voi întruchipa tinereţea ta. Şi vei râvni să ai tineri. Dacă ţi-i doreşti, îi vei avea, vor sosi singuri, îţi vor fi aduşi aici, dar nu vor avea nicio valoare fiindcă vei fi matură şi plină de experienţă. Maturitatea şi experienţa vor fi amarul din cupa ta. Îţi va fi sete şi vei bea, dar pe limbă vei simţi un gust searbăd.

— Pesemne spusele tale sunt adevărate. Cândva ştiam mai puţine lucruri decât acum. Posedam ceea ce muritorii

numesc fericire. Totuşi mai am o viaţă, foarte asemănătoare cu viaţa voastră de muritori. Sunt în stare să sufăr. Pot să plâng. Imediat ce încerc aceste simţăminte, sau imediat după aceea, la hotarul dintre trăirea în sine (da, da, trăirea în sine! rosti a doua oară) şi gândul, inspiraţia ce urmează sentimentului, atunci trăiesc desfătarea de-a putea suferi. Dar, cândva, am cunoscut o astfel de desfătare, cea a tinerei, a tinereţii, a pământenilor. Asta s-a întâmplat înainte de a fi adusă în acest loc şi preschimbată într-o matroană divină sau aproape divină.

— Şi cu toate acestea, trăieşti o viaţă de muritor, remarcă el.

— Da, o viaţă de fiinţă muritoare, cu copilărie, tinereţe şi îmbătrânire, dar fără de sfârşit, în afara timpului pământenilor. O viaţă de muritor inclusă în timpul fără de sfârşit al Celui-preamărit şi-al zeilor, ce este atât de nesfârşit, încât e atemporal.

— Calipso, vorbi el, înălţându-şi iar cupa, privind-o, printre pleoapele mijite, peste muchia ei, cuprins de curiozitate, poate înspăimântat, probabil cucerit: Calipso de ce nu renunţi? De ce te-ncăpăţânezi să te agăţi de acea parte pământeană din existenţa ta când te afli în eternitatea Celui-atotputernic? De ce nu evadezi în ceea ce-i divin, de ce să cauţi trecătoarea bucurie şi nesfârşita durere a muritorilor – pe care niciodată nu le vei avea în deplinătate şi profunzime?

— Dar tu, atunci tu ce cauţi? rosti ea şi bău cu neglijenţă. Începuse să fie puţin ameţită, o furase apa, cum se spune. Oare nu cauţi şi tu fericirea nemuritorilor, viaţa lor, pacea nemuritorilor?

— Pacea muritorilor, o corectă. Pesemne trebuie să te străduieşti să-ţi redecorezi sufletul pentru a-l face să semene cu sufletul din pieptul unui zeu. Nu ştiu ce caut. Ce va trebui să caut. A fost minunat aici.

Cu gestul unei şcolăriţe de vârstă mijlocie îşi înclină capul pe un umăr, îşi sprijini coatele pe masă, străduindu-se să-l iscodească din priviri.

— Au fost însă şi împrejurări când fericirea ta n-a fost

deplină! Nu? Îţi spuneai că-s mult prea indiscretă. Nu? Îţi satisfăceam prea repede poftele. Nu-i aşa? Nu-ţi dădeam pace până ce nu-ţi stârneam din nou foamea şi setea. Ţi-am dăruit iubire nu cu lingura, ci cu polonicul. Ţi-ai spus – nu-i aşa? – că vărsăm dragoste peste tine ca dintr-un butoi. Nu? Te afundam în infernul unei iubiri fatale de femeie părăsită, între două vârste, iată ce ţi-ai spus în cuget, nu-i aşa? Prea mă asemuiam cu o muritoare pentru gusturile tale? Ce părere ai?

— Calipso, îi rosti numele cu tandreţe. Calipso, aşa se stârneşte cearta între muritori. Tu nu eşti...

— O, rosti ea, cu dispreţ, te sperie o ceartă de muritori? Vrei să porţi cu mine o discuţie divină, nu? Şi altceva nu mai pofteşti? O conversaţie elevată despre-ncremenirea timpului, despre repausul din neant, despre plescăitul valurilor: o conversaţie de o divină indiferenţă, ca între zei, despre cum se-nşiră toamna după vară, şi cum plouă un răstimp pentru oameni, şi soseşte primăvara, cu renăscuta viaţă a vegetaţiei, şi proaspete speranţe în inimile oamenilor, până ce-i apucă pofta să se ucidă între ei, şi că totuşi acestea nu ne prea interesează pe noi, făpturile preaslăvite. Şi aşa mai departe. Ei, ce zici?

— Calipso, eu...

— Vreau să mă cert ca o fiinţă omenească, şi cu asta basta! strigă ea, cu o voce, în care porunca ţipată, isterică, se împletea cu implorarea scâncită. Eu ar trebui să mă-ndrept către lumea omului – eu, fiindcă eu o *doresc!* Tu ce doreşti? Să rămâi aici socotindu-te un captiv? Iar în clipa când vine un oarecare şi-ţi şopteşte la ureche că poţi pleca oricând pofteşti, doar să te caţeri pe puntea unei corăbii şi să porneşti la drum, atunci ai chef să rămâi unde te afli, îţi convine sentimentul că eşti lepădat în lume împotriva voinţei tale – da! numai cerul ştie ce vrei! N-ai vrea să-mi spui şi mie?! Sau să-ţi spun eu? Că ţi-e frică! Nu erai aşa când ai sosit aici, acum şapte ani, dar acum ţi-e frică. *Ţi-e frică, mă auzi?* Ţi-e frică de oraşul tău, de găoacea aia, de avortonul ăla de ostrov al tău, de moviliţa-aceea de bolovani, pe care pasc oi şi capre, ţi-e teamă că nevastă-ta

s-o fi schimbat, şi-ţi mai e teamă că, în mod cu totul întâmplător, din pură întâmplare, din cauza timpului care, din nefericire, s-a dus – Vai, cum se poate? – fiu-tău să fi învăţat să-şi sufle nasul şi singur, să nu mai vrea să stea pe genunchii tăi. Ţi-e frică, ţi-e frică de viaţă! Dar...

Se aplecă mânioasă înspre el, cu grumazul întins; inelele cele negre ale părului rostogolindu-i-se pe faţă, şi, în vreme ce-şi ridică pumnul încleştat la frunte, cu un gest violent, lovi ulciorul cu cotul, repezind vinul ca un torent, împroşcând scândura mesei.

— Dar ce-ai zice ca eu să nu te mai vreau!

— Acum ne gâlcevim ca nişte muritori, rosti el. Acum trăieşti în timpul pământenilor, Calipso. Bucură-te, fii fericită!

Privi în sus cu iuţeală, ochii îi erau larg deschişi, iscodindu-i chipul. Căută acolo sarcasm sau mânie, dar nu află decât liniştea. După care, capul îi căzu până ce fruntea i s-a oprit pe pumnii încleştaţi ce se odihneau pe masa mânjită cu vin. Păru-i negru se rostogoli, într-o mută tasare, cufundându-se în băltoaca de vin. El îşi spuse că era aproape aidoma muritorilor acum, când plângea.

— O, şopti ea, iartă-mă! Iartă-mă! Nu mai ştiu ce vorbesc.

Privirile îi erau aţintite pe părul ei cel negru, păr buclat de etiopiana, pe umerii bruni. În tăcerea care a urmat exploziei, îşi întinse dreapta cea schilodită, odihnindu-şi, răsfirate, cele patru degete pe grumazul ei, în culcuşul mătăsos al părului.

— Calipso, povesteşte-mi despre tinereţea ta, când ai fost aproape muritoare.

Ea a vorbit către masă, cu o voce în care se desluşeau înfocarea tinereţii şi, în mare măsură, cochetăria vârstei înaintate. El cunoştea deja povestea; se afla în cântece.

— Tatăl meu a fost unul dintre cei mai mari cultivatori de fructe de pe acest continent, rosti, cu un zvâcnet aproape imperceptibil îndărăt, pe care mâna lui îl simţi totuşi. Merele sale erau renumite pe toată coasta, chiar şi pe ţărmurile celor-de-sus, pe celălalt continent. Odată l-a

izgonit pe un pribeag care a sosit la vremea inserării şi a cerut găzduire peste noapte. I s-a năzărit ca-i vor fi furate merele; era cam ţicnit. Cei-preaslăviţi au vrut să-l pună la încercare.

— Despre asta am auzit, Calipso. E-n cântece. Pribeagul a fost...

— Da, a fost un zeu, zise ea. Un mare zeu în ospeţie pe la zeii de rang inferior. A vrut să ne-ncerce. Ne-a blestemat casa, şi după aceea tatăl meu s-a preschimbat parcă într-o stană de piatră. Ochii i s-au prefăcut în nişte pietre lipsite de lumină. Când ne atingea, era ca şi cum ne-am fi răzuit de o piatră aspră. Era nalt şi mătăhălos; un munte fără simţire. Iată care i-a fost boala.

— Am auzit de el, a rostit încă o dată.

— Dar nu despre mine, bâigui către masă. Nu despre mine. Nimeni n-a auzit. Nu de adevărata Calipso, tânăra muritoare.

— În asta a fost amestecat alt bărbat, nu-i aşa?

— Da, a sosit şi m-a răpit. M-a deflorat; mi-a dăruit pofta trupească şi bucuria născută din poftă. „Nimfă, mi-a grăit el. Niciun muritor n-a ajuns mai departe decât noi în dragoste.

— Era un muritor?

— Da, era un fermier; nici măcar nu era liber. A fost liber numai cu mine. Pusese târât în război; asta s-a întâmplat cu mult înainte de vremea ta şi a lui Agamemnon, cu mult înainte de vremea lui Peleu şi Atreu, înainte de Atrizii cei-blestemaţi, cu mult înainte de vremurile în care au trăit Laerte, bunicul tău şi tatăl bunicului tău. A fost capturat, şi l-au jertfit zeilor; i-au tăiat scula bărbăţiei şi i-au aruncat-o câinilor, iar eu n-am izbutit să-i salvez viaţa. Atunci i-am blestemat pe zei. M-am ridicat împotrivă-le şi împotriva vieţii-fără-de-moarte. Le-am cerat viaţă şi moarte de pământean. Dar nu le-am căpătat, iată cum m-au pedepsit.

— Şi aşa ai ajuns suci?

— Nu dintr-o dată, i se desluşi şoapta în balta de vin. Mai intri am trecut prin multe. Am vrut să am bărbaţi muritori, şi nu nemuritori. Căutam trupurile bărbaţilor muritori

pentru a descoperi paroxismul fericirii şi descătuşării ei, dar arareori l-am găsit. Bărbaţii cădeau în urma mea ca frunzele veştejite, îmbătrânind sau pustiiţi de viaţă prin moarte brutală, pământeană. Se iubeau până la moarte; alergau după parfumul meu de nimfă, dar nu mi-au dăruit niciun dram de fericire. Ştii ce-nseamnă să te afli în munţi şi să tânjeşti după mare. Înaintezi mereu, mereu, până la următoarea culme, şi iarăşi până la următoarea, crezând că marea odihnelor se întinde după fiecare culme. Dar, iată, nu se află acolo.

— De ce ai fost adusă aici?

— Preaslăviţii zei au avut nevoie de bărbaţi muritori pentru alte scopuri. Şi când sosi porunca, am cerut să mi se îngăduie să mor de moarte pământeană. Şi le-am blestemat războiul, cel ce le răpea femeilor bărbaţii, cel ce despărţea trupuri împreunate şi guri îngemănate. Războiul – virilitatea nevolnicului membru. În loc de membre de masculi, din carne şi zgârci, Cei-de-sus au vrut să vadă membre de lemn şi bronz, au vrut să vadă lăncii şi spade în mâinile bărbaţilor.

— Dar, Calipso, războinicii sunt mari iubăreţi; se culcă pe rupte cu femeile, rosti el cu buzele lipite de părul ei.

— Nu, şopti ea. Nu fac altceva decât să se descarce. Nu-s în căutarea sânului de femeie pentru alint. Iată cum e războiul. Iată de ce războiul este atât de frumos şi de ademenitor pentru Cei-preaslăviţi. Ei nu au nevoie de bărbaţi nobili şi delicaţi, ci de o specie de indivizi care se descarcă în grabă şi fug de la sânul femeilor, unde şi-ar putea afla repausul.

— Nu cutez să mai pun vreo întrebare, rosti el.

— Când vei fi plecat, am să fiu pedepsită pentru spusele mele de-acum.

— Dar eu nu-s atât de-nfricoşat precum poate crezi, a liniştit-o el.

— Ştiu că nu eşti chiar atât de speriat. Numai că vrei să-ţi păstrezi viaţa, pentru cine ştie ce scop pe care ţi l-ai propus acum, când trebuie să porneşti la drum.

— Asta aşa e, Calipso.

— De când sunt eu, mulţi bărbaţi s-au rătăcit pe-aici. Cei-preaslăviţi au îngăduit corăbierilor să naufragieze pe insula asta. Au rămas la mine până-au murit sau au fost îndepărtaţi de Cei-de-sus. Ei mi-au păstrat vie pofta. Dar numai în tine am aflat eliberare şi repaus. Cu răbdarea ta trupească şi sufletească ai izbutit să-mi dărui cea mai desăvârşită şi mai deplină dintre desfătările muritorilor. Tu ai avut experienţa trupească şi tăria voinţei de a zăbovi până ce mă descătuşăm, fiind astfel în stare să adorm şi să mă odihnesc. Aşa s-au petrecut lucrurile cu noi. Dar te-am pus la grele încercări.

— Multe desfătări am trăit alături de tine, grăi el.

Îşi înălţă capul, aşa că-i putu zări în ochi scânteierea lacrimilor; a aşteptat continuarea. Dar gura-i era pecetluită. Capul îi căzu din nou.

— În viaţa muritorilor sunt lucruri mai presus de-aşa ceva, vorbi ea. Nu atât de importante pentru fericire, ci mai înalte, mai reci. Nu mă pot ridica până acolo. Numai într-un singur fel: să fiu un lăcaş de repaus pentru bărbaţii muritori, care-mi aduc repausul. După aceea le pot asculta gândurile. În mulţi dintre ei, gândurile se trezesc imediat ce sămânţa membrului li se goleşte în mine. Altora nu le vine niciun gând, ci doar somnul sau pofta de a vâna. Dorinţa de a vina animale sau oameni este pesemne rezultatul faptului că nu şi-au aflat femeia.

— Calipso, nu-i nevoie să-mi mai spui alte lucruri.

— Nu vorbesc numai pentru tine, rosti ea, vreau să-i scandalizez pe Cei-de-sus. Acum că porneşti la drum, mi-ar plăcea să am un bărbat asemeni ţie, dar mai tânăr. Aş fi încântată să-l am pe fiul tău.

Şi-a ridicat palma de pe grumazul ei, şi-a retras-o.

— Calipso, sunt un muritor cu simţăminte de muritor. Vorbele astea te fac ori prea tânără, ori prea bătrână pentru mine. Îţi schimbă mirosul pielii. Te face să miroşi fie a sugar, fie a babă. Înseamnă că tu te afli la vânătoare, că tu gâfâi, că tu ai iz de trudită sudoare.

Cu o voce calmă, limpede, dar adresându-se încă mesei, Calipso grăi:

— Îţi stă la dispoziţie lemn, scule şi toate cele de trebuinţă. Aşa că poţi să te apuci de barca ta când pofteşti.

8

Fiul

Băiatul avea doi ani când Generalul-de-armate, Amiralul-navelor-de-război, cum avea să fie numit mai târziu în cântecele aezilor – vânjosul şi iscusitul în viclenie rege-fermier, se pornise pe drumuri de ape să salveze regatul ahean al lui Agamemnon de ameninţarea troiană. Acum, la vârsta de douăzeci şi doi de ani şi jumătate, Telemah mai avea încă trăsături de băiat, încă mult din ceea ce-i specific unui adolescent la şaptesprezece-optsprezece ani. Era înalt şi zvelt, cu oase frumos formate, se purta încă stângaci ca un copil, vocea i se codea, parcă i se frângea; iar pe faţă mai avea coşuri, deşi fusese la femei. Bunicul Laerte, pe la care se abătea adeseori, îl şcolise în teoria mânuirii armelor, iar Mentor şi alţi vechi ortaci de-ai tătâne-su îl deprinseseră cu practica mânuirii lor, aceasta nedepăşind o instrucţie obişnuita; şi ar fi greşit să se afirme că era luptător sau sportiv de frunte. Telemah era genul de tânăr care, de i s-ar fi îngăduit să aleagă fără constrângere, ar fi devenit rapsod, scriitor sau ar fi urmat o altă carieră intelectuală.

Penelopa l-a văzut crescând de la adolescenţă la maturitate, odată cu urzeala ei – Ţesătura.

În răstimpul celor trei ani de când se-ndeletnicea cu urzitul, Telemah s-a ţinut departe de mamă-sa, cât mai adesea cu putinţă. Totuşi, ea fusese în stare să-l aibă sub ochi. După şaizeci de zile de tors, după instalarea războiului de ţesut. În catul de sus, se părea că, între mamă şi fiu, fusese tras un nou hotar, ridicată o nouă barieră. El a

înţeles destul de bine că scopul urmărit de maică-sa era să îndepărteze sorocul, să tergiverseze, să acorde Norocului o şansă, dar comportarea sa a trecut de la toanele copilăreşti – când senine, când triste – la bănuitoarea scrutare a viitorului, specifică bărbatului şi regelui în devenire. Penelopa n-avea cum să-i spună: „Nădăjduiesc să le smulg, prin înşelăciune, încă un an sau doi!” La urma-urmelor, un tânăr n-ar trebui să aibă o mamă care înşală, trage-pe-sfoară sau jonglează cu adevărul. Şi-n plus, ea era regina lui, Doamna-mamă şi prinţesă. Un tânăr care crede în forţa de izbândă a adevărului nu poate tolera şiretenia în politică, chiar dacă cel-şiret este propria sa mamă. Felul său de a fi este cumplit de sincer, se simte obligat să-şi afirme identitatea şi gândurile, nu-şi dezvăluie pe şoptite adevăratele ţeluri, vorbind beznelor tăinuitoare de intenţii; ci şi le proclamă cu fervoare, deschis, în faţa adversarului. Îndoielile sale referitoare la purtarea Penelopei erau tot atât de limpezi ca şi protestele-i făţişe împotriva Partidului Progresist. Degeaba i-ar fi spus ea: „Mă strădui să mai salvez vreo câţiva ani pentru noi doi, multe se pot petrece în acest popas de vreme.” La aceasta, el ar fi fost în stare să răspundă: „Le-ai promis în chip oficial. Când linţoliul o să fie gata, când Ţesătura îşi va fi primit ultimul fir, atunci războiul de ţesut se va odihni. Şi oare ce va-nsemna această odihnă a lui?” – „Ei bine, ar fi putut replica dânsa, înseamnă c-am ajuns la ultima limită în traiul ce mi l-am trăit pân-acum. Însă am făcut tot ce mi-a stat în putinţă ca ultima zi de ţesut să nu sosească nicicând. Când va sosi această zi, nu voi mai putea face nimic: atunci voi fi iarăşi Prinţesa Penelopa, fiica unui oarecare Icarius, cel-ce-o-ncredinţează unui soţ; şi-atunci, n-am să mai fiu Soaţa, ci Mireasa.” El ar fi putut întâmpina aceste vorbe în felul următor: „Dar ai tors, ai urzit Ţesătura, ai împletit-o fii cu fir. Tu, cu mâna ta, ţi-ai vâslit barca; n-ai fost purtată în lanţuri într-o barcă neagră-smolită, într-o corabie de sclavi, pentru a fi vândută oricui ar pofti să plătească pentru tine, ci fiecare lovitură de vâslă a fost de tine dată.” Temeiul vorbelor sale ar fi fost simplu, mult prea simplu, dar

nemilos ca tinereţea, în firea lucrurilor. Dânsa ar fi putut replica: „De n-aş fi – tărăgănat – vâslit eu însămi barca, atunci aş fi fost – şi încă fără zăbavă – purtată departe la unul sau altul. Aşa cum stau lucrurile, mai pot încă face o alegere, de va veni o vreme când va trebui făcută o alegere, pot alege aşa cum cineva îşi alege moartea.” La asta el ar fi putut răspunde: „Poţi alege o moarte mai rea sau mai bună; poţi vâsli pe talazul furtunos, lăsându-te dus de el drept într-un mal prăpăstios, în care, izbindu-se, barca se face ţăndări, sau poţi vâsli într-un liman liniştit, unde se poate muri din plictiseală. Ei îţi forţează mâna să-ţi alegi un alt bărbat. De vreme ce-ţi duci mai departe urzeala, înseamnă e-ai ales deja. O să-l alegi pe ăl de-l consideri cel mai bun.” – „Aşa-i, ar fi fost ea obligată să admită atunci, căci nu mai putea fi vorba de un răspuns îndoielnic. Eu mi-am închipuit că *dacă* va veni o vreme când aş fi forţată, atunci l-aş alege... nu, nu, fără nume!” – „Ştii tu prea bine care-i numele, ar fi fost el în stare să-i spună, cu necruţătoarea-i sinceritate. Nu-s decât trei – nu se mai pune problema de a decide pro sau contra unui nou bărbat, nu! Este o alegere dintre trei pretendenţi Antinou, Eurimah şi Amfinom. Nu-i nevoie să le rosteşti numele. Iată-le! Cu fiecare fir urzit în Ţesătură, te apropii şi mai mult de cei-trei, te apropii mai mult de unul dintre ei. Într-o bună zi, vei fi ţesut şi firul de pe urmă. Atunci te vei afla faţă-n faţă cu” aceştia. Ei sunt la pândă. Unul din ei va fi alesul tău. Chiar în clipa de faţă, mintea-ţi este ocupată cu alegerea. Îi alegi în fiecare noapte, în cugetul tău. Când îţi zboară gândurile la ei, pesemne suveica-i slobozită cu mai mare iuţeală, şi nu-ţi dai seama.”

Într-adevăr, dreptatea ar fi fost de partea lui, dacă i-ar fi vorbit astfel. Şi-n acelaşi timp ar fi greşit. Uneori avea impresia că-şi vâslea barca direct către ţărmul de care se va zdrobi. „Cu cât mai repede, cu-atât mai bine”, îi grăia o voce lăuntrică. Totuşi, dincolo de acea idee a abandonului, se afla la pândă, iscusita gospodină, Stăpâna. Trebuie evitaţi brizanţii, iată una din legile debarcării. Era silnică la vâslit; se lenevea cu suveica, ţesătura atârna somnolentă

când firul cel nou se strecura pe furiş. Se aşeza pe scaunul înalt şi visa – visul ochilor deschişi, cel-zăbavnic, născut în limanul adăpostit, cel cu ape liniştite. În fiecare zi pofta trupurilor de masculi, aflate la parter, în megaron, în holuri şi-n cele două curţi din faţă, urca spre femeia ocupată cu Ţesătura. Când cugeta la felul cum pofteau să-nhaţe bogăţiile-i şi puterea-i legiuită, ţesea cu liniştită socoteală. Şi când îşi amintea că împletea, odată cu ţesătura, propria-i ursită de femeie, hotărând lungimea sau scurtimea singurătăţii impuse, era absolut stăpână pe sine. Dar când îşi aducea aminte că ei voiau să se culce cu ea, să conceapă împreună copii, vlăstarele-ntârziate şi pline de riscuri ale femeii de vârstă mijlocie, atunci se străduia să-şi disimuleze simţămintele în spatele acestui gând: „Este o necesitate, o făgăduială, iar eu fac tot ce-mi stă-n putinţă pentru a-ntârzia deznodământul.”

Fir după fir, suveică după suveică. Adevărata ei luptă cu dorinţa se stârni de-abia în al doilea an de când lucra la Ţesătură.

Telemah crescuse, depărtându-se tot mai mult de vârsta Băiatului, a Adolescentului, devenind fără ca mulţi alţii să bage de seamă, deşi mama remarcase cu durere – Fiul, Moştenitorul. Penelopa avea cunoştinţă că se antrena cu arcul şi la aruncatul suliţei. L-a văzut aproape zilnic, exersând acolo, jos, în curţile din faţă. Transpirând, plin de zel, totuşi cu amărăciunea întipărită pe chipu-i fraged, plin de coşuri, înstruna unul din vechile arcuri ale tatălui ce-şi pierduse o parte din elasticitate, aţintindu-şi săgeţile într-o pavăză lepădată, pe care şi-o anina pe zid drept ţintă, într-un colţ pentru a obţine o distanţă cât mai mare. Trupul zvelt vibra, braţele lungi, subţiri se-ncrâncenau, mâinile i se încurcau nervoase în strună; îl auzea suduind, după care slobozea săgeata neascultătoare: ţintă greşită! Îi părea rău pentru el, o cuprindea durerea privindu-l; ar fi vrut să se aplece în afara ferestrei, să-i spună că nimerise într-adevăr mai aproape de data aceea; sau ceva asemănător, ceva încurajator, dar îşi dădea seama că erau lucruri în care, cu niciun preţ, nu trebuia să se amestece. S-a repezit la zid, a

cercetat punctul lovit de săgeată, s-a chiorât la scut, s-a aplecat să-şi culeagă săgeata sărită, oleacă mai la o parte, pe pietriş, a cercetat-o, privind în lungul ei cu ochii mijiţi să vadă cât de dreaptă era, şi, abătut, a revenit cu pasul rar, la vechiul loc; şi-a luat poziţia de tragere, a mutat un picior mai înainte, atât cât fusese învăţat, a încovoiat un pic arcul, înainte de a-l înstruni, a ţintit îndelung, a slobozit o altă săgeată. Penelopa şi-a întors capul. Când, imediat după aceea, s-a grăbit să privească afară, Telemah se afla cu arcul în mâna stângă, cercetând un semn proaspăt – invizibil de acolo, de unde se afla ea – pe zidul din piatră. L-a atins cu arătătorul. De data aceasta, se afla mai aproape de ţintă. Mai târziu, l-a auzit alergând înainte şi înapoi, şi-şi spuse: „Numai de n-ar privi ei pe-afară, să-i surprindă – de se-ntâmplă aşa, îşi vor râde şi mai mult de el, batjocorindu-l.”

A izbutit să-l urmeze cu auzul: cum alerga înainte şi înapoi, de parcă se luase la întrecere cu el însuşi, cu propria sa umbră, cu viitoarea lui destoinicie, cu lipsa de îndemânare şi tinereţea sa.

„Ahaaa!”

Străbătu alergând treizeci-patruzeci de paşi în diagonala curţii, până la ţintă. Săgeata se afla înţepenită în partea inferioară a pavezei, Penelopa ajunse tocmai la timp pentru a o vedea ţintuită, înainte de a se desprinde de la sine şi de a cădea la pământ. El se aplecă, ridică săgeata, o cumpăni în mână, o introduse în orificiul puţin adânc pe care-l făcuse, apăsând-o tare: şi iat-o! Se retrase câţiva paşi, delectându-se la vederea ei; satisfăcut de lovitură, de zi şi clipă; Penelopa îi desluşi răsuflarea adâncă după care, săgeata căzu iar la pământ. Fără grabă, cu o şi mai mare seriozitate, mai matur parcă, păşi înainte, culese săgeata, fluierând, în acelaşi timp, începutul unei melodii. Penelopa o recunoscu: era marşul pe care obişnuiau să-l cânte cei ce reveneau de la Troia! Asta era!

Exact când fu pe punctul de a le rosti, îşi dădu seama de prostia vorbelor ei, dar nu se putu stăpâni şi se aplecă în afara ferestrei, strigându-i acolo, jos:

— Ai făcut o *muscă,* Telemah?

Chipul său, când l-a-ntors în sus, către ea – strălucea de mândrie şi fericire, dar chiar în clipa când o văzu la fereastră, lumina obrazului său se topi.

— Da, am nimerit din întâmplare. Baftă curată.

Îşi dădu seama de gafă, dar acum trebuia s-o ducă până la capăt. Cu o voce în care nota de încântare era forţată şi cu lacrimi în ochi, a rostit:

— Vai, ce minunat!

— Hm, mormăi Telemah cu indiferenţă, ridicând din umeri. Cu mâna dreaptă apucă arcul şi săgeata, iar pavăza, cu stâng, şi se-ndepărtă străbătând curtea din faţă. Acum spinarea i se ţinea mai mândră. În cursul după-amiezii, Penelopa privi de mai multe ori prin fereastră, dar Telemah n-a mai sosit să-şi slobozească săgeţile.

Euriclea îi aduse la cunoştinţă că se antrena la aruncarea lăncii şi la lupta cu spada, la ţară, la bunicul Laerte. Îi ajunse la ureche că-şi petrecea o mulţime de timp cu păstorii în partea de miazănoapte a insulei, iar cu Eumeu, porcarul-şef şi cu oamenii acestuia, în cea de la miazăzi. Află că începuse să se intereseze de administrarea moşiei, şi zvonul îi ajunse la ureche cum că deseori cobora în Oraşul de Jos şi în Golful Oraşului. Auzi cum că se afla înamorat de o tânără roabă, o etiopiana corcită de vreo cincisprezece-şaisprezece ani, cu păr de negroidă şi, ochi ca tăciunele dar că, de bună seamă, nu-l costase decât câteva suspine când s-a hotărât să renunţe la ea – sau să pună mâna pe ea.

Într-o zi, în al doilea an de când începuse Ţesătura, sosi la ea într-o vizită de curtoazie. De data aceasta se anunţase singur, nu mai era demult băiatul, când vesel, când îmbufnat, ce alerga la ea, intrând sau ieşind în orice clipă a zilei.. Aceasta o făcu să-şi dea seama cât de mult se schimbase. Cel sosit în vizită era un tânăr cu tuleie pe obraz. A simţit că fiul ei ştia acum ce erau femeile; Coşurile nu dispăruseră complet, dar erau pe cale de dispariţie, rărindu-se tot mai mult. Privirea îi era limpede, expresia din ochi îi era nouă, mai conştientă, mai voluntară, îşi stăpânea

mai bine mişcările trupului. Se apucase să poarte sabie, şi a sprijinit-o cu mult zgomot ide peretele vestibulului de la etaj. A salutat-o cu o plecăciune.

— Am vrut doar să aflu ce mai faci, Mamă.

— Mulţumesc, foarte bine. Şi tu?

— O, bine, răspunse el. Nu mă pot plânge. Tocmai mi-am petrecut câteva zile pe la Bunicul Laerte, şi ştii ce bine se-ngrijeşte de mine.

— Cum o duce cu sănătatea? întrebă Penelopa.

— O, bine, spuse. Trăieşte, dar, fireşte, nu mai e ca altădată.

Privirile îi rătăciră prin încăpere: zăboviră asupra Linţoliului atârnat de stativul războiului de ţesut.

— Dar să schimbăm subiectul: cum merge cu Ţesătura?

Penelopa le vorbise o groază despre Ţesătură tuturor celor ce-o vizitau, celor ce-i ieşeau în cale. Zilnic, discuta cu bătrâna Euriclea despre Ţesătură. Se obişnuise într-atâta să vorbească despre îndeletnicirea ei, încât a purta această discuţie nu avea nimic deosebit în sine. De această dată, însă, întrebarea i-a stârnit, din senin, un sentiment de jenă şi neplăcere.

— O, bine, răspunse, pe un ton la fel de indiferent ca şi al lui. Sporeşte – puţin câte puţin. Vrei să-i arunci o privire?

— Mulţumesc, nu vreau să te deranjez tocmai acum, spuse Telemah cu o gravitate proaspăt însuşită. Doar n-au intrat zilele-n sac. Pot veni şi altădată. De data asta am vrut numai să aflu ce mai faci.

— Cum ţi-am spus: foarte bine, grăi ea, dându-şi seama că nu mai avea nimic de adăugat. Simţi că Telemah vedea în sufletul ei, şi lucrul cel mai ciudat, fu conştientă că el desluşise ceea ce nu-şi închipuise că există înlăuntrul ei: că era jenată de ceea ce făcea. Nu pentru că se afla ocupată cu Ţesătura de-atât amar de vreme – de asta era mândră – ci fiindcă împinsese toată povestea atât de departe. Şi-a dat seama cât de bine era pentru ea, cât de grozav de bine, că Telemah n-a vrut să cerceteze mai îndeaproape urzitura.

Îi despărţeau vreo şase paşi. I-ar fi plăcut să se apropie, să-l mângâie pe obraz şi să rostească: „Cu ce se mai ocupă

acum, toată ziua, băieţelul meu?” dar anii copilăriei şi adolescenţei fiului se duseseră – brusc se irosiseră cu toţii! Cel ce se afla înaintea ei în acea clipă era un tânăr bărbat, cunoscuse lucruri la care ea nu mai putea avea acces acum. Tuleie îi răsăriseră pe bărbie; o barbă timidă, nu era câtuşi de puţin puful sfios al pubertăţii; nu, ai fi putut, de bună seamă, cu un dram de bunăvoinţă, cu o idee de exagerare, să-i spui barbă de-a binelea.

Nu era de niciun folos, dar îşi grăi în gând: „La douăzeci şi unu de ani, Odiseu avea o barbă adevărată şi fusese în Creta, la douăzeci şi patru s-a pornit către Ilion.”

Adăstă, în picioare, acolo unde se afla. „În câteva bătăi de inimă, în zece clipe, va pleca,” îi spuse gândul înfricoşat.

— Am auzit că-ţi petreci o mulţime de timp prin port. În tinereţe şi pe tatăl tău îl interesau extraordinar de mult bărcile.

Şi-n gând rosti: „Tinereţe? Ce-am spus? Ce-i rău în spusele mele?”

— Poate că-l mai interesează încă, o corectă fiul.

„Acum pleacă, îşi spuse ea. Acum, în clipa asta o să plece!”

Se pregătea să se încline, ea însă îi stăvili gestul.

— Trebuie să fie amuzant să te ocupi de bărci, când eşti tânăr. Să porneşti pe mare, – să vâsleşti – să le mânuieşti. Şi cât de sănătoasă este viaţa în strâmtoare, în largul mării...

„Oare ce-aş mai putea înşira? gândi ea. Acum are să plece, în chiar clipa asta!”

— Atât amar de vreme s-a scurs de când am fost ultima dată cu barca, rosti. Dar, să ştii, că-ntotdeauna am fost de părere că bărcile sunt atât de... atât de interesante.

— La urma-urmei, toţi ar trebui să ştie cum se cârmeşte o barcă, rosti el, concis, bărbăteşte.

Apoi carapacea ei se sparse, nu de tot, dar apăru o fisură în ea; porni câţiva paşi către fiu. Era conştientă că trebuia să fie gravă, să păşească rar, să se comporte ca o Doamnă, ca o Mamă inteligentă şi discretă, care nu se lasă prada valului de emoţii, o mamă care ştie cum să strunească o

velă, să cârmească barca şi să simtă mişcările valurilor; dar, în acelaşi timp, trebuia să facă tentativa de a se apropia de el.

— Telemah, ai de gând... te-ai... adică, ţi-ai pus în gând să porneşti *departe,* pe mare?

— *Eu?*

Îşi înălţă sprâncenele (într-adevăr, chipul lui era altul!) într-o uimire mult prea evident prefăcută. Tonurile vocii îi erau încă destul de stridente; îi mai trebuiau încă-vreo câteva luni până avea să izbutească să fie diplomat.

— Încotro aş putea *eu* porni pe mare? N-am încotro să pornesc pe mare, nu-i aşa? Nici măcar o barcă nu am, nu-i aşa? Avem noi, în momentul ăsta, vreo barcă, ce zici? Şi, după câte ştiu eu, nici măcar echipaj n-am.

Vorbise mult prea mult; replica sa fusese mult prea împovărată de neiscusite semne de întrebare. De data aceasta, el a amuţit, iar Penelopa a fost învăluită de un sentiment de uşurare când a văzut cât de prost îşi juca rolul. Când îşi aşează palma pe braţul cu muşchi încordaţi, el păşi scurt, de-a-ndăratelea.

— Telemah, băiatul meu, zise ea, apucându-l şi de celălalt braţ, ţinându-l pe loc cu amândouă mâinile (acum îl apucase zdravăn!), spune-mi ce te necăjeşte?

— Dar, Mamă dragă, *eu,* pe mine nu mă necăjeşte nimic, nu pe mine! N-am vrut decât să văd ce mai faci. Acum n-am să-ţi mai răpesc din timp.

Se smulse din mâinile ei, îşi făcu şi plecăciunea; Penelopa rămase cu mâinile goale. După ce înaintă câţiva paşi în direcţia uşii, Telemah se opri, rămase pe loc un scurt popas de vreme, cu spatele către ea, cugetând, se răsuci brusc pe călcâie; probabil ar fi putut deveni diplomat mai curând decât îşi imaginase mamă-sa:

— A, da. Aş vrea să te-ntreb ceva.

— Da? rosti ea, şi-şi înălţă bărbia, împungând aerul cu pieptul, arătând foarte bine a Stăpână şi Doamnă. Despre ce-i vorba?

Telemah îşi frecă un picior, hârşiindu-l pe pardoseala din scânduri de stejar, asupra căreia îi erau aţintite privirile –

ea ştia însă că juca teatru, şi încă destul de bine.

— Mamă, ştiu că eşti foarte ocupată, rosti el. Adică, ocupată cu treburile „casei, cu administrarea moşiei şi celelalte. Şi mai eşti ocupată şi cu... oaspeţii noştri. Mi-a trecut prin minte c-aş putea, poate, prelua complet îndatoririle de gazdă acolo, jos.

Cu degetul arătă direct către parter.

— Dar, dragul meu băiat, exclamă ea. Ăia or să...

Nu-şi duse gândul mai departe.

— Vrei să spui că-şi vor bate joc, spuse el cu indiferenţă.

Şi Penelopa îşi recâştigase stăpânirea de sine.

— Pricepi, este o chestiune importantă. Ar trebui să aibă loc un fel de ceremonie, Telemah!

— Eu cred că nu-i nevoie de niciun fel de ceremonie, spuse, cătând drept în ochii ei. Şi pe deasupra, nu va fi pentru prea multă vreme.

Acum se răsuci, părăsi iatacul. Se auzi un zăngănit de la spada de afară când a ridicat-o şi şi-a încins-o în jurul mijlocului. Ecoul paşilor săi urca scara: „trop-trop, trop-trop, iată-mă, priviţi, soseşte Fiul.”

Penelopa se sprijini de scaunul înalt, aţintindu-şi privirile prin fereastră: Odrasla lui Dolios traversa curtea interioară din faţă, sandalele-i tropăiau.

A doua zi, Fiul a luat loc în jilţul tatălui său. Penelopa s-a aflat şi ea acolo, jos, pentru a da temei gestului: îşi făcu simplu apariţia, după ce se adunaseră cu toţii, cu aerul de Stăpână, Soţie, Doamnă. Jilţul Celui-absent se aña în punctul cel mai îndepărtat al sălii, în preajma vetrei: un jilţ cu spătarul înalt şi cu o blană de leu roasă de molii.

— Domnilor, grăi ea, aşezându-se în propriul ei fotoliu aflat lângă jilţ, îndatoririle mele de stăpână a acestei case nu-mi îngăduie să-mi îndeplinesc obligaţiile de gazdă sau să-i ţin locul soţului meu cel-absent, atât de des cum aş dori. Iată de ce fiul meu îl va reprezenta, în locul meu.

Când a urcat scările ce duceau la Apartamentele Femeilor, a desluşit zgomotoasele lor hohote de râs.

Telemah însă nu şi-a părăsit locul. Nu l-au recunoscut,

dar nici nu-l puteau izgoni. Nu erau o bandă de tâlhari: ceea ce însemna că erau obligaţi să respecte eticheta. Stăpâna, însă, şi-a dat seama că va veni ziua când vor înceta să se mai comporte astfel.

El însă îşi păstră jilţul. Acceptă toată batjocura lor cu răbdare şi în tăcere. „Băieţică, n-o chemi şi pe doică-ta? Sau pe doica Tăticului tău? De ce nu te-a adus ea în braţe, după ce-ţi va fi şoptit câteva vorbe? Sau poate că Mămica-ta ţi le-a şoptit? Chiar n-a fost Euriclea? Ei bine, flăcăule, iată-te aşezat printre eroi şi-ai ajuns un erou tu însuţi! Povesteşte-ne despre expediţiile la care ai luat parte, şi bătăliile navale la care ai luat parte! N-ai vrea să ne povesteşti şi nouă câte ceva despre nesfârşitele tale călătorii; de pildă când i-ai izgonit pe fenicieni din Creta! Povesteşte-ne câte ceva despre cum a fost când ai transformat cetatea lui Priam în cenuşă! A fost o treabă grea? Trebuie să fi fost rănit de nenumărate ori? Desigur! Nu, nu şi iarăşi nu! Nu-i daţi vin îndoit cu apă eroului, şi campionului băutorilor, Telemah, faima şi gloria Euricleei! Să vină doica să-i aducă băutura aia groasă, albă, neamestecată, ce-o are în sânii ei! Sau vinul negru şi gros pe care l-au băut eroii la porţile Troiei! În cinstea ta, Glorie a patriei tale!”

A îndurat batjocura. Le-ar fi putut răspunde: „Câţi dintre cei tineri dintre voi s-au aflat alături de eroii de la Troia? Vorbeşte-mi tu despre Troia, tu ăl de colo, venit din Samos! Sunt numai urechi; respectul m-a amuţit. Haide, povesteşte-ne şi nouă despre Troia!” Noaptea, în dormitorul său, aşezat pe marginea patului, a vărsat lacrimi, fireşte însă că oaspeţii n-aveau nicio ştire despre aşa ceva.

Antinou a grăit:

„Domnilor, există ceva special contra coşurilor: rugăciuni şi seu de oaie.”

De atâta râs li s-au cutremurat ţestele.

„Cum o cheamă? Este o negresă? Se trage din familia lui Dolios? E bună la pat?”

Sau:

„Ştie careva vreun leac potrivit pentru creşterea bărbii?”

Sau:

„Băiatul ăsta a-nceput s-arate slab şi jigărit. Oare nu mai are lapte Euriclea?”

N-a răspuns prea des, dar şi-a păstrat locul şi a băut doar cu măsură. A rămas aşezat în acel loc. Au început să se deprindă cu prezenţa lui. Arareori a luat parte la discuţii, se afla acolo doar în timpul meselor, iar ei nu s-au sinchisit să se ridice nici când intra, nici când ieşea, îşi aţintea privirile drept în faţă, întristat, şi arareori invita pe cineva la masa lui.

Ar fi greşit să credem că discutau tot timpul despre el, despre Soţie sau despre Cel-absent. Mai aveau multe subiecte de discuţie. Discutau politică şi făceau afaceri, se întâlneau cu prieteni care veneau din alte insule, iar cei care erau din Itaca se ocupau de problemele oraşului. Formau laolaltă un parlament în afara Adunării Poporului; reprezentau Partidul Progresist, un instrument politic în mâinile celor însetaţi de putere. Telemah a ascultat cu atenţie ceea ce se discuta, şi pentru câţiva dintre ei a simţit stimă şi respect. Unii dintre pretendenţi au început să-l considere ca pe un revendicator, cum şi era în realitate, Cel-ce-vine, Cel-periculos, un martor stânjenitor, un ascultător ce chibzuieşte, o persoană ce cumpăneşte lucrurile. Alţii au fost de părere că el a vrui să rămână printre ei pentru a avea în faţa ochilor un exemplu strălucit de modul cum se comportă eroii şi de geniu politic. Şi mai erau din aceia care îl considerau pur şi simplu un prostănac inofensiv.

Într-o noapte, din lungul şirag de nopţi, fiica lui Dolios, cea molatică, sosi la el. Probabil se juca de-a politica, pe cont propriu, sau este posibil ca cineva să-i fi inspirat o idee, pe care acel cineva dorea s-o exploateze: că exista o scurtătură pe drumul către putere şi că acea scurtătură trecea prin el.

Timp de câteva luni, Telemah a suportat-o; iar tăcerea în care a fost învăluită legătura lor a fost mai adâncă decât bezna însăşi.

9

Despărţirea de nimfă

Calipso a anunţat mobilizarea resurselor micului ei regat. Bătrânul soldat din el a zâmbit – şi-a zâmbit în sine – la vederea râvnei furioase şi precipitate cu care s-a pus pe treabă. Vânătorul, grădinarul şi cele patru ajutoare, bucătarul, cei doi băieţi ai bucătarului şi încă vreo şase păstori au primit porunci de la ea să se apuce să-i construiască o navă, dar în graba-i a uitat aproape complet de dulgherii ei, doi tâmplari de mobilă, care-şi duceau traiul acolo de mulţi ani: iată cât de departe s-a aflat de realităţile dulgheritului. I-a pomenit de cei doi.

— Ştiu, ştiu, a rostit ea. Şi eu m-am gândit la ei.

I-a adunat pe toţi în curtea exterioară, din faţă, şi le-a ţinut o cuvântare, lătrând la ei pe un ton de mare autoritate – aşa şi-a închipuit ea. În realitate, lacrimile au sufocat-o şi din această cauză vocea i-a fost stridentă.

— E mare zor şi trebuie să-i daţi bătaie, rosti ea, şi-şi îndreptă trupul, împunse aerul cu bărbia şi făcu un gest impetuos cu braţul.

— Cinstitul oaspe ne părăseşte. Au sosit porunci. Preacinstitul oaspe a primit permisul de călătorie, adăugă ea, absolut inutil – erau cu toţii la curent. Preacinstitul a desenat o navă, iar acum trebuie construită. Apucaţi-vă de lucru fără preget.

Habar n-avea despre ce mai era de făcut. Ba da, a avut impresia că auzise cândva că lemnul trebuia să fie uscat.

— Puteţi lua din pinii noştri de-acolo, de jos, din preajma promontoriului, rosti ea.

Micul pâlc de bărbaţi a rămas pe loc şi a urmărit-o cu privirile cum intra în casă. Un val de pofte masculine s-a năpustit pe urmele ei, pe sub pasajul boltit.

I-a strigat pe cei doi dulgheri, doi bărbaţi cu bărbi încărunţite, cândva oameni liberi în acel Sidon al fenicienilor, cel aflat departe, la soare-răsare. Calipso le dăduse alte nume când au fost aruncaţi de valuri pe mal, în urmă cu mai mult de patruzeci de ani şi pentru răstimpul cât i-a folosit întru îndestularea poftelor: Brotosides, acum un bătrân cârcotaş şi nemulţumit, şi Elpisticos, optimistul peninsulei. Au privit chiondârâş schiţa pe care-o desenase în cărbune pe o tăbliţă de lemn.

— O să iasă ceva minunat, spuse Elpisticos. Pentru o plută, este un proiect deosebit de frumos, unul dintre cele mai bune pe care le-am văzut vreodată. Plutele sunt nişte chestii grozave. Sunt foarte sigure, nu se răstoarnă şi plutesc minunat de bine, dacă vântul este cât de cât statornic. Asta de pe schiţă mi se pare o capodoperă, Preacinstit domn.

— O să se ducă la fund imediat ce-om da-o la apă, On-rabile, mârâi Brotosides. Şi în orice caz, o să se deznoade, şi o să se facă ţăndări pe o mare cât de cât agitată. Iar o furtună o s-o dea peste cap. N-ai să izbuteşti s-o cârmeşti niciodată, On-rabile, nicicum să mai şi navighezi cu ea. Dar, după cum ţi-e dorinţa, On-rabile, mie mi-e egal!

Le-a îngăduit să discute.

— Câţi sunteţi cu toţii? i-a întrebat el.

Împreună cu băieţii bucătarului şi cu cele două ajutoare ale măcelarului casei, doi negri tăcuţi care rânjeau cu gura până la urechi, erau în total vreo două duzini. A aşteptat ca ei să ia iniţiativa, dar când a văzut că stăteau acolo, buluciţi, holbându-se la el şi la schiţa din mâna lui, se îndepărtă, şi atunci îl urmară. Se gândi că nu aveau nicio încredere în toată povestea. „Dar eu am încredere? Acum sunt la discreţia Zeilor-atotputernici.”

Acolo, pe promontoriu, povârnişurile colinelor erau acoperite cu arbori prăbuşiţi şi alţii care muriseră de mult, dar mai stăteau încă în picioare arini negri, mai la poale, şi apoi plopi şi pini: furtunile nu-i doborâse pe toţi, dar Helios îi uscase, le secătuise seva, după cum se exprima preacuviosul măcelar – el oficia ca preot în timpul

sacrificărilor. Le arătă douăzeci şi cinci de pini morţi pe care i-au doborât; treaba le-a luat toată ziua, căci în afară de învechitele unelte ale dulgherilor, nu mai aveau decât două topoare ascuţite – unul mare, mai mult sau mai puţin utilizabil, iar celălalt un baltag ornamental, greoi, cu două tăişuri. Măcelarul-preot îl repezi pe unul dintre băieţi să aducă de acasă o secure din bronz strălucitor, bine şlefuită, care era folosită la sacrificări. Şi când se dovedi că tăişul era de proastă calitate, bontindu-se la repezeală, Brotosides, împreună cu patru dintre băieţi, s-a pornit către casă şi l-au dat la tocilă. S-au întors toţi cinci, însă foarte pesimişti, şi nu după mult timp, grădinarul se izbi peste piciorul stâng când se-ncercă să demonstreze cum se curăţă un trunchi de copac şi cum trebuie cioplit pentru a-şi câştiga numele de bârnă. Elpisticos a fost de părere că rana se va vindeca în două zile; Brotosides a spus că omul mai avea de trăit câteva ore. Era o rană. În carne, în partea moale a gambei stângi, şi nu fusese tăiat niciun tendon. Băiatul grădinarului trase un răcnet, cât despre grădinar, el rosti deja ceva despre o ofrandă de vin, fiindcă îi era sete – se făcea de prânz – Brotosides a socotit accidentul o neagră prevestire, iar Elpisticos a vestit că grinda părea să fie straşnică, şi că era o bucată de lemn nemaipomenită, şi că va pluti ca o coajă de plută, şi că era tare ca bronzul.

În vreme ce a luat masa împreună cu nimfa Calipso au fost tăcuţi aproape tot timpul. Noaptea, însă, a fost a ei.

A doua zi au târât trunchiurile de copaci până la Golful de Răsărit. A fost nevoit să strige o groază pentru a-i face să-şi pună fundul la bătaie. Trunchiurile erau de lungimi diferite. Unele începuseră să putrezească şi a fost necesar să le scurteze cu câteva picioare pentru a da de partea sănătoasă. Sub coajă se-ncrustau şanţuri contorsionate, umplute cu rumeguş maroniu, lăsate de carii. Un nor de păsări de mare şi-a fluturat aripile în jurul lor, batjocorindu-i şi blestemându-i cu ţipete ascuţite – acesta era zgomotul diurn. Multe dintre lemne erau strivite, şi Brotosides a întărit faptul că aveau să se îmbibe cu apă după două zile de stat pe mare. „Dar apa sărată este nemaipomenită, ea

conservă şi închide toate găurile, nimic nu-i mai potrivit pentru lemn”, a grăit Elpisticos. „Lemnul va deveni tare ca bronzul”. „Şi la fel de greu”, a spus Brotosides.

I-a observat – fiinţe mărunte, sclavi. Dispoziţia sa acum în cea de a doua zi, era de aşa natură încât a izbutit chiar să râdă. Nu era fericit, nu era liber, dar singura scăpare era râsul – altfel ar fi trebuit să-i ucidă pe toţi, era conştient de asta. A trudit laolaltă cu ei. A mânuit securea greoaie cu două tăişuri; stăpânea în mâinile sale iscusinţa tăietorului de lemne, a dulgherului, n-a ratat nicio izbitură, dar bucuria lăuntrică, a meseriei, bucuria dulgherului, dispăruse de multă vreme şi nu s-a mai întors. N-a vrut să şi-o reamintească. Şi totuşi cu mâinile acelea durase corăbii.

În seara celei de a doua zile, Calipso a grăit:

— Vezi că fac totul pentru tine. Vezi că ţi-am pus la dispoziţie oameni, unelte şi cherestea. Poţi să depui mărturie în faţa Celor-de-sus că nu încerc să-ţi fac greutăţi, că n-am încercat să-ţi sabotez nici măcar o oră de muncă. Ai observat pesemne că fac tot ce-mi stă-n putinţă să-ţi scutesc trupul de câteva din eforturile obositoare în afara muncii tale, că nu-ţi cer prea mult noaptea? Ai băgat de seamă?

În acea noapte, ea îi spuse:

— O să-mi lipseşti foarte mult. Vigoarea ta bărbătească este printre cele mai deosebite din câte-am cunoscut vreodată, eşti dăruit cu tot ce trebuie pentru a desfăta şi împlini dorinţele femeilor-muritoare sau nemuritoare. Eşti dotat cu răbdare şi rezistenţă. Nu ţi-e dor de nevastă-ta?

Stătea întins pe spate alături de ea. Îşi spuse că de-ar fi avut chef, i-ar fi putut răspunde. Era momentul cel mai potrivit, în acea clipă, mintea ei pustie putea cuprinde orice. Era istovit şi conştient că nu-l putea face răspunzător, că putea spune orice fleac ce nu-l afecta.

— Ei, ce spui?

— Lemnul pe care l-am dus astăzi în golf este foarte bun, zise, în sfârşit.

Se desluşea zvonul vântului în pădurea de deasupra, zgomotul îndepărtat al talazurilor izbind ţărmurile.

— Vântul se abate către apus, rosti el după un răstimp. M-am rugat pentru asta.

— Îţi sunt foarte recunoscător pentru ceea ce faci pentru mine, rosti mai departe.

— De-acum o să ai de-a face cu alte femei, cu femei muritoare, grăi ea. Sper să fie tot atât de bune şi de darnice cu tine cum am fost eu. Haide!

În a treia zi se porniră să netezească trunchiurile. Stătea cu toporul în mână, simţind cât de sigură îi era strânsoarea în jurul cozii, cum supravieţuise acolo ştiinţa sa despre topoare şi lemnărie, cum aveau să se transforme curând băşicile în bătături – bătături aparţinând acelei mâini, aflându-se la locul lor acolo. A avut senzaţia că până şi degetele cele mutilate, vătămate, s-au încleştat în jurul cozii din lemn de măslin. Totuşi desfătarea lăuntrică pe care i-o provoca cioplirea unor stinghii subţiri, păstrarea liniei drepte de-a lungul firului bine întins, dispăruse. Mâinile sale îşi mai aminteau încă, dar fiinţa lăuntrică, bărbatul din inima şi capul său, cel ce sălăşluia în pielea lui, în pieptul său, dincolo de ochii lipsiţi de însufleţire, nu se mai afla acolo. Îi veni în minte o amintire: Construise un pat minunat, un pat de mireasă, iar stâlpul patului era susţinut de trunchiul unui copac, ale cărui rădăcini mai erau încă în pământ. Îşi mai aminti ceva: „Ah, da, vicleşugul acela de dulgher, la care noi am recurs la Troia, când mâinile mele au durat un cal găunos, o jucărie pentru un uriaş. Cu ajutorul lui am introdus şi zei în cetate, pe mulţi dintre cei Preaslăviţi, întocmai cum i-am păcălit pe oamenii cei proşti ai lui Priam.”

„Proşti?” se miră, evitând să-şi ducă gândul mai departe. „Oare mai cred că erau proşti? Au strigat, au tot vorbit de o moarte glorioasă, dar au murit atât de iute, încât n-au mai aflat niciodată dacă au avut sau nu o moarte glorioasă. Au fost arşi de vii, şi nu văd nimic glorios în asta.”

— Nenorocite sfredele! i-o trânti lui Brotosides, care nu răspunse, ci se aplecă doar peste trunchiul de copac, pe care-l blestemă în şoaptă.

Sfredeleau găuri pentru cepuri în bârnele acum cioplite şi

netezite. Tocmai se gândise dacă nu cumva sfredelele erau proaste şi dacă n-ar fi fost mai bine să facă găurile cu bare din aramă înroşite în foc; dar, cum apucase să spună că erau proaste, era musai să fie mizerabile. Au făcut un foc pe ţărm, şi pentru a avea spor făcură majoritatea găurilor prin ardere. Au introdus în găuri cepuri de lemn groase de trei degete, consolidând trunchi după trunchi. În capetele cepurilor au bătut pene; cu cât cepurile intrau mai adânc, cu atât s-au înţepenit mai zdravăn. Suprafaţa plutei era de cinci paşi lăţime pe cincisprezece lungime. Pe partea care avea să fie sub apă, au legat şi-mpănat zdravăn şapte bârne, de travers, pentru a înălţa nivelul de plutire. Apoi au răsturnat-o pe cealaltă (parte, ceea ce a fost o treabă ane-voioasă, şi au înălţat un podeţ la pupă, din scânduri cioplite, de trebuinţă pentru vâsla de cârmit. Au sfredelit găuri în care au înfipt ţăruşi verticali, şi au durat o bancă şi un suport despicat pentru cârmă. La mijloc, puţin mai către prova, au sfredelit şi lărgit o gaură pentru catarg, dimprejurul căreia au bătut ţăruşi pentru straiuri. În faţa catargului, au întocmit o ladă pentru provizii şi pentru balast, iar în jurul laturilor au înălţat un parapet alcătuit din ţăruşi groşi şi funii. De la prova la pupa au fost legaţi cu otgoane, iar în jurul băncii au construit un fel de ţarc, aproape ca o cutie, cu vedere nestingherită în toate direcţiile. Lung de trei paşi, lat de doi, îi ajungea până la jumătatea pieptului; şi avea posibilitatea să-l acopere cu o tendă; banca de la cârmă era destul de lungă pentru a putea servi drept laviţă de dormit.

Elpisticos s-a declarat pe deplin satisfăcut când, cu fruntea îmbrobonită de sudoare, ridicându-se din şale, adresând un rânjet mării ce vibra în aerul încins, îşi dădu cu părerea că pluta era divină. Brotosides se adresă pământului, mirându-se dacă era oare într-adevăr util să trudeşti la nesfârşit pentru a doborî o juma’ de duzină de pini putreziţi, să-ţi tai picioarele şi să mânjeşti cu sânge tot ţinutul rural, neurmărind altceva decât să-ţi oferi prilejul de a te îneca. Elpisticos a botezat ceea ce construiseră *barcă.* Brotosides a fost de părere că aşa-zisa barcă va băga

spaima în peşti şi-n păsări, izgonindu-le de pe mare, că va zămisli noi religii pe ţărmurile toate, că, oricum, departe nu avea să răzbească, nefiind altceva decât o blasfemie la adresa Celor-fără-de-moarte.

Nu i-a răsplătit, dar nici nu i-a pedepsit, ci i-a lăsat să vorbească şi să bombăne. După-amiază au lansat pluta la apă, în golful cel mic, unde se ridica şi cobora odată cu talazurile, şi i-au echipat catargul cu o bucată pătrată de pânză groasă, de culoare roşie, cât pluta de lată şi de două ori mai înaltă decât un stat de om. Catargul urma să fie fixat la plecare.

Vâsla pentru cârmit avea şase picioare lungime şi un orificiu pentru funia ce-avea s-o fixeze, pala fiind lungă cât braţul şi lată de patru palme.

Despărţirea a fost mai uşoară decât îşi imaginase el. Amândoi ştiau că el plecase deja, că se afla pe drumul lui înainte de a se fi urnit. Calipso îl aprovizionă din belşug. Primi veşminte noi, rufărie de corp din pânză de in, mantale de lână şi câteva pături, să-l ferească de răcoarea nopţilor. I-a trimis câteva feluri de merinde – carne friptă, pastramă de oaie, pâine, miere, ulcioare cu vin şi apă, şi-n plus, smochine, curmale şi mere. Nu ştiau cât de mult avea să dureze călătoria, dar ceva le spunea că o să fie o călătorie îndelungată.

Pe peretele vestibulului de dincolo de megaron se afla atârnată o centură de salvare, alcătuită din bucăţi mari de plută cusute pe chingi. Fusese aruncată de valuri pe mal, cândva, cu mult în urmă, totuşi pluta nu putrezise încă, şi chingile erau încă destul de trainice. Calipso i-a povestit ceva despre o nimfă a mării, care i-o trimisese tocmai în acel scop: pentru ca o persoană pe care ea o îndrăgea să nu se înece. Pomeni şi de numele nimfei: Ino, o tânără pământeană ce fusese promovată la rangul de zeitate.

— Ia centura cu tine, îi spuse. Iar atunci când vei ajunge la liman, zvârle-o în mare: poate va pluti din nou până aici, aducând-mi urarea ta. De-o fi vrerea Celor-preaslăviţi.

În acea ultimă seară au pornit pe cărarea ce tăia de-a curmezişul culmea muntelui şi cobora pe malul cel mai

îndepărtat. Numai ei doi. A dus-o dincolo, la Ostrovul Ascuns, vâslind împotriva curentului puternic ce-i târa către larg. În jurul lor, păsările ţipau în crepuscul. Luase cu el nişte cărbuni încinşi într-o urnă din aramă; Calipso a suflat asupră-le, în răstimpul cât au vâslit dincolo de fâşia de apă. Au urcat pieptiş cărarea povârnită până la grota dublă de pe partea de răsărit a ostrovului, şezând pe jos şi zăbovind un răstimp acolo, scrutând depărtările mării. Calipso trăise acolo, pe acel buric de mare, mai înainte ca Cei-preaslăviţi să-i îngăduie să se mute pe limba de pământ, de dincolo. Culmile înzăpezite aflate de cealaltă parte a Strâmtorii străfulgerau în ultimele raze ale lui Helios. La căderea amurgului, a făcut un foc la gura grotei, semnalizând astfel Preaslăviţilor zei că era pregătit de plecare. Lumina focului se răsfrângea pe pereţii înalţi ai grotei, înalţi cât trei staturi de om.

— Chiar în acest loc, a fost primul meu palat, rosti ea. Pe atunci inspiram mai multă-veneraţie. Eram mult mai aproape de zei, în acele zile.

Au aşteptat în răstimpul cât focul s-a consumat. Cu o piatră plată, el a pisat cărbunii încinşi.

— În realitate toate acestea nu există, vorbi el, pe când au vâslit înapoi. Împărăţia ta se află la capătul lumii, şi nu este reală. Şi cu toate acestea există; e vie, se află aici, în sufletul meu.

Mai târziu, acea ultimă noapte petrecută cu ea avea să-i apară ca un vis, pe care-l încurca cu visele ochilor deschişi şi cu cele ale somnului ce-l bântuiau adeseori, şi multă vreme a făcut din visele sale o harababură de fapte reale, minciuni şi cuvinte zămislite de dor. Pluta sălta şi cobora pe apele din Golful de Răsărit, catargul avea greementul pregătit, şi în noaptea blândă, cei doi negri tăcuţi ai preotului-măcelar, împreună cu Elpisticos, au fost de strajă la adăpostul colinelor limanului; oamenii Mesagerului-zeilor iscodeau vigilenţi de pe celelalte coline. Somnul nu li s-a prins de gene. În acea seară Calipso băuse mai puţin ca de obicei.

Se aflau lungiţi în patul cel larg; uşile erau deschise;

noaptea era caldă.

— Mi-ai povestit atât de puţine lucruri despre ceea ce ţi s-a întâmplat înainte de a sosi aici, începu ea

— Ţi-am povestit tot ce era interesant, grăi el, lăsând-o să-şi sprijine ceafa pe palma lui. Lucrurile cele mai importante au fost războiul, călătoriile şi naufragiul.

— În anumite nopţi, când nu puteam dormi, te-am auzit cum vorbeai prin somn.

— Atunci înseamnă că ai aflat o mulţime de lucruri, spuse el, încercând să facă pe indiferentul.

Dar senzaţia era neplăcută: pătrunsese într-o tainiţă ce-i aparţinea numai lui şi pe care o zăvorâse cu măiestrite încuietori, zăvoare şi noduri – o zăvorâse *împotriva lui însuşi şi nu dorea să intre şi să afle.* Îi purta pică pentru ceea ce făcuse. Pofta trupească i-a fost sporită *de ceea ce-i provoca durere,* stimulată de ceea ce era amărăciune, era pătrunsă de un soi de ură faţă de ea. Ba nu, nu era ură; nu dorea ca ea să lipsească de lângă el, voia totuşi ca rămăşiţele viselor, amintirea celor rostite în somn, să nu se afle înlăuntrul ei. Ceva în el grăise cu voce tare, bărbatul taciturn, cel adeseori sacrificat şi reînviat, „eul” său lăuntric şoptise prin gura lui.

— În vis, grăieşti tot felul de aiureli, zise. Nu eşti câtuşi de puţin răspunzător de spusele tale. Ce-am spus?

Ceafa ei alunecă puţin mai în jos, în căuşul palmei sale, părul îi foşni, frecându-se de băşicile dureroase din palmă. Emana un nou parfum, ceea ce-l făcu să-şi strângă pleoapele şi să-şi stăvilească respiraţia. Îi simţi răsuflarea pe obraz şi ştiu că buzele îi erau întredeschise.

— Taci, şopti el, şi fără a-şi deschide ochii, îşi puse mâna pe bărbia ei, o lăsă să alunece de-a lungul gâtului, zăbovi o clipă pe umăr şi sân, înainte de a-şi continua drumul. Săvârşi ceea ce începuse tot cu ochii închişi.

Simţi cum îl cuprinde somnul, în timp ce se aflau întinşi alături, încă, o dată, coapsă lângă coapsă, într-o pace profundă. Somnul se apropie, mângâindu-i pleoapele, văzându-şi de drum.

— Ce-am spus? întrebă după un răstimp. Ochii ei au

scăpărat în lumina stelelor ce pătrundea prin fereastra aflată sus, pe zid. Buzele-i de-abia se mişcară:

— Nnî?

— Când am vorbit în somn.

— Nu-mi aduc aminte, rosti ea, pe jumătate adormită, Apoi cu o voce mai desluşită:

— Nimic deosebit; nişte vorbe despre...

Tăcerea era atât de profundă, încât a fost în stare să audă trosnetul stelelor prin freamătul codrilor de pe colină şi din vale, printre zvonurile talazurilor ce izbeau ţărmurile.

— Nu-mi mai aduc aminte, grăi ea.

— Nu-i nimic; nu prezintă niciun interes, rosti el. De fapt tot ce spunem în vis e lipsit de importanţă. Întotdeauna am fost de părere că cei ce-ncearcă să tălmăcească visele sunt proşti de-a binelea..

Din nou tăcere.

— Nu poţi să-ţi aminteşti nimic din ce-am spus?

Vântul, brizanţii, stelele. „Curând începe noul an, gândi, de dragul de a se gândi la ceva. Atunci Helios va fi mai aproape. Iarba ofilită va fi spulberată de furtuni sau va fi preschimbată-n ţărână când va-ncolţi cea nouă”.

— Nici măcar un cuvânt? insistă el.

— Ai spus ceva, odată, în dialect, îi răspunse. Ceva în graiul tău de departe, cel aspru. În legătură cu oraşe, case, ceva despre domnie şi cârmuire. Ai rostit: *Asti... Astianax.*

Se ridică într-un cot; a vrut s-o lovească. Cealaltă voce, cea lăuntrică. Îl preveni: „Este o zeitate. Nu poate fi ucisă! N-a avut nicio intenţie rea. Şi-apoi eu... *eu nu ştiu nimic despre aşa ceva!”*

Se lăsă din nou pe spate. Tuşi uşor, îşi încercă vocea: era netulburată.

— Nostim, zise el. Ce *amuzant!*

— Acum te-ai indispus. Te-au indispus vorbele mele.

— Pe mine?

Izbucni în râs.

— Nu, dar tocmai mi-am amintit o istorie hazlie, zise el.

Cum pot fi ucişi zeii? Lăsându-i pradă uitării. Rămasa lungit lângă ea, uitând-o. Încercă să uite totul, să uite că

este treaz. Cu mintea perfect trează, îşi spuse că doarme, că se află cufundat într-un somn adânc.

— Ei, care-i istoria aia amuzantă? întrebă ea. E vorba de felul cum ai păcălit pe cineva?

Ei l-au luat pe copil, pe Astianax, moştenitorul tronului, fiul Andromacăi, ei... Ei l-au ucis. „Oare eu l-am ucis? Nu, nu eu! Dar cine-a fost oare cel ce-a prevăzut atât de limpede, cu atâta nemaipomenită viclenie, atâta inteligentă previziune şi cu atâta vrednică de laudă clarviziune, că de i se va-ngădui copilului să trăiască...”

— A, da, zise, cu vocea foarte netulburată, o istorie despre împrejurarea când l-am păcălit pe Cel-cu-un-ochi.

— Într-adevăr grozav l-ai mai păcălit.

— Nu, zise, nu eu l-am păcălit; era cât pe ce să grăiesc un neadevăr, s-o-nfăţişez ca şi cum mi s-ar fi întâmplat mie. E vorba de altcineva. Numele lui era Outis.

— Iar vorbeşti în dialect, spuse ea. Ce nume ciudat! Ce înseamnă?

După tonul vocii se putea spune că era curioasă, rostise cuvintele ca un gângurit; nu peste mult timp, avea să se lipească strâns de el şi să-l asculte cu tot trupul.

— *Nimeni,* îi răspunse el.

„L-au zvârlit peste zid, iar copilul a căzut pe dalajul din piatră, în faţa porţilor, s-a izbit de pământ cu o bufnitură, o bucată de carne în care viaţa se mai zvârcolea încă. Nu eu am săvârşit fapta! Ci războiul.”

„Poţi scorni oricând o minciună amuzantă. Cândva ştiam să mint atât de bine; m-au numit Cel-hazos, Cel-bogat-în-închipuire, Cel-ce-are-oricând-o-istorie-hazlie-de-povestit. Dar nu eu i-am făcut-o copilului, eu doar...”

Putea să-i spună o poveste lungă, să brodeze; oricum, până în zori, mai era încă un lung popas de vreme. Închise ochii şi aşteptă să-i revină pofta şi, odată cu ea, uitarea. Desluşi zgomotele mării, ale malurilor.

Nu era nevoie să-i istorisească ceva real, nu adevărul şi-l dorea ea. Putea fi orice i-ar fi plăcut lui. „De povesteşti prea zorit, atunci – atunci s-ar putea crede că tu însuţi faci parte din ea, c-ai fost înghiţit de povestire.”

— S-a întâmplat cu mult înainte de a veni la tine, rosti el. Era pe vremea când ne întorceam de la Război – de la un război oarecare.

Aici se poticni.

— Şi? întrebă ea, după un răstimp de câteva minute.

— Nu-mi vine în minte, Calipso. Se pare că am uitat cum a fost. Dar îmi amintesc foarte bine că era ceva foarte hazliu!

În minte cuvintele se repetau: „...o istorie foarte amuzantă!”

„Trebuie să-i povestesc ceva, îşi spuse în gând. Îi sunt dator o anecdotă hazlie, la amintirea căreia să nu sufere.”

— Odată, Outis – aşa-l chema – a încercat să-l păcălească pe Cel-preamărit, se porni el. Este o poveste foarte hazlie.

— Cândva, cu mult în urmă, mi-ai povestit ceva asemănător, grăi ea. Îmi aduc aminte că era ceva foarte nostim; dar nu mai ştiu cum a fost.

Nici el nu-şi aminti. În primul an al şederii sale în acel loc îşi amintise de toate – a fost în stare să-şi aducă aminte că aşa a fost. „Se află aici, înlăuntrul meu, ştia asta; ştiu că aşa e, doar să mă pornesc pe povestit, şi-mi voi aminti totul.”

— Într-adevăr, e foarte hazlie, zise. Despre cirezile lui Helios... despre Caribda şi... şi despre Scila.

— Şi despre sirene? întrebă ea.

— Da. Este o istorie foarte amuzantă.

— Am uitat cum era, zise ea. Spune-mi-o.

„Are să fie o noapte foarte lungă, gândi el. Nu se va sfârşi niciodată.”

— Da, toată chestia a fost foarte hazlie, spuse. Noi... ăăă, un ins cu numele de Outis din... din Samos se afla pe mare... erau laolaltă o ceată-ntreagă. Nu mai ştiu de unde veneau sau încotro se îndreptau. Mi se pare că se aflau în drum către patrie, şi veneau de la un război. Nu ştiu cu ce să-ncep.

— Cu sirenele, îi sugeră Calipso.

— Nu, n-au fost sirene. Au fost fete, nişte fete foarte frumoase – ba, nu, vreau să spun că au fost zeiţe, stăteau

pe mal, ne făceau semne cu mâna şi...

— Au cântat, nu-i aşa? rosti ea, şi-şi frecă dosul palmei de barba lui.

— Da, o, desigur! spuse el. Au cântat într-adevăr! Dar istoria nu începe în acel loc. A fost la... la altcineva.

— O femeie?

— Da. Sau o zeiţă, dacă vrei.

— Şi-ai stat cu ea? Multă vreme?

— Nu eu, zise el. Ci bărbatul cu numele de Outis. El s-a aflat la ea, dar nu-mi pot aminti cum a ajuns acolo. Probabil sosise de la vreun război. A stat cu ea o iarnă întreagă.

— Se pare că atunci când bărbaţii rămân mai multă vreme cu o femeie, totdeauna se-ntorc de pe la vreun război.

— Nu întotdeauna.

— Nu, poate că nu, zise ea. Aşa, acum, spune-mi povestea,

— Sălaşul ei se afla pe o insulă numită – bănui că era ceva în legătură cu un vultur sau o plantă, vulturică – Insula-cu-Vulturică. Se află pe-aproape de ţărmul-cel-lung de la răsărit, ţara-cea-lungă de dincolo de Sardus, dincolo de Marea Sardului. Ştia să facă farmece şi tot felul de vrăji. Dar nu-mi amintesc întreaga poveste, nu de la începutul începutului.

— Cu ani în urmă, acum şapte ani când ai sosit aici, o ştiai.

Simţi că rostise adevărul. De-ar fi avut chef, şi-ar fi amintit-o şi acum, până la ultimul cuvânt.

— Am să-ncerc să-mi amintesc părţile esenţiale, rosti, în grabă. Outis şi ortacii săi, tot rătăcind, au ajuns în locul acela, şi când au trebuit să plece, după jumătate de an, zeiţa le-a dăruit mare belşug de provizii să aibă, pe drum, corabia lor gemea de-atâtea provizii.

— Era zeiţă ca şi mine?

— Ceva asemănător, poate – în orice caz, cobora dintr-o familie foarte nobilă. Şi pe deasupra putea face farmece.

— Cum adică?

— Nu-mi aduc aminte prea bine, dar îmi pare că nu putea

săvârşi minuni zeieşti ca Cei-preaslăviţi, ci numai un soi de semi-vrăjitorie, aşa cum faci tu. Cu ierburi şi-alte chestii d-astea. Bărbaţii, rătăcitori pe mare, au adăstat la ea atât de multă vreme, încât au ajuns... foarte intimi. Eu cred că bărbaţii au băut în aşa hal, încât au avut vedenii cu şoimi, şobolani, şi s-au tăvălit în mocirlă precum porcii. A avut nişte fierturi ce le provocau uneori crize de megalomanie, făcându-i să se socotească mai puternici şi mai frumoşi decât alţi bărbaţi, iar câteodată mergeau în patru labe şi lătrau ca nişte câini, urlau ca leii deşertului şi grohăiau ca porcii. Însă după aceea, le administra un întăritor. Creştea pe insula aceea o plantă, moly sau molo, un fel de algă, pe care a folosit-o ca medicament, amestecând-o în pâine sau vin, şi cu asta i-a şi vindecat şi i-a făcut chiar mai rezistenţi. Obişnuia să se distreze vrăjind vinul, astfel că oaspeţii cădeau sub masă şi se purtau ca nişte animale; dar dacă ar fi luat preventiv doar o picătură din antidotul acela simplu, atunci vinul n-ar fi avut niciun efect asupra lor. Era ceva nemaipomenit, rosti el, gânditor.

— Ei? Şi după aceea?

— După aceea – după aceea lui i s-a întâmplat ceva, adică, lor – ceva ce nu-mi mai amintesc.

— Ce ştii despre ea? S-a culcat cu el – cu Outis? Era frumoasă?

— Semăna foarte mult cu tine, zise el. Adică din descrierile ce mi-au fost făcute, îmi închipui că trebuie să fi semănat cu tine.

— Şi apoi ce s-a mai întâmplat?

S-a tulburat aşa de tare, încât inima-i bătea cu putere, i-a putut auzi bătăile înfundate: tic-tic-tic-tic. Se auzeau ca atunci când cineva aleargă pe un sol aspru, pietros.

— Este o poveste de corăbier, a spus ei.

A vorbit rar, căutându-şi cuvintele, din când în când a făcut câte o pauză, ascultând: inima, pădurea, marea, trosnetul stelelor din ceruri. Uneori o oaie speriată sau rătăcită behăia înspre coline, sus, către islazuri. Câteodată i s-a năzărit că desluşeşte paşi ce se retrăgeau, stingându-se în depărtare.

— Avea o casă mare, unde şi-au petrecut un răstimp, iar zeiţa i-a aprovizionat din belşug, la plecare. Erau o ceată de războinici şi vâslaşi, cam vreo cincizeci de bărbaţi. Se aflau pe drumul întoarcerii în patrie, coborând înspre miazăzi, pe lângă ţărmul-cel-lung. Au fost nevoiţi să plutească pe lângă insula aceea mare, de formă triunghiulară, ca un trident, Trinachia sau Trinacria, printr-o strâmtoare unde se afla o viitoare înfricoşătoare. I-a prevenit să se păzească de sirenele pe lângă care ar fi trebuit să treacă mai întâi. Erau roşi de curiozitate dar şi-nspăimântaţi, dar, după aceea, şi-au dat seama că-şi bătuse joc de ei.

Bătăile inimii i se mai domoliseră: ieşise pe un teren mai puţin accidentat.

— A fost un fel de gelozie, pricepi. Sirenele nu erau altceva decât nişte fete drăgălaşa, care stăteau pe mal undeva, pe o insulă oarecare, făcându-le cu mâna şi cântând. Dar, în orice caz, strâmtoarea a fost plină de capcane; se bucura de un prost renume.

— S-au dus pe mal, la sirene?

— Era o zi cu arşiţă, continuă el. Şi s-au comportat ca nişte copii. Şi-au îndesat în urechi dopuri de ceară pentru a nu fi ademeniţi – el, Outis, a fost singurul care n-a procedat astfel. Dar şi el era înspăimântat. A poruncit ca doi dintre oamenii săi să-l lege de catarg, încât să nu izbutească să sară peste bord şi să-noate spre mal, sau să-ncerce să-i convingă pe ortacii lui să se abată către insulă. Mai târziu m-a bătut gândul că trebuia să fi fost o şcoală de canto, că acolo, învăţau coruri: fete de familie bună ce erau trimise acolo, la o şcoală cu internat pentru câteva luni, în perioada cea mai prielnică a anului.

— A vrut să sară pe mal?

El s-a codit să-i răspundă.

— Într-un fel da. Fetele erau frumoase şi se putea presupune că aveau voci gingaşe. Şi-apoi, mă-nţelegi, erau tinerele. S-a străduit să le explice oamenilor, dar, totuşi, aceştia au fost atât de înspăimântaţi, încât n-au înţeles nimic, şi pe deasupra mai aveau şi dopurile de ceară în urechi. Ei au socotit că el fusese deja fermecat de sirene,

adică de fete şi de cântecele lor. Situaţia nu era chiar aşa de disperată. A vrut să-i lămurească despre ce era vorba, cum că spaima lor era absolut, de prisos – dar a trebuit s-o lase baltă.

— Şi ce s-a mai întâmplat după aceea?

A fost obligat să facă o pauză, să cugete.

— Da, semizeiţa îi prevenise împotriva unor pericole. Mai târziu şi-au dat seama că o făcuse din pur egoism. Mă refer la fete, nu la vârtejul de apă. Aşa cum ţi-am spus, acel drum al apelor era plin de primejdii. Se aflau două rute. Dac-o luau pe drumul cel lung, însemna să ocolească uriaşa insulă, către apus; pe cel scurt, însemna să plutească prin strâmtoarea dintre partea de răsărit a insulei şi continent. După multe parlamentări, au luat-o pe calea mai scurtă, se grăbeau să ajungă acasă. Mânată de obiceiul ei cunoscut de a exagera, semizeiţa – care se numea Circe – acordase realităţii dimensiuni supranaturale şi le descrisese canalul ca fiind populat cu vrăjitoare antropofage şi alte chestii de soiul ăsta. Pe una o numea Caribda iar pe cealaltă Scila. Oamenii fuseseră destul de înspăimântaţi la început, dar acum erau şi mai rău. Pricepi, se aflau acolo grote submarine şi vârtejuri şi un curent atât de înverşunat, încât apa fierbea. Au ajuns acolo într-o seară, în amurg, după o lungă călătorie. Oamenii lui Outis au pierdut mai întâi câteva vâsle, încercând să treacă printre Stâncă şi Gaura Dracului. Nici Outis nu scăpase netulburat de atmosfera sinistră, câtuşi de puţin. A stat pregătit cu două lăncii în caz că... dar toată povestea a fost atât de stupidă.

A aşteptat, după care:

— Cum adică, stupidă?

— Păi să vezi, până la urmă a crezut şi el, aşa cum credeau şi ceilalţi, că de fiecare parte a strâmtorii stăteau două vrăjitoare ce voiau să-i înghită. Dar realitatea era mult mai ameninţătoare. Strâmtoarea era cumplit de greu de străbătut. Au izbutit să treacă. Atât el cât şi vreo câţiva din echipajul său au avut impresia că zăriseră vrăjitoarele. A pierdut cu totul vreo doisprezece oameni – vârtejurile şi rafalele de vânt au fost atât de puternice, încât oamenii au

fost azvârliţi, pur şi simplu, peste bord, ca şi cum o mână nevăzută i-ar fi smuls de pe corabie.

Din senin, îşi dădu seama că felul în care povestea îl trăda; doar anevoie putea păstra un ton impersonal. Oamenii se aflau în apă, ţipând; curentul i-a înghiţit. Unii erau de pe insula lui de baştină, alţii erau din Argos, insula lui Agamemnon – biruitori în marele război, aflaţi pe drumul întoarcerii cu încărcătura lor de trufie şi faimă, şi s-au dus la fund ca nişte nimicuri; şi-au pierdut echilibrul şi s-au prăvălit – sau au fost măturaţi de valuri – peste bord; de-abia de-au avut timp să scoată câteva strigăte înainte de a se îneca. Încercă, încă o dată, să izgonească vedeniile, dar imaginile se-ntorceau neîncetat. Şi adânc, înlăuntrul său. În fiinţa-i lăuntrică, se afla un alt chip, un alt nume: Astianax.

— Şi apoi ce s-a mai întâmplat? întrebă Calipso.

— Poftim? Apoi?

— Adică, unde te-ai dus după aceea? spuse, necruţătoare. S-a căit imediat:

— Vreau să spun, ce i s-a întâmplat lui – lui Outis şi celorlalţi, după aceea?

— Cea cu care trăiseră îi mai prevenise să se ferească şi de altceva, grăi el. Să se ferească de vite.

— De vite?

— Da, de cirezile lui Helios.

— Da ce, Helios s-a apucat de zootehnie? întrebă, hulind.

Era noapte; mai avea mult de depănat din poveste.

— Aşa le-a numit: cirezile lui Helios. Pe ostrovul din strâmtoare se afla un promontoriu, o limbă de pământ ce se iţea ca un cârlig; într-adevăr, creşte în afară ca o mână închircită, ca o gheară cu vârful îndreptat către ţărm. În interior, în limanul de la picioarele, vulcanului, ea sau rubedeniile ei aveau o cireadă de vite. „Dacă vă veţi atinge de ele, ne prevenise zeiţa, veţi avea parte numai de nenorociri, căci însuşi Helios este proprietarul lor. Şi, la urma-urmei, aveţi destule merinde, şi vă puteţi descurca fără să-i măcelăriţi vacile şi boii. De veţi face astfel, închipuiţi-vă doar cum o să sfârşiţi: nicicând nu veţi mai afla drumul întoarcerii acasă.” Iar ei i-au făgăduit: „Cu si-

guranţă, de bună seamă că nu, pe viaţa noastră că nu.”

— Au ajuns la promontoriul stăpânit de Helios într-o seară; între timp, aerul începuse să se răcească. Un vânt prielnic, suflând dinspre miazănoapte şi apus, îi purtase pe valuri toată ziua, şi cu toate că pierduseră pa câţiva dintre ortacii lor, erau cum nu se poate mai bine dispuşi când au fost împinşi de vânt pe sub ţărmul abrupt şi au zărit cirezile imense de vite şi au auzit, pe păşunile înalte, mugetele vacilor cu ugere îmbelşugate. Erau o rasă minunată, de culoare brun-arămie, în afară de picioare; pe urmă oamenii au observat că mai toate aveau pe frunte o pată albă, un fel de efigie a lui Helios. Înainte de a se pogorî noaptea, au aruncat ancora în golful încăpător, cu simţământul că ajunseseră chiar pe meleagurile Celor Preaslăviţi. N-au avut de gând decât să-şi petreacă noaptea acolo. În ceea ce-l privea pe Outis, el ar fi plutit bucuros mai departe, ocolind marginea cea mai depărtată, cea în formă de călcâi, din Ţara-cea-Lungă, către miazăzi, pornirii mai departe către răsărit, peste mare, până la ţărmurile patriei sale. În timp ce debarcau pe malul limanului, el le-a amintit făgăduiala de a nu se atinge de vacile lui Helios.

Acum, în sfârşit, se afla pe drumul cel bun: povestea lui avea să fie hazlie. Calipso se îndesă încă puţin în el; mâna îşi ocupă vechiul loc, mângâindu-i barba cu degetele.

— Aveau merinde din belşug, îşi urmă el firul, insă în acea noapte unul dintre ei, pe nume Euriloh, şi încă vreo doi n-au izbutit să doarmă: un neastâmpăr le tulbura trupurile, şi au dat o raită de-a lungul limbii de pământ şi pe sus, pe la păşuni; acolo au dat peste o grotă. Au revenit în zori; păreau nedormiţi, dar satisfăcuţi.

— Fuseseră după femei? întrebă ea, cu gura apropiată de urechea lui.

— Ajungem şi la asta, zise el. Nu ştiu în ce măsură Cei-de-sus şi-au băgat coada în tărăşenia asta, dacă măcar s-au gândit, cât de cât, la Outis şi oamenii săi, oricum însă, în ziua dintâi, s-a pogorât o linişte de mormânt. S-au hotărât să mai adaste o zi-două, să nu fie nevoiţi să vâslească pe arşiţă. Au urcat la grotă şi s-au întins înăuntru; locul era

plăcut şi răcoros. „Grozav ar fi să rămânem aici câtva timp, le spuse Euriloh. În jurul nostru hrană-i din belşug.” Şi le povesti cinstit cum el laolaltă cu cei doi se depărtaseră urcând promontoriul către interiorul insulei în timpul nopţii şi cum speriaseră două fete, probabil mulgătoare, care au luat-o la sănătoasa din toate puterile, aşa că n-au putut să le violeze. Dar zeii fuseseră îndurători şi le-au arătat, în schimb, viţeii graşi din vecinătate. Outis, care intenţionase cu adevărat să-şi ţină făgăduiala, le-a împrospătat aducerea-aminte, dar acum ceilalţi nu mai promiteau nimic sigur. „În orice caz, eu cel puţin n-am să mă ating de vaci”, îşi spusese el în cuget.

— Şi fetele?

— Seara, câţiva dintre oameni au părăsit grota pornind în căutarea mulgătoarelor; poftele crescuseră în ei datorită inactivităţii din timpul zilei. Dar fetele dispăruseră. Animalele mai umblau încă pe afară, şi când oamenii au pipăit ugerele vacilor au constatat că fuseseră mulse. Dimineaţa vântul începuse să sufle din nou, dar acum venea dinspre miazăzi şi răsărit, după care începu să bată drept către miazăzi. Au tras barca pe mal în mare grabă şi au dus toate proviziile în grotă. În acea seară aproape toţi şi-au dat seama aţâţaţi de mirosul de femeie tânără ce zăbovea în locul acela.

— Şi au trebuit să rămână acolo? şopti ea. În izul acela de femei tinere?

— Au rămas acolo timp de treizeci şi cinci de zile, a grăit el,

— Au pus mâna pe fete?

— Promiseseră să nu se atingă de vaci, dar nu făgăduiseră nimic în legătură cu fetele. Nu mai am nimic de adăugat în această privinţă.

— Povestea a fost amuzantă, zise ea. Outis a ieşit şi el serile şi noaptea? A prins vreo fată?

— Nu mai am nimic de adăugat, spuse el. Nu cunosc toate amănuntele.

— Dar ei au pus mâna pe fete?

— Pe una dintre ele, răspunse. Cineva care ieşise într-o

noapte a dat peste ea în pădure. Şi acolo s-a-ntâmplat ce s-a-ntâmplat.

— Acel cineva era Outis?

— Nu mai vreau să adaug niciun cuvânt, zise el. La urma-urmelor, nu erau nişte babalâci nevolnici, şi se-ntorceau acasă de la un război. Iar cel ce-a aflat-o a fost obligat să fie cinstit cu tovarăşii săi. Fata i-a mulţumit pe toţi.

— Ce i s-a-ntâmplat fetei, după aceea? şopti ea.

Vocea îi scăzu foarte mult, şi când grăi, glasul i se-ngemănă cu şoapta pădurilor, cu zgomotul valurilor şi trosnetul stelelor.

— A fost prea mult pentru ea.

O ura pentru că-şi mai manifesta încă interesul. „Vrea să *ştie.* Vrea să *vadă.* Trebuie să continui povestea, să mă-ndepărtez de partea asta, rosti în gând. Trebuie să scornesc ceva.”

— De fapt întâmplarea a fost de-a dreptul comică, rosti el, cu vocea coborâtă, groasă, răguşită.

— Pentru cine, pentru fată?

— Oamenii fuseseră la război şi apoi pe mare. A fost ceva omenesc. N-a fost decât un episod.

— Dar cu cealaltă fată ce s-a-ntâmplat. N-ai prins-o?

— Ei n-au prins-o, preciză el. Fugise să-l aducă pe stăpânul ei sau pe cel ce administra Peninsula-încârligată, Insula cea Mare.

— El trăia pe insulă?

„Trebuie să scornesc ceva hazos, îşi spuse în ghid, de data asta trebuie să găsesc ceva cu adevărat comic.”

— Era Helios, grăi el. Da fapt zeiţa – Circe – nu le spusese minciuni. Cine altul ar fi putut fi decât Helios.

Vorbea repede, cu băşicuţe de salivă în jurul buzelor, cu capul abătut într-o parte pentru ca ea să nu le observe.

— Sunt sigur că era Helios. Vântul s-a transformat în furtună şi a continuat să bată către miazăzi; au trebuit să rămână pe loc, ceea ce a dus la secătuirea merindelor. Într-o zi, în răstimpul cât Outis dormea, Euriloh a părăsit peştera şi a hăcuit un taur. Când s-a trezit, Outis şi-a dat seama că erau pierduţi.

— Nu puteau să pescuiască? Nu aveau nicio plasă?

— Erau războinici şi eroi, nu erau sclavi; nu mâncau carne de peşte.

— Nu mâncau, într-adevăr, spuse ea, nu erau robi, erau muritori de neam aristocratic, nobili aflaţi într-o călătorie de nobili, întorcându-se de la un război purtat de nobili. Erau nişte preanobili războinici.

— Aşa e, confirmă el.

— N-au prinosit nimic?

— Da, dar vinul se isprăvise; au prinosit apă în loc de vin, şi apoi, n-ar fi avut cum să-i aducă ofrande lui Helios din propriile sale vite. Apoi au mâncat şi au dormit în timpul cât a durat furtuna. Din când în când, părăseau peştera s-o caute pe cealaltă fată.

— Oricum însă ar fi putut vina, zise ea,

— N-aveau chef de aşa ceva şi apoi nu prea aveau ce vina acolo. Şi până la urmă şi-au zis că vitele le fuseseră dăruite de zei, atunci cum să vâneze iepuri sau păsări? Apoi, într-o zi, au isprăvit toţi boii şi vacile şi toate oile pe care le-au putut prinde. Atunci furtuna s-a domolit; s-au gândit că ar fi putut porni din nou la drum. Aici începe partea nostimă.

A fost nevoit să se oprească şi să cugete ce trebuia să facă pentru ca relatarea să fie amuzantă, să accentueze latura ei comică şi absurdă, aceea care să stârnească zdravene şi violente hohote de râs.

— Poţi să-ţi închipui cum se-nfăţişa locul după plecarea lor, spuse. Animalele nu fuseseră măcelărite cum se cuvine, căsăpeau doar un bou şi luau bucăţile cele mai bune, înşfăcau o oaie şi alegeau bucăţile cele mai potrivite pentru a fi fripte. Au mântuit multe, nenumărate animale; nu ştiu cât de multe. Pretutindeni zăceau ţeste, piei şi oase intrate-n putrefacţie. Ştii ce s-a-ntâmplat când au lăsat barca la apă şi-au încercat să urce în ea?

A fost nevoit să facă o pauză, să scornească ceea ce se petrecuse, şi Calipso îl lăsă în voia lui.

— Craniile s-au nălţat în văzduh şi s-au pornit pe mugete şi urlete, începu el, cu titlu de încercare. Pieile au fâlfâit

peste noi ca nişte păsări stranii, scheletele...

— Noi? se miră ea.

— Adică: deasupra oamenilor lui Outis, spuse, cu o notă de severitate în voce. Nu trebuia să mă întrerupi tocmai când am ajuns la poantă.

— Nu, spuse ea, şi buzele ei îi atinseră uşor urechea. N-am vrut asta. Şi scheletele...?

— Au început să danseze împrejur. Priveliştea trebuie să fi fost în acelaşi timp comică şi-nfricoşătoare. Zeii se răzbunau. Oamenii erau aşa de îngroziţi, încât au făcut pe ei, până să dea barca la apă, să-i nalţe catargul şi să iasă din liman. Şi oricum, n-au ajuns prea departe că o nouă furtună s-a dezlănţuit. Cale-ntoarsă nu mai puteau face. S-au îndreptat către miazănoapte, înapoi la vârtejuri şi la Scila şi Caribda. Vijelia a-nceput să bată către apus, apoi s-a frânt catargul, iar pentru ce s-a mai petrecut, ajung două vorbe: s-au dus la fund. Au fost patruzeci.

— Toţi s-au dus la fund?

— A rămas în viaţă doar Outis, a zis el.

— Ce ciudat sună, spuse ea. Outis – A rămas în viaţă *Nimeni.*

— Ai dreptate, grăi el. Outis a supravieţuit; Zeus i-a trăsnit cu fulgerul său. Asta s-a întâmplat în trecătoarea periculoasă de lângă Scila; curentul apelor îi mânase până în acel loc. Outis a izbutit să scape; s-a agăţat de catarg, şi, după ce a trecut prin strâmtoare, a fost purtat de curent pe după partea de miazănoapte a insulei Trinacria şi pe lângă insulele cele mici. Apoi furtuna a-nceput să sufle dinspre răsărit. A fost împins către apus vreme de nouă zile.

A amuţit; rămase lungit cu privirile către acoperiş. Boarea zorilor se făcu simţită; a sosit dinspre apus, în curând avea să se facă lumină. Întinse mâna, alintându-i chipul.

— M-am simţit bine aici, alături de tine, Calipso, îi spuse din nou. N-am să te uit niciodată – orice mi se va întâmpla.

L-a mângâiat şi ea pe chip, apoi pe trup.

— O să-mi lipseşti foarte mult.

S-au strâns unul într-altul. Exact în clipa când era pe

punctul de a aţipi în lumina slabă a zorilor, fu trezit de vocea ei, aproape de obrazul lui;

— Unde s-a dus după aceea... Outis, cel pe care valurile l-au împins către apus?

„Am spus totul şi-mi pare bine că s-a terminat, rosti în gând, pe jumătate adormit. Am spus-o fără cuvinte, şi sunt bucuros că a mers bine.”

— Nu ştiu, bâigui el. Cum aş putea s-o ştiu eu?

*

Pluta a alunecat afară din golf, şi el o dată cu ea, ca într-un vis; s-a petrecut în zori, înainte de a se pogorî arşiţa, iar el era încă adormit. Proviziile fuseseră aduse la bord; pluta se clătinase şi se cufundase nu mai mult de lăţimea unei unghii; a simţit-o sigură şi neclintită. Înălţase catargul şi-l fixase, desfăşurase vela, şi se instalase pe banca de la cârmă. Briza de la apus o umflase. Când s-a abătut pe după limba de pământ, îşi întoarse iarăşi capul. Acolo, sub coasta colinei, Calipso se mai afla încă în picioare, conturându-se pe fundalul stâncii, rochia îi strălucea albă în bătaia soarelui; deasupra ei, valea cea verde se aburca drept în sus, către Atlas, aşa i s-a năzărit lui. Calipso îşi înălţă mâna, se răsuci şi se porni pieptiş pe clinul colinei. Avu părelnica impresie că fiinţa ei se topea în verdele colinei. Îşi flutură braţul deasupra capului de vreo două-trei ori; poate a băgat de seamă. Pânza roşie şi grea a fluturat; acolo, pe mare, pulsa hula; marea respira; s-a odihnit la pieptul ei. L-a încercat o nouă senzaţie: încântarea-că se afla din nou pe mare. În răstimpul orei dintâi, a ţinut cârma neabătut către Helios.

Ţesătura

Incidentul cu Ţesătura a fost cât pe ce să provoace un scandal. Dar, de ce incident? Căci a fost un lung proces, atât fizic cât şi mintal, un conflict neîntrerupt între dorinţa Celei-ce-aştepta de a întârzia clipa când avea să se hotărască şi năzuinţa gospodinei şi iscusitei ţesătoare de a duce la bun sfârşit o frumoasă lucrătură, de a izbuti să-ntindă, la soare, o ţesătură, să-i dea albeaţa fără pată a lui Helios, aşa cum s-ar spune într-un limbaj mai elegant – cu alte cuvinte, s-o înălbească, să simtă cu mâinile ei minunata calitate a pânzei desăvârşite şi netezimea fără cusur a inului.

Şi cu toate astea a urzit cu sârg. Se apuca de treabă înainte de amiază, imediat ce isprăvea taina de dimineaţă cu Euriclea, coafatul şi frugalul mic dejun. Continua să ţească cu spor diferit până către masa de prânz, în care răstimp îşi primea musafirii în ceea ce se putea prea bine numi audienţă, căci chiar asta era. Nu întreţinea o curte a ei, dar se asemăna foarte mult cu o *cour,* o primire cu public. Doamnele de calitate din oraş soseau în vizită, şi nu numai pentru a flecări la nesfârşit despre cum stăruia vremea frumoasă, cum arşiţa părea a fi nesfârşită sau cum începuse sezonul ploilor: „slavă Domnului! – sau: Ce groaznic lucru! Oare cât o mai ţine potopul ăsta nesfârşit şi furtuna; oare când s-or porni din nou corăbiile pe mare? Doamna îşi mai aminteşte toamna aceea, de-acu doişpe ani? Dinainte de a se isprăvi Războiul? Dar toamna aceea, de odinioară, căreia bunică-mea îi tot spunea toamna Foametei-celei-mari, când Itaca a fost invadată de neguţătorii sălbatici de la miazăzi, şi i-au fost prădate bucatele. Adică, la drept vorbind, asta se întâmplase în timpul verii. I-au dus pe oameni în robie, au năruit casele, punându-le foc. Aceasta s-a petrecut pe vremea domniei lui Laerte; era dus departe la acea vreme. Nu atât de mult timp ca Înălţimea-sa, Preaslăvitul Absent, totuşi, în orice caz, nu s-a aflat aici.” Era dus într-o călătorie de afaceri,

cum se spunea când întâmplarea era pomenită de faţă cu cei mici.

Penelopa nu întreţinea relaţii apropiate cu nici măcar una dintre ele, totuşi, vreo câteva aveau permisiunea de a vorbi mai fără perdea, fiindcă le cunoscuse pe vremea când sosise de pe continent, ca mireasă. Acestea puteau spune: „Dragă Penelopa, n-am intrat decât pentru câteva clipe!” Nu au vizitat-o numai pentru a bârfi sau pălăvrăgi despre starea vremii, cu toate că fiecare conversaţie începea cu acest subiect. Veneau cu treburi. Şi Penelopa se bucura să le vadă, pe de o parte pentru ceea ce afla de la ele despre ce se petrecea în oraş şi pe insulă, despre evenimentele de pe continent; şi pe de altă parte fiindcă în acele împrejurări putea să le spună multe, în aşa fel, de parcă n-ar fi avut nevoie să rostească un cuvânt. Pălăvrăgeau mai ales despre lucruri frivole; „Ce rochie încântătoare, draga mea!” – „O, dar nu-i decât una din vechiturile de anul trecut.” – „De când o ştiu, mi-a plăcut materialul. Dar acum trebuie să ne arăţi şi nouă Ţesătura!”

Au privit-o. Fetele, cele sosite laolaltă cu mamele lor, s-au înghiontit, au chicotit şi s-au îmbujorat; mamele le-au privit cu severitate şi-au clătinat capetele; au pipăit urzi tura şi...

— Vai, dar ce mult ai lucrat! Chiar că avansează! Dar de unde a făcut rost Domnia-ta de inul acesta atât de *minunat!* N-am să scap prilejul să-i spun bărbatului meu că, data viitoare când se duce în Acarnania, trebuie neapărat să-mi facă şi mie rost.

— L-a descoperit Euriclea, din întâmplare, a spus Penelopa.

— Ah, da! Euriclea, Euriclea asta!

Priveau Pânza, pipăiau Pânza, şi cu asta vizita lor lua sfârşit, Ar fi putut să le trimită la plimbare cu două-trei vorbe rostite ca şi cum n-ar fi fost articulate, câtuşi de puţin, de o gură omenească, ci se aflau întâmplător în aer: cum că Pânza sporea încet. Dar vizitatoarele n-ar fi dobândit impresia că sporea încet fiindcă era sabotată, ci că zăbava sporului era doar atât cât trebuie ca niciuneia

dintre ele să nu-i treacă prin minte că ea *ardea* să se mările din nou. „Încet, atât cât se cuvine”, îşi spuse-n gând, când se află iar aşezată pe scaunul cel înalt, de una singură, în faţa războiului de ţesut.

Cu toate acestea nu era sigură că ritmul în care ţesea era întru totul cel potrivit. Vreme de doi ani urzeala avansase destul de repede. Împletea un fir, după care cugeta cât de subţire era, cât de fin şi cât de puţin adăuga la lungimea linţoliului făgăduit; aproape nimic, ba nu! absolut nimic. Apoi, visând cu ochii deschişi, era în stare să urzească o bucată zdravănă. Şi când îşi dădea seama cât de sârguincioasă fusese, cât de mult izbutise să ţească, pierzând complet din vedere necesitatea de a urzi cu-ncetineală, mâinile îi cădeau – sau mai curând, nu! Îşi îngropa chipul în căuşul palmelor şi se-mbujora ca tinerele ce-şi însoţiseră mamele dimineaţa. Cea-de-vârstă mijlocie, Cea-abandonată, Cea-plină-de-dor şoptea în cupa mâinilor: „O, nu! O, nu se poale!”

*

Antinou, laolaltă cu tovarăşii săi de delegaţie, se afla la picioarele scării dinspre Apartamentele Femeilor,

— Preastimată Doamnă, noi am vrea să ştim ce se mai aude cu ţesătura? Mai e mult până se isprăveşte? A sosit vremea de tuns oile şi pe celelalte ostroave; se însămânţează şi se strâng bucatele şi acolo; şi mulţi dintre admiratorii Domniei-tale voiesc un răspuns hotărât înainte de a se porni la drum, către casă, să-şi grijească de moşii. Iar noi, cei din Itaca, nici noi n-avem chef să adăstăm aici toată viaţa. Se spune că o bucată de pânză ca asta – spusele nu-s ale mele, ci eu le repet doar, cu deplină imparţialitate şi smerenie, grăi el sfruntat, etalându-şi dantura magnifică şi buzele sângerii – ar putea fi ţesută de orice sclavă în răstimp de două săptămâni, de-ar fi ţinută doar în faţa războiului de ţesut. Eu, unul, repet doar ce se vorbeşte, ce se şopteşte; părerile pe care le rostesc nu-mi aparţin câtuşi de puţin.

Nu-l întrebă care-i era părerea; ci îi replică:

— Domnilor, vă voi da de ştire când pânza se va fi isprăvit.

— Şi de asemeni, ne-ar face mare plăcere să auzim, chiar din gura Domniei-tale, cum mai stau lucrurile cu preacinstitul Laerte, cel-demn-de-ntreaga-compătimire, grăi Antinou. Nicicând nu poţi dobândi îndestule fapte, îndestul adevăr, când faci parte dintr-un important comitet. Umblă vorba că Euriclea, femeia aceea nemaipomenită, a aflat un prea minunat leac pentru boala lui, în Acarnania sau Pilos. Cu toţii am fi încântaţi de s-ar adeveri zvonul că acum aleargă şi zburdă de-a binelea, şi că a scăpat de tuse.

— Vă voi da de ştire când se va isprăvi cu lucrul, i-o reteză scurt Penelopa.

— Zău aşa, domnia-ta este din cale-afară de bună, şi serviabilă, rosti el, cu nedisimulat sarcasm.

— Domnul meu, replică Penelopa, şi vocea-i tremură de indignare, aşa cum v-am mai spus, veţi fi înştiinţaţi când voi avea vreo ştire plăcută sau, hai să zicem, nu prea neplăcută pentru urechile domniilor-voastre.

— Vai, Doamnă, grăi el, fiecare vorbă ce scapă de paza încântătoare a dinţilor domniei-tale este ca o melodie pentru urechile noastre, dulce ca mierea pentru simţirile noastre.

După acea discuţie, Penelopa a fost atât de tulburată, încât – un lung popas de vreme – n-a mai fost în stare să pună mâna pe suveică.

*

Euriclea se afla în picioare, în încăpere, cercetând cu privirile-i mioape Ţesătura. Deşi era atât de uscată şi nevolnică încât mai că scârţâia din toate balamalele, se-ndoi totuşi din şale, chiorându-se la ceva aflător în urzeală.

— Ei bine, ce părere ai, Euriclea?

— La ceasul ăsta ochii mei sunt foarte betegi; văd din ce în ce mai prost, rosti bătrâna. Şi pe deasupra, nici în vârfurile degetelor nu mai am nicio simţire.

— Şi-apoi, nici de visat n-ai mai visat în ultima vreme, nu-i aşa?

— Aşa-i. Visele mele s-au isprăvit, zise bătrâna. Se spune că atunci când ai încetat să mai visezi noaptea, viaţa ţi se apropie de sfârşit. Că ţi-ai golit sacul cu amintiri. Şi că atunci viitorul nu te mai stârneşte. Te-ai dus pe copcă.

— Groaznic, spuse Penelopa, zâmbind. Rău trebuie să te mai simţi. La ce te uiţi acolo?

— La un fir, răspunse bătrâna. Nu vreau să bârfesc, rogute să mă crezi, căci pe cine-aş putea bârfi eu, o nefericită epavă, fără minte! Eu care nu mă pot bizui pe propriii mei ochi, nici pe buricele degetelor? Dar am impresia, mi se pare destul de prosteşte, că aici se află un fir mai gros decât celelalte. Ciudate gânduri iţi mai pot trece prin cap la bătrâneţe, nu-i aşa?

Stăpâna, în picioare alături de ea, se aplecă în faţă şi cercetă suprafaţa uniformă, alb-cenuşie.

— Unde vezi tu firul ăla?

— „Vezi?” se miră bătrâna. Eu nu văd nimic. Eu nu simt nimic. Dar mi s-a năzărit, mi-a venit aşa din închipuire. Vai, Doamnă! Vai, Preaslăvită Doamnă, pesemne c-am dat în mintea copiilor; izgoneşte-mă vinde-mă, trimite-mă la munca câmpului sau la vii; nu mă mai poţi păstra în casă; Pesemne că mintea mea a luat-o razna!

— Dar unde-ai văzut tu firul?

Degetul arătător, noduros, al bătrânei indică un loc aflat aiurea pe pânza ce atârna întinsă.

— Acolo; dar cred că-nchipuirea mi-a jucat un renghi. Izgoneşte-mă, pune-mă să spăl scările, de ce să mă bucur eu, o sărmană fiinţă, de încrederea Măriei-tale, alungă-mă-n port, la munca cea mai istovitoare, numeşte-mă hoaşcă bătrână, lasă-mă s-ajung roabă la o roabă adevărată; s-a terminat cu mine!

Penelopa n-a reuşit să desluşească nimic greşit în Urzitură.

— Da, cred că ai dreptate. Unul dintre fire arată într-adevăr mai gros decât celelalte, rosti ea. Se desluşeşte limpede. Visează-mi un vis frumos la noapte, visează că te-

ai făcut bine din nou, sărmană bătrânică, oarbă şi suferindă!

— Măria-ta este mult prea bună cu mine, vorbi bătrâna, cu recunoştinţă. Am să jertfesc ceva şi voi invoca Visul, ca să vină la mine.

Stăpâna, Cea-ce-zăboveşte, Cea-ce-aşteaptă, n-a mai ţesut în acea zi. Rămase însă în faţa Ţesăturii, cercetându-i suprafaţa alb-cenuşie, alintând urzeala cu palmele: era netedă şi uniformă.

*

Clipe de forţă, clipe de slăbiciune. Dar ce sunt forţa şi slăbiciunea?

„Să-nchizi ochii şi să iei hotărârea de a lăsa soarta să hotărască? Ori să-ţi strângi pleoapele şi să hotărăşti tu însăţi: «Mă voi încăpăţâna până la ultima limită, până chiar în Pragul unei noi căsătorii?» Şi să mă decid să cred că El, Soţul, Cel-absent, se va întoarce, că nu zace pe fundul mării în corabia lui, că n-a fost mâncat de peşti, că nu zace într-un mormânt stâncos, că nu-i pus sub o cupolă îngropată-n pământ, pe meleaguri străine, barbare, că n-a fost prefăcut în cenuşă şi-mprăştiat în cele patru vânturi? Ce reprezintă clipele de forţă? Sau să-ţi spui: «Nu, nu cred că se va-ntoarce; trebuie să-mi orânduiesc propria viaţă, propriul viitor?» Sau să spui: «Se va întoarce, aşa că trebuie să fii Cea-statornică?» Ce sunt momentele de slăbiciune? Cât de mult îmi mai place el? În ce măsură amintirea trupului său îl-mai atrage încă pe-al meu? În realitate cât de tare mi-e dor de el? Dorinţa din mine, cea ce mă vizitează noaptea, nu e pur şi simplu poftă de bărbat? Oare ar fi atât de ciudat ca, după toţi aceşti ani, să am aceste simţăminte, eu care mai sunt încă tânără?”

Iată cum slăbiciunea devine forţă, iar forţa slăbiciune – şi care-i adevărul sub aceste ceruri?

Se trezi la o nouă zi de ţesut. Stătea întinsă cu ochii închişi şi o auzi pe bătrâna Euriclea intrând în iatacul ei, păşind peste pardoseala cu plăci de gresie, care trosni uşor,

furişându-se la fereastră pentru a trage draperiile, cele-făcătoare-de-bezne, dătătoare-de-odihnă. Bătrâna se deplasa, cu pas uşor, zorit, mişcările îi erau uimitor de tinere. Inelele de lemn, de pe vergeaua perdelei, zuruiră. Bătrâna desfăcu obloanele, dar lumina nu se revărsă înăuntru. Cea-de-vârstă-mijlocie deschise pleoapele, le închise la loc. Tocmai în momentul trezirii, numele îi răsăriseră din nou în gând; probabil că le adusese la lumină odată cu trezirea ei. Era o listă lungă.

Antinou, Eurimah, Amfinom – aceştia se mai aflau încă în rândul din faţă, dar ar fi fost la fel de uşor să şi-i imagineze înşirmdu-se unul după altul.

Demoptolem, Euriade, Elatus, Pisandru, Euridamas, Amfimedon, Polib, bogatul Ctesip din Samos, Agelaos, Leocrit, Leodes – preotul-pretendent.

„Ce-ar fi să fiu nevoită să fac alegerea?" rosti în gând.

„Până la urmă, va trebui să aleg. Va fi de datoria mea să aleg." Le rosti numele în gând, iar cugetul le invocă trupurile, chipurile. „Antinou", rosti gândul, cu subită mânie, o mânie ce-nsemna dorinţă. „Anfinom", rosti gândul, cu molcomă căldură, cu abia bănuită tulburare. Imediat după care – sau după un scurt răstimp – rosti în cuget: „Eurimah", cu o liniştită simpatie. „Este un om minunat", ar fi spus, dacă gândul ei s-ar fi materializat în cuvinte. „Este bun şi statornic, în ciuda tinereţii sale, iar legătura lui cu una dintre tinerele roabe pesemne a luat sfârşit. Este absolut demn de încredere, din punctul de vedere al castei noastre." Imediat după aceea, gândul rosti: „Antinou. Şi el a avut legături cu fetele." Şi încă un timp, ce nu trebuia neapărat să fi fost îndelung, cugetă că aceea era o chestiune ce n-o privea; ea era mai presus de aşa ceva. Ce legătură avea ea cu viaţa particulară a lui Antinou? O interesa pe ea aşa ceva? Nu era bărbatul ei. „Nu-i deloc simpatic", îşi spuse, şi odată cu această constatare, se trezi de-a binelea.

Euriclea se afla în picioare între fereastră şi pat. Când Ţesătura începuse să crească, odată cu primul fir, Penelopa se mutase din celălalt dormitor şi din patul Soţului, cel

sprijinit pe ciotul de măslin, cel înţepenit în pardoseală; acum stătea întinsă în patul adus de ea, de pe continent, cu mulţi ani înainte. Băgă de seamă că ziua era cenuşie, cerul mohorât.

— Apropie-te, măicuţă! Bună dimineaţa!

Bătrâna făcu vreo doi paşi înspre ea. Părea a fi într-o stare jalnică.

— Ce ai, eşti bolnavă?

— Bună dimineaţa, Doamnă. Ca să spun adevărul, mă aflu într-o stare foarte proastă. Am început să cred de-a binelea că nu mai sunt răspunzătoare de ceea ce fac.

Penelopa îi zâmbi, clipind din cauza luminii cenuşii.

— Da, s-a isprăvit cu tine, sărmana, rosti cu o voce proaspătă şi odihnită. De data asta ce mai e, stomacul sau capul?

Ochii bătrânei au strălucit puternic; îşi răsuci posteriorul veştejit cu tinerească vioiciune.

— Visez lucruri atât de îngrozitoare, încât, zău, am început să cred că am intrat în anul morţii, spuse cu veselie. Adică, vocea părea amărâtă şi distrusă, dar dincolo de aceste accente, în interiorul a ceea ce era posomorât şi jalnic, vocea deborda de voie bună.

— Cred că va trebui să te lichidăm curând, să ne lipsim de tine, grăi Penelopa. Dar nu ştiu cum ar trebui să procedăm. Să-ţi scoatem sufletul. Să te măritǎm din casă. Poate că o să te dăm după rapsodul Femiu; o să-ţi cânte, pân’ te-o băga-n groapă. Sau să te sacrificăm aşa cum erau sacrificaţi oamenii în vechime? Ca o oaie, ca e juncă? Tatăl meu mi-a povestit cândva cum că auzise că în vremurile bune de odinioară se obişnuia ca, ori de câte ori un om de soi bun îşi dădea sufletul, cei nevolnici, rău bolnavi sau nenorociţi să fie lichidaţi. Erau obligaţi să-l însoţească pe mort pe rugul funerar sau în groapă – tot aşa cum umblă vorba c-au făcut cu prizonierii de război după năruirea Troiei. Adânc în mormânt sau sus pe rug, aşa erau sacrificaţi – pfui!

Râse. Euriclea chicoti molcom, totuşi chipul îi rămase îmbufnat.

— Ce-ai visat, măicuţă?

— Măria-ta, am visat ceva atât de groaznic, încât nu mă-ncumet să rostesc un cuvânt.

— Păi, atunci, nici nu-i nevoie, rosti înveselită Penelopa, hohotind cristalin.

Bătrâna chicoti din nou, scrutând-o printre pleoapele mijite. La acea oră din zi Penelopa era încă tânără şi foarte frumoasă: ziua încă nu avusese răgazul să-i sporească vârsta.

— Totuşi, mă simt obligată să vorbesc despre vis, zise bătrâna, în vremurile de-odinioară, în barbare timpuri, cu mult înainte ca oamenii să ştie atâtea câte ştim noi acum, pe-atunci sclavia era într-adevăr cum se cuvine – pe-atunci stăpânul casei stăpânea totul, până şi cel mai neînsemnat lucru ce se afla pe sclavi sau în sufletul lor. Stăpânea toate gândurile ce erau gândite în casa lui. Stăpânea aerul pe care-l respirau sclavii; gustul de pe limbile lor, le stăpânea lacrimile şi râsetele. În zilele noastre el este stăpân doar peste trupurile lor; în zilele noastre mare-i libertatea de pe pământ. În multe privinţe, libertatea este mult prea neîngrădită pentru gusturile mele.

Cea-de-vârstă-mijlocie se ridică într-un cot, îşi scutură un smoc de păr castaniu de pe frunte, îşi oblici privirile spre sfârcurile sânilor, spre curba delicată a coapsei rotunde ce se ghicea sub pătura subţire şi o lăsă pe Euriclea în mijlocul camerei, în aşteptare. Dar nici bătrâna nu se grăbea deloc: rămase tăcută.

— Atunci... ce consideri tu că este prea mare libertate, Euriclea?

— Eu nu-s politiciană, zise bătrâna, făcându-se mică, aproape îngenunchind. Nu mă ocup cu astfel de treburi. Dar cred cu străşnicie că stăpânul sau stăpâna unei case are Un drept asupra tuturor viselor care intră în casă, noaptea sau în timpul zilei. Căci, la urma-urmelor, visele sosesc în casă. Şi dacă-ar da peste o sclavă nevrednică, ce se-ntâmplă să-i zacă-n cale, ca să spunem aşa, dacă se-mpiedică de ea, asta nu schimbă câtuşi de puţin lucrurile. Asta nu face ca visul să-i aparţină sclavei; el este visul casei. Şi cine

stăpâneşte casa? Sclava, sau proprietarul? Dacă cineva aduce un ulcior cu vin, din oraş, sau o oaie tăiată, de pe păşuni, şi le lasă în megaron sau afară, în curtea din faţă – se duc sclavii sau slugile să bea vinul şi să mănânce carnea? Oare nu spun în schimb: „Iată ceva pentru stăpânul nostru. Am face bine să-l ducem în casă sau să-l punem în pivniţă, ca nu care cumva soarele sau ploaia să-i fie cu stricăciune.”

— Într-adevăr, este un anumit temei în ce spui, rosti Penelopa-Proprietăreasa. Ai perfectă dreptate. Dă-mi ce-ai visat azi-noapte, căci mie îmi aparţine; hai, dă-i drumul, scoate la iveală visele casei; nu încerca să le furi! Scoase un hohot de râs tineresc şi, din nou, îşi scutură capul pentru a îndepărta de pe frunte o meşă de păr – nu că i-ar fi căzut vreuna pe frunte, dar, pentru orice eventualitate, îşi smuci capul pe spate.

— Consider că-s datoare s-aduc la cunoştinţa Măriei-tale ce-am visat, zise bătrâna cu voce gravă, deşi ochii îi luceau şi iscodeau; deborda de veselie. Şi asta cât mai cutând cu putinţă, înainte de a se râncezi şi de-a se strica. Să ştii însă că este un vis oribil, şi zău că nu se poate asculta aşa ceva înainte de micul dejun; n-ai vrea, Măria-ta, să mănânci ceva, mai înainte?

— Să mănânc! Aici în pat! exclamă Cea-de-vârstă-mijlocie. Să mă fac mai grasă şi mai grea la minte. Zău că eşti o adevărată pacoste, o persoană ce calculează la rece, o intrigantă, cel mai mare duşman al meu! rosti cu voce foarte severă, mult prea severă pentru a putea păstra tonul, râsul izbucnindu-i pe buze ca nişte balonaşe.

— Cred că am să pun să te taie, să ţi se scoată toate visele, fie că le ai ascunse în stomac, ori în inimă sau în... dar fireşte, dacă e vorba de tine nu se pot afla decât în capul tău. Am să-i pun să-ţi reteze capul după-amiază şi să le caute acolo înăuntru. I se va da această sarcină, ca favoare suplimentară, lui Melantius, pe care-l adorăm şi admirăm amândouă nespus de mult. Iar el va proceda exact cum obişnuiau barbarii de acolo, de la miazăzi, din-colo de marea-cea-mare, asemeni celor de la răsărit; îmi va

aduce capul tău pe-o tipsie, iar eu voi...

Izbucni în hohote, nestăvilite, minunate hohote de râs.

— Euriclea, bătrână nebună ce eşti, să-mi spui imediat ce-ai visat. Dă-mi visul tău, altminteri – altcumva, n-am să-l mai ascult; nu fi toantă, dă-i drumul cu visul tău, pe loc!

— A fost ceva oribil, spuse bătrâna. În vremurile de odinioară aş fi fost, şi încă pe drept, arsă de vie, de-aş fi cutezat să visez un astfel de vis. Dacă am îndrăzneala să-i povestesc, o fac doar fiindcă eu cuget că Măria-ta stăpâneşte tot ce se visează în casa asta, aici, Nu-s altceva decât crainicul nevinovat al visului, totuşi pot fi pedepsită: zeul visului, de bună seamă, n-a vrut s-o tulbure pe Doamna noaptea trecută cu un astfel de neruşinat şi prostesc vis. Am visat despre... Nu! Pur şi simplu, nu îndrăznesc să scot un cuvânt.

Penelopa se înălţă în capul oaselor pe marginea patului, lăsându-şi picioarele albe, picioarele bine îngrijite, de vârstă mijlocie, să se bălăbăne.

— Ei?

Bătrâna îşi adună gândurile. Era multă prefăcătorie în spaima ei, parţial însă era reală.

— Se făcea că Doamna nu mai era-n stare să urzească.

Ultimul cuvânt fu şoptit şi-şi înturnă chipul, înşurubându-şi gâtul subţire, ofilit, către pardoseală.

— Eu! Eu nu mai eram în stare-a *urzi!*

Stăpâna, Ţesătoarea, grijulia expertă a inului, marea doamnă a regatului insular, în acea clipă arătând foarte mult a fi Cea-de-vârstă-mijlocie, se plecă înainte cu o mişcare bruscă, violentă. Sângele îi inundă treptat faţa albă, îngrijită. Mânia i se ridică din diafragmă până la sâni, îi străbătu pieptul şi gâtul până-n obraji, înăsprindu-i gura, ridicându-i sprâncenele, brăzdându-i fruntea. Pesemne că bătrâna se speriase de moarte, se înspăimântase de-a binelea; exprima o spaimă uriaşă. Mâinile-i bătrâne, cu vene proeminente, se înălţară tremurând uşor către chipul îmbătrânit pentru a-l feri de lovitura ce n-a fost slobozită. Tăcerea din încăpere era atât de imensă, da, întreaga casă îşi ţinea suflarea cu atâta încordare, încât desluşiră behăitul

oilor şi caprelor sus, pe păşuni, şi valul repezit de mare în Golful-cel-mic-al-Oraşului acolo, jos, în depărtări; dar valul se frânse brusc, oprindu-se să tragă cu urechea.

Un vas de metal, scăpat din mâinile vreunei roabe, zăngăni pe dalele de piatră, prin preajma intrării în bucătărie. Oraşul îşi desfăşură mai departe ocupaţiile-i matinale, cele obişnuite. Valul stăvilit îşi continuă tălăzuirea în adâncul golfuleţului, susurând pe ţărmul prunduit şi pe nisip, plescăind dimprejurul stâncilor. Patul trosni tind Stăpâna îşi schimbă poziţia. Valul de purpură se retrase. Cea-de-vârstă-mijlocie fu descătuşată din încremenirea zămislită de mânie.

— Bătrână neghioabă ce eşti!

Bătrâna inspiră atât de grabnic, încât se auzi ca un icnit; mâinile-i încetară să mai tremure, iar ochii, ce iscodeau furişat dindărătul lor, străluciră.

— Tu... bătrân sac cu oase! zise Penelopa. Tonul vocii suna prietenos, dar vocea însăşi încă nu se limpezise complet. Ai de gând să-ţi baţi joc de mine, chiar de la primele ore ale zorilor? Să-mi povesteşti visul neîntârziat, dar fă-o repejor căci simt cum m-apucă foamea.

— Măria-ta, se porni Euriclea, bătrânica-cea-arhicunoscută, cea-de-credinţă, cea-iscusită şi plină de resurse. Măria-ta, crede-mă, visul a fost unul prost, dar de doreşti să-l auzi de pe buzele-mi ofilite, iată cum era: Se făcea că mă aflam în preajma Ţesăturii. Cu nevolnicii mei ochi, nu puteam desluşi nimic, dar am pipăit-o. Şi eu, nătângă măgăriţă, bătrână cioară gureşă, cugetam cât de aspră era pânzătura, cât de neregulată. Mi-am spus că nu se poate, că-i o greşeală, că în clipa când voi vedea iarăşi, am să văd că Pânza-i regulată, şi netedă, şi fină, aşa cum trebuie să fie o urzeală. În clipa aceea, zeul Helios a prefăcut lumina, nu ştiu cum, şi sărmanii mei ochi s-au făcut foarte ageri. Am izbutit să cercetez Urzitura. Dar – iertat să-mi fie visul prost! – Urzitura era la fel de aspră şi neregulată. Adică... de bună seamă că nu era, dar în vis mi-am închipuit c-am pipăit-o şi am băgat de seamă că era aspră şi neregulată, la drept vorbind chiar zgrunţuroasă.

Totuşi, să nu-ţi închipui c-aşa era toată, visul nu s-a-ncumetat a fi chiar atât de necuviincios; din toată Urzitura, numai o bucăţică era astfel, era aspră pe o lungime de aproape un picior – sau cel mult două picioare, în niciun caz mai mult de două şi jumate, pe cinstea mea.

— Într-adevăr, visul tău a fost nemaipomenit de necuviincios! exclamă Penelopa-Ţesătoarea, şi cu toate că pe buze îi răsărise un zâmbet, în voce i se simţea, totuşi reproşul. Nu-i vina ta că visul a fost atât de neruşinat, dar pot să nu-i iau ca atare. Şi-atunci tu ce-ai făcut; ce soluţie ai aflat, Euriclea?

— Eu să găsesc soluţie! exclamă, bătrâna, cu indignare. Cum să izbutesc eu, cu mintea mea de găină, să găsesc o soluţie I? Cum aş putea măcar să cuget? Nu, eu am fost victima visului, am fost atacată, da, da, mă-ncumet chiar să spun c-am fost siluită de vis.

La aceste cuvinte, Stăpâna hohoti din inimă, vocea fiindu-i din nou cristalină.

— Aşa-i, ţi-a răpit fetia, fata mea. Asta zic şi eu vis savuros! Acum spune-mi, ce ş-a mai întâmplat?

Euriclea îşi îndreptă privirile către picioarele desculţe; era şi jignită şi jenată.

— Mi-am spus că nu-i decât un vis. Îmi amintesc că mi-am zis: „Visul ăsta a venit să mă mânie şi să mă nefericească. Ştiu că Ţesătura-i fără cusur; sunt pe deplin încredinţată de asta; ăsta-i unul dintre puţinele lucruri pe care eu, cu mintea mea de muscă, în inima mea stearpă, îl ştiu cu-adevărat, şi totuşi cred că pe o lungime de un picior – sau cel mult două, cinstit, nu mai mult de două jumate – este prea grosolan. Giulgiul va arăta ciudat când o să fie terminat”, mi-am zis eu, în vis. Adică, vreau să zic, se făcea c-am rostit în cuget vorbele astea.

— Şi apoi, ce s-a-ntâmplat?

— Am rămas pe loc, zise bătrâna. Am rămas pe gânduri. Ştiu că eu nu pot rămâne pe gânduri, dar în vis mi se părea că puteam. Se făcea c-am cugetat astfel: „Atâta trudă zadarnică.” – În vis, fireşte, completă ea, ţinându-şi ochii pironiţi pe pardoseală.

— Şi pe urmă, ce-a mai fost? o întrebă Experta-Ţesătoare.

Picioarele ei, mult-preţuitele şi mult-admiratele ei picioare bâjbâiau în căutarea papucilor. Se ridică, începuse ziua pentru ea, chipul îi era liniştit şi destul de radios. Euriclea înaintă degrabă câţiva paşi, se-ndoi cu o mişcare lină, suplă, graţioasă chiar, şi o încălţă pe Stăpână cu papucii din piele roşie. Când încă se mai afla în poziţia aceea, pe jumătate îngenunchiată, se adresă picioarelor:

— Apoi am visat că eu eram Măria-ta, că eram Doamna. Iată cât de necuviincios poate fi un vis neruşinat atunci când ţine el morţiş să fie aşa. Absolut smintit. M-a făcut să visez că m-aflam aşezată la stativ şi c-am început să trag afară firele de grosime diferită, vreau să zic firele pe care visul mincinos le făcuse inegale şi groase, firele alea neadevărate, smintite şi obraznice, din vis. Cu mâinile mele nevolnice şi bătrâne, am distrus lucrătura aceea divină, şi-mi amintesc limpede c-am visat că-mi spuneam: „Iată-mă stând şi sfâşiind ţesătura asta care este poate grabnic dorită. Din cauza asta lucrătura o să zăbovească îngrozitor, dar nu-i nimic de făcut.” Iată ce mi-a trecut prin minte c-am visat c-am rostit în gând.

— Cum te simţeai în pielea Penelopei? o-ntrebă Penelopa, privind-o, cu un nou interes în ochi, pe bătrâna ei semisclavă – Ministru de Interne.

— Era minunat, zise bătrâna sec. Absolut nemaipomenit.

Bătrâna se ridică suspinând, de parcă începuse să obosească din cauza lungii scene, din cauza efortului depus pentru interpretarea rolului. Lumina din încăpere se schimba; sus pe cer, norii se alergau către carul urcător «al soarelui – uneori erau îndesaţi, câteodată mai subţiaţi, alteori turmele lor se-mprăştiau. Zeus, cu mintea absentă, îşi căuta Zămislirile pe bâjbâite. Helios încercă să-i ocolească norii, să-şi mărească iuţeala, adeseori izbutind să-i lase-n urmă – el, vânătorul şi, în acelaşi timp, cel-vânat.

— Am despletit Ţesătura, continuă Euriclea, cea bătrână şi arhicunoscută. Îmi amintesc că-n vis era noapte şi că cineva ţinea o torţă, să-mi facă lumină, şi-mi mai amintesc

că-mi era un pic ruşine, deşi era un minunat sentiment de ruşine, nu simţirea aceea păcătoasă, vulgară, de ruşine, ci un sentiment de ruşine demn de Preaslăvita Doamnă ce mă-nchipuiam a fi. Îmi vine-n minte că-n vis mi-am spus că nu voiam să afle cineva că ţesătura mea – adică preamărită şi slăvită Ţesătură a Măriei-tale, pe care închipuirea visului meu păcătos o înjosise-ntr-atâta! nu voiam ca cineva s-ajungă să afle că-mpletisem în ea, cu bună ştiinţă, nişte fire prea groase. Am visat că zăbava lucrăturii era un lucru îngrozitor dar n-aveam încotro. Nu prea aveam cum – aşa am visat eî mi-am zis în cuget – să stau şi să desfac Ţesătura pe lumina zilei, când tot felul de persoane vin s-o privească, nicidecum, trebuia s-o-nfăptuiesc noaptea. Am visat că gândeam astfel: „Nu-i nicio cale să-mi calc făgăduiala şi să-mi stăvilesc ţesutul; am făgăduit să-i urzesc lui Laerte un linţoliu; şi-am mai făgăduit să le dau un răspuns – hm – persoanelor ce mă peţesc, să-l aleg pe unul dintre ei când se termină Pânza – dacă Cel-absent, cel-preaslăvit nu se-ntoarce pân-atunci. Dar dacă Pânza iese de proastă calitate, aspră şi neregulată, atunci, sunt obligată, de bună seamă, s-o desfac, s-o urzesc mai bine, să fac din ea un giulgiu demn de venerabilul Laerte. Aşadar, de-oi ţese câte-un pic în fiecare zi, oricum îmi ţin făgăduiala, şi la urma-urmelor n-o despletesc decât ca toată Pânza să fie fină şi netedă. Am să-mi ţin făgăduiala, aşa-mi ziceam în vis, dar e musai ca noaptea s-o desfac, căci altminteri Ţesătura se va duce de râpă, şi atunci înseamnă că nu mi-am ţinut cuvântul,”

— Iată ce-am visat că-mi spuneam în gând, şi-a fost un vis înfiorător!

Stăpâna, Ţesătoarea, se ridică, traversă camera; papucii lipăiau şi foşneau pe pardoseală; trecu pe lângă bătrână, şi rămase în picioare lângă fereastră. Seninătatea, gingăşia şi tinereţea zorilor erau duse de pe chipul ei, arăta acum ca o prudentă, probabil o foarte nehotărâtă femeie între două vârste.

Afară, traiul zilnic al gospodăriei îşi intra în ritmul normal, de fapt era în plină desfăşurare pentru animalele sortite

înjunghierii, pentru sclavii ce aveau să le măcelărească. Iar acolo, jos, Oraşul şi Golful Oraşului se scăldau într-o lumină împâclită, o citadelă proaspăt trezită la viaţă, într-un golf din Strâmtoarea Samosului – iar dincolo de stâncosul Samos se-ntindea neţărmurita mare, cu bărbaţi şi corăbii ce pluteau departe, cu bărbaţi şi corăbii ce se întorceau – poate? – acasă.

— Visul tău a fost din cale-afară de ciudat, rosti Penelopa, fără a se-ntoarce..

Şi apoi, caustic, cu o voce aproape mânioasă:

— Este o idee tâmpită, ticăloasă bătrână! Acum, şterge-o! Părul încă nu mi-l pieptăn. Voi trimite pe cineva, ducă o să am nevoie de ajutor.

În aceeaşi seară a convocat-o pe Euriclea.

— Astăzi am aruncat o privire Ţesăturii, grăi ea, şi am aflat acolo o porţiune ce nu-mi place deloc, cam de vreo două picioare, ba nu, poate trei, poate între două şi trei picioare. Şi mi-a venit o idee. Să urci la noapte, când toată lumea doarme, în camera mea. Şi adu cu tine nişte torţe.

Iar Euriclea, bătrâna cea de pomină, urcă în acea noapte la stăpâna-sa.

*

Fireşte, trebuiau să prindă de veste. S-a petrecut în al treilea an al Ţesăturii. Repovestitorul din vremurile ce aveau să vină, plecându-se sub povara povestirii sale, cumpănind-o astfel într-o oarecare măsură de dedesubt, este înclinat să creadă că pretendenţii au aflat de întâmplare mai din timp şi au bănuit legătura. Se poate presupune cu certitudine că Eurimah, care nu era un prost, şi a cărui privire fusese ascuţită de nu mai mult decât o idee de gelozie pe Antinou, din cauza coapselor legănate ale fiicei lui Dolios, altminteri atrăgătoare persoană, a fost primul dintre pretendenţi şi speculanţi ce descoperi înşelăciunea. Se poate bănui că Melanto le-a şoptit ceva despre tărăşenie lui sau fratelui ei, Melantius, căprarul-şef, şi că a ajuns după aceea la urechile lui Antinou şi Amfinom. Şi tot aşa se poate

presupune că aveau motive temeinice de a o lăsa pe Soţie să tărăgăneze: mulţi dintre pretendenţi se săturaseră deja să lase anii să se scurgă, deşi se scurgeau laolaltă cu vinul minunat îndulcit cu miere sau amărât cu sacâz, laolaltă cu bucatele ieşite dintr-o excelentă bucătărie şi în tovărăşie plăcută. Era de aşteptat o slăbire a concurenţei pentru Mână şi Pat, pe măsură ce se lungea Ţesătura. Să presupunem că mulţi dintre speculanţii cu capete pătrate şi dintre acei pretendenţi care erau doar prea puţini amorezaţi nu doreau deloc scurtarea sorocului; ba din contra, doreau să se-ndoape cu proviziile ei cât mai mult cu putinţă, înainte ca ei să se însoare cu alte femei. Şi să mai admitem că mulţi dintre prinţişori şi eroi se temeau, în taină, că Soţul, Cel-absent avea să se-ntoarcă acasă. Da, da, să facem presupuneri în această direcţie şi ne vom găsi pe drumul cel bun, apoi, prin metoda ipotezelor, vom fi în stare să înţelegem de ce – în afară de câteva aluzii glumeţe – se vorbea prea puţin despre sporirea mult prea înceată a Ţesăturii.

Fiul a aflat de întâmplare pe când se afla la masă, în jilţul Soţului, plin de tristeţe. „Mumă-ta, Domnia-sa, Înălţimea-sa, Mama ta cea-iscusită ş,a.m.d., se pare că sporeşte-n vârstă şi-n înţepeneala degetelor, ce zici? Pesemne că-i prea preocupată de gândul măritişului şi-şi uită să mânuiască suveica?” Asta le-a plăcut hohotele de râs au dănţuit în jurul pereţilor, s-au încolăcit împrejurul stâlpilor, s-au rostogolit afară, prin uşi, s-au înălţat până la acoperiş. Sau: „Preaslăvita, Cea-sârguincioasă este aşa de grăbită încât îşi uită de fir, nu-i aşa?”

Era limpede că ştiau ce se petrece. Nu se poate crede că ar fi izbutit să-i prostească pe pretendenţi mai mult de doi ani – pe cel mai tâmpit dintre ei, poate, dar nu în majoritate. Şi este încă şi mai de neconceput că le-ar fi putut înşela pe nobilele doamne care au vizitat-o sau pe slujnicele ei. Ele ştiau totul despre ţesătorie. Ştiau că aproximativ cinci sute de fire făceau cât lungimea degetului gros, de la articulaţie la vârf; că în urzeală erau aproape o sută şi şaizeci de fire la o lungime totală de un deget. Că

lucrând într-un ritm tihnit o nobilă şi interesată ţesătoare ar fi putut urzi cel puţin trei lungimi de deget pe zi, ceea ce am numi azi patruzeci şi unu de centimetri; giulgiul era destinat să înfăşoare ceea ce urma să fie cadavrul lui Laerte când, după răstimpul de vremelnică sănătate, avea s-o pornească spre Infern; sau puteau fi cusute laolaltă două sau trei lungimi, cap la cap, pentru a se obţine un giulgiu încăpător. Dacă Ţesătoarea ar fi urzit trei lungimi de deget timp de trei sute de zile pe an, în doi ani ar fi izbutit să dobândească o lungime de o mie opt sute de degete, adică ceea ce o posteritate uimită, căzută-n admiraţie, ar ajunge să numească şaptezeci de metri. Ar fi izbutit astfel să împletească între cincisprezece şi optsprezece, poate chiar douăzeci de giulgiuri pentru Laerte, şi asta numai în primul an de lucru. Repovestitorul, slujitor al evenimentelor, nu poate spune decât atât: „Oare ce-au gândit doamnele care o vizitau pe Penelopa?”

Au văzut ţesătura, au privit cum se strecurau firele în urzeală, cum rămâneau în ţesătura spânzurată, totuşi pânza finită, înfăşurată pe sulul războiului de ţesut, nu lăsa deloc impresia să fi sporit în chip apreciabil. În timpul sezonului uscat, în fierbinţeala verii, praful, pe care rătăcitoare vânturi îl purtau cu ele, se strecurase probabil prin fereastra deschisă; în timpul ploilor şi în perioade de joasă presiune, funinginea de la bucătării ţi din megaron a intrat în cameră şi s-a depozitat pe Pânză. Devenea tot mai neagră pe măsura încetinelii cu care se târa pe sul. Acolo jos, în Oraş, de multă vreme gurile şopteau: „Soţia despleteşte Urzitura!”

*

O despletea. Nu există decât o singură explicaţie care rezistă, din punct de vedere moral, şi care a fost folosită de dascălii Atenei anilor ce-aveau să vină, şi chiar şi mai târziu, prin alte locuri: Ţesătoarea voia să tărăgăneze. Deşi El, cel-ce-presupune, cel-ce-şi-imaginează, Căutătorul-de-Motive de mai târziu, ar putea prea bine să afirme că nu

acela era adevărul-adevărat. Era evident că dorea să tergiverseze. O parte din fiinţa ei era Cea-zăbavnică, Cea-ce-lupta-cu-credinţă. Pentru a-şi câştiga Pacea, asculta de o voce lăuntrică, de un demon; dar vocea aceea lăuntrică semăna uluitor cu vocea Euricleei. Bătrâna nu i-a spus pe faţă: „Deşir-o! Urzeşte ziua, despleteşte noaptea, şi totuşi o să-ţi ţii cuvântul dat: căci o ţii cu ţesutul! N-ai făcut nicio făgăduială care să te-mpiedice s-o desfaci. Ai promis să urzeşti, şi asta faci. Fapta ta nu-i minciună, ci politică. Asta-i o parte din drepturile tale de cârmuitoare, de Doamnă. Nu te dai-napoi din faţa făgăduielii de a ţese, d o despleteşti fiindcă asta nu intră-n conflict cu obligaţiile tale.” Euriclea n-a povăţuit-o: „Saboteaz-o!” Euriclea i-a spus: „Am impresia că mai sunt încă fire prea groase. Iartă-mi obrăznicia, ştii, ochii-s de vină!” Ţesătoarea i-a răspuns că ea însăşi a avut impresia că Pânza nu era uniformă. Era un drept al ei de a gândi astfel. Nu era absolut sigură, dar pentru mai multă siguranţă o deşira: pentru ca Laerte să aibă un giulgiu potrivit şi neted. Şi ca Noră putea spune: „Oare nu-i vrednic de-un giulgiu de cea mai bună calitate? Doar a fost cândva primul bărbat din Itaca!”

Noaptea stăteau acolo şi deşirau. Chipul Penelopei, Ţesătoarea-Adormită, purta o expresie îndureratã: ea desţesea o parte din viitorul ei, din fericirea ei poate, din pacea pe care o putea găsi alături de un nou soţ. Se poate interpreta şi în felul acesta.

Dar Euriclea, umila, prearemarcabila Bătrână, zâmbea în lumina nesigură dată de tortele fumegânde. Nu în fiecare noapte; totuşi, din când în când, Ţesătoarea despletea. Pânza se lungea, creştea neîndoielnic, însă fără spor.

Aşa cum s-a mai spus, n-au prins-o decât în al treilea an.

*

Într-o dimineaţă, la picioarele scării de la Apartamentele Femeilor, Comitetul şi-a făcut apariţia, iar Penelopa le ieşi în întâmpinare coborând până la jumătatea scării.

— Doamnă, Înălţimea-voastră, preaexcelentă Ţesătoare,

se porni Antinou, după ce cei trei se-ndreptară din şale. Nu ne-ndoim de nevinovăţia gândului Măriei-tale, dar am fost delegaţi, prin vot unanim, să venim cu o întrebare pe care-o aşezăm la picioarele domniei-tale. Luminăţia-ta poate nesocoti întrebarea noastră care, totuşi, în forma ei cea mai primitivă sun-aşa: „Oare Domnia-ta are ştire de faptul că, prin oraş, toată lumea vorbeşte cum că războiul domniei-tale ţese noaptea d-a-ndăratelea?”

— Domnule, la urechile mele n-au ajuns niciodată asemenea vorbe, replică Penelopa, şi pe bună dreptate,

— Noi avem o umilă rugăminte către Măria-ta, rosti Antinou, şi încă o dată el, Eurimah şi Amfinom se frânseră din şale, până aproape de pământ; în acele plecăciuni ale lor se afla multă ironie, chiar batjocură.

— Sunt numai urechi, replică ea.

— Deoarece sănătatea venerabilului Laerte se pare că se-mbunătăţeşte în chip fericit şi suspect, şi cum giulgiul ce-i este hărăzit şi care cu siguranţă este foarte mare, cu toate că probabil nu-ndestulător de mare, nu prea are la ce servi pentru următorii câţiva ani, am hotărât s-o rugăm pe Măria-ta să-şi cruţe puterile şi să nu-şi irosească strălucita frumuseţe feminină cu ţesutul, ci, în schimb, să-şi aleagă un soţ dintre noi.

— Am făgăduit să ţes mai întâi Giulgiul, răspunse, cu semeţie. Sunt obişnuită să-mi ţin făgăduielile.

— Nu punem deloc la-ndoială aşa ceva, zise Antinou, plecându-se a treia oară. Nu vrem altceva decât s-o uşurăm pe Înălţimea-voastră de o activitate istovitoare.

— Sunt nora lui Laerte, replică Penelopa.

— El este coborâtor din zei; după toate aparenţele va trăi cât pământul, grăi Antinou. Dorinţa noastră fierbinte este ca cereştile mânuţe ale Înălţimei-voastre să nu se istovească cu astfel de lucruri, din moment ce Înălţimea-voastră îşi va alege, fără zăbavă, un soţ dintre noi.

— Am făcut o făgăduială şi am de gând să mi-o ţin.

— Ştim, ştim, vorbi el, cu un rânjet de batjocură absolut sfruntată. Nimeni nu se-ndoieşte. Cu toţii avem încredere în Domnia-ta. Dar, temători fiind ca nu cumva munca plină de

sârg să istovească peste măsură strălucita minte a Luminăţiei-tale, am discutat chestiunea cu venerabilul Icarius, tatăl Domniei-tale.

În acea clipă a înţeles – vai, nu! pricepuse încă de mult – că o prinseseră, că o ajutaseră să fie prinsă.

Le-ntoarse spatele şi urcă trei-patru trepte pe scară. Ei au fost manieraţi, nu i-au tălmăcit gestul ca o concediere, ci rămaseră în aşteptare. Se prea poate ca scena aceea, care în anumite privinţe era opera lor, creaţia şi lucrătura lor, să-i bucure.

Când se răsuci din nou, aruncându-le priviri dispreţuitoare, cei trei se-ndoiră din şale ascultându-i cu atenţie cuvintele.

— Câte zile am la dispoziţie?

Ştiau că oricum avea să ridice preţul.

— Ne-am gândit la zece, rosti Antinou.

— Acum mai faceţi şi pe glumeţii, spuse şi zâmbi. Domnilor, zău că aveţi simţul umorului!

— Aşteptăm toţi cu nerăbdare, consumaţi de flăcările dragostei, adăugă Antinou. Câte zile propune Înălţimea-ta?

— Cincizeci de zile, zise ea.

— Niciuna peste douăzeci, replică Antinou.

— Aş putea coborî la patruzeci, spuse ea.

— Iar noi, trădători ai misiunii ce ne-a fost încredinţată, îi acordăm Doamnei douăzeci şi cinci, îi răspunse Antinou.

Penelopa îşi dădu seama că ajunsese la limită. „De mi-o merge, bine, de nu...” îşi spuse-n gând, cu un dublu sentiment de disperare – şi hai să zicem – de bucurie.

— Treizeci de zile, rosti ea.

Se înclinară în tăcere şi rămaseră pe loc până ce Penelopa urcă toate treptele.

Şi acolo s-a oprit războiul de ţesut al Penelopei.

Purtat de vânt şi valuri

Vântul sufla de la apus; curentul îl purta tot către soare-răsare. Nu s-a putut plânge de vreme. Pentru a se pune, bine cu Cei-puternici şi pentru a le arăta recunoştinţă, a spus cu voce tare:

„Nu te poţi plânge de vreme.”

În primele câteva ore nu s-a mişcat prea mult. Şedea destul de confortabil în micul ţarc, cu mâna încleştată pe vâsla de cârmit. A ascultat murmurul apei, veşnica bolboroseală se prelingea de-a lungul plutei, începând cu plescăituri şi plesnituri la capătul retezat al provei, şopotind şi clipocind pe laturi, sporovăind dimprejurul palei late a cârmei. Plănuise la început să-şi dureze o cârmă mai bună, mai sigură, dar i-ar fi răpit mult prea mult timp. Era zorit; un imbold lăuntric îl mâna din urmă, ca şi cum tot ce se-ntâmplase în ultimii şapte ani – puţinul ce se-ntâmplase – i se-ngrămădea în faţă. Trebuia să-şi croiască drum cu forţa prin grămadă, să răzbească dincolo, acolo unde fiinţe muritoare îşi duceau traiul.

„Nu te poţi plânge de vreme”, rosti încă o dată, cătând pieziş la soarele dimineţii. Mai târziu, în cursul zilei, avea să-l aibă de-a dreapta lui.

„Ar fi cu păcat să te plângi de vreme”, rosti el.

Marea era pustie. Ştia că oamenii aveau corăbii sprintene, că rătăceau îndelung pe apele mării, pornindu-se din insulele de la miazănoapte şi miazăzi şi din limanurile ţărmurilor stâncoase cu golfuri adânci. Probabil se mai aflau încă pe mare, călătorind în scopuri neguţătoreşti sau de alt soi, cu toate că anotimpul prielnic navigaţiei se apropia de sfârşit. Urcau plutind prin Strâmtoarea rămasă-n urmă, apoi către Ţara Cositorului şi Ţărmul Negurilor, tărâmul Atlanţilor din basmele corăbierilor.

Când îşi răsuci capul, văzu că promontoriul Ei dispăruse deja; se afundase sub orizontul apelor, dar dincolo de orizont se-nălţau munţii părintelui ei, cu crestele argintii învăluite în nori. Drept în faţă şi pe ambele laturi, se

desfăşurau noianuri de ape necunoscute şi uitate, totuşi, în urma lui se mai afla încă o fâşie îngustă de gânduri, de amintiri, şi se întindea ca seva unui copac de care auzise că nu se-ntărea niciodată pe de-a-ntregul – se lungea în fire fine ca o zdravănă pânză de păianjen. Poate că în curând avea să se frângă, iar realitatea palpabilă a celor şapte ani, colina, valea, nimfa, „avea să se afunde în lumea viselor, printre lucruri ce nu se petrecuseră niciodată. În faţă se-ntindea cealaltă realitate, zorii unei realităţi, aceea ce urma să i se-ntâmple lui şi lumii muritorilor, către care se îndrepta acum.

Îşi aminti că, odinioară, când vâslaşii cei-neînrobiţi îşi schimbau locurile la vâsle într-o corabie cu care călătorea el, unul dintre marinari s-a prăvălit în apă şi s-a-necat. Mai avea încă în faţa ochilor chipul omului. A strigat, apa i-a umplut gura, a-nţepenit şi s-a dus la fund, înainte ca ei să aibă timp să-l ajute. Dac-ar fi dorit, şi-ar fi amintit numele lui într-o clipă. Nu fusese un om bun. Acum se afla în, împărăţia Nălucilor: o nălucă neputincioasă. Îi trecu prin minte că, de fapt:, avea în locul ăla o grămadă de cunoscuţi.

La amiază mestecă o bucată din carnea friptă şi dădu pe gât câteva guri de apă. Briza suflă fără răgaz, umflând vela, fâlfâind tenda pe care o-ntinsese deasupra capului. Briza se statornici suflând dinspre apus; hula de-abia se simţea. Pluta urca şi cobora molcom; din când în când, apa ţâşnea printre trunchiuri pleoscăind, împroşcând în sus, umezind cordajul parapetului. Încinse de soare, bârnele plutei-emanau aburi. Stătea pe jumătate culcat pe banca de la cârmă, iscodind cu grijă palonierul şi vela; era umflată bine, era ca stomacul unui bărbat bine hrănit, plin de speranţe; se bomba către viitor. Legase strâns şcotele de ţăruşii, de la ambele capete ale băncii: chingile scârţiiră, un sunet îndepărtat aparţinând trecutului, alte scârţâituri s-au auzit de la despicătura pentru vâsla de cârmit. L-a furat somnul, s-a trezit brusc în clipa când chinga vâslei i se-nfăşură strâns în jurul braţului. Îndelungi popasuri de vreme şi ie-a petrecut moţăind. Când Helios se pogon şi mai mult către

apus, trase tenda în jos puţin mai, către pupa. Pescăruşi s-au rotit deasupra lui, scoţând ţipete ascuţite; aveau să-l însoţească multă vreme pe căile lor, printre marile insule şi nenumăratele meleaguri. Un banc de toni îi reteză calea, prin faţă, îndreptându-se către miazăzi, vreme îndelungată a rămas cu ochii pironiţi pe scânteierea lor.

*

Eu sunt Anticlea, mama ta, a spus ea.

— Ştiu, Mamă, răspunse, solemn. În pieptul său, o voce a strigat: „Mamă! Nu pleca; rămâi aici, cu mine. Sunt atât de singur în împărăţia morţii tale!”

— Trebuie să mă laşi să beau din ofranda de sânge, fiule.

A încercat s-o împiedice. A îmbrâncit-o şi ea a dispărut ca un fum. Trupuri de abur se îngrămădiră în juru-i şi pe marginea gropii în care se afla sângele animalului jertfit; era învăluit în norul de umbre. S-a aflat în picioare în mijlocul norului şi a apărat balta de sânge negru.

— Ne e sete, a grăit norul.

Dar sângele jertfei îi aparţinea, era sângele recoltat de el, izbânde adunate-ntr-o mică baltă neagră. El era stăpânul sângelui; avea putere asupra acelui sânge.

— N-are voie să bea decât Prorocul, a grăit el. Numai Tiresias are voie să bea ca să poată rosti adevărul.

— Cum ai ajuns aici? se auzi vocea cuiva. Aici la porţile Infernului?

N-a putut spune că-i mort, dar nici că era viu. Era pe cale de-a muri sau de-a fi adus pe lume. Se afla acolo; într-o vizită la hotarul unui tărâm.

— Voi da răspuns altădată, când voi afla cum s-a-ntâmplat, li se adresă el umbrelor. Acum doresc să cunosc viitorul. Acum vreau să aflu de petrecute întâmplări.

Atunci Tiresias se desprinse din nor şi dobândi înfăţişare de muritor. Barba bătrânului era de muritor; ochii pustii erau de muritor şi mâinile-i tremurânde i-au fost de muritor când se aplecă la pământ şi bău cu sorbituri îmbăloşate.

Carul lui Helios străbătuse o bună bucată de drum şi se

afla mai jos, pe cer. Pluta îşi păstra direcţia. Desluşi doar anevoie ţărmurile muntoase de la miazăzi. Îmbucă din nou şi sorbi puţin vin îndoit cu apă. Când se porni către prova, la cutia de alimente, simţi şi mai limpede unduirea plutei. Existenţa îi era mărginită de suprafaţa plutitoare. Cum lenevea aşa, cu mintea goală de după masă, îi veni un gând: „De-ar fi fost să mi se facă rău de mare, ar fi trebuit să fiu deja bolnav. Sunt atâţi ani de când n-am mai fost pe mare.” Încercă să-şi ocupe mintea cu gânduri despre mare, despre truda corăbierului; cercetă vela, înstruni scotele, lăsând vâsla de cârmuit să se târâie în chinga ei. Încercă să stabilească dacă vântul îşi schimbase cât de cât direcţia. Dar nu a fost în stare să izgonească visul. Rosti în gând: „N-o să-ncerc să-l tălmăcesc.” Şi cu voce tare: „Briza se menţine. Astăzi a fost o vreme straşnică pentru navigaţie. Absolut straşnică.”

Puse direcţia pe sud-est şi, având de-a dreapta soarele amurgului, se porni să coboare oblic, în direcţia ţărmului, în întâmpinarea brizei continentale. Nu intenţiona să debarce în noaptea aceea, ci următoarea. Piscurile munţilor străluceau ca argintul, apoi devenim galben-roşietice ca aurul din Pont sau Creta, după care se-ntunecară spre roşu, iar Helios se cufundă în mare, departe, îndărătul lui. Vela fâlfâi în bătaia brizei dinspre, uscat; cârmi din nou către răsărit, către beznele nopţii. Stelele se aprinseră una după alta şi în grupuri; îşi aţinti privirile în sus, către uluitoarea lor reţea, aşa cum făcuse în timpul anilor petrecuţi cu Ea, repunând încetişor formele de zeităţi şi animale pe poziţiile corecte. Îl izolă pe Văcar[7], cel cu steaua strălucitoare la capul toiagului îndreptat către marea de jos. Mult deasupra lui se aña cârdul Pleiadelor. Readuse Ursa Mare în stânga: urma s-o ţină acolo pe toată durata călătoriei. Deschise lada şi-şi aşeză pe umeri o manta din lână; acum frigul se înteţise, noaptea şi toamna fiind prin preajmă. Îmbucă nişte carne şi bău câteva guri de vin.

Timp de câteva ore adăsta aproape nemişcat. Mâna stângă i s-a sprijinit pe vâsla de cârmit, dreapta îi era

[7] *Bootes* – numit şi Arcturos, „păzitorul Ursei” (n.t.).

aşezată pe genunchi. Din când în când îşi îndepărtă părul de pe frunte şi-şi înfăşură mai strâns mantia în jurul pieptului şi picioarelor. Un curent de aer cobora către el de la velă. „Poate m-aleg cu o durere de cap ca atunci la...”

Se afla sus pe zidul Troiei, privind către uliţele de la picioarele sale.

Atunci, în acea seară, l-au ucis pe copilul Astianax.

„Nu, nu eu, rosti în cuget, Războiul l-a ucis pe copil; Ares i-a ucis pe toţi. Noi am fost armele puse în slujba Războiului. Războiul a făcut din noi ce-a vrut. Ne-a folosit pentru a dobândi biruinţa, pentru a asalta şi ocupa oraşe prin forţă şi viclenie, pentru a ucide copii.”

Îşi înălţă capul. Stelele se aflau la locul lor. Luna răsărise la miazăzi; lumina ei se întindea într-o fâşie lată, aurie, de-a curmezişul mării şi strălucea alb pe stâncile ţărmului. Briza începu să sufle din nou chiar dinspre apus. Căscă o gură imensă înghiţind aer; căscatul îi umplu toracele însufleţindu-i mădularele. Îşi întinse picioarele. Urechile îi vâjâiau; oboseala îi apăsa fruntea. Un răstimp a rămas astfel întrebându-se oare cum era în realitate acolo, în apusul depărtărilor, cel aflat la mare distanţă, dincolo de Strâmtoare, în ţara Hesperidelor, Ispanica, în Ţara Cositorului cu ţărmuri neguroase şi curente stârnite de maree. Şi încă şi mai departe înspre întinderile oceanului, şi către miazănoapte, spre ţărmurile înspăimântătoare ale lui Boreas, de care se povesteşte numai în străvechi basme. N-avea cum să mai ajungă acolo, acum era mult prea bătrân.

„Niciodată n-am să fiu în stare să le povestesc despre toate prin câte-am trecut. N-ar crede în adevărul spuselor mele. Ar fi adevărat numai până la Troia. Ar fi adevărat numai până la cearta iscată între Agamemnon şi Menelau cu privire la-ntoarcerea în patrie. Restul n-ar mai fi adevărul. Acasă? Poate că eu nici nu mai exist pentru ei. Într-adevăr, ei mă consideră cel-dus-de-acasă, cel mult căutat şi-ndelung aşteptat. Dar nu un bărbat ce se-ntoarce acasă, aşa ceva nu vor crede. De-ai fi nevoit să le povesteşti petrecutele întâmplări, ar trebui să le prefaci în ceva hazliu şi de mirare. Ce bine-ar fi să poţi evita nălucile

trecutului. Şapte ani am fost cu Ea. Înrobit? «Într-adevăr am fost înrobit; n-am izbutit să scap de-acolo; nu m-ar fi lăsat să plec.» Aşa ceva le poţi spune. Iată cum poţi să le povesteşti. Însă nu le poţi grăi astfel: «Şapte ani am fost înrobit trupului ei, coapselor, parfumului ei». «Am fost eliberat» – asta ai putea să le spui. Zeii Atotputernici voiesc să mă aflu departe de acel loc, întors în toiul harţelor politice. Iar ceea ce se află dincolo de dorurile mele, gândul din cugetul meu îmi spune c-ar fi bine şi folositor pentru mine să mă-ntorc acasă, să fiu din nou cârmuitorul Itacăi. De-aş fi întrebat, aş putea grăi: «Cel-de-sus mi-au dăruit libertatea». Dar n-am cum să le spun: «Eu voiam să rămân cu ea. N-am vrut să fiu eliberat. De fapt, ea a fost obligată să mă izgonească». Totuşi aş putea să le povestesc c-am fost înrobit înainte de-a ajunge acolo, am trecut şi prin aşa ceva. «Domnilor, de-aţi şti prin ce aventuri am trecut! de toate soiurile!» În schimb n-aş fi-n stare să le spun: «Am fost în împărăţia Morţii şi Desperării. După care am ajuns la ea. Alături de ea, am fost fericit. Înainte de-a ajunge la ea, am fost pe Tărâmul Nefericirii şi-al Morţii, la fruntariile Infernului, la năluci». «O, ce aventură, ce straşnică poveste de corăbier! ar zice ei. Trebuie neapărat să ne povesteşti! Mai bea o cupă şi povesteşte-ne!»...”

*

Înţeleptul din Teba se desprinse din norul de năluci, prinse formă, înaintă târşindu-şi picioarele şi se aplecă peste balta de sânge. Trosnind şi scârţâind din mădulare ca un greement uscat. Adulmecă nectarul lăptos, vinul dulce pentru sacrificii şi făina albă pentru ofrande ce se afla presărată pe marginile gropii; îşi apucă barba şi se porni să lipăie din baltă.

— Acum vorbeşte-mi despre viitor, Tiresias.

— Mulţam, rosti bătrânul, straşnic sânge,

— Da, am sacrificat un berbec negru şi-o oaie neagră. Dacă-mi spui tot ce-are să mi se-ntâmple, am să-ţi jertfesc a vacă stearpă, din vitele mele cele mai bune când mă voi

fi-ntors acasă.

— A fost un sânge straşnic. Ce vrei să ştii?

— Totul, bărbat înţelept din Teba.

Bătrânul fu foarte măgulit; barba îi tremură, înghiţi hulpav acel: „bărbat înţelept din Teba”, cum înghiţise prinosul de sânge.

— Da, da, zise, ridicându-şi neputincios chipul livid, subţiat, de nălucă; ochii săi cei înceţoşaţi n-au văzut nimic, şi nici n-au reflectat altceva decât sânge şi năluci.

— De fapt, tu ştii totul, pribeag itacan, nu-i aşa?

— Da. Totuşi vreau să-mi adevereşti ce ştiu eu. Vreau s-ascult prorocirea rostită de vocea ta, care-i vocea zeilor.

— Ho-ho, chicoti bătrânul înghiţind acel: „care-i vocea zeilor.” Prea exagerezi, grăi el cu modestie. Ce vrei să-ţi adeveresc? Şi cum ai ajuns la această nenorocită văgăună, dincolo de viaţa muritorilor?

El a căutat să se exprime cu vorbe alese.

— Trebuie să-ţi spun, se porni el, că Ea, slăvită zeiţă Circe, pe la care-am ospeţit împreună cu marinarii mei, viteji şi eroi fără seamăn, ne-a trimis la fruntariile Infernului, ne-a adus aici, aproape de împărăţia Morţii, doar de probă. Ne-a încărcat în barca neagră-smolită. („Acum trebuie să mint, să sune dramatic”, rosti în gând, cu viclenie, cu sânge rece.) Unul dintre camarazii noştri, un tânăr – Elpenor, pe nume – s-a-mbătat în ultima zi a şederii noastre acolo şi s-a urcat pe acoperiş, pe casa ei cea-primitoare, cea-tihnită, a călcat alături de scară, a căzut şi şi-a frânt gâtul. A fost un regretabil accident. Dar slăvită zeiţă care locuia în acea vestită şi frumoasă casă, pe minunata Insulă-cu-Vulturică, fermecătoarea Circe a fost vrăjită de tânăr. I-a folosit trupul pentru a şi-l desfăta pe-al ei. L-a devorat cu trupul ei zeiesc, l-a sorbit cu ochii ei divini. Când tânărul a căzut de pe scară, după ce băuse prea mult vin – sau poate din cauză că i se năzărise că putea să meargă prin aer? – atunci n-a mai fost în stare să-i potolească nici foamea trupului, nici setea ochilor. Mânia zeiţei s-a ridicat în patru labe, ca un leu de pe Ţărmul Depărtat, o sălbatică fiară a Depărtării, cu fălci nemiloase, labe puternice şi ascuţite gheare. Ne-a

expediat pe toţi aici, pe mine şi pe tovarăşii mei: „...căraţi-vă fără preget!” Ştiu însă că nu trebuie să rămânem în ăst loc. Soţii mei se află în aşteptare, nu prea aproape de Hotar. Am primit poruncă să o-ntreb pe cea mai înţeleaptă dintre toate nălucile de soarta ce m-aşteaptă, despre care poate că ştiu deja câta ceva. Ce vreau eu să-mi povesteşti din nou, Tiresias, este ursita mea. Am coborât pe fluviu într-o barcă ce-i învoită să se-ntoarcă, să facă drumul îndărăt, la viaţa cea pământeană. Poţi să ne socoteşti drept morţi-de-probă.

— În ce-l priveşte pe Elpenor, minţi, grăi bătrânul ghicitor din Teba. Sunt mort de-atât amar de vreme, încât pot desluşi din văzduh minciuna cuiva: văzduhul capătă un gust amar. Trebuie să mai trag o duşcă, să scap de gustul ăst-atât de-amar.

Se frânse din şale până la pământ, trosnind din toate-ncheieturile, înghiţind hulpav câteva guri de sânge. Când îşi îndreptă spatele şi-şi linse barba, se porni să prorocească. Vorbele profetice curgeau de la sine, i se scurgeau din gură ca balele, i se prelingeau din barbă – precum o salivă amarnică.

— Te vei învrăjbi cu Soarele, Călătorule. Cirezile de boi ce le are Helios în Trinacria vor fi una dintre căile pe care te-o ajunge nefericirea. Îi vei pierde pe toţi soţii tăi, şi ai s-ajungi cea mai însingurată făptură de pe faţa pământului. Călătoria ta va dura o veşnicie, ai să fii silit să te rătăceşti adânc înlăuntrul tău, împotriva voinţei tale. Pic cu picătură va trebui să bei sângele tuturor bărbaţilor şi copiilor pe care i-ai risipit, şi gustul n-o să-ţi placă. Toate trupurile pe care le-ai deschis cu lance şi spadă, cu săgeată şi cuţit, cu ghioagă şi piatră, te vor scălda în sângele lor. Te-or pârjoli pe tine, sclav al lui Ares. Ai să te-ascunzi la sân de femeie şi-n îmbrăţişarea Basmelor şi Vorbelor-neadevărate, şi atunci când ai să uiţi totul, se va-nălţa din adâncimile tale un fel de poruncă, şi o poruncă va să-ţi vină şi din afară, stârnindu-ţi aducerile-aminte despre tot şi toate. Ai să fii trimis acasă cu poruncă tocmai atunci când nu vei mai voi să-o iei pe drumul întoarcerii. Iată-ţi Ursita.

— Ştiam, rosti el. N-am vrut decât să mi-o adevereşti.

— Eşti vândut oamenilor, te afli în puterea lor ca şi-n aceea a Celor-de-sus. Da, te afli în puterea zeilor, şi ei se folosesc de pământeni pentru a te ţine în lanţurile lor. Te leagă cu sânge; picioarele tale vor împroşca sânge de muritori.

— Ştiam şi asta, rosti. Voiam doar să mi-o adevereşti. Şi oare nu voi mai cunoaşte, fericirea?

— Când îţi vei fi pus la o parte lancea, şi spada, şi securea cu tăişuri îngemănate într-un cotlon întunecat, unde să le-ngroape pulberea, atunci vei apuca o vâslă cu pala lată şi vei rătăci fără zăbavă până vei ajunge la un neam ce n-are nicio ştire despre mare – adică, un neam de oameni ce nu pun sare-n bucatele ce le mâncă, şi care nu ştiu nimic despre navele cu-obraji-de-purpură, mânjite de sânge, despre negre şi sprintene corăbii şi despre vâslele ce dau avânt navei peste talazurile mării. Dacă-atunci te-o-ntâmpina un bărbat ce-o să te-ntrebe de-i cazma ce porţi pe umăr, ai să-i răspunzi că este, şi-ai să te porneşti să scurmi pământul cu vâsla ta. Atunci poate afla-vei fericirea. Poate că fericirea zace ascunsă în chiar acel loc. Atunci poate ai să te ridici din însingurarea ta şi-ai să soseşti printre fiinţele ce sapă pământul cu cazmale simple, în căutarea fericirii, ce nu-şi croiesc fericirea cu săbii sau lăncii în trupurile altor oameni. Atunci poate vei deveni un om cu desăvârşire nou, primul dintr-o nouă rasă.

— Cu mult, mult în urmă, grăi el, şi eu am cugetat la aşa ceva. Dar înainte de a mă porni să bat drumuri peste văi şi dealuri, în căutarea pământului fertil, cel potrivit pentru lopata mea de lemn, înţeleg că n-am încotro şi trebuie să mă-ntorc acasă?

— Trebuie şi iarăşi trebuie! vorbi bătrânul, trosnind ca pergamentul.

— Adică începutul trebuie să-l fac cu oamenii de pe glia ce-mi este cunoscută?

— Chestiunea nu mă mai interesează, rosti venerabilul Tiresias. Mulţumesc pentru sânge, a fost un sânge straşnic. Nu uita de vaca stearpă şi de oaia ce trebuie să le jertfeşti

când ajungi acasă. Viaţa-i mai uşoară când primeşti ofrande; pentru noi este o neînsemnată distracţie. Să cugeţi că cineva le-aduce ofrande zeilor întru pomenirea numelui tău! Că oamenii te pomenesc!

— Cum am să mor, când voi muri cu-adevărat?

— Ştii tu cum. Moartea, cel puţin, nu-ţi va sosi de la Poseidon. Nu de la mare ţi se va trage moartea.

— Da, ştiu – nu de la mare; cu toate-astea, de multe ori am să trăiesc experienţa morţii pe mare. Aş dori să-mi adevereşti şi asta.

— De-ţi vei purta de grijă, vei spori-n greutate şi-ai să te-ngraşi. Gândul de nu-ţi va zăbovi prea-ndelung asupra celor de-tine trăite, poate te vei ferici. Într-o zi ai să te trezeşti aici, râvnind după sacrificii, să poţi bea sânge jertfit, la fel ca noi toţi ceilalţi.

Bătrânul se mistui printre celelalte năluci. Din depărtare răzbi vuietul unui fluviu. Ortacii lui, cei ce zăboveau în picioare pe malul fluviului, îl strigară. Auzea zgârciurile moşneagului scârţâind asemeni unor chingi din piele uscată, în mijlocul norului de năluci. O suflare îngheţată se stârni dinspre sălaşurile zeului Hades, o piezişă şi ticăloasă suflare: până şi asta trosnea de la reumatismele, bătrâneţii.

*

Somnul l-a furat de câteva ori în timpul nopţii, scurte răstimpuri de somn între semnale de alarmă fluturate de velă. Vânturile dinspre uscat şi dinspre insulele cele mari se-nvălmăşeau în acel loc, scurgându-se laolaltă către soare-răsare. Mută transversal vâsla de cârmit, de la stânga la dreapta, iscodi cerul rătăcitor, alunecă în lungul indicatorului nestatornic format de fâşia luminii de lună. Se trezi a doua oară când soarele răsărise în faţa lui izgonind vânturile dinspre miazăzi şi miazănoapte, mânându-le mai departe, către insulele cele mari din depărtări; apoi soarele întâmpină briza statornică de la apus, învăluri uşor apa, dezvăluind berbeci ca neaua, luminând-o palid, apoi auriu, apoi sângeriu – şi astfel purpura zorilor începu să se

preschimbe în albastrul zilei. Viră pluta pentru a avea carul soarelui suitor-pe-cer drept în faţă.

Pescăruşi, rândunici-de-mare şi păsări mai mari zburau deasupra somnolenţei sale. Când s-a ridicat în picioare să-şi dezmorţească oasele şi să-şi uşureze băşica, iscodi îndelung ţărmul aflat mult mai aproape decât noaptea trecută.

„Astăzi va fi o vreme minunată, fără cusur, rosti ei, cu voce tare. Te salut umil şi plin de recunoştinţă, Helios. Pe sub arcul blând al rătăcirilor tale, îmi urmez mai departe călătoria cea tihnită. Cu fiecare-bătaie de inimă, gândul mi se-ndreaptă către tine, Helios. Chibzuiesc la nişte minunate jertfe cu care te voi cinsti când voi avea prilejul. Când voi fi ajuns pe pământ, după tihnita mea călătorie.”

Imediat ce rosti cuvintele, simţi pe limbă gust de cocleală. A fost nevoit să facă puţină agitaţie în legătură cu ei, chiar dacă, probabil, nu aveau timp de tras cu urechea. Se îndoi din mijloc, îşi umplu căuşul palmei cu apă, frecându-şi-o peste frunte; apa i se prelinse pe obraji şi-n jos, în barba deja ţeapănă de la sare. Cu o dimineaţă în urmă, făcuse ultima baie fierbinte în casa Ei. Orice adiere de parfumuri şi uleiuri mirositoare se evaporase. „Nu miros decât a mare, miros ca un corăbier, în curând gustul de ulei de peşte va fi singurul pe limba mea.” Îşi scoase tunica şi se spălă. Apa era înviorătoare, nu rece, totuşi răcoroasă; se regăsea în ea prospeţimea mării din nopţile de vară târzie. Priponi vâsla-cârmă cu chinga şi, gol-puşcă, se plimbă pe plută înainte şi-napoi, în sus şi-n jos, verifică straiurile, struni vela, se aşeză pe lada cu alimente, îmbucă iscodind piscurile de la sud-vest, pe care zăpada strălucea galbenă în lumina zorilor, daurită-de-Helios, ca şi culmile poleite cu aur de la miazăzi. Atât ruta cât şi harta locurilor se afla în mintea sa. Trebuia să-mbrăţişeze coasta până ce marea avea să i se deschidă către miazăzi, într-o curbă uriaşă. Apoi avea să-şi croiască drum pieziş, urcând către insula Trinacria, îmbrăţişându-i ţărmul de la miazăzi, să se-abată pe după pintenul de la miazăzi al ostrovului cu-trei-colţuri, făcând, în acelaşi timp, cu gândul şi cu trupul o adâncă

plecăciune intru cinstirea lui Helios şi a multor altora dintre Cei-atotputernici, după care avea să vireze aproximativ către nord-est, ieşind în larg să străbată Marea Ionică, cea-înfricoşătoare, în drum către insulele aflate în faţa coastelor Acarnaniei.

— Nemaipomenit noroc am avut cu vremea, rosti, cu voce tare.

12

Palas Atena

Euriclea încetase să mai viseze sau, cu alte cuvinte, fura visele ce-i soseau noaptea şi care, în realitate, erau proprietatea casei. În schimb, a remarcat anumite lucruri neînsemnate, ceea ce, lucru destul de uimitor, nu mai făcuse niciodată până atunci. De pildă a observat că Fiul se maturizase în perioada anilor de ţesătorie şi-i aduse la cunoştinţă stăpânei descoperirea ca şi cum ar fi fost o noutate.

— Cum se mai duc anii!

— Ce vrei să spui cu asta, Euriclea?

— Fireşte, ştiu că nu-s decât o femeie proastă, de fapt nu-s în stare nici să gândesc, nici să chibzuiesc; nu-s în stare nici măcar să rostesc, aşa cum se cuvine, vorbele, şi m-au lăsat atât urechile, cât şi ochii – nu-s altceva decât un bătrân sac cu oase! Şi totuşi, azi dimineaţă, mi s-a-ntâmplat – din senin, cu totul neprevăzut, fără nicio intenţie din partea mea, şi numai din cauza nefericitelor mele picioare bolânde şi istovite – mi s-a-ntâmplat să mă aşez pe-o bancă, în curtea interioară, şi să-i cercetez pe cei ce soseau şi plecau. Şi iată că-l văd pe Telemah în poartă. Nemaipomenit cât de nalt şi bărbat s-a făcut. De stai sa chibzuieşti ce băieţel era nu cu mult în urmă – da, acum

câţiva ani.

— Şi eu am băgat de seamă, rosti Penelopa, cu prudenţă. Ce-ţi mai trece prin minte, acum?

De când încetase să mai urzească, Penelopa era capabilă să fie destul de prost dispusă; acum, până şi supravegherea activităţilor industriale – torsul şi ţesătoriile – se părea că o plictiseşte.

Îngrozită, bătrâna respinse cu un gest sugestia Penelopei.

— Să-mi treacă prin minte? Ca şi cum aş avea vreun dram de minte! Nu-s în stare să gândesc nici două gânduri; în sfârşit, două, poate, în niciun caz patru sau cinci. În sfârşit, poate că de m-aş forţa zdravăn, aş putea scorni şapte-opt, cel mult douăsprezece, însă numai cu-ndelungi răstimpuri între ele.

— Şi-acum ce pofteşti să-mi spui? o-ntrebă Stăpâna, cu răceală.

— Umblă vorba că Telemah s-a pornit pe cuvântări, da, da, s-a pornit să discute fel de fel, în acest chip jucându-şi rolul. Va ajunge o persoană foarte importantă.

— Prostii! a rostit Penelopa.

— Ah, da, zise bătrâna. Mult timp nu prea are la dispoziţie.

La auzul acestor cuvinte, Penelopa fu cuprinsă de mânie, oricum i-o reteză:

— Zeilor, ce baborniţă nătângă şi ştirbă poţi fi, zise.

— Da, sunt o neghioabă, aşa e, rosti bătrâna. În clipa de faţă de-abia de-s stăpână pe cugetul meu. Ar trebui să mi se ferece gura-n curele, cu noduri zeieşti. Şi-apoi, chiar la noduri m-a dus gândul. Mi-a trecut prin cap că-n zilele noastre iscusinţa de-a lega noduri e în declin; acum oamenii poftesc ivăre de lemn, cârlige de aramă şi tot soiul de bazaconii; acum nu se mulţumesc cu ce-i vechi.

— Ce vrei să spui? grăi Stăpâna, pe un ton mai îngăduitor.

— Laerte era-n stare să-ntocmească noduri pe care nimeni – în afară de el şi (un suspin) fiul său, Preaslăvitul Absent – nu izbutea să le desfacă. Acelea erau noduri

deprinse în Creta sau la fenicienii din Sidon sau din Tir, sau cine ştie de pe unde. Şi fiu-său dobândise de la el iscusinţa de-a le face. Dar acum? De pildă, cunoaşte Telemah măcar un nod mai acătării? Nu, tineretul din zilele noastre umblă mult prea puţin pe căi de ape. Parcă n-ar avea nicio plăcere să călătorească. Când eram eu junǎ...

— „În zilele noastre”, „în zilele noastre” – altceva decât „în zilele noastre” – şi ce minunăţie a fost lumea odinioară! nu mai ştii, exclamă Cea-de-vârstă-mijlocie. Îmi imaginez că n-a fost chiar aşa de distractiv pe-acea vreme!

Euriclea nu era persoana căreia-să i se-nchidă gura când voia să dea glas părerii personale despre o chestiune, care fu următoarea:

— Fireşte, multe sunt mai bune acum. Să cugetăm numai la o roabă nevrednica aşa ca mine! În zilele noastre mi-e îngăduit să grăiesc absolut – sau aproape absolut – pe faţă cu Măria-ta; limba mea cea poticnită, buzele mele celeplesnite, vocea cârâită au învoire să se facă auzite. Odinioară îi retezau pur şi simplu – vşt! – capul pe laviţa măcelarului, i se scoteau inima, ficatul şi rinichii, şi la groapa de gunoaie cu ele! Nu dura decât o clipă.

— Pfui! Ce lucruri poţi să rosteşti! exclamă Penelopa, râzând. E de-ajuns să te cutremuri!

— Da, era groaznic, într-adevăr, recunoscu bătrâna. Totuşi, orice-ai zice, oamenii învăţau anumite lucruri. Iar eu, în ce-o priveşte pe umila mea persoană, cuget că tinerii obişnuiau să călătorească mai mult. Îmi amintesc prea bine... nu, n-am să rostesc niciun nume. Însă, oricum, ei au plecat de-acasă şi-au avut norocul să deprindă folositoare lucruri. S-au călătorit pe la prietenii părinţilor – pe continent, de pildă. Tinerii din zilele noastre nu fac altceva decât să şadă la masă, sau se duc în curte să slobozească vreo două săgeţi, sau să vâslească vreo bărcuţă prin Golfulcel-mic sau în Strâmtoare; închipuindu-şi că altceva denvăţat nu mai au!

— Vrei să spui că, în acest caz, Telemah ar trebui să plece de-acasă, să călătorească? o întrerupse Stăpâna.

Mâinile bătrânei, cele subţiri, izgoniră din nou sugestia.

— Zeilor, nu! Cum să cutez eu să-mi port gândul atât de departe?!... Dar acum că Doamna a rostit-o... *(Lovită parcă de un gând.)* Dar ştii că-i o idee? Găsesc că-i o idee foarte bună.

— Şi, de bună seamă, i-ai şi vorbit de-aşa ceva? zise Penelopa.

— Eu? Nu, cum să mă-ncumet la aşa ceva? *(Codindu-se).* Adică, atunci când am dat peste el, în curte, mi s-a-ntâmplat, într-adevăr, să-i pomenesc de-un bărbat din Tafos, aflător cu treburi prin locurile astea, şi că...

— Nici vorbă de călătorie! i-o reteză Stăpâna, a două oară. Auzi! să plece, *El,* de-acasă şi să pornească pe mare! De când sunt n-am mai auzit aşa ceva. Încă nu-i decât un băieţel şi oricum am nevoie de el aici. Încetează să-i mai bagi în cap idei prosteşti!

Euriclea încetă. Dar în ziua următoare avu, într-adevăr, şansa de a-l întâlni pe Fiu în curte – sau poate chiar în aceeaşi zi – şi nu scăpă ocazia de a-l întreba de nu-l întâlnise cumva, din întâmplare, pe bărbatul din Tafos.

Este posibil ca bătrâna să se fi cunoscut deja cu bărbatul acela ce susţinea că sosise din Tafos. În orice caz, se poate bănui – fără a micşora cu nimic rolul jucat de zei în ursita lui Telemah, că Euriclea l-a convins pe străin să stea în chenarul porţii dinspre curtea interioară, într-o dimineaţă, când pretendenţii se distrau aruncând discul sau aşezaţi pe piei de bou, jucau pietricele[8]. Străinul era un bărbat înalt, între două vârste, cu o barbă aurie, mătăsoasă, elegant înveşmântat, purtând gambiere albe, o spadă scurtă şi lance. Dacă-l priveai din spate, te izbea marea asemănare cu bătrânul Mentor. Oaspeţii făcură presupunerea că era un proaspăt competitor, un pretendent sau un speculant. Îi ură pe ceilalţi în casă, dar adăstă în vestibul. Fiul se afla deja aşezat la masă, dar când îl zări pe străin se ridică, îi ieşi întru întâmpinare, întrebându-l care-i era vrerea. Purtarea lui Telemah fu, întrucâtva, neobişnuită.

— Numele meu este Mentes din Tafos, Prinţul Mentes,

[8] Pietricele ovale cu care se juca un joc asemănător celui de dame. (n.t.)

rosti bărbatul. Aş vrea foarte mult să vorbesc cu Telemah.

— Eu sunt, spuse Fiul.

Bărbatul din Tafos îl iscodi cu luare-aminte, ochii săi, cei-verzi-albaştri, cercetându-l din creştet până-n tălpi.

— Într-adevăr, îi semeni foarte mult.

— Cui, adică? îl întrebă fiul.

— Tatălui tău, replică bărbatul din Tafos.

Buzele lui Telemah se mişcară ca şi cum ar fi rostit ceva în şoaptă, şi, abia după câteva clipe, vorbi tare şi netulburat.

— Chiar l-ai cunoscut?

Bărbatul ce pretindea că soseşte din Tafos, încuviinţă, dând din cap.

Buzele lui Telemah se mişcară din nou, încă o dată, vocea îi zăbovi câteva clipe; pesemne şoptea, cine poate şti?

— Mi-ar face o mare cinste, dacă ai lua loc la masa mea, rosti el, preluând lancea străinului şi luându-i-o înainte. Aşeză lancea – o armă foarte frumoasă, cu vârful cizelat, cu o coadă uşoară, ornamentată şi lustruită, o lance aproape divină – în rastelul pentru lăncii al Celui-absent, aflat lângă stâlpul din interiorul vestibulului. Făcu un semn, şi un slujitor aşeză un jilţ cu spătar înalt alături de-al său, acoperindu-l pe fund cu o învelitoare de in.

— Ia loc, rogu-te.

Unul câte unul sau în grupuri, pretendenţii intrară, aşezându-se cu mult zgomot pe locurile lor obişnuite. Priviră către ei, însă Telemah nu se sinchisi să-i prezinte: îl încercă, brusc şi definitiv, sentimentul că bărbatul acela era numai oaspele lui.

Bărbatul din Tafos privi în jur plin de curiozitate. Odrasla lui Dolios, cea cu burta umflată acum – pesemne era în luna a şaptea – se afla în picioare, în preajma scaunului lui Antinou, şi când Fiul şi Oaspetele au luat loc, apucă un ulcior cu apă din mâna unei roabe şi se porni să străbată sala către cele două jilţuri cu spătar înalt. Cei doi îşi spălară mâinile în tăcere. Şi nici atunci când le-au fost puse-n faţă, pe masă, merindele, pâine şi carne de vier proaspăt friptă,

n-au scos un cuvânt. Telemah reteză o bucată din pulpa suculentă, din care grăsimea picura, şi o aşeză în faţa Oaspetelui. După ce vinul a fost amestecat cu apă în vasul de lângă uşă şi-n vreme ce cupele erau umplute, Fiul a vorbit:

— Te afli într-o lungă călătorie, Nobile Mentes?

— Da, poţi să-i spui aşa.

Bărbatul zâmbi; brusc chipul i se făcu tânăr şi gingaş, aproape feminin.

— Putem vorbi fără a fi stingheriţi?

Privirea lui Telemah făcu înconjurul sălii. Înapoia lui se afla odrasla lui Dolios, cea-prea-borţoasă.

— Melanto, dorim să discutăm netulburaţi.

Roaba făcu o mutră acră şi se-ndepărtă cu paşi târşiţi, sandalele-i plesnind cu năduf pardoseala, legănându-şi provocator, trupul, coapsele, de parcă şi le mai închipuia încă ispititoare. Traversă sala până la Eurimah şi se opri în picioare atât de aproape, încât coapsa îi atinse cotul. Au vorbit în şoaptă. Apoi Eurimah s-a aplecat către Antinou, aflat la masa din coasta lui; acum discutau în şoaptă.

— Aşadar l-ai cunoscut pe tatăl meu? i se adresă Fiul Oaspetelui.

— Da, l-am întâlnit, dar cu mult în urmă. O dată înainte de Război, apoi în timpul războiului.

— Călătoreşti cu treburi? întrebă Fiul.

— Da, răspunse Străinul. Am ceva fier pe care-ncerc să-l vând pe aramă în lungul ţărmului; mă gândeam să navighez până în Argos.

În răspuns se afla o minciună, dar minciuna era învăluită într-un suflu divin. Telemah a avut sentimentul că n-ar trebui să pună prea multe întrebări în legătură cu astfel de probleme pentru eventualitatea că Oaspetele nu avea chef să mintă. Departe, la celălalt capăt al sălii, aproape de uşă, aedul Femiu, un om bun, se porni să cânte la forminx şi din voce. Câţiva dintre tineri, aflaţi deja sub influenţa vinului, începură să urle cuvintele; alţii au încercat să le impună tăcerea. Fiul se aplecă într-o parte, peste masă, către Oaspe:

— De bună seamă eşti la curent cu cele ce se petrec aici?

Cel ce-şi spunea Prinţul Mentes din Tafos încuviinţă dând din cap.

— Pot să te-asigur că nu e prea plăcut, continuă Telemah, care acum nu mai era câtuşi de puţin Gazda curtenitoare, stând în jilţul de onoare, ci mai curând ceea ce fusese până nu demult: un băiat însingurat. Un tremur i se simţi în voce, colţurile gurii i se răsuciră, poate că n-a fost departe de a izbucni în hohote de plâns.

— O ţin aşa de câţiva ani. Ne duc la sapă de lemn, şi n-au niciun respect pentru mama sau pentru mine. Nici după ce le-a făcut un fel de făgăduială nu se poartă mai bine. În douăzeci de zile trebuie să se hotărască asupra unuia dintre ei. Numai dacă... Nu! zise el. Nu cred cu-adevărat în aşa ceva. Că el se va-ntoarce. Aşteptăm de prea multă vreme. Uneori cuget că mama ar trebui să aleagă repede, să pună capăt la toate astea. Aş vrea şi eu să m-apuc de ceva.

— Adică? întrebă cel din Tafos, zâmbindu-i.

— De propria mea viaţă, zise Fiul, coborându-şi privirile pe suprafaţa lustruită a mesei.

O dată-n plus străinul îl privi intens, cu prietenie, apoi privirea acelor ochi verzi-albaştri se rătăci dimprejurul sălii. Câţiva dintre pretendenţi îşi făcuseră deja plinul şi aveau să fie curând căraţi, conduşi sau purtaţi de propriile lor picioare împleticite pe la casele lor, încât să fie în stare să-şi revină la forma cea mai bună pentru masa de seară; alţii se apucaseră să-şi încerce puterile braţelor peste masă, şi, în mijlocul acestei harababuri, Femiu cânta în silă, cu umilinţă, dar cu chipul mohorât. Nici interpretarea lui nu era dintre cele mai bune.

— Ştii ce-aş face eu, de-aş fi în pielea ta? rosti bărbatul din Tafos.

— Pur şi simplu, nu-i nimic de făcut, răspunse Fiul, totuşi îşi înălţă chipul şi ascultă, sorbind, în acelaşi timp, din cupa sa.

— Nu ţi-a trecut niciodată prin minte să porneşti la drum? Să pleci şi... da, da, să te duci undeva?

— Da, într-adevăr, uneori mă gândesc la aşa ceva, zise Telemah. Dar nu cunosc pe nimeni... adică... personal nu cunosc pe nimeni unde m-aş putea duce.

„În locul tău aş convoca, mâine chiar, Adunarea Poporului şi le-aş cere celor ce se află aici să se-ntoarcă pe la casele lor, îi zise bărbatul din Tafos. Iar mama ta poate oricând să se ducă la tatăl ei, Icarius, parc-aşa-l cheamă?... şi s-aştepte acolo. Apoi porneşti la drum către Pilos, la Regele Nestor, şi-l întrebi de are vreo ştire despre călătoria tatălui tău, şi dacă nu ştie nimic, du-te mai departe, la curtea lui Menelau, în Sparta. Dacă, după această vizită, se poate adeveri în mod hotărât că tatăl tău s-a prăpădit într-adevăr, atunci poţi să te-ntorci acasă. Mama ar putea fie să se căsătorească din nou, – în care caz tatăl ei trebuie să facă aranjamentele pentru măritiş – fie, de asemeni...

Străinul iscodi împrejur cu luare-aminte. Fata lui Dolios se afla prin preajmă.

— Dorim să discutăm netulburaţi, Melanto, rosti Telemah cu asprime, fără s-o privească.

Târtiţa fetei se legănă, îndepărtându-se. Acum Eurimah şi Antinou vorbeau pe şoptite cu Amfinom.

— Fie?

Telemah era palid din cauza nervilor.

— Aşa! rosti bărbatul din Tafos. Ai auzit vreodată de Oreste, fiul lui Agamemnon? Bineînţeles că da, nu-i aşa?

— Da. Numai că eu nu am oameni, iar ei formează o hoardă întreagă. Şi pe urmă, nici corabie n-am, în care să pot aduce războinici.

— Acum trebuie să plec, rosti bărbatul din Tafos. Dar voi rămâne în oraş până mâine.

Se aplecă înspre Telemah.

— Cât despre vas, asta aş putea aranja eu. Ai încercat să vorbeşti cu... cu cei de-o vârstă cu tine? Cele mai măreţe lucruri se realizează atunci când bărbaţii au aceeaşi vârstă. Şi încă ceva: eu am tras la hanul lui Noemon, acela de jos, din port. Corabia şi oamenii mei se află în golful cel mic al limanului, pe partea de la răsărit. Şi mai e încă ceva. Eu cred că tatăl tău este-n viaţă. Poate că-i pe drumul spre

casă, cine ştie? Acum însă trebuie să te porţi ca şi cum n-ar fi. Trebuie să te porţi ca şi cum ni ama ta, cea-venerată, n-ar mai avea altă soluţie decât s-aştepte scurgerea celor douăzeci de zile.

Fiul se ridică şi-l însoţi prin sală, neprezentându-l nici acum, nimănui. A avut sentimentul că prin chiar acea omisiune, prin faptul că ieşea din sală alături de un asemeni bărbat, săvârşea un important gest de autoafirmare. Luă suliţa din suport şi o încredinţă Oaspetelui. Era o piesă atât de minunat măiestrită, încât nu se putu abţine să nu întrebe – făcând astfel paradă de cunoştinţe:

— Cretană?

— De undeva de pe acolo, răspunse cu un zâmbet bărbatul care susţinea că se trage din insula Tafos.

Fiul îl conduse prin cele două curţi din faţă. La poarta exterioară rămase pe loc urmărindu-l cum cobora către oraş şi port. Umbla cu pas uşor şi delicat, alunecând ca o zeitate. Umbra îi era luminoasă, poleită cu aur în bătaia soarelui.

Când se-ntoarse, Femiu se pornise să cânte, acompaniindu-se, o altă suită. Îl îndopaseră cu vin şi asta-l făcea întotdeauna să cânte ca un tenor eroic. Era una dintre vechile şi răsuflatele istorii despre expediţia la Ilion şi despre Război, pe care Fiul le ascultase în întreaga-i copilărie şi adolescenţă, până i se făcea lehamite. Femiu era fidel familiei şi introducea adeseori părţi laudative la adresa Soţului, Cel-absent; iar atunci când era prea băut era în stare să exagereze: laudele sale la adresa faptelor săvârşite de eroi n-aveau măsură.

Toţi cei prezenţi erau ameţiţi bine.

Telemah îşi reluă locul. Îşi ridică pocalul, îl duse la buze, dar se răzgândi: „Nu, nicio picătură în plus astăzi!” Era doritor să-şi vădească puterea, maturitatea, să arate că în casa lui, el era stăpânul; şi încercă în mod inconştient să-l imite pe bărbatul din Tafos în gravitate, ţinută şi purtare. Aşeză cupa pe masă şi domol – fără zorul adolescentului mâniat sau al celui ce se-ncearcă să fie autoritar fără niciun rost, ci cu o gravitate vrednică de un bărbat, de un nobil din

Tafos sau de pe unde-o fi sosit, şi oare cine o fi fost el? – îşi ridică încet ochii şi-l privi pe aed. Femiu zbiera, aproape lătra, iar chitara i se dezacordase. *Acum,* nu acum, ci într-o clipă, Stăpânul Casei, Fiul şi Moştenitorul, avea să-şi deschidă buzele, cu o poruncă pe limbă, avea s-o savureze şi s-o rostească, *dacă avea chef.* Poate că o să aibă chef. Nu se hotărâse încă. Putea hotărî dacă voia sau nu; putea hotărî dacă s-o lase baltă. Era un om liber. Şi s-a hotărât să pună capăt zgomotului îngrozitor. Imediat va porunci: „Încetează, omule, mi-e silă de moarte de cântatul tău. Acum du-te acasă. Doresc să stau de vorbă cu aceşti domni.”

Oaspeţii îşi întoarseră chipurile către uşa dindărătul lui, el însuşi îşi răsuci capul privind într-acolo. În afară de sunetele ce mai soseau încă de la Femiu, în megaron se pogorâse tăcerea. Penelopa, Soţia, Cea-ce-aşteaptă, se afla în picioare în chenarul uşii; înapoia ei le zări în treacăt pe Euriclea şi două slujnice cu chipurile înspăimântate. Au urmat-o cu sfială când Penelopa pătrunse în sală. Buzele-i vibrau, expresia de pe chipul fardat ar fi putut fi ori mânie, ori durere. Ar fi putut fi enervare. Ar fi putut fi o lovitură de teatru, o lovitură iscusită: dar buzele-i tremurau, ochii îi pluteau în lacrimi. O priveau ou toţii înmărmuriţi. Singurul care n-a observat nimic a fost beţivanul de Femiu:

„...ridică spada şi lovi, eroul cel-neuitat,
izbi şi iar izbi, şi sângele a curs năvalnic,
capete retezate, piepturi sparte, pântece sfârtecate,
şi precum ştiţi: Cel-neuitat izbândi!
Ca Taurul, zdravăn în spete,
Ca bronzul de Creta braţele-i,
Sfârşitul îl ştiţi cu toţii,
El birui, el izbândi, el...”

— Tăcere! strigă strident Penelopa. Altceva nu ţi-ai găsit de cântat în casa asta; eu... eu... de ce ţi-ai găsit să cânţi despre El! Îţi interzic să mai scoţi un sunet!

Lui Telemah îi păru îngrozitor de rău pentru ea, dar, în acelaşi timp, îl cuprinse ruşinea. Îl invadase simţământul

puterii, dorinţa de a porunci, trebuia să spună ceva: şi mai înainte ca paza gurii să pună stavila cuvintelor, se porni:

— Dar, Mamă, lasă-l să cânte! *Eu* nu i-am cerut să se oprească.

Îşi întoarse privirile către el; Telemah îşi dădu seama de imensa ei uimire. Femiu încetă brusc; un ţiuit slab se mai auzi încă dinspre chitara sa; era ori prea beat-, ori prea înspăimântat de uitase să-şi aşeze palma pe strunele ei.

— Dar... Telemah!

Telemah a simţit nevoia să zdrobească ceva, dar şi să izbucnească în lacrimi.

— Oare tatăl meu nu mai poate fi slăvit în propria-i casă! strigă el, cu vocea la fel de stridentă ca şi a ei.

— Dar, *Telemah!*

Pe chipul ei se aşternuse o expresie de disperare, ceea ce stârni în el o mânie năucitoare.

— Mamă. În casa asta poruncesc doar *Eu!*

Penelopa se strădui să rostească ceva cu buzele tremurânde; îşi aţintise privirile pe chipul, pe trupul său; sprâncenele îi erau arcuite incredibil de înalt pe fruntea albă, ridată (până la muchea năframei). Rămase astfel în încremenirea timpului. Singurul lucru ce-i dăinui multă vreme în amintire după aceea fu înfăţişarea ei: parcă dispăruse, parcă se topise, ca şi cum se prăbuşise în sine, îmbătrânind cu mare iuţeală – fără ca altcineva decât Fiul să fie în stare să observe transformarea. Şi-şi mai aminti de asemeni: gurile căscate ale pretendenţilor celor mai săraci cu duhul, cum îşi întornase privirile Eurimah, zdrobit de penibilul situaţiei, căutătura lui Amfinom aţintită asupra mesei, ochii lui Antinou în care străluceau curiozitatea stârnită precum şi expresia lui de încântare. Un foarte scurt popas de vreme, tăcerea cea mai deplină a plutit peste lume, după care Penelopa se răsuci şi, cu pas încetinit, şovăielnic, părăsi încăperea, şi urcă treptele ce duceau la Apartamentele Femeilor.

Primul care şi-a recăpătat glasul a fost fireşte, Antinou:

— Ia te uită, şi-a dat drumul băiatul!

Şi absolut toţi au cutezat să hohotească:.

13

Furtuna

Pe acel drum de ape către soare-răsare a avut umbră de la velă până dimineaţa târziu. După aceea a stat sub tendă cât mai mult cu putinţă; pe durata curselor îndelungi şi neabătute, se lungea pe bancă şi moţăia.

Oare ea, Femeia-pe-care-o-părăsise, îi ducea mult dorul? Găsise oare pe cineva să-i satisfacă poftele? Sclavi şi slugi, avea. Cei-preaslăviţi aveau să-i trimită o furtună şi un naufragiu, în care caz, trocul urma să fie desăvârşit. „N-am nimic de spus”, bolborosi el.

Totuşi, cu voce înjumătăţită, a spus tot ce-a avut de spus. Se afla lungit, cu capul sprijinit de un perete al ţarcului, iar palmele îi erau apăsate pe scândura caldă, mirosind a răşină, a băncii. A gândit despre ea, a spus despre ea că adeseori umblaseră împreună prin pădure, Cam la atâta se redusese traiul lor laolaltă.

„Adevărul-adevărat e că mi se cam făcuse lehamite de ea.”

Acum trupul nu-i mai era secătuit de forţe. Se ridică şi escaladă marginea adăpostului şi parâma parapetului, se cufundă uşurel în apă. Se ţinu agăţat cu ambele mâini, rămase în apă până la gât, lăsându-se remorcat un scurt răstimp, în vreme ce amintirile trupului alunecau rămânând în urmă.

O perioadă de câteva ore rămase lungit leneş şi fără vlagă pe banca de la pupa. De câteva ori se ridică pentru a verifica direcţia. În depărtare, în largul mării, către miazănoapte, desluşi o galeră plutind cu vâslele trase la bord. Era o navă lungă şi neagră; socoti că numărul vâslaşilor purtaţi de ea trebuia să fi fost de treizeci şi cinci,

patruzeci. Îi tăiase calea înainte de a o fi observat; în acea clipă înainta năvalnic către nord-est; o cocă joasă, cu pupa şi catargul înalte şi cu o pânză întunecată, dreptunghiulară. Dacă erau piraţi, atunci probabil îşi făcură plinul; ori erau prea obosiţi şi se-ndreptau către casă, ori se zoreau către cine ştie ce obiectiv de pe Ţărmul-cel-Lung, Câteva ore mai târziu o pântecoasă navă de negoţ trecu pe lângă el, la o distanţă de câteva stagii, mai aproape de pământ. „Mama a sosit în Itaca adusă de una din navele de mărfuri ale lui Autolicos. Moartea mamei mi-a fost vestită de către Mesager.”

Un răstimp a dormit.

*

— Şi eu mă aflu aci, printre cei morţi, a grăit mamă-sa fără să-şi mişte buzele. El nu ş-a amintit cine-i adusese vestea, dar ştiuse dinainte. Înapoia ei, înapoia nălucii ei, se ridica imaginea reginei, înfloritoare, puternică, plesnind de sănătate, cu lapte din abundenţă, ceea ce-şi alăptase singură fiul câtva timp. Şedea pe jos, alături de ea, la balta ofrandei de sânge.

— Te afli doar în vizită? îl întrebă, după ce băuse, iar el fu în stare să cate în ochii înceţoşaţi.

— O scurtă vizită. Am venit aici cu oamenii mei oarecum din întâmplare. M-am gândit c-aş putea să-l iscodesc pe Tiresias despre vreo două sau trei lucruri.

— Acum câteva clipe se afla pe-aici, zise pa.

— Ce mai e pe-acasă, Mamă?

— Ştii tu, spuse ea.

— Şi totuşi te întreb; nu vreau decât să-mi adevereşti.

— Cu toţii trebuie să ne ducem traiul pe temeiul presupunerilor, zise ea, iscodindu-i chipul. Ai îmbătrânit.

— Vreau să ştiu ce-i cu Penelopa şi băiatul.

— Eşti îngrijorat, zise. Însă îmi închipui că Penelopa n-are probleme. O să se descurce ea, n-ai grijă.

Vechea animozitate se mai simţea încă în vocea ei.

— Când m-am călătorit aici, veneam direct de la ţară,

grăi ea. Taică-tu îşi duce-acum traiul în casa de la ţară. Ne-am mutat acolo acum câţiva ani. Insula nu mai are stăpân. Ar trebui să vină şi el aici. De ce să fiu singură în locul ăsta? Aici n-ar mai avea griji, nici necazuri.

— De niciun fel?

— Da, rosti ea cu voce aspră. S-a isprăvit totul. De niciun fel.

El se aplecă şi privi fix în balta de sânge.

— N-ar fi trebuit să pleci de-acasă, adăugă ea. Ar fi trebuit să li te-mpotriveşti. Am ajuns, aici pentru că ai plecat. Mi-a fost tare dor de tine după ce ne-ai părăsit. Ai fost atât de iscusit la minte şi atât de bun!

— Şi Telemah? întrebă el, din nou.

Îşi fâlfâi mâinile de nălucă; se unduiau în suflul fierbinte izvorând din Hades.

— Pot să-mi închipui că numai bine nu-i e.

— Mamă, nu-ţi face plăcere că am venit aici şi că-ţi pun întrebări?

— Nu!

— Dar vreau să vorbesc cu Prorocul.

— N-are rost, rosti ea. Ţi-e teamă să te-ntorci printre muritori şi gândeşti c-ai să primeşti ajutor aici. E lipsit de noimă.

— Nu vreau decât să-mi adeverească ce ştiu şi eu, se tângui el, încercând să-şi aşeze capul în poala ei. Îşi întinse braţele după ea, cea mirosind a lapte, în timp ce mumă-sa se feri topindu-se. O pală de foc linse balta de sânge, secând-o. Când braţele i se-mpreunară într-o deşartă îmbrăţişare se mistuiră unul pe altul ca două limbi de foc, ca două vergele de aramă încinse.

Ortacii îl strigau de pe malul fluviului. Se întrebă oare ce cuvinte îi strigau, se întrebă dacă nu era cumva ecoul cuvintelor „fără noimă”; dar nu reuşi să le desluşească.

*

La căderea înserării se îndreptă către coasta de miazăzi şi căută până ce descoperi un golf potrivit. Scoase catargul

şi vâsli într-un canal strimt; dincolo de care se-ntindea o lagună mică împresurată de crânguri încâlcite: apa se ridica şi cobora pompată de hula din exterior. Legă pluta de rădăcina unui copac, se căţără pe mal în căutarea unei pietre suficient de mari pentru ceea ce urmărea, îşi alcătui o ancoră cu funia, o slobozi în apă şi îndepărtă puţin pluta de mal. Acolo unde aruncase ancora, apa avea vreo doi stânjeni. Îmbucă în semiobscuritate şi bău vin, mai mult decât în seara precedentă.

„A fost o zi cu-adevărat minunată, şi sunt foarte recunoscător că mi-a fost dat s-o trăiesc, rosti, cu jumătate de voce. O zi din cale-afară de tihnită pentru o călătorie. Acum trebuie să mă odihnesc cum se cuvine, să fiu pregătit pentru următoarea zi frumoasă ce-mi va fi dăruită de Helios.”

Se întinse pe banca din adăpostul cârmei, cu o mantie dedesubt şi una peste el. Pluta se legăna; ascultă clipoceala apei de-a lungul malurilor. Căscă şi rosti pe şoptite:

„Sunt foarte obosit. Trebuie să dorm bine, zdravăn, altminteri iar îmi voi face rău cu visele.”

*

Încă şase zile pluta fu mânată şi purtată de vânt prielnic către soare-răsare. A mai tras la mal încă de două ori, pe coasta de miazăzi, în golfuri şi canale nisipoase. Într-o dimineaţă ieşi doar anevoie afară: valurile umflate împinseseră pluta grea – acum îmbibată într-o oarecare măsură de apă – sus pe ţărmul prundos; a trebuit să muncească până târziu, spre amiază, pentru a o repune pe apă şi a o pregăti de drum.

Pierduse timp. Îi sporise senzaţia de grabă, totuşi visele erau, în general, mai blânde. În ultima noapte petrecută pe coasta de la miazăzi a avut un vis rău. Se gândi că-i era deranjat stomacul; şi într-adevăr a avut necazuri cu stomacul şi, de câteva ori, a trebuit să se aşeze pe vine, de fiecare dată stând foarte mult timp. Resturile de carne friptă le aruncase de mult în mare; din pastramă îi mai

rămăsese doar un picior de oaie; în celălalt intraseră viermi. Din fructe mai putea mânca doar merele; smochinele nu erau decât o masă întărită. Vinul se păstrase, atât cel din burduf, cât şi cel din ulcior, şi într-o seară descoperi un izvor şi-şi refăcu rezervele de apă. Irosi o groază de timp cugetând serios la ce ar fi putut să-i strice stomacul. E adevărat că scăpase de diaree în douăzeci şi patru de ore, dar îi cam secătuise puterile. Încercă să calculeze distanţe pe hărţile din mintea sa, încercă să ţină seama de curenţi şi derivă; totuşi, de nenumărate ori protestă – cu voce tare – împotriva faptului că era complet la discreţia Celor-de-sus. Când ţărmul a dispărut în depărtare, către miazăzi, vânturile au devenit mai nestatornice, mai schimbătoare, fiind când mai reci, când mai fierbinţi. Apoi, coasta insulei Trinacria se ivi drept la răsărit. Timp de două zile şi două nopţi, când a fost nevoit să rămână treaz, pluti în acea direcţie. Spre miazănoapte, în strâmtoare, pe partea de răsărit a Insulei-cu-trei-colţuri, se-nălţa Muntele Focului şi promontoriul ca un cârlig al lui Helios. Trase la mal pe-nserate, pe ţărmul de la miazăzi şi rosti cu voce tare: „Nu mă dau în vânt după came; am provizii la mine, mănânc mai ales carne uscată ce n-a fost furată de la nimeni.” A făcut tentativa de a se pune bine cu Cei-atotputernici, aducându-le ca prinos câteva picături de vin împroşcate-n grabă, închinându-le o rugă bolborosită Rosti numele câtorva dintre Cei-de-sus, dar nu-l pomeni pe Poseidon.

După câteva ore de somn a pornit din nou, zorindu-se pe sub faleza abruptă, către punctul de miazăzi al Insulei Triunghiulare. Ştia că în Trinacria trăiau multe neamuri; a desluşit fumuri şi focuri pa ţărmuri, iar prin golfuri a zărit nave iuţi, joase, lungi, smolite şi altele largi, burduhănoase, cu chila purpurie: nave de război şi de negoţ. Într-o după-amiază atinse punctul cel mai sudic al promontoriului. Acolo trase la mal, îşi verifică ambarcaţiunea, proviziile şi trupul. Genunchiul stâng îl durea şi-şi aminti că-l lovise. La apus, la răsărit şi la miazăzi, noian de ape cât putea cuprinde cu privirile. A aruncat ancora într-un golf şi s-a îmbăiat în valuri, trecându-şi mâinile prin apă, fără a rosti numele lui

Poseidon, încercă să râdă talazurilor, să fie îndatoritor. Apoi se-ndestulă, se lungi pe colină, îndreptându-şi privirile către nemărginirea palidă-sinilia de la miazăzi, către nedesluşite contururi de insule. Îşi cercetă mâinile. Băşicile din palme deveniseră acum bătături gălbui, dure. Părul răvăşit de pe frunte şi barba înţepenită de sare miroseau a mare. Câţiva delfini, plutind în licărul purpuriu al lui Helios, arătau ca nişte fanioane de flăcări. Înapoia sa se aflau codri de nepătruns, dincolo de ei, munţi înalţi cu prăpăstii în care bolborosea din belşug focul izvorât din Hades. Îşi închise ochii, întinzându-se pe spate, cu privirea aţintită în bezna pâlpâindă, înrobită de pleoapele închise.

*

Cu năluci fâlfâind dimprejur asemeni unui abur de pucioasă, Agamemnon a susţinut cu toată seriozitatea că fusese ademenit sau invitat în casa lui Egist, şi că regina lui se aflase acolo, ceea ce contrazicea desigur celelalte versiuni, conform cărora fusese asasinat în propriul său palat. „N-am să mă deranjez să iscodesc problema, şi nu vreau să discut cu Agamemnon care se află în faţa mea; totul s-a-ntâmplat de-atât amar de vreme, şi eu am chestiuni mai importante de rezolvat decât s-adun informaţii despre fiul tău, Mărite Rege. Eu nu-s un vas în care torni apă, dobândind vin mai apoi.”

— Bună seara, Agamemnon.

— Seară-bună, Odiseu, să-mi spui însă, acum, şi fără să-ndepărtezi prin farmece nimic din cele întâmplate, să-mi spui acum de se află fiu-meu în Orhomenos sau în nisiposul Pilos sau cu Menelau în Sparta. Şi de ce oare lui Menelau i s-a îngăduit să trăiască? Oare nu pentru el a trebuit să murim cu toţii, pentru blestemata-i, divina-i soţie? – nu-i aşa?! Răspunde-mi!

— Noapte bună, Agamemnon. Nu ştiu nimic. Problema nu mă interesează.

— Pesemne te interesează mai mult o anumită persoană pe numele... să-ţi vorbesc despre ea?

— Nu, ştiu despre ce-i vorba. Fă-te nevăzut!

— Nici tu n-ai fost mai breaz, Odiseu. Îţi aminteşti?

— Fă-te nevăzut!

— *Şi tu ai ucis copii, şi tu. Sau vrei să spui că n-ai ucis?* Şi poate că răul cel mare abia te-aşteaptă... pe tine, cel căruia i s-a-ngăduit să se-ntoarcă printre muritori.

— Dispari! Sunt foarte zorit să te izgonesc din amintire.

— Nu, Odiseu, nu mă-ndepărta din amintire.

— O să am eu grijă de asta. Dar fă-te nevăzut.

— Oamenii mă ţin minte. Iar tu vei duce Hadesul cu tine, şi pe toţi cei ce se află aici, îi vei purta în amintirea ta.

— Gata, s-a făcut vremea să dispari definitiv.

*

Se trezi învăluit în beznă. Îşi căută un alt loc, unde să-şi poată odihni oasele mai bine. Se lungi într-o scobitură de stâncă şi-şi înălţă privirile către stele. „Voi încerca să chem în minte toate femeile cu care-am avut de-a face, gândi, în vreme ce, d-a-npicioarelea, îşi uşura băşica. Micuţul ăsta a fost băgat în toate; ce-ai zice să s-apuce sa povestească tot ce ştie! Încercă să râdă – ieşi un zgomot; era un fel de râs. Încă mai e plin de forţă şi sevă, rânji el. Ah, blestematele de femei pe care le-ai cunoscut şi avut, rosti în gând. Ce mai poveste-aş putea depăna, dac-aş avea chef!”

Se simţi cuprins de desperare. Poziţia în care se afla lungit era incomodă; somnul nu se lipea de el; împrejur, iarba foşnea, deasupra capului, frunzele copacilor şopteau, pluta a trosnit frecându-se de plaja prundoasă a limanului, „Voi dura o corabie cu patruzeci-şaizeci de vâsle. Pe mare n-am să mai pornesc nicicând. Am să călătoresc pe căi de ape până la Creta, să văd şi eu palatul cel minunat. Voi fi oaspetele lui Minos, dintre cei ce nu trebuie să se-mbăieze în lăcaşul de despăduchere, cel aflat dincoace de porţile de-aramă. Când voi fi acasă îmi voi duce traiul pe bărăgane, în pădure, pe dealuri; am să mă lungesc în lanuri, sub cerul liber, să ascult freamătul copacilor şi murmur de tufişuri, ce-or să-mi aducă somnul.” Se ridică, se plimbă de colo-

colo pe coama dealului. „Niciun muritor n-a-ndurat câte-am îndurat eu. Odinioară, timp de câţiva ani, toate au mers strună. Alături de dânsa.” Adăstă un răstimp scurt, îndreptându-şi privirile către valurile sclipinde, adăpostite de malul înalt. Bârnele plutei scrâşneau, chingile scânceau. „Cel mai mult mă voi ocupa de creşterea oilor. Voi face negoţ cu cei de pe coaste. Insula nu va avea nicicând un judecător mai îngăduitor, căci eu înţeleg totul. Dacă vreunul s-a purtat urât cu Penelopa sau cu Telemah va fi vai şi-amar de el. Raşi de la rădăcină, numai astfel te scapi de ei. Să le tai capul. Dar cu copiii am să fiu bun. Copiii sunt tot ce-i mai bun din ce cunosc pe lume. Copilaşii pe care-i duci în braţe şi care încă nu ştiu să vorbească. Care nu ştiu ce li se spune. Nu, la copii n-am să mă gândesc.” Se strădui să-şi amintească numele tuturor câinilor pe care i-a avut. Aproape imediat îşi aminti cum Telemah fusese cât pe ce să fie muşcat de un câine; o enormă bestie cenuşie. Se repezise la el, probabil era pe cale să-l muşte. După ce l-au ucis le-a părut rău de el. Încercă să-şi amintească poeme pe care le auzise cu mult în urmă, poeme născute pe îndepărtate meleaguri străine, care ajunseseră pe ostroave străbătând marele continent. «Glasul lui Humbaba-i ca pe furtună marea, de foc îi e gura, de moarte suflarea.» „Voi încerca să-mi aduc aminte numele tuturor femeilor cu care m-am culcat, rosti din nou în gând. Mă-ntreb, oare cum va fi vremea mâine dimineaţă, oare austrul va sufla întru ajutorul meu, să pornesc grabnic la drum?” Coborî la plută şi luă o gură de vin.

„Astianax”, a rostit pluta, scrâşnind.

A mai băut puţin vin, din cel ne-ndoit, din cel tare.

*

Pentru prima dală după câţiva ani l-a simţit în dimineaţa aceea: dorul de casă. Nu atât din cauză că rostise cuvântul însuşi în timp ce, stând în picioare pe stânca lui, încerca să se trezească. *Atunci* şi-a spus că vremea era într-adevăr prielnică, că briza era mai vioaie şi că o luase puţin cam

prea spre miază-noapte, „dar dacă ai primi o mână de ajutor din partea Persoanei Interesate – nu pomeni numele lui Poseidon – şi de la soare, atunci probabil că ţi-ar fi de ajutor şi nu ţi-ar face niciun rău.” *Atunci* şi-a spus că nu dorea câtuşi de puţin să-şi îngăduie libertatea de a critica binecalculata şi inteligent-folosita vreme prezentă, dar că ar fi fost de dorit, totuşi, un alt fel de vânt; era în natura fiinţei omeneşti să nutrească tot felul de dorinţe, Judecând după harta pe care-o avea în minte, era posibil să fi fost împins – probabil din pricina nepriceperii sale întru ale navigaţiei şi gafelor făcute în calculul derivei şi efectelor curenţilor – împins probabil mult prea în sus, dincolo de marea Ionică, înspre ţărmurile de care avea ştire numai din basme de groază şi alean. *Atunci* şi-a spus că totul era minunat şi bine ticluit, că se afla în mâinile Celor-de-sus, ce-l înconjurau cu-ntreaga grijă a lor.

Totuşi, sub acel sentiment de satisfacţie şi recunoştinţă rostit în gând sau pe şoptite, datorat faptului că ajunsese atât de departe, până în acel loc, că pluta încă mai plutea, că-şi împrospătase rezervele de apă, că vela şi straiurile rezistaseră încercărilor, că durerea din genunchiul stâng nu se înrăutăţise, că acum stomacul îi era sănătos şi măruntaiele în stare normală – dincolo de toate acestea se afla îngrijorarea şi, dincolo de îngrijorare, dorul după celălalt ţărm, cel cuvenit. Se aña mult prea departe pentru a se-ntoarce la Calipso; chiar dacă Cei-atotputernici ar fi îngăduit o astfel de călătorie – ar fi existat un lăuntric vânt potrivnic şi un curent contrar care să-i împiedice să se-ntoarcă. Pofta după ea mai persista, desigur, şi-o amintea încă destul de limpede, dar în amintirea parfumului ei se insinuase amintirea mirosului de alge din Itaca. Alte femei îşi croiseră drum în imagine: aduse de vânt, de valul amintirilor. Tinereţea dusă pentru totdeauna se tânguia şi scâncea acolo. „Nu-i niciun secret că nevasta-mbătrâneşte odată cu tine, rosti în gând. Dar siguranţa plină dc tihnă alături de o soţie nu ţi-o poate da nici cea mai perfectă dintre nimfe; obişnuinţa unei vieţi ce şi-a urmat drumul *chiar dacă* ai fost departe, obişnuinţa unui trai ce te-a

însoţit pe drum sau pe mare; o obişnuinţă invizibilă. Nu-i necesar să te caţeri peste culmi de munţi sau s-alergi împins de tot felul de vânturi peste înspăimântătoare mări pentru a o dobândi. Te-nsoţeşte pretutindeni. Faci un pas în lături, şi ea se desfăşoară asemeni unei cărări alături de cealaltă, alături de calea ta: te-ntorci înapoi pe vechea cărare, vă regăsiţi, nedespărţiţi.”

Şi dincolo de toate aceste gânduri se afla ascunsă năzuinţa fierbinte: „După această îndelungată absenţă, o groază de lucruri mă aşteaptă să le pun din nou în ordine.” Îşi aminti ţărmul: cum ţi se-nfăţişa la întoarcerea acasă dintr-o călătorie, purtat de vânt sau de vâsle în strâmtoarea dintre insula-de-baştină şi Samosul cel-stâncos. Insula se ivea din apă prin píela zorilor sau în lumina piezişă, dătătoare de umbre alungite, a soarelui în amurg: era roşie. Îi răsări în minte cum, bărbat matur fiind, îşi amintise cum căzuse-n mare, în copilărie, în Golful-cel-mic-al-Oraşului, şi cum obişnuia să-şi spună, cutremurându-se: „Dacă Mentor nu te-ar fi tras afară, dacă Tata nu s-ar fi aflat la faţa locului, dacă celorlalţi băieţi nu le-ar fi trecut prin cap să arunce o scândură, atunci n-ai mai fi stat aici, să-ţi depeni amintirile.” Şi ţărmurile cu măslini prăpădiţi şi clinurile colinelor cu viile, şi bărăganul, şi pădurea, şi Oraşul cu casele sale pe povârnişul dominat de megaronul princiar. Şi aerul. Aer ca acela nu exista niciunde. Că era mai bun sau mai rău, asta nu conta: era altfel, aşa cum se obişnuise cu el, uşor de respirat. În acel aer plutea siguranţa. Aproape în fiecare zi de care-şi putea aminti acum, o siguranţă liniştitoare plutise în atmosfera Itacăi.

„Bineînţeles, în primele zile va fi greu, rosti, cu voce tare. Şi nu vor fi nici surle, nici fanfare în cinstea întoarcerii mele acasă. Vor fi nevoiţi să te ia aşa cum eşti. Ţi-ai făcut datoria. Tot timpul ai fost pe drumul spre casă. Din război ai ieşit biruitor. Domnul Apelor – nu rosti numele lui Poseidon – şi-a însuşit prada... Nu-i niciun reproş la adresa Celui-ce-cârmuieşte-peste-ape, nu, absolut deloc, dreptatea a fost de partea lui. Şi eşti profund fericit de a fi fost în stare să-i cedezi Lui prada. I-ai lăsat-o ca ofrandă fiindcă a fost atât

de bun şi te-a ţinut departe de casă vreo câţiva ani de studiu şi călătorii, ani ce s-au scurs pe nesimţite.”

Dor de casă a fost acel neaşteptat simţământ.

A fost cuprins de-ngrijorare când a montat catargul, l-a fixat, a slobozit pluta şi a ieşit în larg. Marea avea să fie atât de nesfârşită, traversarea lungă cât o mie de mii de valuri. A fost conştient că ziua putea deveni dificilă, cu o mare frământată, cu fel de fel de vânturi şi curenţi. A ocolit promontoriul la mare depărtare de uscat, fixându-şi direcţia puţin mai la stânga de Helios. Iuţeala i-a fost bună de la bun început: catargul, vela şi şcotele de piele trosneau, scârţâiau şi plesneau; apa împroşca peste marginile plutei mai mult decât înainte. Te puteai zbici repede în soare şi-n suflarea caldă încă a vuitului, dar acum era posibil ca nopţile să fie mai reci.

Oameni şi nave oricât de uriaşe erau reduse la dimensiuni piticeşti pe acea mare. Privită din direcţia lui Helios, pluta se vedea ca o pată încă şi mai neînsemnată decât înainte pe o mare şi mai vastă, şi de-ai fi încercat s-o priveşti cu ochii Domnului Apelor, atunci n-ar fi apărut decât ca o ţandără de lemn, pe o suprafaţă de o nesfârşire înspăimântătoare, o coajă de copac cu velă; şi-ndărătul velei o insectă cu membre de muritor şi voce de muritor. Ţărmurile se cufundară, devenind mai curând o fâşie de lumină. Deasupra-le, păduri urcau către spinările argintii ale munţilor dinspre miazănoapte, cu piscuri ce vărsau nori de miasme. Deriva curentului era mai puternică. Odată, cu mult înainte, el cu oamenii săi navigaseră în lungul ţărmului dinspre soare-răsare al insulei Trinacria, prin gâtul de apă de la miazănoapte, între Scila şi Caribda; măcelăriseră şi mâncaseră nişte animale ce puteau fi numite vacile lui Helios. Aceasta putea constitui o izbutită poveste de corăbier deşi conţinea şi un dram de adevăr. „Aşa ceva nu se poate povesti”, cugetă el.

Acolo, în larg, vântul sufla mai puternic, apele mării erau mai întinse, vremea mai furtunoasă. Totuşi, în vreme ce soarele cobora, pe cer nu se aflau decât fâşii subţiratice de nori, către apus şi miazăzi. Noaptea i-a dat mai puţin de

furcă decât se aşteptase. Din când în când aţipea pe banca de la cârmă. Când a fost trezit întâia oară de plesnitura velei pustiite de vânt şi de ghiontul dat de vâsla strunită-n chingă, se legă cu o curea, pe care o trecu pe după unul dintre straiuri. Roti stele pe cer, aşezându-le la locul lor, şi se îndreptă în aşa fel încât să aibă răsăritul mai către stânga sa, mai aproape de Ursa Mare. Îi reveni în minte visul: trecea peste muntele de la capătul de miazăzi al insulei de baştină, îndreptându-se către Oraşul de la miazănoapte; sufla un vânt rece, era iarnă.

A doua zi vremea frumoasă reveni, şi izbuti să aţipească un răstimp, cu întreruperi. O dată fu trezit de o navă ce-l depăşi ca un fulger, o corabie neagră ca noaptea, cu treizeci de vâsle, plutind în aceeaşi direcţie, cu vela ridicată şi vâslele la lucru. Sub soarele de după-amiază nu se aflau pe albastrul mării neţărmurite decât vâslaşii de pe ea şi el pe pluta lui. Vâslaşii îi strigară ceva când corabia trecu pe lângă el, spumegând apa; chipuri brune lucind de sudoare şi dinţi albi dezgoliţi într-un rânjet; tocmai se aflau într-o pauză, şedeau cu vâslele ridicate, picurânde, în vreme ce nava, cufundată adânc, trecu mai departe; la anumite intervale, au dat câteva lovituri de vâslă la comanda unui războinic cu coif, ce se afla pe podeţul de la pupa. Îşi imaginã că se putea vedea pe sine şi ambarcaţiunea sa cu ochii lor: ce spectacol comic trebuia să le fi oferit celor de pe falnica navă: un cerşetor al mărilor, o haimana a mării. N-a desluşit ce i-au strigat, cu toate acestea, îşi ridică mâna fluturând-o, iar ei i-au răspuns la fel. „Nu se ocupă cu negoţul de sclavi, cugetă el, sau poate că arăt mult prea mizerabil, nevrednic de-nrobire.” Veşmintele sale cele bune se aflau atârnate pe catarg, la uscat; cele două tunici de corp şi cele două pelerine erau încă întregi, dar murdare. „Ce intrare falnică voi avea, rosti în gând: armele-s coclite şi ştirbite, pavăza cu pielea roasă-mi scârţâie.”

Avea vreo două cuţite, o spadă cu finisajul învechit, două vârfuri de lance şi un coif învechit şi prea strimt ce zăceau în lada de la prova. „Un erou biruitor, rosti el cu voce-njumătăţită. Iată dar ce sunt. Fireşte, le e frică de mine,

iată de ce-au luat-o la sănătoasa, cât mai repede cu putinţă.”

La căderea serii mâncă pe pofta inimii şi grăi cu voce tare; „Am un stomac zdravăn, nici înlăuntrul lui, nici în piept sau în gât, nu mă-ncearcă răul de mare, capul nu mă doare, nu simt nimic neplăcut nicăieri în trup.” Aduse laude lui Helios, care era pe punctul de a apune, şi adăugă:

„Purtarea mării este într-adevăr minunată. Călătoria este mult mai lesnicioasă decât mi-am închipuit. Am credinţa hotărâtă că la noapte voi călători în tihnă.”

A furat din coada ochiului către Helios, făcându-se că nu vede bancul de nori îngrămădindu-se la sud. Către apus, cerurile erau de un roşu încins. „Iată un apus nemaipomenit de frumos în roşeaţa lui, zise, cuprins de panică. Este o culoare de care nu trebuie să ne fie ruşine! Ştiu ei, doar, ce pun la cale Cei-de-sus când fac combinaţii de culori. Helios este un mare pictor, unul dintre cei mai pricepuţi din văzduh şi de pe faţa pământului.” S-a codit, dar după o vreme, a acceptat existenţa acelei îngrămădiri de nori, recunoscând cu voce tare cât de minunat şi echilibrat era alcătuită. „Şi la urma-urmei se-ntâmplă foarte des, rosti el, extrem de des, ba chiar tot timpul, ca norii să se îngrămădească în aşa fel încât corăbierii cei umili, cai neînsemnaţi şi – da, da – cei aproape nevăzuţi, ca şi ceilalţi aflaţi pe căi de ape, în drum către patrie, să-şi dea seama cât de iscusiţi sunt Cei-de-sus întru alcătuirea norilor.”

„Oare când se va stârni?” cugetă el.

Se ridică pe picioare, sări peste marginea ţarcului şi se duse, pe lângă velă, la cutia cu provizii pentru a lua centura de salvare.

14

ADUNAREA POPORULUI

Nobilimea civică a fost de acord să permită convocarea Adunării Poporului. Se poate presupune că, pur şi simplu, au dorit să-l lase pe Fiu să se facă de râs.

Adunarea a avut loc în Piaţa oraşului, dar n-a fost un succes. Părerile au oscilat; parţial, aceasta s-a datorat fără îndoială înfiinţării ţesătoriilor, cruzimii dovedită de Euriclea în afaceri şi strădaniilor ei de-a crea un monopol; bătrâna s-a ţinut tot timpul în culise, iar vina a fost atribuită în întregime Stăpânii. De asemenea, propaganda Partidului Pretendenţilor a avut, bineînţeles, consecinţele ei. Căci, cu tot respectul acordat Celei-ce-aşteaptă, populaţiei începuse să i se cam facă lehamite de toată acea poveste; prea fusese trasă de păr. Nu hangiilor, ci populaţiei în general. Pe deasupra, Oraşul nu profita cine ştie ce de pe urma pretendenţilor: în parte fiindcă pretendenţii permanenţi, cei proveniţi din afara insulei, se făcuseră mai strânşi la pungă – nu mai erau toţi chiar atât de tineri – şi-n parte, din cauză că mulţi dintre ei se apucaseră să-şi aducă, de acasă, toate cele de trebuinţă pentru răstimpul cât nu locuiau în casa cea mare. Şi-n plus, autorităţile civice nu prea erau încântate de viaţa de noapte a urbei care, ca urmare a vitalităţii pretendenţilor, căpăta uneori proporţii uriaşe. Sclavele se alegeau cu prea multe progenituri pe care taţii nu le recunoşteau: în acest sens, profiturile economice s-au transformat într-o evidentă pagubă pe planul moralităţii. În plus, mai circula şi opinia că nobila semivăduvă, care fusese până nu demult ţesătoarea, ar fi fost cazul să se mărite a doua oară.

Cu toate acestea Telemah a izbutit să-i adune laolaltă pe cei din Adunarea Poporului, iar începutul n-a fost deloc rău. A sosit însoţit de doi dulăi superbi, aduşi de la bunicul Laerte; erau singurii săi însoţitori. Ideea nu era rea deloc. A vrut să stârnească mila, demonstrând că singurii săi prieteni, în acele clipe, se aflau printre animale. Dar zăvozii nu erau dresaţi deloc, şi mulţi au fost de părere c-ar fi trebuit să fie ţinuţi în lesă. Nu erau fioroşi, precum sunt dulăii de pază, ci din soiul acela nesuferit care au obiceiul să te

lângă pe faţă, pe picioare şi în tot felul de locuri, iar atunci când s-au scuturat, au făcut-o pentru a slobozi purici uriaşi în toate direcţiile: după părerea multora ar fi trebuit spălaţi, pieptănaţi şi ţesălaţi.

A fost un spectacol nemaiîntâlnit: mica nobilime parlamentând în Piaţă; nu se mai întâmplase de câţiva ani. Soseau în mare număr din toate direcţiile, ocupându-şi locurile, copleşiţi de gravitate, în timp ce locuitorii oraşului, pretendenţii sosiţi de pe alte insule, ca şi curioşii lor însoţitori se aflau în picioare de jur împrejur, formând un cerc. Pisenor, care pe vremuri jucase întotdeauna rolul unui fel de Purtător-de-cuvânt şi Crainic, ţinea pregătit în mână sceptrul scurt al celui-ce-cuvântă. Primul care a dorit cu-nflăcărare să vorbească, şi căruia a fost nevoit să i-l încredinţeze, a fost un preacunoscut şi venerabil cetăţean, un prietenos, dar cam flecar, pirat-ieşit-la-pensie, care nu scăpa nici cel mai neînsemnat prilej de a repeta că unul dintre fiii săi, Antifos, fusese în expediţia de la Troia, dar că nu se mai întorsese nicicând. Alt fiu al său, Eurinom, era membru al Partidului Pretendenţilor, deşi nu putea fi considerat una din minţile luminate ale partidului.

— Ce se petrece, dar ce anume se petrece? se miră moşneagul. Adunarea Poporului nu s-a mai ţinut de când a plecat pe mare Odiseu cu fiul meu Antifos...

Deja lacrimile i se rostogoleau în barba lungă, căruntă.

— Mai departe! Dă-i drumul! strigară nerăbdătoare câteva voci.

— Domnilor, ce chestiuni arzătoare se află la ordinea zilei? întrebă bătrânul. A sosit vestea că mi se-ntorc acasă? Fiul meu, Antifos mi-a zis la plecare: „De nu mă-ntorc la anu', mă-ntorc sigur în celălalt an." Îmi aduc aminte de parcă era azi; noi ne aflam prin preajma navei, urmau să iasă-n larg cu vâslele şi să rămână îndărătul limbii de pământ, în aşteptarea brizei de seară. Era o după-amiază atât de frumoasă, şi toţi se minunau de spectacolul măreţ... dar ascultaţi ce vă zic, Adunarea Poporului este o treabă nemaipomenită, este o adevărată mângâiere, de-mi îngăduiţi o umilă părere...

Începu să se joace cu sceptrul celui-ce-cuvântă, iar Pisenor i-l luă din mână fără ca bătrânul să bage de seamă; însă când a observat că mâna îi era goală, se aşează zăpăcit pe piatra lui, se trase de barbă şi clipi buimac.

Telemah îi făcu semn lui Pisenor, iar acesta îi încredinţă sceptrul. Când s-a ridicat în picioare era plin de nervi şi n-a fost în stare să-şi amintească introducerea răsunătoare pe care o învăţase pe dinafară şi cu care intenţionase să înceapă:

— Iubite Unchiaş Egiptiu (cu vocea tremurată la început, apoi revenindu-şi), eu sunt cel ce-a avut îndrăzneala de a vă convoca pe toţi în locul acesta. N-am primit nicio veste că tată-meu s-ar afla pe drumul spre casă, nici că cei ce l-au însoţit şi au dispărut sosesc încoace. Se-ntâmplă numai că toţi cei ce se prefac a-şi fi pierdut minţile după mama ne duc la sapă de lemn cu banchetele lor.

— Las’ că te-oi descurca tu, rosti pe şoptite careva, chiar înapoia sa. Telemah nu izbuti să-l descopere, însă întreruperea îi veni întru ajutor; îi stârni mânia.

— Ei socotesc casa noastră drept bun al tuturor; sosesc şi pleacă după pofta inimii; înfulecă şi beau ca şi cum s-ar afla la ei acasă – sau poate ca şi cum nu s-ar afla la ei acasă şi n-ar trebui să plătească, vorbi el. Mama spune că nu vrea să aibă nicio legătură cu ei (La aceste cuvinte se auzi râsul cuiva, iar lui Telemah i se năzări că a zărit un zâmbet fugar pe chipul lui Antinou.)

— Boi şi oi, porci şi capre – totul, măcelăresc toate animalele şi le-nfulecă, rosti răguşit, nefiind prea departe de a izbucni în lacrimile copilăriei.

Câţiva dintre bătrâni au dat din cap, câţiva dintre cei de vârstă mijlocie au privit în văzduh sau către sol. Brusc, Telemah a ştiut că-l ascultau.

— Puteau – nu? – să ceară pe faţă ajutorul bunicului meu, rosti el. Puteau să §e ducă la dânsul, să-i încredinţeze darul de nuntă, cel hotărât de el, şi să rânduiască toate cele împreună – nu-i aşa? Dacă el ar fi vrut să-l declare mort pe tata pe răspunderea lui. Însă nu se-ncumetă el să facă aşa ceva. Se-ncumetă careva dintre domnii aflaţi aici să susţină

aşa ceva?

Se auziră câteva şoapte pe la periferia adunării, totuşi membrii Partidului Pretendenţilor n-au scos un cuvânt.

— Ştiţi cu toţii cum stau lucrurile, grăi el. Nu mă pot apăra împotriva voastră; sunteţi prea numeroşi.

În clipa aceea se auzi o voce batjocoritoare;

— Cum se poate, un erou ca tine?

Asta a fost prea de tot.

— Ar trebui să vă fie ruşine, strigă el. Şi puteţi fi siguri c-am să vă cer să-mi înapoiaţi tot ce-aţi...

Lacrimile îl orbiră; izbi de pământ sceptrul cel scurt, al celui ce cuvântă, strigând:

— Într-adevăr, ar trebui să vă fie ruşine! Iată ce-am vroit să vă spun!

Îşi dădu seama că unii erau jenaţi. Şedeau pe pietrele lor, cu privirile aţintite drept în faţă sau la pământ. Publicul se îmbulzi împrejur; scena i-a delectat. Cei aflaţi tocmai la margine se buluceau călcându-se în picioare, încercând să vadă. Pisenor se-ndoi din şale, apucă sceptrul, rotindu-şi privirile împrejur. Antinou sări în picioare şi i-l smulse din mână.

— Nu-i nevoie să faci atâta tărăboi, grăi el, stăpânindu-şi vocea. Stai aici şi ne insulţi, deşi ar trebui să ştii cum stau lucrurile în realitate. Mamă-ta, Cea-venerată, ne-a dat numai jumătăţi de făgăduieli, după care ne-a mai cerut un răgaz pentru a ne da un răspuns, pe urmă a venit la rând povestea cu Ţesătura, şi ce-a mai urmat. Iar acum am căzut la învoială că nu vom pleca până nu se va hotărî. Şi asta-i o chestiune politică, băieţaş, o problemă în care comunitatea este interesată, şi oraşul... pe scurt, este o chestiune în care e vorba de a avea o mână forte la cârmă. Aşa cum stau lucrurile în prezent, totul zace la voia întâmplării. Şi de ţi-ai părăsit scutecele şi-ai devenit într-adevăr un bărbat cu minte, ai trimite-o fără preget la Icarius, şi l-ai lăsa pe el s-o încredinţeze celui ce trebuie s-o ia de nevastă.

Telemah nu se aşezase încă; de data aceasta strigă:

— Oare eu să fiu cel ce-o izgoneşte pe mama din casă, acum, când e posibil ca tatăl meu să mai fie încă-n viaţă!

Dacă asta-ţi e intenţia, spune-o pe faţă. Nu, zău aşa! Asta n-o să se-ntâmple niciodată! Dacă ea doreşte să plece la Icarius, din proprie voinţă şi nesilită de nimeni, atunci s-o facă, dar...

„Priviţi!”

„Primii! Priviţi!”

Toate chipurile se-ntoarseră către cer, Exact deasupra oraşului, în slava cerului, două păsări uriaşe veneau planând dinspre mare,

— E sigur că-s vulturi?

„Sunt vulturi! Sunt vulturi!”

— Eu unul nu-i zăresc. Unde-s?

„Acolo!”

„Iată-i acolo! Iată-i acolo! Acolo!”

Păsările-şi dădeau târcoale ca şi cum s-ar fi luptat. Un bătrân, pe nume Aliterse, se-nvârtea ca un titirez pe măsură ce păsările se roteau, cu barba fluturându-i, luând impresia că e pe cale să-şi frângă grumazul, împungând aerul cu barba, mâinile scuturându-i-se, saliva picurându-i din gura ştirbă: un ghicitor.

— Ştiu ce-nseamnă! Eu ştiu ce-nseamnă!

„Ştie ce-nseamnă! Ăsta-i Aliterse. Se pricepe să citească-n semne!”

— Şi ce-nseamnă? întrebă Eurimah, sceptic. Bineînţeles, o nenorocire! Tu care poţi prevesti nenorociri atât de bine!

„Că el poate prevesti nenorociri atât de bine! Dar ce? Dar ce anume?”

— Nenorocire chiar! croncăni moşneagul. Pricepeţi, se-ntoarce, şi, pricepeţi, veţi avea de dat socoteală pentru multe, netrebnicilor! Pricepeţi? Este exact ce vor s-arate păsările, ce mai vreţi s-aflaţi?

„Cică se-ntoarce! Pricepeţi! El!”

— Cine se-ntoarce? întrebă Amfinom, cu răceală. Şi el se ridicase ca toţi ceilalţi.

— *El!* rosti Aliterse. Pricepeţi, aşa desluşesc eu!

— Ce prostie! rosti Amfinom, întorcându-i spatele şi privindu-i pe ceilalţi.

„El? Da, El! Care „el”? De bună seamă că El!”

Vulturii s-au înălţat, îndepărtându-se către munţi, s-au: întors, au plutit încă o dată deasupra oraşului şi s-au făcut nevăzuţi în largul mării, în direcţia insulei Samos.

S-au bulucit împrejurul lui Aliterse, iar moşneagul, a tropăit de jur împrejur, călcând plin de fală.

— Ce v-am spus eu? Oare nu asta v-am spus-o-ntotdeauna?

„Că aşa a spus întotdeauna!”

— Adică ce-ai spus, Unchiaşule!

— Că-n mod sigur se va-ntoarce în al douăzecilea an!

„C-o să se-ntoarcă în al douăzecilea...”

— Pfui, ce prostii! De unde ştii tu ce-nseamnă păsările?

„Că de unde ştie el ce-nseamnă păsările!”

— Unii ştiu *într-adevăr,* rosti moşul, făcând pe misteriosul. *Nu* voi mai rosti un cuvânt.

„Cică unii ştiu, într-adevăr!”

Eurimah, altfel cunoscut pentru calmul său, pentru firea sa potolită, se apropie ameninţător de unchiaşul care bătu în retragere.

— La drept vorbind ai merita o scărmăneală zdravănă, moşule!

„O scărmăneală zdravănă!” repetă corul.

— Dar eu chiar pricep semnul, iubite Eurimah! vorbi bătrânul, cu vocea înspăimântată.

„Cică el chiar pricepe semnul!”

— Prostii, grăi Eurimah, nu pricepi mai mult decât alţii! Dar vrei să stârneşti zăpăceală; crezi că eu nu văd asta, ce zici?

„Cică vrea să stârnească zăpăceală!”

— Dar, iubite, bunule Eurimah, e prorocit dinainte că-n anul douăzeci...

„E prorocit dinainte că-n anul douăzeci...”

Eurimah îşi clătină umerii; apoi, cum tot se afla în picioare, le rosti celor adunaţi un mic discurs:

— Toată povestea asta cu „Adunarea Poporului” nu-i altceva decât o prostie. La fel ca şi tălmăcirea semnelor şi-alte asemenea! N-au alt fost decât ca Telemah să izbutească s-amâne rezolvarea firească a Problemei! Ca şi

cum noi, cei din Partid, n-am şti ce i se potriveşte mai bine oraşului! Dar având în vedere că Telemah a făcut cum a crezut de cuviinţă, şi cum tot ne aflăm aici laolaltă am putea foarte bine să hotărâm odată pentru totdeauna ca el să-i ceară mamei sale, Cea Prearespectată, să se ducă la preastimatul ei tată, Icarius, şi să rămână acolo până va hotărî el cine să fie alesul. În ce priveşte alegerea, chiar dânsa îi poate da o mână de ajutor, iar noi o să ne respectăm toate făgăduielile – mai are încă multe zile la dispoziţie. Atunci toate formalităţile necesare vor fi împlinite, iar Icarius va putea hotărî căsătoria, şi astfel dânsa se va înapoia aici şi va fi cârmuitoare.

Prin răspunsul dat, Telemah nu s-a achitat prea onorabil de sarcina sa; s-a purtat din nou ca un băieţaş cu voce scâncită.

— Nu-mi puteţi face rost de o galeră rapidă să pot pleca în Pilos şi Sparta, să-ncerc să aflu ce se ştie acolo despre tatăl meu? strigă el cu voce răguşită, înghiţind în sec, fără întrerupere.

— Eu...

După care tăcu.

— Cred că-i puteţi îngădui prea bine un astfel de lucru, a intervenit Mentor, unul dintre vechii prieteni ai Celui-absent, cel ce fusese de asemeni, oficial, dacă nu în practică, tutorele lui Telemah. Se pare că nu vă daţi prea bine seama cine este El – Cel-absent! Luaţi-aminte, fiindcă de se-ntoarce într-adevăr, atunci...

„Ce? Da, a spus: să ia aminte că dacă Cel-absent se-ntoarce într-a...”

— De s-o-ntoarce, îl vom primi, ce mai – cum ne-o veni mai bine, strigă tânărul Leocrit, fiul lui Evenor, privind împrejur în căutarea încurajărilor.

— Nici noi nu suntem nişte ageamii!

— Gata, să punem cap farsei ăsteia! grăi, cu autoritate, Antinou.

„Ce spune? Da, că-l vor primi cum le-o veni mai bine, iată ce-a spus!”

Adunarea s-a dizolvat în murmure de conversaţie. A fost

o înfrângere clară pentru Telemah.

Cu dulăii ţopăind împrejuru-i, coborî agale îndreptându-se către port.

*

Tot ce se ştie despre evenimentele ulterioare, din acea zi, este faptul că Telemah s-a-ntâlnit cu aşa-zisul Mentes din Tafos, la hanul lui Noemon, aflat exact deasupra portului, şi că au discutat ceva împreună. După care el şi bărbatul din Tafos şi-au petrecut câteva ore afară, în diferite părţi ale oraşului şi în satele din imediata vecinătate. Telemah s-a întâlnit cu tovarăşi de joacă şi prieteni pe care se putea bizui. Încerca să alcătuiască nu un partid, ci un echipaj. Când – singur împreună cu cei doi câini – sentoarse acasă, cam vreo două duzini de pretendenţi şedeau în sala megaronului, jucând jocuri de societate în aşteptarea mesei. Antinou îşi înălţă către el chipul smead rânjind şi-i strigă împăciuitor;

— Haide, nu mai fă pe umilitul! De ce nu lei loc să joci, să mănânci, să bei, şi să fii om!

S-a deranjat chiar să se ridice şi să-şi aşeze palma pe umărul Fiului.

— Haide, linişteşte-te, băiete!

Telemah se eliberă.

— Sunt de părere că te porţi copilăreşte, rosti el, cu răceală. Bună seara.

Se duse în camera sa şi trimise după Euriclea. Un lung popas de vreme l-au petrecut vorbind despre toţi şi toate. Mai târziu, pe-nserate, după masa de seară, când oaspeţii erau suficient de băuţi şi zgomotoşi, bătrâna şi Fiul s-au strecurat în cămară.

Bătrâna îşi repezi braţele către ceruri.

— Auzi idee! Nu mai am nimic de spus! De unde-ţi veni? Să porneşti pe mare... tu! Jur că nu mă voi băga, în aşa ceva! Du-te, dacă nu se poate altfel!

O dojeni aşa, într-o doară:

— Dar, tu nu *vrei* să pornesc la drum?

Bătrâna cloncăni:

— De ce să vreau? Eu socot c-ar trebui să stai acasă, în sfârşit, ce vrei să iei? Nu ai prea multe zile la dispoziţie.

Când atmosferă se-ncinse şi mai mult în megaron, iar afară beznele nopţii se adânciseră, au sosit patru bărbaţi, urcând din port, şi au dus proviziile jos. Barca se afla în spatele promontoriului, iar ceilalţi îl aşteptau acolo. Aveau să vâslească în taină până la Promontoriul-de-miazăzi, iar acolo aveau să prindă austrul, boarea noptatică a ostrovului.

Telemah i-a spus Euricleei:

— După câteva zile poţi să-i spui mamei că nu mă aflu la bunicul. Dacă te va întreba. Ceilalţi pot gândi ce le pofteşte inima.

Euriclea a grăit:

— Poate că Nestor nu-i ceea ce-ţi închipui tu. Nu uita că-i bătrân, foarte bătrân. Deşi este încă un bărbat foarte puternic.

Nava era din cele cu douăzeci de vâsle. Îi aparţinea lui Noemon şi era construită pentru viteză. La adăpostul promontoriului, au înălţat vela. Tafiotul Mentes se afla cu ei; barca sa trebuia să-l urmeze mai departe.

*

Iar în acea dimineaţă – câteva zile mai târziu – Cea-ce-aşteaptă, Cea-de-vârstă-mijlocie, exact după ce fusese pieptănată de perfida şi mereu mai umflata odraslă a lui Dolios, a aflat noutatea. Şi dealtfel se poate presupune că deja bănuise destule. Oare a vrut ca el să întreprindă călătoria? Este imposibil de dat un răspuns după atât amar de vreme.

Se afla la fereastră privind în jos, către Melanto, care tocmai îl întâlnise pe Antinou în portic, şi a văzut-o traversând curtea interioară din faţă. Pisica a urmat-o, cu şobolanul atârnându-i din bot.

— La drept vorbind nu mi-au plăcut niciodată pisicile, i se adresă Stăpâna Euricleei, ce se afla în picioare, exact

îndărătul ei.

15

Poseidon

„Oare când se va stârni?” se-ntrebă când trecu pe lângă velă, îndreptându-se către lada cu provizii pentru a lua centura de salvare. Calipso folosise mai cu osebire termeni pedanţi numind-o „năframa nimfei, în care dacă te-nfăşori eşti salvat.” Tocmai se afla pe punctul de a se îndoi din şale, când i se năzări că desluşeşte linia pământului, drept la răsărit – ca o umbră conturată pe o umbră mai densă. Privirea-i încordată izbuti doar anevoie s-o izoleze. Şedea chircit, cu ochii înlăcrimaţi, iscodind cu intensitate, încercând să vadă ceva ce dispărea, apărea, dispărea din nou. Acum îşi făcu din nou apariţia ca imediat să dispară, iar bezna se ridică spre ceruri. Alergă înapoi la banca de la cârmă, se aşeză, se aplecă pe o coastă în afară pentru a privi pe lângă velă, iscodi îndelung, dădu fuga înapoi la prova, dar acum conturul dispăruse de-a binelea. Vela plesni ca un bici. Reveni la vâsla de cârmit. „Zeus! Atena! dacă erau Stâncosul Samos şi Pădurosul Zachintos!” încercă să reînvie amintirea umbrei dispărute. Reconstitui în minte insulele aşa cum şi le amintea, modifică imaginea instabilă – şi a înţeles c-ar fi putut fi ele – de ce nu?

La miazăzi, vântul se istovise complet. Primul val izbi pluta de-a curmezişul, iar aceasta trosni, cutremurându-se. Se-ncinsese cu centura de salvare. Plutea neabătut către miazănoapte. De fiecare dată când a încercat să modifice direcţia puţin către răsărit, pluta s-a ridicat pe o parte.

Toată noaptea alergă înaintea vântului. Către zori, furia vântului se mai domoli iar când Helios – el însuşi invizibil – îşi împrăştie lumina-i palidă, se porni burniţa. Vizibilitatea

era redusă; în toate direcţiile creste palide de valuri rămâneau în urma lui. Încercă să menţină direcţia plutei către răsărit, mereu către răsărit! Rămase toată ziua pe banca de la cârmă, cu pleoapele zbătându-i-se de somn, cu braţele istovite, groaznic de îngheţat, sub ploaie, pătruns de apă până-n măduva oaselor, fiind împins în cine ştie ce direcţie, probabil către nord-est. Odată, a zărit o insuliţă, un recif, de care se spărgeau valurile. Trecu pe lângă ea, continuându-şi drumul în dezolanta mare a înserării.

Timp de câteva ceasuri valurile se mai potoliră. Erau încă masive, dar ritmul lor era uniform. Când lumina lui Helios se topi în negura dinspre stânga lui, îşi dădu seama încotro se-ndrepta: către miazănoapte; apoi vremea fu cam la fel cu cea din seara din ajun.

„Oare când se va stârni furtuna cea mare?” cugetă el.

Încercă pe pipăite bucăţile de plută şi chingile centurii de salvare, rostind în şoaptă:

„Nu că m-aş teme de ceva. Mă aflu în mâinile unor forţe vrednice de încredere, care nu-mi vor decât binele. Totuşi un brâu ca acesta ţine grozav de cald la burtă. Nu-i rea invenţia. Mi-a spus că o nimfă a mărilor l-a slobozit pe malul promontoriului. Nu-i pun la-ndoială vorbele, câtuşi de puţin deşi astfel de brâie se puteau vedea câteodată – cel puţin odinioară – peste tot, de-a lungul coastelor. «Prin mâna mea, Sirena-ţi dăruie năframa, aşa mi-a spus. Este o podoabă. Când va fi furtună, trebuie să te-mpodobeşti cu ea».”

Îl deznodă, îşi ridică tunica încingându-şi-l dimprejurul trupului despuiat.

„Îţi ţine de cald şi-i atât de plăcut”, rosti cu voce tare.

Intensitatea vântului spori. Cu mare greutate a redus din velă. Iscodi cu privirile după lună; era mică şi aproape invizibilă, norii se târau peste ea, izbuti totuşi să-şi stabilească ruta. Majoritatea constelaţiilor pieriseră de pe firmament, dar încă mai era îndrumat totuşi de Cele-şase-stele.[9] Acum vântul se-nteţise în mare măsură şi bătea de la sud-vest, în vreme ce talazurile se-nălţau şi ele. Pluta

[9] Probabil constelaţia „Ursa-mare”, care nu apune niciodată. (n.t.)

avea încă o bună stabilitate. „Numai de nu s-ar desface”, gândi, când, în repetate rânduri, creste de valuri îl împroşcară cu pulberi de apă. „Merindele se vor strica fără-ndoială”, rosti în cuget, cu un anumit soi de foame, cu un fel de regret neînfometat, stârnit de faptul că nu mâncase mai mult, mai devreme, în toate acele zile ce se scurseseră. Sentimental, se agăţa de zei, de ceea ce era divin între bolta cerească şi străfundul mării. Într-o bâiguială de cuvinte lipsite de noimă, dădu expresie unor imnuri de laudă, rugăciuni şi făgăduieli de ofrande deplânse în copilărie, o rugă de seară pentru a fi folosită pe mare, al cărei nume era Supliciu. Furtuna Se porni din sufletul său, de nestăpânit: crescu din pieptul său şi se transformă într-o scenă de groază interpretată de vânturile bolţii cereşti ce se năpustea laolaltă asupră-i din toate direcţiile, contopindu-se şi alcătuind un soi de ic, un vârf de sfântă, divină forţă, într-adevăr. Întreaga povară a unei piramide egiptene sprijinindu-se pe vârful ei, un regesc mormânt cu susul în jos, un invizibil foc iute, un *pyr Dios,* o străfulgerare, văzduhul comprimat într-o serie de fulgere ce revărsau asupră-i toi ante de apă şfichiuitoare; şi o *piramidă* de apă crescând din chiar adâncurile mării până la suprafaţă, o piramidă urcând din străfunduri, ţintindu-l cu extraordinară iscusinţă, pe creştetul căreia se sprijinea mica şi aproape invizibila sa plută, aşa cum era izbită de deasupra de vârful piramidei violurilor năpustite asupra lui: *se afla în cleştele Forţelor, între colţii Puterilor!* Necuprinsele puteri ale cerului împreună cu cele ale mării loviseră exact în el!

În bolboroseala lui, în imnul de laudă lipsit de noimă, în nechibzuita-i rostire de sunete, se mai afla şi uimire. Repovestitorul, ascultând şi interpretând după câteva mii de ani, le poate tălmăci după cum urmează: Călătorul, pe durata celor şapte ani din care evadase, căpătase de-prinderea de a se considera o făptura neînsemnată. Acum, în toată neodihna sa – a vântului, a mării, a groazei de moment – a fost uimit de făptui că puterile cerului şi ale apelor, sau numai puterile apelor ajutate de sălbăticia

vânturilor bezmeticite, puteau fi atât de interesate de făptura lui: la început n-a fost decât un simţământ, după care deveni gând rostit. Era uimitor faptul că se ocupau de el cu acea sălbatică măiestrie şi iscusinţă, cu o violenţă a cărei inventivitate era nemaiîntâlnită, încât alcătuiseră laolaltă două piramide, a Cerului şi a Mării, ale Naturii, făcând ca cele două vârfuri să-şi dea întâlnire exact acolo unde, întâmplător, se afla pluta sa, în clipa cea neprevăzută. El reprezenta un centru, un punct ce devenise dintr-o dată atât inima furtunii, cât şi a acelui *pyr Dios.* Un răstimp de câteva clipe se simţi năpădit de orgoliul de a fi disperat, victimă a groazei: *nimeni,* nicicând până la el, nu mai fusese înfruntat de astfel de forţe! Şi pe limba lui, în acea încâlcită bolboroseală dialectală, a alcătuit cuvinte ce conţineau groaza-ce-stârnea-orgoliu, cea pe care panegiriştii săi, cei ce s-au aplecat cel mai mult asupra sa şi l-au înţeles cel mai bine, au tălmăcit-o prin *Omoi ego!* „O, nefericitul de mine! Vai mie, nefericitul! Eu care am avut atât ghinion, de ce să mi se prelungească suferinţa, ce mi se va întâmpla acum; unde voi ajunge?”

Puhoaiele mării se năpustiră tot mai furioase. Apa a lovit acolo unde şedea el. Nu se încumetă să se lege de ţăruşii de la cârmă sau de bancă, totuşi se crampona din toate puterile de ea şi de vâsla de cârmit. Din când în când un val izbea de dedesubt – sec, ca o puternică lovitură dată de teribila palmă a mării –, şi pluta încremenea o clipă, vibrând. Şcota de la babord a fost sfâşiată când pluta s-a ridicat dintr-un hău, întâmpinând întreaga tărie a furtunii; se auzi o pocnitură de parcă ar fi plesnit o strună de arc. Rosti în gând: „De m-ar fi lovit în ochi capătul curelei, s-ar fi dus pe copcă ochiul acela.” Strigă, imploră, stârnind curajul plutei: „Haide! Ţine-o aşa! Nu te desface, prietenă mea! O să trecem noi şi prin asta!” – dar nici măcar acele cuvinte n-aveau alt scop decât să toarne spaima în sunete, în zgomote...

Omoi ego...

Nu a auzit când s-au desprins legăturile şi penele în faţă, la prova, dar când bârnele se porniră să danseze, din senin,

sub el, şi-a dat seama că în următoarele câteva clipe avea să se petreacă totul, întregul lui destin. „Mă aflu în mâinile forţelor prielnice, blânde, minunate”, îi rosti împleticit limba în clipa în care pluta fu răsucită în suflarea vântului şi straiurile se slăbiră, iar catargul şi vela s-au prăbuşit pieziş peste partea din faţă. Ulcioarele cu vin şi apă se auziră trosnind în lada cu provizii, care s-a desprins, iar în clipa următoare pluta s-a dat peste cap, bârnele, ţinute laolaltă de legăturile de la pupa, se răsfirară ca degetele de la o mână, când o întorci pe o muchie; a sărit din ţarcul său când pluta s-a răsturnat.

Gura i se umplu de gust de sare, strănută, tuşi, călca apa; în clipa următoare fu acoperit de un nou val. În timp ce se ridica la suprafaţă, fu izbit zdravăn în umărul drept – *„acum o să mă duc la fund”* – era vâsla de cârmit, o înhăţă. A simţit că brâul de plută îl susţinea la suprafaţă; cu un efort îl împinse până la subţiori, punându-şi coatele peste vâslă. Noul val îl săltă şi pe el, dar ridică şi vâsla drept în sus, totuşi cu un zvâcnet al braţului stâng izbuti să se mute mai spre mijlocul ei, silind-o să plutească la orizontală: se cramponă cu toate forţele de vâslă. „Oasele-mi sunt în regulă, nu s-a rupt niciunul”, rosti în gând. Totuşi resimţi durerea. „Probabil m-am ales cu o zgârietură neînsemnată”, gândi. Izbuti să desluşească pluta, nu prea departe, şi lângă el o bârnă răzleţită. Următorul val îl purtă măi aproape; au fost săltaţi laolaltă peste creasta unui val; dădu drumul vâslei şi înhăţă bârna. Izbuti să ajungă mai sus şi să se aşeze mai comod pe ea.

Omoi ego...

Sus-jos, sus-jos, într-o neîntreruptă monotonie. Îşi dădu seama cât era de istovit. Din cauza apei sărate, ochii îi ardeau, umărul şi genunchiul îl dureau, apa era mai rece decât cu câteva clipe mai înainte. Sus-jos, sus-jos. Un talaz s-a prăvălit peste el, era cât pe ce să alunece departe de bârnă; brusc, se trezi complet, se aruncă înainte, agăţându-se din nou de lemn. Izbuti să-şi descheie centura aflată peste tunica de corp, îşi lepădă ţoalele, trecu centura peste bârnă şi împrejurul mijlocului, era îndeajuns de lungă

pentru a putea introduce cuiul în ultima gaură a curelei.

Omoi ego...

„Vreau să mă duc acasă, vreau acasă. Vreau să mă duc acasă!” Bolboroseala a dobândit sens, vorbele au servit de hrană voinţei. „Mă aflu în mâini bune, gândi prosteşte, vreau să ajung acasă”, a repetat gândul, dând astfel de mâncare şi băutură voinţei. Îşi închise pleoapele abandonându-se leagănului lichid; sus-jos, sus-jos; valurile îl ridicară, spuma, apa învolburată din crestele valurilor îi zbici urechile şi nările, totuşi talazurile nu se mai răsturnau peste el. În dese rânduri se trezi departe, pe meleaguri stranii; „se îmbătau ca porcii şi vărsau”, cugetă în vorbe, nu în imagini, într-o monotonă rezonanţă de basm povestit, păstrând în urechi resturi despre ceva deja auzit. „Am minţit că am orbit un vulcan”, îşi aminti, fără a avea în memorie altceva decât un nume: Polifem, un lucru ce avusese o anumită legătură cu viaţa sa. Sus-jos, sus-jos. „Vreau să ajung acasă.” Şi voinţa-i dobândi o îmbucătură de hrană, o cupă de hrană. În clipa aceea dorinţele sale nu aveau decât o singură ţintă, fie că se afla pe creste de valuri, sau în hăuri. O dată, aflat sub o violentă împroşcătură de ape, rosti în cuget: „N-are importanţă cum se va-ntâmpla. N-are importanţă cum arată ea. Cât de neghiobi sunt ei. Cum arată Telemah. Cât de istovit şi jerpelit sunt eu. Vreau s-ajung acasă!”

Într-o lungă clipă din acea limpezire a minţii ce urmează ostenelii, ridică osanale zeilor, în viu grai – a fost o chestiune de utilitate practică – articulând multe nume: „Atena, tu eşti dreaptă, săritoare şi-ai minte iscusită. Helios, tu rătăcitor al depărtărilor, tu cel-ce-pârjoleşte, gonaci al beznelor, tu dai palmei întinse a gliei căldura minunată şi necesară ca să se acopere de verdele copacilor, al lanurilor şi-al firelor de iarbă, să ne dăruie carne friptă şi fructe, şi lumina ca să-i putem vedea toate minunile de tine zămislite. Zeus, pe tine te iubesc, tu sălăşluieşti în inima şi-n toate gândurile mele, îţi admir forţa, iscusinţa minţii şi puterea. Hermes, călătoria asta a fost plăcută. Am deplină încredere în tot ce spui. Eşti un

Mesager straşnic, întotdeauna rosteşti numai adevărul, şi niciunul dintre soţii tăi n-a fost pârât vreodată c-ar fi pus mâna pe ceva. Tu eşti patronul Cinstei, tu eşti Onestitatea însăşi. Şi mai eşti şi foarte iute de picior. Cel mai iute din câţi există."

Şi din senin, numele lui Poseidon îi răsări pe buze. „Poseidon, tu-mi doreşti tot binele din lume. Braţele tale, blândele tale talazuri mă leagănă plăcut. Mă copleşeşti cu imensa ta prietenie. În neghiobia mea, în prostia mea de muritor, am spus şi săvârşit lucruri pe care le pedepseşti pe bună dreptate, deşi cu nesfârşită milostenie. Tu eşti – da, în multe privinţe aşa eşti – cel mai de frunte. Unul dintre cei mai de frunte zei. Eşti şi frumos şi mintos."

„Vreau s-ajung acasă!" a rostit în gând, a strigat, a urlat – ceea ce era totuna pe marea aceea fără ascultători – şi s-a ales cu gura năpădită de apă sărată. A simţit cum i se-ncleştează limba, cum i se strânge gâtlejul.

Sus-jos, sus-jos. Până şi groaza îi fu adormită de ritmul acela monoton.

Într-un alt moment de luciditate, chiar înaintea zorilor, a cugetat: „Asta va fi a optsprezecea sau a nouăsprezecea zi, de la-nceput. De douăzeci de ani rătăcesc pe ape. Ba nu, de şaptesprezece sau optsprezece zile, lungi cât douăzeci de ani. Nu-i drept, dar nu-mi pasă."

Pe măsură ce se lumina de ziuă, desluşi pământul. La început nu-şi dădu seama ce era. Răsări din mare pe neaşteptate, sfâşiind monotonia ca dâra unei lovituri de bici: simţi un soi de durere îndărătul ochilor când îşi dădu seama de realitate: pământ. Stâncă. Glia neclintită pe care să te lungeşti. Ţărmul.

Imediat după care îşi dădu seama că se afla la mare depărtare.

Un răstimp rămase cu ochii închişi.. Sus-jos, sus-jos, sus-jos. Când îşi redeschise pleoapele şi fu săltat din hău, observă că nu se apropiase. Se legăna neîncetat. Sus-jos, sus-jos. Picioarele-i erau ţepene, centura de sub braţe-i provoca dureri. Îşi ridică din nou pleoapele. De pe creasta valului, văzu că se apropiase. Multe ore a fost purtat de

valuri către uscat.

Se trezi când chipul i se cufundă sub apă; a tras o-nghiţitură zdravănă, era rece, şi multă vreme a stat, tuşind, cu obrazul pe partea cioplită, plană, a bârnei ce se legăna. Trupul îi era târât pieziş, picioarele şi le simţea inerte, fără viaţă: Nu simţea răceala apei, nu era o amorţeală, nu plutea, ci atârna în apă, legănându-se ca un fruct pe un ram. În urechi, înlăuntrul capului, simţea un fel de apăsare. Partea aspră a bârnei îi zgâria pieptul şi antebraţele; şi se gândi că marea se domolise ca şi cum s-ar fi aflat departe de ea.

Voi să-şi deschidă ochii, dar nu izbuti decât să-şi dezlipească foarte puţin pleoapele. Lumina-i pătrunse-n ochi, avea gust de sare, îl durea, îl ustura. Când privi încă o dată, auzi cum lumina se revărsa torenţial, cum exploda înlăuntrul său; îşi închise din nou pleoapele ca să se apere de ea şi se trezi în beznele unui *pyr-Dios,* o beznă sfâşiată de fulgerări, scăpărări, de roşu violent şi auriu. Când izbuti să-şi deschidă din nou ochii, îşi dădu seama că era purtat de curent drept către o faleză stâncoasă. Coline înalte, întunecate, verzi, sclipitoare, aşteptau acolo în faţă. „Trebuie să apreciez”, rosti în gând. Izbuti să articuleze propoziţia într-o clipă sau două, exact la limita extremă a capacităţii de a raţiona, pe care zeii prietenoşi, dătători-de-siguranţă, i-o dăruiesc bărbatului purtat la întâmplare de valurile mării: „Trebuie s-apreciez distanţa.”

Îl încercă din nou neplăcuta durere din ochi, dar o răbdă până ce văzu. Păsări, rotindu-se ameţitor, se apropiau si depărtau de el. Ca o fâşie din stropi şi spumă ca neaua, apa se năpustea asupra stâncilor întunecate şi ascuţite. Îl cuprinse groaza înainte de a o fi conceput. „Trebuie să mă-ndepărtez. Sunt aproape, trebuie să mă-ndepărtez”. Valul umflat ca o spinare *lunecă* înspre uscat, se-nălţă explodând brusc într-o spumă albă ca inul. Când îşi întoarse capul şi privi din nou împrejur, nu mai desluşi nimic altceva decât zidul acela de spumă albă şerpuind de-a lungul ţărmului abrupt, până hăt-departe, la dreapta şi la stânga sa – o garnitură de dantelă din apă spulberată izbindu-se de

stânci. „Bârna!” îi rosti gândind. Da, picioarele i se mişcau. Fiecare lovitură de picior îi stârnea durere. Dreptul, stângul, dreptul, stângul. Nu picioarele şi le simţea, ci ceva ce se afla acolo, ceva ce-i înţepa, ceva dureros – deci s-e aflau la locul lor. Îşi mişcă mâinile, antebraţele. Când se mută mai încolo, pe bârnă, simţi durerea din umăr. Gândi: „E aproape. Trebuie să-not în larg. Trebuie să izbutesc să văd.”

Era supt înspre stânci. „Bârna”, rosti şi fu în stare să vadă din nou. Izbutise să scoată, cuiul cataramei, centironul rămase moale pe bârnă, alunecă, se duse la fund. Când sosi noul val, lăsă bârna, o împinse mai încolo şi se depărta cu câteva lovituri de braţe. Zăcea adânc în apă, acum numai capul i se mai afla deasupra, dar centura de salvare îi susţinea, dându-i odihnă.

Înotă încă vreo câteva braţe, răstimp în care ochii i s-au scăldat în beznă. Când îşi răsuci capul şi iscodi către ţărm, desluşi bârna săltând la mică distanţă de bordura de spumă. Când izbuti să vadă din nou, bârna se afla sus pe creasta înspumată, alunecă înapoi şi se făcu nevăzută. Soarele se afla şi el acolo, strălucea. Înotă din răsputeri, cu soarele în spate. Acum era mai lesne să vadă. Când era supt către ţărm, trupul i se mişca cu lovituri stângace, rigide, încete.

În faţa lui era un golfuleţ, o posibilitate. Când valul îl purtă către stâncă, o înhăţă cu mâinile, le-ncleştă de suprafaţa rugoasă, izbutind să rămână agăţat de muchia ei, în acest răstimp apa se năpusti peste el cu violenţă. Simţi cum i se jupuia pielea de pe genunchi şi din palme din cauza cochiliilor de midii. Detunând, marea i se prăvăli toată peste umeri, peste cap, simţi ura Mării. „N-am să-i dau drumul, n-am să-i dau drumul.” Totuşi, nu fu în stare să rămână acolo, fu supt din nou, îndepărtat şi tras spre larg, apoi azvârlit înapoi către stâncă. Fu ridicat, lovi cu braţele, izbi cu picioarele, se zvârcoli, plonja, acum aflându-se dincolo de muchea stâncii. Simţi prundul sub genunchi, se, rostogoli, dar se ridică din nou, pe picioare; iar când valul se retrase grăbit, izbuti să facă vreo câţiva paşi împleticiţi.

Când se rostogoli următorul val, spuma slobozită de stâncă din preajmă-i trecu peste el ca un nor; era susţinut de centura de plută, lovi încă de câteva ori apa cu braţele, lăsându-se purtat către mal. Când apa fu suptă din nou înspre mare, se trezi în genunchi, cu mâinile pe prund; se ridică, se împletici câţiva paşi, se prăbuşi. Valul următor îl acoperi cu spumă, îi ajunse până la umeri, fu săltat câţiva centimetri de pe prundiş, simţi încă o dată fundul prundos, se ridică, apa îi linse picioarele. Mai făcu câţiva paşi, căzu, se ridică, făcu tentativa de a alerga, se prăbuşi. Încă o dată fu purtat în sus de valul în retragere, care, în ura-i faţă de om, voia să-l tragă în largul mării. Se rostogoli în cerc, o dată, încă o dată, izbuti să afle un punct de sprijin, se aruncă înainte, ţinându-se acolo. Când apa îi ajunse doar până la genunchi fu în stare să alerge, căzu, se ridică, mai alergă vreo câţiva paşi, se prăbuşi. Stropi de spumă căzură peste el; când sosi, valul îl izbi în tălpi şi pe spinare, totuşi rămase lungit în locul unde se năruise. Gemea; era orb, sleit de puteri, zdrobit. Nici următorul val nu răzbi mai departe. Se ridică în genunchi şi se târî prin spumă. Vuietul mării se mai îndepărtase.

Simţi fragmente de alge, cochilii şi pietriş mai fin; sub palme şi genunchi, simţi nisipul. Nisip: cugetă la moliciunea de sub palmele sale. „Ăsta-i nisip.” Rămase lungit un răstimp, pompându-şi aer în plămâni; în gâtlej avea un hârâit. Apa îi şiroia din nas şi gură. S-a ridicat pe genunchi şi în coate când a vomitat.

Se afla la vărsarea unui fluviu.

Privi în lungul apei, licărea galben şi verde. „Iarbă, gândi el, iarbă, copaci.” Rămase întins, nemişcat, lăsând pământul să se clatine. A fost nevoit să scuipe şi să vomite din nou. Coatele i se aflau mai sus în nisipul uscat, era cald: era acoperit până la brâu de apă, care se făcuse mai rece. „E rece, îşi spuse-n gând, apa e rece.”

Se târî puţin mai în sus, izbuti să se răsucească pe spate, în nisip. Apa îi astupase o ureche; ceva îi cânta înăuntru; simţi cum îl apasă. Îşi înclină capul pe-un umăr, dar apa nu s-a scurs afară. Mai privi o dată, a putut desluşi arborii cu

mai multă claritate. Fluviul, un larg torent, dispărea printre arbori. Pe malul dinspre faleză se aflau iarbă şi frunze. Frunze ce cad toamna din copaci. „Nu trebuie să zac aici. Marea mă caută Marea mă urmăreşte. Marea o s-ajungă pân-aici sus.” Se târî încă şi mai sus. De la nisip până la iarbă şi frunze, drumul a fost nesfârşit de lung. Marea-l vâna, se afla la doi paşi şi-l căuta, încerca să pătrundă în ascunzişul lui şi să-l târască înapoi. A atins peretele de stâncă. Era mai cald decât nisipul. „Căldura, rosti în gând. În stâncă se afla căldură.”

Izbuti să se ridice în genunchi. Pământul se legănă şi fu nevoit să se proptească de stâncă ce se porni să se clatine voind să se răstoarne peste el. Reuşi să i se-mpotrivească, s-o ţină pe loc. După un răstimp, se ridică pe picioare, rămase în acea poziţie, dar numai o clipă, după care se răsturnă din nou, rămase lungit. Mâna i se răzui de piatră. „Probabil m-am zdrelit, cugetă el. Dar n-are nicio importanţă.”

„Nimic periculos”, încercă să articuleze cu voce tare.

O clipă mai târziu zăcea lungit în acel loc, plângând. „Sub palmele mele este pământ”, rosti în gând. Şi cu limba umflată fu în stare să articuleze cuvintele:

„Sub palmele mele se află pământul.”

*

I-au răsucit braţele la spate, ameninţându-l că aveau să-l spânzure cu mâna lor, dacă nu le spune. „Ştii tu ce-nseamnă să fii biciuit la tălpi? Poate te vom spânzura de picioare, cu capul în jos, noi, oamenii lui Poseidon, nu ne sinchisim prea mult de ceea ce făptuim.” Erau oameni din depărtările de la miazăzi, de la răsărit şi de la miazănoapte. Voiau să afle. „Vorbeşte, dă-i drumul, altfel o să-ţi frângem degetele.” Şi s-a-mpotrivit tot timpul. „Suntem în stare să-ţi zdrobim boaşele: poţi să-ţi închipui ce simţi? Halal erou ai să fii după-aceea!” El a urlat, şi doar îl atinseseră, nu l-au bruscat câtuşi de puţin. „Dar degetele o să ţi le luăm, asta pentru că suntem atât de buni cu tine. Cei aflaţi la răsăritul

cel depărtat smulg unghiile una câte una, noi însă vom fi buni cu tine, dacă ne spui.” S-a străduit să găsească o cale să nu rostească o vorbă. I-au strâns mâinile între două bucăţi de lemn. „Nu te ucidem pentru că suntem buni cu tine. Eşti viu şi poţi striga. Când te lovim în burtă poţi să te smiorcăi şi să verşi. Să zicem că ţi-am spinteca burta astfel încât să-ţi poţi vedea maţele cu toată murdăria din ele. Dar noi suntem buni cu tine. Trebuie să ne spui câte corăbii au fost, câţi aţi fost în ele, unde ţi-ai ascuns comoara, unde-ai dus vasele de argint şi tipsiile de aur; ai voie să păstrezi jumătate din comoară, numai dacă rosteşti adevărul. Deci nu vrei. Acum o să-ţi retezăm prima falangă de la degetul mijlociu de la dreapta. Iată, priveşte. Am fi putut tăia tot degetul, dar suntem buni cu tine; suntem oameni buni, suntem plini de omenie. Chipurile lor îl împresurau din toate părţile, tuciurii, cafenii, galbene, albe. „Acum o să-ţi Luăm alt deget, unul de la mâna stângă; suntem buni, priveşte, ai să vezi. Hai, mărturiseşte totul. Acum vom arde cioturile să oprim sângele; ne purtăm frumos cu tine. Hai, vorbeşte odată, încrede-te în noi, nu-ţi dorim decât binele.” A ţipat. Atunci i-au îndesat în gură o bucată de cârpă. „Pentru c-ai ţipat am fi putut să-ţi zdrobim maxilarele, dar n-am făcut-o. Suntem buni cu tine. Acum o să-ţi rupem un dinte.” După care au adăugat: „De nu vei vorbi desluşit, atunci te vom azvârli în Mare. Nor suntem oamenii lui Poseidon.” Atunci le-a spus: „Mă numesc Odiseu. Sunt din Itaca. Am fost împreună cu regele Agamemnon în expediţia împotriva Troiei, pe care-am cucerit-o şi-am năruit-o. Eu l-am ucis pe Astianax, eu, sau altul dintre noi a săvârşit fapta, şi nici măcar n-a fost greu, cin tarea mai nimic, l-am aruncat peste zid, pe urmă eu am coborât, sau altul, şi l-am apucat de-un picior şi l-am bubuit cu capul de dalele de piatră: a fost treabă uşoară, cântărea mai nimic. De multă vreme mă aflu pe drumul spre casă, acum sunt în mâinile voastre, Zeilor, Muritorilor, iar aurul se află în gâtlejul mării, în pântecul lui Poseidon; s-a scufundat odată cu navele noastre: aurul nu mai există.”

„Atunci te vom azvârli în Mare, căci noi suntem oamenii

lui Poseidon”, au vorbit ei. „Nu, nu, nu, strigă el. Voi făptui tot ce-mi cereţi, vă voi spune totul, numai nu mă azvârliţi în Mare...”

„Să m-azvârle-n Mare, nu, nu, nu”, rosti gura-i bolborosită, limba-i umflată, otrăvită de sare.

*

S-a trezit cu o senzaţie de frig. Îl usturau ochii, din cauza pleoapelor umflate erau închişi aproape complet, îl durea peste tot. Se lăsase înserarea, soarele zăbovind încă într-o strălfulgerare pe faleza de peste gura râului, în larg, talazurile detunau; ascultă zvonul valurilor uriaşe; brizanţii înspumaţi se prelingeau pe prundişul aflat la picioarele sale. „Mă aflu lungit pe pământ, pe glie”, rosti în gând.

Centura de salvare îi intrase în carne. Se ridică în capul oaselor şi încercă să desfacă nodurile. A sfâşiat-o de câteva ori mai înainte ca legăturile să cedeze. Gâfâia din greu, se lăsă pe spate şi se odihni. Dar începuse să-ngheţe. „Dacă mai stau aici multă vreme, am să răcesc,” Se ridică în capul oaselor, în picioare, cu centura de salvare în mână.. Sempletici în susul râului, către pilcul de arbori. Acolo, malurile erau mai înalte, mai în faţă, la cotul râului, se afla un fel de ponton, o platformă pentru spălat, sau cine ştie ce. „Oameni, îşi spuse în gând. Pe-aici sunt oameni.”

Azvârli centura de salvare în apă, urmărind-o cum sendepărta, plutind către talazurile înspumate. „Năframa unei sirene”, spusese cineva. Nu-şi mai amintea limpede cine rostise cuvintele. Cineva o numise astfel. „A fost o straşnică centură de salvare, cugetă mintea sa cea practică. Grozav de bună. De-o rătăci, plutind pe mare, s-ar putea să ajungă la cineva, fiindu-i de trebuinţă. Sau va fi aruncată pe-un ţărm, unde-o fi nevoie de ea. În ce mă priveşte, eu nu mă aflu pe mare. Mă aflu pe uscat, eu am pământul sub picioare. Mă aflu pe pământ şi-s un muritor în viaţă.”

Pătrunse în crâng împleticindu-se. Dimprejurul gleznelor şi sub tălpi îi foşneau frunze veştejite. Se lungi pe spate, sub arborele uriaş. Îşi acoperi trupul cu frunze, măturându-

le, luându-le în căuşul palmelor îndurerate. Se înveli în frunze, se cufundă în frunze, simţind în trup căldura pe care o degajau. „Sunt un om culcat în căldura pământului. Sunt un om sosit din depărtările mării. Mă aflu-n viaţă.”

16

În Pilos

Tânărul a călătorit ca un colet, şi multă vreme s-a simţit astfel. După ce emoţia de început a plecării se potolise, totul fusese foarte simplu. Imediat ce s-au abătut pe după promontoriul sudic al insulei de baştină, au avut vânt neîntrerupt dinspre nord-est. Ortacii săi erau foarte zgomotoşi, în parte, deoarece îi înşelaseră pe pretendenţi, pe cei din Partid, şi în parte, deoarece felul cum se porniseră pe mare constituia o grandioasă aventură: într-adevăr, cei mai romantici dintre ei făceau comparaţii cu plecarea eroilor la Troia, cu douăzeci de ani în urmă, călătoria la război pe care-o făcuseră taţii şi bunicii lor, când ei înşişi erau nişte băieţei sau nici măcar nu se născuseră încă, Fiul Soţiei, vlăstarul Celui-absent, lăsase denţeles că se gândea nu numai să-l viziteze pe Gerenianul[10] Nestor, regele oraşelor din ţara celor trei popoare, adevăratul cârmuitor al confederaţiei din care făceau parte nisiposul Pilos, Arene, Thrion, Aipy, Cyparissos, Amphigeneia şi Helos; s-ar fi putut să-şi continue călătoria până la Menelau, în Sparta şi – poate – chiar până în Creta. Din senin, Fiul dobândise mulţi prieteni. Mentes, bărbatul acela ciudat de distrat din Tafos, cel care, privit din spate, aducea cu Mentor, dar la chip era mult mai tânăr, desfăşurase o propagandă susţinută în favoarea Moştenitorului cât timp fusese în Itaca. (Îşi făcuse apariţia

[10] De la Gerenos, oraş în Messenia. (n.t.)

neaşteptată în ultima clipă, exprimându-şi dorinţa de a-i însoţi în barca lor: nava sa urma să-i întâmpine undeva.)

Prietenii l-au înconjurat ca o pavăză, ca un parapet: se aflau în barcă, laolaltă, douăzeci şi două de persoane. Era camaradul lor, şi se simţea ca un om bogat când se gândea la Cele douăsprezece amfore cu vin, la carnea, pâinea, făina şi mierea pe care bătrâna Euriclea i le dăruise pentru călătorie. Da, nava lui era o cămară plutitoare, corabia unui tânăr nobil deşi, din nefericire, orfan de tată pe moment; iar în jurul lor se-ntindea libertatea, aerul tinereţii, călătoria!

Pe durata traversării nocturne către continent s-a simţit ca un colet, dar un colet deosebit de preţios, o nobilă căpetenie. S-au îndreptat aproape drept către miazăzi – pilotarea navei a fost lăsată mai cu seamă în grija acelui navigator extraordinar de priceput, Mentes din Tafos – până la promontoriul din dreptul insulei Zachintos. Pe la revărsatul zorilor plutiseră atât de departe, încât au putut vedea cum se-nălţa carul lui Helios dincolo de munţii din Arcadia, aruncând beteală sclipitoare peste laguna află-toare imediat la miazănoapte de nisiposul Pilos: au atins ţărmul nisipos de lângă râul Alpheios mai înainte ca vântul dinspre uscat, briza matinală a apusului, cea care-l urmărea pe Helios ca un uriaş evantai de aer, să aibă răgazul de a se înteţi.

— Asta a fost, rosti Mentes. „Asta a fost”, repetară câţiva dintre ceilalţi, şi au tras barca într-un golfuleţ cât mai departe de locul unde se spărgeau valurile.

Era limpede că Poseidon avea acolo un altar sau cel puţin un loc pentru jertfe, iar urmele unui recent vast târg de vite şi ofrande erau vizibile pretutindeni. Pe malul golfului zăceau corăbii, vilegiaturiştii şi oamenii de afaceri se aflau sus, în cetate, la odihnă; în multe locuri încă mai fumegau focuri, şi primele lucruri peste care-au dat au fost grămezile de oase, coarne şi cranii de la vitele măcelărite. În grabă şi fără tragere de inimă şi-au adus şi ei prinosul; erau nervoşi, şi câţiva dintre tineri se apucară din senin să privească în jur în căutarea cailor, de care se spunea că erau atât de

numeroşi în acele locuri, dar nu văzură nici urmă de cal.

— O să vină şi asta, o să vină şi asta, fiţi pe pace, rosti Mentes.

Cel ce preluă acum comanda, pe faţă, fu Telemah. Când le-a adus la cunoştinţă că trebuiau să aştepte în acel loc, tinerii au fost şi dezamăgiţi şi furioşi. Îşi închipuiseră probabil că li se va face o primire fastuoasă – după toată reclama pe care Mentes o făcuse în ultimele zile – îşi amintiră tot ce auziseră despre jertfirile în masă de boi negri cu coame poleite, şi alte asemeni; şi când colo au fost întâmpinaţi doar de atmosfera nespus de tristă ce stăruie pe scena unor festivităţi de curând încheiate, la care, trist de constatat, ajunseseră prea târziu. Să rămână acolo? Să aştepte acolo? Şi ei care se gândeau la basmele despre minunatele potire aurite ale lui Nestor, la splendidul său palat, la poveştile de călătorie, ei care se gândeau la excursia în Sparta şi la Menelau şi – mai grozav decât orice, la Ea, la cea pe care o visaseră, despre care vorbiseră toată noaptea – la Elena. Au cârtit, s-au indispus, dar nu le-au fost de niciun folos lamentările şi bosumflarea: au trebuit să rămână şi s-aştepte.

— Distraţi-vă şi voi cât mai bine cu putinţă, un scurt popas de vreme, până urcăm în oraş, le grăi Mentes – şi cu asta discuţia fu încheiată. O dimineaţă puteţi rămâne şi liniştiţi, nimeni nu ştie ce se poate întâmpla până seara, domnilor!

Telemah era şi el destul de nemulţumit. Suspină. Se înveşmântase în cele mai bune straie înainte de a coborî pe uscat, iar acum fu copleşit din senin, de sentimentul de inferioritate al insularului venit, pentru prima dată, în locuri aflate pe continent, cum era Elida, cu belşugu-i imens de cai şi vite. Avea bănuiala că veşmintele sale vor arăta puţin cam prea provinciale şi rustice acolo, în Pelopsul cel de-atâta vreme zeiesc. În plus, personalitatea şi purtarea lui Mentes i-au făcut, pe el şi pe ceilalţi, să se simtă intimidaţi; le inspira o veneraţie aproape înfricoşătoare. După ce, cu o zi sau două mai devreme, îl supraestimase pe cel din Tafos, aproape ridicându-l la rangul de divinitate, Fiul se

descoperea acum luând-o pe panta alunecoasă a îndoielii. Telemah auzise vorbindu-se atât de mult despre jocul intrigii politice – fără a-nţelege prea mult din el – încât, pentru câteva secunde, cochetă cu ideea că bărbatul din Tafos ar fi putut fi un agent în serviciul unor puteri străine şi ostile.

Până la urmă, însă, firea sa inocentă şi de o nobilă naivitate a biruit.

— Mă simt ca ruda de la ţară, declară sincer. Iar acum nu ştiu ce să-i spun lui Nestor.

Mentes îşi prefiră degetele subţiratice, din cale-afară de feminine, prin barba lungă, aurie, iar Telemah a simţit un parfum de ambră. Îndărătul său au zăngănit armele de paradă, încă nefolosite, ale prietenilor săi; unii purtau paveze lungi împrumutate în taină de la taţii lor, ca şi cum aveau de gând să se ducă la război. Telemah era abătut, şovăielnic, indecis.

— Fii pe pace, a grăit tafiotul. Cunosc prea bine sentimentul! E ca răul de mare; te simţi moale şi fără vlagă. Dar răul de mare posedă acea minunată însuşire, că trece imediat ce pui piciorul pe pământul ţeapăn. Adu-ţi aminte al cui fiu este Telemah şi ţelurile călătoriei sale! Gata, hai s-o pornim!

Un scurt răstimp au călcat de-a lungul plajei nisipoase, apoi pe clinul unui drum de căruţe ce ocolea şi traversa terenul mlăştinos, searbăd; dar peste puţină vreme răzbiră la drum mai larg şi mai bun. Mai sus de terenurile mlăştinoase, se aflau colibe, apoi urmau case mici din piatră, iar mai departe au zărit zidurile înalte ale cetăţii. Drumul îmbrăţişa colina într-o domoală jumătate de spirală. La poarta deschisă în zidul oraşului, se adunase o mică gloată de curioşi. Locuitorii oraşului se holbau, mai ales la Mentes, care arăta măreţ, înveşmântat în tunica albă cu fireturi de aur, cu înaltul coif poleit cu aur, cu spada minunată, cu gambierele albe, sandalele roşii şi părul auriu: peste braţ purta o pelerină albă cu fireturi de argint. Pe de altă parte, Telemah se simţea prost îmbrăcat, iar chipul îi era împurpurat, mâinile, asudate de căldură şi nervozitate.

În nenumărate rânduri încercă să-şi adune curajul; îşi îndreptă umerii, păşi cu bărbătească seriozitate, rostind în gând: „Ştiu al cui fiu sunt! Nu-i el mai prejos decât cei de pe-aici! Or fi auzit ei de el! Doar e cântat în cântece! Nu-i nevoie să mă umilesc în faţa nimănui!”

Cu toate astea, teama nu l-a părăsit.

— Mergi mai departe! îl îmboldi bărbatul din Tafos.

Mergea cu cel puţin trei paşi în faţa lui Telemah. De fapt atitudinea sa părea cam arogantă; era probabil snob, te făcea să te simţi ca şi cum ai fi fost sluga lui. Telemah se avântă câţiva paşi şi merse alături de el. Mentes îi aruncă o privire întrebătoare din ochii verzi-albaştri.

— Tot nervos?

— Nu-s obişnuit cu oraşele acestea de pe continent, spuse Telemah. Au urcat mai departe pe o uliţă largă, străbătură o piaţă vastă, printre case scunde şi înalte şi vile. Se aflau acum atât de sus, încât puteau vedea dincolo de zidurile oraşului.

— Aruncă-ţi ochii la priveliştea asta, grăi bărbatul din Tafos, şi se opri. De obicei te calmează.

Puteau desluşi zgomotul îndepărtat al talazurilor urcând de la picioarele lor, dar nu vedeau decât o porţiune a golfului. Privirea îi deveni ageră, ca şi cum îi fuseseră dăruiţi ochii unui zeu. La dreapta, către miazănoapte, se-ntindea laguna, dincolo de ea, se împlânta în mare Promontoriul Ascuţit. La stânga, stâncosul şi pădurosul Zachintos, deasupra lui se putea desluşi conturul puternicului Samos, iar dincolo de el, Itaca, aproape topindu-se în pâcla aerului încins. Insula de baştină arăta strâmtă şi neînsemnată, un ostrov al caprelor aflat între Samos şi Leucas. Înălţimile-i păreau atât de mărunte; arăta ca un recif, o umflătură, o-n creţi tură pe urzeala strălucitoare a mării albastre.

O navă neagră şi lungă, cu pânza coborâtă şi catargul scos, era împinsă de vâsle în direcţia portului din Pilos.

— Asta-i nava mea, grăi Mentes.

— Se vede minunat de aici, vorbi Telemah, şi i se puse un nod în gâtlej.

— Aşa-i, totul devine atât de diferit când priveşti de la distanţă, rosti bărbatul care susţinea că-i din Tafos. Priveşte, acolo, drept în faţa noastră, se află palatul.

Deşi gândul îi trecuse prin cap mai devreme, Telemah nu-l întrebase până în acea clipă:

— Ai mai fost deseori pe aici, nobile Mentes? Se pare că toate-ţi sunt cunoscute.

— Da, în general le cunosc. Am călătorit mult.

Palatul era o construcţie înaltă, albă, mai mare decât casele şi vilele printre care trecuseră ei. O trupă de soldaţi ieşi mărşăluind din curtea din faţă: stâng-drept, stâng-drept; probabil efectuau un exerciţiu de dimineaţă. Pe Telemah îl încercă un sentiment de dezamăgire şi plăcut dispreţ când observă că ţinuta bărbaţilor nu era atât de corectă cum ar fi trebuit să fie; constată în gând că lucrurile mergeau mai bine cu membrii asociaţiilor militare din Itaca. Soldaţii mărşăluiau neglijent şi greoi; îşi cărau pavezele – scurte, moderne într-adevăr – ca pe nişte tăvi goale, iar suliţele, de parcă aveau de gând să salte pietre cu ele; iar săbiile şi arcurile li se târau şi zdrăngăneau ca şi cum ar fi fost gonaci pe cale de a goni iepuri.

„Stângul-dreptul, stângul-dreptul – şş-şş-şş-şş – la dreapta! La stânga! Înainte... marş!”

Sandalele târşâiau, din pământ se-nălţau nori de praf. Dincolo de trupă doi bărbaţi tineri, eleganţi îşi făcură apariţia sub portalul din curte. Soldaţii îi priviră târşindu-şi picioarele mai departe, cu respect. Mentes se opri şi aşteptă.

Cei doi nu erau cine ştie ce înalţi, dar arătau vânjoşi şi bine hrăniţi. Când au ajuns aproape la nivelul lor, Mentes făcu o ceremonioasă plecăciune.

— Mă-ntreb dac-ar fi cu putinţă să-l vedem pe Regele Nestor?

Cei doi tineri se opriră. Puteau să fi avut vreo douăzeci de ani. Chipul unuia exprima prudenţă, s-ar fi putut spune o trufaşă neîncredere, celălalt, mai lat în spate, părea mai curând apatic, privea cruciş, ceva nu era-n regulă cu ochii săi, într-adevăr, era saşiu, cu siguranţă.

— Nu trebuie decât să intraţi, rosti cel ce părea prudent. De bună seamă sunteţi străini?

— Da, tocmai am sosit cu barca din insule, răspunse Mentes, cu reticenţă.

Numele meu este Pisistrate, rosti deschis cel prudent. Nestor este tatăl meu. În clipa asta tata se află acolo, la masă, n-aveţi decât să intraţi. Vă însoţesc. El este fratele meu Trasimede.

Trasimede îi privi cruciş, clipind intermitent, cu gura căscată, nasul îi era obturat; buza inferioară îi atârna. Se scarpină apatic după ureche. Părea cam prost şi simplu, dar cumsecade, ceea ce îl făcu pe Telemah să se simtă un pic mai sigur de sine. Schiţă o plecăciune şi un zâmbet.

— Astăzi vremea este minunată şi briza plăcută, vorbi el, dar se-mbujoră imediat, pierzându-şi cumpătul, când observă căutătura ironică, dar prietenoasă a nobilului Mentes.

— Într-adevăr, nu-i aşa? confirmă Trasimede, şi cu asta conversaţia lor luă sfârşit.

— Ieri am sărbătorit ceva acolo, jos, îl lămuri Pisistrate, arătând în jos, către port. Toată lumea-i cam ostenită astăzi.

Pe măsură ce străbăteau curtea exterioară, Telemah făcu eforturi sporite pentru a prinde curaj. Înlăuntrul capului, la hotarul tăcerii răsunară nişte vorbe pe care le spusese Euriclea în vara trecută: „Întotdeauna să te gândeşti cine eşti. Şi ceilalţi se tem de... alţi oameni. Şi dacă, întâmplător, dai peste ceva oribil, să-ţi aduci aminte că-ntotdeauna se află ceva încă şi mai oribil. Când vei fi răzbit dincolo de tot ce-i oribil, de ceea ce-i respingător, chiar în miezul a ceea ce-i îngrozitor, astfel încât vei sta acolo precum înapoia unui perete subţire ca o coajă de ou – atunci sparge peretele. Ce-o să ai înaintea ochilor este poate mai oribil decât orice. Dar e de datoria ta să priveşti – căci dincolo de ce vezi, se află posibilităţile pe care ţi le oferă viaţa. Dincolo, începe o nouă viaţă. Să nu-ţi închizi ochii în faţa a ceea ce-i oribil, băiatule!” Nu pricepuse morala decât sentimental. Acum se străduia să prindă putere din acea

lecţie. „Să nu uiţi că nu eşti cine ştie cine”, grăise Euriclea prefăcându-se că vorbeşte cu ea însăşi, totuşi el pricepuse îndeajuns de bine că i se adresase lui, „nu uita că nu eşti cine ştie ce personalitate, dar să ţii minte că-i posibil ca şi ceilalţi să ţină minte că nici de capul lor nu-i mare scofală. Şi dacă nu prezintă un real pericol pentru viaţa ta, ai face foarte bine să le dovedeşti că ştii acest lucru.”

Traversară o curte interioară care avea, pe latura stângă, un depozit sau nişte dormitoare, iar pe dreapta, un altar cu rug şi o laviţă pentru tăierea animalelor şi o masă pentru prinoase, probabil un altar închinat lui Poseidon, căci oamenii de prin acele locuri aveau un cult deosebit pentru Poseidon, sau cel puţin aşa-şi închipuia el. Păşiră peste pragul înalt, intrând în sală. Şi, brusc, teama îl părăsi. Îl zări pe cel ce probabil era Nestor.

Oare cum şi-l imaginase pe acel vestit, bătrân? Nu izbuti să-şi amintească. Ieşise dintr-o găoace de ou şi nimic nu-i mai împiedica privirea, în nicio direcţie, nici măcar către necunoscut. Şi-l închipuise oare ca pe un uriaş şi zeiesc războinic, ea pe un păstor de Bărbaţi, un Leu de pe continent, un armăsar sălbatic cu cap de bărbat, ca pe un comandant suprem ce condusese nouăzeci de măreţe nave contra Ilionului? Îşi imaginase oare zăngănit de spade şi o voce ca o trâmbiţă, tunetul lui Zeus şi răcnetul lui Poseidon răspândindu-se de la miazănoapte la miazăzi? În acea clipă n-a mai avut nicio importanţă. A văzut.

Nestor era un bătrânel împuţinat, cu o barbă de un alb-gălbui şi grozav de murdară. După ce primise un ghiont de la Mentes, în vreme ce înainta către bătrân, alături de tafiot – ba nu, la un pas în urma lui – şi în timp ce bărbaţii din megaron îi fixau cu privirile, Telemah avu senzaţia certă că iese din găoacea lui cu fiecare pas. Bătrânul şedea într-un fotoliu cu spătarul înalt, acoperit cu o pânză de in, aflat dincolo de vatra împresurată de patru stâlpi. Pe masa din faţa lui se aflau o cupă şi un crater de o frumuseţe fabuloasă. Ochii săi iscodiră miopi, iar în privirile-i fixe se aflau bunătatea şi curiozitatea şovăielnică şi zâmbitoare a bărbatului aflat la vârsta nesigură a senectuţii. În Itaca se

vorbea că trăise patru generaţii şi că fusese în deplinătatea puterilor până în urmă cu zece ani. Arăta ca şi cum trăise zece generaţii şi nu mai era potent de cincizeci de ani. Ceea ce îi dădu lui Telemah un sentiment de încredere acum, în această clipă importantă, a fost evidenta zăpăceală a moşneagului faţă de tot ce se petrecea în juru-i. Încă mai înainte ca Regele din Pilos să deschidă gura, îşi dădu seama că, uneori, bătrânul era în stare să bată câmpii cu mintea tot atât de rătăcită ca şi o bătrână îngrozită.

— Înălţimea-voastră, rosti Mentes, înclinându-se afabil.

— Înălţimea-voastră, rosti Telemah, îndoindu-se adânc, din şale.

Bătrânul dădu din cap, iscodind neajutorat în jurul său. Doi tineri ce se aflau aşezaţi în jilţuri cu spătar înalt, de-a dreapta şi de-a stânga moşului, se ridicară, dându-se câţiva paşi la o parte.

— Bună ziua, luaţi loc, domnilor, aici, dar luaţi loc, rogu-vă, aici, nu, aici, grăi el cu o grabă politicoasă, înălţând către ei privirile ochilor cenuşii, spălăciţi, injectaţi.

În timp ce se aşezau de-o parte şi de alta a Regelui, Telemah simţi cum siguranţa i se aşeza în suflet, devenind parte din făptura lui. Curajul şi puterea voinţei îl pătrundeau aşa cum un burete suge vinul vărsat. La început privi pe furiş, apoi privi deschis, în jurul său. Megaronul era doar puţin mai mare decât cel de-acasă. Pe pereţi se aflau atârnate paveze demodate din lemn învelit în piele de bou, ferecate în metal, unele frumos pictate în verde, galben şi roşu; într-un colţ, lângă uşa ce ducea în curte, atârnau lăncii şi spade scurte. Peste toate, praful se adunase-ntr-un strat gros; nu mai fuseseră mânuite de multă vreme. În sală se simţea miros de carne friptă; un foc mărunt îşi trăia ultimele clipe în vatră. La mesele dintre stâlpii din jurul pereţilor şedeau cam o duzină de tineri şi bărbaţi între două vârste, păreau a fi rude cu toţii, care ori locuiau acolo, ori veniseră în vizită să aducă prinoase sau să ia parte la târg; genul de neguţători şi agricultori, niciunul nu lăsa impresia că ar fi proaspăt sosit de la vreun război. De deasupra, de la etaj, se auzea vocea certăreaţă

a unei femei, o voce de mamă, care se-ntrerupse brusc. „Absolut pe neaşteptate – gândi Telemah – te trezeşti într-o atmosferă de o banalitate dintre cele mai obişnuite: adică, într-un cămin îmbelşugat, dar – probabil – un cămin mult prea venerabil.”

În toată copilăria, şi chiar până-n acel prezent, visase atât de multe despre măreţia, bogăţia, forţa şi puterea politică ale lui Nestor, Cârmaciul-de-care, încât ceea ce-l înconjura, în acea clipă, nu putea fi acceptat decât ca vis. Era, firește, conştient că nu visează, dar nu poseda nicio facultate mintală cu care să poată transforma imediat ceea ce vedea într-o realitate. Şi, cu toate acestea, îl mai încerca încă senzaţia că scena era de o banalitate ordinară, sau, hai să zicem, o scenă banală ce se desfăşura după un târg de vite şi o sărbătoare cu prinosiri.

— Euridice! strigă bătrânul, ridicându-şi ochii spălăciţi către acoperiş. Euridice!

— Da-aa! răspunse o voce iritată, de la catul de deasupra. Ce-i?

— Oaspeţi! strigă el de parcă faptul în sine era o izbândă; dar nu primi niciun răspuns.

Lighenaşe cu apă le-au fost aşezate înainte, îşi cufundară mâinile şi le zvântară. Vasele erau foarte frumoase, din argint sau poleite cu argint. Casa părea îmbelşugat înzestrată cu vase, ulcioare, amfore şi carafe pictate în chip straniu şi primitiv, cratère pentru amestecat vinul frumos lucrate, pocale şi cupe. Telemah îşi aminti că lumea vorbea mereu despre prada imensă pe care regele din Pilos o dobândise la război. De asemeni; moşneagul însuşi lăsa impresia a fi din cale-afară de mândru de podoabele casei, iar când roabele le aşezară în iată pocale din aur şi argint scump şi cupe de forme neobişnuite, fin cizelate, bătrânul le spionă cu mioape şi iscoditoare priviri, ca şi cum i-ar fi fost teamă ca nu cumva fetele să le zgârie sau să le deformeze. Şi-a răsucit capul în toate direcţiile, ascultând numai cu jumătate de ureche banalităţile politicoase şi lipsite de sens pe care Mentes le-a rostit cu voce potolită. Adăstând până ce oaspeţii au gustat din friptura de oaie,

amestecă el însuşi vinul sângeriu, aproape negru, cu apă într-un crater mare, aurit; apoi cupele fură umplute, iar el îl scrută miop pe Mentes.

— Îţi place vinul?

Mentes îl degustă.

— Caimac, nu alta! rosti el.

— Cum adică?

— Este un vin absolut nemaiîntâlnit, zise Mentes.

Bătrânul chicoti

— Da, da! Aşa şi trebuie să fie; e vechi de unsprezece ani.

Bău el însuşi, adânc, delectându-se. Pocalul său era de un soi ciudat. Era durat din aur, iar pe dinăuntru argintat. Din talpa-i circulară urca un picior care susţinea cupa, aceasta având două perechi de toarte cu bare între ele. Barele se sprijineau, în partea inferioară, pe proptele de argint care ajungeau până la talpă. Pe fiecare bară se afla un porumbel de aur, cu coada răsfirată şi aripile întinse. Umplută cu vin, era probabil foarte grea. Telemah îşi dădu seama că aceea era cupa despre care le vorbise odată cineva care fusese la Troia, era pomenită şi-n cântece, dar se spunea că un bărbat obişnuit de-abia de-o putea ridica. În acea clipă, moşneagul săltă cupa cu mâini tremurânde; şi nu era nici mai mare, nici mai grea decât aceea pe care-ai fi izbutit s-o ridici de pe masă cu o singură mână – nu era mai înaltă de două lăţimi de palmă.

Moşul aşează cupa pe masă, o alintă cu privirile şi se răsuci către Mentes.

— S-ar putea să ţi se pară o indiscreţie, rosti el iscoditor, dar m-aş bucura să aflu cum vă numiţi şi-n ce scop călătoriţi? Cu treburi, nu? Sau sunteţi piraţi? În zilele noastre pirateria este o treabă plină de riscuri, ce ziceţi? Călătoriţi în lungul coastei, în sus sau în jos?

Telemah prinse o ocheadă din partea lui Mentes. Luă o-nghiţitură din vinul de unsprezece ani şi gândi că era acru la gust, dar simplul fapt că ţinea în mâini una din cupele acelea şi că era un oaspe onorat într-o ţară străină îi dădu curaj. Intenţionase să răspundă el, dar Mentes i-o luă

înainte.

— Numele meu este prinţul Mentes din Tafos, grăi el. Nu suntem piraţi, şi oricum îndeletnicirea astă nu prea mai e rentabila acum, în ultima vreme, când fiecare oraş şi aproape ultima vizuină de pe toată coasta au fost prădate de fenicieni şi barbari. În ce mă priveşte, călătoresc cu treburi, iar pe tânărul acesta l-am cunoscut în Itaca, unde mi-am petrecut câteva zile.

— Itaca? rosti bătrânul. A, da, de bună seamă, insuliţa aceea de-acolo. Unde... unde locuieşte Euriclea... da, Euriclea, aşa-i. O bătrânică plină de neastâmpăr, nu-i aşa?

Cercetă frumoasa cupă de pe masă, o mângâie cu buricele degetelor tremurânde.

— Ce zici, nu-i aşa că-i o elegantă piesă de artă? întrebă el. Am pus mâna pe ea într-o călătorie, pe care-am făcut-o acum câţiva ani. Am mai avut una din lut ars, cu rozele şi flori de lotus, o cupă cu adevărat deosebită, dar, într-o zi, Trasimede, ăsta de-aici, a spart-o. S-a-ntâmplat demult de tot; cred că pe atunci mă aflam dus la război. Asta însă-i făcută dintr-un material mult mai durabil. Am luat-o cu mine la Marele Război. Toţi au socotit că-i minunată. Veţi afla de ea în cântece.

— Este foarte frumoasă, grăi Mentes. Într-adevăr este foarte neobişnuită. Tânărul acesta se numeşte Telemah.

— Telemah, repetă bătrânul. E un nume foarte frumos, foarte buh. Ce părere ai de Trasimede? Şi Pisistrate? Nu-s şi astea nişte nume frumoase?

— Foarte drăguţe, foarte frumoase, admise Mentes, politicos.

În acea clipă Telemah a profitat de ocazie. La o înclinare de cap din partea lui Mentes, şi cu trupul înfiorându-se de mândrie, izbuti să articuleze:

— *Eu sunt fiul lui Odiseu!*

Lumea în care se afla moşneagul nu păru să se modifice câtuşi de puţin, toţi ceilalţi însă îşi întoarseră capetele către Telemah.

— Odiseu! rosti bătrânul, gânditor. Dar dintr-o dată, se învioră mai mult, vocea-i dădu în falseto, se aplecă în faţă,

înspre Fiu:

— Dar eu... e sigur că-l cunosc? Îl cunosc, băieţi?

— De bună seamă că da, Tată, vorbi Pisistrate. El a fost vechiul tău tovarăş de arme, la Război!

— Dar desigur! zise bătrânul, am fost vechi amici. Aha, păi da, pe vremea aceea era tânăr. Un tânăr cu-adevărat elegant. Era plin de cutezanţă, şi mai era şi viclean, un bărbat adevărat. Cum o mai duce-n ultima vreme?

— Tată... începu Pisistrate, dar se înfrână.

— Încă nu s-a-ntors acasă, rosti Telemah. Nu ştim pe unde-o fi.

— Ceee? exclamă bătrânul, frământându-şi cu degetele barba pătată de vin şi sosuri. Este plecat într-o călătorie?

— Tată... încercă din nou Pisistrate, dar bătrânul îi făcu semn să tacă.

— Păi, cum vine asta! zise el. Şi nu ştiţi nimic despre el? A dispărut cu totul? Curios lucru. În văzduh, păi cum se poate?

Încetă să se mai tragă de barbă, ochii miopi îi încremeniseră pe cupa din mâinile lui Mentes. Cupa nu avea picior înalt, dar în jurul ei ce afla un motiv frumos cizelat, o vânătoare de lei.

— Şi asta-i o lucrătură frumoasă, spuse el. Este din Micene, ştiu sigur că-i de-acolo. Sau din Creta? Foarte rar se vede o piesă de argint atât de frumoasă.

— Foarte rar, într-adevăr, recunoscu Mentes. Este foarte frumoasă. Da, tatăl tânărului, Odiseu, încă nu s-a-ntors de la Troia.

— De la Troia? spuse bătrânul privind întrebător de la Mentes la Telemah, apoi clătină din cap, pironindu-şi privirea pe cupa lui Telemah.

— Sunt din ce în ce mai rare în zilele noastre, rosti el. Aia (era o cupă ca şi cea din care bea Mentes, numai că din aur, deşi placată cu argint şi cu un desen ce înfăţişa o caracatiţă), cea de colo este tot din Creta, mi se pare... sau din Cipru... ah! nu le mai pot ţine urma de unde sunt toate, am atâtea. Dar am să v-arăt colecţia mea, mai târziu, poate după-amiază, o să vedem. Am câteva din aur frumos

cizelate, cu cele mai fantastice animale pe ele, dar cele de argint, cele cu adevărat frumoase, se află într-un bufet special, în dormitor. Nu vă puteţi închipui ce trudnică treabă-i să le ţin socoteala la toate, şi să fiu în stare să spun pe loc când le-am obţinut şi de unde provin.

— Este o manie foarte distinsă, pentru un amator, vorbi politicos Mentes. Dar, fiindcă veni vorba de Odiseu...

— Ce-i aia? se miră moşul. Auzi, manie!... Ei, în sfârşit, bâigui el împăciuitor. Cred că poţi să-i zici şi-aşa, dar nu vă puteţi închipui câtă bătaie de cap îmi dau toate cupele şi pocalele şi vasele şi... da, da, şi multe alte lucruri pe care le posed, pe care-am fost în stare să le-adun cu sudoarea frunţii şi sacrificii. Eu...

— Soseşte direct din Itaca, insistă Mentes.

— Itaca? se miră bătrânul. Ai spus că vii din Itaca? O bătrână de-acolo vine adeseori pe-aici, are-o limbariţă de te calcă pe nervi, şi cumpără in şi lână, şi oi, şi vite... cum o cheamă?... acum câteva clipe am numit-o... Euri... staţi aşa *(triumfător)* Euri... Euri...

— ...clea, completă Telemah, cu o plecăciune politicoasă, în el însă fierbea mânia.

— Tinere, rosti Nestor, îndreptând spre el un arătător bătrân de trei sau patru generaţii, tinere, să nu mă-ntrerupi! Aşa... unde rămăsesem? Da, a încercat să cumpere vite, bunuri făcute-n casă, şi cupe, şi pocale, şi vase din aur şi argint, pe pânză, sau cam aşa ceva, nu-mi amintesc precis. Închipuiţi-vă doar... să vină aici şi să ceară... aţi privit *într-adevăr* cupele mele? Dacă nu, priviţi-le acum! Ce părere aveţi?

Bău până la fund, cu o înghiţitură deloc nevolnică, şi-şi înălţă cupa cu porumbei către orificiul-fereastră amplasat sus, pe zidul de la stânga sa.

— *A-ncercat să-mi cumpere, să cumpere cupa lui Nestor!...* Puteţi să vă-nchipuiţi aşa ceva? Cum spuneai că te cheamă?

— Telemah, rosti, scurt. Fiul.

— Odiseu este tătâne-su, Mentes folosi ocazia să adauge, împăciuitor. Telemah a pornit în căutarea lui.

— În căutare? grăi Nestor, lăsând cupa pe masă.

Pisistrate îi adresă lui Telemah o ocheadă cu subînţeles, pe chipul lui se putea citi compasiune când se apropie şi umplu renumita cupă a lui Nestor. Până şi placidul Trasimede, cel cu ochii încrucişaţi, părea destul de însufleţit. S-ar fi putut crede că cei doi fii doreau să-l vadă beat pe tatăl lor,

— Încă nu s-a-ntors acasă, continuă Mentes. Telemah este singurul său fiu. Pe mama lui o cheamă Penelopa Ei locuiesc în Itaca.

— Da, da, da, bâigui Nestor, trăgându-se din nou de barbă.

— Troia, Tată, Troia! insistă Pisistrate.

Trasimede rânji,

— Ce gălăgie faci! spuse Nestor. Trasimede!

— Da, Tată, rosti supus fiul, obişnuit cu cearta, apatic deprins cu dojana, sătul până-n gât de-a fi dojenit,

— Nu se pune o cupă atât de aproape de marginea mesei, dacă nu ţi-am spus de-o mie de ori, nu ţi-am spus niciodată!

Trasimede împinse cupa mai departe de marginea mesei.

— Aşa, unde-am rămas? zise Nestor mai calm. Ah, da... Euri... Euri... clea, o chema... da, da, ea voia...

— Troia, Tată, spuse Pisistrate.

— Da, Troia...

— Odiseu, adăugă Pisistrate.

— Aha, el, zise Nestor şi chipul i se lumină. Acum inii amintesc. Că a fost cu noi la Troia, asta voiam să zic. Iată, vedeţi, nici memoria bătrânilor nu-i de lepădat!

— S-a rătăcit, Tată, insistă Pisistrate. Nu-ţi aminteşti c-am mai vorbit despre asta şi altădată? Când a fost Euriclea aici?

— Euriclea..., reîncepu bătrânul,

— El s-a rătăcit, insistă Pisistrate.

— Cum adică s-a rătăcit? Ba nu, a fost cu noi la Troia, şi-mi amintesc atât de limpede de parcă-a fost ieri că el... da, da, avea necazuri cu nasul. Sau cu mâinile, nu mai ştiu cu care. Dar ceva nu era-n regulă cu el. Ş-apoi niciodată nu te

puteai bizui pe el, el...

— Tată!

Barba lui Nestor zvâcni către fiu-său, ochii îi erau larg deschişi, pielea de pe frunte i se-ncreţise în brazde orizontale.

— Ce-i?

— Sunt... începu Pisistrate.

— Avea nişte idei trăsnite, spuse Nestor, amintindu-şi; El... nu-mi amintesc totul. Dar, era un ciudat...

— E cântat în cântece, grăi Pisistrate, a fost un erou.

Cu mâini tremurătoare Nestor se frecă pe bărbie sub barbă. Nu se scărpina, ci freca delicat, cu partea exterioară a unghiilor; n-a râcâit, ci a scos un foşnet.

— Eroi! strigă el. Pfui! Ce mare scofală să fii erou!? Şi eu sunt un erou, nu-i aşa? Şi despre mine sunt cântece, dacă-i vorba pe-aşa. Aezii nu trebuie luaţi în seamă, mint cât pot pentru o bucată de pâine şi pentru un os cu carne, îmi amintesc limpede de parcă era ieri... staţi aşa! acum ştiu: da, un aed numit... era din... cred că era de prin părţile Spartei, şi-nvăţase să compună şi să cânte de la unul numit... numit *(triumfător)* Automedon din Micene, care fusese învăţat să mintă şi să cânte de un aed ce se numea Perimede, iar ăsta era din Argos... aha, acum mi-am amintit! Până la urmă, s-au săturat de el în aşa hal... adică, de primul... cum naiba-l chema, sau d-ălalt, în sfârşit, n-are importanţă, aşa că l-au părăsit pe-o insulă, şi-acolo a murit de foame. Şi cu asta s-a terminat cu cântatul lui!

Bătrânul plescăi Cu satisfacţie şi privi în jur.

Trasimede rânji. Pisistrate îi aruncă lui Telemah o privire rapidă, jenată. Ceilalţi – oaspeţi sau rubedenii au băut în tăcere, holbându-se iscoditor.

— Şi-n plus, el se afla cu Clitemnestra când Agamemnon era la război, rosti Nestor dintr-odată neaşteptat de limpede. Egist, tâlharul, l-a ucis pe Agamemnon, când... aha, păi sigur, aţi mai auzit asta, de bună seamă?

— Am auzit povestea asta, grăi Telemah, silindu-se să fie politicos. Dar au fost atâtea zvonuri, şi în realitate nu prea cunoaştem amănuntele. Vreau să spun, la noi, în Itaca.

— Zău că-i o poveste foarte frumoasă, zise Nestor.

Expresia unei plictiseli cumplite apăru pe chipul lui Pisistrate. Trasimede începu să se joace cu pocalul său.

— Trasimede!

— Da-a-a, Tată?

— Nu aşa de-aproape de margine, am spus! Pune-l în mijlocul mesei.

Fiul a executat docil porunca. S-a aşternut o pauză.

— Nu trebuie să mă tot întrerupeţi, zise Nestor. Unde-am rămas acum?

Trasimede îşi ridică privirile neaşteptat de repede, tuşind; ochii îi sclipeau, era un eveniment.

— Clitemnestra, spuse grăbit, şi se-mbujoră,

— Odiseu, zise Pisistrate. Fiul său – cel ce se află aşezat aci – a-ntrebat despre el.

— Voiam să ştiu... începu Telemah.

— Cotcodăciţi toţi ca nişte găini şi mă-ntrerupeţi tocmai când vreau şi eu să spun ceva, se căină Nestor. Unde-am rămas acum?

— Discutam despre rapsozi şi eroi, interveni Mentes, îndatoritor. Ştim desigur că şi Înălţimea-ta eşti un mare erou. Numele Înălţimii-tale este cunoscut de orice copil, atât pe continent, cât şi pe insule. Ar fi interesant să auzim chiar din gura Înălţimii-tale cum v-aţi întors de la Troia. Flota Înălţimii-tale s-a aflat mult timp laolaltă cu Odiseu şi oamenii lui? Unde s-a despărţit Înălţimea-ta de el şi-ai lui?

— Tocmai asta vă spuneam şi eu, zise Nestor, cu mai multă blândeţe, aşezându-şi mâinile tremurânde, cu vene albastre, pe masa din faţa lui şi iscodindu-le cu privirea.

— A avut un necaz cu mâinile, spuse. Cred că două sau trei degete i-au fost retezate.

Telemah se plecă în faţă. Pe neaşteptate, ochii i se umplură cu lacrimi. Valul de căldură din inimă urca tot mai sus, era ca şi cum inspira veneraţie şi eroism. Dintr-o dată, simţi că-i place moşneagul.

— La care mână? întrebă.

— Asta nu-mi amintesc, zise bătrânul. Şi de fapt nu i-au fost retezate. Mi se pare că i-au fost zdrobite. Noi am clădit

un fel de scări de asalt şi un cal de lemn – da, un fel de cal, un turn de asalt ce semăna cu un cal, şi pe care l-am numit Calul, şi unii s-au căţărat peste zid şi ne-au deschis porţile. Pesemne că atunci să se fi-ntâmplat să-şi zdrobească degetele.

— Şi atunci aţi izbândit, apoi aţi pornit pe mare, grăi Mentes.

Nestor alintă pocalul cu amândouă mâinile: îl ridică de parcă era foarte greu, ostentativ greu, şi-l goli încet, îmbătoşat, îl puse din nou pe masă şi-şi supse mustăţile.

— Fireşte, mai întâi şi-ntâi am ucis pruncii, a grăit el.

17

Antifonie – I

Într-un fluviu de delfini şi foşnitoare frunze, a plutit departe, a fost legănat departe, a fost săltat fără istov pe înalte culmi de val, i-au străfulgerat prin minte imagini din trecut, din trecutul îndepărtat, din cel imediat, din cel recent, şi s-a cufundat în copăi de apă caldă ce se strâmtau fără-ncetare, ce se preschimbau în grote pline cu apă de căldura trupului, ce deveneau pântece materne – apoi a fost adus încă o dată pe lume de un val, legănat în sus, către lumină, gaura s-a lărgit, a ieşit din scobitură, săltat pe o nouă coamă de val. Mişcarea s-a repetat fără răgaz, trupul l-a durut din cauză că era purtat de ape că se afla dureros de închircit; apoi, la un moment dat, mişcarea a încetat când a ajuns sus, la cea mai mare înălţime, pe muchea valului, şi s-a pogorât tăcerea. Şi exact în clipa când ochii se aflau pe punctul de a i se deschide, au fost acoperiţi de proaspete şi grele frunze, şi se prăbuşi încă o dată în căldură şi beznă, în nefiinţa dinaintea venirii pe lume, în vreme ce...

În vreme ce Nausicaa îşi mâna catârii, senzaţia de grabă din suflet i se înteţi. „A fost doar o nelinişte”, rosti ea, atât în vorbe pe care celelalte roabe au fost în-stare să le desluşească, cât şi în tăcere, numai pentru sine. „A fost doar o nelinişte”, repetă în gând, rezultatul faptului că sarcinile ce-i reveneau în casă le săvârşise de mântuială Şi că visase prea mult. „Mama nu mi-a spus niciun cuvânt. Ba da, a spus: «Trebuie să te îngrijeşti de rufăria aia, a-nceput să se adune grămezi prin toate colţurile», a spus ea, acum vreo şapte sau zece zile, şi ieri seara pe tata l-au apucat pandaliile fiindcă dorise o cămaşă curată, o tunică brodată şi curată, iar după ce sclava i-a adus două, a cerut trei, să aibă de unde alege, şi sclava a adus trei, apoi patru, atunci tata a cerut şase să aibă de ales, şi chiar atunci nu s-au găsit atâtea.”

În răstimpul cât a mânat căruţa, a meditat la cantitatea de rufărie a familiei, la îmbelşugata ei rufărie.

Şi în intervalul cât a stat în căruţa hurducănată, în căruţa femeilor, cu acea imensă legătură de straie înapoia ei, aflată atât de aproape de spatele ei, încât ar fi putut să se sprijine de sacii în care se aflau rufăria ei, a tatălui, a mamei, rufăria fraţilor, tunicile lor, pelerinele din pânză subţire, vopsite şi nevopsite, pelerinele grele din lână şi postav, şi în răstimpul în care sclavele şi-au târât picioarele, unele moţăind, altele nemulţumite, şi altele încercând să cânte cu voci răguşite, în norul de praf stârnit de căruţa şi de copitele catârilor, un gând i-a trecut prin minte, o idee nelămurită, în momente foarte scurte, în fulgerări, un gând de care a fugit fără-ncetare şi la care a revenit mereu – gândul despre El, cel ce-ar fi putut sosi de data aceea, odată cu toamna sau la vremea sezonului ploios de iarnă; sau la primăvară; şi a mai cugetat că arareori sosea acolo vreunul dintre cei Prea-respectaţi, poate doar după furtuni, şi că pe durata ultimei furtuni de la apus, gărzile aflate sus, prin munţi, nu văzuseră pe mare nici ţipenie de corabie.

În răstimpul cât a mânat căruţa a simţit în străfulgerări, în frânturi de clipe, în presentimente de scurtă durată, că trebuia să se zorească să-şi înceapă viaţa, viaţa Nausicăi de

pe insula feacilor, cea plină de bărbaţi, dar de pe care lipsea Bărbatul. Mama şi Tata erau veri – sau mai degrabă frate şi soră, numai că nu se putea rosti aşa ceva cu voce tare – ea, totuşi, nu şi l-ar fi dorit de bărbat pe niciunul dintre fraţi, chiar dac-ar fi fost transformat în văr. Nu ştia de ce. Ba, da, ştia de ce. Nu se gândise la ei ca la nişte bărbaţi, nici nu-ncercase să şi-l imagineze pe vreunul dintre ei ca pe soţul ei. Ba, da, încercase, dar nu fusese-n stare să conceapă aşa ceva, asta era. Într-o zi, cândva, avea să sosească un alt bărbat, un străin. Încă din copilărie ştiuse următorul lucru: că nu-l va lua de Bărbat pe niciunul dintre fraţii ei.

În răstimpul cât şi-a mânat căruţa, soarele se-nălţase repede, cu toate că se porniseră atât de devreme ca să nu le apuce arşiţa pe drum, pentru a se bucura de boarea dimineţii.

Pe când cobora din căruţă, şi în răstimpul cât sclavele au descărcat legăturile cu tot felul de straie, urzite din in şi lână, grele sau uşoare, şi pelerine, şi tunici pătate de vin şi murdare, şi cearşafuri roşii, cenuşii şi albe, şi păturи, şi în vreme ce fetele s-au bulucit în juru-i ca delfinii în mare, asemeni peştilor într-un fluviu, ca frunzele căzând învârtejite, aşezându-se, acoperind, apoi spulberate în vârtejuri din nou...

...din nou se afla pe creasta unui val, unde totul amuţise, într-o tăcere sonoră care-i poate spune celui trezit că exact în acea clipă se aud râsete, ţipete îndepărtate, strigăte potolite în văzduh, dar nu celui ce se cufundă înapoi în pântecul somnului şi este acoperit de frunze grele ce-i cad pe pleoape – dormi, dormi, dormi –, în vreme ce... ea, după ce le readuse la ordine pe fete, cugetă: „acum o să gătăm degrabă cu spălatul şi apoi ne vom juca. Cine ştie câtă vreme ţi se va mai îngădui să te hârjoneşti, cât de mult ţi se va-ngădui să fii fată!” rosti în gând, cu un suspin, un suspin ce putea fi desluşit perfect, şi-n care se afla de asemeni plăcere, dulceaţa mierii, dor şi tulburare, iar când fetele se porniră să înmoaie rufele murdare acolo, jos, în preajma plutei spălătoreselor, a rostit hotărâte porunci, a

supravegheat, şi-a îndeplinit sarcina.

Şi-a făcut datoria; era şi ea o spălătoreasă, o spălătoreasă-şefă. Nu că ar fi participat personal la spălat altfel decât dând instrucţiuni de care fetele se puteau lipsi, fiind ele în stare să moaie, să frece, să spele, şi singure, dar oricum, se află acolo, îngenuncheată, laolaltă cu ele, pe platforma cea întocmită de sclavi după instrucţiunile personale ale fraţilor ei: o bârnă sau două care să plutească; o bârnă sau două înfipte zdravăn în nisipul de la cotul râului, iar peste ele, scânduri; o plută pentru spălat, bine ancorată, pe care viitura ploilor din munţi să n-o poată duce în mare, fireşte, o jumătate-de-plută, pe care te puteai visa plutind departe, săltat de...

...un nou val, şi atunci a auzit, peste crestele valurilor, deasupra vârtejului de spumă din crestele valurilor, strigătul cuiva. Amintirea unui strigăt zăbovi în juru-i, şi când se prăbuşi din nou, o fiinţă care era tot el a ştiut că era pe cale de a se trezi sub lumina pestriţă ce năvălea asupră-i de la Helios, aflat în picioare pe zidurile Ilionului, săgetându-l cu sprintene săgeţi ascuţite, tot aşa cum şi el, Acelaşi El, îl săgetase pe cârmaciul unei corăbii pe care Nestor, cu multă vreme în urmă, sau Menelau cu multă vreme în urmă, sau cineva odinioară, plutise către Troia, sau de la Troia către patrie – şi încercă să strige: „eu sunt cel ce zace aici, adânc, în căldura lichidului matern, sau în scobitura unui val, sau înecat în frunze, eu sunt, Helios, deşi nu mă mai recunoşti...”

...deşi se porniseră atât de devreme, Nausicaa a băgat de seamă că Helios se afla deja în tării, înainte ca spălatul rufelor să se fi isprăvit măcar pe jumătate. Le boscorodi. Le spuse: „Fiică a lui Dimas, fiice ale Egiptului, copile ale Tesprotidei, verişoare ale lui Ekeneu, trebuie să ne zorim, dacă vrem să se usuce până deseară!” – iar fetele i-au răspuns cu hohote de râs sau priviri îmbufnate: „De bună seamă, odraslă a Aretei, fireşte, fiică a lui Alcinou, da, prinţesă-mică... dess-sigur! (şuieră careva, o ironiză, şopti careva) fireşte, prostuţo, tu Zvârlugo, tu Sprintenă-spălătoreasă, ne zorim cât ne stă în putinţă!” – „Prea bine,

prea bine, rosti ea, grăbiţi-vă şi-atunci vom izbuti să ne jucăm.” – „Numai de-om putea, au răspuns ele, sau una, sau unele dintre ele, cu toată treaba pe care-o avem aici, n-o să izbutim nici să ne jucăm, nici să facem treaba ailaltă.” Ea a desluşit numai frânturi. „Păi da, treaba ailaltă, râse, dar se şi îmbujoră, simţindu-se tulburată – păi cum să nu, treaba cealaltă, pun rămăşag că-n toate serile aveţi forţe suficiente să vă hârjoniţi cu băieţii şi pesemne să le îngăduiţi să-şi facă mendrele – pentru asta vă mai rămân destule forţe, aşa că acum daţi-i bătaie!” Unele s-au aplecat peste ochiurile de apă unde spălau. Altele, mai vânjoase, care erau şi cele mai tuciurii dintre fete, se aflau îngenuncheate la capătul cel mai îndepărtat al platformei ce se legăna sub greutatea lor, Acestea au repezit în apă păturile şi pelerinele îmbibate, au limpezit stofele frecate cu înverşunare în fluviul curgând domol, şi-au privit chipurile oglindite, au zâmbit, dezvelindu-şi, în rânjete, dinţii albi, au săltat anevoie stofa umedă, trântind-o pe scânduri cu un plesnet, cu un trosnet şi cu o împroşcătură; au stors apa şi au trecui, înapoia lor, pânzeturile, lânăria şi păturile celorlalte fete, care le-au preluat şi le-au atârnat pe chingi şi funii, între copaci – în bătaia soarelui şi a slabei adieri – iar atunci când funiile nu erau îndestulătoare, şi când au socotit că nu le mai puteau încărca au întins veşmintele, cearşafurile, şi păturile, şi pelerinele pe iarbă. „Să fiţi cu luare-aminte să nu călcaţi pe ele, să nu se păteze cu verde.” Şi fetele au grăit: „Atâta lucru ştim şi noi, nu-i nevoie să ne spui! O să facem treaba cum se cuvine!” Şi au luat--o în derâdere pe una care avea pete verzi pe cămaşă – însă petele fuseseră dobândite primăvara, şi nu mai puteau fi scoase la spălat, a constatat careva, iar acum, el, baratul, tânărul, este bărbat şi dus pe mare – sau oare unde-o fi şters-o seducătorul? şi acum fata avea pete şi pe faţă – fireşte, căci iată ce se-ntâmplă din primăvară până-n toamnă! După care Nausicaa le strigă: „Haide, zoriţi-vă, să ne ospătăm mai repede...”

...şi gura i se mişcă, gura-i îndureratăsărată, iar acolo sus, pe coama valului, înainte de a plonja din nou, cu o

bruscă revărsare de frunze peste el, simţi foamea. Foamea îşi croi drum prin somn, i se stârni în mădulare şi stomac, îi străbătu pieptul şi i se aşeză în gâtlej, şi încercă să-i răzbească în conştiinţă, iar în clipa când el se cufundă iară, buzele-i şoptiră...

„...Mâncare”, strigă Nausicaa, chiar în clipa când fetele întinseseră ultima pătură grea pe iarbă, în preajma stâncii încinse. Soarele pârjolea, în acel loc de-abia se simţea boarea. Până şi mugetul mării, hula însăşi emanau dogoarea soarelui. Ca nişte fulgere albe, păsări de mare treceau peste ele, ducându-se către şi venind dinspre stânci, iar fetele au hâşâit, şi au strigat pentru a-i împiedica pe pescăruşi să-şi lase cărţile de vizită pe rufăria spălată: „Hâş! Hâş!” – „Fiţi atente, le strigă ea. Nu mai tropăiţi aşa pe-acolo!” Nu peste multă vreme ar fi trebuit să-ntoarcă rufele pe cealaltă parte. Grasa şi tuciuria egipteană, despuiată pân-la brâu, ceea ce se afla la capătul îndepărtat al platformei-de-spălat, îşi ridică din apă rufăria de corp, cămaşa ei, cea cu petele de nedescris din partea din spate, o frecă, o stoarse, se ridică în picioare şi se-ndreptă agale către. Nausicaa. Îşi scutură cămaşa în faţa ei, apa împroşcată s-ă pulverizat ca picăturile fine de ploaie. „Dar mai întâi să facem o baie”, strigă stăpâna. Apa din ochiurile unde fuseseră lăsate la muiat rufele murdare, în primele ore, şi unde fuseseră, mai apoi, superficial spălate, n-a ispitit-o pe niciuna. S-au aţinut în preajma malului mai scund, unde se găsea nisip fin, apoi prundiş, unde se aflau în mijlocul respiraţiei mării, la marginea valurilor înspumate. Au chiuit, s-au împroşcat cu apă, au chicotit, au strigat. Nausicaa se ţinea dreaptă în unda fluviului ce i se scurgea peste picioare, avansa cu luare-aminte, până când apa mării îi ajunse la genunchi, simţind nisipul ferm, dar mătăsos, sub tălpi. Acum călca pe pietriş. În acel loc apa era mai rece, soarele însă pârjolea; a râs împreună cu celelalte, şi – din senin – fu cuprinsă de simţământul straniu şi extraordinar că erau surori, că toate femeile erau surori. Ba nu, nu, celelalte erau încă sclave, totuşi se afla printre ele, chiar în mijlocul lor, asemeni unei surori. Îşi spălă

braţele, îşi umplu căuşul palmelor cu apă, şi-o turnă peste trup, ca din două ulcioare, apa i se prelinse în pârâiaşe pe piele, picură de pe sfârcurile sânilor; hohoti, tulburarea îi dispăruse, îşi frecă sânii şi abdomenul moale, se închină şi-şi spălă partea cea mai intimă, cea care aparţine Bărbatului; îşi retrase degetele în grabă, îşi spălă coapsele, se aşeză în genunchi în apă, spălându-şi posteriorul, se răsuci, spălându-şi spatele; acum era o Spălătoreasă-de-trupuri. Puţin mai în amonte, sclavele făceau tumbe în apă, cea grasă laolaltă cu celelalte; borţoasa râdea, striga şi chiuia în apă. Fetele o împresurară, iar ea, le îngădui să-i pipăie abdomenul, să simtă cum se afla aşezat fătul. – „Trebuie să isprăviţi curând!” le strigă Nausicaa, retrasă şi totuşi încă printre ele, printre sclave, surorile ei. Ieşi din apă. Mi-e foame! Sunt la fel de-nfometată ca un lup din munţii continentului! Şi curând o să fie după-amiază!”

...în acea după-amiază lupii se furişau sus, prin munţi şi prin codri de jos, şi când iu săltat pe culmea unui val, în marea de frunze, sub potopul săgeţilor” lui Helios, şi se strădui să le-ndepărteze cu mâinile boturile sângerii, cu colţi ascuţiţi, unul dintre ei îi sări în trup, în stomac. Ceilalţi îl muşcară de picior şi de umăr, iar el îl strigă pe Helios, cti de pe zidurile Ilionului, să-i săgeteze, dar chiar atunci valul de frunze se-nvârteji, învăluindu-l, inundându-l, iar el se cufundă în val cu lupul înlăuntrul său; totuşi cugetă: „ceilalţi înoată sus la suprafaţă, aşteptându-mă, dar nu voi...

„...iar eu nu voi mai aştepta nicio clipă!” le strigă Nausicaa, şi atunci ele sosiră agale în umbra copacilor. Fetele au aşternut merindele pe un cearşaf deja uscat. Se aşeză în cercul lor, nu ca o egală, ci precum copca unui şirag de mărgele, a unei brăţări, şi au mâncat carne rece, fructe şi pâine albă, bună. Aduseseră vin într-un burduf din piele de capră şi una dintre sclave coborî la râu să aducă apă într-o oală de lut. Gând a amestecat vinul negru şi tare, Nausicaa l-a diluat mult şi nu s-a sinchisit de ceremonialul religios; puţinele picături pe care le-a risipit, în vreme ce-l amesteca, puteau servi drept ofrandă pentru toţi zeii. Cu

toate acestea, roabele deveniră. În chip limpede, mai însufleţite, mai voioase şi mai sprinţare decât cu câteva clipe mai înainte, din senin se porniră toate să pălăvrăgească aiurea. Cele mai tinere, lungite pe spate, dădeau din picioare în aer, chicotiră şi-şi aruncară ocheade cu subînţeles, erau doritoare să-şi divulge secretele; mai vârstnicele lor se aflau lungite într-o rină sau pe burtă, sprijinite în coate, vorbeau cu mai multă gravitate. Întotdeauna afli multe lucruri dacă nu pui întrebări, ci asculţi doar, cu privirile rătăcite aiurea. Două sau trei urmau să nască în curând; sclavele erau întotdeauna însărcinate. Nu erau atât de borţoase şi greoaie ca acea tuciurie fiică a Egiptului, Enoinia, care-ntotdeauna – cu râsul pe buze – se-mbăta de câte ori putea pune mâna pe vin şi – tot cu râsul pe buze – rămânea gravidă, cât ai zice peşte, şi cu oricine-ar fi avut chef s-o lase borţoasă. Avea deja patru puradei. Dar şi celelalte erau însărcinate, purtau în ele sămânţă de slujitori, de sclavi ai casei, de bucătari, chiar şi de fraţi de os domnesc: cam prin toamnă sau iarnă aveau să rodească. În câteva luni, încă vreo câteva aveau să se rotunjească şi să se umfle din cauza sarcinii. Pentru ele era o treabă foarte uşoară. Ele nu trebuiau să se mărite cu Cel-unic, cel ce reclama drepturi exclusive, fireşte că nu, ele urmau să fie-mperecheate cu alţi sclavi, după pofta Stăpânului Casei sau a unuia dintre stăpâni, şi trebuiau să aibă tot mai mulţi copii, să se afle atât la discreţia Demetrei, cât şi a Afroditei: ogoare pentru noi recolte de sclavi. Ea însă trebuia să-l aştepte numai pe unul, cel deosebit, Cel-ales, iar tatăl ei urma să spună cine era cel potrivit. Sămânţa lui trebuia să fie sămânţă de rege, de bazileu, acela trebuia să aibă o sculă princiară, un instrument domnesc va ţinti către ea, precum o săgeată slobozită către soarele dimineţii, pogorând apoi pe arcul după-amiezii, către orizont; fireşte, ea îşi va întorna trupul către el, ca o floare ce-şi îndreaptă petalele în direcţia săgeţii lui Helios. Izbuti astfel să-şi exprime gândurile în cuvinte nevăduvite de evlavie. Dar gândurile-i cele mai pline de taină, acelea ce-i vin pe-nserate, în clipa ce

precede somnul, sau la vremea arşiţei de la amiază, când se află întinsă moţăind la umbră, cu o gură-două de vin în trup, erau cu totul altfel, mai despuiate, mai pline de dorinţi nedisimulate, se aflau acolo, în palma cu care şi-a alintat sânii sau abdomenul.

— Te loveşte des, Enoinia? întrebă una.

— O, da! zise cea grasă, şi fericirea îi străluci pe chipul tuciuriu, pielea îi luci de la uleiurile cu care se pomădaseră. Ba nu, adăugă, nu prea des, însă, din când în când, loveşte.

— Doare?

— Să doară?

Chipul radios al grasei egiptene exprimă uimire.

— De ce să doară? Se mişcă numai!

— Credeam că doare, spuse cealaltă sclavă.

— Dar al meu mă doare! spuse alta, o fată mică şi uscăţivă de pe coasta Tesprotidei, şi se aplecă înspre cealaltă.

— Atunci, înseamnă că nu vrei să-l ai?

— Tu vrei să-l ai?

— Să-l am?

Pe chipul grăsanei uluirea străluci şi mai tare.

— Dar se află acolo. De ce să nu vreau să-l am, de mi-i îngăduit să-ntreb?

— Totuşi multe femei de pe continent nu vor să aibă copii, interveni alta.

— De unde ştii? întrebă cea grasă, jignită. Te pomeneşti c-ai fost tu pe-acolo?

— Mama-i din Tesprotida şi a sosit aici pe când era copilă.

— Mama mea era de pe un mare continent de la miazăzi, din ţara cea mare a Egiptului, spuse, cu mândrie, cea grasă. Dar n-am auzit-o spunând, nicicând, cum că femeile de pe-acolo nu vor să aibă copii!

— Eu m-am născut pe continent, rosti cea mică şi firavă.

— Bunica mea a sosit aici odată cu Bătrânul Rege, grăi una dintre cele mai tinere.

— Şi-ai auzit-o şi pe ea spunând că femeile de pe continent nu-şi doresc copii?

— Nu chiar aşa... răspunse fata.

Nausicaa asculta cu ochii închişi.

— Să nu-ţi doreşti copii? Iată cel mai curios lucru ce-mi lu dat s-aud vreodată, grăi cea grasă. De ce nu vor să aibă copii?

— Nu ştiu, zise fata din Tesprotida. Numai că aşa am auzit. Ele spuneau că din cauza prea multor războaie.

— Dar tocmai atunci e nevoie mai mare de copii I zise Enoinia.

Nausicaa îşi deschise ochii. Grăsana şedea în capul oaselor, ţinându-şi amândouă palmele pe abdomen, protejând făptura care lovea cu picioruşele şi care-i aparţinea pentru moment.

— Ce mai tevatură faceţi! interveni Odrasla Cârmuitorului. Ştiţi foarte bine că adevăraţii eroi nu ucid copii.

— Într-adevăr, Nausicaa-prinţesă, rosti Enoinia, adevăraţii eroi nu ucid copii.

— Nu, de bună seamă că nu, întări cea mică, cea firavă, eroii adevăraţi nu ucid copii.

— Nu, eroii nu ucid copii, bineînţeles că nu, vorbi sclava cea tânără, încântată, cu ochi scânteietori.

— Şi-apoi războiul este aşa de elegant, adăugă uscăţiva.

— Fireşte, ar fi distractiv s-avem un război, să putem vedea războinici adevăraţi, grăi cea grasă.

— Numai cei mai buni dintre tineri ajung războinici, rosti cea mai tânără dintre ele, cu sfiiciune, înţeleaptă-îndevenire. Aici pe insulă...

La aceste vorbe, îşi presă palma lată pe gură, nemaicutezând să vorbească mai departe.

— Dar, spuse cea grasă, într-un fel e bine că n-a mai fost război aici, pe insulă, de multă vreme. Fără război e mai multă linişte. Şi nu fiindcă eu aş fi de părere că eroii adevăraţi, cei eleganţi, cu lăncii ascuţite, şi spade, şi grele paveze, cu coifuri, şi care de luptă, şi cai, ar ucide copilaşi. N-am câtuşi de puţin această credinţă. Totuşi copiii pot fi speriaţi şi pot muri – adică, pot nimeri sub roţile carelor, sau, pot fi loviţi de copitele cailor, sau să nimerească în calea unei lăncii sau săbii – ştiţi şi voi cât de curioşi sunt

copiii, cum îşi bagă ei nasul peste tot. Oricum însă războiul e ceva foarte elegant.

— Nu cred că-ai văzut vreun război, Enoinia!

— Nu-u, n-aş spune c-am văzut. Dar auzi atâtea lucruri... În orice caz, eroii sunt eleganţi, rămân la părerea

— Da, sunt într-adevăr eleganţi, au fost de acord fetele. „Acum, rosti ea în gând, în clipa asta, am să mă scol”. Dar continuă să rămână lungită, pe loc, şi să le-asculte. Până şi acolo, la umbră, era arşiţă. Din senin, îi veni în minte povestea sosirii familiei ei pe insulă, pe vremea bunicului. Nausitou: cum se pribegiseră şi el şi-ntreg neamul său din cauza războiului. „Tata nu vrea să vorbească niciodată despre asta, nici mama, dar băieţilor le treceau adesea prin cap visuri de război şi...”

„...şi eu sunt repezit în sus pe un val, într-un vârtej de frunze, cugetă când se trezi câteva clipe. Am fost aruncat de apă afară din război, pe un val de apă sărată, acum sunt lungit într-o...”

.....dacă se jucau, întotdeauna se jucau numai de-a războiul. Îşi aminti ea, dar, în acelaşi timp, n-au putut găsi niciodată un duşman pe care să-l atace şi...”

„...mare de frunze, am eşuat într-o mare de frunze puţin adâncă.” Când îşi mişcă mâna dreaptă, palma începu să-l usture. Era în aşa hal de-nsetat şi-nfometat, încât îşi spuse că niciodată nu va mai fi îndestulat şi neînsetat. Acum, peste puţin timp, avea să se răsucească, să zacă pe o coastă uri scurt, foarte scurt popas de vreme, înainte de a se ridica şi...

„...să-l distrugă, niciun vrăjmaş pe care să-l întâmpine asemeni unor războinici.” Sclavele încă mai trăncăneau cât le ţinea gura. Aveau dreptate, războinicii erau eleganţi, erau mai plini de vlagă clocit aceşti sfetnici şi feciorii lor de-aici, de pe la noi, cate n-au făcut altceva decât să pună pe ei lot mai multă grăsime imediat ce s-au căsătorit şi s-au căpătuit cu propriile lor turme de porci, cu livezi şi sprintene corăbii de marfă. „Bărbatul meu trebuie...”

...înainte de a sta pe picioare şi de a privi împrejur. „Numai de-ai izbuti să faci rost de hrană, te-ar durea mai

puţin, probabil mădularele nu ţi-ar mai fi atât de încremenite.” Rămase întins un lung răstimp şi încercă să-şi adune forţele în jurul acestor gânduri: „Trebuie să izbutesc să mă uimesc, trebuie să fiu în stare să umblu după merinde şi apă, trebuie să izbutesc să mă urnesc.” Pământul nu se mai legăna, totuşi, în urechi, desluşi un zumzet, iar durerea din ţeastă o mai simţea încă. „Acum, gândi el. Acum o să mă mişc, acum mă voi răsuci pe-o coastă, acum am să mă ridic. Voi număra până la...”

„...ba nu, n-o să-mi bat eu acum capul gândindu-mă cum trebuie să fie bărbatu-meu. Voi număra până la nouă şi atunci voi sări în picioare.” Numără rar, pipă la nouă, apoi încă o dată până la nouă, deschise ochii, îşi înălţă capul, se propti în coate, se ridică-n picioare:

— Mai avem timp să ne jucăm un pic cu mingea, până plecăm, vorbi ea.

Săriră toate în picioare. Enoinia se porni, călcând agale, legănat, către funiile cu haine şi pipăi stofele şi pânzeturile. Lucrurile erau aproape uscate. Celelalte fete au întors hainele aninate pe tufe. Cearşafurile, pelerinele din ţesătură de in şi cămăşile erau uscate, nu însă şi tunicile, pelerinele de lână şi păturile. Două dintre sclave s-au dus să vadă de catâri, iar Nausicaa a adus ea însăşi mingea din căruţă. Le împărţi în două echipe, câte patru în fiecare. Enoinia se aşeză la umbră, pe frunzele de sub copaci, sus pe deal, şi deveni spectator. Helios ajunsese departe, la apus. Sclava cea însărcinată şedea în umbra de sub arbori şi în aceea aruncată de colina caldă, şedea acolo, într-o pace profundă. În tării, deasupră-i, nori albi lunecau către răsărit şi miazănoapte, cerul era aşa de curat după furtuna stârnită dinspre apus, norii înalţi, subţiri curgeau ca un fluviu. Se simţea fericită. „Sunt fericită, gândi tuciuria egipteană, nimic rău n-o să mi se-ntâmple în acest loc. Aici nu există război: este după amiază.” – „Pare fericită, îşi spuse Nausicaa în clipa când pătrunse în umbra copacilor şi a colinei. Ea a trecut prin acea experienţă. Ştie cum e cu bărbaţii. Când vom rămâne doar noi două, o voi iscodi cum e când un bărbat te face să rodeşti. Dacă-ntr-adevăr te

doare când eşti cu un bărbat. Ba nu, n-am s-o-ntreb; ştiu cum e, cu toate că n-am trăit această experienţă. Doare şi...”

— Sunteţi gata? le strigă ea fetelor.

— Da. Da. Da. Aruncă!

— Atenţie, acum voi arunca mingea!

Mingea pe care o ţinea în mâna stângă era croită din piele de capră, burduşită cu iarbă uscată şi puţin mai mare decât un măr. O trecu în mâna dreaptă, mută înainte piciorul stâng şi se îndoi în faţă. Cealaltă echipă se afla aliniată la treizeci de paşi mai încolo, între jucătoare fiind o distanţă de cinci paşi, ca un şir de arcaşi la manevrele militare.

Se făcu că o ţinteşte pe cea din extrema dreaptă, simulă că aruncă mingea la cea din extrema stângă; fetele se-ncovoiară aşa cum fac alergătorii înainte de-a lua startul într-o cursă, mişcându-şi picioarele cu nervozitate, chiuiră; Nausicaa repezi mingea drept în faţă, fetele se îmbulziră laolaltă, iar una dintre ele a prins-o sus, în aer. Şi dintr-o dată mingea se porni şi...

...şi după ce numărase până la zece, de două ori, îşi dădu seama că ceea ce auzea erau voci omeneşti, voci de femei. A auzit un ţipăt strident. Se răsuci pe o parte; îl duru, deodată se află în picioare, se clătină, frunzele căzură de pe trupul său...

...se-napoie către echipa ei, nu izbuti s-o prindă, sclava cea mică şi firavă de la stânga ei o prinse cu foarte multă uşurinţă.

— Mi-o dai? strigă ea înciudată. Dă-mi-o!

De data aceasta simulă că o ţinteşte pe cea din mijloc, apoi că o aruncă, mingea îi zbură din mână...

...şi din nou foamea şi sfârşeala îl năpădiră; se propti de trunchiul unui copac, împrejur totul dansa. „Strigăte, strigăte de femei, gândi, au de mâncare. Gâfâi din greu. Oare-s în stare să vorbesc?” Îşi trecu limba pe buze, simţindu-le solzoase, crăpate. Era încă dificil să-şi ţină ochii deschişi, îl usturau din cauza fâşiilor de lumină de sub copaci, ca şi cum ar fi avut în ei fire de nisip, grăunţe de sare. Îşi închise ochii, se odihni, îngăduind lumii să se

oprească pe loc. De data aceasta izbuti să vadă din nou. Rupse un ram: îi stârni durerea în palme.

...zbură, zbură, alergară după ea, mâna cuiva o atinse, mingea îşi schimbă direcţia, zbură în dreapta – „ya-a-ai!” – zbură departe, căzând la dreapta, şi pleosc! acum plutea pe suprafaţa apei.

Ţipetele lor izbucniră în acelaşi timp, în vreme ce se apropia împleticindu-se de ele.

18

Amintiri

„Da, de bună seamă mai întâi i-am ucis pe vreo câţiva dintre cei mai primejdioşi copii, a grăit Nestor. Pe aceia pe care nu puteam risca să-i luăm ca sclavi. Parcă-mi amintesc că Odiseu a fost cu ideea – politică, vă daţi seama! Altfel ne-am purtat cum se cuvine şi nu i-am ucis decât pe copiii de peste patrusprezece ani – sau treisprezece? – pe cei ce nu meritau să-i luăm cu noi, adică să-i vindem. Date fiind, împrejurările, Agamemnon a fost generos pe măsura dorinţei tuturor şi un desăvârşit dom» tot timpul. Am primit de la el patruzeci şi două de potire, unele nişte piese cu adevărat magnifice. Tărăşenia aia cu plozii a fost ideea lui Odiseu – sau oare a lui Menelau? – oricum, a unuia dintre ei. Pentru a-i împiedica pe cei din familia regală a Troiei, înţelegeţi, pe priamizi, de a ne mai da şi alte bătăi de cap. Nu cred că vom mai auzi de ei de-acu-nainte!”

Bătrânul strunitor de cai scoase un fel de nechezat şi se scărpina iarăşi pe bărbie; de această dată producând un hârşâit puternic.

„Şi eu sunt cântat de rapsozi, aşa că n-am de ce să mă plâng. Aha, de data asta mi-a venit!”

Memoria sa repurtase o nouă izbândă,

„Umpleţi cupele, zise. Şi după asta să nu mă mai întrerupeţi,”

Euridice, regina lui, coborâse; un scurt răstimp a rămas în picioare, în cadrul uşii deschise dinspre apartamentele interioare, îndărătul lui Nestor. Era cu mult mai tânără decât el, o femeie oacheşă, zveltă, la vârsta de mijloc, cu riduri adânci în jurul gurii şi cu ochi obosiţi; obrajii îi erau pudraţi, dar cu modestie. Înapoia ei se ivi chipul unei fete; Telemah izbuti să le zărească. În fugă, înainte ca cele două femei să se retragă pe tăcute. Bătrânul îşi răsuci capul; simţise prezenţa soaţei sale în spate şi păru buimac de-a binelea când nu văzu pe nimeni în acel loc.

— Ce spuneam? întrebă el. Ah, da, turnaţi vin. După care să nu mă mai întrerupeţi.

Pisistrate se ridică în silă şi-şi servi tatăl; slujitorii umplură cupele celorlalţi. Trasimede se ridică pe jumătate; un fel de val se răspândi printre bărbaţii aşezaţi de-a lungul pereţilor, când s-au ridicat şi s-au aşezat la loc, pe scaune şi bănci, obicei des întâlnit prin casele unde se află fii mai tineri şi mai ales gineri, în casele cu tradiţii mult prea învechite.

— După câte ştiu eu, călătoria spre casă a fost foarte anevoioasă, rosti Mentes, tafiotul.

— Parcă-am spus, să nu mă mai întrerupeţi, rosti Nestor pe un ton plângăreţ. Vedeţi, acum am pierdut din nou firul!

Rămase bosumflat câteva clipe, savurând plăcerea de a fi bosumflat, răstimp în care ceilalţi au aşteptat tăcuţi.

— Egist l-a ucis pe Agamemnon! rosti bătrânul, ridicându-şi capul, mândru de această proaspătă izbândă a memoriei sale.

Ceilalţi au primit vestea fără tulburare.

— Şi Egist l-a abandonat pe-un aed de care se săturase pe-o insulă numită Corfu, şi l-a lăsat să moară de foame!

Telemah deschise gura, intenţionând să-l îmboldească pe moşneag, dar îşi înghiţi întrebarea asemeni unui om pe punctul de a scăpa dintre buze o picătură de vin, a scos un sunet ca un smiorcăit. Mentes îi aruncă o privire încurajatoare; Pisistrate îl privi compătimitor, Trasimede, cu gura

căscată de curiozitate.

— Aţi auzit vreodată de Frontis?

Nu s-au încumetat să-ntrebe cine a fost acela.

— A făcut insolaţie! exclamă bătrânul, înregistrând un nou triumf.

*

Au rămas aşezaţi la masă multă vreme, iar Nestor a avut într-adevăr multe de povestit. Dar n-au fost decât nişte fragmente, ca şi cum ar fi cioplit un invizibil trunchi de copac pentru a obţine o bârnă, şi dinlăuntrul nesfârşitei, ridiculei şi impresionantei bezne a înaintatei sale vârste, ar fi aruncat surcelele printr-o deschizătură, unde au strălucit în bătaia soarelui. Dacă ei le-ar fi cercetat mai îndeaproape, ar fi izbutit să ghicească forma bârnei.

„Troia” a fost cuvântul-cheie; apoi a urmat altul: Capul Suniu, unde cârmaciul lui Menelau fusese lovit de insolaţie. Locul acela a devenit un punct geografic, o aşchie mare din buşteanul amintirii, un blocaj pentru memorie: surcelele, frânturile, luate laolaltă au dat o imagine neclară despre călătoria lui Menelau la întoarcerea din Ilion. Cu toate acestea n-a fost limpede pe unde umblase Menelau după ce trecuse de capul Suniu. Oaspeţii n-au întrebat. Bătrânul rege, căpitan de navă, strunitor de cai şi proprietar de pământuri, a bălmăjit un hang răstimp în barba-i murdară despre faimoşii eroi Aias şi Ahile, despre Patroclu, chiar şi despre propriul fiu al lui Nestor, Antiloh, care făcea parte dintre cei căzuţi, şi despre care auziseră cu toţii cu mult înainte; treptat însă, aşchie după aşchie, a ajuns la capătul acelui interminabil buştean al istorisirii şi la călătoria către casă. Un amănunt pe care nici Telemah şi, evident, nici Pisistrate, care asculta acum cu un interes mai mare, nu-l mai auziseră până în acea clipă, a fost faptul că Agamemnon, comandantul suprem, se certase cu fratele său înainte de a se porni la drum. Păstorul de Bărbaţi, Regele-regilor-de-armate, cum l-a numit Nestor, folosind cuvinte de vârsta lui, la auzul cărora ceilalţi schiţară

zâmbete, iar Pisistrate zâmbi pe faţă, voise să mai zăbovească o vreme şi să ţină nişte festivităţi pe ţărm sau sus, în cetatea incendiată şi prădată, în scopul, cum se spunea, de a-i „împăca pe zei” şi de a se asigura de vreme prielnică întoarcerii în patrie, dar Menelau, recuperându-şi nevasta, a vrut să pornească la drum fără zăbavă, cunoştea el înclinaţia fratelui său pentru banchete, şi era pe deplin conştient că astfel de slujbe-de-mulţumire, celebrări de lăudăroase izbânzi şi întruniri de închinăciune s-ar fi putut dovedi interminabile. „Adevărul-adevărat a fost, zise Nestor, cu nasul băgat adânc în potirul cu porumbeii, că Agamemnon era departe de a ignora viaţa pe care Clitemnestra o ducea acasă, în Micene şi Argos, şi pur şi simplu n-a avut chef să revină în patrie, sau, în orice caz, a vrut să se distreze mai întâi de unui singur. Şi apoi nici cetatea lui Priam, cea atât de glorios biruită şi-ncendiată, nu fusese, câtuşi de puţin, prădată total sau arsă până-n temelii, la acea vreme. Mulţi dintre soldaţi şi ofiţeri, chiar şi câţiva dintre eroi au folosit prilejul de a-şi continua beţiile sub pretextul victoriei. A fost mare tărăboi între aheeni. Spartanii lui Menelau şi argienii lui Agamemnon au urlat unii la alţii, şi era cât pe ce să se-ncaiere între ei. Până la urmă însă, la crăpatul zorilor, prada a fost încărcată pe nave: vase şi obiecte de preţ, argint şi aur, perie, femei şi sclavi; vreau să spun că jumătate din armată s-a pornit la drum, ceilalţi au rămas pe loc, deocamdată.” Când grupul aflat pe căile întoarcerii a trecut de insula Tenedos, Zeus-Nemilostivul, Cel-necruţător, Schetlios, după cum l-a numit Nestor, folosind chiar şi un cuvânt ce-ar fi putut fi luat prea bine drept insultă: Skevos – şi-a băgat coada, împrăştiindu-i în cete şi mai mici; Tenedos a fost alt cuvânt-cheie, şi când bătrânul îl rosti, se agăţă de un alt cuvânt, ce nu avea nicio legătură cu insula, ci se trăgea din *tendos,* adică cel-ce-gustă-vinul (la care bătrânul plescăi din buze) sau probabil de la *tendrenion* – cuib de viespi – iar aici ascultătorii primiră, ca supliment, aşchii proaspete, deseori puternic strălucind: imaginea unei alte vrajbe, ce-ar fi putut prea bine avea o anumită legătură cu gustul; sau poate a fost

aceeaşi vrajbă, acelaşi viespar din piepturile bărbaţilor – chestiunea a rămas nedesluşită. La Tenedos au adus ofrande, dar în zadar. Iar acolo Odiseu a făcut cale-ntoarsă cu navele sale şi probabil a navigat înapoi, la Agamemnon, sau în altă direcţie, pe care bătrânul absorbit din ce în ce mai mult de frumuseţea potirului său, n-a mai lămurit-o.

Vinul, atmosfera povestirii au produs o schimbare în Telemah. Acum îşi spuse că pocalul era minunat. Pe neaşteptate îi trecu prin minte că pocalul putea fi privit şi astfel: chiar dacă faci tentativa de a îneca în el durerea, aleanul, necazul, grija şi cruzimea lumii, pocalul îşi poate păstra încă frumuseţea. Nu era frumos decât în sine, luat ca atare. „Faptul că eu consider frumoasă cupa bătrânului este o nelegiuire din partea mea, arată câtă perfidie zace-n mine”, cugetă el. Pocalul cu porumbei era din argint, dar dublat cu aur de dragul-reflexelor rubinii. Când ajungea până la buza pocalului – unde nu i se-ngăduia să zăbovească prea îndelung – vinul suferea o ciudată transformare: îşi pierdea culoarea, devenea mai deschis, dobândind lumina mierii.

Privi cu încordare mâinile tremurânde ce ridicau cupa, ducând-o până în barba argintie, murdară. „E minunată”, rosti în cuget Telemah, cu amărăciune, cu suferinţă, dar şi cu acea bucurie ce poate însoţi o descoperire.

Moşneagul dădu peste un alt cuvânt-cheie, şi, din bezna fără fund a memoriei sale, proaspete aşchii fură învârtejite afară, la lumină.

Lesbos.

Harta începu să prindă formă; căile apelor se adunară într-o circumnavigare. La Lesbos, Menelau-Strălucitul, Divinul, cum îl numi moşneagul cu emfază – îl ajunsese din urmă pe Nestor, şi acolo cei doi comandanţi de flote au discutat dacă să-şi schimbe direcţia spre stânga şi să plutească drept către miazăzi, coborând către Chios, şi de acolo, pe lângă Naxos, către apus, în direcţia coastei Argosului, sau dacă să ia calea apusului către Eubeea, iar apoi s-o ţină strâns pe sub coasta meleagului natal. Povestea bătrânului era plină de goluri şi departe de a

limpezi aceste puncte, a cugetat Telemah. Nestor a încurcat denumiri şi destinaţii, ca şi cum şi-ar fi plasat naraţiunea când în Eubeea cea îndepărtată, când acolo, unde se afla aşezat în acea clipă, în Pilos, când aiurea, în arhipelag, către Creta sau pe coasta Ilionului sau în jos, pe la fenicieni, sau în posesiunile lui Poseidon de pe meleaguri egiptene. Dar pe neaşteptate – uimind întortocheata cale a cuvintelor-cheie, sărind peste aşchiile smulse din buşteanul amintirilor – iată-l acolo, în Pilos, ajunsese acasă prin furtuni, prin sacrificări de câte trei zile, prin miros de mare, miros de alge, prin mirozna de friptură de oi şi boi, animale jertfite pe altarele Celor-fără-de-moarte. Se afla în acel loc, se aflase acolo de multă vreme. Mâinile şi gândurile-i erau preocupate de potirele, sale, iar buzele-i au bălmăjit învechita noutate cum că adusese cu sine, în patrie, mai mult de optzeci de corăbii încărcate cu pradă. Iată-l şezând în acel loc: era atât de bătrân, antic, cu neţărmurita-i înţelepciune şi experienţă în ale războaielor, oamenilor, bogăţiilor şi zeităţilor – experienţă pe care însă n-o putea reda în cuvinte. Se afla înlănţuit în matusalemica-i vârstă. Sentimentul pe care-l încercă Telemah faţă de el se afla exact la graniţa dintre veneraţie şi căldura dragostei filiale: un respect afectuos, cu o nuanţă de tineresc dispreţ. Nu-l dispreţuia pe Nestor, pentru care simţea un fel de dragoste; dispreţuia neputinţa venerabilului, moşneag faţă de imensitatea amintirilor sale, faţă de zdrobitoarea cantitate a amintirilor, faţă de tot ce era de amintit. În acea clipă, Telemah dispreţuia bătrâneţea-i sărăcită de amintiri.

— Vă suntem recunoscători, rosti curtenitor Mentes, tafiotul. A fost o poveste strălucită, un magnific poem epic; firește, dacă pot să mă exprim astfel, a fost o poveste vrednică de zei. Şi după aceea, ce s-a-ntâmplat după aceea? Încotro s-a-ndreptat Odiseu?

— Odiseu? se miră bătrânul. Adineauri v-am spus să nu mă mai întrerupeţi, pentru că asta mă scoate din fire! Odiseu? Păi da, tocmai ajungeam la el când m-aţi întrerupt. A... a fost un pungaş viclean, de asta mi-amintesc limpede. Şi... şi s-a petrecut ceva cu mâinile sale, sau cu nasul lui; ba

nu, cu mâinile. A fost unul din cei mai buni dulgheri din toată armata. În privinţa asta, a fost aproape aidoma zeilor.

Aici, Fiul, căutătorul Celui-absent, ar fi putut pune « altă întrebare. Ar fi trebuit să-i dea glas pentru a împiedica valul de nelinişte să-i invadeze sufletul pentru a şaptea oară în acea zi. Dar pe durata povestirii se maturizase îndeajuns pentru a şi-o înăbuşi, cunoştea deja răspunsul,

„Tata s-a prăpădit, ştia acest lucru. Şi dacă şi-o duce traiul ca rob, pe meleagurile Celor-tuciurii, celor-negri-ca-noaptea, ca un războinic părăsit, cu nasul zdrobit şi mâinile mutilate, atunci nu-i decât un om sfârşit ca şi acest drag bătrânel, asemeni acestui murdar, împuţit, cârcotaş, înfumurat bătrân nătâng, pe care-l iubesc din adâncul sufletului meu, ca acest colecţionar de potire, adorator de argint şi beţivan... iar de-o fi aşa, oricum pentru noi este mort.”

Îşi înclină capul către masă. Pisistrate se ridică tăcut, traversă sala şi se aşează alături de el. Scaunul său zgârie cu zgomot pardoseala de piatră când şi-l apropie de masă. Se simţeau cu toţii ca într-o după-amiază petrecută la ţară, după o zi istovitoare.

— Odiseu, rosti Nestor, şi se scărpină aproape cu furie sub bărbie, pe deasupra era şi spaima femeilor. Păi cum *(amintindu-şi)* încă nu s-a-ntors acasă? A, păi, mereu voia să pornească-n tot felul de aventuri. Aventuri adevărate, ca-n vremurile de demult...

Ei n-au rostit niciun cuvânt, au adăstat cu urechile deşerte, fără a asculta cu-adevărat, nu mai erau dispuşi s-asculte; au aşteptat ca Nestor să nimerească un nou cuvânt-cheie, de care să se anine un şirag de aşchii din Buşteanul amintirilor.

Dar bătrânul îşi golea cupa, dinăuntrul căreia i se auziră sorbiturile.

— Mulţi s-au întors, rosti Mentes, bărbatul din Tafos, care, gândi Telemah, lăsă neaşteptata impresie că ştia curios de multe lucruri. Idomeneu din Creta s-a-ntors acasă.

— Agamemnon s-a-ntors acasă, vorbi, grăbit, bătrânul. Agamemnon s-a-ntors acasă! Aţi auzit istoria hazlie a

întoarcerii sale? Ştiţi, Clitemnestra şi-a făcut de cap cu un bărbat, Egist pe nume, după care, amândoi l-au abandonat pe-un rapsod... staţi aşa, se numea Demodoc!... pe-un ostrov ce se chema... Corfu! Şi... şi Egist ăsta a ajuns rege în Argos, dar acum vreo câţiva ani a murit; l-au ucis! Auzitaţi povestea *ăstei* întâmplări? Lucrurile s-au petrecut de curând, nu-i de-atunci decât doi sau trei ani. Mare şi nesfârşită tulburare a fost printre geambaşii de cai de pe-acolo!

Amândoi aveau privirile pogorâte pe masă. Afară lumina scădea: în sală, întunericul sporea tot mai mult.

Îi privi neputincios, precum un miop, căutătura-i încremenită rătăcind de la unul la altul.

— Trasimede!

Trasimede îşi ridică ochii goi de expresie şi-şi mută cupa mai către mijlocul mesei.

— Curând va trebui să ne gândim la plecare, vorbi Mentes din Tafos, golindu-şi cupa şi aşezând-o pe masă cu o bufnitură.

Bătrânul îşi adună din nou gândurile.

— Dar, cu siguranţă veţi rămâne pe la noi o bucată de vreme? rosti el, agăţându-se parcă din toate puterile de cine ştie ce speranţă. Sunt încredinţat c-o să-mi amintesc o mulţime de lucruri, dacă voi cugeta la treaba asta toată noaptea. E musai să-mi aduc aminte, o să vedeţi.

— Telemah are de gând să-şi continue drumul către Sparta, grăi Mentes din Tafos. Aşa c-ar putea rămâne aici peste noapte. Cât despre mine, eu am nişte treburi pe la cauconi, şi-apoi mai este şi o mică datorie pe care mă gândeam să încerc s-o adun. Zâmbi, ochii îi sclipiră, râse cristalin. Dar ar fi minunat să-l ajutaţi pe Telemah s-ajungă la Sparta.

— Dar de bună seamă, rosti cu înflăcărare Pisistrate, iar Trasimede clăti din cap molcom, cu o expresie nătângă.

— În orice caz fiul lui Odiseu va rămâne aici la noapte!! vorbi bătrânul cu îndărătnicie, de parcă cineva s-ar fi opus. Nimeni n-o să fie-n stare să spună când oi fi mort, când oasele-mi vor fi arse, că fiul lui Odiseu n-a putut rămâne o

noapte în ăst loc! Avem în casa asta destule perne, pături şi saltele, şi nimeni n-o să poată zice când s-o alege praful de mine că... Ce-ai vrut să ştii? Unde-i Odiseu, nu-i aşa? Încă n-a ajuns acasă? Curios lucru! Eu, unul, n-am ştire, fireşte, n-am nicio ştire.

— Vom tăia o juncă şi vom aduce prinoase aici, în curte, mâine dis-de-dimineaţă, vorbi Pisistrate, sperând să-l determine pe Mentes, tafiotul, să rămână.

— Îmi pare rău; dar trebuie să-mi văd de treburi!

*

Se pogorâseră beznele la vremea când Mentes, bărbatul ca susţinea că sosise din Tafos, se ridică să plece. Nu le-a îngăduit să-i dea un sclav drept călăuză. Telemah l-a condus prin cele două curţi şi pe uliţă, până la porţile cetăţii.

— Îţi sunt foarte recunoscător pentru tot ce-ai făcut pentru mine, rosti posomorât când se opriră. Mă cam întristează faptul că trebuie să ne despărţim.

Telemah îi auzi râzând în întuneric.

— O, ne vom reîntâlni, ai să vezi!

— Aş fi preferat să te fi avut alături de mine în vizita asta la Menelau, zise Telemah.

— Haide, haide, grăi Mentes, apucându-l de umeri şi zgâlţâindu-l prieteneşte, ai să te descurci bine. Şi află de la mine, eu nu cred că tatăl tău a părăsit definitiv această lume. Simt eu – da, da, că o să se-ntoarcă acasă cu bine şi-n clipa când va fi mai puţin aşteptat, vei vedea!

— Mama nu mai are multe zile la dispoziţie, zise Telemah.

Bărbatul din Tafos râse iarăşi, un râs gingaş ca de femeie.

— Vor fi suficiente, spuse el. E timp destul.

Când a trecut prin poartă şi a dispărut în beznă, Telemah zăbovi în picioare acolo unde se afla, trăgând cu urechea. Zgomotul se stinse-n depărtare, dar nu aşa cum se stinge zvonul de paşi. Fusese mai curând o fâlfâire grea de aripi.

19

Bărbatul

Când s-a apropiat, împleticindu-se, ţipetele sclavelor au izbucnit toate deodată. I-au văzut trupul despuiat şi masiv deasupra tufişurilor. Când pătrunse în luminiş, fetele izbucniră iar în ţipete – prelungi şi asurzitoare, şi o luară la goană ca o turmă de oi, atât de aproape una de alta, încât se izbiră şi se căi cară pe picioare. Cele de pe partea Nausicăi se năpustiră la deal, în direcţia unde se aflau căruţa şi catârii, ca şi cum în locul acela ar fi fost protejate; au târât după ele cearşafurile de pe funii şi tufişuri, îşi lăsară urmele tălpilor pline de nisip pe albituri şi pe straiele răspândite pe iarbă; şi atunci când unele s-au poticnit, prăbuşindu-se, au guiţat precum porcii duşi la cuţit, bătând aerul cu picioarele, zvârcolindu-şi braţele şi picioarele, dar, cât ai zice peşte, se ridicară din nou. Enoinia le urmă anevoie, cu pântec şi sâni săltăreţi.

Mingea cea albă se-ndepărtă plutind pe apele râului.

— Mingea, strigă Nausicaa, aveţi grijă de minge! Dar fetele au fost surde.

Creanga frunzoasă, pe care intrusul o ţinea înaintea bărbăţiei sale, a fost, de fapt, primul lucru pe care l-a zărit din el. Se apropie de ea clătinându-se, ca un om beat. Nu mai mult de o secundă, îşi imagină că era o zeitate sau un demon, după care îşi dădu seama că era un bărbat muritor. Părul scurt, ţeapăn ca o tufă i se afla în dezordine. Frunze veştede i se-ncâlciseră în chică şi barbă, pe un obraz, sub ureche, se afla o frunză, pe frunte, pe piept şi pe braţele-i păroase i se lipiseră alte frunze. Ar fi trebuit să fugă şi ea, dar nu mai era timp; ar fi fost îngrozitor de ridicol s-o ia la

sănătoasa în acea clipă. „Un bărbat vine către mine”, rosti în gând. După vreo câţiva paşi, se opri, îşi înălţă capul, cu barbar sălbatică şi albită de sare şi cu ochii injectaţi şi o privi. Îşi plimbă vârful limbii pe buzele livide. La vederea gestului, Nausicaa îşi linse şi ea buzele. Arăta nesfârşit de straniu şi fascinant, înspăimântător, paralizant. „Iată un bărbat ce vine spre mine”, îşi zise, cu toate că el se oprise. Bărbatul încerca să-i spună ceva. Buzele i se mişcară: înghiţi atât de tare, încât auzi şi ea. Creanga tremura într-o mână, cealaltă se zgâlţâi când o ridică mai întâi până la faţă, apoi într-un gest rugător, de implorare, către ea:

„Trebuie să-ncerc s-o impresionez pe fata din faţa mea, gândi el, şi ea trebuie să-nţeleagă că nu-i doresc răul, cî vreau hrană. Făcu un efort să articuleze cuvântul hrană, dar nu ieşi decât o bolboroseală din răguşeala gâtului său. Fără-ndoială că trebuie să arăt îngrozitor, gândi, forţându-se să se ţină drept. Trebuie s-o impresionez; este tânără, trebuie să fiu viclean, nu-i decât o fetişcană; e tânără şi muritoare, o fată de pe pământ, o fată de la ţară şi au hrană cu ele.”

Simţi că-i revine vocea. Când a vorbit, ă simţit ceva saşie tor în gâtlej; limba umflată se revolta, capul îl durea. „Trebuie să fiu şiret”, îşi spuse în gând.

„Arată de parcă a fost îngropat în pământ, seamănă cu... cu un leu apărut din mare; nu-i de prin părţile astea, dar e o fiinţă omenească”, gândi ea. Şi-i privi picioarele şovăielnice, braţele groase şi păroase, barba roşcovană şi pudrată cu sare, ce a tremurat uşor în jurul gurii când a încercat să articuleze cuvintele. Pe neaşteptate se porni să-i vorbească într-un grai necunoscut, la început şovăielnic, căutând fiecare cuvânt, apoi grăbit, cu voce aspră, stridentă.

„Trebuie să fiu iscusit şi să-mi aleg cuvintele ca nu cumva s-o sperii şi s-o ia la goană”, gândi el.

— Tu... tu semeni cu Artemis! bâlbâi el. Cuvintele îi sfâşiau gâtlejul, limba i s-a mişcat cu stângăcie. Când auzi în ţeastă ecoul propriei voci, îşi spuse: „E pentru prima dată de mult amar de vreme că vorbesc cu fiinţe omeneşti, cu femei muritoare.”

Fata n-a părut a fi înţeles; poate vorbea o altă limbă. Capul îi pulsa; simţea cum se clatină pe picioare;. „Ar fi nenorocire să cad acum din picioare," îşi spuse în gând.

— Vreau să spun că arăţi ca o zeiţă! rosti, şi de data asta a fost mai lesne să găsească vorbele şi să le rostească.

Era o fetişcană fermecătoare, sau poate chiar mai mult decât atât: era de o drăgălăşenie feciorelnică şi gravă – în rochia albă strălucind orbitoare în lumina soarelui – cu picioarele goale, capul descoperit, cu pielea aurită, atât de fragedă, încât nu era fardată, iar părul îi era negru-albastru şi ochii negri, limpezi.

— Ca o zeiţă, repetă el, apăsându-şi pe trup creanga frunzoasă.

— Nu-s zeiţă, vorbi Nausicaa.

Vocea fetei era nesigură; ceea ce era semn bun. Şi-i înţelesese graiul, iar el se afla în lumea omului. „Trebuie să găsesc ceva; nu pot să strig pur şi simplu că mi-e foame, nu-s barbar; trebuie s-o iau altfel," cugetă el.

— Semeni cu... cu o fată, o tânără doamnă pe care am văzut-o în... în Delos, cândva, rosti el.

— Chiar aşa? răspunse cu timidă răceală, de data aceasta cu voce netulburată... Apoi, cu mai multă severitate, stăpână pe sine şi mai hotărâtă:

— De unde-ai apărut?

Era cât pe ce să zică, „domnule", dar se opri.

— De pe mare, răspunse el.

— De pe mare?

În voce i se simţi neîncrederea. Mai sus, pe clinul colinei, se afla o căruţă; o pereche de catâri legaţi de un copac, de după căruţă şi dintre tufişuri trăgeau cu ochiul chipuri albe şi tuciurii: „E posibil să fi ajuns pe o insulă cu femei, în poveştile de demult există astfel de insule, gândi el. Pretutindeni se aflau întinse cearşafuri şi haine albe, roşii, brune, pe tufişuri, iar pe frânghiile întinse între arbori atârnau pături, tunici şi pelerine grele. „Sunt şi lucruri bărbăteşti", îşi spuse în gând, simţind un fel de înţepătură de dezamăgire.

— Am fost aruncat pe ţărm de furtună, adăugă. Cred că

asta s-a-ntâmplat ieri, sau alaltăieri. M-am întins aici, şi-am adormit; apoi m-am trezit şi-am auzit...

Făcu un pas înainte, cum însă fata se retrase, rămase pe loc.

— Nu trebuie să-ţi fie frică de mine, spuse el. Însă n-am veşminte. Şi-apoi sunt (încercă să zâmbească, tratând subiectul cu uşurinţă, ironizându-se) cam înfometat.

— De pe mare? întrebă ea din nou, şi privi pe lângă el. Desluşiră tunetul talazurilor; cu toată căldura, pe el îl trecu un fior.

— Da, de pe Mare, zise, şi-ncercă să zâmbească încă o dată, dar a simţit că n-a fost decât un rânjet de desperare.

Privirea fetei se-ntoarse din nou la el; îl cercetă pe tăcute. Dacă era înspăimântată, cu siguranţă nu arăta spaima. Era zveltă; braţele îi erau albe ca şi cum nu era obligată să stea prea mult la soare, să muncească. Avea nasul subţire, bărbia, rotunjită, gura, hotărâtă. „O fată care ştie ce vrea," cugetă el. Şi totuşi chipul ei degaja o impresie de fragilitate şi neîmplinire. Îi amintea într-adevăr de o persoană cunoscută – nu de o fată din Delos, asta fusese o născocire, ci de o altă femeie cunoscută sau pe care-o cunoscuse cu mult în urmă. „Nu ştie încă ce-i bărbatul", rosti în gând, şi în felul său gândul era comic; ceva comic se afla în ţinuta sa, în felul cum îşi ţinea creanga frunzoasă, ascunzându-şi pântecul ce ţipa după mâncare, cu gâtlejul uscat, cu ţeasta zvâcnindu-i, pe nesigure picioare, şi apoi să-i treacă aşa ceva prin minte. „Are şaptesprezece-optsprezece ani, gândi. O femeie muritoare."

— Rătăcesc pe mare de aproape douăzeci de zile, grăi el. Am venit din depărtările apusului – după aceea am fost aruncat pe ţărmul de-aici, ieri sau alaltăieri. Nu ştiu cât de mult am dormit.

Se simţi din nou tentat să-i spună că era îngrozitor de înfometat; foamea era singurul lucru real, adevărul în carne şi oase, singurul lucru vrednic de a fi rostit, pe care o limbă ar putea fi deprinsă, cu toată seriozitatea, să-l rostească. Cu toate acestea, izbuti să sară peste cuvântul hrană, peste cuvintele carne şi pâine, izbuti să-şi înfrâneze dorinţa

imperioasă ce urla în el de a străbate cei zece ¿au cincisprezece paşi până la malul râului să bea. Când desluşi clipocit de apă, setea spori în el, cu toate acestea fu în stare să evite şi cuvintele şi mişcarea.

— Vei înţelege, rosti el, făcându-şi limba să-l asculte destul de bine, o să pricepi cât de groaznic de ruşine îmi e să stau aici astfel. N-ai putea să-mi dai... adică, de bună seamă, să-mi împrumuţi ceva de-nvelit, orice, astfel, încât să pot cel puţin să las impresia că-s înveşmântai? Pesemne arăt caraghios aşa cum stau aici. Poate că-ţi spui că arăt destul de necuviincios.

Se sili să râdă. „Trebuie să-ncerc să par jenat”, gândi, şi încercă să scoată un râs plin de jenă; şi e posibil să fi izbutit chiar şi aşa ceva. Fata se-ntoarse – la început îşi răsuci trupul într-o mişcare vioaie şi rapidă, se-ntoarse împrejur tinereşte, strigându-le pe celelalte femei aflate în preajma căruţei şi mai sus, pe după tufe; mai înainte însă ca strigătul să se stingă, când nu se mai auziră decât câteva silabe, Nausicaa îşi regăsise gravitatea, seriozitatea fetei ce se preface a fi femeie, prestanţa tinerei stăpâne; iar nota de nerăbdare din vocea ei, zorul de a săvârşi ceva în acea piesă, în care deţinea singurul rol principal feminin şi poate – ce ştia el? – chiar şi interpreta primul ei rol, devenise o notă poruncitoare.

— Hei, fetelor! strigă, cu nerăbdare, punându-le astfel şi pe ele în mişcare şi la lucru.

— Nu vrea careva, rogu-vă, să vină aici cu o bucată de pânză? porunci ea cu prietenoasă seriozitate.

În tufişuri se produse mişcare. Două, trei femei se aplecară, sau se-ntinseră pe vârful picioarelor, şi luară cearşafuri, straie, o pelerină; se porniră să coboare, alcătuind o mică turmă, se apropiau iuţind pasul, şi era o adevărată privelişte, un tablou. În fruntea lor mergea o tânără subţirică; a ajuns prima la cei doi, dar celelalte sosiră într-un şirag, într-o îmbulzeală din ce în ce mai mare: unele erau grase, altele slabe, şi cărau cu ele o întreagă garderobă, o întreagă costumaţie de mire, un întreg talcioc de haine, suficiente pentru a inaugura o spălătorie, aducându-i-le lui;

şi-n urma tuturor, se legăna o metisă borţoasă, strălucind de grăsime, cărând şi ea o pătură groasă din lână cenuşie.

Toate acestea se petrecură în intervalul dintre replica ei şi momentul când i-a-ntors spatele, în vreme ce el se afla în căutarea unor noi cuvinte şi gesturi, în spatele cărora să-şi disimuleze jalnica înfăţişare.

— Eşti mult prea bună, zise, şi luă pânza pe care copila subţirică şi vioaie i-o înmână cu o reverenţă şi o chicoteală, în care se desluşea atât teamă, cât şi curiozitate.

— Câtuşi de puţin, răspunse regina, cu maiestuoasă politeţe.

Şi ea se afla în căutare de cuvinte, cele potrivite, cele necopleşite de emoţie, clare şi temeinice.

Îşi aruncă pânza pe umerii, lepădă creanga, rămurelele îi zgâriară coapsele, frunzele foşniră; o îndepărtă cu o lovitură de picior şi se clătină: echilibrul încă nu i se restabilise.

— Mă simt foarte îndatorat, rosti, încercând să păstreze un ton indiferent, de degajată conversaţie.

Nausicaa îşi găsise cuvintele.

— Poate vrei să mănânci ceva? După o călătorie atâî de lungă?

A simţit că făcuse bine vorbind de mâncare şi gândi: „Este îngrozitor de murdar şi de răvăşit!”

Ochii îi erau injectaţi, clipeau. Părul şi barba roşcovană îi erau ţapene de sare, braţele şi gâtul, acoperite de zgârieturi şi rapăn negru, pe bărbie avea o tăietură lungă; pe marginile căreia se aflau cheaguri de sânge.

— Ţi-aş fi recunoscător, spuse el. Într-adevăr, sunt cam înfometat. Sper că înţelegi...

Cu un gest, arătă marea dinapoi, şi un nou rictus îi strâmbă chipul. Ochii îl usturau, clipi din cauza luminii reflectată de rochia fetei.

— Avem mâncare aici, zise fata. Dar... dar poate că vrei să te speli mai întâi?

— Tocmai voiam să-ntreb dacă mi s-ar îngădui, spuse. Trebuie să arăt zbârlit şi răvăşit de-a binelea. Îţi dai seama...

Îi făcu o plecăciune, se răsuci cu dificultate şi coborî la malul râului; paşii îi erau nesiguri. „Pare sfârşit”, gândi ea, simţind duioşie pentru el, pentru mersu-i şovăielnic, pentru picioarele-i tremurânde, ochii injectaţi, pentru părul şi barba lui incredibil de neîngrijite – pentru grumazu-i încovoiat, în timp ce cobora împleticit, şchiopătând, către apă. Se aşeză pe jos, în spatele unei tufe. Fetele rămăseseră pe loc, ţinând strâns în braţe rufăria, privindu-l.

— Noi o să adunăm rufele; pesemne că s-au uscat

În răstimpul cât el s-a îmbăiat şi s-a spălat, au adunat albiturile, pânzeturile, cearşafurile şi tunicile şi le-au dus sus, la căruţă; pelerinele groase şi păturile încă nu se uscaseră de tot; au fost lăsate să mai atârne un timp. Nausicaa îl auzi bălăcindu-se, împroşcând şi gemând – în acea clipă a înghiţit lacom apă – totuşi nu şi-a îndreptat privirile într-acolo. Purtarea sclavelor a fost din cale-afară de uşuratică; le-au scăpat lucruri din mâini, au fost nevoite să le scuture de nisip, de firele de iarbă şi de gâze; au râs în hohote, şi-au şoptit, au sporovăit şi chicotit. Nausicaa a urcat clinul colinei până la căruţă; au încărcat legăturile cu rufe.

— S-au uscat tunicile?

— În cea mai mare parte, răspunse Enoinia.

Nausicaa trase afară una dintre tunicile brodate ale fraţilor ei, rufărie de corp şi o pelerină brodată şi le aşeză pe iarbă.

— Trebuie să aibă veşminte, explică ea, deşi era absolut inutil. Duceţi-le pe astea acolo, jos, la el.

Fata cea mică şi firavă a vrut să pornească-n goană cu ele.

— Nu, stai aşa, zise Nausicaa. Mai bine se duce Enoinia.

Fata cea grasă, borţoasă şi cu pielea tuciurie, adună straiele şi se-ndepărtă, coborând legănat panta.

— Aşteaptă!

Se duse câţiva paşi după ea, cu flaconul ei de ulei şi pieptenele din bronz în mână.

— Dă-i-le şi pe astea.

Când privi din nou în acea direcţie, Enoinia se mai afla

încă alături de tufiş, cu veşmintele pe braţ. „Ar fi trebuit să ştie să le pună jos şi să se depărteze!” rosti în gând Nausicaa, plină de nervi.

— Enoinia!

Roaba se-ntoarse, arătându-şi dinţii albi într-un larg rânjet.

— Da-aa?

— Nimic, zise ea. Ba da... poţi pune jos lucrurile; acum trebuie să adunăm păturile şi pelerinele. Pune-le jos, acolo, atâta doar.

Enoinia n-a desluşit cuvintele prea bine. L-a privit pe bărbatul ce ieşea din apă. Îşi ţinea mâinile în faţa sculei bărbăţiei. Mâinile îi erau mutilate, îi lipsea un deget. „Pesemne o spadă i l-a retezat!” gândi ea.

— Eşti... eşti un războinic? întrebă sclava.

— Da, am fost cândva, zise el, şi preluă hainele de la sclavă.

„Are mâinile mutilate, îşi spuse în gând Nausicaa. A fost la război. Este un erou sosit pe apele mării.”

20

Policaste

Nestor obişnuia să se scoale cu noaptea-n cap; răsăritul soarelui îl găsi deja în picioare, în poarta dinspre curtea exterioară, râgâind. Mai târziu, în cursul dimineţii, aveau să taie o juncă pentru masa de la prânz şi pentru prinoase. Vocea spartă, oarecum piţigăiată a bătrânului răsună prin curţi, şi Telemah o ascultă un răstimp, stând lungit şi moţăind. Pisistrate se trezise şi se sculase deja. Camera aflată alături de marele megaron era foarte simplă: nu era mai luxoasă decât cele de acasă. Îşi lăsă privirea să rătăcească peste pereţii văruiţi. În jurul tavanului se

întindea o friză cu un motiv din vechile legende, stângaci desenat: o vânătoare de lei, sau asta se presupunea a fi. Pardoseala era aşternută cu dale de piatră. Într-un colţ se afla o amforă cu apă; pe perete se găseau câteva cârlige pentru haine. „Deci aşa trăiesc regii pe continent”, cugetă el.

În noaptea din ajun au petrecut până târziu; îşi dădu seama după ceea Ce simţea în ţeastă. Moşneagul îi făcuse cunoştinţă cu toţi fiii săi de cel puţin două ori, de la cap la coadă; Vreo cinci sau şase dintre ei fuseseră concepuţi la bătrâneţe. Exceptându-l, desigur, pe Pisistrate, toţi lăsau impresia că sunt cam simpli, ba de-a dreptul rustici. Au discutat despre nobilul Mentes pe care nu-l cunoştea nimeni, şi la sfârşit, Nestor, după ce dăduse pe gât a mul-ţime de cupe, a avansat teoria că tafiotul era un zeu sau o zeiţă în travesti. Probabil nu se aflase departe de realitate. În vremurile de demult, spusese bătrânul, zeii îşi făceau adeseori apariţia în clipele cele mai neaşteptate, într-adevăr, în astfel de momente îşi făceau apariţia şi săvârşeau vreun miracol; sau pur şi simplu ţi se înfăţişau, ceea ce însemna că trebuia s-o iei ca un semn. „Şi asta se potriveşte perfect în cazul nostru, a spus bătrânul, dacă punem la socoteală că mâine dimineaţă urmează să aducem prinoase.” Când ajunsese la acest punct, regina Euridice, Cea-preacinstită, coborâse încă o dată de la catul de sus şi cu asta distracţia lui s-a terminat. Îl salutase pe fiul lui Odiseu cu răceală, n-a pus nicio întrebare despre călătoria sa sau despre Itaca; nu voise altceva decât să-l ducă pe moşneag la catul de sus, cât mai grabnic cu putinţă. Nestor protestase plângăreţ:

— Dar, femeie, Palas Atena tocmai a fost aici, printre noi; şi de bună seamă trebuie să ne-ngădui să sărbătorim evenimentul!

Ea îşi clătinase umerii, poruncitoare, serioasă mai auzise ea de-alde astea.

— De fiecare dată când depăşeşti măsura, n-o vezi decât pe Atena şi tot felul de bazaconii! rosti ea pe şleau, dar fără bunăvoinţă.

— Hai să mergem!

Până a izbutit să-l pornească pe moşneag la etaj, acesta insistase ca oaspeţii să adune toate cupele şi să le numere; cupa lui cea frumoasă, aceea cu porumbei, o ţinea strâns în mână, dar Cea-preacinstită i-o luă şi o încredinţa unuia dintre fii, Ehefron, care, fireşte, a dus-o pe cea mai frumoasă la etaj, în bufetul din dormitor.

Iată ce şi-a amintit Telemah din prima zi petrecută în Pilos. „Acum trebuie să mă scol, gândi el, îşi închise ochii, se-ntinse şi căscă. Voi număra până la zece: unu, doi, trei, patru, cinci... Acasă nu beau niciodată atât de mult, nici vin atât de tare, dar n-ai cum să refuzi când ţi se umple cupa şi ţi se cere să bei cu ceilalţi". Au închinat şi în cinstea tatălui său. Treptat, Nestor îşi amintise o mulţime de lucruri, mai ales scandaloase. „Sper să-i semeni, a spus bătrânul. Odiseu nu se ascundea niciodată după degete, atunci când era nevoie de el." „...Opt, nouă, zece." Repetă numărătoarea, ajungând până la un şapte de care tot întindea, când uşa se deschise. Îşi ridică pleoapele, îşi înălţă capul şi privi.

Fata avea vreo şaisprezece, şaptesprezece ani, ochi castanii, strălucitori şi iscoditori; era fata pe care-o întrezărise seara trecută. Se oprise în uşă; privirea-i iscoditoare rătăci în jurul camerei, se-ntoarse la el, zâmbi. Telemah îşi trecu degetele prin păr, înghiţi în sec. Era într-adevăr dulce. În mână ţinea un prosop mare, lânos, pe care-l legăna de colo-colo.

Salutări din partea mamei; şi n-ai vrea să te-mbăiezi acum?

Când glăsuia parcă ciripea, nu exista alt cuvânt cu care să redai sunetele acelea ca nişte hohote de râs , ţinea prosopul sus, de un capăt, şi-l balansă.

— O, spuse el încurcat, după ce-şi limpezi vocea *(„am băut prea mult aseară"),* n-aş vrea să te deranjez.

— Câtuşi de puţin! zise înveselită. Am să te conduc la baie, este pregătită.

— Dar... Altceva n-a izbutit să mai rostească.

— Dar e chiar aici, alături, rosti glasul cel voios. Dacă

vrei, vin să te ajut.

Telemah se îmbujoră şi pricepu.

— Însă... eu... E prea mare deranjul.

— Deloc, nicidecum, ciripi fata din nou. De obicei eu îi ajut pe eroi... adică, atunci când ne vizitează vreunul.

Se ridică într-un cot, simţi cum i se aprind obrajii, dar zâmbi.

— Pune prosopul pe scaunul de colo, mă descurc eu şi singur. Unde-i baia?

— Am să te conduc eu, repetă fata. N-ar trebui să fii aşa de timid. Sunt obişnuită cu bărbaţii. Dacă vrei, am să te frec pe spate. Haide, doar dacă nu crezi că-i prea devreme? Dar trebuie să aducem prinoasele înainte de plecarea ta. Crezi că-i prea devreme?

Asta era, bineînţeles, ironie. Se simţi iritat din pricina ei, nu furios, ci doar uşor iritat. Apăi, dacă regele din Pilos şi ceilalţi nu erau nişte adevăraţi ţărănoi ageamii, atunci nu erau nimic. Chiar în mai rău decât cei de pe insula de baştină. Deci iată cum se trăia pe continent.

— Haide, îl îmboldi fata din nou. Avem de măcelărit animalul, să aducem prinoasele şi celelalte.

Telemah se mai străduia încă să-şi adune forţele. Un nod i se oprise-n gâtlej şi spera să scape de el în curând. Fata era mică de stat, bine formată, cu părul castaniu; iar lumina, pogorând din fereastra de sus, de pe zid, cădea drept pe ea. Se afla în picioare, conturată pe un panou de lumină naturală, în uşa pe jumătate, deschisă dinspre coridor. Băieşiţele erau de obicei bătrâne, şi, de preferinţă, tuciurii. Pe un scaun, în mijlocul camerei, se afla tunica sa, cea mai bună, cea bogat brodată, într-adevăr cea mai frumoasă de pe insulă, după aceea a lui Antinou; la perete, alături de patul gol al lui Pisistrate, pelerina îi zăcea îngrămădită; probabil nu nimerise cârligul *(„am băut prea mult noaptea trecută”)* când a încercat s-o agaţe. Una din sandale era rătăcită acolo unde-o aruncase, în mijlocul încăperii, cealaltă nu se vedea nicăieri. În colţ, se înălţa ulciorul cu apă sau cu vin deja îndoit cu apă.

— Unde-i baia? întrebă, cu o voce mai limpede acum. Am

s-o găsesc şi singur, numai să-mi spui.

— Dacă mă urmezi, am să te conduc, rosti fata.

Cineva a strigat ceva afară, în curte. Amândoi îşi ciuliră urechile.

— Tata, se agită; de fiecare dată când are loc o sacrific care, se poartă la fel.

Telemah îşi adună forţele cu o smucitură, devenind bărbatul matur şi grav – atât de matur şi de grav cât putea fi un oaspete de la ţară, sosit din insule, într-o atare împrejurare, în zori de zi, după o noapte de chefuială.

— Prinoasele sunt ceva sfânt şi necesar, rosti el.

Sentinţa răsună ridicol în acel decor, iar el roşi din nou, în faţa ochilor castanii, scăpărători.

— În orice caz sacrificările sunt lucruri foarte bune, rosti scurt, bărbăteşte. Cum te cheamă?

— Policaste, rosti fata, răsucindu-şi trupul şi modificându-şi uşor poziţia picioarelor; era desculţă. Crezi cu adevărat că cel de ieri era Atena? Tipul acela înalt şi bălai?

— Deci l-ai văzut? întrebă, şi întinse mâna, dar nu ajunse până la scaun.

— Nouă, fetelor, nu ni se-ngăduie să stăm acolo, jos, în megaron, când înăuntru se află oaspeţi distinşi, spuse ea, cu o nouă expresie pe chip: bosumflare, cu buzele ţuguiate, făcând bot.

— Numai băieţii şi surorile măritate au voie. Traversă camera, ridică pelerina şi i-o aruncă. Asta căutai?

Telemah constată în gând că vocea fetei era dispreţuitoare. Îşi trase pelerina către el, cu o smucitură, se ridică în capul oaselor, ţinând-o în mână. Numai să nu fi vărsat pe ea, gândi îngrozit.

— Numele tău e foarte frumos, Policaste. Este atât de... poetic.

— Îţi place poezia?

Se apropiase cu câţiva paşi, stătea în mijlocul încăperii. Era limpede că pe continent prinţesele se înfăţişau desculţe până şi-n faţa oaspeţilor. Picioarele-i erau prăfuite; fusese deja pe afară în dimineaţa aceea.

— În orice caz era teribil de elegant, grăi fata.

— Te referi la el... la Mentes?

— Fireşte! La cine altcineva?

— Este un bărbat foarte prezentabil, spuse el, înţepat.

Fata se aplecă înainte cu aviditate; ochii îi sclipeau:

— Şi tu crezi – ca şi tata – c-a fost Atena?

Cu o noapte în urmă, fusese şi el înclinat să creadă acest lucru, chiar dacă argumentele lui Nestor nu fuseseră prea limpezi sau inatacabile. Dar asta se-ntâmplase mai ales pentru că s-a simţit flatat de a fi fost văzut sosind în compania unei persoane care putea fi o divinitate, un zeu sau o zeiţă în travesti.

— Nu ştiu, zise de data asta. Ieri însă, când am sosit aici, am fost în stare să văd la o distanţă extraordinară, Am avut impresia că vedeam până acasă, în Itaca.

— În orice caz era foarte elegant! repetă fata. Ara stat în vestibul, sus la etaj, şi-am privit printr-o deschizătură jos, la voi. Arătai atât de nostim şi speriat... eşti un timid?

— Eu?

„Trebuie să fiu isteţ şi elegant. Trebuie să fiu spiritual, să-i răspund pe loc.” Fata îl irita şi, în acelaşi timp, o făcea să se simtă stângaci şi penibil. Ea era foarte conştientă de simţămintele lui.

— Speriat, eu? Da, zise, sunt speriat de curenţii de aer.

Era o zeflemea grosolană, folosită în Itaca: vorbă de bătrâni corăbieri fanfaroni, ce-şi pierdeau timpul prin port.

N-a făcut nicio impresie asupra ei.

— Atunci, vrei să-nchid uşa? zise, râzând doar cu ochii.

— Nu, zise el, încurcat. Şi-n clipa aceea dădu peste ceva vrednic de spus:

— O, da, îmi place poezia. Şi ţie?

— O, nu prea mult, spuse. Dar e prea de tot, tot timpul aceleaşi vechituri plictisitoare... basmele acelea învechite despre Agamemnon şi... totuşi ăla-i destul de şic! Ce părere ai de regina lui?... pe urmă, istoriile gogonate despre Tata şi camarazii lui, când au fost la Troia, despre Menelau, Odiseu, şi...

— Odiseu a fost tatăl meu, rosti el, cu voce coborâtă, simţindu-se, din senin, altă persoană.

— Vai, vai, vai de mine! exclamă fata, cu sinceră compasiune în voce. Cred c-am făcut o gafă.

Telemah repetă în gând: *„A fost* tatăl meu?!”

— Mă aflu într-o expediţie, înţelegi? Am pornit în căutarea lui. Am pornit o expediţie, însoţit de oamenii mei.

Vorbele sale s-au auzit de parcă ar fi fost cel puţin amiral. Fata n-a comentat, a rostit doar: „o”, „într-adevăr”, „fireşte”, continuând să-şi balanseze prosopul. Stând în capul oaselor, cu cearşaful până la umeri, învelit în el, Telemah cugetă: „Trebuie că ofer un spectacol jalnic.”

— Haide odată!

O urmă, de data asta aproape furios. Căci cine era el? Şeful unei expediţii. Şi musafir pe deasupra; de fapt, nu era el un oaspe de vază, pe care-l onoraseră cu interesul lor, discutând cu el o jumătate de noapte; un bărbat care poate fusese întovărăşit de un zeu sau de o zeiţă? Bineînţeles c-a fost Palas Atena! Şi iată-l târât cu forţa din pat de o feţişcană, pe care, până în acea clipă, o zărise doar în treacăt – târât ca un animal de sacrificii, ca un sclav, ca un... ca un prostănac de la ţară! „Sunt furios”, gândi el.

— Aici, rosti ea, şi deschise o uşă, pe partea stângă a coridorului, îndreptând un deget către interior. Cufundă-te repede căci trebuie să te grăbeşti.

Hârdăul din aramă se găsea într-un colţ, în acel loc se aflau conducte pentru apă şi un duş. Pardoseala era umedă; probabil că, de când răsărise soarele, întreaga familie şi toţi ginerii şi nurorile se spălaseră pentru a-şi alunga mahmureala şi a se curăţa. Picioarele-i plescăiau pe dalele de piatră; sunetul era deosebit de neplăcut şi lipsit de eroism. Privi în jur în căutarea unui cârlig de care să-şi agaţe pelerina, dar nu era niciunul.

— O iau eu.

După o clipă de ezitare, o lăsă să alunece de pe el, i-o întinse pe la spate, şi când fata a luat-o, îi atinse uşor mâna. „Sunt absolut caraghios, gândi; la urma-urmei am mai văzut fete până acum; dac-aş vrea, aş putea spune şi eu câteva lucruri; poate că şi eu am lăsat-o grea pe vreuna, cine ştie? Nu-s chiar aşa de ageamiu cum se pare că-şi

închipuie dânsa!” Escaladă marginea hârdăului rotund din aramă, se aşează; apa îi ajungea exact până la gât. Era rece, puţin cam prea rece, şi de fiecare dată când îşi mişca braţele pentru a se spăla, apa se revărsa peste margine, clipocind pe pardoseală: se auziră câteva pleoscăituri înfundate! Fata şedea în picioare alături, cu privirile coborâte asupra lui.

— Eşti bine făcut, spuse, şi trase afară dopul din ţeava de deasupra hârdăului.

Rece ca gheaţa, rece ca gerul, rece de-l apucă tremuriciul, apa se revărsă asupra lui într-un şuvoi larg, şi nu se putu stăpâni să nu scoată un „Ooo-oooh!”

— E prea rece?

— Nnu-nu! bâlbâi, forţându-se să nu-i clănţăne dinţii. Este tt-tocmai cum trebuie.

— Avem şi apă mai caldă, în rezervor, zise fata. Dar aia-i mai ales pentru bătrâni. Nu cumva eşti reumatic? Vai! Să nu mă gândesc eu la asta! Vai, ce nechibzuită pot fi! Ştiu însă că, de obicei, eroii folosesc apă de aici; vine drept de la pârâu şi se spune că face foarte bine, mai ales în anumite dimineţi.

Toată virilitatea sa, însăşi scula ei, intrase la apă; nu îndrăzni să-şi coboare privirile când se ridică.

— Ţine!

Se înfăşură complet în prosopul de baie lânos, delicios, păstrând căldura trupului ei, şi se frecă puternic. Picioarele i-au plescăit pe dalele netede ale pardoselii; le-a simţit mari şi plate. Se închinci cu spinarea către fată şi se frecă peste tot; din păr îi picura apă.

— Haide, zise fata din spatele său. Fă-te-ncoa cu spinarea, să te masez.

Uleiul şi mâinile ei au fost într-adevăr minunate. L-a masat cu mişcări rapide peste omoplaţi şi în jos, înspre mijloc; nicicând nu mai trăise o astfel de experienţă. Senzaţia de contracţie dispăru; trupul întreg i se umflă, îşi simţi picioarele puternice şi normale. O putea ţine aşa cât voia ea.

— Acum întoarce-te!

Se execută, fără a-i fi ruşine, dar îşi ţinu prosopul de baie în faţă. Mâinile delicate se deplasau pe piept, către mijloc, din nou în sus, sub bărbie; se gândea c-ar fi fost bine să aibă mai multă barbă; în momentul acela nu era mai mult decât un puf. Mâinile fetei miroseau dulce, a miere, ulei şi altceva, un parfum de pe continent. Capul fetei ajunse la nivelul umărului său. Avea un nas fin, subţire, drept, nu cărnos ca al lui Nestor şi ale fraţilor ei, gâtul îi era bronzat, de un cafeniu-auriu. Bărbia rotundă. Iar mâinile ei... mâinile îi erau incredibil de sprintene şi moi.

— Pleacă-ţi capul!

Se apleca în faţă, peste ea, şi fata îi frecă părul. Mâinile i se mişcau prin el de parcă părul ar fi fost prosopul lor. Îi masă delicat fruntea şi obrajii, gâtul şi umerii; se simţea învăluit în moliciune şi dulci miresme.

— Te simţi mai bine acum? grăi ea, ridicându-şi chipul către al lui.

Înghiţi în sec şi răspunse:

— Da, perfect.

Răspunsul se voia bărbătesc şi cultivat, ca şi când ar fi fost foarte deprins cu femeile, şi mai rosti încă o dată:

— Absolut perfect.

— Aşa. Acum du-te şi te-mbracă; pesemne ceilalţi te aşteaptă.

I-ar fi plăcut s-o fi atins, dar nu avu curajul necesar. Fata îi întinse pelerina; şi-o puse pe umeri, lăsând prosopul să cadă. Exact în acea clipă, îşi dădu seama că fusese dezordonat şi se aplecă să-l ridice. Însă fata îl adunase deja; stătea acolo, în picioare, legănând prosopul de lână, cel umed, apoi îl aruncă pe un scaun, într-un colţ. Ar fi trebuit să-şi zvânte picioarele cu el; ar fi fost lucrul cel mai simplu pe care-l putea face în acea clipă, dar i-ar fi stricat minunata stare de spirit. Picioarele-i plescăiră umede în drum spre uşă. Ajuns acolo, se răsuci:

— După părerea mea, Policaste este un nume drăguţ,

Ar fi trebuit să mai spună ceva, dar oricum era bine şi aşa. Era o constatare curtenitoare, plină de experienţă.

În timp ce mergea pe coridor, cugeta: „Nu-i chiar atât de

stupid ce-am spus.” Se-ntoarse, ridică mâna să-i facă un semn de despărţire, însă fata se îndepărta în direcţie opusă; îi zări doar spinarea. Şuieră. Atunci fata se-ntoarse cu sprâncenele negre mult arcuite a întrebare, cu bărbia ridicată.

— Ai să... ai să fii şi tu acolo? La ceremonialul sacrificării?

— Desigur, răspunse. Suntem obligate, deşi atât Mama cât şi eu urâm sacrificările de animale.

— Fireşte, oamenii au păreri diferite în această privinţă.

Telemah şovăi, dar fata se răsuci şi-şi continuă drumul. „Pesemne am spus o tâmpenie”, rosti Telemah în gând.

21

Înfometaţii

Carnea, pâinea şi fructele pe care le pregătiseră îl aşteptau când ajunse la căruţă. Acum arăta mai tânăr şi mai bine. Nausicaa nu şi-a imaginat sau, în orice caz, nu i-a trecut prin minte că umerii aceia fuseseră învăluiţi în aura divină de o zeitate, că tunica brodată şi pelerina în care se înveşmântase erau acelea care îndepărtaseră în mare parte oboseala de pe chipul său, şi nu spălaturile şi uleiul folosit. Călcătura îi era mai sigură şi mai elastică. Până şi ochii injectaţi arătau mai proaspeţi, iar părul şi barba erau mai moi; barba căpătase o strălucire aurie de la ulei. Roabele se aflau foarte aproape de el, cuprinzându-l în cercul lor. „Ar trebui să ştie să păstreze distanţa, gândi ea. Sunt ahtiate după bărbaţi – deşi sunt atât de avansate cu sarcina, încât se vede de la o poştă. Trebuie să le atrag atenţia mai târziu. Este o lipsă de respect să se-nghesuie aşa în jurul omului, de parcă ar fi un animal ciudat, de dincolo de mare.”

Chipul îi era acoperit cu zgârieturi proaspăt înroşite,

sângele închegat fusese însă spălat. Şi picioarele – aruncă o privire scurtă în jos, la picioarele lui – erau pline de zgârieturi. Chiar deasupra genunchiului stâng se vedea o cicatrice mare, veche. „Ar avea nevoie de sandale”, îşi spuse în gând. Avea umeri vânjoşi, mâini late şi zdravene, dar era limpede că trecuseră prin grele încercări, asemeni mâinilor unui războinic sau marinar. Un deget lipsea. Nu era aşa de înalt ca fraţii ei sau ca tatăl ei, dar părea mult mai zdravăn clădit. „Sunt sigură că a văzut şi săvârşit multe, gândi fata. Trebuie că ştie o mulţime de lucruri despre alte ţări, despre popoare foarte, foarte îndepărtate, despre femei. Este un bărbat foarte prezentabil”, îşi spuse Nausicaa în gând.

— Nu-ţi putem oferi mai mult, rosti ea. Dar ia loc şi serveşte-te... Enoinia, adu apă. Le făcu un semn fetelor, care au avut bunul simţ de a se retrage câţiva paşi şi au rămas în acel loc căscând gura la el. Sau... ca să fie dreaptă cu ele: nu căscau gura, ci erau foarte curioase. Nausicaa îndoi vinul, apoi se aşeză pe oiştea joasă a căruţei. Străinul se trânti pe iarbă, lângă mâncare. Ea îşi legase basmaua în jurul capului. „Pesemne arăt îngrozitor de arsă de soare, cu pielea înroşită şi ca o ţărancă, gândi ea. Fireşte că părul îmi este complet încâlcit, dar nu mă pot apuca acum să mă pieptăn, aici. Şi apoi nici machiaj nu am. Ce prostie, să nu mă gândesc eu la asta. Şi bineînţeles că nici oglindă n-am.”

Mâinile bărbatului au vrut să se-ntindă, să apuce ceva din merindele acelea. „Trebuie să mă stăpânesc”, îşi spuse în gând. Gura îi era plină de salivă, înghiţi. În faţa lui se aflau pâine şi pastramă tăiată în felii: o pâine albă, minunată, îmbietoare, nobilă... şi o carne împărătească, nemaipomenită.

— Cum se numeşte ţara asta frumoasă? întrebă, deturnându-şi capul de la bucatele acelea.

— Scheria, răspunse fata. Unii o numesc Insula Lungă şi... insula cu coadă. Sau Insula Sprintenelor-corăbii, Tatăl meu este regele; se numeşte Alcinou.

Gândi: „Acum am să iau ceva, acum am să iau o-mbucătură, şi privi din nou carnea şi pâinea, şi-şi ridică

mâinile. Arată îngrozitor”, gândi el despre mâini, îşi întoarse din nou capul către fată.

— Şi tu... tu cum te numeşti, Prinţesă?

O enervă faptul că simţea cum roşeşte.

— Mă numesc Nausicaa.

Fu în stare să-şi pună în mişcare muşchii obrajilor, îi zâmbi. „Acum am să mănânc!” rosti în gând. Mâinile îi tremurau.

— Un nume foarte frumos. Aminteşte de corăbii, de mare.

— Tot ce se poate, eu nu ştiu. E posibil. Se îmbujoră din nou. Dar acum trebuie neapărat să mănânci; sunt sigură că eşti foarte înfometat.

— Mulţumesc, mulţumesc, rosti el.

Încă o dată, voinţa puse stăpânire pe mâinile sale, pe gingiile sale, pe măruntaiele sale. Îşi întoarse cu torţa chipul către fată; i se făcu negru în faţa ochilor, pământul se clătină.

— Cum sunt oamenii care trăiesc prin locurile astea? întrebă el. Vocea tot nu i-a tremurat. Îmi dau seama că trebuie să fie nişte oameni deosebiţi, e limpede după tine – zise, flatând-o cu stângăcie – dar cum îi cheamă, care-i numele lor?

— Feaci, răspunse ea. Bineînţeles, am sosit de undeva de departe, de la răsărit – sau de la miazăzi. Am părăsit locurile acelea, care-or fi fost ele, după un război, cred. Dar mănâncă, rogu-te.

— Mulţumesc, mulţumesc foarte mult, repetă el.

Se aşteptase ca şi el să-i spună cum se numeşte. Dar poate că în alte ţări nu se obişnuia aşa ceva, cugetă ea. Găsi nişte cuvinte care ar fi putut duce la răspunsul aşteptat:

— A fost o călătorie plăcută?

Imediat a fost nevoită să-şi zâmbească; şi-a dat seama cât de stupidă fusese întrebarea. El...

Se aplecase înspre merinde. Îşi întinsese mâinile spre ele. Nu o vedea. Apucă o felie de carne, o duse la gură – şi fata văzu că a *devorat-o.* Străinul îşi închise ochii. Mestecă

o altă bucată. Maxilarele şi muşchii gâtului lucrau cu nădejde. Plescăi din buze. Cu mâna mutilată, duse la gură o bucată de pâine. În barbă i se amestecaseră fărâmiturile. Sorbituri zgomotoase se auziră din vasul de lut, când a băut.

Fata îşi întoarse capul. Soarele coborâse mult; sub copaci şi la piciorul dealului, umbrele se adânciseră. Roiuri de musculiţe dansau deja în lumina soarelui acolo, jos, pe lângă fluviu; exact în clipa când le văzu, simţi primele înţepături în picioare. Nu-l mai privea cum mănâncă, în schimb îl auzea mâncând. „Sărmanul, e mort de foame, gândi ea. S-ar putea ca mâncarea să-i facă rău, dacă va mânca prea repede".

Vinul i se ridică drept în cap. Era amestecat cu apă, dar chiar şi aşa efectul a fost puternic. A mai adăugat apă din ulciorul de pământ. Câteva dintre sclave erau foarte tinere. Se desluşea limpede că vreo două erau însărcinate. Una era grasă şi tot atât de tuciurie ca...

Ca cine, n-a vrut să-şi amintească. Fata de lângă el fusese fără-ndoială atrăgătoare ca fetişcană, pe la treisprezece-patrusprezece ani. Acum se afla pesemne în luna a şasea sau a şaptea. Putea simţi îmbucăturile alunecându-i prin esofag. „Nu-i bine să mănânci prea repede, gândi el. Trebuie să fac conversaţie. Este important să fac o bună impresie, de la bun început. Îmi ajunge, îşi spuse în gând, înfometat. Trebuie să mă hotărăsc că-mi ajunge. Mi-ajunge cât am mâncat!"

Nausicaa gândi: „Li se va părea ciudat când mă voi întoarce acasă cu un bărbat."

— Mii de mulţumiri, îţi sunt foarte recunoscător, grăi el, şi se ridică. Limba i se poticni; bolborosea din nou. Sângele-i zvâcni în cap, fu cât pe ce să cadă la pământ. „Nu pot suporta vinul, gândi. Mare prostie să beau vin." Brusc, se simţi îngrozitor de somnoros.

— Pentru puţin, zise Nausicaa, întorcându-se să-l privească din nou.

Fetele adunară resturile de mâncare, punându-le într-un coş. „Trebuia să mănânc mai mult", cugetă el.

— Sunt sigură că părinţii mei vor dori să te cunoască, spuse ea. Tocmai terminasem cu spălatul şi ne pregăteam să pornim către casă.

— Va fi o mare plăcere să-i cunosc, spuse, dar ce vor gândi despre mine când am să apar aşa... În haine de împrumut!

— Nu trebuie să-ţi faci griji din asta, îi zâmbi, şi se îmbujoră din nou.

„E într-adevăr foarte dulce, gândi el. Şi neprihănită. Îmi aminteşte de... de cineva. E într-adevăr o dulceaţă de fată. Până şi gândurile i se poticneau, alunecau, cădeau, erau pe punctul de a se prăbuşi. E într-adevăr o bomboană de fată."

— Parcă te-aş cunoaşte de-o mulţime de ani, spuse, în chip nelămurit. Adică... Îmi aminteşti de cineva.

Nausicaa se moşmondea cu hamurile încercând s-o ajute pe o sclavă să înhame catârii, niciodată nu mai făcuse aşa ceva.

— Aşteaptă, interveni bărbatul.

Palmele l-au usturat; atingerea de părul catârilor a fost neplăcută. Rănile deschise din palmă s-au lipit una de alta.

— Gata!

— Eu am să merg cu căruţa, înainte. Cred că înţelegi... poate vei crede că e ridicol; nu ştiu cum e în alte ţări, dar, înţelegi, lumea vorbeşte atât de mult. Ştii cum e la ţară. Clevetesc de... oh, despre tot ce-i cu putinţă.

— Te înţeleg foarte bine. Lămureşte-mă doar pe unde s-o iau şi-am să găsesc eu drumul şi singur.

— E cale destul de lungă. Dar fetele pot să-ţi arate pe unde s-o iei, şi ai să ajungi cu bine acolo, înainte de a se înnopta.

Se aşează în căruţă, luă hăţurile şi biciul cu cureaua lungă. Fetele au pus mâna să-mpingă căruţa pe partea cea mai povârnită a clinului; el merse alături, sporovăind. Sclavele veneau în urmă. Pe culmea colinei, drumul era bun; a văzut lanuri de cereale, lăstărişuri, livezi, păduri. Ţinutul părea să fie prosper, un bogat regat insular. A aflat că cei de pe-acolo se ocupau mult cu navigaţia, făceau transporturi rapide şi comerţ pe continent, la răsărit şi pe ostroavele de

la miazănoapte. Pentru cine ştie ce motive, se părea că nu aveau decât rare legături cu cei de la miazăzi. Soarele mai pârjolea încă; asuda. A simţit de câteva ori nevoia să se aşeze pe pământ, să se odihnească.

— Mai e mult?

— Nu. Tocmai am ajuns la crângul Atenei; iată-l acolo! Poţi zăbovi un răstimp în locul acela ca să nu se... oh, ştii cum e... cum e gura lumii.

Se îmbujoră; pe chip i se aşternu o umbră.

Nu era un templu, aşa cum se aşteptase, ci doar un crâng de măslini, pe un deal scund. Zări cetatea în lumina crepusculară; palatul se înălţa strălucind, alb şi imens, peste tot ce se afla în preajmă, iar împrejurul oraşului, în afara zidurilor, se vedeau alte ogoare, livezi şi case scunde şi cocioabe. Totul degaja o atmosferă de siguranţă şi pace.

— Aşteaptă puţin, aici, zise Nausicaa. Vei putea găsi drumul mai târziu?

— Am să mă descurc foarte bine, spuse el.

Nausicaa ezită. În picioare, alături de căruţă, bărbatul aştepta.

— Mai era ceva ce voiam să te-ntreb, îndrăzni fata.

— Da?

— Ai fost vreodată la război... eşti războinic?

Era atâta pace, atâta linişte pretutindeni. Auzi clinii lătrând în amurg, zăngănit şi zdrăngănit de clopote de capre, vaci mugind, văzu fum ridicându-se din acoperişuri. Se simţea ca şi cum fusese ridicat la o nouă formă de umanitate, una pe care n-o mai cunoscuse până atunci, o umanitate pe care o uitase, de va fi cunoscut-o vreodată. O rasă de oameni dincolo de restul omenirii, dincolo de cei-fără-de-moarte.

— Da, grăi el. Dar s-a-ntâmplat de mult de tot. Cu mulţi, mulţi ani în urmă.

— Fireşte, am vrut doar să ştiu.

În vocea ei se desluşi un nou ton. Se întrebă în sine dacă era oare dezamăgire. „Întotdeauna vor eroi”, îşi spuse în gând. Sclavele le-o luaseră înainte; se opriseră puţin mai departe, aşteptau şi-şi şopteau. Unele chicoteau prosteşte,

li s-au alăturat şi altele, au chicotit pe înfundate, cineva fredona o melodie, una dintre cele mai tinere sărea coarda peste o bucată de panglică, ridicând nori de praf în lumina amurgului.

— Şi încă ceva, i se adresă ea, când vei intra în sala cea mare, du-te drept la Mama şi închină-i-te. O cheamă Arete.

„Se poartă îngrozitor, gândi ea, trăgând cu o ureche la fete. Am să le trag o săpuneală, mai târziu”. Smuci hăţurile, ridică biciul, răsucindu-l în aer, înainte şi înapoi,

— Mai ai nevoie de ceva?

— Da, puţină apă, dacă ai. Sunt încă destul de însetat. Când a râs, pielea de pe faţă l-a durut. Îţi dai seama, am înghiţit multă apă sărată!

A căutat în coş; mai rămăseseră câteva picături în ulcior, câteva înghiţituri. Îi întinse ulciorul şi burduful cu vin.

— E călduţă de-a binelea, zise ea.

— Nu face nimic; nu vreau decât să-mi clătesc gura. Nu, nu vin, mulţumesc. Te adoarme prea tare.

— O, ia-l, rosti veselă. Pe neaşteptate izbucni în râs – un râs sonor, fericit. De s-ar întâmpla ca apa să fie prea caldă.

Căruţa se-ndepărtă clătinându-se. Rochia îi străluci albă în lumina scăpătândă. Copitele catârilor tropăiră înfundat; căruţa trosni şi scârţâi; din când în când, osiile scânciră. Sclavele se porniră să cânte: un cor de voci limpezi şi voci sparte.

Soarele se cufundă în marea de dincolo de lumea oamenilor. În răstimpul cât se pogorî noaptea, şezu pe una dintre pietrele albe din cercul de pietre aflat în mijlocul crângului. Era încă foarte somnoros. Sorbi din apă: era călduţă, gust de apă stătută pe limbă. Pielea de pe faţă îi era lipicioasă de la transpiraţie şi praf; inima i se zbătea accelerat. „Oare acesta să fie sfârşitul?” rosti în gând.

A simţit că dacă mai şedea acolo avea să adoarmă. Boarea dinspre munţi susura adormitor în măslinii sacri ai zeiţei şi în chiparoşi. Cu toate că, prin faptul că şedea acolo, era atât de aproape de Cei-de-sus, a avut impresia că dintr-o dată toţi zeii, toate forţele divine se aflau departe, foarte departe. Realitate însemna pentru el setea; setea care-i

usca limba, cerul gurii, gâtlejul. Bău rămăşiţele de apă călduţă înainte de a-şi continua drumul.

A fost prudent. Auzind vocile unor bărbaţi apropiindu-se, se strecură în tufişurile de pe panta dealului; a zăbovit acolo până ce au trecut de el. La poarta din zidul înalt al cetăţii nu se aflau nici paznici, nici câini; străjile erau probabil acasă, la cină, sau plecaseră să facă o plimbare. Vremurile păreau a fi paşnice la aceşti oameni. Bâjbâi după mânerul spadei – era un gest care, odinioară, cu mult în urmă, fusese la el aproape o a doua natură, şi, uitat de mult, acum îi revenise; imediat simţi lipsa unei arme. Îşi simţea mâinile despuiate fără lance, spatele neprotejat fără o pavăză. „E foarte multă pace aici”, gândi el, şi se simţi mai despuiat în tunica aceea şi cu pelerina peste braţ decât fusese atunci când se trezise.

A trecut prin poartă. Nu se vedea ţipenie în semiîntuneric. În clipa când se trezi înăuntru, se opri pe loc, şovăind. Drept în faţă se-ntindea o uliţă largă, din uşile caselor se strecura lumină; din casele oamenilor.

A fost cuprins de frică. „Mi-e frică!”, gândi el, şi încercă să-ndepărteze gândul fără succes; după care se abandonă fricii: „Mi-e frică”. Un răstimp se strecură pe lângă zid, plimbându-şi palmele peste blocurile masive de piatră cioplită. Căldura zilei mai zăbovea încă în ele: blocurile emanau căldură. Puţin mai încolo se opri. „Nu pot merge cărând toate astea”, gândi, privind ulciorul de lut şi burduful pe care-l ţinea în mâna dreaptă. Vinul se clătina în burduf, se mişca asemeni unui corp viu, pasărea moale a beţiei în mâna care-l ustura. Trase dopul de os, scurse tot vinul în ulcior şi bău; era dulce, lipicios, tare. Aşeză pe pământ ulciorul şi burduful gol şi se sprijini de zid.

Aproape imediat se simţi mai bine, mai curajos. Vinul îl învălui; avea acum o protecţie, o pavăză. „Nu rezist la nimic astăzi, îşi spuse, cu voce tare, şi rânji. Nu rezist nici măcar la o picătură de vin. Sunt absolut, total, complet şi definitiv sfârşit... Sunt sfârşit şi sleit, pe punctul de a mă-mbăta. Dar cui îi pasă? De fapt ce mă aduce aici? De ce a trebuit să plec? De ce n-am fost în stare să rămân acolo unde eram?”

Ştia că n-ar fi izbutit să rămână acolo. Atotputernicii l-ar fi adus acasă pe o altă cale, mai nemilostivă, mai ruşinoasă. Acum iată-l aici, sprijinind zidul aspru al unei cetăţi străine; imediat avea să se ducă într-o direcţie oarecare sau să fugă. Sau să se-ntindă pe pământ şi să adoarmă. Nu, n-o să fie el un cerşetor deasupra căruia să-şi ridice câinii piciorul, în cazul când ar fi prea blânzi şi nu l-ar sfâşia în bucăţi. „La urma-urmelor, şi eu sunt rege, gândi el, şi se-ntinse. Şi eu sunt cârmuitor, şi eu am o cetate şi-un palat.”

S-a luptat cu vinul din el, dar nu-i mai rămăsese nicio fărâmă de vlagă. Se întoarse de-a lungul zidului, îşi puse pelerina pe umeri, se strădui să calce neclintit. „Eu sunt Odiseu, gândi, sunt Odiseu, eu sunt Odiseu, printre oameni, rege.”

Şi deodată desluşi, în poartă, silueta dreaptă a unei fete, rochia îi strălucea albă în beznă. Îşi adună forţele, îşi stăpâni mai bine echilibrul, îşi înălţă capul, se apropie. Dar nu era ea.

Fata rosti nişte cuvinte.

— Ce-ai spus?

Repetă:

— Sunteţi... sunteţi străinul? întrebă timid,

— Da, sunt un... sunt un străin, se bâlbâi el. Fireşte, într-adevăr, iată ce sunt. Atât cât e cu putinţă.

— Şi... şi trebuie să vă duceţi la palat? articulă ea, şi se retrase vreo doi paşi.

— Da, aşa-mi era gândul, spuse el. (Să n-o sperii că dispare; poate că-i zeiţă, poate-i Atena. Trebuie să stau pe picioarele mele, să-mi stăpânesc vocea.) Este foarte sigur că mă îndreptam spre palat, vorbi rar, pronunţând distinct cuvintele.

— Domniţă... Măria-sa, se corectă fata, mi-a spus să vă conduc, şi porni în susul uliţei largi, dintre case. Prin porţile curţilor, din uşile caselor, se revărsa lumină; umbre se mişcau, văzu că era o fată foarte tânără.

Izbuti să vadă, cu ochii împăienjeniţi de vin, că era o cetate ce semăna cu a lui. Semăna de asemeni cu o cetate

blestemată, cu cea aflată acolo, departe, cu cea pe care ei au incendiat-o şi năruit-o, dar poate puţin mai mică. Palatul, care se profila luminos pe cer, era probabil ca şi al lui, aşa cum şi-l amintea, probabil mai mare, cine ştie? Fata era o muritoare ca şi prinţesa – oare cum se numea? – un nume care avea legătură cu marea, cu corăbiile? – dar mai mică de stat. A vrut să-şi pună mâna pe umărul ei, însă n-a îndrăznit. „Femeie, tu eşti sprijinul meu, cugetă creierul ameţit, toiagul meu. Tu, păstoriţă, tu trimisă a unei zeiţe.”

— Iată, aici e, spuse fala şi se opri la portalul ce ducea în curtea din faţă.

— Trebuie s-o salutaţi mai întâi pe regină.

Străbătu curtea împleticindu-se; fata dispăru undeva.

Într-o parte, în spaţiu, în beznă, într-o uşă din zidul fără culoare. Se aflau şi străji, îşi dădu seama, dar nu i-au pus nicio întrebare. Se îndreptă spre deschiderea de lumină dincolo de care se aflau regi, regine, oameni. Primul lucru pe care-l văzu când a trecut de pragul înalt, în care lucea arama, a fost focul din vatra rotundă, înconjurată de stâlpi şi imaginea trupului său reflectată de cupele roşii-gălbui.

O femeie durdulie, aducând a mamă, se afla aşezată în lumină, torcând dintr-o furcă strălucitoare. Alături de ea şedea un bărbat într-un jilţ cu spătar înalt. La perete, se-nşiruiau, aşezaţi, bărbaţi cu bărbi cărunte, cu mese lustruite înaintea lor, şi cupe şi vase strălucitoare pe mese.

Se duse drept la ea, se opri, se clătină, picioarele îi slăbiră sub el. Genunchii i s-au izbit puternic de pardoseala pietruită; îşi aşeză capul pe genunchii reginei, „Am să dorm printre pământeni”, fu ultimul său gând.

22

Ofranda lui Nestor

Când isprăvi cu toaleta, Telemah arăta strălucitor, era înmiresmat şi se simţea ca un semizeu. Se privi cu satisfacţie în oglinda din aramă, pe care o aflase pe pat la întoarcerea de la baie. Nu s-a putut stăpâni să nu-şi spună în gând că probabil era şi el elegant.

Aerul era răcoros şi plăcut; în răstimpul cât a străbătut megaronul şi curtea interioară din faţă, în drum către altar, a fost încercat de sentimentul că nu mai cunoscuse nicicând o dimineaţă mai proaspătă şi mai neîntinată.

Nestor împărţise porunci în toate părţile. Îi desemnase pe unul dintre gineri, pe fiu-său, Perseu, şi pe unul dintre slujitori să pornească pe păşunile din apropiere şi să aducă junca sortită jertfirii; dar aceasta sosise înainte de a porni ei la drum, căci moşneagul uitase că văcarului i se spusese s-o aducă în seara din ajun. După care repezise un vestitor acolo, jos, la nava lui Telemah, la toţi tinerii nemulţumiţi, care, pentru a-şi alina amărăciunea din ajun, îşi rostuiseră propriul lor banchet, pe ţărm, băuseră şi se hărţuiseră, aşa că mai resimţeau încă efectele, şi în acea clipă urcau răzleţiţi spre oraş; dar îi lăsaseră pe doi mai puţin norocoşi să păzească nava. În clipa când Telemah păşi în curte, zarva lor se putea desluşi deja în depărtare.

Altarul era alcătuit din pietre negre, slinoase, era de fapt o vatră scundă. Gineri, fii şi slugi se aflau cu toţii în aşteptare, şi se mai găseau acolo mulţi sosiţi din oraş. Slugile palatului priveau afacerea ca pe o solemnă împrejurare, ca şi o parte dintre locuitorii oraşului, şi de aceea erau înveşmântaţi în cele mai bune straie, iar câţiva dintre bărbaţi aveau cu ei arme învechite, care trebuiau să fi aparţinut taţilor lor, şi paveze lungi şi grele, şi uşoare scuturi rotunde, pe care – din lipsa obişnuinţei – le purtau cu foarte multă stângăcie.

Se mai aflau acolo şi câţiva dintre săracii oraşului; fuseseră scoşi din casă mai ales de curiozitate, şi pesemne nici evlavioşi din cale-afară nu erau; căci ceea ce era înălţător şi sublim în ceremonial se afla, fără îndoială, cu mult peste puterea lor de înţelegere.

Nestor însă continua să strige şi să împartă porunci cu

vocea-i spartă. E posibil să se fi folosit de împrejurarea că soaţa sa nu-şi făcuse încă apariţia şi dăduse pe gât câteva cupe de vin neîndoit, ca preambul. Junca fusese mânată acolo, sus; Trasimede şi Pisistrate stăteau în picioare, pregătiţi, primul cu un greu satâr de măcelar, durat din bronz, celălalt, cu un lung cuţit cu două tăişuri. Când Nestor îl zări pe Telemah, strigă:

— În sfârşit, iată-l că soseşte!

Telemah făcu o plecăciune, dădu bineţe. Moşul se postase în preajma altarului, şi în acea clipă îşi făcură apariţia doi sclavi cu legături de vreascuri şi câteva buturugi. Nestor a dat toate lămuririle: se aflau în aşteptare, în parte, din cauza celor de pe navă, şi-n parte, din cauza lui Laerhes.

— Ăsta-i aurarul nostru, pricepi? Înainte de a măcelări şi jertfi junca, îi vom polei coarnele, încă din bătrâni aşa-i datina prin părţile astea.

Şi trase un răcnet:

— Nu mai vine odată Laerhes; o să-l aşteptăm aici toată ziua?! Şi unde-s Euridice şi fetele? N-au de gând să sosească? Da-ţi fuga şi chemaţi-le!

Pisistrate se răsuci către casă şi strigă atât de tare, încât vocea îi răsună în amândouă curţile:

— Mamaaa! Fetelooor! Heeei!

Euridice apăru într-o fereastră, din catul de sus.

— Nu-i nevoie să răgi aşa; auzim foarte bine! Într-o clipă sunt gata!

— Gata într-o clipă, o îngână Nestor, bombănind. Aşa spune de fiecare dată când măcelărim, dar nu vrea altceva decât să se ţină departe. Păi bine, dar unde-i Laerhes!? N-am spus să dea fuga careva să-l aducă?!

— Am trimis după el, rosti fiul ce purta unul dintre numele lui Zeus, Stratios, care aducea a soldăţoi taciturn şi ursuz. Oricum, iată-l că soseşte.

Laerhes era un individ îndesat, infirm şi pocit; arăta cum nu se poate mai bine a rapsod. Pătrunse şchiopătând în curte, transpirând şi gâfâind. Agăţată de o curea, îi atârna pe umăr o lăcriţă din lemn. În spatele său, în cadrul porţii, îşi făcură apariţia soţii lui Telemah. „Iată-mă”, li se adresă

în gând, salutându-i cu o înclinare a capului; se-ntinse şi cătă din nou în juru-i. Femeile încă nu sosiseră. „Sunt sclivisit şi-nmiresmat ca un Agamemnon în cele mai rele clipe, ca un actor de pe continent sau de la miazăzi.”

— Aha, iată-te! exclamă Nestor, făcându-i semn cu capul lui Laerhes să se apropie. Acum putem începe. Dar unde-s femeile! Da, vom începe. Formaţi cercul cum se cuvine, oameni buni! Bine-aţi venit! le strigă tinerilor itacani, care, datorită vinului, erau şi curajoşi şi timizi, şi-şi întindeau grumazurile, zgâindu-se la Telemah, cu un amestec de admiraţie şi gelozie – în acea clipă el arăta într-adevăr a fi de rang înalt – şi la rege şi la juncă, o bestie împuţinată, roşcovană, cu coarne arcuite, ce nu se deosebea mai deloc de rasa celor ce creşteau pe ostroavele cu vite; după cum arăta, nu era mare speranţa că vor obţine prea multe fripturi din ea.

— Aduceţi junca aici şi aţâţaţi focul, strigă Nestor.

Văcarul şi unul dintre gineri au condus junca până la Nestor; animalul a păşit docil şi fără mofturi. Ehefron aduse cărbuni încinşi din vatra bucătăriei aflătoare în curtea din faţă, în colţul cel mai apropiat de megaron, suflă asupră-le şi-i aruncă sub vreascurile de pe altar. Fii şi gineri, aşezaţi în cerc, suflară peste cărbuni până ce vreascurile luară foc şi începură să trosnească. La început se ridică un val de fum gros ce se răspândi în toată curtea, apoi, când se-nălţară flăcări, fumul se ridică subţire şi cum se cuvenea: era semn bun, căci cu câteva zile mai înainte suflase dinspre apus o furtună. Când focul se transformă într-o pălălaie adevărată, fumul a dispărut câteodată aproape complet în lumina puternică a soarelui. Telemah se simţea în cea mai perfectă dispoziţie. Dar femeile nu-şi făcuseră încă apariţia.

— Eşti gata, Laerhes? rosti bătrânul pe un ton plin de ifose; totuşi ceva din acel ton îţi spunea că fusese deprins să poruncească şi să conducă bărbaţi la vreme de război.

Laerhes aşează lăcriţa pe pământ, privind în tării, cu aerul unui proroc ce se află în căutarea unor înaripate prevestiri, şi, cu multe sclifoseli, desfăcu nodul legăturii de piele.

Scoase la iveală un borcănel şi două pensule de pictat, apoi o pereche de tuburi lungi şi înguste din aur, de curând lustruite; nu erau mai mari decât un falus de mărime mijlocie, şi de aceeaşi formă. Sclavele tinere, aflate în planul îndepărtat, chicotiră pe înfundate, înghiontindu-se. Bărbaţii, pe de altă parte, păreau foarte serioşi, toţi până la unul. Atmosfera solemnă a ceremonialului pusese stăpânire pe Telemah deşi regina şi fetele tot nu sosiseră.

— Rege Nestor, cu zic să aşezăm ţevile de aur când ai să-i tai smocul de pe frunte, şi abia pe urmă să-i pictez coarnele, aşa ar fi mai lesne, grăi Laerhes, cătând în sus, la Nestor, cu priviri piezişe. Altminteri vor fi-necate-n sânge, înnegrite de fum, şi poate chiar au să se şi ardă; pe urmă are să fie anevoioasă treabă să le curăţ şi să le dărui iarăşi strălucire. Aşa socot eu.

Nestor privi ţevile de aur şi borcanul cu poleială, apoi pufnind şi suflând, se aplecă şi ridică cele două coarne aurite. Le răsuci pe toate părţile. Străluceau şi sclipeau, erau proaspăt şlefuite. O expresie de lăcomie şi veneraţie îi apăru în ochi, în vreme ce ţinea cele două coarne ca pe doi faluşi, mângâindu-le cu buricele degetelor tremurânde,

— Aş putea, de bună seamă, să pun aur pe ele, să poleiesc coarnele cum se cuvine, dar nu-i absolut cu trebuinţă, se adresă el lui Telemah şi celorlalţi. Aşa că acum le vom pune pe astea, oricum nu-i decât o ofrandă pentru Atena şi nu poate fi nimic rău în asta. Dar mai apoi le vom scoate şi-i vom polei coarnele.

Acelea au fost ultimele vorbe adresate de el muritorilor pentru un îndelung răstimp. Deveni preotul, cel-ce-sacrifică, unul dintre iniţiaţi; şi din acea clipă toate gesturile şi expresiile chipului său au fost studiate, îşi retrase până şi buza inferioară, cea umedă şi atârnândă. Chicoteala sclavelor încetase. Zgomot de paşi răzbi până la ei din casă şi din megaron. Euridice îşi făcu apariţia laolaltă cu fiicele sale, adică cele trei fete nemăritate – celelalte patru se aflau deja alături de soţii lor. Îşi pusese o rochie roşie cu falduri, sandale roşii, o diademă de aur şi un şirag de discuri mici din argint şi devenise Regina. Policaste, care

sosi ultima, se înveşmântase în albastru. Strălucea în lumina soarelui. Deşi copleşit de sfântul ritual, Telemah nu se putu stăpâni să nu-i caute privirile. Fata privi către el, căutătura-i fixă se deplasă mai departe, pe lângă el, după care îşi îndoi grumazul, fixându-şi picioarele. Euridice avansă cu paşi rari, maiestuoşi şi se opri alături de regescul ei soţ şi preot, cel vremelnic Extaziat, Sacrificatorul-rege. În acea clipă, diferenţa de vârstă dintre cei doi nu mai era atât de evidentă. Starea lui de exaltare, gesturile-i solemne şi, în multe privinţe, divin-inspirate, bine-cumpănite, sprintene şi pline de încredere, ochii scăpărând şi strălucind, ce lăsau impresia că privesc undeva, dincolo de spaţiu, trandafiriul obrajilor ce se armoniza atât de bine cu alb-argintul bărbii proaspăt spălate şi pieptănate, sau cel puţin descâlcite; şi trăsăturile severe ale reginei, fruntea brăzdată, silueta-i ce părea deocamdată împuţinată şi docilă – atitudine de supuşenie, dar şi de extremă nemulţumire a unei soţii – protestul lăuntric împotriva prezenţei ei în acel loc, efectele acestui protest vizibile în făptura ei, toate acestea făceau ca vârstele lor să se armonizeze; şi un scurt răstimp, de aproape o secundă, au fost de aceeaşi etate. Diferenţa de douăzeci şi cinci-treizeci de ani dintre cei doi dispăruse, se topise sub pojghiţa de evlavie cerută de ceremonial.; dar nu dispăruse bine, că şi ieşi din nou la iveală. Policaste era Policaste. Dar celelalte două fiice, aflate în picioare înapoia reginei, arătau mai curând stupide şi apatice. Erau foarte înalte, osoase, şi ar fi trebuit să fi fost măritate de multă vreme.

Doar Policaste era drăgălaşă. Cu greu ai fi putut crede că era odrasla lor şi sora celorlalte. Telemah îşi închise ochii. El era fiu de rege, un oaspe onorat la o ceremonie solemnă. Se afla în cercul interior, aproape la acelaşi nivel cu fiii lui Nestor, la numai cinci paşi de juncă. În cercul exterior se înşirau slugile şi cei sosiţi de la oraş, iar în rândul cel mai îndepărtat propriul său echipaj, camarazii săi. Scântei săreau din foc, buştenii uscaţi din lemn de cedru aromat ardeau zdravăn; fumul se-nălţa drept în sus; era o dimineaţă minunată.

Cu ochii îndreptaţi evlavios către cer, totuşi conştient încă, atent la toate, Nestor zăbovi până ce junca se uşura de balegă. Când şi ultima bucată de bălegar căzu plescăind pe muşuroiul fumegând, într-o baltă galbenă de urină, acum virtual sfinţită, regele îşi înălţă mâinile, cu câte un corn în fiecare; pe acestea le îndreptă mai întâi către glie, cu un fel de neglijent simulată supuşenie, apoi, în răstimpul rostirii primei rugi le răsuci domol în sus – înălţarea rugii.

Mormăi cuvintele; în nenumărate rânduri îşi strânse cu putere pleoapele peste ochi asemeni unui copil care a primit în dar o acadea; adăstă un răstimp în ascultarea vorbelor ce-l pătrundeau şi se-nălţau înlăuntrul său, apoi îşi ridică ochii în tării; şi cum cuvântarea-i deveni mai desluşită, şi cuvintele mai tari şi mai clare, Telemah izbuti să urmărească textul rugii, textul nesfârşitului şirag de minunate rugi.

„O, preaslăvită zeiţă a Bufniţei şi a Măslinului, O, Tu Călăuză şi Purtătoare a Pavezei-minunate, a Lăncii-nemaiîntâlnite, dă-ne nouă virtute să-i nimicim pe toţi vrăjmaşii noştri, să-i străpungem, să-i tăiem, să-i hăcuim, să le spintecăm burţile şi să le răpim bărbăţia, dă-ne nouă prielnice gânduri la vremea luptei, să izbutim a află şi izbi la locul potrivit! Şi mai dă-ne nouă ştiinţa despre oameni şi despre rătăcirile noastre, dă-ne în vorbe, a bufniţei înţelepciune, şi-n gânduri, blândeţea măslinului!”

Ajuns aici pierdu firul, îşi strânse pleoapele şi căută urmarea ce se afla acolo, înlăuntrul fiinţei sale, dar nu-i răzbise încă pe buze. Telemah îşi închise şi el ochii, încă o dată: avea o fire profund evlavioasă. Când pauza deveni prea îndelungă, îşi miji pleoapele. Nestor se mai afla încă în căutări, însă Policaste îl privea pe el, pe acel Telemah stând drept, acolo, strălucitor şi-nmiresmat, îl privea cu ochi ageri. „E într-adevăr drăgălaşă”, constată el, încă o dată, în gând.

Din pieptul lui Nestor, din adâncurile înaintatei sale vârste, ieşi la lumină o nouă, sălbatică şi stranie rugă, pe care Telemah n-o mai auzise până în acea clipă.

„O, Neith-Atena, zeiţă a Înţelepciunii, Tu, ce le

orânduieşti pe toate, Tu, ce te afli în tot ce a fost şi este, Tu, fiică a tot ce-a fost şi este, dă-ne nouă un an prielnic, o îmbelşugată prinosire, şi de-o fi să fie război, dă-ne un război bun, O, Atenă-Saitiană! Tu, cea din apă şi foc zămislită (ceea ce îl cam nedumeri pe Telemah, deoarece el fusese învăţat că zeiţa fusese zămislită din capul lui Zeus, fiică a Nemuritorului şi a zeiţei Metis), Tu, Melichros cu dulce grai, Tu, Euscopos încununat de frumuseţe (aici, Telemah îşi dădu seama că Nestor cam amestecase sexele într-un chip straniu şi totuşi inofensiv şi că o cam confundase pe Cea-preaslăvită, căreia trebuia să-i adreseze ruga, cu Hermes, Afrodita, şi cu altceva. După care, Nestor rosti numele de Sotira, Liberatoarea, şi Glaucopis, şi pe urmă altele, ca Scornitoare-a-flautului şi Făuritoare-de-corăbii). „Tu, cea din apă şi foc zămislită”, repetă Nestor cu încăpăţânare, şi astfel porni o invocaţie solemnă, mai mistică şi mai fascinantă decât tot ce rostise în rugăciune; şi totuşi, dacă ai fi analizat-o, reieşea că nu era altceva decât un nesfârşit talmeş-balmeş de nume: Anubos, Zeus Cronidul, Ptah, Fren, Homozozo, Ablanatho... nume atât de vechi şi de stranii, încât cei mai mulţi dintre ascultători îşi aruncară repezi ocheade, cutremurându-se.

Pe Atena, de care, după toate aparenţele, se-ndepărtau tot mai mult, cu toată prezenţa ei de fiecare secundă, se porni, acum, s-o numească Târfă, Seducătoare-de-bărbaţi, Consumatoare-de-bărbaţi, Negresă-imigrantă, Tuciuria, Femeia-albastră, Nobila-vrăjitoare, Actriţa-plimbă-scut (lucrul cel mai contestabil din acea preaminunată rugă, a cugetat Telemah), şi a mai rostit şi alte nume ciudate ca Ninsun şi Lilitu şi un şirag de nume bărbăteşti şi femeieşti, în care se părea că exista o ordine precisă: Aigipodes, Picior-de-capră, Aigagros, Capră-neagră, Aigis, ceea ce ar fi putut fi ori faimoasa pavăză a zeiţei, ori chiar egida lui Zeus, având totuşi, în acelaşi timp, o anumită relaţie cu pieile de capră şi cu hainele din piele de capră; şi Aigagma, Bocitoarea, Aige, Lumină-strălucitoare; şi de câteva ori a strigat-o, a invocat-o, pe numele cu rezonanţă feminină, Isis, şi pe numele masculin de fluviu, Egiptos.

Şi în tot acel răstimp a continuat să legene domol coarnele daurite, îndreptându-le vârfurile când spre pământ, când spre ceruri, şi felul cum le făcea să scânteieze în soare era un spectacol în sine, o comedie cu lumini. Lui Telemah i s-a părut chiar că strălucirea lor, când galbenă, când sângerie, răspândea note delicate, zvonuri stinse de clopot, ca şi cum din acele strune alcătuite din scânteieri solare ce se contractau sau dilatau s-ar fi putut naşte sunetul, pe măsură ce moşneagul, regele oficiant, îşi mişca mâinile îndepărtându-le, apropiindu-le, ridicându-le sau coborându-le în ritmice şi regulate combinaţii.

Apoi sunetul se întrerupse. Pe fruntea bătrânului se adunaseră broboane de sudoare. Pisistrate se apropie reverenţios de tatăl său şi-l zvântă pe chip, pe frunte, pe obraji şi sub nas, cu o ţesătură de in, în care răstimp, Nestor, nemişcat şi cu ochii închişi, îşi împrospăta forţele. Când Pisistrate isprăvi cu ştersul sudorii şi se retrase la fel de reverenţios la locul său, Nestor inspiră profund ca şi rum, în acea clipă, ar fi avut nevoie de cât mai mult din văzduhul pe care tocmai îl sanctificase, populându-l cu zeităţi. Când Nestor îşi redeschise ochii, Telemah băgă de seamă că privirea lor era încremenită şi hotărâtă.

Încă o dată, cu o graţie nespusă şi plină de siguranţă, Nestor ridică mai întâi ţeava de aur din stânga, apoi pe cea din dreapta, avansând cu un pas către juncă. Mai întâi aşează ţeava din mâna stângă pe cornul drept al animalului cu pete albe şi roşii, acum sanctificat. Ţeava era puţin prea largă – o măsură practică – şi sa bălăbănea zăngănind domol ca un clopot. Şi ţeava cealaltă a cântat când a fost băgată pe corn. Apoi le îndepărtă iarăşi, ţinându-le alăturate în forma unui „V”, simbolizând gura unui fluviu, un golf marin, un mare epsilon format de *doi faluşi* într-o graţioasă stare de erecţie; le ridică deasupra capului, părând, de data asta, el însuşi încornorat, şi astfel împodobit i se înclină animalului, apoi reaşeză ţevile aurite în cutie.

Cu toată starea sa de transă şi reală veneraţie, Telemah a fost conştient de îndoiala ce i se strecurase în suflet. S-a

întrebat, în sine bineînţeles, şi-n gânduri care de-abia îi trecură prin minte, dacă maniera de a sacrifica şi a-i venera pe zei practicată de Nestor era corectă, şi dacă modul de a jertfi şi sfinţi nu era cumva împănat de profanări străine, dintr-o altă epocă, ce puteau fi socotite blasfemii; sau dacă nu cumva ofranda lui era adresată unor divinităţi denaturate şi pe cale de dispariţie, a căror natură şi forţă se deterioraseră extrem de mult; adică zei laici care-şi jucaseră rolul şi dispăruseră deja din celebrările şi jertfirile serioase încă de pe vremea copilăriei lui Nestor. Fireşte că, în răstimpul unei rapide şi insesizabile clipe, i-a trecut prin minte gândul că Nestor nu era deloc în stare să aducă o ofrandă, că uitase calea cea adevărată, şi că, în acea clipă, nu făcea altceva decât să dea o reprezentaţie în faţa lor, pe care niciunul dintre cei prezenţi, exceptându-l poate pe el şi pe ceilalţi itacieni, nu o cunoştea mai bine.

Cu toate acestea gândul dispăru şi îndoiala i se risipi în fumul subţire ce se-nălţa din rugul de sacrificiu deasupra acoperişului, în clipa când Nestor săvârşi cu o mână neşovăielnică tăierile cu cuţitul pe care i-l încredinţase Pisistrate. Reteză smocul de păr de pe fruntea juncii şi, ţinându-l în mână, îi făcu un semn lui Laerhes. Acesta se aţinea pregătit cu borcanul de vopsea şi pensulele. Cu repeziciunea şi măiestria unui decorator profesionist, Laerhes pictă coarnele animalului; vopseaua era de un roşu-aprins. Puse deoparte pensulele şi aşeză borcanul în lăcriţă, alături de ţevile de aur, şi scoase la iveală o pungă din piele, ce se aflase agăţată sub tunică. Punga conţinea pulbere de bronz – sau de aur – pe care-o presără peste vopseaua lipicioasă ce se prelingea domol pe coarne. Cu uşurinţă, mâna i se mişcă în lungul lor; se asemuia cu mâna unui brutar presărând făină sau condimente peste nişte chifle. Pulberea fină se răspândi în lumina soarelui: animalul clipea alene, somnoros. Dintr-o dată coarnele străluciră din cauza aurului, dar junca n-a dat semne că observase. În acest chip sfinţirea şi închinarea animalului au fost desăvârşite.

Nestor făcu din nou un semn, şi, pentru a doua oară,

Telemah avu impresia că ceremonialul solemn la care lua parte era un spectacol studiat, care fusese, probabil, repetat de câteva ori în taină. Totuşi această revelaţie nu-i distruse în niciun chip starea de spirit; dimpotrivă, o făcu mai perfectă, mai deplină şi sacră. Ţinându-şi ochii închişi, Nestor gesticulă din nou, cu mâna dreaptă, în aer, ca şi cum ar fi însămânţat un ogor, bâigui o incantaţie pe care Telemah nu izbuti s-o desluşească, apoi îşi deschise brusc ochii şi aruncă în foc smocul de păr aspru, retezat de pe ţeasta juncii. Se auziră pocnituri de grăsime încinsă, iar la nări le ajunse miros de pârlit. Ehefron şi Stratios se plantaseră de fiecare parte a animalului încă docil şi uşor de manevrat şi, la un semn din partea lui Pisistrate, care în multe privinţe juca rolul de asistent de preot, apucară fiecare câte unul din coarnele lipicioase, aurite şi sfinţite. Nestor ridică mâna dreaptă la nivelul pieptului, o răsuci rapid ca palma să se afle în sus, cu degetul gros răsfirat, dar celelalte curbate către interior, iar degetul gros îndreptat către chipul – în acea clipă mohorât, dar hotărât – al fiului său cel firav şi tuciuriu, Aretos: era chipul unui măcelar şi războinic fără ocupaţie, lipsit de speranţa reală a unei slujbe permanente, căruia i se încredinţase o vremelnică îndeletnicire. Aretos se făcu nevăzut în megaron; ecoul pasului său nemaipomenit de greu răzbi până afară; când se întoarse, ducea cu el un coş împletit, în care se aflau grăunţele de orz pentru prinoase, şi un crater din aur foarte roşu, cu un frumos desen reprezentând o caracatiţă; era plat, adânc cât un deget zdravăn şi larg cât două lăţimi de palmă, iar în el clipocea nişte apă. Aşteptă până ce tatăl său bâigui o altă rugă, în care Nestor, folosind din nou expresii bombastice, dar departe de a fi ridicole sau scandaloase, îi mulţumea divinităţii căreia îi închinase ofranda, şi care după toate probabilităţile era Atena, pentru că se deranjase – ceea ce se referea fără îndoială la zeiţa cu ochii albaştri – să-l viziteze şi să ia parte la masa lui. Telemah n-a ştiut dacă să ia această afirmaţie ca pe o figură de stil sau dacă bătrânul credea, într-adevăr, că nobilul Mentes din Tafos, care în acea zi îşi vedea de

treburile sale pe la cauconi, departe, în josul coastei, era o zeitate în travesti, însăşi Purtătoarea-pavezei, Purtătoarea-de-lance, Cea-înţeleaptă-ca-bufniţa şi blândă-ca-măslinul. Oricum ar fi fost, Nestor rosti, încă o dată, numele zeiţei Palas Atena înainte de a lua coşul cu grăunţe şi de a-l ţine în faţa botului umed al juncii, pe când junca, vroind să mănânce, îşi întinse mult limba aspră şi lungă, încercând să ia pe limbă grăunţele. Dar nu fu lăsată să facă aşa ceva. Mâna, într-o mişcare rapidă, deplasă coşul la stânga, înspre foc, şi când junca – sau cum ar trebui să fie numită acum, Junca, Cea-juruită-zeiţei – se întinse după el, Ehefron şi Stratios o ţinură zdravăn de coarnele lipicioase. Ehefron a trebuit să-şi mute mâna, şi Telemah văzu cum s-a şters scârbit pe grumazul animalului, în acelaşi timp ivindu-i-se pe chip o expresie de dezgust ce dispăru la fel de repede. Vasul cu apă se apropie cu aceeaşi mişcare rapidă, trecu mai departe, iar Junca îşi întinse din nou capul: o fi fost ea închinată cum se cuvine şi cu adevărat zeilor, asta n-o împiedica să-i fie foame şi sete.

Regele-oficiant şi mare-preot, odinioară, comandantul gerenienilor în timp de război, cum era numit uneori în chip obscur Nestor, Cârmaciul-de-care şi Strunitorul-de-cai, a mai rostit încă o rugă înainte de a-şi termina rolul. O rosti în şoaptă; stătea cu braţele larg deschise ca şi cum ar fi avut intenţia să se lase sacrificat el însuşi, ţinând totuşi vasul cu apă şi coşul cu grăunţe atât de neclintite, încât nu risipi nimic; iar ruga sa se auzi puţin mai mult decât o şoaptă

„O, Jertfită-juncă, Preasfinţito, Neleidă-a-Preaslăvitei, a binecuvântatei Fiice-cu-ochi-albaştri, O, surată, acum am să te trimit în dar Celei-cu-scutul-şi-lancea, şi dacă Ea, Preaslăvita, se află aici, prezentă, dar nevăzută, o implor pe Ea să primească închinarea noastră, jertfa noastră şi grea şi uşoară! Fiică a lui Neleu, Juncă, Surată-nchinată-zeilor, purcede acum la cei-de-sus, sau în Hades!”

Rugămintea a fost atât de sublimă, încât se cutremurară cu toţii din nou. Era o experienţă care – Telemah n-a fost nicicând în stare să-şi explice fenomenul – îi făcu inima să zvâcnească şi tâmplele să-i bată. Privi rapid împrejur; şi

mult timp după aceea avea să-şi amintească felul cum stătea fiecare, culorile de pe chipuri, expresiile lor, chiar felul în care respira fiecare. Policaste îşi privea picioarele, mâinile îi erau puternic încleştate. Regele-preot transformase junca într-o fiică a Neleidului, în a tatălui ei soră, una dintre surorile încă în viaţă sau duse de pe astă lume r ceea ce ar fi putut fi manifestarea unei iubiri de-o viaţă sau a urii între frate şi soră. Fraţii ei aveau pe chipuri expresii de indiferenţă sau de umilă sfidare, toţi în afară de Pisistrate: el se comporta ca un observator atent, deşi poate uşor ironic. Trasimede care stătea acolo, ţinând satirul greu pentru sacrificii, părea că se află într-o aşteptare idiotizată, ca un băiat de măcelar într-o familie de măcelari către sfârşitul unei zile de muncă, sau încă în braţele somnului matinal. Fetele măritate exhibau supuşenie, iar soţii lor erau mândri că le fusese îngăduit să participe, de la o distanţă atât de mică, la ceremonia unei jertfiri de o neobişnuită solemnitate, iar fetele nemăritate stăteau – ca la comandă, ca la o paradă – îndărătul mamei lor. Între ele, Policaste era o excepţie; trăia ceva mai profund decât simplul spectacol din partea finală a interpretării; trăia probabil sentimentul că fusese insultată, e posibil să se fi simţit ea însăşi o juncă destinată jertfirii. Telemah nu pătrunse sensul cumplitei comedii – sau oare tragedii? – a situaţiei, dar o accepta aşa cum era. Dar mama, Euridice? Ea arăta ca şi cum ar fi ţinut, ascuns în palmă, un pumnal cu care ar fi avut chef să-i reteze beregata venerabilului ei consort. Chipul îi era mai sever decât oricând; în el se citeau dispreţul şi furia, teroarea şi o mie de ani de griji casnice, E posibil sa fi cugetat că bărbaţii ar fi putut înlocui junca, pe care o aştepta acum înjunghierea, cu un alt animal mai mic, o capră, o oaie sau altă vacă: să fi fost aceea junca ei favorită? Era oare posibil să fi considerat întreaga poveste ca pe o erezie şi o profanare; sau aparţinea oare acelei secte care-i socotea pe zei neîndurători şi pe oameni stupizi, şi că aceste două păcate constituiau destinul omenirii? Era oaie posibil să-şi fi amintit depărtata-i tinereţe, când ofrandele aduse femeilor

războinice, celor-de-lance-purtătoare sau celor-înţelepte-ca-bufniţa şi blânde-ca-măslinul erau prilejuri de mândrie şi-nveselire? Să fi fost oare vrăjmaşă Atenei şi mai dedicată Demetrei sau altor îndepărtate zeiţe despre care se vorbea din când în tind, ea de pildă Sekete, acea zeiţă din Egipt, protectoare a pisicilor? I-ar fi plăcut poate, cu toată seriozitatea – nu acelaşi soi de seriozitate ca a lui Nestor sau a familiei, nu aceea a ginerilor, a fiicelor şi a unora dintre fii, ci cu un alt soi de seriozitate, un fel de combinaţie de Zeus şi Persefonă, sau pur şi simplu cu seriozitatea iscată de o înverşunată vrajbă casnică – i-ar fi plăcut oare ca junca, pe care, în chip vădit, n-a considerat-o închinată, să fie cu adevărat şi de-a binelea prefăcută într-una dintre surorile lui Nestor, una dintre Neleidele fiice aflătoare încă în viaţă sau de mult duse pe altă lume? Stăpâna casei se ţinea dreaptă, învăluită în statutul ei de regină, în numele de Euridice, cea-mult-prea-dreaptă, deşi spiritul ei de dreptate era din soiul acela renăscut cu trufie. Iată ce se întipări pe retina ochilor lui Telemah, aşa avea să-i rămână în amintire tabloul din faţa ochilor: dar tâlcurile tabloului nu i-au fost clare, şi nici nu a avut pretenţia să-i fie lămurite. A acceptat ceea ce i s-a-nfăţişat ochilor aşa cum era, se poate spune că a înghiţit ceea ce a văzut.

La ruga grosolană şi obscură a venerabilului rege, Telemah o adăugă în tăcere pe aceea pe care, multe zile, ne-număraţi ani o purtase în suflet, „O, Atena, sau oricine vei fi fiind, am credinţă în puterea ta, îngăduie ca Tata să sosească din nou acasă, fă ca Tata să vină din nou acasă, fă ca Policaste să-mi fie dăruită, fă astfel încât să-mi fie îngăduit s-o ating şi s-o am, fă ca Tata să se-ntoarcă, şi mai fă ca eu să am o viaţă frumoasă alături de Policaste, şi fă-i pe toţi cei ce, din interes, o peţesc pe mama să moară, să piară şi să se ducă pe la casele lor, şi fă ca Tata să vină înapoi, acasă, şi fă-mă puternic şi iscusit, ajută-mă să nu rătăcesc prea-ndelung pe drumuri, îngăduie-mi să devin un erou, şi fă ca Policaste să fie a mea, şi poţi să faci ce vrei cu mine!”

Şi mai rosti şi această rugă mută: „Dă-mi şi mie prilejul

ca odată să fiu în stare să oficiez la o măreaţă şi frumoasă sacrificare sub privirile tuturor.”

Dincolo de actorii principali, în cercurile exterioare, Telemah îi putea zări pe cetăţenii oraşului şi pe sclavi, iar în cercul cel mai îndepărtat, pe tinerii itacieni. Cu grumazurile alungite, cu capetele aplecate într-o parte, trăgeau cu urechea, încercând să pătrundă înţelesul vorbelor adresate de Nestor zeiţei: ascultau ca şi cum cuvintele regelui încă mai zăboveau în văzduh, iar unii dintre ei şi-au dat lămuriri pe şoptite.

Şi dincolo de ei, în jurul tuturor: curtea din faţă, oraşul, câmpurile sub lumina soarelui, munţii întunecaţi sau înverziţi la răsărit, marea la apus şi miazăzi şi insulele împâclite către miazănoapte; iar deasupra lor, cerul limpede şi soarele puternic al dimineţii.

Nestor se înclină din nou, făcu un pas într-o parte presărând prinoasele de grăunţe de orz deasupra focului care acum ardea domol; grăunţele s-au scurs din coş cu un foşnet slab; după care împroşcă apă. Jeraticul şi cenuşa au sfârâit şi au şuierat, coloana de abur se-nălţă către cer, câteva picături de apă au dansat peste pietrele negre încinse. Îi încredinţă coşul şi vasul de aur lui Aretos, care puse vasul în coş şi rămase pe loc, ţinându-le astfel pe abdomen, până aproape de sfârşitul slujbei. Expresia mohorâtă nu-l părăsise încă, bătea cu picioarele pe loc, dar chiar de nu s-ar fi aflat acolo, ar fi făcut la fel, asemeni unui alergător înainte de a lua startul. Cu uimitoare repeziciune şi siguranţă, Nestor făcu un pas înapoi, mişcarea fiind imitată de regină şi de cei ce se aflau în spatele ei. În clipa următoare, mâna dreaptă a înaltului preot regal fu ridicată, iar Trasimede, care-şi ţinuse ochii pironiţi pe tatăl său, păşi înainte, cu toporul cu două tăişuri atârnându-i în mâna stângă şi se postă în partea dreaptă, lângă ţeasta juncii. Ehefron şi Stratios se deplasară puţin înainte, aproape fără a-şi ridica picioarele de pe pământ. Cu chipurile stacojii şi transpirate din cauza efortului pe care-l făceau să ţină coarnele – nu că Cea-închinată s-ar fi mişcat prea mult, dar o ţineau strâns pentru orice eventualitate. Pe stânga se afla

Pisistrate, cu cuţitul cel lung, şi îndărătul său Perseu, cu un vas din aramă bălăbănindu-i-se în mână. Atmosfera sacră mai stăruia încă, dar se apropia tot mai mult de aceea a înjunghierilor de toamnă. Mulţimea de privitori începu să se mişte, cei din spate împingând în faţă; toţi erau tăcuţi, dar chipurile nu le mai erau atât de încordate.

Nestor îşi înălţă cealaltă mână şi încă o dată îşi luă poziţia de invocare şi binecuvântare. Gura i se mişcă, buza inferioară începuse să-i atârne iarăşi; era limpede că-şi căuta cuvintele şi inspiraţia, dar în zadar.

„Acum, Trasimede”, rosti el, cu vocea-i spartă.

Satirul din bronz luci în aer, izbind junca în ceafă, chiar îndărătul coarnelor, cu un pocnet înfundat ce se auzi ca un suspin. „Acum Trasimede îşi decapitează mătuşa”, gândi Telemah, cu o linişte ce-i provocă o ciudată durere, în chiar acea clipă, se auzi ţipătul scos de Euridice, un ascuţit, pătrunzător „aleluia!” Se auzi ca şi cum strigătul i-ar fi fost smuls din gâtlej ca o fâşie de carne vie; şi câteva dintre celelalte fiice, măritate sau nemăritate, au ţipat şi ele. Junca şi regina s-au prăbuşit în acelaşi timp: junca, mai întâi în genunchi, apoi s-a răsucit pe coasta stângă, s-a întins şi a izbit cu picioarele în bălegarul sfinţit, într-o ultimă tentativă de a mugi, căci mugetul rămăsese înlăuntrul ei; Euridice s-a prăvălit pe spate, în braţele a două dintre fiicele aliniate ca soldaţii. Ehefron şi Stratios se mai cramponau încă de coarnele lipicioase din cauza vopselei, în vreme ce Pisistrate a trecut peste trupul j uncii, ale cărei picioare mai zvâcneau încă, fără vlagă, pentru a ajunge la grumazul animalului, să-i reteze beregata; dar la o poruncă dată de Nestor, junca a fost ridicată şi aşezată pe laviţa de măcelărit din preajma zidului. Pisistrate a împlântat cuţitul; mâna îi era liniştită, dar expresia de ironie dispăruse de pe chipu-i fiind înlocuită de hotărâre şi de bucuria săvârşirii actului.

Totul se preschimbă acum într-o scenă de măcelărire. Nestor, fără nicio tranziţie, îşi lepădă aerele de înaltă sanctitate şi slobozi porunci în toate părţile. Euridice îşi reveni în simţiri şi păşi înainte pentru a-i arăta lui Perseu

cum să ţină mai bine vasul din aramă, pentru a nu se risipi prea mult sânge pe pământ: probabil organele interne şi celelalte măruntaie aburinde fuseseră scoase de vreo doi sclavi, care au lăsat viscerele să cadă cu zgomot înfundat într-un hârdău din lemn, în vreme ce Pisistrate se apucă să jupoaie pielea cu măiestrie. Odată terminată această treabă, Trasimede, cu toporul şi cuţitul, a spintecat carcasa în lung. Fraţii smuciră şi răsuciră, încât oase şi cartilagii se auziră trosnind; din carnea sângerie se nălţau aburi. Ţeasta cu lipicioasele coarne a fost retezată şi aşezată pe o parte.

Primul care gustă din carnea jertfei a fost Nestor. Tăie o bucată subţire din partea interioară a pulpei, o înfăşură într-o fâşie de grăsime şi apoi ţinu bucata înfiptă într-o ţeapă din aramă deasupra focului, din care mai rămăsese doar o grămadă de jeratic tocmai potrivit pentru frigărui. Carnea a sfârâit, a picurat grăsime. Telemah simţi cum, din senin, i se făcuse foarte foame. Totuşi, în foamea asta se afla şi un fel de dezamăgire. Participase la multe sacrificări şi mai înainte: din cele zorite, sacrificări obişnuite, de mântuială, sau mai solemne, la vremea tăierilor de animale, sau la strângerea recoltei, neînsemnate banchete, întreruperi în traiul de zi cu zi, jertfiri la plecarea sau întoarcerea vreunei corăbii, prinoase aduse la naşterea vreunui fiu în Itaca, sau înainte de pornirea vreunei afaceri ori la reuşita ei împlinire. Uneori cugetase: „Poate că într-o zi mi se va îngădui să iau parte la una din acele jertfiri măreţe şi cum se cuvine împlinite de pe continent Acum participase, şi în multe privinţe fusese solemnă şi captivantă, niciodată până atunci nu se simţise atât de aproape de ceea ce e divin. Şi totuşi, îl lăsase nu numai cu dorinţa de a se îmbuiba, ci şi cu o foame ce n-avea nimic de-a face cu poftele cerului gurii şi cele ale stomacului. Acum, după slujbă, când oamenii se îmbulzeau în jurul leşului dezmembrat, jupuit de piele, sângerând şi destul de lipsit de sfinţenie al juncii, exista ceva ridicol în toată povestea. A fost ca şi cum preotul sacrificator fusese de altă credinţă... sau ca şi cum Nestor s-ar fi adâncit cu adevărat în ceea ce-i ascuns, mistic, aproape divin, fără a izbuti totuşi să pătrundă tainele celei

mai profunde şi minunate credinţe. Şi de-ndată îi trecu prin gând: „Dac-ar fi fost Tata, pesemne lucrurile s-ar fi petrecut altfel, Sau... n-ar fi fost aşa?”

Nestor ţinea frigarea deasupra grămezii de cărbuni înroşiţi, cu mâna stângă, iar în dreapta, plin cu sânge, vasul aurit, cel ornamentat cu o caracatiţă. Zvârli sânge peste cărbuni; se auzi un şuierat mânios, şi în nări le pătrunse duhoarea dulceagă, insipidă, de sânge, Când lăsă vasul din mână, rosti cu vocea lui obişnuită, spartă, de moşneag

— Acum vom ospăta; apropiaţi-vă! Aretos, zvârle câteva picături de vin pe foc.

Şi cu asta sacrificarea a luat sfârşit.

Fiecare îşi tăie câte o bucăţică din juncă, o prăji pe o frigare de aramă şi o mâncă: era o carne bună, de animal măcelărit cum se cuvine. După care oaspeţii, invitaţii, iar printre aceştia echipajul corăbiei din Itaca, au pătruns în megaron să servească micul dejun; fiind masa de despărţenie pentru Telemah. Laolaltă cu mamă-sa, cu surorile, cele măritate şi nemăritate, Policaste dispăruse în catul de sus. Odată, în timpul mesei, Telemah o zări zăbovind – doar o clipă – în cadrul uşii dinspre apartamentele interioare, şi-şi continuă gândul neîntrerupt de serial-ce-se-continuă-în-următorul episod: „Ţi-ar plăcea să posezi o astfel de fată.”

O mare parte din nestoriana colecţie de cupe şi pocale îşi făcu apariţia şi, în repetate rânduri, au băut unul în cinstea celuilalt. De câteva ori, Telemah a fost obligat să bea până la fund. Totuşi a încercat să rămână treaz. Se cam ruşina de comportarea camarazilor de corabie. Fiind deja mahmuri, se îmbătară la repezeală. Câţiva au trebuit să fie căraţi afară – au fost lungiţi în dramul de umbră ce se mai afla în curtea interioară; şi-n clipa când Nestor, şovăind oleacă pe picioare, se ridică pentru a se duce să tragă un pui de somn de dimineaţă, vreo şase sau şapte dintre tinerii itacieni se aflau sub masă, iar în curtea exterioară, se aflau alţii făcând mare tărăboi, – dar avuseseră grijă să le ia armele.

Nestor era încă pe deplin stăpân pe mintea şi picioarele sale când porunci să fie înhămaţi caii. Telemah a fost foarte

curios în această privinţă; nu mai călătorise niciodată cu carul. Imediat ce Helios ajunsese la zenit, la vremea cea mai fierbinte a zilei, Telemah însoţit de Pisistrate se porniră la drum peste munte, cu destinaţia Spart a şi Regele Menelau. Nu era cel mai potrivit moment pentru a porni la drum, dar nu avea timp de pierdut. Au stat în carul uşor, cu picioarele îndepărtate, cu stângul înainte, ţinându-se drept asemeni siluetelor pe care Telemah le văzuse pe oalele din lut ars, în răstimpul cât au mânat carul prin oraş, apoi de-a lungul ţărmului, la trap vioi, apos, pieptiş pe drumul către Pherai, care, trebuie spus din capul locului, a fost destul de bun; apoi s-au aşezat pe o bancă pe care au avut-o la ei. Erau apatici din cauza arşiţei. Pe Telemah îl fură somnul de câteva ori, Pisistrate izbuti însă să se ţină treaz. Pe înserat, când se făcu mai rece, au oprit la un pârâu în munţi; au ospătat, s-au odihnit şi au discutat. Dorinţa arzătoare a lui Pisistrate era să se ducă în Creta şi în lumea lui Minos, sau către apus, pe căi de ape, acolo unde se bănuia că se aflau noi, necunoscute şi nemaipomenite ţări; se gândea cu toată seriozitatea să pornească în lume pentru o bucată de vreme. A fost limpede că nu era din cale-afară de fericit acasă, în Pilosul cu – după spusele sale – atmosfera aceea de urbe rurală. Amândoi erau curioşi să-i vadă pe Menelau şi Elena.

— După câte-am auzit, se spune că-i cam împlinită acum, grăi Telemah.

— Da, şi eu cred că s-a îngrăşat... dar, ce femeie, ce femeie! exclamă Pisistrate.

În amurg au ajuns în Pherai şi la casa lui Diocle, hangiu şi rege mărunt; tot acolo şi-au petrecut şi noaptea. A doua zi, dis-de-dimineaţă, îşi continuară drumul către Sparta, în Lacedemona.

23

Antifonie – II

1

Sosirea sa n-a întrerupt sfatul celor doisprezece feacieni, nobili şi sfetnici, adunaţi în palatul lui Alcinou. Îşi încheiaseră treburile şi tocmai erau pe cale de a propune să mai închine o cupă pentru cel ce Păzeşte, Cel-ce-apără-averile, pentru Vestitorul Hermes, când Călătorul pătrunse împleticindu-se în sală şi-şi aşeză capul pe genunchii Reginei Arete.

A adăstat astfel un răstimp de câteva clipe – cât de lungi nu se ştie – până ce a izbutit să iasă la suprafaţă din adâncurile somnului, ale mării beţiei, şi să-şi dea seama de uimirea celor prezenţi. Pentru privitorul neutru şi nebăut, nu făcuse, în aparenţă, altceva decât să se lase în genunchi, să-şi pogoare capul către genunchii reginei, să se ridice imediat şi să rămână astfel, cu capul plecat, în faţa reginei şi a buimăcitului rege. Un răstimp de câteva secunde de lungime mijlocie, a rămas în picioare în acel loc, şi imediat ce mintea i se limpezi, îşi dădu seama că sosise la un bărbat foarte bogat şi, probabil, foarte puternic. Privirile pe care le aruncă în ambele laturi, în căutarea unor uşi, prin care să se salveze – dacă avea să ajungă la aşa ceva – îi dădură o imagine a sălii. Pe mesele bărbaţilor se-nălţau potire preţioase lucind în lumina de la vatra cea rotundă, încercuită de stâlpi. Sus de tot şi-n lungul pereţilor se întindea o friză încrustată cu smalţ negru şi albastra şi cu fragmente de sticlă. Pragul peste care trecuse era durat din aramă, stâlpii de la uşă aveau armături din argint, de ambele părţi se afla un câine sau un leu din argint sau aur, înalţi cam până la genunchii unui om; era limpede că până şi clopoţelul de la uşă era din aur. „Trebuie să rostesc ceva fără preget, până nu se pornesc să pună ei întrebări sau să le treacă prin minte să mă izgonească, cugetă el. Trebuie să încerc să le lămuresc situaţia.”

— Vă cer iertare c-am dat buzna astfel, peste dumneavoastră, rosti el, şi limba îi funcţionă destul de bine. Sosesc de pe mare. Am naufragiat şi am avut o inspiraţie, care fără tăgadă trebuie să fi sosit de la zei – mai mult ca sigur de la Vestitorul Hermes, scorni el cu viclenie, să vin aici şi să-mi plec capul pe genunchii Înălţimii-sale Regina. A fost o inspiraţie pe deplin zeiască; altfel n-am cum s-o explic. Iar acum vă cer protecţie şi ajutor.

A aşteptat. Regele tocmai îşi pusese cupa pe masă, însă dreapta o mai cuprindea încă, într-o leneşă strânsoare, în vreme ce cu stânga îşi mângâia şi alinta barba lungă şi neagră strălucind de ulei.

N-a primit niciun răspuns. Era cumpănit din creştet până-n tălpi. Atunci făcu un pas înapoi. Călcâiul stâng se poticni de marginea vetrei rotunde, şi era cât pe ce să cadă-n fund pe jeratic şi pe grămada de cenuşă, izbuti totuşi să-şi păstreze echilibrul. Simţi că trebuie să facă ceva, să le stârnească interesul într-un alt chip. Se aşeză pe marginea vetrei. „Pelerina se va murdări de funingine, de bună seamă, îşi spuse în gând. Oare n-ar trebui să-mi tom cenuşă pe cap? Am auzit că pe la unele neamuri aşa procedează cel ce voieşte să arate că se află la mare strâmtoare.”

Regina făcu un gest de parcă ar fi vrut să-l oprească, şi chiar în acea clipă, un bătrân cu barba căruntă, aşezat la două-trei mese distanţă de rege, îşi limpezi vocea, rostind:

— Alcinou, e oare cuviincios ca un străin să fie obligat să şadă astfel?

Era o dojană evidentă, dar a fost primită fără ranchiună.

— Laodam, fiule, rosti regele, adresându-se unui tânăr aşezat la dreapta sa, într-un jilţ cu spătar înalt, ridică-te şi lasă-l pe străin să se aşeze.

Imediat a urmat un lung răstimp de încordată tăcere. Din stomacul unui dintre bătrânii sfetnici se auziră ghiorăituri. O bucată de cărbune se sparse cu un ţiuit la marginea focului din vatră. Regina suspină din rărunchi, a satisfacţie. Regele îşi ridică dreapta, indicând scaunul lui Laodam, iar Călătorul, care-şi simţise spinarea tot mai încinsă, se ridică

scuturându-şi cu grijă pelerina, traversă sala şi se aşează. Jilţul era plăcut privirii şi-n acelaşi timp tihnit la şezut, avea reazeme pentru braţe şi scaunul tapiţat. Rosti în cuget: „Sunt aşezat într-un jilţ, este o adevărată desfătare să şezi, este nemaipomenit de plăcut să te afli aşezat.” O sclavă sosi cu un lighenaş din argint pentru mâini, îşi cufundă mâinile, apoi şi le zvântă pe ştergarul pe care i-l întinse sclava. I-au pus pe masă merinde: friptură rece şi pâine. Se gândi că mâncarea arăta foarte îmbietor. Sorbi puţin din vin, doar câteva picături între buze, pentru ca nu cumva să-l dovedească din nou, aşa cum tocmai se-ntâmplase: era moale la gust şi plăcut. Unul dintre nobili căscă zgomotos, cu gura larg deschisă.

În răstimpul acelei tăceri, Alcinou îl cercetă cu luare-aminte: şi după ce oaspetele îmbucase, mestecase şi înghiţise ceva bun, după ce îşi lăsă mâinile vătămate pe genunchi, după încă o mică pauză, regele rosti:

— Deci, domnilor, putem socoti încheiată întrunirea noastră. Respectatul nostru oaspe pare-a fi istovit. L-am cercetat în vreme ce se-ndestula, şi cred că a trecut prin încercări îngrozitoare, în orice caz, vă propun să ne întâlnim aici, mâine. Nu pot hotărî dacă este fiinţă muritoare sau nemuritoare, dar ar fi din cale-afară de interesant să auzim ce are de spus.

Trebuia să răspundă; şi din nou simţi cum îl învăluie somnul.

— Zeu nu sunt, a grăit – rostind nedesluşit cuvintele ci, aşa cum v-am mai spus, sunt un naufragiat. Şi vă sunt foarte recunoscător pentru bunătatea de a mă fi primit cu atâta prietenie.

— Suntem de obicei recunoscuţi pentru ospitalitatea noastră, rosti scurt regele; probabil se simţise ofensat.

Bărbaţii s-au ridicat, s-au închinat şi au părăsit sala, izolaţi sau în cete. Niciunul n-a călcat împleticit; au ieşit din sală cu demnitate: o importantă întrunire fusese încheiată, şi nu arătau a fi prea interesaţi de persoana lui. Era un oaspete ca şi ei. S-au retras şi vlăstarele domneşti, şi rămase singur, în tovărăşia regelui şi a reginei.

Regina îl privea cu ochii larg deschişi de curiozitate. „Hainele-s de vină, constată el. Trebuie să găsesc o explicaţie plauzibilă, ceva care să fie cât mai aproape de adevăr, ceva ce să semene a adevăr.”

— Am fost aruncat pe mal la gura unui râu de aici, pe coasta de la apus, ieri sau alaltăieri, rosti, şi atât gâtlejul cât şi limba funcţionau cum se cuvine. M-am întins şi am adormit în frunze, sub un copac, şi am fost trezit de un întreg cârd de fete ce se îndeletniceau cu spălatul. Una dintre ele este o fiică în această casă (nu-şi mai amintea numele ei). Mi-a îngăduit să împrumut nişte veşminte. Ea mi-a spus să vin de-a dreptul la voi şi să vă povestesc ce s-a-ntâmplat.

— Mi-am închipuit eu că recunosc broderia de pe tunica şi pelerina în care eşti înveşmântat! rosti Regina Arete.

— V-aş rămâne nespus de recunoscător, dacă mi-aţi permite să le împrumut, grăi el. Nu pentru multă vreme. Şi aş vrea să ştiu dacă puteţi să mă ajutaţi să mă-ntorc acasă.

— Unde doreşti să mergi? întrebă regele.

— Către miazăzi. Apoi adăugă şovăielnic: Spre Itaca. Sunt pe drum într-acolo, dar mă aflu de multă vreme în călătoriile mele.

— Se află la mare distanţă, către miazăzi, rosti regele.

— Da, mi-am închipui eu c-am fost împins mult prea departe, către miazănoapte.

— De unde vii? întrebă regina, şi de data aceasta chipul pudrat avea din nou expresia aceea de mamă. „Nu-i atât de fardată cum era Calipso, gândi el. Cam la fel... la fel ca ea, precum avea Penelopa obiceiul să se fardeze, doar o idee. Oare câţi ani să aibă? Probabil patruzeci, nu mai mult.”

— Vin de departe, de la apus, răspunse. Am luat parte la un război cu mulţi ani în urmă şi apoi m-am rătăcit pe drumul întoarcerii. Până la urmă am debarcat într-un loc, în apusul îndepărtat, pe ţărmul lui Atlas, acolo unde-s fruntariile lumii. Locul este numit în nenumărate feluri, unii îi spun Ogigia; este un promontoriu, o peninsulă. Şapte ani am stat acolo. Ca să fiu sincer, am fost captiv.

— Asta s-a-ntâmplat la fenicieni? întrebă regele. Au ajuns

şi acolo fenicienii? Aşa de departe? Sau printre cei negri?

— Nu, am fost captivul unei persoane divine, răspunse el. Poate fi numită o zeiţă.

— O Zeiţă? exclamă Arete emoţionată, şi se aplecă spre el. Trebuie *neapărat* să ne povesteşti!

— O zeiţă! rosti neîncrezător regele. Atunci dumneata eşti zeu, sau cel puţin un semizeu?

— Nu, sunt un muritor absolut obişnuit, spuse. Un pribeag al mărilor.

— Atunci, hai să mai bem o cupă, propuse regele.

2

Pisistrate, fiul lui Nestor, a lămurit cine erau ei imediat ce se ivi prilejul, dar acesta a zăbovit un timp, iar Telemah a avut o îndelungată criză de timiditate provincială şi a preferat să nu se apuce să-şi spună povestea sau să pună el însuşi întrebări.

Înainte totuşi de a ajunge la acest soroc, s-au scurs multe ore. Ajunseseră la destinaţie în mijlocul unei nunţi, o sărbătoare familială, care era pe deasupra o treabă oficială, la care participau toate notabilităţile marelui oraş ca şi musafiri de vază sosiţi de departe. Menelau, faimosul rege al Lacedemoniei, le căsătorea, în acea zi, pe două dintre vlăstarele sale.

Da, dar până să ajungă acolo!

Numai călătoria în sine până în Sparta le-a pus nervii la grea încercare. E adevărat că drumul de la Pherai n-a fost atât de anevoios cum v-aţi fi imaginat. Cu alte cuvinte: drumul în sine. În schimb, drumul interior pe care s-au rătăcit cei doi tineri, stând în picioare sau aşezaţi în carul lui Nestor, cel uşor, cel neclintit şi frumos pictat, a fost un drum al curiozităţii şi emoţiei pentru Pisistrate, nestorianul fiu, cel mistuit de dorul călătoriei; însă pentru Telemah, odrasla cuprinsă de neliniştitoare întrebări a lui Odiseu cel

aflat în viaţă sau prăpădit, a fost deosebit de chinuitor din cauza complexelor de inferioritate pe care i le stârnea şi i le hrănea. Bogăţia şi frumuseţea drumului real, aşa cum li s-a înfăţişat când au răzbit prin ultima trecătoare, i-a fermecat din cale-afară. Când zăriră Sparta pe câmpia de sub ei, la poalele munţilor Tayget şi şi-au dat seama de imensitatea oraşului, de splendoarea şi forţa cuprinse între zidurile de incintă, emanând din glia-i fertilă, discuţia lor a devenit mai serioasă decât la vremea dimineţii. Şederea lor în Pherai – unde Telemah avea o mătuşă, pe care nu s-a dus s-o vadă – se transformase, cum era firesc, într-o neînsemnată celebrare ce s-a adăugat celei prilejuită de sacrificarea din Pilos, şi cum impresiile celor două sărbătoriri mai stăruiau în ei, chicotiseră o groază în acea dimineaţă. Priveliştea pe care o aveau acum în faţa ochilor, ca şi cea de care se apropiau pe căile lăuntrice ale spiritului, sufletului, închipuirii şi plăsmuirii, drumul real, pietros şi prăfos, ce tăia mănoasa câmpie înverzită, îi umplură de un respect înrudit cu teama. Chiar şi Pisistrate, el, care trăia în Pilos, a fost impresionat şi rosti: „Se spune că cei de pe aici stăpânesc belşug de cai.” Apoi spuse: „Menelau pe drept cuvânt a avut la ce să se-ntoarcă acasă, atunci când a revenit de la Război, acum trei-patru ani.”

Din punctul de vedere itacian al lui Telemah până şi Pilosul părea să aibă mai mulţi cai decât avea nevoie. Chiar şi în Pilos existau case şi palate care arătau mult mai măreţe şi mai importante decât oricare de pe insula lui. Oraşul către care-şi mânau acum bidiviii era de cel puţin trei ori mai mare decât Pilos, şi numai când se gândea la asta, se simţea mai provincial decât oricând; chiar şi Pisistrate părea de la ţară. Au simţit asta nu numai gândindu-se la straiele lor-sau când au privit crupele şi spinările prăfuite ale celor doi murgi trifilieni[11] ai lui Nestor, cei mai buni dintre caii grajdurilor regale din Pilos, şi carul pictat ale cărui culori mai ieri păreau atât de minunate, dar astăzi nu erau decât nişte stridente culori ţărăneşti. Ba nu, nu numai în raport cu semnele exterioare au simţit-o, ci şi

[11] Din Triphylia, nordul Peloponesului. (n.t.)

în gurile lor, în mişcarea limbilor când au vorbit, în şovăiala, nesiguranţa şi stângăcia strângerii de mână atât de provincială acum. Pelerina lui Telemah era roşie; acum îşi dorea să fi fost de altă culoare. Sandalele sale roşii ar fi putut fi mai bine croite: cizmarii de acasă – şi de ce nu şi cei din Pilos? – ar fi trebuit să fie mai buni. Meditaţii de acest soi i-au făcut pe cei doi fii de eroi nervoşi şi solemn distraţi, făcându-i să pună capăt pălăvrăgelii şi clevetirilor; în schimb s-au conversat cu gravitate, mai ales despre cai. „Se zice că-n Argolida există chiar mai mulţi cai”, a spus Pisistrate.

Asta se întâmplase înainte. Şi tot înainte, în seara sosirii, li se spusese că nimeriseră exact în mijlocul unei duble nunţi. Menelau o măritase pe fiică-sa Hermiona, singurul copil pe care i-l odrăslise Elena, cu Neoptolem, fiul lui Ahile cel de faimă mondială – se zvonea că era o veche făgăduială făcută la Război, dar era pe deasupra şi un mariaj politic – şi în acelaşi timp îl însura pe fiul său nelegitim, zămislit de o sclavă, pe melancolicul Megapentes; pentru el aleseseră o fată din pătura mijlocie, chiar din oraş; pe tatăl fetei îl chema Alector. Telemah şi Pisistrate aflaseră toate aceste detalii chiar în momentul când au tras la poarta curţii exterioare şi au coborât din car. Era limpede că gloata ce i-a împresurat a socotit că ei erau nişte întârziaţi la nuntă; la început i-au întâmpinat cu urale, pe urmă i-au informat despre ceea ce se punea la cale.

Asta se-ntâmplase înainte, şi tot înainte au fost întrebaţi ce doreau, mai întâi de o santinelă, la poartă, apoi de unul care se prezentase ca fiind şambelanul Elsoneus, sau ceva asemănător; acesta a dat fuga în palat şi s-a-ntors aproape imediat, cerându-le să-l urmeze.

Şi până să-şi dea ei scama cum se cuvine de ceea ce se petrecea, se treziră în mijlocul nunţii, în toiul petrecerii; au dat bineţe gazdelor şi câtorva oaspeţi, s-au îmbăiat în grabă şi au fost conduşi la locurile lor.

După care Telemah a inspirat profund şi a încercat să digere tot ce i se-ntâmplase, poate ca astfel avea să capete

ceva din lustrul a cărui lipsă o resimţea. N-avea voie să rostească: „Eu sunt Telemah, fiul lui Odiseu, nu ştiţi unde se află tatăl meu?” În schimb ar fi putut vorbi astfel: „O, vă mulţumesc foarte mult, sper să nu fi sosit într-un moment neprielnic... nu, nu, vă rog, nu vă deranjaţi pentru noi!”

— Domnilor, consideraţi-vă oaspeţii noştri, li s-a adresat Menelau.

Era un bărbat înalt, palid şi gras, cu păr bălai, ochi albaştri şi plini de bunăvoinţă. Regina Elena era şi ea destul de durdulie: o doamnă care mergea pe cincizeci, cu un nas drept, uşor cărnos, foarte fardată, cu păr negru şi ochi căprui. În vreme ce se-ndestulară – în murmur şi zumzet de voci întrepătrunse de cântece şi toasturi – Telemah privi în jur.

Mai mult decât orice, o iscodi cu insistenţă şi pe furiş pe Elena, în vreme ce Menelau reluă firul povestirii pe care sosirea lor o întrerupsese: era limpede că avea legătură cu el şi cu soaţa lui. Elena purta o rochie albă cu o eşarfă albastră, ceea ce era poate puţin cam prea tineresc, degetele şi braţele îi erau încărcate cu inele şi brăţări, iar în jurul gâtului avea câteva lănţişoare şi coliere de perle. Sala în care se aflau era un cadru potrivit pentru importanţa şi faima de care se bucura Elena. Avea cam treizeci de paşi pe douăzeci. Când trecuse peste pragul de aramă şi, alături de Pisistrate, fusese condus până la Ea. Femeia care fusese pricina şi ţelul Războiului, prima impresie pe care i-o lăsase fusese luxul şi bogăţia! Acum putea sta comod în jilţul cu spătar înalt, îndărătul unei mese lustruite, cu bucate şi băutură în faţă, şi o putea examina pe furiş. Se afla atât de aproape de ea, încât îi putea distinge parfumul puternic printre celelalte parfumuri şi mirosuri lacedemoniene. Îi putea privi chipul albit de fard şi silueta durdulie în lumina aruncată de focul din vatra rotundă. Ca şi ea, ca regele şi Pisistrate, Telemah era şi el luminat de strălucirea buturugilor de cedru ce trosneau în foc, pe când ceilalţi oaspeţi, chiar şi cele două perechi de miri şi mirese, erau aproape total pierduţi în semiîntunericul megaronului. De acolo de unde se afla, Telemah de-abia îl putea zări pe

Megapentes; el şi fata lui Alector erau un fel de ceva în planul îndepărtat. Pe Hermiona şi Neoptolem cădea mai multă lumină, îndestulă pentru a observa că vlăstarul deja renumit al lui Ahile era soiul de războinic cu chip brutal şi chiar foarte idiotizat. Societatea lăsa impresia că se compune nu atât din invitaţi la nuntă, cât din vorbitori şi ascultători selectaţi cu luare-aminte şi fără cruţare, formând o ghirlandă împrejurul personajelor principale, Elena şi Menelau.

Fireşte, sala era un cadru potrivit pentru Elena. Pardoseala de sub tălpile lui Telemah era pavată cu dale dreptunghiulare, netede; în lungul pereţilor se întindea o friză cu mozaic din ceramică albastră sau neagră, pe care a putut desluşi siluete de femei, deschise la culoare, şi figuri întunecate, probabil de culoare roşie, de bărbaţi hăituindu-se într-o legendă fără de moarte. Mesele erau încrustate cu fildeş, tipsiile de pe ele erau din argint şi aur; în preajma uşii prin care intrase el se aflau vase din aur şi argint pentru amestecat vinul; pretutindeni a putut zări luciu şi strălucire de metal şi chilimbar, cupe şi pocaluri scânteietoare. Iată ce a izbutit să desluşească din decorul reginei, în semiobscuritate.

Îi şopti lui Pisistrate:

— Trebuie să fie fantastic de bogat! Oriunde-ai privi nu vezi decât aur, argint, chilimbar, şi fildeş! Cred că nici în... nici în Olimp nu poate fi mai minunat.

— Da, este mai curând copleşitor, îi întoarse şoapta, Pisistrate, cu gura plină.

Menelau se răsucise către ei; probabil era ofensat că nu ascultau tot ce spunea el, poate că era şi el curios:

— Într-adevăr, multe am văzut şi am săvârşit, până-am izbutit să ne aşezăm din nou în ăst loc, rosti el. Cu puţinul ce-am putut agonisi.

— Da, într-adevăr! întări Elena. Am învăţat ce-nseamnă să rămâi în viaţă!

Au stat de vorbă îndelung: Menelau le-a povestit multe; se auzeau căscături printre cei adunaţi în sală, şi mulţi dintre oaspeţii din imediata lor apropiere arătau adormiţi –

respectuos-adormiţi. Nunta se terminase; invitaţii s-au ridicat în picioare, s-au apropiat şi şi-au luat rămas bun. Megapentes, cel adus pe lume de o sclavă, dispăru pe tăcute laolaltă cu fiica lui Alector, şi s-ar fi putut observa că nu fusese răsfăţat cu prea multă atenţie; atât Menelau, cât şi Elena au acordat cuplului câte o înclinare a capului. Arhicunoscutul fecior al faimosului Ahile se ridică în picioare cu mult zgomot, strigă un puternic „noapte bună”, îşi apucă mireasa de braţ, pe timida Hermiona, ce aducea mai curând cu Elena, însă în versiune mai timidă, şi o conduse la etaj, în dormitorul lor: trebuiau să pornească la drum la revărsatul zorilor,

— Dar pe noi nu ne împiedică nimic să mai zăbovim şi să mai stăm de vorbă oleacă, li se adresă Menelau lui Pisistrate şi Telemah, după ce ceilalţi părăsiseră sala.

— Rămâneţi peste noapte, nu-i aşa?

— Da, dacă nu vă deranjăm prea mult, răspunse politicos fiul lui Nestor.

O sclavă le umpluse paharele. Elena şedea cu ochii închişi. Într-adevăr arată ca o matroană, gândi Telemah. Oare ce vârstă o fi având? E mai în vârstă decât Mama. Însă e mai fardată decât este mama îndeobşte. Şi a trecut prin cele mai rele lucruri.”

„Cele mai rele?” repetă el în gând.

— Vă aflaţi în trecere pe aici? întrebă Menelau. Cu treburi, de bună seamă.

Pisistrate a fost cât pe ce să răspundă, Telemah a fost cât pe ce să răspundă, dar niciunul nu a avut când. În acea clipă Menelau a vrut să monopolizeze toată conversaţia.

— S-a-ntâmplat ca şi eu să-mi petrec destul de multă vreme în călătorii, grăi el. Mi-am irosit mai mult de şapte ani cu călătoriile, după Război, aşa că ştiu despre ce vorbesc. Ştiţi – după episodul cu Troia. Tot timpul, în fiecare zi, cuget la asta.

Elena îşi deschise ochii şi cată la el.

— Da, nu se poate uita aşa de lesne, rosti ea.

O slujnică pătrunse în sală cu un prea frumos coş din argint; era plin cu fire gata toarse, peste care se afla un

fuior uriaş de lână albastră şi o furcă din aur. Soaţa lui Menelau voia probabil să demonstreze cât de mult se domesticise după toţi acei ani aventuroşi. Telemah nu s-a putut stăpâni să nu cugete că întreaga scenă fusese regizată astfel încât să demonstreze cât de fericiţi şi iubitori de casă erau cei doi, în acel moment; în acea scenă se afla un element de sfiiciune conjugală, din partea soaţei, cu o uşoară notă de ostentaţie. Nu s-a putut stăpâni să nu pună la îndoială faptul că această prea bogată femeie, care tocmai îşi văzuse fata şi feciorul vitreg căsătoriţi şi fusese gazdă la banchetul ce durase întreaga zi, ar mai fi putut avea chef să se apuce de tors la o oră atât de înaintată. Abia după un scurt răstimp a priceput câte ceva din semnificaţia gestului. Într-adevăr, a înţeles prea bine: ea a vrut să şadă acolo, să discute şi să asculte veştile sosite din afară, şi pesemne să păzească vorbele soţului (care nu era tocmai treaz) şi să fie pregătită să se apere, să explice – şi să şadă acolo ca şi cum nu se afla acolo câtuşi de puţin în scopul de a trage cu urechea şi de a se apăra, ci ca o chibzuită şi prevăzătoare gospodină ce s-a îngrijit întotdeauna să aibă o îndeletnicire practică.

— Coşul acesta, rosti Menelau, arătându-l cu degetul, îşi are şi el povestea lui. Soţia mea l-a primit în dar de la Regina Alcandra din Teba, pe meleagurile Egiptului, când am fost pe acolo.

— Da, am călătorit foarte mult, rosti Elena, fâţâindu-se cu furca şi caierul de lână. Dar voi, domnilor, sosiţi de departe?

— Din Pilos, rosti Pisistrate. Din Nisiposul Pilos.

— A, din Pilos, grăi Menelau. Culoarea ochilor i se făcu mai intensă; cătă cu interes la Pisistrate, aruncând în acelaşi timp priviri scurte către soţie.

— În urmă cu peste douăzeci de ani am fost pe-acolo, într-o călătorie, ea să... ca să-l conving pe Nestor să ia parte la Război.

Ei au aşteptat.

— Fratele meu şi cu mine am fost şi în Itaca, vorbi Menelau. L-am făcut pe Odiseu să vină cu noi. N-a avut

nicio tragere de inimă şi s-a prefăcut că-i nebun pentru a scăpa de război, dar până la urmă ni s-a alăturat.

Ei au aşteptat.

— Adeseori mă duce gândul la el şi mă tot întreb de-o fi-n viaţă sau de s-a prăpădit pentru totdeauna, grăi Menelau.

Ochii lui Telemah se umplură de lacrimi; nu s-a putut stăpâni. Simţământul că era părăsit şi neajutorat îi stăruia în suflet; din cauza lacrimilor n-a mai putut vedea.

— Eu sunt feciorul lui Nestor, a grăit Pisistrate.

1

Arete şi Alcinou au aşteptat.

— Nenumărate-s lucrurile de care nu voim să ne amintim, rosti Odiseu. Dar mie-mi face plăcere să-mi amintesc de ea, de zeiţa al cărei captiv am fost. Eram sătul de război, sătul de a mai rătăci pe căi de ape – şi de a ajunge aiurea, aşa cum mi s-a şi întâmplat, cel puţin nu în direcţia în care voiam să mă-ndrept. Am rămas la ea şapte ani. M-a îngrijit bine; n-am dus lipsă de nimic. Mă obişnuisem să stau acolo, şi am încercat să uit. Şi-am izbutit chiar foarte bine: am uitat cea mai mare parte din lucruri. Apoi am fost silit să plec. Am plutit pe mare vreme de şaptesprezece sau optsprezece zile.

— Este o poveste cu adevărat romantică, grăi Regina Arete.

— Puteţi să-i spuneţi şi aşa.

— Dar de ce ai plecat? întreba regele; şi în acea clipă chipul său exprima nu bunăvoinţă, ci un interes plin de neîncredere.

— Am fost silit. Am fost nevoit să plec. Am primit, o poruncă. Îndurarea nu mi-a fost dăruită pentru multe zile.

— Dar cine ţi-a trimis porunca? întrebă regele, şi se aplecă în faţă, bănuitor, iscoditor.

— Dar ea a fost foarte nefericită? întrebă regina.

— N-aş putea răspunde la întrebarea asta. Porunca mi-a sosit de la zei; mă aflu în puterea lor.

— Vai, ce interesant! exclamă regina.

— Socot că spui adevărul, zise regele, şi se lăsă pe spate, stând drept în jilţul lui. Eşti un bărbat foarte deosebit, unul dintre cei mai deosebiţi din câţi am cunoscut. Am încredere în dumneata; nu pot spune de ce, la urma-urmelor nu te cunosc. Însă am încredere în dumneata. Te-aş putea invita să rămâi aici mult timp, pentru totdeauna. Aş putea să-ţi ofer mâna fiicei mele.

— Dar, Alcinou! exclamă regina.

— Da, da, despre asta mai putem discuta şi mâine dimineaţă, grăi regele, şi se ridică.

— În salonul alăturat a fost aşternut un pat pentru dumneata, vorbi regina. După toate câte-ai pătimit, sper să dormi cu adevărat cum se cuvine.

— Vă mulţumesc foarte mult. Vă mulţumesc călduros şi din adâncul sufletului.

Focul începuse să scadă. O sclavă tânără sosi cu o torţă şi-i lumină drumul până în salonul alăturat megaronului.

— Domniţa vă trimite urări de bine, şopti fata.

— Cine? întrebă el, stăvilindu-şi un căscat.

— Domniţa Nausicaa.

— Aha, rosti el pe un ton cordial. Da, de bună seamă. Transmite-i şi din partea mea salutări şi multe mulţumiri pentru bunătatea ei.

Imediat ce-şi aşeză capul pe pernă, somnul îl învălui.

2

Descoperirea că Menelau era o persoană atât de blândă şi sentimentală i-a făcut bine lui Telemah, A simţit că, pentru fiecare în parte, anumite lăuntrice stavile fuseseră zdrobite şi nu s-a simţit câtuşi de puţin ruşinat când a rostit întrebarea:

— Aveţi cumva vreo idee de locul unde se află?

— Nu, răspunse Menelau, dar adeseori gândul şi vorba mă poartă la el, când discutăm despre cele petrecute *atunci.* N-am să intru acum în manevrele politice care l-au precedat, sau să-ncerc să analizez toate pricinile ce s-au aflat în spatele războiului împotriva Ilionului. Frate-meu, Agamemnon, a trebuit să plătească scump pentru el – şi dealtfel am plătit cu toţii. Atmosfera era deja foarte încordată – şi când el – fiul lui Priam, cel ce-a fost alăptat de-o ursoaică, n-am să-i rostesc numele – a sosit aici şi s-a-mprietenit cu noi, şi pe urmă a fugit cu Elena – ei bine, acţiunea a fost singurul răspuns posibil. Asta m-a costat şaptesprezece ani din viaţă. Iar Odiseu...

Pisistrate s-a smiorcăit puternic.

— Antiloh, frate-meu, nu s-a mai întors. Nu-i familie pe care s-o cunosc să n-aibă pe cineva care nu s-a mai întors, grăi fiul lui Nestor.

— Da, şi bănui că de vină-am fost numai eu, rosti Elena cu voce molcomită şi se porni şi ea pe lăcrimat.

— Ba nu, nu, zău că nu, fetiţo, o linişti Menelau, aşezându-şi cu blândeţe palma pe braţul ei. Ţi-am spus de nenumărate ori că nu trebuie să te gândeşti la război astfel. N-a fost vina nimănui. A fost greşeala zeilor... dacă cineva poate fi atât de cutezător încât să spună că cei-de-sus pot greşi. N-a fost vina nimănui. Aşa a fost să fie. Aşa sunt oamenii. Şaptesprezece ani am fost departe de casă... dar Odiseu nu s-a-ntors încă nici acum. La drept vorbind noi am scăpat foarte uşor. Gândeşte-te numai la toţi cei ce nu s-au mai întors! Şi mai gândeşte-te la fratele meu! Ba nu, să nu vorbim de el acum. Gândeşte-te numai la ce visam că am face pentru Odiseu! Avem o groază de pământ şi oraşe fără număr în Lacedemonia. De multe ori mi-am închipuit cum aveam să-i dau un dar cu adevărat minunat când se va fi întors, când va fi sosit aici.

Menelau întinse mâna cuprinzând într-o mişcare circulară, megaronul aflat în semiobscuritate.

— O casă ca asta. Un oraş ca acesta i-aş fi dăruit. Dacă vrerea lui Zeus i-ar fi-ngăduit lui Odiseu să se întoarcă, ar fi

fost primit aici cum n-a mai fost primită nicio altă fiinţă omenească. Aş fi evacuat un întreg oraş şi i-aş fi spus: „Iată, al tău este, adu-ţi nevasta şi fiul, şi tot neamul tău de pe insulă, din regatul tău insular, şi aşează-te aici.” Ne-am fi vizitat des, am fi îmbătrânit alături până la sorocul când nălucile ne-ar fi chemat la ele...

Buzele Elenei tremurau, lacrimile îi brăzdaseră fardul de pe obraji.

— Pfui! Ruşine să ne fie, să plângem aşa! zise ea.

— Îndeobşte nu plâng cu atâta uşurinţă, rosti Pisistrate, şi se şterse în jurul ochilor, cu palma.

— În ce mă priveşte, eu nu plâng niciodată, zise Telemah cu voce înceată. Bănui că tata s-ar supăra...

De nestăvilit, suspinele i se-nălţau din piept asemeni unui gigantic balon de amărăciune şi durere.

— Înţelegeţi, după cum merg lucrurile acasă!

— Lasă, lasă, zise Menelau, te-nţeleg prea bine. Dar linişteşte-te, băiete, o să facem tot ce ne-o sta-n putinţă, poţi fi-ncredinţat de asta!

Îşi şterse şi el lacrimile şi căzu pe gânduri, dar nu izbuti să găsească nimic de spus pe loc.

— O să găsim noi o soluţie mâine dimineaţă. Elena, eu cred c-o să bem nişte vin proaspăt, din cel mai bun, iar tu să torni în el câteva picături din leacul acela egiptean al tău, ce zici? Ştiţi, Elena a primit o doctorie în ţara zeului Egiptos, şi-i de-ajuns să pui câteva picături în vin şi te face mulţumit, fericit şi cu inima uşoară – cei din Egipt se pricep într-adevăr la astfel de chestii! O să petrecem o seară plăcută, acum că am scăpat şi de nuntă şi de toată agitaţia. O să servim nişte friptură rece şi apoi un vin minunat.

Elena se ridică, urcă la etaj, în iatacul ei, şi aduse o sticluţă cu dop cu dozator; când coborî din nou, era proaspăt fardată. A poruncit, şi sclavele au adus vin proaspăt din cămară.

— Dacă nu iei prea mult din ea, nu-i deloc primejdioasă, rosti Elena, şi turnă câteva picături în vasul de amestecat.

— Da, asta o să fie o mică prelungire, numai pentru noi! grăi încântat regele, frecându-şi mâinile; era deja un alt om,

foarte bine dispus.

Telemah se simţea încă împărţit între speranţă şi amărăciune. Trase o duşcă, vinul era bun. Şi aproape imediat simţi cum speranţa începu să-i crească, cum îi revine armonia lăuntrică, cum îi sporesc forţele şi încrederea în sine. După ce au îmbucat câteva felii de carne şi au băut încă puţin vin, Menelau grăi:

— Haide, Elena, povesteşte-ne despre calul de lemn de la Troia. Aţi auzit de el? Da, de bună seamă c-aţi auzit Să ştiţi c-a fost cea mai măiastră lucrare pe care-a scornit-o vreodată o minte omenească!

— Este adevărată povestea cu calul de lemn? întrebă Telemah, înălţându-şi capul şi privind-o.

Elena îi zâmbi.

— I-au fost adăugate atâtea scorneli, încât zău dacă mai ştiu. Cred că rapsozii trebuie să aibă cu ce să-i atragă pe ascultători. Dar în orice caz, Odiseu a fost între zidurile Troiei, înainte de asediu; a măsurat lărgimea porţilor, şi după aceea au clădit un fel de turn de asalt sau cum s-o fi numind; eu una nu mă pricep la astfel de lucruri. În orice caz, a fost în palat, la mine. Se travestise în cerşetor; era cu neputinţă să ştii cine este.

— În orice caz, poţi spune povestea, o rugă Menelau. Este o istorie foarte amuzantă. Căci, orice-aţi spune, războiul are şi părţile sale comice.

— Eu mă aflam într-o situaţie mai curând penibilă, după cum prea bine vă puteţi da seama, spuse Elena. Nu întotdeauna-i lesne să păstrezi un secret.

— La întoarcere a înjunghiat şi a ucis cel puţin o duzină de troieni, grăi Menelau. Să-i lăsăm pe ăştia în plata Domnului! Într-adevăr, zău c-a fost o poveste amuzantă. Trebuie să fii aproape aidoma zeilor să poţi scorni ceva atât de viclean.

— Da, rosti Elena, cu mintea aiurea. Altceva nu-mi mai amintesc. Nu sunteţi de părere că s-a făcut groaznic de târziu?

A băut, şi a băut zdravăn, cum nu mai văzuse Telemah pe nimeni bând până în acea clipă. Ştia cum să bea. Sugea

vinul, cu ochii închişi.

„Minunat lucru este uitarea”, a grăit ea, fără a-şi deschide ochii.

1

Somnul îi fu străpuns de lumină; se cufundă în lumină, adânc, în norii de lână, în miresme de lână şi albituri proaspete, se cufundă fără a opune rezistenţă. Bezna de deasupra nu mai era bezna ostenelii, era în schimb un spectacol. Pe care-l putea privi. A văzut o siluetă ce s-a aplecat şi l-a apucat pe Astianax de picior şi i-a zdrobit capul în zidul de piatră. *Poc!* a făcut ţeasta. A desluşit chipul ucigaşului. „Nu-s eu, gândi el, ăsta-i Neoptolem, fiul lui Ahile.” Poc! a făcut capul. Iar lui, i-a trecut prin cap un gând pe care nu-l mai avusese până atunci, în vis – s-a gândit la nemaipomenita fragilitate a craniilor de copii şi la uşurinţa cu care pot fi zdrobite.

2

Din senin, cei patru izbucniră-n hohote. Elena mai turnase câţiva stropi în vasul de amestecat şi le-a spus că nu e bine să repete prea des gestul, totuşi, de vreme ce în ultima vreme au luat rareori picături egiptene, îşi mai puteau permite încă vreo câteva, de bună seamă.

Râdea cu gura larg deschisă, cu dinţii albi, sănătoşi, înapoia buzelor roşii, iar ochii îi scăpărau şi luceau privindu-l. S-a lăsat pe spate în jilţul ei şi a râs la o comicărie pe care o rostise Menelau. Telemah n-a înţeles gluma, şi probabil Pisistrate nici atât, dar cuvântul însuşi le-a stârnit hohotele:

„Proti–proti.”

Regele şedea îndoit în faţă, cu braţele bălăbănindu-i-se peste braţele fotoliului, şi a râs cu un soi de cloncănit. O sclavă a pus pe foc câteva buturugi şi totul căpătă o nouă strălucire: sticla şi metalul de pe pereţi, frumoasa friză, pragurile şi stâlpii uşilor se reliefau strălucind, cupele şi barba aurie a lui Menelau sclipeau: Telemah nu mai simţise atâta bucurie niciodată până în acea clipă.

„Proti–proti!”

— Şi când te gândeşti că ăsta a fost un zeu! Cuvintele explodară pe buzele lui Menelau, după care se porni din nou să chicotească şi să cloncănească. Elena a fost apucată de o proaspătă criză de hohote paroxistice, râdea cu capul întors către acoperiş astfel încât puteai privi în nările ei. Pieptul îi sălta în sus şi-n jos, ochii îi ţinea larg deschişi, iar coapsele cu nobile cărnuri i se cutremurară; era minunată, totul era minunat. Apoi Menelau strigă din nou într-un soi de explozie:

— Şi-l chema *Proti–proti!*

S-au smucit înapoi, s-au aplecat înainte, au hohotit – da, au hohotit atât de tare, încât flăcările focului au pâlpâit. Telemah nu s-a simţit beat; s-a simţit bine, însă era nespus de vesel. În viaţa lui nu mai auzise ceva atât de hazliu.

„Proti–proti!”

În jurul buzelor lui Pisistrate, se adună salivă când a încercat să rostească vorbele la fel de hazos ca Menelau, şi Telemah fu tentat să-ncerce un *proti-proti,* dar nu izbuti să rostească decât prima silabă, apoi cuvântul se sparse-n fărâme de hohote, şi-şi zgudui atât de tare cupa, încât vinul sări peste margine, pe masa netedă. „Pro-pro!” strigă Elena, şi vocea-i crescu, deveni aproape un ţipăt, şi apoi Menelau făcu un efort fantastic, îşi adună puterile şi rosti cuvintele rar şi cu cel mai deplin autocontrol:

— *Pro-ti–pro-ti,* aşa se numea zeul, şi era un zeu din Egipt!

Era irezistibil; au fost nevoiţi să râdă din nou, cloncănind şi-mproşcând salivă, iar în cadrul uşii stăteau două sclave rânjind compătimitor. Când Elena îşi reveni pentru o clipă şi

le făcu semn cu mâna, se mistuiră ca nişte umbre negre; uşa fu închisă cu grijă, însă au zăbovit probabil de partea cealaltă, trăgând cu urechea.

— La culcare, fetelor! strigă Regina – acum domolită – către uşă. Haide, povesteşte-ne, Menelau.

Mai gâfâia încă, şi-şi aşeză mâna pe pieptul ce se cutremura pentru a-şi domoli bătăile inimii. Pe fruntea ei, ,o porţiune nefardată a strălucit ca arama. Bău din nou, şi la fel şi ceilalţi.

— La urma-urmei trebuie să te faci frate şi cu zeii, rosti Menelau. Aşa ceva nu se poate ocoli. Nu am de gând să mă apuc acum de descrieri amănunţite, aşa cum îndeobşte procedează aezii. Cât despre semizei – cei de care intern aproape siguri – din specia asta numărul celor pe care i-am cunoscut este de mai multe ori şapte ori şapte. Aşa cum am mai spus, ăsta era un zeu din Egipt. Şi pe deasupra proroc, o agenţie de ştiri ce lucra pe scară largă, şi foarte cusurgiu când era vorba de sacrificări. Era un zeu-focă, şi sosise de la mare depărtare, de la miazănoapte, din cealaltă parte a lumii, unde nu se află nimic decât neguri şi ceaţă, şi se stabilise în marea îndepărtată de la miazăzi, devenind zeul-focă pentru toate neamurile din Egipt. Dar în acelaşi timp era şi cârmuitor, domnul ziditorilor de piramide, n-aş putea să vă lămuresc exact rangul ce-l avea în acel loc. Dar, cum spuneam, era lacom de prinoase. În sfârşit, şi iată-mă ajuns acolo; la întoarcerea în patrie.

Îşi concentră forţele asupra povestirii, se aşeză serios în jurul ei, a vrut s-o învăluie, însă a fost captivat el însuşi, învăluit de povestire. Deveni robul unei povestiri – sau... grav rănit de o povestire, doborât de ea, trăsnit de ea ca de o săgeată întâmplător ţâşnită dintr-un arc. Înfăţişarea imens hazlie a numelui zeităţii cuprindea, de asemeni, un element de temătoare veneraţie; şi Regele Spartei încercă să escaladeze tocmai această teamă, tratând-o ca pe o pojghiţă, un înveliş, o pieliţă de fanfaronadă şi ridicol. Poate avea să reziste; poate avea să cedeze curând. Amestecul de veselie şi teamă se născuse probabil din băutură, din picăturile de licoare egipteană; poate că s-ar fi născut şi

fără ele. Numele era hazliu şi prin înşelătoarea asemănare cu acela al unui alt zeu, şi dacă te gândeai că neamurile egiptene aveau în acea apariţie, care nu era altceva decât o rău-mirositoare focă sau morsă, pe unul dintre zeii lor.

Menelau s-a concentrat asupra povestirii, a concentrat-o în jurul său în răstimpul cât a şezut în acel loc, comportându-se ca o excelentă gazdă pentru feciorii unor bărbaţi pe care i-a admirat şi al căror prieten şi tovarăş de arme fusese mulţi ani. Povestirea sa poate fi interpretată ca fiind un tribut de recunoştinţă şi o mare dovadă de favoare, un act de omagiu. E posibil s-o fi depănat şi în scopul de a-l uşura pe prinţul itacan de povara durerii, ca un răspuns optimist, mult prea optimist, la o întrebare neliniştitoare, de-abia rostită, un răspuns ce n-a izbutit să îmbrace alt veşmânt. Şi probabil tocmai pentru a se proteja pe sine îl ridiculizase pe zeu, îl inventase pur şi simplu pentru ca profeţiile ce aveau să urmeze să nu fie luata prea în serios.

Cu toate acestea nu trebuie pierdut complet din vedere efectul picăturilor egiptene.

— Totul s-a petrecut din cauză că adusesem mult prea puţine prinoase celor nemuritori, şi mai ales lui Zeus, grăi Menelau. Am fost ţinut acolo în ţara Egiptului atât cât poate fi ţinut cineva în astfel de condiţii: şapte ani. Dar, până la urmă, am plecat, şi după o zi de plutire am ajuns la Farosul aflător în faţa gurii fluviului şi zonei de deltă. Am încremenit acolo, şi un răstimp de douăzeci de zile, n-a suflat nici măcar o boare.

— N-aţi fi putut vâsli? întrebă Telemah.

— Bineînţeles – la început. Dar am zăcut acolo şi-am aşteptat zi după zi, şi astfel am început să avem greutăţi cu alimentele, proviziile noastre scădeau văzând cu ochii. Pur şi simplu nu-ndrăzneam să ne continuăm drumul. Oamenii au încropit un fel de plasă, şi unii şi-au făcut de lucru de-a lungul ţărmului, încercând să prindă peşte. Apoi ni s-a terminat carnea uscată, şi nu ne-a mai rămas decât nişte pâine mucegăită. Eu însumi am băut foarte mult vin, încercând să-mi menţin moralul ridicat. Mi-am dat seama că jignisem vreun zeu, dar n-am putut afla pe care. Făceam

lungi plimbări, de unul singur, prin insulă, în timp ce oamenii se ocupau cu pescuitul. Şi într-o zi...

A cătat de grabă către Elena. Devenise din nou apatică şi nepăsătoare, privirile îi erau goale de expresie. Îi făcu semne încurajatoare cu capul; băură amândoi; Telemah şi Pisistrate şi-au ridicat şi ei cupele.

— Într-o zi băusem din cale-afară de mult, spuse Menelau, zâmbind straniu, mai mult lăuntric. Ca să scap da gândurile negre. Deci am făcut o lungă plimbare în interiorul insulei. Şi iată că întâlnesc o zeiţă, în orice caz era ceva de soiul acesta.

Elena îşi înălţă capul şi zâmbi; mai auzise de multe ori povestea aceea.

— Am discutat oleacă, zise Menelau, da, ne-am întreţinut într-o conversaţie... ne-am... ne-am conversat. Era o nimfă a mării, adică, vreau să spun că pe pământ mergea pe picioare... era extraordinar de bine făcută. Şi pe tatăl ei îl chema... *Proti–proti!*

„Proti–proti!”

Pisistrate se aruncă pe spate, se aplecă înainte, se lovi cu palmele peste abdomen, capul i se cutremură, râdea cu tusete şi icnete; iar valul de hohote se răspândi de la el la Telemah care, în mijlocul crizei sale de râs, auzi hohotele Elenei înălţându-se la acoperiş, din gura-i larg deschisă. Menelau îşi încleştase mâinile pe braţele jilţului, îşi muşcă buzele pentru a-şi zăgăzui şi stăpâni dorinţa de a râde, însă ochii săi de culoare deschisă străluceau de râs nebunesc.

După care toţi patru inspirară adânc, aproape simultan, în acea clipă ar fi survenit o pauză, o ruptură în ritmul minunat, sănătos al serii şi în beţia dată de picăturile egiptene, dacă Elena n-ar fi rostit cu o voce un pic cam severă:

— Şi pe urmă? După ce v-aţi... conversat?

— Trebuie să mă gândesc, zise Menelau.

A rămas pe gânduri.

— Păcat că picăturile astea egiptene te cam fac să uiţi, grăi Menelau, punând cupa pe masă. Adică, să uiţi amănunte lipsite de importanţă. În orice caz o chema

Idothea şi mi-a dat o mulţime de sfaturi bune. Mi-a spus că tatăl ei era un zeu-marin sau zeu-marin-adjunct prin locurile acelea, şi că era informat de minune despre tot ce sentâmplase şi despre tot ce-au pus la cale zeii şi urma să se întâmple. Nu trebuia să fac altceva decât să-l pândesc la momentul potrivit. Îndeobşte îşi făcea apariţia la amiază, atunci trebuia să pui repede mâna pe el. Era cârmuitorul focilor. Aţi văzut vreodată foci? Nu seamănă cu niciun animal – ba da, seamănă cu nişte lipitori uriaşe, poate, sau cu un soi de câini, sau cu nişte bătrâni efori şi politicieni, sau poate cu nişte rapsozi. Din când în când venea în inspecţie să le numere. Singurul chip de a pune mâna pe bătrânul zeu era să te deghizezi, să-l iei prin surprindere şi să-l ţii zdravăn până îţi spunea tot ce voiai să afli.

— Sună divin; adică seamănă cu ceva din adevăratele mituri străvechi, vorbi Telemah.

— Da, dar mirosea îngrozitor, grăi Menelau. Gândiţi-vă doar la piei! Idothea mi-a adus nişte piei de focă, proaspăt jupuite, şi mi-a spus exact cum trebuia să procedez. Am luat cu mine trei oameni şi apoi ne-am pus pe aşteptat. Neam dus acolo cu noaptea-n cap şi-am săpat nişte gropi, în nisip, printre stâncile unde se duceau de obicei focile. Apoi ne-am vârât în pieile care puţeau îngrozitor, luasem însă cu noi nişte parfumuri. Am stat întinşi într-o tăcere absolută şi le spionam prin găurile unde fuseseră ochii. Priveliştea era extraordinară, un spectacol pe cinste, şi dacă n-ar fi fost putoarea aia atât de oribilă, ar fi fost ca la teatru. Imaginaţi-vă o gloată de babalâci, rapsozi, politicieni sau corăbieri, zăcând întinşi pe burtă şi meditând în soare, digerând ceea ce mâncaseră şi cugetând asupra vieţii... În general cam aşa s-au petrecut lucrurile.

Luă o înghiţitură de vin, îşi strânse puternic pleoapele, încercând să-şi amintească.

— Şi când Helios a răzbit în slava cerului, iar noi zăceam şiroind de sudoare sub pieile încinse, iată-l venind şi pe moşulică. Cred că ieşise drept din mare, dar nu-s sigur de asta; e posibil să fi venit de pe continent, cu barca. Arăta ca un muritor de rând, ca un zeu ordinar, nu avea altceva

decât o barbă pătrată, păr lung şi o cingătoare egipteană; era vânjos şi noduros, bătrân şi-ncărunţit, chiar şi părul de pe piept îi era cărunt, îmi amintesc asta. După care am tăbărât şi-am pus mâna pe el.

Uitaseră numele hazliu al zeului şi se aplecau înainte către Menelau, ascultând cu aviditate.

— Şi?...

Acesta fu Pisistrate.

— Şi s-a transformat, zise Menelau. Celelalte foci s-au pornit legănat către mare, pleosc!... şi asta a fost tot ce-am mai văzut din ele. Însă pe bătrânel îl ţineam bine; individul era un adevărat artist în ale travestiului.

— În ce s-a travestit? întrebă Telemah.

— Mai întâi într-un leu, zise Menelau. Vreau să spun c-a urlat şi-ncercat să muşte, şi să sfâşie, şi să răcnească aşa cum face un leu. Eu însă i-am strigat în ureche: „Las-o mai moale, cunoaştem şmecheria, şi cu noi n-o să-ţi meargă. Am văzut şi noi câte ceva în viaţa noastră, şi n-o să scapi tu cu de-alde astea, moşulică!” Apoi a încercat să se răsucească şi să se-ncolăcească ca un şarpe uriaş, sâsâind şi-ncercând să ne trântească şi să ne-nspăimânte, şi-apoi a încercat să grohăie ca un porc mistreţ, să sară ca o panteră, şi câteodată am avut impresia că ne agăţasem de un torent, de un fluviu, un râu, aşa de suplu era, şi la sfârşit, îşi răspândi picioarele, făcându-se că este un copac, un stejar neclintit, adânc înrădăcinat în pământ. Dar noi am continuat să-l ţinem strâns, şi-atunci s-a dat bătut.

Menelau se opri să-şi tragă sufletul. Povestitul în sine fusese istovitor; îşi sucise şi răsucise trupul, încercase să urle până ce megaronul îi întoarse ecoul vocii deşi aceasta era mică şi aproape stridentă, se străduise să imite apa curgătoare şi saltul de panteră, unduindu-şi trupul, dând din picioare, agitându-şi braţele. Fruntea îi era asudată. Elena şedea cu ochii închişi, ascultând.

— Ei bine, aşa cum v-am spus, până la urmă s-a dat bătut, a repetat Menelau. Bătrânelului i se făcuse lehamite. La urma-urmelor, eram trei la unu.

— După aceea v-a prorocit şi v-a spus lucruri ce s-au

adeverit? întrebă Telemah.

— Cam aşa ceva. Mi-a spus despre fratele meu Agamemnon.

Tristeţea i se aşternu pe faţă şi melancolia i se dovedi molipsitoare. Gândurile lui Telemah zburară la tatăl său, Cel-absent. Pisistrate îşi lăsă capul în piept şi-şi aminti, sau încercă să-şi aducă aminte de fratele mai mare, cel ce căzuse la Război. Elena îşi deschise ochii, privirea-i rătăci apatică de la unul la altul. Suspină ca o gospodină care se săturase de mâncare şi poveşti, ca o femeie apăsată de griji ascunse, şi în suspinul ei s-a desluşit limpede nefericirea. Fără un cuvânt, îşi scoase din sân flaconul cu picături egiptene, turnă vreo câteva în vasul pe care-l împinse înspre rege. Menelau îi aruncă o privire scurtă, ochii li se-ntâlniră, dădu din cap, mai turnă vin şi apă în vas şi umplu cupele.

— Pentru prosperitatea voastră, domnilor, şi pentru zei, spuse, şi trase o duşcă zdravănă. Elena înghiţi mai adânc decât s-ar fi cuvenit pentru o femeie, o regină. Pisistrate înghiţi cu zgomot, şi când puse cupa pe masă, din colţurile gurii vinul i se prelinse pe bărbia-i masivă ca de pehlivan. Se şterse cu dosul mâinii stângi. „Ca un ţărănoi”, gândi Telemah, criticând prieteneşte gestul. El însuşi îşi umplu gura încet, închise pleoapele, lăsă vinul să-i alunece pe gât.

Imediat după care, moralul le-a crescut din nou.

1

În norul ce plutea deasupră-i se afla Războiul – pregătirile îndelungate, asediul, izbânda, invazia şi zilele de ocupaţie când au năruit şi incendiat totul în Troia. Îl contempla printre pleoape, ascultându-şi propriul gând: „N-am fost eu. Ci fiul lui Ahile. Războiul a fost de vină. Eu n-am fost decât unul dintre cei ce-au luat parte la Război. Nu eu am fost războiul.”

Somnul i-a fost odihnitor, inspira adânc şi pompa din nou afară aerul. Se răsuci pe-o coastă, chircindu-se în Pântecul somnului; după un scurt răstimp se află din nou lungit pe spate, fiind în stare să contemple din nou visul, să-l vadă trecând; se răsuci pe partea cealaltă, şi orele nopţii se scurseră. „Odiseu! strigă cineva. Eroule, rătăcitor-nemaivăzut, vicleanule, rosteşte-ţi povestea!”

„Prea bine, sosesc, bolborosi el, numai că-mi trebuie timp s-o ticluiesc în aşa fel încât ei s-o accepte, căci de le-oi spune cum a fost, n-or să mă creadă. Trebuie s-o preschimb într-o epopee; trebuie să ticluiesc ceva ce vei fi-n stare să-nghiţi. Am fost pe tărâmul Morţii şi apoi m-am întors la ea, la ea, la Circe-Calipso-Ciripso-Calirce şi eu...”

Oamenii au urcat muntele. S-au agăţat de molizi, au privit în jos printre copaci şi-au zărit corabia plutind în golfuleţul îngust, departe sub ei. Se luminase mult, curând avea să fie dimineaţă, acum era dimineaţa, în chiar acea clipă.

„Mai departe nu mai mergem! i-au strigat acolo, jos. Acum nu vom merge mai departe ca fiinţe muritoare. Acum am fost preschimbaţi în porci.”

„Sosesc, sosesc!” le-a răspuns, înălţându-şi strigătele acolo, sus, în bezne, în vreme ce lumina, Ziua, se răspândea, din ce în ce mai albă, la picioarele sale, înălţându-se din mare.

El a mestecat o plantă – *moli – mola – molala – lala* – pe care o primise de la un zeu, de la Cel-iute-de-picior. „Eu unul n-am să fiu preschimbat, n-am s-ajung un porc,” şi-a rostit în gând.

„Am să mă căsătoresc cu ea, a gândit el. I-am fost hărăzit. Circe-Calipso. Ciripso-Calirce-Ca-Nausicca! Ha-ha ha!”

2

Când criza de râs stârnită de acel *Proti-proti* imens şi

grotesc se potolise, Menelau izbuti să-şi adune îndestulătoare puteri pentru a fi în stare să le povestească, mai mult sau mai puţin coerent, ce le prorocise şi lămurise zeul-focă.

Cu un zâmbet, ce deveni tot mai blând şi de o mobilitate din ce în ce mai omenească pe măsură ce flăcările se-nălţară din nou din buturugile de lemn de cedru ce fuseseră răsucite-n vatră, regele rosti:

— Frate-meu, Agamemnon, ajunsese la strâmtoare. Proti–proti ne-a spus pe şleau că ne-mpotmolisem în acea colonie de foci pentru că nu adusesem ofrande Celor-de-sus. Trebuia să facem cale-ntoarsă şi să plutim din nou în susul fluviului Egiptos, ne-a zis el, indiferent cât de departe se afla locul, trebuia să ne ducem acolo şi să prinosim. Şi apoi am aflat de nenorocirea fratelui meu, şi multe altele.

— Proti – ploti – plici – pleosc! explodă Pisistrate, împroşcând cu vin masa din faţa lui.

— Dar despre tatăl meu a spus ceva? întrebă Telemah, răcnindu-şi hohotele de râs.

— O, zeilor, am să crăp de râs! se căină Elena, convulsionată, trântită pe spate în jilţul ei, cu pieptul săltându-i, bălăbănindu-şi coapsele tremurânde.

— Menelau, am să crăp!...

*

Menelau se stăpâni din nou, rostind cuvintele cu o mai mare limpezime:

— Despre Odiseu? Da, ajung şi la asta. Dar mai întâi, bătrânul zeu ne-a descris ce s-a-ntâmplat în Argos. Ba nu, mai întâi ne-a spus că Aias cel mic, fiul lui Oileu din Locrida, îl mâniase pe Poseidon – asta a fost un avertisment pentru mine! – şi fusese ucis pe drumul întoarcerii, că alunecase de pe o platformă stâncoasă când trăseseră undeva la mal, că se lovise atât de tare la cap, încât nu numai ţeasta sa ci şi stânca se spărsese...

Au râs, au chicotit, au băut.

— Apoi a venit rândul fratelui meu, vorbi Menelau. Zeul-focă a spus că Agamemnon fusese atât de nechibzuit, încât

îi mâniase pe zei, aşa că Poseidon i-a gonit corabia spre provincia cârmuită de Egist, şi că acolo, mi-a zis el, iscoadele lui Egist se aţineau la pândă, şi că cea care mi-a fost de două ori cumnată, Clitemnestra, s-a aflat şi ea acolo, aşa se socotea – dar, de bună seamă toată lumea ştie că Agamemnon a ajuns în Micene, şi că Egist se instalase acolo însuşindu-şi patul şi palatul fratelui meu. În orice caz, i-au luat viaţa fratelui meu în chipul cel mai ruşinos şi porcesc cu putinţă, grăi Menelau, cu o voce indiferentă. Iată ce-am aflat de la Proti-pro...

Au izbucnit din nou în hohote.

După un timp, potolindu-se râsul, Telemah îşi zvântă lacrimile şi întrebă:

— Dar ce-a fost cu tatăl meu? Ce-a spus zeul-focă despre...

— Fireşte, l-am bocit pe frate-meu, rosti Menelau, nu trebuie să vă-nchipuiţi că nu l-am bocit. Însă... de-mi sunt îngăduite aste vorbe: în mijlocul durerii mele, adevărul în sine a fost o uşurare, o plăcere, o bucurie. Şi apoi bătrânelul era într-adevăr caraghios. Iată ce mi-am spus în cuget în răstimpul cât am stat pe nisip, plângând.

— Hai să bem, zise Elena.

După ce-şi goliră cupele, Telemah repetă întrebarea; şi vreme de o clipă a avut senzaţia fulgerătoare, presentimentul nedesluşit, că regele dorea să evite subiectul.

— Odiseu... da, bineînţeles, spuse Menelau. Be vantoarce. Într-adevăr, în chiar această clipă se află pe căile întoarcerii. A supravieţuit.

— Sunt sigură că a supravieţuit şi că se află pe căile întoarcerii, întări Elena.

— Pare foarte convingător, rosti şi Pisistrate, şi-şi înălţă capul, zâmbindu-i lui Telemah, un zâmbet cu gura larg deschisă.

Elena îşi făcu de lucru cu furca din aur, scormonind cu mâna-i moale, durdulie, prin caierul de lână, zâmbi, căscă, îşi clătină capul, zâmbi încă o dată.

Vocea îi era uşor năclăită, nu prea mult, când rosti:

— Eu am încredere în Proti–proti.

Le-a venit să râdă din nou, dar s-au stăpânit.

— Da, am încredere în simpaticul unchiaş, zise ea. Mult adevăr se află în spusele sale. Acela despre Agamemnon s-a adeverit, la urma-urmelor. Deşi, trebuie să recunosc, toată povestea pare un mit. De pildă, faptul că bătrânul era cârmuitorul focilor, Şi toate-nfăţişările alea ale sale, purtarea lui nemaipomenită. Aşa ceva n-a fost omenesc.

Menelau îşi alintă barba, aceasta sclipi ca aurul.

— Un mit, un vis, dacă doriţi, grăi el. Dar oricum aţi lua-o, într-un fel a fost realitate. Şi faptul că moşul s-a tăvălit peste tot şi a-ncercat să se deghizeze în tot felul de lucruri, urmărind să scape de adevăr, la urma-urmei asta nu-i ceva chiar atât de neobişnuit. Când am pornit războiul împotriva Troiei, întreaga noastră politică a fost cam la fel.

Telemah fu cuprins din nou de un sentiment de neclintită siguranţă, de speranţă puternică, chiar de convingere şi certitudine. Acea oră a fost pentru el o oră de fericire, plină de bucuria speranţei. Totul avea să se termine cu bine.

Buştenii din vatră ardeau domolit. Dogoreau sângerii, şi întunecimea se furişă spre ei din toate colţurile megafonului. În acea companie intimă s-au bucurat de o fericire amorţită, fericirea dăruită de picăturile egiptene. „Sunt tânăr, îşi spuse Telemah în gând, tata se-ntoarce, mă aşteaptă răzbunarea şi regatul; sunt puternic, deşi în tocmai clipa asta mi-e somn.” – „N-are importanţă că fratele meu, Antiloh, a fost ucis, cugetă Pisistrate: a fost erou, şi numele său va fi nemuritor în cântece. Eu îi sunt frate, iar Telemah îmi este prieten; aproape ca un frate.” „Slavă zeilor că s-a terminat totul, îşi spuse-n gând Elena, că s-a isprăvit cu toate rătăcirile, că ai un leac ce te opreşte să cugeţi prea îndelung la tot felul de lucruri. Mulţumesc celor-de-sus pentru picături. Slavă zeilor că se face întuneric, că există machiajul, slavă zeilor că ei n-o să mă vadă când mă voi trezi, mâine dimineaţă, slavă zeilor că Menelau este atât de bun. Slavă zeilor pentru el şi pentru că există uitare.” Menelau gândi: „Buni băieţi. Povestirea i-a potolit. Cu sănătatea stau bine. Când va trebui să călătoresc din nou,

am să pornesc spre tărâmul zeilor, spre împărăţia fericirii a lui Radamantes, dacă visul n-a minţit, am să călătoresc spre blândul şi tihnitul Elizeu. Adio război, adio politică, adio necazuri conjugale. Va fi tocmai ca-n clipa de faţă: în fiecare zi, o licoare dătătoare de fericire.”

Când se ridică în picioare, o privi pe Elena; avea ochii închişi, adormise; şi rosti în şoaptă:

Într-o zi am să purced într-o călătorie, o lungă călătorie, aşa mi-a dat de înţeles zeul-focă. Spre o ţară cu ierni blânde şi veri răcoroase. Dar asta se va-ntâmpla după mult timp, după foarte mult timp, probabil am să trăiesc până la adânci bătrâneţi.”

24

Antifonie – III

A

Zău că nu mi-au plăcut niciodată pisicile,” zise Penelopa, exprimându-şi astfel furia când o văzu pe fiica încă frumoasă a lui Dolios, acea amantă foarte consumată a pretendenţilor, traversând curtea din faţa casei. „Asta nu-i fiinţă omenească, cugetă Cea-ce-aşteaptă, nu-i o femeie, este un animal, doar un trup. E o sclavă cu care pot face ce vreau; da, pot să-i las viaţa, dacă vreau. Mulţi au avut-o; Antinou a fost ultimul. Pisică destrăbălată cu burta mare. Eu... Pe mine nu m-au avut mulţi bărbaţi. Nu-s saltea. Un singur copil am adus pe lume. Cea de colo se va-nmulţi ca o pisică, ca o şerpoaică, ca o...”

Se-ntoarse brusc spre Euriclea, care se mai afla încă în picioare, în spatele ei, şi-i strigă:

— Ei bine, nu puteai să-mi fi spus mai înainte?

— I-am făgăduit, Măria-ta.

— Făgăduit!

Dar cuvântul i-a reamintit propria-i făgăduială, şi-a amintit – pe moment, fulgerător – de Ţesătură, Pentru a doua oară, în acel minut, se forţă să-şi stăpânească glasul:

— Sunt mama lui, rosti ea. Era de datoria ta să-mi fi spus c-a plecat cu o barcă. Pentru ce altceva te afli aici? Răspunde-mi! Să-mi răspunzi pe loc!

O cuprinse din nou furia:

— Altfel am să te ucid.

*

Noemon, fiul lui Fronius, era supărat şi şi-a spus că probabil băuse prea mult vin în propriul său han, cel aflător acolo, jos, lângă port, acolo unde locuiau mereu însetaţii pretendenţi sosiţi din Samosul cel stâncos. Avusese o vedenie. Îl văzuse pe Mentor pe stradă ziua, nămiaza mare, deşi, după câte ştia el, bătrânul înţelept plecase cu Telemah în acea călătorie către Pilos. Se apropiase de Mentor, îi atinsese braţul şi-şi ridicase ochii către chipul cu barbă căruntă:

— Credeam că eşti plecat! Sau te-ai întors? Unde-ai tras barca?

— Plecat? Într-o călătorie? spuse Mentor, căruia-i plăcea să facă pe filosoful. Omul călătoreşte mereu. Eu mă aflu în călătoria vieţii mele, grăi el, cu solemnitate şi profunzime. Călătorim şi atunci când suntem treji şi atunci când dormim. Tu călătoreşti, eu călătoresc, zeii fac o lungă călătorie, întovărăşindu-ne, şi-ar fi interesant să trăieşti atât de mult, încât să poţi vedea cum se va sfârşi această imensă călătorie a omenirii.

— Oh, las-o moartă! zise Noemon. Când te-ai întors? Cred că eşti în stare să pricepi că vreau să ştiu ce-ai făcut cu barca mea cea bună!

— Eu mă întorc întotdeauna, zise Mentor, trăgându-se de barbă, scoţând la lumină, cu fiecare smucitură, câte o idee trăsnită.

— M-am întors din Creta când am fost tânăr. M-am întors

din Troia, unde nu mai fusesem niciodată, din Itaca, unde, pentru a spune adevărul, am fost destul de des. M-am întors din Troia după cel mai mare, mai sângeros şi mai crud război din istoria omenirii. M-am întors de la ţară ieri; am fost la Laerte să facem filosofie şi să discutăm despre grădinărit, se potriveşte una cu alta, e aproape aceeaşi chestie, am găsit împreună o rezolvare a problemei. Acum mă întorceam din port, şi, după puţin timp, am să mă-ntorc de-acasă, căci trebuie să mă, duc acolo şi să le arunc o privire acelor juni pretendenţi. După care, fără-ndoială, o să mă-ntorc de-acolo, aşa cum vei vedea. Mereu sunt pe drumul întoarcerii, mereu pe drumuri, iată cum merg lucrurile!

— Pfui, ce prostii poţi să spui! spuse Noemon, de-a dreptul înfuriat pe cel cu barbă căruntă. Unde-ai tras barca? Am nevoie de ea. Şi unde-i puştiul meu? Şi el a plecat cu barca.

— Barca?

— Da, barca. Cea mai bună barcă a mea! Este o adevărată corabie, asta-i! Unde-ai lăsat-o?

— Barcă, corabie? se miră Mentor. Viaţa-i o barcă, de fapt viaţa este o corabie, dacă stai să te gândeşti.

Era atât de plin de propria-i înţelepciune, încât porni la drum mai departe: probabil îşi închipuia că Noemon îl însoţea, că păşea alături de el, ascultându-l. Noemon însă rămase pe loc o bucată de vreme, ascultând cum se-ndepărta bolboroseala. După aceea îl apucă furia şi panica. Alergă până-l prinse din urmă pe bătrân, şi, gâfâind, îl apucă strâns de braţ.

— Te-ai întors sau nu de pe continent?

Mentor se opri din mers, îl privi, medita, cumpănindu-şi cuvintele de parcă avea o balanţă în mână, cel puţin aşa reieşea din gesturile sale,

— Întotdeauna soseşti de pe continent, băiete, atât zeii, cât şi oamenii au sosit de pe continent. Şi eu am sosit de pe continent. Dar de unde vine continentul? Răspunde-mi la-ntrebare, de eşti în stare!

— Eu mă referem la momentul ăsta! strigă Noemon.

— Ca să spun adevărul, e cam multişor de când am fost pe continent, grăi bătrânul. Adică, adeseori mă aflu acolo când visez. Dar picioarele mele, ostenitele mele picioare, de mulţi ani, n-au mai călcat pe-acolo.

— Dar n-ai fost cu ei, cu băiatul meu şi ceilalţi din suita lui Telemah, când au pornit pe mare, către Pilos, acum zece zile?

— Totdeauna îl însoţesc pe fiul lui Odiseu, spuse bătrânul Mentor, ridicându-şi mâinile ca un preot gata să binecuvânteze. – Îl urmăresc cu cea mai mare atenţie. Asta-i sarcina mea. Ar trebui ca isteţii mei concetăţeni să ştie prea bine că tată-su mi-a fost cel mai bun prieten. Telemah este unul dintre cei pe urmele căruia mă ţin cel mai mult. Ce-i cu povestea că-i pe continent? zise bătrânul, cuprins de o neaşteptată curiozitate.

— O, părinte din ceruri! exclamă Noemon, şi o luă la goană, mai întâi în port, apoi la hanul lui, unde dădu pe gât o cupă mare de vin aproape neîndoit, căci transpira, apoi urcă în camera sa pentru a cugeta asupra celor aflate. Acolo îi trecu prin minte că văzuse o fantomă. Şi-a dat seama că Mentor trebuia să se afle în Pilos; la urma-urmei îl văzuse el însuşi când se îmbarcase. Dar era extraordinar cât de reală fusese fantoma, gândi el. Deşi este ceva caracteristic fantomelor să semene cu realitatea.

Şi, brusc, a simţit cât de mult îi lipsea frumoasa lui barcă. O clipă se gândi şi la fiul său, dar gândul a fost mai mult lăturalnic, căci de la barcă gândurile-i săriră de-a dreptul la animalele de tracţiune pe care le stăpânea pe continent: doisprezece cai tineri, în care-şi plasase – se lăuda cu asta – o parte din capital, şi câţiva catâri. Îşi ţinea animalele la un văr din Elida, şi în acea clipă a simţit o mare nevoie să le vadă.

— Noemon a fost pe-aici, a rostit Euriclea. Şi s-a purtat foarte ciudat. Am crezut că va fi în stare să-şi ţină gura, dar a vorbit peste tot. A zis c-a văzut o fantomă; era deja beat înainte de micul dejun, şi când persoanele din megaron l-au întrebat ce-a văzut, dorind doar să se distreze pe socoteala lui, el a spus că l-a văzut pe Mentor.

— Ei şi? Ce mare scofală că l-a văzut pe Mentor? s-a mirat Penelopa.

*

Antinou îl înşfăcă şi strigă:

— Spune adevărul, omule! Ce-i cu Mentor?

— Socoteam că se află pe continent, rosti Noemon, şi buzele îi erau deja uscate. Şi încă mai socot că se află pe continent, şi că ce-am văzut a fost o fantomă. Dar, pe zei, ce tare semăna cu el! Era... da, era exact ca şi cum ar fi fost el însuşi.

— Beţiv împuţit, îi spuse Antinou, şi slăbi strânsoarea luându-şi o poziţie ameninţătoare, cu picioarele depărtate şi braţele încrucişate, arătând mare şi puternic.

— Dă-i drumul, să-mi spui de-ndată tot ce ştii, altminteri...

Eurimah şi Amfinom se ridicaseră şi ei.

*

Medon, om la toate, rapsod de rezervă, vestitor şi dublu-spion, îşi ridică doar un picior peste pragul foarte înalt (atât din punct de vedere moral, cât şi fizic) şi le zări pe cele două femei. Stăpâna se afla în picioare în faţa ferestrei; privea în jos în curtea din faţă, trăgând cu urechea. Se putea auzi zarva din sala de jos, voci sporovăind, zgomot de vase, paşi grăbiţi, ecouri, şi, din când în când, vocea lui Antinou, dură, răsunând ca loviturile unei bite, şi aceea limpede şi amabilă a lui Eurimah, şi vocea persuasivă, cu stridenţe amabile a lui Amfinom: puteai desluşi cuvinte izolate. Înapoia Penelopei, în picioare, se afla Euriclea, cu palmele strâns împreunate; încerca ba să privească peste umărul Stăpânei, ba privea fix, pesemne în culmea disperării, spinarea ei.

Se-ntoarseră amândouă. Pe chipul Soţiei, Medon desluşi furia, iar pe acela al bătrânei, groaza.

— Medon, tu ce doreşti?

Îşi trecu şi celălalt picior peste prag, şi cât pe ce să se poticnească, deşi se mai căţărase peste el, cu nemăsurată circumspecţie, de multe ori până în acea clipă. Sentimentele-i erau împărţite: era ca şi cum i-ar fi trădat pe cei de jos şi ca şi cum ar fi avut de rostit un important mesaj. La drept vorbind situaţia era palpitantă.

— Mentor a stat la moşul Laerte, Înălţimea-voastră.

— Ştiu, rosti Penelopa. N-a fost câtuşi de puţin pe continent.

— Dar Telemah nu se află la Larete; este în Pilos, Înălţimea-voastră.

— Ştiu, zise. Şi ce doreşti?

Sentimentul că era un spion-dublu îi năpădi pieptul descărnat; ezită. Euriclea îşi desfăcu palmele într-un gest de penitenţă, îşi duse mâna dreaptă la gură ca şi cum, deşi îngrozită, ar fi urmat să caşte sau să dea un avertisment.

— Înălţimea-voastră, au de gând să-i ia viaţa, grăi Medon. Se vor aşeza la pândă, aşteptându-i întoarcerea. Acolo jos, în Strâmtoarea Samosului, înainte de-a ajunge aici.

— Ştiu, rosti Penelopa.

Euricleei îi căzură mâinile pe lângă trup. Medon îşi aminti mai apoi, în viaţa care i-a fost dăruită s-o trăiască printre oameni, cum a avut impresia că acelea erau realele, autenticele, adevăratele mâini de mamă, mâini desperate şi îngrozite, şi imaginea pe care şi-o făcuse despre bătrână s-a modificat pentru totdeauna: amintirea acelor mâini a fost atât de puternică, încât avea s-o poarte cu el în Hades sau oriunde altundeva o fi ajuns până la urmă.

— Ştii în mod sigur *locul unde* au intenţia să-l prindă? întrebă Penelopa, cu vocea înceată. Însă îşi drese glasul: Să-mi spui pe loc tot ce ştii!

— Aşa cum am spus, în Strâmtoare, departe, în josul coastei, zise el. Au aşezat iscoade pe Asteris şi pe limba de pământ de la miazănoapte, din Samos, şi au şi patrule în Strâmtoare şi pe colinele de-aici, de sus.

L-a uşurat faptul că se ocupa de lucruri reale, de idei concrete.

— Cei ce trebuie să-l prindă sunt în număr de douăzeci, adăugă el.

— Oh!

Mâinile Penelopei s-au încleştat şi s-au descleştat.

Bătrâna privi pardoseala, adunându-şi puterile.

Medon rămase în picioare acolo unde se afla; n-avea cum să se retragă. Încercă, făcând o plecăciune, însă Stăpâna nu observă; privea într-un punct, înapoia lui, deasupra uşii.

— E băgat şi Eurimah în treaba asta? întrebă ea.

— Da.

— Şi... şi Antinou?

— Da, şi Amfinom şi toţi ceilalţi, răspunse Medon, fiind gata să se refugieze în fapte, să se cramponeze, în teama lui, de nume.

— Oh!

Medon cugetă: „Aşa exclamă un om când îşi înfige în piept un pumnal. Nu mai poate stăvili mâna ce-l ţine deşi protestează împotriva pumnalului.”

Euriclea deschise gura, îşi trecu bătrâna limbă peste buzele ofilite; îşi mişcă picioarele ca şi cum ar fi vrut să facă un pas, dar nu se hotărâse asupra direcţiei. Acum îşi ridică amândouă mâinile din nou, îşi împreună palmele şi-şi recâştigă echilibrul.

— Medon se pricepe şi să cârmească o barcă şi să alerge, zise ea.

Penelopa se întoarse din nou înspre fereastră; bâigui ceva, apoi rosti mai tare:

— Mai întâi mi l-au luat pe El... zeii mi l-au luat. După care Ei ne-au trimis acest roi de rozătoare, şobolani, lăcuste... invazia lui Zeus! Şi acum vor să-l distrugă pe el, Băiatul, pe cel mic. Vor să-i desfiinţeze până şi numele! Şi cine le sunt uneltele? Antinou şi Eurimah?

Se întoarse către ei atât de brusc, încât Medon se trase înapoi, izbindu-şi călcâiul de prag şi a fost pe punctul de a se răsturna. Bătrâna Euriclea făcu doi paşi îndărăt, dar îşi păstră echilibrul.

— Nu vreau să se-ntâmple asta! strigă Penelopa. N-am să accept! N-am să îngădui! Am să... am să...

— Doamnă, interveni Euriclea, Medon ştie şi să cârmească o barcă şi să alerge. Are plămâni buni şi picioare zdravene.

— Trebuie să-i trimitem veste lui Laerte! zise Soţia.

Bătrâna înaintă cu siguranţă către stăpâna-sa; îşi revenise complet, îşi recâştigase voinţa şi capacitatea de a acţiona.

— N-ar trebui să-l tulburăm, Doamnă. E bătrân; trebuie lăsat în pace. Nu poate face nimic.

— Ai de gând să-mi dai *sfaturi* şi de data asta, alte sfaturi!? rosti Penelopa, aproape ţipând, mânia acoperindu-i în mare măsură disperarea.

— Nu-i de ajuns că-n zece zile nu mi-ai spus nimic de locul unde se află, că n-ai suflat niciun cuvânt!

— Măria-ta, grăi bătrâna, te implor, ia-mi viaţa. Sau izgoneşte-mă. Dar nu-mi pot scoate din minte faptul că Telemah încearcă să ne salveze pe toţi. Cine ştie ce vor face Nestor şi Menelau când vor auzi adevărul despre ce se petrece rostit de buzele lui! Şi după câte ştiu eu, Medon e-n stare şi să cârmească o barcă şi să alerge.

Medon simţi cum i se taie picioarele, dar se aplecă adânc din şale. Şi la urma-urmelor, era încă un tânăr plin de speranţe.

— Doamna să-şi spele lacrimile cu apă rece, zise Euriclea. Şi-ar mai trebui ca Doamna să-şi pună altă rochie; mult bine-ţi face când eşti amărât să-ţi schimbi straiele. Şi după aceea ar trebui ca Doamna să se retragă în iatacul ei şi să rostească o rugă pentru Zeus, şi încă una foarte lungă şi din inimă pentru Atena. De rest, am să mă-ngrijesc eu.

— Dar... rosti Medon, plecându-se până la pământ.

— Am să fac rost da barcă şi vâslaşi; tot ce-ai de făcut e să fii pregătit, i se adresă Euriclea.

— Dar, zise Medon, încă îndoit din şale, unde am să-l găsesc? Dacă nu se mai află nici în Pilos, nici în Sparta?

Bătrâna îl privi de sus în jos.

— Medon, e limpede că nu eşti destul de evlavios, zise ea. Unde-ai să-l găseşti? Întreab-o pe Atena, aşa procedez eu de obicei în situaţii dificile. Dar trebuie s-o ajuţi să-ţi

răspundă. Zeiţa ţine la asta.

Penelopa părăsi camera cu paşi rari, rochia i se târa, se împuţinase la trup.

— Medon, grăi Euriclea, trebui să-ţi ţii gura şi să nu faci altceva decât ce-ţi spun eu. Cu ajutorul zeilor şi puţină chibzuială, am făcut în aşa fel încât în partea de miazăzi a insulei, în Limanul Adânc, se află o barcă de Dulichion. Am eu o mică înţelegere cu cei de pe-acolo. Este o barcă pentru douăzeci de vâsle, şi-mi închipui că nu prea se vede unde-i trasă. Vei pleca în seara asta, când se va lăsa întunericul. N-ai de spus decât că te-am trimis eu.

Trase cu urechea: Ce făceau cei de la parter? Mare zarvă.

— Mi-e milă de ei, când s-o-ntoarce el acasă, rosti ea. Îi cunosc eu şi pe Nestor şi pe Menelau.

Lui Medon situaţia îi apăru într-o lumină mai favorabilă; în acea clipă fidelitatea sa era aproape, dacă nu complet, nedivizată.

— Poate că Telemah se va-ntoarce cu o flotă şi cu o-ntreagă armată, spuse el, simţindu-se pe deplin satisfăcut de rolul important pe care-l juca, satisfăcut de sine, de mintea-i bogată în scorneli, de capacitatea de a acţiona exact atunci când trebuia şi de felul cum se comportase în faţa Soţiei.

— Cei de pe continent ştiu ei prea bine cum să procedeze, a grăit el.

— Eu mă refeream la Odiseu, rosti bătrâna.

Într-o oarecare măsură, Medon redeveni ceea ce era: spion-dublu.

— Eşti sigură că se va-ntoarce vreodată? Ştii ceva sigur?

— Nu, rosti Euriclea. Dar mă port ca şi cum aş şti. Este singura cale. Singura posibilitate. Acum, haide.

— De fapt, eu nu-s un marinar prea grozav, zise Medon.

B

Când se trezi, tot trupul îi era înţepenit şi dureros.

Se gândise deja, în seara precedentă, c-ar fi trebuit să le spună cum îl cheamă, dar nici regina, nici Alcinou nu-l întrebaseră, iar el nu dorise să pară necuviincios. Mai erau şi alte motive pentru care şovăia. Stând treaz în patul din vestibulul alăturat megaronului, făcu o tentativă de a recapitula situaţia. Nu descoperise simpatiile politice ale lui Alcinou şi nu ştia în ce sferă de influenţă se afla în acele momente. Ce se-ntâmplase prin acele locuri după Marele Război? Cei din Scherie erau simpatizanţi ai Ilionului? Care erau relaţiile lor cu Argos, Sparta şi Regatul Insular? Pe cât izbutise să deducă, acea Scherie, o ţară mai curând necunoscută, unde naufragiase el, trebuia să se afle foarte sus, aproape de coasta Tesprotidei, însă nu ştia nimic despre obiceiurile poporului – într-adevăr, era oare în mod sigur un popor paşnic? – n-avea idee despre concepţiile lor, ale insularilor, privind situaţia mondială, poziţia cârmuitorilor lor. De l-ar întreba, ar trebui cu siguranţă să le spună numele lui. Oare regele vorbise serios când i-a promis că-l va transporta acasă? Era sigur că, într-o oarecare măsură, reuşise la examenul la care fusese supus. „A vrut chiar să mi-o d a pe fiică-sa! I-ar fi plăcut şi ei acest lucru! Dar regele fusese probabil băut.”

N-a văzut-o deloc pe Nausicaa în timpul dimineţii; a fost pus faţă-n faţă cu cetăţeni ai oraşului. Imediat după ce se sculă şi făcu baie, Alcinou îl luă şi-l duse în piaţa publică. Acolo avu loc un fel de întrunire de prezentare. Regina Arete mai scosese la lumină şi alte veşminte de-ale fiilor ei; era absolut prezentabil şi-şi spunea că probabil arăta destul de impresionant.

Bineînţeles că noutatea se răspândise. Oraşul nu mai era chiar aşa de copleşitor cum i se păruse lui când pătrunsese în el, în amurgul serii precedente, dar chiar şi aşa, numărul celor ce aşteptau în picioare, în mica piaţă din partea de jos a oraşului, în preajma limanului celui mic, se ridica probabil la cel puţin două, trei sute de oameni, fără a-i socoti pe sclavi, şi slugi. Limanul reprezenta o dovadă că nu duceau lipsă de corăbii: pe malul nisipos erau trase corabie lângă

corabie; erau nave rapide, iar la intrarea în golf se aflau la ancoră trei nave de comerţ arcuite, cu chile, pictate în roşu. Casele oraşului erau scunde şi înghesuite, zidurile de incintă alcătuite din piatră prost cioplită, dar destul de solide; şi totul degaja o atmosferă de pace. Aproape nimeni nu purta arme. Copiii alergau nestingheriţi de jur împrejur, se auzeau lătrături de câini, dar nu din cale-afară de fioroase; soarele începu să pârjolească.

„Aş putea trăi în locul ăsta”, rosti în gând, pe neaşteptate.

*

„Ar putea rămâne aici”, îşi spuse în gând Nausicaa, în vreme ce, stând în picioare la fereastră, îi urmărea pe tatăl ci, pe fraţi şi pe străin traversând cele două curţi din faţa casei, ieşind prin poarta exterioară, coborând către oraş. Străinul purta una dintre pelerinele subţiri ce-i aparţinea lui Laodam, cea de culoare roşie, avea umeri laţi, nu era prea înalt, în schimb era vânjos – ba nu, într-adevăr, astăzi părea mai înalt, după ce reuşise să-şi doarmă somnul într-un pat. „Când te gândeşti prin câte-a trecut!” rosti ea în gând.

— Nausicaa! strigă mama.

— Da-aa!

— Am ceva de vorbit cu tine, a spus Arete, când fata pătrunse în cameră.

*

Regele a ţinut un mic discurs. A subliniat faptul că pe-acolo rareori se abăteau străini şi că obiceiul lor era să-i trateze foarte bine – „în concordanţă cu tradiţia noastră de până acum”, cum s-a exprimat el, pe un ton oarecum protocolar.

— Bărbatul acesta, acest onorat străin, a sosit ieri. A străbătut marea, se află în drum către casă, locuieşte pe o insulă de la miazăzi, Itaca, despre care, de bună seamă, veţi fi auzit. I-am făgăduit să-l ajut s-ajungă acasă. Acum aş

vrea o navă bună şi cincizeci de vâslaşi.

Călătorul îşi îndreptă ţinuta ca să pară impunător: „Ar fi trebuit să le spun cum mă cheamă – poate că numele meu este cunoscut prin aceste locuri. Oare ar fi momentul cel mai potrivit să vorbesc?”

Dar se stăpâni; şi apoi treaba era deja încheiată.

— Tu, şi tu, şi tu? întrebă regele, indicându-i pe vâslaşii aflaţi printre cei adunaţi. Vrei să mergi?

— Da.

— Da.

— Sunt ocupat.

— Da.

— Să fiţi gata spre dimineaţă, grăi Alcinou, când oaspetele îşi va fi adunat cele de trebuinţă. Dacă asta-i pe placul oaspetelui nostru?

Acum ar fi trebuit să le spună numele. Îi stătea pe vârful limbii, apoi însă îşi dădu seama c-ar fi părut mai curând ceva stupid, neaşteptat. Nu-l întrebaseră. Şi apoi, toţi cei adunaţi acolo presupuneau, fără îndoială, că Regele îi cunoştea deja numele; ar fi putut fi o lipsă de tact să-l divulge acum. În timp ce se-napoiau, încercă să prindă o ocazie de a-l spune. De câteva ori numele îi fu pe vârful limbii.

— Astăzi e zi de sărbătoare pentru noi, rosti Alcinou, curtenitor, şi ochii negri îi străluciră afabil. Noi cei de pe aici nu aducem prea multe prinoase deoarece suntem de părere că zeii nu trebuie răsfăţaţi, de obicei, însă, atunci când ne aşezăm la masă, ne-ndreptăm gândurile către Cei-atotputernici.

S-ar fi putut să fie o glumă – regele râsese; după cum ar fi putut fi şi o sănătoasă doctrină religioasă.

„Aş putea foarte bine rămâne aici”, gândi străinul.

— Pe cine sărbătoriţi? întrebă el.

— Pe... Oaspetele nostru. Fiindcă ne-a învrednicit cu vizita sa. Este o datină de-a noastră.

— Ah! exclamă el.

— Am trimis după Demodoc, cel mai bun rapsod de pe la noi, zise regele. Poate povesti marile legende despre zei şi

despre război cu adevărat cum se cuvine.

Traversară curtea interioară, urmaţi de un şir de oaspeţi.

Acum ar trebui să-i spun numele.

— Pe mine...

— Hei! strigă regele fluturându-şi mâna.

Fata şi regina stăteau în picioare la o fereastră de la etaj. Le făcură semne cu mâinile; el le răspunse la fel; într-adevăr, era foarte gingaşă, o copilă, a cugetat el.

„Fireşte, ai putea rămâne şi trăi aici, dacă n-ar fi... De multă vreme nu te-ai mai culcat cu o femeie adevărată, o femeie muritoare," rosti el în gând.

*

— Desigur, nu-i decât o idee de-a tatălui tău, vorbi Arete. Poate că nu era tocmai... vreau să spun că au băut vreo câteva cupe ieri seară.

Fata se plecă în afară.

— Cât crezi că va sta aici, Mamă?

— E posibil să stea până mâine. Nu ştiu; poate mai mult. Dar e limpede că-i grăbit. Ţi-ar face plăcere să rămână mai mult, Nausicaa?

— Ar fi nostim de ştiut cum îl cheamă, spuse ea.

— Nu putem întreba, zise Arete. Vezi tu, cei de la apus şi de la miazăzi au obiceiuri atât de ciudate.

— Dar, Mamă, noi n-am sosit tot de la miazăzi şi de lă apus?

— Asta s-a petrecut de mult de tot.

— Oricum, ar fi frumos să ştiu cum îl cheamă

— O să afle Tata, astăzi, o linişti regina.

*

Demodoc de-abia trecuse de cincizeci de ani, dar barba îi era aproape încărunţită. Fusese orbit încă din tinereţe, la război, şi în ultimele trei decenii învăţase cu sârg cântecele pe care le cânta acum cu o voce mică, subţire, dar cu multă răbdare. În timp ce mesenii se ospătau, Demodoc şedea

deoparte, mormăind şi repetând. În faţa lui, se afla un coş cu pâine şi o cupă cu vin. Sala mare din curtea interioară era plină de oaspeţi; era o sărbătoare importantă şi, după cât se părea, avea să se dovedească a fi şi de lungă durată. Sfetnicii, cei doisprezece nobili, se aflau acolo, ca şi toţi fruntaşii oraşului.

Din nou observă că doar puţini purtau arme.

Ideea îi veni când Demodoc a ajuns la al doilea cântec.

Primul a fost despre zei; o interpretare aproape fără cusur a episodului cu Ares, Afrodita şi Hefaistos. Era un frumos şi vechi cântec, nu tocmai exact un imn de laudă sau omagiu, în schimb era o clară imagine despre zei şi părţile lor slabe, apropiind astfel ceea ce era divin de ceea ca este omenesc. Îl auzise deseori în tinereţe, în taberele de război, pentru că soldaţii se amuzau grozav la auzul lui. Zeul cel şchiop, gelos şi iscusit ticluise o capcană, iar când necredincioasa-i soaţă şi Ares se băgaseră în pat, cei doi au fost prinşi.

Demodoc făcuse ca povestea să sune cât mai decent şi mai plăcut cu putinţă, deoarece Arete şi alte femei ascultau stând în picioare în galeria da la etaj.

— Şi acum celălalt... ştii care, da? rosti Alcinou.

În acea clipă îi veni Călătorului ideea; în acea clipă întrezări posibilitatea de a-şi pune planul în aplicare.

*

Bardul cânta despre un bărbat numit Odiseu şi despre un preacunoscut erou, Ahile – cei doi se certaseră la o sacrificare de mulţumire şi banchet ce se ţinuse undeva, în timpul marelui război al aheilor împotriva troienilor. Cum Demodoc tocmai reproducea amănunţit – sau scornea – toate cuvintele grosolane, pe care şi le aruncaseră cei doi bărbaţi, se auziră de la mesele mai îndepărtate nişte chicoteli, într-adevăr, unii dintre cei mai tineri invitaţi au râs tare, iar sfetnicii şi regele au zâmbit. Aceasta îl înflăcără pe bard care repetă cele mai urâte insulte: şobolan-de-cală, mistreţ-castrat, ţopârlan, preacurvit, şobolan-de-latrină,

Împărat-itacan, erou-de-alcov, fiu-de-două-târfe, mâncător-de-peşte, şi multe altele încă şi mai triviale, sporind efectul şi veselia generală. Apoi descrise în cuvinte oarecum mai plauzibile cum îl distrase pe Agamemnon cearta celor doi, căci principiul lui era, aşa cum ştiau toţi, să cârmuiască semănând discordie acolo unde era folositor şi să unească acolo unde era profitabil: numai să conducă, cu orice preţ.

Călătorul observă că regele îl tot privea cu coada ochiului şi atunci îşi puse ideea în aplicare. Apucă un colţ din pelerina purpurie, ce-i aparţinea lui Laodam, şi, preţ de o clipă, o ţinu în faţa ochilor. Nu juca doar teatru: de fapt era uşor emoţionat deşi, într-o oarecare măsură, era fără îndoială o probă de prefăcătorie, şi cea mai mare parte dintre gesturi erau gândite – ca şi mimica sa, dealtfel. Din senin, îşi aminti de altceva: amintirea îl copleşi; uşi închise în mintea sa au fost deschise. Îi reveni în minte Războiul şi toate mizeriile sale. Pe durata câtorva secunde, simţi în nări fumul oraşului incendiat al lui Priam, miasmele născute din incendii, duhoarea de haine arse, de păr pârlit, de carne omenească friptă, miros de sânge, putoarea excrementelor de la morţi şi muribunzi, duhoarea a ceea ce Agamemnon numise, într-unul din momentele sale de elocvenţă, măreţia învingătorilor, slava celor victorioşi. Dar nu numai amintirea mirosurilor reînviate în răstimpul acelor secunde îi smulsese lacrimile. Aflat în mijlocul acelui val de nedorite amintiri, a fost conştient că i se ivise-n cale un minunat prilej de a spune cine era într-o manieră demnă şi chiar solemnă, după cum şi-a dat seama şi de faptul că Alcinou ghicise probabil deja cine era el, sau în orice caz, în ultimele câteva ore, avansase pe drumul presupunerii că el făcuse parte din grupul faimoşilor bărbaţi, Cei-renumiţi, cei ce fuseseră căpetenii la război; şi că de aceea îi sugerase bardului să aleagă chiar acel cântec. Astfel, în nefericirea lui, exista de asemenea o anumită cantitate de satisfacţie, născută din faptul că era apreciat. Dar, aşa cum spuneam, avea lacrimi în ochi. Şi dincolo de toate, îşi aminti lunga călătorie începută acasă, care sfârşise în pace alături de ©a, cea cu adevărat Inegalabilă, Calipso.

Poate că ceilalţi au observat, poate că nu. E posibil să fi crezut că-şi sufla nasul sau că-şi ştergea o picătură de vin de pe obraz sau îşi scotea o geană din colţul ochiului.

*

Nausicaa îl zări pentru o clipă când trecu pe lângă uşă. Şedea la masă pe jumătate ascuns de silueta înaltă a tatălui ei, exact în clipa când şi-a ridicat colţul pelerinei; îi văzu chipul în întregime, era gânditor, fireşte, trist.

— Hai, Nausicaa.

— Numai o clipă, Mamă.

Oaspeţii râdeau în sală; auzi câteva din cuvintele triviale.

— Haide, Nausicaa, o zori, nerăbdătoare, Arete.

Luând-o înainte, în direcţia unde se afla cămara, maică-sa a purtat ea însăşi torţa fumegândă prin coridorul întunecat. Nu era o pivniţă, totuşi Nausicaa avea mereu senzaţia că acel loc semăna cu o peşteră vrăjită. Pe stânga se găseau cele două camere cu făină, cu amfore pentru vinul casei şi ulcioare înalte cu ulei; în punctul cel mai îndepărtat, pe dreapta, se afla camera cu vasele şi obiectele de preţ. Rafturile erau înţesate de vase şi potire.

— Asta e?

Arete luă de pe raft un vas mare din argint: era încrustat cu smalţ şi placat cu aur. Nausicaa ţinea torţa ca să poată vedea.

— Nu... nu ştiu, zise ea.

Arete n-o luă în seamă, în schimb lăsă vasul pe pardoseală.

— Şi astea?

Acelea erau un pocal mare din aur şi două cupe mai mici, poleite cu aur.

— Nu-s astea vasele pe care le tot înstrăinează?

— Zău că nu ştiu, rosti fata, încă o dată.

— Şi ăsta, zise Arete, scoţând un vas mai mic făcut din aur.

Au ridicat vasele şi, traversând coridorul, au intrat în cămara cu ulei. Chiar în preajma uşii, se afla un ulcior gol

cu gura largă.

— Aici, spuse regina.

Cupele şi pocalul le vârî în ulcior. Vasele le aşează într-un coş din colţ, peste care aruncă nişte ţoale vechi.

— Simt până-n măduva oaselor că are să-nstrăineze o mulţime de lucruri în seara asta, a grăit mama.

Fiică-sa nu scoase niciun cuvânt.

— După aceea regretă de fiecare dată, şi-mi spune c-am făcut bine că le-am ascuns, încheie regina.

Din megaron nu răzbea niciun sunet. Când au pătruns din nou în hol, au zăbovit lângă uşă. Înăuntru, oaspeţii şedeau la masă ca şi înainte, numai că şedeau încremeniţi ca şi cum fuseseră transformaţi în stane de piatră, acolo unde se aflau. Alcinou se ţinea foarte drept, se afla răsucit către oaspete şi-l privea drept în ochi. Orbul Demodoc rămăsese cu gura larg deschisă. Mâna stângă şi-o ţinea peste corzile chitarei ca şi cum ar fi amuţit-o pe neaşteptate. Cu capetele ridicate, nobilii sfetnici căutau cu priviri încremenite la rege şi la străin. Ochii lui Laodam scăpărau, se afla ghemuit ca şi cum s-ar fi pregătit să sară-n sus şi să strige. Frăţii păreau că aşteaptă un semn de la el.

— Da, eu sunt, a rostit Oaspetele. Eu sunt Odiseu.

— Ah!

*

— Aşteaptă o clipă, grăi Arete şi, preluând torţa, se întoarse repede la cămări. Nausicaa rămase pe loc, privindu-l cu atenţie pe bărbat. S-ar fi putut să fie un zeu. Numele îi răsuna în urechi. Îl mai auzise; în vreun cântec. Străinul îşi răsuci capul, îşi îndreptă ochii spre ea. Trebuie s-o fi desluşit în acel loc în semiobscuritatea uşii deschise. Se retrase cu câţiva paşi. Înăuntru, bărbaţii începură să se foiască, descătuşaţi din uluială. Bardul îşi ridică mâna şi chitara slobozi un piuit.

Arete a revenit.

— Trebuie să urcăm, şopti ea. Trebuie să salvăm şi

hainele cele mai bune. Acum o să dăruiască totul. Aşa face în zile ca asta.

— Da, şopti Nausicaa. El...

Merse câţiva paşi după maică-sa, dar se opri la picioarele scării. Desluşi cum creştea murmurul vocilor în megaron. În capul scărilor, se ţinea dreaptă Arete, cu torţa-n mână.

— Haide, vino.

Nausicaa urcă scările şi luă torţa de la maică-sa.

— Mă-ntorc imediat, zise, mă duc numai până la...

Din nou coborî scara, cu pas rar, se strecură pe lângă uşă şi intră în coridor. Desfăcu lesne legăturile de la camera cu argintărie. Practic, mamă-sa golise rafturile până la ultimul obiect; rămăseseră doar nişte cupe din aur, simple şi învechite, cu toartele roase, şi un vas simplu din argint înnegrit.

Găsi restul de obiecte în cămara cu ulei; se aflau înghesuite în câteva ulcioare goale, cu gurile largi, şi vârâte înapoia unor amfore înalte, aliniate de-a lungul pereţilor. Trase afară cele mai frumoase vase, pocaluri şi cupe, acelea pe care le ascunseseră la început, şi apoi pe celelalte, şi le duse înapoi în cămara argintăriei şi le repuse pe rafturi.

Când trecu din nou pe lângă uşă, în drum spre scară, străinul le vorbea bărbaţilor din sală. Nu mai văzuse niciodată o făptură mai zeiască, de o frumuseţe atât de virilă şi viguroasă.

*

După ce rostise cuvintele, simţi mai întâi o fantastică senzaţie de uşurare şi apoi, imediat după aceea, regret. Acum era înveşmântat în numele său, nu mai era nici Călătorul, nici Outis, nici Străinul, şi trebuia să vorbească, să vorbească şi iar să vorbească, până când, prin vorbire, avea să-şi facă din nou loc în lumea oamenilor.

„Am să vă vorbesc despre călătoriile mele”, a rostit el.

C

Darurile primite de la Menelau, cei trei bidivii şi carul, l-au făcut să trăiască din nou sentimentul de inferioritate al insularului. Capul îi era greu de la picăturile egiptene sau de la vinul înghiţit în seara precedentă, şi i-au trebuit câteva clipe până să-şi formuleze răspunsurile. Se îmbujora, ceea ce-l făcu să se simtă şi mai necăjit.

— Acasă nu avem drumuri, zise. Itaca este o... o insulă a caprelor.

Se aflau în curtea exterioară din faţa casei; înaintea lor se întindea oraşul, iar în jurul acestuia se desfăşurau câmpurile, viile, plantaţiile de măslini şi într-un cerc larg, înconjurând câmpia, se-nşirau munţii în toate direcţiile. Soarele era sus; deja se consumase o părticică din zi.

— În orice caz ai mai putea rămâne încă vreo câteva zile, vorbi Menelau, cu o cordialitate de unchi, ca un prieten mai vârstnic. Înţeleg că nu eşti din cale-afară de grăbit. Şi, aşa cum ţi-am mai spus, dacă te pot ajuta cu ceva, aş fi bucuros s-o fac.

— În ce mă priveşte, nu-i nicio grabă, zise Pisistrate, sperând să-l convingă să accepte invitaţia.

„Ajutor? gândi dezamăgit Telemah. Să-mi dea o flotă, o armată? De-aş face vreo aluzie la aşa ceva, şi-ar râde de mine.”

— Mi-e gândul la cei de-acasă, spuse.

Menelau îi îndepărtă gândul cu un gest destul de larg pentru a rade jumătate din omenire de pe faţa pământului.

— Ei, o să se rezolve totul, ai să vezi!

Elena ieşi din casă, traversă curtea interioară, apoi sosi la ei. Chipul îi era acoperit cu un strat gros de fard alb; buzele-i roşii străluceau în lumina puternică asemeni unei tăieturi sângerânde.

Telemah şi Pisistrate se-nclinară.

— Despre ce discutaţi?

— Vor să plece deja, spuse Menelau. Şi tocmai mă

gândeam c-ar trebui să-i mai reţinem la noi pe băieţii ăştia încă cel puţin zece zile. Acum, c-am scăpat şi de nuntă şi de restul, şi-am putea fi numai noi!

În acea clipă lui Telemah îi trecu prin minte că, de fapt, oraşul nu era mare deloc. Nu era altceva decât o urbe rurală. Adevărata măreţie se afla în Micene şi Creta!

— Trebuie să mă gândesc la mama, spuse el. Zilele se scurg şi apoi ea este singură cu... acele persoane. N-am avut intenţia să stau departe atât de multă vreme. În realitate, am vrut doar să mă reped până aici, să aflu dacă aveţi vreo ştire despre Tata.

— Ai să vezi că n-are nimic, grăi Menelau. Până la urmă toate se vor sfârşi cu bine.

Cuvintele sale au răsunat foarte vagi.

— Am crezut că poate o să capăt... da, un ajutor oarecare. Vreau să spun, de la vechii prieteni ai tatei.

Menelau îl privi rapid, apoi îşi îndreptă privirile către soaţa lui.

— Desigur c-ai să primeşti ajutor, fireşte, fireşte, zise. Asta fără îndoială. M-am gândit să-ţi dau aceşti trei cai. Dar voi nu folosiţi cai în Itaca! Dar nu-s eu omul care să-l lase pe fiul lui Odiseu să plece cu mâinile goale!

„N-are rost”, gândi Telemah.

— Aţi fost foarte buni cu mine, vorbi el.

— Şi voi la fel, zise Menelau. Ne-aţi făcut mare plăcere că ne-aţi vizitat!

— De asemeni trebuie să primeşti un cadou frumos pentru mama ta, spuse Elena.

Telemah se înclină.

Elena se plecă înainte, cu rapiditate şi degajare, îl apucă de ureche şi-l ciupi, unghiile îi erau uimitor de ascuţite. Chipu-i alb şi parfumat râse lângă al său, iar el putu să vadă în ochii ei; erau strălucitori şi totuşi oarecum morţi:

— Şi am speranţa că n-o să fie niciun război, băiatul meu! Ruşine! Aşa, niciun război. Promite-mi asta! Nimic nu-i mai rău decât războiul! În orice caz, mai rămâi *încă* o zi.

Telemah sesiză nota de severitate din vocea ei. Cu toate că vorbise cu o voce scăzută şi cu prietenească veselie,

parcă ar fi strigat cu furie şi spaimă.

— Da, zise Telemah şi se-mbujoră din nou. Cred că mai pot rămâne încă o zi, însă...

Târziu, într-o seară, Medon a ajuns la ei cu vestea.

25

În mâna povestitorului

Lungă a fost povestea pe care le-a spus-o; a durat multe ore, cât a fost seara de lungă, toată noaptea.

Din cei cincizeci şi patru de ascultători iniţiali, câţiva au socotit că povestea se tot lungea şi s-au pornit pe căscat, au aţipit un răstimp şi n-au mai putut fi puşi la socoteală; alţii au plecat acasă. Noi sosiţi s-au adunat în curtea exterioară, în amurg, în răcoarea înserării, au înaintat pas cu pas până în curtea interioară, au adăstat sub porticul larg şi înalt ce ducea în megaron şi au fost atraşi pe nesimţite în cercul povestirii, către miezul şi izvorul ei. Parcă întreaga umanitate fusese atrasă într-acel loc de forţa Povestitorului, ca şi cum omenirea civilizată se întorsese la o sursă primordială, unde şi-a ascultat propria-i poveste, o incredibilă epopee a propriei fiinţe. Mulţi au fost cei ce-au aşteptat să le vină rândul să intre şi să asculte, iar păzitorul uşii a fost cu ochii pe Alcinou, care i-a făcut semn când s-a ivit loc pentru alţi ascultători; iar cei ce-au părăsit pe furiş sala, cei istoviţi, cei zdrobiţi de povestire, cei chemaţi de alte treburi mai păstrau ceva în privirile încremenite şi-n şoapta vocilor, ceva ce dovedea că merita să zăboveşti şi să auzi mai mult decât doar câteva vorbe, mai mult decât puţinele ecouri ale glasului Călătorului.

În acel loc, pe insula Scherie a feacilor, povestitorul a adunat realitatea în mâna sa, realitatea aspră, neîndurătoare a lumii din afară, a munţilor şi mării, mărunţind-o şi

redând-o fragmentată în povestiri. Pribegiile sale fuseseră prea îndelungi şi pica pline de dureri, bucurii şi pasiuni pe care n-a Vrut să le dea în vileag şi care ar fi fost cu putinţă să ie placă în mai mică măsură decât necazurile propriilor lor vieţi. Şi de aceea a fost necesar să le alcătuiască din nou, nu în deplinătatea lor ca imagine, ci în amănunte. A fost neapărat nevoie să le atribuie zeilor mult din ceea ce se petrecuse, şi să confere realităţii o aură de supranatural pentru ca ascultătorii să-i dea crezare. Se afla cu mult deasupră-le în virtutea faptului că aventura vieţii sale reprezenta o forţă, că figura deja în legende şi că ştia mai multe decât alţii despre ceea ce era necunoscut. Şi a exploatat această putere deoarece avea nevoie de ajutorul feacilor din Scherie pentru a se porni de acolo către ceva încă şi mai necunoscut. Avea nevoie de ajutorul lor, dacă era necesar să ajungă acolo unde-l îndreptau divinităţile şi să devină ceea ce, atunci când îl expulzaseră din insula sa, îi porunciseră să fie, punându-i pe umeri tragicul destin de a fi un zeiesc instrument al Justiţiei, adică un Călău. Oare ştia asta? Fireşte, că ştia.

Şi, în acelaşi timp, se afla cu mult sub ei. Era pe aceeaşi treaptă cu orice rapsod orb care are nevoie de atenţia şi bunăvoinţa ascultătorilor, de carne şi pâine pe masă pentru a fi în stare să-şi prelungească zilele. Ţărmurile pe care le văzuse, ale căror denumiri începură acum să-şi croiască drum încet, pe bâjbâite, în conştiinţa lumii reale – Ligiria, Tirinos, Cyrnos, Sardus, Ausonia – se aflau, atât de departe de credibil, încât a fost nevoit să le travestească, să le învăluie în legendă şi în neobişnuit pentru ca oaspeţii să priceapă că au existat cu adevărat.

Se aplecă în faţă peste suprafaţa neted lustruita a mesei din lemn, şi cu mâinile-i pocite atinse cupa în care se clătina vinul îndulcit cu, miere şi-nmiresmat cu răşină; iar ochii celor de faţă, au urmărit gesturile manilor sale când le-a ridicat pentru a arăta ceea ce exista la mari depărtări.

Încordarea şi credinţa lor l-au purtat departe de realitatea pe care-o trăise timp de zece sau douăzeci de ani, către acea realitate pe care o voiau cunoscută de

războinicul din el. Le-ar fi putut spune că debarcase pe insule vulcanice sau pe ţărmuri sfâşiate de erupţii vulcanice, pe care cratere moarte sau adormite cătau către tării ca nişte ochi de Ciclopi, acolo unde vulcanii vii şi activi aruncaseră cu pietre în el şi oamenii săi. Ascultătorii nu l-ar fi crezut. Dar când le-a povestit că munţii în flăcări erau zei cu torţe în mâini, şi că pietrele nu erau aruncate din cratere, ci rostogolite de mâini urieşeşti, au fost dispuşi să creadă şi să transmită povestea mai departe. Când le-a spus că prăpăstioasa colină împădurită de pe Ţărmul-cel-lung era locuită de o zeiţă care-i adormise pe ortacii săi cu o băutură drogată, că-i transformase pe corăbieri în nişte porci grohăitori, ascultătorii şi-au închipuit că văd aievea cele petrecute. Aşa că nu le-ar fi putut spune imediat după aceea că vinul ei fusese prea tare, efectul său făcându-se simţit prin aceea că băutorii se comportau mai porceşte decât dacă ar fi băut alte vinuri, şi că misterioasa plantă despre care a susţinut că-i fusese dăruită de Hermes pentru a-l proteja să nu fie transformat ca ceilalţi, nu era altceva decât otrăţel-de-apă sărată, o plantă utriculară, pe care ei înşişi ar fi fost capabili, probabil, s-o culeagă pe orice ţărm de mare. N-a fost în stare să le spună că planta conţinea substanţe ce te protejau împotriva paraliziei alcoolice. Iar când le-a povestit despre trecerea plină de primejdii prin strâmtoarea dintre Insula Tridentului, care probabil era Insula Triunghiulară, şi ţărmul unde prădaseră şi se dedaseră la fapte ruşinoase, a fost mai lesne să le spună că animalele pe care le măcelăriseră erau ale lui Helios, căci ascultătorii feaci cunoşteau puterea soarelui şi-şi puteau închipui mânia lui Helios. Şi când le-a transformat în sirene pe tinerele care cântau, l-au ascultat cu mai mare plăcere, cu o atenţie mai plină de răbdare şi cu o şi mai mare uimire decât dacă le-ar fi spus că fetele acelea erau fiice de ţărani sau păstori, şi rude sărace şi bogate ale preaslăvitei doamne, pe care el a numit-o Circe şi pe care, pentru a-şi distra ascultătorii, o transformase în Vrăjitoarea.

Le-a dat ce-şi doreau ei. S-a luptat cu vorbele, cu vocea şi cu gesturile întru împlinirea propriului său destin, pentru

realizarea călătoriei către casă, către necunoscut. A fost împins de lăuntrica-i grabă către ţeluri pe care, în realitate, nu le urmărise. A dorit să le placă, a fost încântat că se afla aşezat la acea masă, a vrut să-i subjuge, şi de aceea a transformat furtunile pe care le întâlnise în acea împrejurare într-o personală rezolvare de conturi între el şi stăpânul vânturilor, Eol, între el şi Poseidon, marele zeu al feacilor, cu care Alcinou se socotea înrudit.

Le-a povestit cum, la întoarcerea din Troia, el şi oamenii săi au prădat oraşul Ismaros, din ţara ciconilor. Le-a înfăţişat cum au năruit ei oraşul, cum i-au ucis pe bărbaţii ce puteau mânui arme, cum au dus cu ei femeile împreună cu o uriaşă pradă, cum oamenii săi şi-au acordat o vacanţă, s-au îmbătat şi s-au îndeletnicit din plin cu măcelărirea caprelor şi taurilor pentru a aduce prinoase, răstimp în care ciconii au chemat întăriri din interiorul ţării. Carele de luptă ale vrăjmaşului apăruseră la revărsatul zorilor; bătălia a durat întreaga zi şi s-a sfârşit cu fuga aheilor la corăbii, după grele pierderi. Le-a povestit despre acea bătălie ezitând, bâjbâind, ca şi cum el unul nu luase partea la ea, ci doar auzise despre ea, fiind, pesemne, martor de la distanţă, şi le-a spus că fiecare navă pierduse câte şase oameni, că de douăsprezece ori câte şase fuseseră ucişi sau daţi dispăruţi, şi că pentru fiecare om au trebuit să strige de trei ori, adică făcuseră două sute şaisprezece strigări pentru şaptezeci şi doi de luptători, dar că era cu putinţă ca din cei cincizeci şi doi de oameni, care formau echipajul corăbiei de sub comanda lui, să nu se fi prăpădii mai mult de şase luptători. E posibil să se fi folosit de această exagerare în scopul de a capta atenţia ascultătorilor şi pentru a le dovedi cât de bogată în primejdii fusese călătoria, ca nu care cumva altminteri să nu-şi dea seama.

Le-a povestit despre Lotofagi, la care ajunseseră după ce, vreme de nouă zile şi nouă nopţi, plutiseră biciuiţi de furtună, fiind mânaţi departe, la miazăzi de Malea[12] – la acei

[12] Promontoriu în sud-estul Peloponesului, bântuit de furtuni puternice. (n.t.)

cuminţi mâncători de curmale ce dispreţuiau pâinea şi carnea, despre oamenii adormiţi şi blânzi de la miazăzi, pe coasta Celor-cu-chipuri-arse, unde creşteau palmieri, dincolo de mlaştini. Mulţi dintre oamenii săi au vrut să rămână acolo. Se săturaseră de război, era posibil să li se fi făcut lehamite de traiul la care trebuiau să se-ntoarcă, şi pentru a-i face să-l însoţească, fusese nevoit să-i lege şi să-i ducă târâş până la corăbii.

Apoi încăpuseră pe mâna mării. A spus: „puternica mână a lui Poseidon”, şi nu simplu: „vântul sufla năprasnic”, sau: „valurile spulberau apa.” A spus că au fost aruncaţi de colo-colo, târâţi şi purtaţi de forţe divine ce le doreau răul pentru motive nelămurite. Au fost împinşi în jurul celui mai sudic punct al pământului natal (mai târziu a reieşit că aceasta se-ntâmplase după incursiunea lor în ţara ciconilor), la miazăzi de insula Cythera, probabil în partea de miazăzi a Cretei, după care au fost mânaţi spre apus, peste mare, a zis el, în josul Insulei Tridentului, care era probabil Insula Triunghiulară. Din când în când a revenit pe firul naraţiunii pentru a adăuga câte un neînsemnat amănunt. După o sorbitură sau două de vin, şi-a amintit cum făcuseră tentativa de a pătrunde în limanul insulei Cythera, însă Poseidon împreună cu Eol îi împiedicaseră, şi astfel au fost goniţi către împărăţia mâncătorilor de curmale, acolo unde mulţi au vrut să rămână. Apoi au urcat în Marea Sardului, în Marea Cyrnos, unde unsprezece dintre corăbii au fost zdrobite într-un golf de uriaşii ce trăiau pe Stânca Porumbelului, aflată pe Insula Sardus; i-a numit Lestrigoni. Uriaşii au răsturnat stânci gigantice în golf, încât corăbiile au fost zdrobite, iar giganţii i-au pescuit: pe oameni cu furci şi harpoane imense, şi mai târziu i-au mâncat; corabia şi oamenii săi scăpaseră. Asta s-a întâmplat la fruntariile lumii cunoscute, departe către Seara în care se cufundă carul lui Helios, dincolo de marginea apelor mării.

Multe au fost neclare în povestirea sa. Ascultătorii şi-au dat seama că el răzbise dincolo de lumea cunoscută, acolo unde numai zeii ajung. Dar le-a povestit despre tărâmul Celor-cu-ochi-rotund, meleagul Ciclopilor, în aşa fel încât

ascultătorii să şi-l imagineze pe Ciclop, pe acel uriaş cu un singur ochi rotund în mijlocul frunţii, cu zâmbet strâmb şi rău, să-l vadă chiar acolo în faţa lor. I-au crezut spusele deoarece aceasta făcea parte din regulile povestirii, aşa cum au fost ele întipărite în mintea oamenilor de chiar mâna lui Zeus şi aceea a Palas Atenei. I-au dat crezare, dar nu într-atâta încât s-o ia la goană şi să se ascundă, sau să se retragă din faţa acestui muritor, care stârnise în asemenea măsură mânia zeilor, semizeilor şi uriaşilor; totuşi s-au cutremurat şi s-au ciupit reciproc, iar cei ce s-au aflat departe, în beznele curţii, au privit în jurul lor.

Nu întotdeauna au putut urmări cursul peregrinărilor sale; drumurile duceau în prea multe direcţii. Au auzit nume de insule care nu erau nume, ci însemnau doar că insula nu era mare, că era un mic ostrov, o insulă stâncoasă pe care creşteau caprele, Niseida[13], sau o insulă mare, Trinakia sau Trinacria – şi le-a spus că insula semăna cu un trident sau un triunghi, puteau alege ei cu ce semăna. Au aflat despre uriaşul cu un singur ochi, Polifem, cel ce-l ura pe om, şi i-au interpretat numele prin Cel-ce-cântă, Cel-ce-vorbeşte, un nume murmurat, pentru ca la urmă să-şi dea seama că povestitorul pomenise despre o făptură ce urla apucată de furie, Uriaşul Munţilor dintr-o peşteră îndepărtată, unde se aflau capre cu părul lung şi oi cu lână deasă. Au văzut stejarii şi pinii zdraveni pe care i-a descris el, au auzit clipocitul apei lovindu-se de stâncile de pe mal, uruitul şi scrâşnetul prundişului, când pribegii mărilor şi-au tras corăbiile pe ţărmul limanului; au auzit ploaia ce turna în afara peşterii în care se aflau captivii Gigantului, urletele furtunii, paşii grei ai Pericolului apropiindu-se, ţipetele bărbaţilor zdrobiţi în puternica strânsoare a sorţii, rugăciunile şi suspinele lor, şi, plini de satisfacţie, au auzit strigătele de triumf când l-au păcălit pe Polifem.

Le-ar fi putut spune că era vorba de un pământ al vulcanilor. Dar în acel caz mulţi ar fi pornit-o către casele lor şi s-ar fi culcat; spunându-şi unul altuia în bezna uliţelor din acel oraş al feacilor: „A fost un pământ al vulcanilor? Păi

[13] Sicilia (n.t.)

bine, şi ce dacă? Au sosit în acel loc şi au văzut o erupţie. Am mai auzit despre aşa ceva şi cu altă ocazie. Pesemne Hefaistos şi Poseidon s-au răsucit în somn, scuipând pietre şi foc din munţi şi din mare. Nouă să ne povestească de fapte de vitejie adevărate, altminteri n-are rost să stăm aşa şi să aşteptăm, am fi putut tot atât de bine să ne ducem acasă, să jucăm pietricele cu cei mici, sau să scărpinăm porcii pe spinare.”

Le-a spus:

„Parcă eram vrăjiţi; mereu debarcam acolo unde nu trebuia. Am fost mânaţi la insula Celor-cu-ochi-rotund; se afla într-un golf uriaş, pe Ţărmul-cel-lung. Plutea ceaţa. Am ajuns la malul unui mic ostrov; îmi aduc aminte că fusese o zi secătuitoare, eram istoviţi şi necăjiţi. A doua zi, dimineaţa, am cercetat ostrovul mai îndeaproape. Se aflau acolo o mulţime de capre sălbatice: le-am vânat cu săgeţi şi suliţe; pe atunci ceata noastră era formată din douăsprezece corăbii, şi am vânat câte nouă capre pentru fiecare corabie; nouă însă ne-au revenit zece, astfel încât, în această privinţă, fusese o zi rodnică. Dincolo de golf se desluşea ostrovul Celor-cu-ochi-rotund; răzbăteau dinspre acolo tunete şi bubuituri zdravene, iar din văgăunile lor se-nălţau valuri îndesate de fum când îşi pregăteau mâncarea sau când se încălzeau, iar seara focurile străluceau atât de tare, încât cerul era luminat ca ziua. A doua zi am pornit-o într-acolo, numai cu nava mea, pe când celelalte corăbii au adăstat la Ostrovul-cel-mic. Aveam chef să văd mai îndeaproape ostrovul Celor-cu-ochi-rotund, să aflu cum erau cei ce-şi duceau traiul pe acolo. Pe corabie aveam belşug de merinde şi un vin din cel mai tare din câte pusesem pe limbă vreodată; ca să poată fi băut, trebuia mai întâi îndoit cu douăzeci de părţi de apă. Îmi amintesc că deşi vântul ne-a fost potrivnic când am vâslit până acolo, am izbutit, totuşi, să ajungem. Primul lucru pe care l-am zărit a fost gura unei peşteri în mijlocul unei pădurici de stejari şi pini gigantici. Am luat cu mine doisprezece oameni şi ne-am căţărat până acolo, sus. Mai întâi am străbătut un fel de curte cu ziduri înalte. În peşteră nu se afla ţipenie de om, în

schimb era înţesată cu bucate, iar în interior, chiar în preajma gurii, se găsea un bolovan gigantic.”

Luă o înghiţitură şi se lăsă pradă gândurilor, având însă grijă ca pauza să nu dureze prea mult, ca nu cumva ascultătorii să se apuce să rostească întrebări:

„În peşteră se aflau merinde din belşug, în cantităţi uriaşe, continuă el. Brânză şi pâine în coşuri enorme, iezi şi miei în ţarcuri. Oamenii mei au vrut să luăm tot ce se afla acolo şi s-o ştergem. Pe mine însă m-a-ncercat dorinţa să-l cunosc pe cel ce locuia acolo, indiferent cine-ar fi fost el; am socotit că avea să ne facă daruri în mod sigur, căci, la urma urmelor, aşa procedează oamenii, îndeobşte când au oaspeţi. Am stârnit focul, ne-am ospătat şi am băut şi ne-am pus pe aşteptat. Iar cel ce locuia în peşteră s-a întors pe-nserate. În viaţa mea n-am văzut un om mai mare decât el. Ne-am închincit unul într-altul, într-un colţ – am pomenit oare că peştera era cât câteva case? – şi uriaşul nu ne-a descoperit imediat. A fost foarte ocupat cu oile şi caprele; a trebuit să le bage în peşteră pentru înnoptat, să le mulgă şi s-adune laptele în hârdaie şi covate uriaşe, din lemn. Mai apoi a rostogolit bolovanul uriaş şi a astupat intrarea, şi iată-ne zăvorâţi înlăuntru, captivi.”

Făcu o pauză scrutându-i pe cei ce-l ascultau. Mai avea încă timp să schimbe povestea. Sau nu? Chipurile pe care le-a desluşit în lumina focului din vatră erau îmbujorate de încordare. Ascultătorii adăstau laolaltă cu el acolo, în peşteră, se aflau în picioare lângă el, îl înconjurau, nu numai în megaronul lui Alcinou, ci, în acelaşi timp, şi în peştera uriaşului Polifem. Era conştient că dacă le-ar fi grăit adevărul, n-ar fi fost în stare să le suporte dezamăgirea. Ar fi putut să le spună: „Mi-am bătut joc de voi, în realitate s-a-ntâmplat să ajungem în acel loc tocmai în timpul unei erupţii; în jurul nostru se prăbuşeau stânci, am fost destul de nătângi încât să ne vârâm într-o peşteră, şi o stâncă uriaşă s-a prăbuşit, astupându-i intrarea. Ne-au trebuit multe ore până am izbutit s-o urnim din loc, cu o pârghie, atât cât să putem ieşi şi să alergăm până la corabie, şi să vâslim departe de acel loc. Am pierdut câţiva oameni, ucişi

de pietre.” Dar nu mai putea fi vorba să se-ntoarcă în realitate. Luă o gură de vin şi continuă:

„Am rămas pe loc în aşteptare, şi iată că, întâmplător, ne-a văzut. Era cam de şapte ori mai mare decât un om obişnuit, ei bine, poate că de zece ori, era cât un munte. Când a stârnit focul, am văzut cu toţii că nu avea decât un singur ochi. Şi că ochiul acela era cât un talger, şi era pus drept în mijlocul frunţii. A adulmecat ca un câine, apoi a răcnit: «Este cineva aici?» Răcnetul era de ajuns să te asurzească. A trebuit să ne strecurăm afară din cotlonul nostru. «Ce specie de gângănii sunteţi? a zis. De unde veniţi? Ce căutaţi aici?» – «Suntem ahei, am spus eu. Suntem eroi şi ne-ntoarcem din Troia, unde am câştigat o mare victorie şi-am năruit întreaga cetate. Dar ne-am rătăcit pe drum, şi acum te rugăm în genunchii goi să ne ajuţi, în numele lui Zeus.» – «Zeus! urlă păcătosul. Nu dau nicio smochină pe Zeus. Boşorogu-ăsta nu-nseamnă nimic pentru mine. Unde v-aţi lăsat corabia?» – «Apăi, să crezi tu c-am să-ţi spun», mi-am zis eu, şi i-am spus că nu mai avem corabie, că fusese sfărâmată când no-am apropiat de ţărm. Apoi a sărit în picioare şi i-a-nşfăcat pe doi dintre tovarăşii mei, i-a apucat de picior şi le-a crăpat ţestele, izbindu-i de-o piatră, aşa cum se face cu puii de căţea; trosc! a făcut capul lor, şi duşi au fost. A fost atât de bestial încât n-am să uit niciodată. Apoi i-a tăiat în bucăţi şi a-nceput să-i mănânce cruzi, frângându-le oasele şi sugând măduva. Am fost nevoiţi să fim martori; ce aveam în faţa ochilor nu ne-a lăsat nicio speranţă. N-ar fi avut niciun sens să ne repezim la el cu spadele; tot ce ne-a rămas, a fost să aşteptăm. Şi iată-ne ghemuiţi într-un colţ, în aşteptare. A adormit şi-a sforăit, dar nu ne-am încumetat să-l atacăm; era prea primejdios. Câţiva dintre noi au început să bocească la gândul că nicicând n-aveau să mai ajungă acasă. Şi nici n-au ajuns. Dimineaţa, după ce s-a sculat şi şi-a aţâţat focul, uriaşul a privit în jur, a plescăit din buze, amintindu-şi de noi şi i-a apucat pe alţi doi dintre ortacii mei, le-a zdrobit craniile şi a mâncat bucăţile cele mai bune. Apoi a scuipat aşchiile de oase, şi-a curăţat dinţii cu o

creangă, a băut vreo două hârdaie de lapte de capră şi câţiva pumni de smântână. După ce-a isprăvit, a râgâit până ce din tavanul peşterii au picat pietre, iar fumul s-a tras înapoi prin gaura de fum ce se afla foarte sus. Iar noi am rămas încremeniţi şi n-am putut face nimic altceva decât să tuşim şi să tremurăm. Apoi a îndepărtat bolovanul din gura peşterii şi a lăsat oile şi caprele să iasă; după aceea a rostogolit o stâncă imensă în faţa intrării când a plecat; şi noi am rămas acolo,"

A căutat în minte, a iscodit şi iată c-a găsit:

„Dar nu-s eu omul care să se dea bătut cu uşurinţă. Am bâjbâit prin peşteră şi-am găsit un stâlp în ţarcul oilor, era aproape cât un buştean. În timp ce-mbucam – le spusesem celor opt însoţitori rămaşi în viaţă să se ospăteze bine ca să prindă puteri – eu mă gândeam la ce era de făcut, fii când Polifem a sosit acasă, în seara aceea, totul era pregătit. Ascuţisem stâlpul la un capăt, arzându-l şi cioplindu-d cu cuţitele şi săbiile, şi l-am ascuns într-un colţ. Apoi am tras la sorţi pentru a hotărî cine să mă ajute. Polifem a dat la o parte stânca de la intrare, lăsând oile şi caprele să intre, s-a strecurat şi el în urma lor, blocând gura peşterii pe dinăuntru. Noi stăteam buluciţi în colţul nostru, iar el n-a scos o vorbă, până ce n-a muls şi s-a-ngrijit de animale. Apoi a bolborosit ceva, iar eu mi-am dat seama că voia ca doi dintre noi să se ducă la el. Ştiam cât toţii ce-nsemna aceasta, şi nimeni n-a vrut să se ducă. Unu] s-a pornit pe văicăreli şi bocete, şi mi-a aruncat în cârcă întreaga vină. Puteţi înţelege ce-am simţit eu. În clipa aceea îi înşfacă pe alţi doi. Nu, n-am să uit niciodată cât de-nfiorător a fost. După ce-a mâncat, a băut şi a râgâit, fiind mai mult sau mai puţin ghiftuit, mi-am adunat tot curajul şi..."

A făcut o pauză: tăcerea era absolută. Câţiva dintre ascultători stăteau cu gurile căscate, alţii gâfâiau; în rundul îndepărtat, în bezna zidurilor şi-n chenarul uşilor, zări perechi de ochi strălucind, catarame sclipind; toţi aşteptau. „Acum i-am cucerit cu adevărat," cugetă el.

„Vă amintiţi că v-am vorbit ceva despre un vin tare, rosti el. Luasem cu noi un burduf plin, dar am uitat să pomenesc

că adusesem cu noi şi un ol mare pentru amestecat. După ce Polifem se ghiftuise, eu am umplut vasul cu vinul acela aproape negru, m-am apropiat de el, m-am înclinat, şi i-am zis: «Poate doreşti să iei după masă o-nghiţitură de vin, spusei eu. Am salvat un burduf de la naufragiu, şi vinul este foarte bun.» Mai întâi sorbi din el, apoi şi-l azvârli pe tot în gâtlej, plescăi din buze şi zise: «Într-adevăr, n-a fost rău deloc. Mai dă-mi încă o găleată, şi spune-mi cum te cheamă, şi-ţi voi dărui ceva.» Am turnat vin, iar el bău încă trei vase. Când vinul începu să-şi facă efectul, m-am apropiat din nou şi i-am zis: «Pe mine mă cheamă Outis. Adică Nimeni, dacă vreţi să ştiţi ce-nseamnă. Ce dar voi primi?» – «A, da, spuse, şi clipi ciudat din ochiul său, îţi dărui sorocul de pe urmă, zise, la urmă am să-l mănânc pe Nimeni. Dar acum să fie linişte, eu am să mă culc.»

„Bestia!” se auzi exclamând o voce de bărbat, departe, în mulţimea de ascultători.

Povestitorul îşi roti privirile în jur, sorbi din cupă, îşi alintă barba, apoi adastă în tăcere un scurt răstimp, privindu-şi mâinile.

„Da, se poate spune cu tărie că era o bestie fără pereche, zise ei. Un porc nemaipomenit, după părerea mea. Îi curgeau balele în somn, şi parcă era o lavă izbucnind din gâtlejul unui munte. Şi-a mai făcut şi altceva. Vă puteţi imagina cum putea să pută! A fost aproape cel mai rău lucru pe care l-am cunoscut vreodată. Şi când s-a pornit să sforăie, a tunat şi a bubuit aşa de grozav, încât din tavan s-au desprins şi au căzut pietre mai mici, iar pământul s-a cutremurat, a spulberat cenuşa din vatră, şi-n jurul nostru s-a iscat vârtej de scântei şi aşchii încinse, iar eu am socotit c-o să fim făcuţi bucăţele de cutremur, şi că fumul o să ne sufoce. Şi mai era şi murdăria lui amestecată cu sângele şi oscioarele camarazilor morţi. Cred că vă-nchipuiţi cum era! Şi după aceea...”

Şi-a aşezat palma în faţa ochilor. Trebuia să chibzuiască, să ticluiască un epilog potrivit acelui episod, să-l facă verosimil la graniţa neverosimilului. Acum că le câştigase atenţia, aveau să-l ajute s-ajungă la ei acasă, dacă n-avea

să strice totul cu un final idiot. Fură din coada ochiului către Alcinou. Şi regele era fermecat. Regina Arete se strecură în megaron şi se aşeză în tăcere; pe chipul ei se citea multă meschinărie şi neîncredere; a repezit grabnic priviri împrejur, după care a rămas cu ochii pironiţi în poală. Careva a suspinat în bezna de afară. „Acum trebuie să fac povestea mai elegantă, gândi el. Solemnă, sa bag şi zei în ea. Nu, n-ai putea niciodată să le povesteşti cum s-a-ntâmplat în realitate. De le-ai spune adevărul, nu ţi-ar mai dărui nimic; s-ar putea chiar să nu-ţi dea nici atât cât îţi trebuie pentru călătoria acasă."

„Noi am apucat stâlpul şi-am vârât capătul cel ascuţit în foc, zise el. Imediat ce s-a-ncins ţeapa, patru dintre noi l-au ridicat – eu îi dirijam. L-am înfipt în ochiul uriaşului şi l-am răsucit de câteva ori. A sfârâit, lichidul ochiului a tăcut băşici, s-a simţit miros de carne friptă, au ţâşnit aburi de sânge. Îmi amintesc limpede că sprinceana i s-a aprins. Şi pe urmă am sărit la o parte şi ne-am tupilat prin colţuri."

A făcut o nouă pauză, şi-a redobândit suflul.

„Vă puteţi închipui urletele pe care le-a scos când a strigat după ajutor. A sărit în picioare complet buimăcit. A smucit stâlpul din ochi, făcând ca sângele să ţâşnească şi s-a pornit să lovească sălbatic în jur. Muntele s-a scuturat ca atunci când Poseidon se răsuceşte pe o coastă, într-un coşmar, scufundând insule în adâncuri şi zvârlind altele la suprafaţă, aşa cum se spune că a făcut în marea de la răsărit. Toţi uriaşii de pe insula Celor-cu-ochi-rotund s-au trezit, de bună seamă, şi-au sosit în goană, şi s-au adunat la intrarea în grotă, şi s-au minunat de cele petrecute. «Ce s-a-ntâmplat, Polifem? au strigat ei, şi vocile lor au bubuit ca alunecările de teren. Te-a vătămat vreun muritor; ţi-a furat cineva caprele şi oile?» Şi atunci idiotul de uriaş a răspuns: «*Nimeni* se-ncearcă să mă ucidă! *Nimeni* îmi face mult rău aici; cel ce m-a înşelat este *Nimeni.*» «Aşa, au spus ei, atunci înseamnă c-ai visat doar; dar rău ai mai făcut.» «Ba nu, *Nimeni* e de vină! a urlat el. *Nimeni* se află aci, înăuntru, la mine.» «Aş, au zis ei, du-te şi culcă-te din nou, nu mai urla în halul ăsta.» aşa au vorbit uriaşii, şi-au

plecat pe la casele lor să se culce din nou.”

A ridicat tonul. Şi-a agitat braţele, interpretând întreaga scenă pentru cei ce-l ascultau. S-au auzit hohote de râs; cineva din bezna de-afară s-a plesnit cu palma peste genunchi cu mare zgomot; cei ce se aflau aşezaţi în megaron s-au lăsat pe spate, sprijinindu-se de perete sau de spătarele scaunelor, hohotind mai potolit, au ridicat cupele şi au băut; regele a zâmbit, şi un zâmbet fugar s-a ivit şi pe chipul reginei Arete. Şi din bezna de afară, din curtea din faţă, s-a auzit o voce:

„În viaţa mea n-am ascultat ceva mai bine ticluit!”

Se auziră chicoteli şi şoapte, iar când vorbele acelea au răzbit în rândurile mărginaşe de ascultători, s-au înmulţit şi hohotele şi strigătele şi palmele lovite de genunchi; zgomotele au revenit în megaron asemeni unui val.

„I-a spus că-i Nimeni! *Outis! i-a spus el. Închipuiţi-vă,* Nimeni, Nimeni!”

A zăbovit până ce s-a făcut linişte. Regele şi-a reluat atitudinea de ascultător. Ochii li se întâlniră. Oare a crezut? A vrut să audă mai multe. Cei din jurul lui, ca şi cei de afară, au adăstat cuprinşi de încordare.

Alcinou a băut, şi-a aşezat cupa pe masă.

— Şi, desigur, până la urmă totul s-a terminat cu bine?

Întrebarea ar fi putut fi o ironie, fusese rostită cu foarte multă degajare – de către om, nu de rege – dar a umplut o pauză. Trebuia să pună capăt aşteptării, altminteri le-ar fi putut trece prin cap că povestitorul însuşi încerca să ticluiască un sfârşit povestirii sale, că era nesigur, un rapsod ce-şi uitase textul compus de el însuşi, şi că avea să fie obligat să apeleze la un mit străvechi sau să ticluiască unul nou.

Răspunse pe acelaşi ton degajat; dacă poftea, regele putea s-o ia ca o autoironie:

— O, fireşte, de data aceea totul s-a sfârşit destul de bine.

A vorbit rar şi fără să ridice prea mult tonul – pentru a-i încremeni în neclintirea şi tăcerea ascultării – înfăţişând cât de lungă fusese acea noapte, cum alergase Polifem în jurul

uriaşei peşteri, căutându-i prin toate colţurile, şi cum îl evitaseră de nenumărate ori, cum au făcut salturi îndrăzneţe, cum s-au poticnit, au lunecat în băltoacele de sânge şi murdărie, şi cum îşi pregătiseră evadarea.

„Oile lui aveau lână deasă, oare am pomenit de asta? rosti el. În cea de a doua seară băgase în peşteră şi berbecii. Dimineaţa a rostogolit stânca din gura peşterii pentru a lăsa animalele să iasă şi se postă acolo să ne prindă în cazul în care am fi încercat să ne strecurăm printre ele. Dar eu am fost mai viclean decât el. Găsisem nişte fâşii de răchită şi cu ajutorul lor am legat oile în grupuri de câte trei, şi sub cea din mijloc s-a legat câte un om cu o fâşie de răchită în jurul brâului, înfăşurându-se în lână. În peşteră era multă forfotă, caprele behăiau fiindcă nu erau mulse, dar n-avea el timp de-aşa ceva. Era sigur că ticluise totul cum nu se putea mai bine. Îmi închipui că intenţionase să lase toate animalele afară pentru a avea mai mult spaţiu; după care să ne gonească pe toţi într-un colţ şi să ne iacă de petrecanie acolo. Aşa că s-a chircit la gura peşterii şi a pipăit spinările oilor şi caprelor – fireşte însă că nu se afla nimeni pe ele. Ne aflam agăţaţi de lână sub burţile oilor; iată unde eram!”

„Sub burţile oilor!” răzbi un ecou din beznă.

A aşteptat pân-au încetat să mai hohotească.

„Eu am fost ultimul, şi eram agăţat sub burta celui mai mare berbec. L-a pipăit pe spate şi a grăit... Îmi amintesc de parcă s-a-ntâmplat ieri: «Păi cum, eşti ultimul azi, bătrâne, cum se face? Îndeobşte eşti primul întotdeauna. Dar e cu putinţă oare să fii amărât că Nimeni a fost atât de rău cu stăpânul tău?» Era mişcător de-a binelea să-l auzi vorbind astfel, deşi ne-a ameninţat cu tot felul de lucruri. Apoi a lăsat berbecul să iasă, aşa că am izbutit să scăpăm cu toţii din peşteră.”

Un suspin de uşurare trecu prin bezna din curte, iar cei ce ascultau acolo se porniră imediat să vorbească între ei. Vocile câtorva le-a cerut să tacă, voind să mai audă şi alte lucruri, fără întârziere. Regele a-nălţat o mână şi tăcerea a fost restabilită.

„După care, cât pe ce ca lucrurile să ia din nou o turnură proastă, grăi el. N-am ajuns bine afară, că oamenii mei s-au pornit să se văicărească şi să bocească moartea soţilor noştri iar eu am fost nevoit să-i aduc la tăcere, punându-i să-ncarce corabia cu oi şi capre. Astfel, aveam cel puţin ce să arătăm din acea expediţie. Apoi ne-am îndepărtat vâslind şi-am socotit că eram în siguranţă. Când am privit înapoi, l-am văzut pe Polifem stând în faţa peşterii, fără îndoială îşi închipuia că ne are la-ndemână, în peşteră; ori socotea astfel, ori începuse să aibă bănuieli. Oricum ar fi fost, eu n-am fost în stare să mă stăpânesc şi i-am strigat din răsputeri: «Ei bine, ţap orb ce eşti, bine te-am mai păcălit»! Dar n-ar fi trebuit să rostesc cuvintele-astea nici în gând. Era, aşa cum v-am spus, de şapte sau poate de zece ori mai mare decât un bărbat obişnuit. Şi în acea clipă, pur şi simplu a rupt vârful unei stânci pe care a aruncat-o după noi. A căzut foarte aproape, în faţa noastră, stârnind un val atât de grozav, încât ne trezirăm măturaţi din nou către insulă. Însă n-am fost aruncaţi pe mal; ar fi fost sfârşitul nostru. Când ne-am aflat chiar în coasta stâncii, eu am izbutit s-abat nava cu o vâslă, şi s-o împing iar către larg, şi-apoi ne-am pus pe vâslit. Şi când ne-ndepărtaserăm o bucată şi începuserăm să ne simţim din nou în siguranţă, eu am zis că-i voi striga încă o dată, căci voiam să afle cine eram noi. Ortacii m-au implorat s-o las baltă, dar n-am fost în stare să mă stăpânesc şi-am strigat: «Dacă nu ştii cine-a fost acel Nimeni ce te-a dus de nas, prostănac şi tâmpit de orb, atunci află c-a fost eroul Odiseu din Itaca, fiul lui Laerte! Aşa, acuma ai ce blestema.» De bună seamă, n-ar fi trebuit să fac aşa ceva. Căci el mi-o-ntoarse, mugind: «Că bine-ai făcut de mi-ai spus. Mi s-a prorocit sosirea ta şi c-ai să-mi scoţi ochiul, dar mi-ara închipuit c-ai să fii un bărbat întreg, şi nu o gânganie, aşa cum eşti. Însă-ţi mulţumesc că mi-ai spus. Şi acum, hai să ne-mprietenim şi ce-a fost, a fost; nu-s chiar aşa de nemilos cum crezi, şi-am să-i cer tatălui meu să te ajute. Oricum el îmi poate vindeca ochiul, nu trebuie decât să i-o cer, aşa că-n această privinţă nu mi-ai făcut rău. Apropia-te dar, să stăm de vorbă.» Dar nu m-a

dus cu astfel de vorbe; nu-s eu ăla ce poate fi prostit atât de lesne. Aşa că i-am strigat: «De-aş putea să te trimit la Hades, în iadul cel mai cumplit din câte există, fii încredinţat c-aş face-o! Am sosit frumos şi cuviincios să-ţi facem o vizită, şi poate să primim ceva în dar, şi când colo tu te-ai purtat aşa cum te-ai purtat. Să-ţi fie ruşine! Şi ochiul n-ai să-l mai capeţi nicicând înapoi, asta ţi-o spun eu!» În acea clipă, uriaşul a fost cuprins de o sălbatică furie, şi s-s pornit să ţopăie şi să sară-n sus şi-n jos. În faţa peşterii, în aşa fel încât au ţâşnit în văzduh bolovani, şi trâmbe de fum au izbucnit din toate găurile de pe insulă, după care a strigat: «De eşti Odiseu, atunci află de la mine că tatăl meu este Poseidon, de-ai mai auzit de numele ăsta, gânganie ce eşti! O să aibă el grijă de tine şi de gloata ta de piraţi, fii sigur de asta! Şi până-o să ajungi acasă, o să mai treacă multă vreme, şi când ai să izbuteşti, ai să te afli singur şi-ntr-o corabie străină, şi mocirla în care-ai să ajungi o să fie mai cumplită decât tot ce-o să cunoască omul vreodată!» Apoi apucă o altă stâncă şi o zvârli după noi, şi stânca a stârnit un alt val, care ne-a mânat către cealaltă insulă, cea mai mică, aşa că, de fapt, ne-a ajutat, deşi asta ne-a costat vâsla de cârmit. Am ajuns cu bine pe malul prundos, şi e greu de descris chipul cum ne-au întâmpinat tovarăşii ce ne aşteptaseră acolo cu navele lor. Am împărţit prada, iar eu am primit berbecul cel mare, şi apoi ne-am apucat să sărbătorim, să ne ospătăm şi să bem toată ziua şi i-am adus ofrande lui Zeus, şi i-am bocit pe cei ce pieriseră. Iar a doua zi ne-am continuat drumul pe mare.”

Au ascultat, au ascultat. Cei ce nu găsiseră un loc pe scaune sau bănci s-au sprijinit de ziduri, ori s-au aşezat pe praguri şi pe pardoseală; şi mulţi dintre cei ce-aşteptau afară, în beznă, nu s-au putut hotărî să se ducă acasă, aşa că atunci când picioarele le-au ostenit prea tare, s-au aşezat pe pământ. Câţiva dintre cei ce plecaseră de-a binelea acasă s-au căit, au venit înapoi, au ascultat mai departe, unii au chicotit, alţii au suspinat şi au vărsat lacrimi. A continuat să vorbească până târziu în noapte, dar după episodul despre Ciclop, în următoarea pauză, regele a

poruncit să se mai aducă merinde şi vin, aşa că, în răstimpul cât ceilalţi au mâncat, el a izbutit să se odihnească un pic. Însă de îndată ce-au fost îndestulaţi, şi-a reluat povestirea. A vrut să treacă dincolo de ea, s-o lase în urma lui mai înainte de a începe o nouă zi, ziua în care avea să fie ajutat să ajungă în patrie.

De Război a vorbit foarte puţin, acordându-i doar un cuvânt sau două, pe ici-colo, în schimb a povestit iute şi cu nuanţe iscusite sau rar, cu gravitate şi cu amănunte, despre tot felul de lucruri de care nu mai auziseră până atunci, sau pe care nu le cunoşteau aproape deloc. A făcut glume pe socoteala capriciilor celor-de-sus, dar numai atât cât poate cuteza un muritor, şi i-a cinstit astfel încât zeii să nu-l socotească un nesăbuit hulitor, ci o persoană cu minte iscusită şi cu experienţă.

Le-a vorbit despre Eol, Regele Vânturilor, şi despre insula lui cea înaltă, cu cingătoare de aramă, din marea de la miază-noapte de Trinacria. El şi oamenii săi zăboviseră cu el şi cu cei şase fii şi şase fiice ale sale timp de o lună întreagă, iar când au pornit pe mare, el a primit cel mai frumos dar pe care-l poate spera un corăbiei: toate vânturile captive într-un sac din piele de bou.

Tonul povestirii a devenit mai senin, s-a vădit o notă de uşurare şi optimism când le-a povestit cum au navigat nouă zile şi nouă nopţi cu ajutorul Vântului-de-la-apus, şi cum ajunseseră atât de departe, încât au fost în stare să vadă culmile munţilor de pe insula de baştină. Apoi povestirea a devenit din nou sumbră, încărcată de furtuni şi amărăciune când le-a povestit cum misteriosul său sac stârnise bănuiala şi pizma în sufletele tovarăşilor săi. Au socotit că sacul conţinea o comoară de aur şi argint, şi l-au deschis în răstimpul cât el a dormit, şi toate furtunile pământului s-au năpustit asupra lor, gonind corabia încă o dată în largul mării. S-au întors la Eol, care s-a mâniat şi le-a spus să nu-i mai apară în faţa ochilor cât or trăi ei.

Le-a povestit despre ţara Lestrigonilor, din insula Sardus, cea aflată departe la miazănoapte, unde au fost împinşi de o furtună care-i bătuse şase zile şi şase nopţi. E posibil să fi

confundat acea istorie cu altele auzite: despre nopţile scurte şi luminate de vară şi despre ţărmurile plutind în ceţuri ale fiordurilor adânci. Au fost înşelaţi de fata regelui uriaş, Antifates, şi bombardaţi cu pietre; asta i-au costat unsprezece corăbii. Ar fi trebuit să le spună că s-au aflat între două ziduri de stâncă şi că avusese loc o năruire, dar moartea aceea ar fi fost mult prea banală pentru nişte bărbaţi care cunoscuseră atâtea încercări până atunci. Le-a povestit cum a izbutit să-şi salveze corabia şi echipajul şi să iasă din port; dar celelalte corăbii au rămas acolo; uriaşii i-au ucis pe cei ce nu s-au înecat sau i-au tras în ţeapa unor furci lungi, semănând cu harpoanele folosite de oameni la pescuitul tonului. Şi io-a spus cum a fost împinsă corabia solitară către răsărit, în josul Coastei-lungi şi cum au ajuns la o insulă ce se numea Aia, sau Nesosul zeiţei Circe, sau Insula-cu-vulturică, şi că, despre acea întâmplare, avea multe de povestit.

A avut noi prilejuri de a reveni în realitate, în mijlocul lor; şi în mare, s-a menţinut acolo, cu toate că amănuntele erau diferite; acestea se refereau la zeităţi, vise, doruri şi groază, şi a fost obligat să le plămădească în aşa fel, încât ei să fie capabili să vadă şi să accepte. Ar fi putut să le spună că acei corăbieri, biciuiţi de furtună, fără nicio ştiinţă despre locul unde se aflau, se-ndrăgostiseră de văduva unui mare fermier, sau de fiica nemăritată a unui fermier, care-şi ducea traiul de una singură, o castelană puternică ce colecţiona bărbaţi şi-i destrăbăla, făcându-i de nerecunoscut; vorbele lui ar fi fost potrivite atât pentru Circe, cât şi pentru Calipso. Sau poate că nu pentru Calipso? Dar feacii care-l ascultau, cei ce aveau să-l ducă din Scherie la el acasă, grămada aceea de taţi, mame, soţii curioase, surori, fiice şi sclavi, ar fi socotit probabil că povestea sa era o istorie comună, stupidă, despre Cei-necumpătaţi, care pot fi găsiţi în orice ţară şi care se-ntind şi-şi aduc serviciile în multe paturi. Insula a fost reală, ferma a fost reală, megaronul din Nesosul zeiţei Circe, de pe Insula-cu-vulturică, s-a aflat într-adevăr dincolo de prăpăstioasa-i colină împădurită. Dar el a spus:

„Era o zeiţă.”

Le-a dat de-nţeles că era fiica Soarelui, însăşi moşte-nitoarea şi pupila lui Helios. Ar fi putut să le explice că zeiţa avea un vin foarte tare, care te-mbăta aproape pe loc, că mulţi dintre musafirii ei au devenit alcoolici şi că erau în permanenţă abrutizaţi, incapabili să vorbească sau să răspundă, sughiţau doar. Ascultătorii din megaronul lui Alcinou sau cei din curte ar fi bombănit şi-ar fi grăit: „Păi bine, dar nu-i nevoie să te călătoreşti prea departe ca să dai peste femei şi beţivani de felul acestora. În ferme de felul aceleia. Acum o să ne ducem acasă, să ne culcăm, nu vrem să ascultăm basme despre beţivani.”

„Era o zeiţă”, a spus el. Au sosit în acel loc, au aflat un liman potrivit într-un golf. El s-a căţărat pe colina prăpăstioasă, împădurită, pentru a stabili unde se aflau şi pentru a-şi forma o idee despre ţărmul de la miazăzi şi din acel loc a zărit fum înspre interior. Era de la ferma ei, o casă albă în mijlocul unui crâng înverzit, aflat în partea mai îndepărtată a unui ţinut mlăştinos. E posibil să fi fost continentul, iar insula să nu îi fost chiar o insulă, ci doar un promontoriu prăpăstios, cu mlaştini în spatele lui. A doborât un cerb uriaş, cu lancea, şi l-a cărat jos, la corabie, şi le-a spus oamenilor că se aflau într-adevăr în grea cumpănă, la mare distanţă de casă, dar că totuşi mai existau speranţe. Au tăiat cerbul şi-au benchetuit din nou; erau în număr de patruzeci şi şase, aşa că cerbul s-a isprăvit la repezeală. Apoi au dormit pe plajă şi de-abia a doua zi dimineaţa, le-a vorbit despre fumul pe care-l văzuse. Oamenii s-au neliniştit, amintindu-şi de Polifem şi Lestrigoni, şi au vrut să pornească imediat pe mare, el însă le-a propus să descopere unde se aflau. S-au împărţit în două cete, trăgând la sorţi dintr-un coif, şi sorţii au căzut pe sfiosul Euriloh, care a pornit la drum, codindu-se oarecum, însoţit de douăzeci şi doi de oameni. Au urcat colina împădurită şi au coborât în valea de pe partea cealaltă. Acum, din nou relatarea sa s-a îndepărtat, puţin de realitate, dar a rămas în limitele acceptabilului. În vreme ce grupul se furişa înainte cu precauţie – a spus el – le-au ieşit în cale lupi şi lei

blânzi ce s-au gudurat pe lângă ei ca nişte câini bine biciuiţi şi i-au privit cu ochi scăldaţi în lacrimi. Când au ajuns la conacul cel alb, oamenii s-au oprit în faţa uşii din zid şi au ascultat. Înăuntru, cânta o femeie. Polites, unul dintre ofiţeri, care era un înrăit preacurvar, le-a propus să intre în casă, dar grijuliul Euriloh a vrut să rămână afară, aşa că l-au părăsit în acel loc.

„Atunci a folosit ea şiretlicul cu vinul pramnian, grăi Călătorul. Au fost transformaţi cu toţii în porci grohăitori."

După care povestirea a devenit din nou oarecum confuză: ori că zeiţa frământase un aluat din brânză, făină, miere şi vin, cri că pur şi simplu turnase în vin nişte picături dintr-un narcotic. Euriloh, care prin cine ştie ce mijloc extraordinar ce n-a fost lămurit nicicând cum trebuie a zărit în treacăt întreaga operaţie, s-a-ntors în goană şi a relatat bâlbâit tot ce se petrecuse. Era aproape paralizat de frică, ceea ce nu era deloc de mirare.

„Aşa că mi-am încins spada şi-am pornit-o de unul singur într-acolo, rosti Naratorul."

A făcut o pauză şi a băut. Mulţi erau ochii ce clipeau de somn, însă povestirea lui mai reţinea încă atenţia ascultătorilor. Lăuntric, firul povestirii s-a-ndepărtat de la sine, şi când a ajuns destul de departe de ceea ce sentâmplase în realitate, i-a fost mai lesne să povestească. Antins mâna după un zeu, după orice nume de zeu: Hermes era bun pentru ce-i trebuia lui.

„M-am întâlnit cu Hermes, zise. Iar el mi-a descris situaţia. Zeiţa era o consumatoare-de-bărbaţi, care le dădea musafirilor să bea vin vrăjit, ca pe urmă să-i prefacă în lei, şi lupi, şi porci, şi numai Zeus mai ştie în ce altceva. Unii îi procurau plăceri fizice, dar majoritatea nu făceau altceva decât să rătăcească de colo-colo, răcnind, urlând sau grohăind."

În acest loc brodă din nou. Le-a spus că Hermes i-a dăruit acea iarbă fermecată, moly, moleh sau molah, care l-a ajutat. A descris-o cât mai bine cu putinţă, dar nu le-a spus că era o plantă din genul utricular, un otrăţel-de-apă-sărată, ci a folosit acea denumire celestă, stranie. Cu acea fărâmă

de adevăr, a ţinut-o până-n rânzele albe, în faţa ascultătorilor:

„Hermes a spus: «Moly, să mesteci rădăcini de moly», şi m-a lămurit cum trebuia să procedez.”

După care a continuat:

„Am ajuns acolo. Am adăstat afară un scurt popas de vreme, cât am mestecat rădăcina cea amară. Apoi am strigat. A apărut chiar ea în persoană, şi pot să vă spun că era una din cele mai frumoase femei – adică zeiţe – din câte-am cunoscut; şi-am cunoscut o mulţime. Totul la ea era minunat: părul, ochii, pielea, veşmintele. M-a salutat cu o plecăciune din cap şi m-a invitat să intru. Ca să şed, mi-a dat un jilţ cu incrustaţii din aur şi argint, apoi mi-a oferit să beau din vinul ei pramnian; în cupă, culoarea lui făcea ape, de la galben, trandafiriu şi prin roşu-închis până la negru. Era destul de acru şi incredibil de tare, dar eu am golit potirul dintr-o suflare. Zeiţa a luat loc şi a zăbovit un răstimp ca vinul să-şi facă efectul, pălăvrăgind, între timp, despre vânt şi starea vremii. Apoi s-a plecat subit înainte şi m-a lovit cu un fel de sceptru, un bastonaş din fildeş, pe care-l avea în mână, şi mi-a zis: «Acum poţi să te duci să te-ntinzi pe jos, porc de beţivan ce eşti!» – «Să-mi fie cu iertare! am grăit eu, şi-am tras spada, şi i-am pus vârful în piept. Sunt cum nu se poate mai treaz; despre ce-i vorba?» – Pot să vă spun că purtarea mea a lăsat-o cu gura căscată! – «Cum? Nu te-ai îmbătat?» a zis ea. – «Nu, iubito, sunt complet treaz», i-am răspuns. – «Atunci cine naiba eşti? a întrebat, scoasă din minţi de uluială. Cine bea din vinul acesta, porc se face.» – «S-ar putea, am zis, dar eu nu mă fac porc.» – «Atunci trebuie să fii Odiseu. Mi-a fost prorocit c-ai să soseşti la mine. Asta schimbă complet lucrurile acum, fără zăbavă, o să mergem să ne băgăm în pat. Haide!» Atunci i-am spus: «Prea bine, numai să-mi făgăduieşti că n-ai să-mi răpeşti bărbăţia. Numai cu această condiţie am să merg. Căci n-am nici cea mai mică poftă s-ajung acasă, în patria mea, cu scula bărbăţiei scoasă complet din funcţiune.» – «Foarte bine», a zis, şi mi-a făgăduit să respecte condiţia. – Ei bine, după ce-am pus la

punct şi chestiunea asta, eu am făcut o baie şi m-am simţit cu forţele proaspete şi-n stare de orice; după care mi-a aşezat în faţă o masă minunată, din cele mai bune pe care le-am avut vreodată, şi asta-nseamnă mult. Cu toate acestea, trebuie să fi arătat destul de mohorât la masă, iar ea m-a-ntrebat ce nu era în regulă. Atunci i-am pomenit de-nsoţitorii mei. Mi-a spus că le va da un întăritor, apoi eu îi voi elibera de vrajă."

A făcut o nouă pauză; şi cu toate că se simţea cam toropit şi cu capul greu, iar limba i se părea împleticită a mai luat o gură-două de vin. „Fără-ndoială că şi ceilalţi se simt la fel", şi-a spus în gând:

— Ee-ei? întrebă Alcinou, cu limba încleiată.

— Da, unde-am rămas? A, da! I-a prefăcut din nou în oameni. Păreau chiar mai tineri şi mai plini de viaţă, deşi unii dintre ei nu mai aveau nici păr, nici barbă.

A trebuit să se oprească şi să chibzuiască.

— Pe urmă ce s-a mai întâmplat? se auzi o voce de afară, din beznă.

— Pe urmă? zise el. A, da, pe urmă i-am adus şi pe ceilalţi de la corabie, însă Euriloh mai era încă atât de îngrozit şi-ndărătnic în ideea lui, încât a fost cât pe ce să-l ucid cu spada.

Din nou o pauză. „Trebuie să continui, rosti el în gând. Şi nici în Idilă nu trebuie s-o prefac acum, altminteri vor adormi sau vor pleca acasă. Trebuie să-i înspăimânt cu ceva, să-i fac să le fie teamă că se afla în beznă. Totuşi n-a izbutit să născocească nimic."

„O vreme am rămas acolo, grăi el. La drept vorbind am stat acolo foarte mult timp. Am... ne-am... petrecut acolo iarna... câteva luni. Oamenii mei s-au distrat de minune. Ne-am odihnit pe săturate."

— Ce s-a-ntâmplat cu ceilalţi? întrebă unul dintre sfetnici.

— Ceilalţi?

— Da, cei dintâi, cei preschimbaţi în lupi şi lei îmblânziţi? Cei pe care i-aţi găsit acolo la sosire.

— A, da, spuse. Bineînţeles, firește. Da, totul a fost în regulă cu ei. Au fost prefăcuţi... au fost puşi în libertate.

— Cum? Ca oameni? Sau ca lei şi lupi?

A fost nevoit să ticluiască ceva, şi fără preget:

— Au dispărut, grăi el. După cât se pare, s-au mutat pe alte meleaguri.

Pauză.

— Grozav am mai petrecut acolo, grăi el, simţind cum îl dovedeşte osteneala.

Neastâmpărul celor din bezna de afară începu să crească.

— Şi ce s-a mai întâmplat după aceea? întrebă Alcinou.

Din nou a fost nevoit să scornească ceva, în grabă:

— După aceea, rosti. Da... după aceea ne-am pornit către Tărâmul-morţilor.

O tăcere de mormânt s-a pogorât peste întreaga Scherie.

Primul care o vorbit a fost regele:

„Trebuie să mai bem, zise. Vin proaspăt!”

*

„S-a făcut târziu, rosti el în gând, nu mă pot apuca acum să le vorbesc despre boala de care am suferit acolo, despre halucinaţiile mele. Nu le pot spune că m-am îmbolnăvit în ţinutul mlăştinos de dincolo de colină, că am făcut friguri, am zăcut, am tremurat, am transpirat şi am delirat. Nu-i cu putinţă să zaci în pat, transpirând şi delirând din cauza frigurilor de baltă, în lăcaşul unei zeiţe. M-ar întreba de ce nu m-a vindecat ea, pe loc, având în vedere că era în stare să facă farmece.”

„Când s-au împlinit mai multe luni de când ne aflam acolo, când a sosit primăvara şi era din nou anotimpul prielnic navigaţiei, am întrebat-o într-o zi despre viitor, vorbi el după ce vinul proaspăt fusese pus pe mese, iar durerea surdă din ţeastă îl mai lăsase. Şi atunci ea mi-a spus că primul lucru ce trebuia să-l fac era să pornesc în Hades şi să-l întreb pe ghicitor, pe năluca lui Tiresias, şi pe alţii care erau de găsit acolo. Oamenii mei, firește, erau îngroziţi de-a binelea, şi au fost de părere că acela avea să fie cu adevărat sfârşitul nostru. Dar nu se afla cale de

scăpare.”

Când s-a întrerupt pentru a medita, nimeni n-a rostit nicio întrebare, şi a ştiut că-i ţinea în încleştarea groazei.

„Nu, nu trebuie să le vorbesc despre boala mea,” repetă el în gând, simţindu-se ispitit să le vorbească. Cu toate acestea, a ajuns, pe căile aducerii-aminte, până la frigurile de care suferise pe Insula-cu-vulturică, până la visele care îl bântuiseră în răstimpul nesfârşitei călătorii cu pluta, a apelat la miturile străvechi care-i fuseseră povestite acasă, în Itaca, de mama sa, de tatăl său şi de Euriclea. Şi cei ce-l ascultau auziseră destule despre tărâmul lui Hades pentru a şti cum trebuia să fie acolo. Era obligat să se ferească de erezia de a le zdruncina credinţele.

„Nu trebuie să nimicesc mitul, gândi el, cuprins de încurcătură, dar acum cu siguranţă că toţi vor dori să meargă în iad!”

O anumită agitaţie s-a simţit în curtea din faţă. O femeie, care avea copiii mici cu ea, a plecat hotărâtă acasă. Se poate presupune că mulţi cugetau asupra propriilor păcate săvârşite împotriva oamenilor şi zeilor; îşi mişcară picioarele, îşi limpeziră vocile, îşi suflară nasurile şi... au fost cuprinşi de căinţă. Alţii au fost cuprinşi doar de curiozitate şi curând aveau să pună întrebări în legătură cu rudele şi cunoştinţele pe car# le aveau pe Tărâmul Morţilor.

„Nu le pot spune că din cauza frigurilor am stat la pat şi că am visat cea mai mare parte din ce le povestesc, gândi. Ar fi o blasfemie.”

Şi i-a condus în Hades, până acolo unde a fost în stare să ajungă cu închipuirea. Fragmentele preluate din mituri străbune au adeverit realitatea spuselor sale, aşa cum şi-o doreau ei. Cele preluate din visele sale au vădit că fusese acolo şi că văzuse lucruri noi ce nu se-nfăţişau în străvechile mituri. Indiferent că l-au crezut sau nu, l-au ascultat.

Se apucă de lucru ca un tâmplar de mobilă fină, sau ca un iscusit şi grijuliu zidar: mai întâi îşi verifică materialul şi cercetă terenul. În răstimpul clipelor de zăbavă, planul îi deveni limpede; a procedat ca un arhitect ce proiectează o

clădire.

O anumită agitaţie s-a simţit în sala cea mare. Câţiva, care-şi uitaseră de mâncarea de pe tipsii, îşi continuară ospăţul; alţii se ridicară în picioare, rugind pe câte un vecin să aibă grijă să nu le ocupe nimeni locurile, şi-au cerut scuze pe şoptite şi ieşiră în vârful picioarelor pentru a-şi face datoria faţă de natură. Noaptea era minunată, adierea îşi croia drum grijulie, pe bâjbâite. Puteai desluşi, în curte, zgomotul şuvoaielor ţâşnind din băşicile supraîncărcate. Puteai desluşi şoapte şi mugetul îndepărtat al mării. „Aici ne aflăm la fruntariile lumii civilizate, medită el, toate sunt strâns unite în acelaşi simbol, omphalos-ul[14], totul este încă legat de buricul de pe continent. Suntem cu toţii muritori, dar cine-i numai zeu, şi cine-i numai muritor?”

Afară, careva îşi elimină gazele cu zgomot, şi vreme de o clipă, pe chipul lui Alcinou apăru o expresie de dezgust. Câţiva reveniră în vârful picioarelor, se aşezară satisfăcuţi, îşi căutară tipsiile, îşi aleseră câte-o costiţă, se porniră pe ros. Se auzi zgomot de cupe trântite pe masă, clipoceală răzbind de la vasele de amestecat din preajma uşii, când sclavii au umplut cupele. Cineva răsturnă cu cotul, pe pardoseală, un vas de pâine gol: timp de o secundă răsună sunetul argintiu. Mugete şi behăituri, de la animalele din ţarcuri şi de pe câmpurile de dincolo de zidurile de incintă. De la mare depărtare, răzbi vocea, răguşită a unui bărbat care cânta, probabil un beţiv în drum spre casă. Un buştean trosni în vatră; un jet de scântei ţâşni dintr-un cărbune încins aflat în cădere. Regina Arete îşi ridică pocalul, braţul şi mâna îi erau albe ca alabastrul, ca făina cea mai fină; sorbi din vin cu ochii închişi; în acea clipă, pe chipul ei nu se mai afla nici urmă de severitate sau bănuială; apoi îşi deschise ochii şi puse pocalul pe masă. „E foarte frumoasă, gândi el. Oare unde-o fi fiică-sa? Pe afară, hârjonindu-se cu băieţii? Cum se numea oare? Numele ei avea o legătură cu marea, călătoria, cu navigaţia?”

Îşi rânduia scenele. Mai avea nevoie de încă una sau

[14] Omphalos – piatră conică aflată la Delfi, despre care se credea că este centrul pământului. (n.t.)

două povestiri, pentru a o susţinea pe aceea, căci nu putea isprăvi în infern şi să-i lase acolo. „După care, am să mă ţin de ceea ce s-a-ntâmplat în realitate, îşi spuse în gând. Dar oare ştiu eu adevărat de-am visat c-am fost în Hades, sau s-a-ntâmplat în realitate? Uneori am certitudinea c-am fost pe marginea Hadesului”.

În acel moment îşi rânduia scenele. „Sunt nevoit să mă-ntorc din nou la Circe. Nu pot spune c-am căzut la pat acolo şi că am visat lotul; trebuie să mă duc acolo, să fac acea călătorie până-n infern, şi apoi să mă-ntorc la ea, să mă prevină în legătură cu vitele lui Helios şi s-o iau de la capăt, căci altfel nu voi fi-n stare să le explic cum s-au prăpădit oamenii mei. Ar fi trebuit să le fac de petrecanie în Hades. Dar va trebui să rezolv problema asta în alt chip.”

Povestea ce se afla acum înaintea Naratorului îl atrăgea către ea. Jumătate din el a vrut să recurgă la cealaltă, fundamentală, la ceea ce era cumplit, sortit pieirii, fără speranţă şi irevocabil. A ştiut: „De fapt n-am coborât niciodată cu adevărat în iadul meu. Nici măcar în vis n-am fost acolo. Am fost la porţile lui, şi am rânduit afară o baltă neagră de sânge, făină şi miere şi-am aşteptat. N-am coborât în Împărăţia Umbrelor. Ele au venit la mine. Le-am întrebat despre ursita mea, dar nu mi-au dat un răspuns cum se cuvine. Speranţele, dorinţele mi-au răspuns că am s-ajung acasă, într-o zi. Că poate acolo mă aşteaptă fericirea. Vrajba însă mă aşteaptă cu certitudine. M-am întâlnit în vise cu mama; mi-a spus că-i moartă şi că a murit de dorul meu. Probabil aşa o fi fost. De ce să mintă un vis? Dar am să m-apuc să le povestesc despre maică-mea? Nu-i va interesa. Dacă le povestesc, nu mă vor mai crede, pentru o astfel de poveste nu-mi vor dărui nimic. Sau poate îi va înduioşa?”

Îşi rânduia scenele. A dat peste un nume.

„Ei bine, acolo, la Circe, se afla laolaltă cu noi un ins – apropo, îl chema Elpenor – şi individul ăsta era un mare aiurit. Când am sărbătorit plecarea, s-a îmbătat şi a urcat pe acoperiş să ia aer curat, sau probabil fugărea vreo tânără sclavă, sau, pur şi simplu, urcase acolo să se culce.

În orice caz, a fost în stare să cadă de pe acoperişul-terasă şi să-şi frângă gâtul. Noi însă ne zoream să pornim la drum şi n-am avut timp să-l îngropăm.”

Îşi construia povestirea fragment cu fragment. Şi-a alcătuit-o după modelul miturilor străvechi de la miazăzi şi de la miazănoapte, după cele ale fenicienilor şi egiptenilor, şi a cunoscut bucuria de a povesti, pe măsură ce era supt în adâncul propriei sale naraţiuni.

„Vreme de o zi-ntreagă, am plutit şi vâslit către miazăzi, a spus el. Oamenii mei erau îngroziţi, dar au fost siliţi să mă însoţească. Am ajuns pe-nserate pe meleagurile Cimerienilor, acolo unde nu-i nici lumină, nici beznă deplină. Am tras barca pe ţărm şi am pornit în susul fluviului celor morţi. O bună bucată de drum am umblat într-o lumină mohorâtă, printr-un ţinut mohorât. Înainte de a ajunge mi-am oprit oamenii şi am luat cu mine pe unul, cu numele de Perimede, şi pe laşul acela urmărit de Euriloh, care trebuiau să mine animalele ce urmau a fi sacrificate şi să care prinoasele ce aveam să le aduc. Am ajuns, în sfârşit, la Calea-către-Adâncuri. Acolo am procedat aşa cum îmi spusese Circe: am scobit cu spada o groapă pătrată, cu latura de două picioare, şi am vărsat în ea prinoasele lichide, laptele, mierea şi vinul îndulcit, şi făina pentru jertfă; după care Euriloh l-a ajutat pe Perimede, cel mai bun măcelar pentru sacrificări pe care-i aveam cu noi, să reteze beregăţile animalelor – un berbec negru şi-un miel negru – şi sângele a fost îndreptat să curgă în groapă. După ce-am săvârşit, acestea, le-am expediat pe cele două ajutoare puţin mai înapoi, şi atunci am invocat Nălucile.”

Făcu o pauză, îşi ridică pocalul, dar îl puse la loc fără să bea.

„Din borta întunecată s-au îmbulzit afară ca o negură, sa valurile de ceaţă ce plutesc peste câmpurile inundate, în tomnatice înserări. Nu aveau nici chipuri, nici membre; sau, mai curând, chipurile şi siluetele lor se aflau într-o neîntreruptă prefacere. Din acele valuri de ceară răzbeau bolboroseli, suspine, tusete şi gemete; am auzit voci sparte şi mugete scoase parcă de oameni posedaţi de demoni;

plânsete domoale şi urlete furioase, mârâituri şi bombăniturі, şi voci ce ameninţau, cerşeau, urlau ca din gură de şarpe; în acel loc...”

A făcut o nouă pauză în căutare de cuvinte.

„Mi-am dat limpede seama că toate nălucile alea erau sclavi, ce trăiseră pe pământ.”

Brusc, fu conştient că săvârşise o greşeală: după expresia de pe chipul lui Alcinou. De afară, din curte, s-au auzit nenumărate tropăituri, oameni ce şi-au limpezit glasurile, au şoptit, vraja fusese distrusă, deocamdată se aflau din nou pe pământ.

Cu sprâncenele ridicate, Alcinou întrebă:

— Se află sclavi în Hades? Şi sclavii ajung în Hades? Până-acum n-am mai auzit aşa ceva! Eu – în ce mă priveşte pe mine – eu am crezut întotdeauna că sclavii ajung în pământ, şi-acolo rămân. Am crezut că numai cei de frunte ajung în Hades, după moarte. Doar e limpede că sclavii sunt nişte morţi nevrednici, nu-s morţi veritabili, e limpede că nu-s decât nişte sclavi morţi, nu-i aşa? Ce să caute ei în Hades?

Era o critică atât de evidentă la adresa povestirii sale, încât a fost nevoit s-o-ntoarcă fără preget; adăugă la plăsmuirea sa:

„Câţiva din tagma lor ajung în Hades, rosti el, dar de bună seamă, nu toţi. Numai sclavii necredincioşi, cei leneşi şi neiscusiţi de pe tot pământul ajung acolo, şi sunt supuşi la chinuri mai cumplite decât ceilalţi. Ei au fost primii care m-au împresurat, vroind să-mi bea ofranda de sânge, dar, bineînţeles, i-am cuminţit şi i-am izgonit cu spada. Adevăr e că sclavii nu se află niciodată, sau aproape niciodată, în cântece sau cronici, şi nici chiar în vise, în orice caz nu în număr prea mare, totuşi s-au aflat şi acolo. Dar, aşa cum spuneam, rolul jucat de ei în Hades este cu totul neînsemnat.”

A observat că Alcinou a aruncat o privire către uşa întunecată, în direcţia celor ce ascultau în beznă, lumea pestriţă ce se afla afară, în curtea din faţa casei.

„Erau sclavi nechibzuiţi ce se revoltaseră împotriva

stăpânilor de drept, grăi Povestitorul. Erau din ţări ce se află departe, la miazăzi şi la răsărit, nu erau sclavi de pe meleaguri aheene, şi fuseseră osândiţi la veşnică nimicire, în fiecare zi erau înfrânţi, biciuiţi şi-nfometaţi în Hades. Căci la urma-urmelor, păcătuiseră împotriva zeilor. Şi de fapt nu erau decât pulbere şi negură. Erau nişte nori de fum împuţit ce se ridicau suflaţi din adâncuri.”

Cu aceasta îşi descotorosi povestea de sclavi – dar vechiul gând se mai afla încă înlăuntrul său, foarte desluşit. Gândul acela i se năzărise cândva, după năruirea Troiei. Iată-l: Sclavii din pedestrime şi cei ce mânau carele de luptă erau ucişi în aceeaşi măsură ca şi eroii, chiar mai dihai. Erau ucişi cu multă uşurinţă.

„La drept vorbind, se poate afirma că nu-s sclavi în Hades, zise. Adică, Nălucile, negura ce ţâşnea în sus, către mine, era o ceaţă-de-robi; şi pe urmă se poate concepe că unii dintre slăviţii morţi aveau slujitori. Asupra acestei chestiuni, nu mă pot pronunţa în chip definitiv.”

S-a străduit să le ofere un infern pe care să-l recunoască şi să nu se-ndepărteze de străvechile mituri.

„La urma-urmei, n-am văzut nimic din ce se petrecea acolo, jos, spuse, dar cel puţin mi-am făcut o idee când am auzit acele mugete şi suspine. Am fost în stare să mi-l închipui pe Sisif rostogolindu-şi bolovanul cu trupul scăldat în sudoare şi picioare sângerânde – pieptiş către culmea dealului, după care se prăvălea din nou la vale. Şi mi s-a părut chiar că-l văd pe Tantal, cu buze uscate şi mai însetat decât orice altă fiinţă, stând în picioare, într-un râu limpede ce-i ajungea până la bărbie. Închipuiţi-vă doar: o apă rece şi proaspătă într-o zi fierbinte de vară! (grăi, ridicându-şi cupa, imitat de mulţi alţii). Şi apoi îşi pleacă buzele crăpate către apă, şi apa scade, se apleacă şi mai mult, iar apa seacă mai repede decât se pleacă el, apoi cade-n genunchi, după care se lungeşte pe burtă într-o scobitură, iar apa s-a scurs în adâncul pământului, şi în sfârşit, buzele-i ating numai lutul uscat, la fel de crăpat ca şi buzele sale. Şi când încearcă să apuce fructele ce-atârnă deasupră-i, ori bucatele de pe tipsiile dimprejur, acestea se-nalţă sau se

depărtează – exact atât cât să poată să le atingă doar cu vârfurile degetelor.”

S-au auzit înghiţituri în sec chiar şi afară, în curtea din faţă, şi un răstimp de câteva clipe s-a auzit clinchetul cupelor înlocuite pe mese. Alcinou îşi puse pocalul pe masă; acum ochii îi erau mai strălucitori şi grăi

„Aşa da, ăsta-i adevăratul Hades!”

L-a înfăţişat cum se cuvine; se aflau din nou alături de el.

„N-am cuvinte să repovestesc tot ce-am bănuit şi aproape am trăit acolo, alături de Calea-către-Adâncuri, rosti el, tot ce s-a aflat atât de aproape de mine şi-am fost în stare să desluşesc cu ochii minţii.”

Orbecăind, şi-a croit drumul către mit, aşa cum şi l-a amintit în acea clipă de istov. Câte unul sau în pilcuri, a cules eroi din Război şi pe unii dintre semizei şi i-a lăsat să treacă unul câte unul, i-a făcut să se apropie de balta de sânge, le-a îngăduit sau nu să bea. Şi-a regăsit ritmul avântat. A şovăit în faţa lui Hercule, dar i-a scos îs lumină pe Agamemnon – acesta fiind oricând o valoare şi încă popular în cântece – pe Aias şi Ahile, şi le-a istorisit că Ahile îi spusese că mai curând ar păzi vacile sau oile pe scoarţa pământului decât să se afle ca măreţ personaj sau semizeu pe tărâmul celor morţi. I-a scos la lumină şi pe alţii, talmeş-balmeş, în ordinea în care şi i-a amintit, ceea ce a dat o mai mare varietate povestirii. Ascultătorii au fost înfricoşaţi, dar şi captivaţi, i-a ţinut în mână – exact aşa cum a stăpânit infernul, din care-a făcut tot ce i-a plăcut – în cuvinte. Şi pe astfel de întortocheate căi, a revenit la personajul de care-şi uitase de multă vreme: Tiresias.

Era conştient că trebuia să scoată ceva folositor şi practic din năluca venerabilului teban. Şi-a amintit visul avut pe plută şi l-a transformat pentru a fi pe potriva ţelului urmărit.

„Făcusem făgăduiala ca, atunci când voi fi fost sosit pe glia strămoşească, să jertfesc Nălucilor cea mai bună vacă stearpă, iar lui Tiresias îi făgăduisem o oaie-ntreagă numai pentru sine, de-mi va proroci ursita. Şi aşa a făcut. Mi-a prevestit tot ce mi s-a-ntâmplat de-atunci încoace, şi mi-a spus că numai cu mare cazană voi izbuti să domolesc mânia

lui Poseidon contra mea. M-a prevenit să nu ne atingem de vacile lui Helios pe Insula Tridentului – care, de fapt, ar trebui numită Insula Triunghiulară – apoi mi-a spus că voi ajunge în multe alte locuri, dar că oamenii mei se vor prăpădi pe drum, iar eu unul voi ajunge pe insula nimfei Calipso. Şi-a mai prezis că, după toate cele, voi sosi în ăst loc, unde mă voi opri pentru ultima dată, înainte de a sosi din nou în patrie.”

S-a oprit şi s-a cufundat în gânduri. În visele sale nu se aflase nimic despre feaci şi insula lor; dar era o idee practică, aşa că o duse mai departe:

„Mi-a spus că mă veţi primi foarte bine, că voi sta la masă cu regele vostru preţ de o noapte, şi că o să mă ajutaţi s-ajung acasă, pe o navă bună – şi-a mai zis c-aţi fi foarte generoşi şi că obişnuiţi să le faceţi oaspeţilor însemnate daruri.”

A băut şi s-a cufundat din nou în gânduri. Alcinou şi-a mângâiat barba, pogorându-şi privirile pe masă. Nobilii şi-au aţintit privirile în potirele lor. Cu luare-aminte, Arete se ridică şi ieşi discret din sală. Îi auzi sandalele tropăind în coridor, o auzi strigând după fiică-sa – deci Nausicaa-i era numele – şi după o torţă. Cineva a urcat – sau coborât – în goană nişte trepte. O sclavă a intrat şi a aprins o torţă, de la foc, şi-a ieşit din nou protejându-i flacăra cu mâna.

— M-am gândit într-adevăr să-ţi fac şi daruri, a rostit Alcinou, ridicându-şi privirile. Îmi pusesem în gând să-ţi dau în dar vreo două din cupele mele cele mai frumoase şi un crater. Pe lângă alte lucruri. Tiresias a pomenit ceva de cupe?

— Nu, n-a intrat în amănunte.

— Tot ce ne-ai spus pare foarte adevărat şi corect, grăi regele. În afară de povestea cu sclavii din Hades, bineînţeles.

— Au fost mai cu seamă neguri, a spus el.

Îşi dădu seama că era nevoie să le mai vorbească despre moarte. Erau înspăimântaţi, pesemne intimidaţi, dar nu se săturaseră încă de moarte: doar nu era vorba de moartea lor.

„Mi-a prorocit despre moartea mea, continuă. Moartea n-o să mi se tragă de la mare. Iar într-o bună zi, am să iau pe umăr o vâslă, şi-am să pătrund adânc pe uscat până voi sosi la un neam de oameni ce n-au nicio ştiinţă despre război sau mare, şi care vor socoti că ceea ce duc pe umăr este o cazma. După aceea îi voi aduce prinoase lui Poseidon, ne vom împăca, şi am credinţa că voi fi…”

Era cât pe ce să spună „fericit”.

„Evident; voi muri cu o oarecare seninătate şi la vârstă foarte înaintată, aşa se pare.”

În acea clipă s-au cutremurat.

„E posibil să devin un om nou, rosti el.”

— În ce fel? întrebă Alcinou.

— Nu ştiu, n-a fost prea limpede, răspunse el.

A auzit vocea oarecum aspră a reginei şi aceea şoptită, domoală, a fetei. Arete intră în sală, se aşeză în tăcere privindu-şi iscoditor soţul. Acum chipul ei părea a fi mai întunecat sub fard. În porticul dinspre apartamentele interioare se afla în picioare odrasla lor.

— Şi ce altceva a mai spus profetul? întrebă Alcinou.

— Nimic. S-a făcut din nou nevăzut în adâncul pământului. Şi atunci am plecat, căci nu mai rămăsese nimic de întrebat.

— Nu, fireşte că nu.

— Apoi am luat-o în lungul fluviului, am găsit oamenii şi barca şi ne-am întors la Circe.

— La Circe?

În acea clipă îşi amintise de planul său.

„Da, pesemne am uitat să pomenesc că cel ce-a ieşit primul pe porţile infernului a fost Elpenor, ăl de se urcase pe acoperiş, şi căzuse, şi-şi frânsese gâtul. Îl părăsiserăm neîngropat, iar acum năluca lui ne-a cerut să ne-ntoarcem cu barca la Circe şi să-l îngropăm. Am făcut-o şi pe asta, după care…”

*

A mai vorbit încă vreo câteva ore şi, pe măsură ce a

grăit, amintirile au crescut în el, au devenit limpezi şi reale. Puteţi spune, şi pe drept cuvânt, că se retrăsese din faţa amintirilor, evadând şi născocind. Le-a-nfăţişat alte poveşti: Povestea despre Sirene, dar nu chiar în acelaşi chip cum i-o povestise nimfei Calipso. Le-a transformat în păstoriţe, în laţuri ale căsătoriei, hârjonindu-se în costume de vară, cum le mai numise – laţuri de pus în jurul gâtului Călătorului, cel lesne de ademenit – le-a prefăcut în Cele-ce-ademenesc. Le-a arătat cum i-a-ndemnat pe soţii săi să-şi pună dopuri de ceară în urechi, în vreme ce el, legat de catarg, a ascultat cântecul ademenitor, când nava a plutit pe lângă ele. Le-a spus cum a şovăit în alegerea rutei pe care trebuiau să plutească şi se hotărâse asupra trecătoarei periculoase dintre continent şi Insula Tridentului – care ar fi putut fi Insula Triunghiulară – pentru a evita ocolul, căci în partea de la miazăzi a Continentului-Lung trebuiau să se abată către răsărit, în Marea Ionică. I-a-nfricoşat şi fascinat din nou un răstimp, cu o relatare despre trecerea printre Scila şi Caribda, despre cum nu fusese-n stare să-şi înfrâneze porunca de a o-nfrunta pe Scila cu douăsprezece-picioare şi şase-capete, ce urla ca un câine, deşi fusese înştiinţat dinainte să nu facă aşa ceva. Gestul săvârşit de el cu lancea a fost pesemne mai mult acela al unui pescuitor subacvatic, al unui mânuitor de harpon decât al unui războinic, totuşi l-a costat viaţa a şase oameni. Scila şi-a-ntins gâtul înhăţându-i, pe când Caribda, de pe partea cealaltă a vâltorii, a scuipat foc. Nu s-a-ncumetat – la acea târzie oră din noapte, şi-n faţa unui public de ascultători experţi – să spună că, de partea Caribdei, curentul era atât de năprasnic, încât n-au îndrăznit să ţină malul pe acolo. Da, nu s-a retras din faţa acelei amintiri despre cum se stârnise sfada între oamenii săi, şi cum au râs în hohote grotele de la marginea apei când doi au fost împinşi şi alţi patru au căzut peste bord, chiar lângă stâncă. Adânc, în sufletul său ceva a şoptit: „În acel loc se aflau rechini!”

Şi, în sfârşit, târziu în noapte, le-a povestit de cirezile sacre ale zeului Soare, despre vacile roşcate şi taurii roş-covani, despre oile albe şi negre, despre răzvrătirea echi-

pajului său de eroi şi despre nimicirea lor. N-a folosit cu vin tul răzvrătire: a numit-o „foame”.

Cam la acea vreme se scursese atât de mult din noapte, încât mulţimea ascultătorilor se subţiase, în pofida a tot ce le povestea. Mulţi erau cei ce plecaseră pe la casele lor, târându-şi paşii, cu urechile vuind. Câteva dintre persoanele de vază adormiseră acolo unde se aflau aşezate, la mesele lor; unii dintre cei mai umili se cufundaseră în somn pe prag sau pe pardoseală, sprijiniţi de ziduri. Alţii dormeau afară, în curte, şi le puteai auzi sforăiturile; şi, din când în când, capul câte unui nobil se-nclina din cauza somnului, dar în clipa următoare, îşi ridica din nou privirile cu o tresărire. Din când în când Alcinou îşi închidea pleoapele, dar chipul său n-a fost nicio clipă adormit; şi-a scăldat ochii în bezne, în vreme ce asculta. Arete dormise un scurt popas de vreme, dar către isprăvitul povestirii a fost pe deplin trează; şi atunci când el însuşi, în scopul de a disimula un căscat, ce se-ncerca să-i curme povestirea, şi-a întors capul către uşa dinspre interiorul casei, a zărit-o pe Nausicaa: se mai afla încă aşezată pe prag, privindu-l ţintă, cu ochii cei mai treji din toată sala. Străluceau către el, plini de speranţă.

Le-a povestit cum plutiseră, cum trudiseră şi suferiseră bărbaţii aceia, eroii aceia, multe luni de-a rândul, poate timp de trei ani, în scopul de a ajunge acasă, la soaţe, la vlăstarele lor, la părinţi, la animale, la ogoarele lor, cum împovăraţi, de fapt copleşiţi, de glorie şi de numele lor deja nemurite în cântece, totuşi cu mâinile goale, bătătorite şi plesnite din cauza apei sărate, de cele mai multe ori cu burţile goale şi ochii pustii, se străduiseră din toate puterile să dobândească pacea şi fericirea inaccesibile. N-au mal ajuns nicicând în Dulichionul cu belşug-de-grâne, în stâncosul Samos sau pădurosul Zachintos, sau în acea Itacă ce era pentru ei buricul pământului.

În răstimpul acestei părţi finale a povestirii sale, nu s-a mai străduit să respecte un plan, să-i înveselească sau să-i înfricoşeze. Povestirea se revărsa din el precum apa dintr-un butoi când îi scoţi cepul de la fund, sau precum vinul cel

negru, gros şi neîndoit, dintr-o amforă. N-a glumit pe socoteala zeilor, după cum nu i-a ofensat cu nicio vorbă; totuşi, nici nu s-a umilit înainte-le. I-a dat mai la o parte, către ceea ce-i neesenţial, ultimul dintre ei fiind Helios. I-a îngăduit turbatului Zeu-Soare să-i pedepsească pe cei care i-au măcuit şi devorat vitele, şi asta numai pentru a-i sublinia lui Alcinou partea de morală. După care, niciun cuvânt în plus. S-a ocupat de oameni, de ursita lor. N-a comentat prea mult asupra acestui punct, nu i-a criticat prea aspru pe ortacii săi; le-a spus numai că aşa a fost să le fie soarta. Aşa a fost să fie după vrerea lui Poseidon, a lui Zeus, a lui Helios; după care oamenii au fost nimiciţi. A rostit:

„S-a stârnit furtuna. Încă o dată am fost goniţi în sus, către viitoare. Între Insula Triunghiulară – care este, probabil, Insula Tridentului – şi continent, nava s-a răsturnat. Eu am fost singurul supravieţuitor. Ceilalţi s-au înecat. Vreme de nouă zile, am fost purtat de curenţi către apus, către fruntariile cele mai depărtate ale lumii, către ţara Hesperidelor, adică dincolo şi mai departe de Hesperia, către tărâmurile lui Atlas, domeniul Ispanilor. În cea de-a zecea noapte am fost zvârlit pe ţărmul insulei Ogigia, unde trăia nimfa Calipso. Şapte ani am rămas acolo. Despre ea, nu vreau-să vorbesc.”

A închis cercul în jurul său: o suită de întâmplări, un ciclu în care, o parte din fiinţa sa, Corăbierul, alcătuia marginea exterioară, circumferinţa, iar cealaltă parte era centrul, Cel-ce-observă.

„Am primit o poruncă, a rostit el. A fost un lăuntric imbold, ba nu, Hermes m-a îmboldit. M-am aflat şaptesprezece sau optsprezece zile pe drum de ape, din Ogigia pân-aici. După care-ntr-adevăr nu s-a mai petrecut nimic.”

S-a pogorât în tăcere. O cupă goală a căzut pe pardoseală, s-a rostogolit puţin peste dalajul de piatră, zăngănind şi cântând. S-au înălţat bărbii, s-au trezit din neclintirea ascultării sau somn. Cei aflaţi afară, în curte, au început să se agite, s-a auzit zgomot de tălpi desculţe şi tropăit de sandale. Un copil s-a pornit pe plâns, o voce de femeie l-a

domolit. Prin deschizătura întunecată a portalului s-au iţit înăuntru capete, cineva a întrebat în şoaptă: „S-a isprăvit?” Alcinou privi întrebător către Călătorul care-şi închisese pleoapele. Apoi aprobă dând din cap către chipurile aflate acolo, în bezna de afară.

În sală, oaspeţii au început să se ridice, dar abia după un răstimp au fost în stare să-şi adune forţele şi să se urnească. Mai vârstnicii cu-nţepenite încheieturi, cei mai tineri cu călcătura plină de gravitate; cu toate acestea s-au îmbulzit laolaltă sub portal. Afară, în curte, voci au devenit nerăbdătoare. Bătrânii nobili s-au înclinat înaintea regelui, apoi, după o anumită şovăială, cel mai vârstnic, Eheneu cu barba ca neaua se înclină şi în faţa povestitorului; apoi gestul a fost repetat şi de ceilalţi sfetnici. Ultimul care-a părăsit sala a fost rapsodul Demodoc, cu palma aşezată pe strunele chitarei sale. Instrumentul era într-atât de plin de proaspete melodii, încât a vibrat.

Feciorii cei nalţi şi taciturni ai lui Alcinou s-au retras şi ei. Dar după ce s-a ridicat pentru a le face loc să iasă, Nausicaa pătrunse cu pas domol în sală şi se aşeză alături de mamă-sa. Au rămas acolo doar cei patru, în vreme ce focul ardea mocnit.

— Încă puţin vin? rosti regele.

Oaspetele său îşi ridică privirile şi refuză scuturându-şi capul.

— Atât cât am băut ne este prea îndeajuns. Şi teamă mi-e că m-am avântat prea mult, şi că m-am lungit cu vorba.

— O, nu, grăi Arete. Să nu gândeşti astfel.

— Singurul lucru pe care nu-l prea înghit este bucăţica aia cu sclavii, a vorbit Alcinou.

A încercat să-şi amintească.

— Sclavii?

— Da... în Hades.

— A, în Hades! exclamă el. Dar sigur. Păi nu, la drept vorbind, în Hades nu se află niciun sclav. Sclavii nu-s decât nişte morţi. Vreau să spun că, după ce mor, zac doar în pământ, şi-acolo le putrezesc oasele. Nimic altceva nu se mai petrece cu ei.

— Da, rosti regele, cumpănind cele auzite un răstimp de o clipă sau două; după care se întinse, îşi bombă pieptul, îşi ridică braţele; un căscat s-a aflat pe drum, dar n-a sosit. Braţele au fost eliberate, au căzut încă îndoite pe lângă trup; se ridică pe picioare.

— Rege al Itacăi, n-ai să ne părăseşti fără daruri, rosti Alcinou cu o notă de solemnitate, dar se cam clătina pe picioare. Însoţeşte-mă.

S-au îndreptat prin coridor în direcţia cămărilor, regele în frunte, apoi Arete; fata se afla la urmă; luase cu ea o torţă.

— Vrei să-mi dai lumina, rosti Alcinou, şi preluă torţa fumegândă în timp ce regina deschise uşa la cămara-tezaur.

Alcinou roti torţa împrejur. Cupe şi potire, cratère din aur şi argint se aflau înghesuite alandala pe două rafturi. Lumina dansă ca nişte licurici pe toate acele bogăţii.

— Am discutat cu nobilii, spuse Alcinou. Ei îşi vor aduce darurile mâine. Nu vei ajunge-n patrie ca un cerşetor. Sunt cu toţii destul de-nstăriţi, şi oricum îşi vor recupera o parte din ce dau făcând o chetă publică, printre cei ce te-au ascultat. Eu însă am chibzuit, totuşi, să-ţi mai dăruiesc ceva, chiar acum.

Privirea îi alergă în sus şi-n jos, în lungul rafturilor.

— Unde-s cele două minunate potire şi craterul cel mare, Arete? Ştii la care mă gândesc.

Arete păru foarte tulburată. După care, recâştigându-şi stăpânirea de sine, spuse:

— Dar pe alea le-ai dăruit de mult. Nu-ţi mai aminteşti? La sărbătoarea sfântă de după culesul de anul trecut, când ne-au sosit oaspeţi de pe continent?

Alcinou păru buimac, poate chiar încurcat.

— Ba nu, interveni Nausicaa, iată-le colo, chiar acolo, în spate.

Le-a arătat cu degetul; braţul firav al fetei a tremurat.

— Oh, rosti Arete.. Ba, nu... nu la asta m-am gândit. M-am înşelat.

— Iată-le, spuse regele şi le luă de pe poliţă. Erau din argint, smălţuite la exterior şi aurite pe dinăuntru.

— Mă voi îngriji eu să le pun laolaltă cu celelalte – în sipetul cu veşminte pe care trebuie să-l ia la drum, a spus Arete. Nausicaa, tu ai... ai fost pe-aici să faci ordine?

— Da, zise fiica.

— Mâine vom avea un ospăţ de bun-rămas, a spus regele. Unul cum se cuvine. Păcat că nu-i cu putinţă să rămâi aici, la noi, în familia noastră. Dar înţeleg prea bine că doreşti să ajungi acasă.

Fata îşi pogorâse privirile către pardoseală.

— Sunt nevoit să pornesc spre casă, grăi Călătorul, Sunt nevoit să mă zoresc cât mai grabnic.

— Dar nu ne vei părăsi până pe-nserate, zise Alcinou. Îl păcălim noi pe Poseidon, n-ai grijă. Ba nu, am glumit doar. Însă noi pornim întotdeauna pe-nserate în îndepărtatele călătorii către miazăzi, aşa-i obiceiul nostru. Procedând astfel, suntem ajutaţi de curenţii către miazăzi şi de briza dinspre uscat.

— Bine, spuse el. Vă sunt nespus de recunoscător.

Se simţea sfârşit de osteneală. De-abia mai asculta, totuşi privirile-i erau pironite pe colecţia de vase. „N-am să sosesc acasă precum un sărăntoc, a rostit în gând. Dar cum, oare, voi fi-n stare să mai îndur încă o zi?”

Nausicaa se afla în spatele lui; îi simţi răsuflarea, căldura trupului, parfumul trupului de femeie.

Când s-au înapoiat în sală, a păşit alături de ea. „De-ai fi fost mai tânăr, un alt om, ar fi fost cu putinţă să fi rămas aici,” îşi spuse în gând.

26

Şovăielnicul

Zeii, marea şi somnul s-au unit pentru a-l ajuta.

Cât despre Poseidon, ar trebui pomenit că a fost înşelat

de bezne, apoi de pâcla zorilor, cu toate acestea a avut totuşi ocazia să lovească şi a folosit-o. Ponosul a căzut pe corăbierii feaci la întoarcere, curmând pentru multă vreme pornirea celor din Scherie de a sări în ajutorul altora, ca şi tendinţele caritabile ale oamenilor de pretutindeni. Când corăbierii feaci au pornit pe mare spre miazăzi, pe înnoptate, zeul Mării nu i-a văzut; noi însă mai vedem încă, după mii de ani, valurile născute din furia-i stârnită către zorii zilei, când a aflat de cele petrecute: că deja Călătorul îi scăpase din gheare. Dacă doriţi, puteţi afla din cântul al treisprezecelea al Odiseei cum, la înapoiere, corabia feacilor a fost transformată într-o insuliţă stâncoasă. Zeus însuşi a săvârşit această faptă, cu un zâmbet care, până la urmă, s-a dovedit a fi plin de amărăciune. Căci îi era dat omului să se angajeze într-o nouă aventură.

*

Într-adevăr, totul conlucrase întru ajutorarea vâslaşilor lui Alcinou: marea noptatică, uitucenia lui Poseidon, briza prielnică de la miazănoapte, curgerea curenţilor spre miazăzi şi somnul Călătorului. Un somn de moarte, consecinţă a banchetului de despărţire. În cinstea lui, Alcinou organizase un festin. L-au cărat pe punte, pe-nserate, iar la destinaţie au ajuns când mai era încă noapte. Fuseseră bine instruiţi şi l-au purtat pe mal cu culcuş cu tot, l-au aşezat exact unde trebuia, în Golful Adânc, la mică distanţă de ţărm, în coasta muntelui, sub un măslin uriaş; iar alături, i-au pus cele două cufere de călătorie şi hrană pentru o zi: pâine şi vin. Locul, bine adăpostit, se găsea imediat deasupra cărării ce ducea la ţărm, în faţa unei grote. Marinarii s-au îndepărtat pe furiş, au pornit din nou pe mare, şi ceea ce au păţit după aceea, am aflat deja.

*

Se trezi şi rămase lungit un răstimp cu ochii închişi, ascultând zvonul mării. Talazurile se rostogoleau pe mal,

foşneau pe prundiş, susurau pe nisip. Vântul alerga prin coroana înfrunzită de deasupră-i; deschise ochii şi privi într-acolo. Frunzele luceau ca argintul vechi. Măslin. Arborele Atenei. Pipăind pe bâjbâite, mâna a dat de moale, de saltea. Era învelit cu o pelerină cenuşie, grea. „M-au adus pe mal.”

Se ridică în capul oaselor. Ultimul lucru de care şi-a amintit era faptul că se ridicase de la masă. Capul îi fusese greu, picioarele au vrut să cedeze, dar le împiedicase; trebuia să se ducă să se-ntindă puţin. Apucase mâna fetei, apoi pe a mamei, apoi încă o dată pe cea a fetei şi rostise un discurs oarecare. Fata plânsese. Îl rugaseră să rămână acolo. Nu-şi mai amintea ce le spusese. Nu voise altceva decât să se-ntindă şi să doarmă. Urmau să-l trezească, dar procedaseră altfel; oricum nu-şi mai aducea aminte de altceva acum, când era încă pe jumătate adormit; auzise şopotit de bărbaţi în timp ce-l purtau prin lumina amurgită. Corabia se clătinase; porniseră pe mare. Ceea ce zărea acum printre ramuri şi frunze era un pământ necunoscut, unde nu mai fusese până în acea clipă.

Văzu muchia apei, spuma pe plajă, apoi ceaţa. Plaja era pustie, nici urmă de barcă. Când se răsuci către peretele muntelui dinapoia sa, văzu gura unei grote. Deasupra ei se ridica muntele, înalt, împădurit. Zvârli înapoi pelerina şi se ridică pe picioare; tot trupul îi era ţeapăn. Umărul stâng îl durea, şi-n genunchiul drept simţea o durere.

Aerul era umed; băgă de seamă că burniţa. Cuferele se aflau în spatele trunchiului de măslin. Oricum nu-i furaseră totul. Erau îmbâcsite de apă. Se aplecă în faţă şi privi prin gura grotei, şovăi, apoi se târî înăuntru. Pereţii, îmbroboniţi de apă, sclipeau de la lumina palidă ce se infiltra printr-o deschidere din tavan tocmai în fundul grotei. Acolo avusese loc o prăbuşire, pietrele năruite emu vizibile. „Probabil vor ca peştera să se năruie peste mine.” Îl încerca senzaţia că mai fusese acolo, probabil într-unul din visele lui.

„Curios lucru, într-adevăr”, rosti cu voce tare şi se trase înapoi pe brânci.

Se opri din nou în faţa cuferelor, pradă gândurilor, mai

înainte de a le apuca de chingile din piele şi de a le trage în grotă. Intrarea era atât de strimtă, încât a fost nevoie să se târască înainte şi să le tragă după el; în interior grota se lărgea. Îl durea tot trupul; mâinile îl usturau. După ce le-a târât pe amândouă înăuntru, deznodă legăturile de piele. Într-unul se aflau un vas mare din argint şi aur, douăsprezece pocale şi nişte cupe mici. Băgat sub ele, se afla un drug de aur, cât un antebraţ şi gros cât încheietura mâinii unui comandant de corabie în floarea vârstei. Deci nu furaseră nimic din darurile primite. Al doilea cufăr conţinea haine, dar a fost dezamăgit când l-a deschis; veşmintele de deasupra nu erau decât nişte bulendre murdare, o pelerină roasă, foarte subţire, găurită şi o tunică de corp incredibil de murdară şi sfâşiată. Apoi urma o cămaşă din in, curată. Sub aceasta, se găseau, împăturite cu grijă, veşminte minunate, proaspăt spălate sau mai curând nefolosite. Treisprezece tunici brodate, în diferite culori, treisprezece pelerine din lână, şi ele brodate, şi o mantie femeiască, cu roşu şi alb, cu perle cusute pe ea. În afară de acestea, se mai aflau patru perechi de sandale proaspăt croite, două bucăţi de stofă tivite cu fir de aur, un coif din bronz, cu un panaş alb, un vârf de suliţă şi o sabie scurtă cu plăsele din aur şi argint

Însă cele două cupe şi craterul de amestecat vin, de care se-ngrijise Arete, dispăruseră fără urmă.

Pesemne că le furaseră marinarii, ceea ce explica faptul că plecaseră pe furiş. Cu toate acestea fu cuprins de un sentiment de recunoştinţă. „Ar fi putut prea bine să mă ucidă şi să ia totul.” Găsi merindele. „Deci, nici să mor de foame n-au vrut. N-au făcut decât să mă lepede undeva.”

Trase înăuntru şi salteaua. Grota lăsa impresia că nu mai fusese vizitată de o groază de vreme. Lângă un perete se afla un strat de frunze şi iarbă, foarte presate; puse peste el salteaua. Se cufundă din nou în gânduri, chibzuind, îşi cercetă veşmintele; erau prea bune, îşi scoase tunica, îşi deznodă sandalele şi-şi puse pe el bulendrele acelea. „Dincolo de această întâmplare se ascunde un gând divin, gândi el într-o doară. Oamenii nu-i ucid imediat pe cerşe-

tori; îi lasă să vorbească, să răspundă.” Straiele ce fuseseră pe el le împături şi le aşeză în cufăr. Se lăsă ,pe saltea, mestecând o bucată de pâine. Singurătatea îl copleşea, atât cea dinăuntru, cât şi cea dimprejur. Ascultă şoapta picăturilor de ploaie în coroana copacului de afară. Durerea de cap îl părăsise, însă gândurile îi erau încă tulburi.

Neliniştea îi spori. După un răstimp se strecură afară. Ceaţa începuse să se ridice plutind în gheme uriaşe către largul mării. Se afla la mică distanţă de ţărm şi deasupra lui, în apropierea unui golf întins ce arăta ca un lac cu valuri molcomite: un golf adăpostit, bun de port. Munţi înalţi se ridicau dimprejur, cu creştete invizibile. Povârnişurile erau năpădite de păduri. Talazuri leneşe susurau pe ţărm, dar departe, în larg, suprafaţa apei părea încremenită.

Priveliştea iscă în el o spaimă cumplită. Fusese în acel loc într-un vis. Un scurt răstimp, încercă să se convingă că probabil se-napoiase pe insula nimfei Calipso, dar era conştient că nu se afla acolo. Se răsuci către povârniş. O cărare se pierdea în hăţiş. Apucând o creangă uscată drept toiag, porni să urce mai sus, printre tufe; se scuturau de pe ramuri picuri de apă. Cărarea era complet năpădită de ierburi: de multă vreme n-o mai folosise nimeni. Inima i-a bătut cu putere când s-a căţărat peste rădăcini vechi, moarte, roase de tălpile celor ce le călcaseră odinioară. Gândul rosti: „Nu!” Însă certitudinea îi răspunse: „Ba, da!” Cugetul îi repetă: „Nu!”

Răzbi din hăţiş pe un fel de platou. Acum aerul era şi mai limpede; zări o fâşie mare, iar dealurile din jurul golfului se desluşeau mai limpede. Puţin mai sus, pătrunse într-o pădure de stejari. Pe potecă se vedeau urme de copite.

Câţiva paşi mai departe, aproape de un nou povârniş abrupt şi la baza lui, a aflat un izvor sau, mai curând, o iezitură cu apă proaspătă, o adăpătoare zăgăzuită. Se opri privind-o îndelung, apoi îngenunchie şi-şi domoli setea. Odată cu apa, înghiţea o nouă nelinişte, un spor de teamă. Şi, în acelaşi timp, fu cuprins de certitudine. Îşi continuă urcuşul, urmând cărarea cu mare încetineală şi ajunse pe alt platou. De acolo a izbutit să vadă.

Cea mai mare parte din golf se-ntindea în faţă şi adânc sub el. Suprafaţa apei părea din cositor, din argint mătuit. Recunoscu imediat locurile. Acolo, la răsărit, era continentul, Acarnania. La apus, dincolo de păduri şi munţi, se-ntindea Strâmtoarea Samosului. La miazănoapte, de cealaltă parte a istmului îngust ce ducea la Insula-de-miazănoapte, la jumătate de zi de mers pe jos de locul unde adăsta acum, se afla oraşul său de baştină.

Ce a simţit el în acea dimineaţă când a rămas pironit locului în luminişul din pădurea de stejari. În pădurea porcilor de la poalele Stâncii Corbului, din partea de sud a Itacăi, repovestitorul, slujitorul evenimentelor îşi poate imagina doar ipotetic. În cântece, sentimentele Călătorului sunt puse în cuvinte solemne; descrise ea o trăire divină, cum, de bună seamă a şi fost: o experienţă trăită alături de zeiţa înţelepciunii şi cunoaşterii, fiica lui Metis, Atena purtătoarea-de-lance. Dar în realitatea, la care noi am ajuns prin ipoteză, a trăit din plin sentimentul însingurării.

O recunoscuse de câtva timp, iar acum o admitea, o accepta în sufletul lui. Zeii nu-l lăsaseră să se azvârle orbeşte în ceea ce trebuia să se-ntâmple. Îi acordaseră timp să se pregătească. Orbecăia după ceva de care să se agate, încercă să ajungă la amintiri. „Pădurile au crescut”, gândi el. Desişurile păreau şi mai încâlcite. În lipsa sa, stejari muriseră şi se prăbuşiseră. Iarba celor douăzeci de ani se pribegise pe sub copaci, încolţise, crescuse, se uscase, îşi câştigase miroazna. Pe stânci, muşchiul se adunase cu spor. Măslinii erau mai groşi. În clipa când se lăsasem genunchi şi băuse din adăpătoare, când apa-i umpluse gura şi-i scăldase faţa, a recunoscut-o aşa cum pruncul recunoaşte sânul mamei. Dar acum, imediat după acea clipă, când se regăsise, o recunoştea cu mintea bărbatului la patruzeci şi cinci de ani.

Pe durata Războiului şi anilor de pribegie, la începutul şederii sale în Ogigia, Soţia şi Fiul fuseseră adeseori aproape de el: o femeie încă tânără, un băieţaş ce făcea primii paşi. Erau ai lui, numele lor aveau un sens pentru el. Câteodată, deşi nu mereu, jinduise să se afle laolaltă cu ei,

în acel loc. Şi iată-i acum, într-un spaţiu limitat de coastă. În al oricărui punct ar fi putut ajunge în jumătate de zi de mers pe jos, peste dealuri şi prin păduri; şi totuşi erau mai departe de el decât oricând. Îl despărţeau de ei cei douăzeci de ani. Dar cel mai chinuitor era sentimentul singurătăţii, adică: teama de a da ochii cu ei.

*

Prinse în nări duhoarea de porc încă de la mare distanţă. Câinii s-au pornit pe lătrat înainte de-a ajunge în spaţiul deschis de sub peretele proeminent şi gârbovit al stâncii. Se auzi o voce stridentă strigând la ei, şi un bătrân cu o barbă stufoasă şi-ncâlcită, sosi alergând printre tufe, cu părul alb fluturând. Într-o mână ţinea o bâtă cu vârf ascuţit, iar în cealaltă avea ceva ce semăna cu o bucată de piele.

„Svofontes! Scairo! Schenotes! Chilichios!”

Patru dulăi ciobăneşti, cu fălci puternice, flocoşi, ageri, ţopăiau în jurul său, mârâind, lătrând.

— Jos! strigă bătrânul. Jos, pe loc! Şi tu, lasă jos băţu-ăla!

N-a avut încotro. Îl lăsă să cadă, se închinci şi aşteptă. Câinii îl împresurau, lătrându-l. Bătrânul îi strigă din nou pe nume, iar cei mai îndrăzneţi primiră câte o lovitură de bâtă, se retraseră mârâind schelălăit, cu cozile între picioare.

— Gata. Acum poţi să te ridici.

Bordeiul scund se afla printre tufişuri, lângă ţarcul purceilor de sub stânca ciuruită; era durat din mai multe bârne de pin, puse una peste alta, acoperit cu ramuri uscate şi brazde de iarbă. Avea un fel de prispă deschisă sub care s-au aşezat câinii, pândindu-l cu neîncredere, în aşteptare. În spatele colibei se afla un ocol ce ajungea chiar până la muchia stâncii, împrejmuit cu piatră susţinută de pari, iar deasupra, îngrădit cu mărăcini. Purceii guiţau strident, iar grohăiturile scroafelor se auzeau ca nişte puternice bătăi de timpane într-o orchestră. Alte cocini se aflau în vizuinile de la piciorul stâncii.

— Era cât pe ce să te sfâşie! rosti bătrânul cu un rânjet posac-prietenos. Nu-i de glumit cu ăştia. Vorbesc cu dinţii şi

afli de-ndată ce vor.

— Ei, am mai văzut eu câini, spuse. Tu eşti Eumeu?

Bătrânul încuviinţă dând din cap cu gravitate şi-şi întinse oasele.

— Da, eu sunt. Înseamnă c-ai auzit de mine?

— Da, mi-a spus cineva că poţi fi găsit aici, sus... la drept vorbind, am auzit lătrăturile.

Bătrânul îl cercetă cu privirea, mai întâi chipul – ochii deschişi la culoare, părul rărit, barba roşie cu şuviţe cărunte – apoi straiele sale.

— Cred că te-am mai văzut, rosti domol. Cu mult în urmă. Rămase dus pe gânduri un scurt răstimp.

— Dar nu te afli de p-aci, de pe-ostrovul ăsta.

— Nu, şi nu cred că m-ai mai văzut până acum.

A vorbit cu oarecare asprime. Bătrânul îi aruncă încă o căutătură rapidă, în ochi i se citea nesiguranţa, îşi îndreptă privirile către pământ.

— Nu, cred că nu te-am mai văzut, mormăi el, şi porni spre bordei. Celălalt îl urmă, păşind alături.

— Vin din Creta, Eumeu, rosti, a împăcare. Trebuia... vreau să spun că-s în drum spre casă. Către miazănoapte, îşi flutură mâna. Am ajuns aici din întâmplare. Un naufragiu. Am fost plecat la... la război. Da, dar povestea-i foarte lungă.

— Aşa-i când e vorba de război, rosti bătrânul. Chiar aşa chiteam şi eu, şi nu-i mult de-atunci. Şedeam aici şi-mi croiam o nouă pereche de sandale, când s-au stârnit dulăii. Destul de curios, dar în clipa aceea chibzuiam: întotdeauna războiul e o poveste lungă. Ca undele apei după o piatră, zvonul războiului umblă mai departe mult după ce s-a terminat. Sau se spune că s-a terminat.

Pe o laviţă, pe prispă, se aflau un cuţit curbat, din bronz, o bucată de piele şi nişte curele proaspăt tăiate. Bătrânul îşi făcu vânt cu talpa de piele pe care-o avea în mână ca şi cum ar fi izgonit nişte tăuni încăpăţânaţi. Câinii se retraseră mârâind. Uşa era deschisă; înăuntru, în bordei, se vedeau nişte scaune, o masă lungă cu laviţe, şi, de-a lungul pereţilor, priciuri aşternute cu rămurele, frunze şi piei. Din

vatra din mijlocul bordeiului, răzbea licăritul domol al jeraticului năbuşit de cenuşă.

— Ia loc, spuse bătrânul. Cred că ţi-o fi foame. Toţi ăi de vin p-aici sunt de obicei înfometaţi. Ce zici?

— O-mbucătură, de orice fel, ar fi binevenită.

— Aşteaptă o clipă.

Bătrânul deschise poarta zdravănă a îngrăditurii şi dispăru dincolo de gardul de piatră şi mărăcini. Se porniră grohăituri de scroafe şi guiţat de purcei. Când reapăru în poartă, bătrânul ţinea câte un purcel de lapte la fiecare subsuoară; purceluşi ce se zvârcoleau guiţând asurzitor; era urmat de o scroafă cu gâtul fleşcăit. A lovit-o cu piciorul în rit ca să scape de ea, să poată închide poarta. Când ajunse la prispă gâfâia ca un astmatic.

— Ţine-l pe-ăsta, rogu-te.

Călătorul luă un purcel; nu putea să aibă mai mult de câteva săptămâni; se zvârcolea şi guiţa în braţele sale.

— Haide, potoleşte-te, puiule!

— Trebuie să ne mulţumim cu d-ăştia mici, i se adresă Eumeu. Dânşii – ăi de la oraş – e musai să aibă porci mari, cu multă carne. Apăi, la urma-urmelor, îs buni şi ăştia.

I-a măcelărit repede şi cu măiestrie, aşa cum curăţă peştele pescarii, a retezat gâtul animalului, l-a spintecat şi i-a scos măruntaiele, dar a pus la o parte ficatul, rinichii şi inima – doar atât. Apoi îl înşfăcă pe celălalt.

— Sunt foarte plăpânzi, zise. Aproape ca nişte prunci.

— Eu... începu celălalt.

— Aud?

— Nimic. De fapt, nimic. Dar am văzut... umblă vorba, vreau să spun, c-au ucis copii, acolo... Adică, acolo, departe la război.

— Multă vreme-ai rătăcit pe la război?

— Da. Câţiva ani. Vreo nouă-zece ani.

— Păi, atunci e vorba de Troia?

N-a dat niciun răspuns.

Putea întrezări marea dincolo de luminiş. Acum ceaţa se vălătucise în depărtare, dar se mai afla încă deasupra mării ca un mal luminos. Către nord, putea zări golful întins, care

– la est – muşca adânc din uscat, atât de adânc încât nu mai rămânea decât un gât subţiratic ce unea Insula-de-miazăzi cu Insula-de-miazănoapte. Se mai afla un golfuleţ cu o insulă în faţă, dar golful adevărat, cel adânc, limanul străvechiului Zeu-al-mării, Forcis, se afla la dreapta. În jurul limbilor de pământ de la intrarea în golf, a zărit linia albă a mării, talazurile-nspumate. Însă în cuprinsul limanului lui Forcis apa era liniştită, ca într-o cupă. Verdeaţa de pe povârnişurile ce coborau la maluri se ofilise, era toamnă de-a binelea; măslinii deveneau tot mai cenuşii, stejarii străluceau de galben-aprins, în schimb coniferele erau verzi. Aerul era cald, dar se simţea bine că-i toamnă.

— Da, e vorba de Troia, rosti. Eram cu unul pe care-l chema... i se spunea Idomeneu, cretanul. Ne-au trebuit câţiva ani până să ne-ntoarcem de-acolo.

— Mulţi nu s-au mai întors, spuse bătrânul, aşezând bucăţile de carne pe laviţa de lângă vatră. Frânse câteva rămurele uscate luate dintr-un colţ, le aruncă peste jeratic, se chirci, se aplecă şi începu să sufle. Când se înălţară flăcările, stivui buturugi şi crengi mai groase dimprejurul inimii focului. Fumul se adună gros, căutându-şi drumul afară prin orificiul din acoperiş. Tăie carnea în bucăţele, pe care le înşirui pe frigărui, pârli ţepii fini şi aşeză frigăruiţe pe ţăruşi înfurcaţi. Mirosul de păr pârlit şi grăsime de porc le năpădi nările. Când apăru din nou pe prispă, bătrânul avea chipul congestionat ca un bucătar.

— Stăpânul meu nu s-a mai întors, grăi el.

Îşi coborî ochii asupra bărbatului aşezat acolo.

— I se spunea Odiseu, de-ai auzit vorbindu-se de el? Era regele ostroavelor de prin aste locuri.

Acolo, departe, golful imens încremenise complet, dar, de l-ai fi contemplat printre genele mijite, ţi-ai fi putut închipui sporirea domoală a mareei nebănuite.

— Am auzit de el, recunoscu bărbatul. Şi încă multe.

Şi Eumeu avea privirile aţintite în largul mării, către răsărit.

— Arareori se-ntoarce cineva-ntreg, rosti bătrânul.

Carnea a picurat, sfârâind.

— Pe tat-su, pare-mi-se, îl cheamă Laerte, spuse bărbatul de pe laviţă. Cum o mai duce, mai trăieşte?

— Trăieşte la ţară, la capătul de miazănoapte, zise bătrânul. Îmi închipui, că-i sănătos. Dar suferă. Căci un om când merge la război, nicicând nu se mai. Întoarce zdravăn. Chiar dacă se-ntoarce într-o bună zi. Nici eu nu-s de prin locurile acestea.

*

În timp ce mâncau, Eumeu luă vasul de amestecat, turnă vin dintr-o ulcică, îl îndoi cu apă şi i-l întinse peste masă. Privirile li se-ntâlniră, şi, timp de o secundă sau două, cătară unul în ochii celuilalt. Bătrânul deschise gura, dar nu se auzi decât o şoaptă; probabil o rugă. Soarele se ivise, umbrele se prelungeau peste vale şi în lungul povârnişurilor. Călătorul a avut din nou impresia că aude zgomotul talazurilor pe ţărmul îndepărtat de jos. Vântul gonea prin pădure, şopotind. Un nou zid de nori răsări dinspre apus, deasupra coamei dealului, ascunzând soarele.

Au mâncat tihnit şi zdravăn, pe săturate.

Se aşezară alături pe laviţa de afară. Zeii îl purtaseră până în acel loc; se-ndestulase şi băuse, iar carnea şi vinul erau bunurile lui; de-acum încolo nu mai avea alte instrucţiuni.

Eumeu s-a pornit brusc în mijlocul discuţiei banale: se apucă să vorbească despre starea de lucruri de pe insulă

— „De câţiva ani ăia nu fac altceva decât să bea şi să-nfulece totul, acolo, în oraş, grăi el. Telemah s-a dus în Pilos, la Nestor; a trebuit să plece-n taină, altfel l-ar fi-mpiedicat. E limpede că n-a izbândit nimic în Pilos, dacă umblă zvonul că acum se află-n Sparta să-i ceară sprijin rigăi Menelau. Azi dimineaţă mi-au zis oamenii mei că s-aţin în aşteptarea lui pe culme, deasupra strâmtorii dinspre Samos, de unde se poate pândi tot ce mişcă, şi mai au şi bărci ce cutreieră-n sus şi-n jos. Acu nu-i de şagă, vor să-i ia viaţa. Dar se zice că Euriclea a trimis pe careva pe

continent să-i ducă veste. Numa’ să reuşească s-ajungă nevătămat în oraş, şi-o să fie bine, căci nu s-or încumeta ei să se-atingă de el acolo.

Îşi spuse-n gând: „Acum ar trebui ca zeiţele setei de răzbunare să-mi pătrundă-n suflet, să dea virtute braţelor mele.”

În clipa imediat următoare, gândul îşi urmă drumul obişnuit: „Ciudat. Nu simt nici urmă de mânie.”

*

Călca prin hăţiş şi prin pădurea de stejari de deasupra. „Am să urc puţin, s-arunc o privire,” îi spusese lui Eumeu care închidea câinii. Porcii de sub stâncă dispăruseră din vedere, dar fumul ce ieşea din colibă îşi croise drum în sus, lunecând pe lângă stâncă. De acolo, de sub stejarii de pe platou, a auzit grohăiturile puternice ale vierilor, huzurind la ghindă, şi strigătele porcarilor. De acolo privirea nu-i răzbea chiar până la coborâş sau la Portul Adânc, totuşi a văzut cum se arcuia uriaşul golf către istm. Iar când a răzbit în desişul de pe muchia colinei, a zărit stâncile înalte de pe insulele Samos şi Zachintos, ostroavele şi coasta Acarnaniei la răsărit, Pintenul insulei Leucas spre nord-est. Iar spre nord, dincolo de curbura istmului, a cuprins cu privirea munţii sumbri de pe Insula-de-miazănoapte. Dincolo de ei, la jumătate de zi de mers pe jos, se afla oraşul său.

Privea cu nesaţ către nord. Era o întâmpinare mută, priveliştea din faţa ochilor era zăvorâtă în muţenie. Nu era indiferent, ci ardea pe dinăuntru fără să dea semne. O recunoştea aşa cum un pribeag recunoaşte ce vede: iat-o! Avea în faţă o parte din regatul său. „E a mea”, a fost în stare să rostească, referindu-se la fâşia de coastă de-acolo, de jos, la munţii de la nord, la pădurile din spatele său, la porcii şi porcarii din hăţişurile codrilor, la vierii mătăhăloşi, din care aveau să se-nfrupte curând bărbaţii din oraş. Era conştient că acele cuvinte subînţelegeau şi stăpânirea sa asupra oamenilor şi insulelor, asupra navelor şi ulcioarelor cu vin, asupra uleiului şi cărnii, blănurilor şi linii, nu numai

în cuprinsul insulei de sub privirile sale, ci şi în Samos, Zachintos şi Dulichion, cu ai săi nobili şi stăpâni de pământuri, cu sclavi şi fericire, cu sudoare şi trudă, cu dorul de ducă pe mare. Stătea acolo şi se înstăpânea asupra lor în acea clipă. Ştia ce-ar afla în faţa lui, dacă şi-ar continua drumul dimineaţa următoare sau peste două zile, urmând cărarea ce ducea spre nord, prin păduri, peste istm şi peste munte, şi cobora apoi în oraşul său. Căuta un mijloc de a pune stăpânire pe ceva ce-i aparţinea. Zeii îi îndreptaseră paşii în acel loc. Sau poate că în gând a chibzuit altfel, mai puţin supus şi smerit: „Trebuie să mă ridic şi să fiu din nou un războinic când va sosi porunca. Nu-i aşa?”

Ştia ce avea să urmeze după aceea. Ştia că pace nu va mai fi cât va trăi. Şi poate că nici după aceea.

Îşi coborî privirile şi din nou ochii săi izbutiră să vadă. Desluşi o fâşie de ţărm, valurile aruncate de mare.

*

Târziu, în după-amiaza aceea, chiar în faptul înserării, se află din nou aşezat pe laviţa de pe prispa lui Eumeu, învăluit de umbrele crescânde. Bătrânul îşi croise o nouă pereche de sandale, iar acum se îndeletnicea cu fixarea curelelor, chicotind satisfăcut:

— Îmi sporesc şi eu avutul. Socotesc că astfel şi Penelopa e în câştig.

Călătorul se plecă, apucă sandaua, pipăi pielea moale de bou, bine argăsită.

— De unde-ai făcut rost de aşa ceva?

— Schimb în natură, zise bătrânul. Vreau să zic că nu-i de furat, să nu-ţi treacă prin minte aşa ceva. Dar bărcile cu mărfuri trag la ţărm, de obicei în golful de Jos şi luntraşii vin pe la mine. Mai mereu umblă după carne, îs băieţi buni, nu-s piraţi, şi mă bucur când iau de la mine vreun godănac, şi s-a întâmplat să-mi ia şi câte-un vier mai neîmplinit, iar eu primesc în schimb piele de vită, alteori câte o bucată de stofă, pe care o pot vinde altcândva...

Tăcu brusc; privirile li se-ntâlniră, zăbovind una într-alta.

— Şi-apoi e un sprijin şi pentru casă. Pot zice fără greşeală că mă-ntreţin singur. Astfel, stăpâna nu iroseşte nimic pe mine.

— Sunt absolut sigur că nu, încuviinţă celălalt. Şi nici Odiseu, când s-o-ntoarce.

Bătrânul apucă sandaua şi o puse lângă el, pe bancă. Privi pieziş în sus, prefirându-şi mâna de câteva ori prin barba încâlcită. Avea negru sub unghii, şi câteva erau rupte; mâinile începeau să arate zbârciturile bătrâneţii.

— Vrei să spui c-o să se-ntoarcă?

Oaspetele îşi încrucişă picioarele; pelerina murdară şi roasă îi atârna peste genunchi.

— Nu ştiu, spuse. Dar bănui că da. Din ce am auzit pe ici, pe colo; se zice că-i în drum spre casă.

— Hm-hm, mârâi moşul. Păi, da. Asta ar fi o poveste tocmai bună pentru Penelopa. Să-mi fie cu iertăciune bănuiala, dar aş zice c-ai aflat că-i cu folos pentru cel ce vine cu astfel de basme.

Bătrânul făcu un gest către miazănoapte.

— Mulţi s-au ghiftuit acolo. Povestind cum că ei ştiu de Odiseu că-i în drum spre casă. Stăruind c-au auzit vorbe de-aşa ceva pe continent, în Creta, da, da, şi numa’ zeii mai ştiu unde – în ţara lui Egiptos. Şi dânsa îi ascultă. Şi ei primesc merinde, în timp ce dânsa ascultă. Le dă de-ale gurii şi vin să prindă puteri, să-şi rostească basmele. Şi-apoi, când pornesc pe drumul lor, le dă haine şi-ncălţări şi-o legăturică pentru drum.

— Cine-s cei ce primesc aşa ceva?

— Cine? se miră moşul. Ai de s-abat pe-aici şi umblă în zdrenţe. Pribegiţi, cerşetori. Eu zic că şi ăsta-i un fel de schimb în natură.

— A, da, de bună seamă, zise celălalt. Dar dânsa, ce zice?

Bătrânul îşi culese din nou sandalele şi le examină îndeaproape. Ajustă puţintel cureluşele.

— Ce părere are dânsa, eu n-am ştire. Dar trăieşte cu speranţa, bănui.

— Dânsa e... foarte bătrână?

Moşneagul chibzui din nou.

— Ştiu eu ce să-ţi spun? rosti el, punând sandalele pe laviţă ca şi cum tocmai isprăvise de discutat asupra lor. E-n jur de patruzeci. Dar, după mine, nu arată. Trebuie să ştii că tot aşteaptă de vreo nouăsprezece-douăzeci de ani. Şi-s sigur că el n-o să se-ntoarcă niciodată... vreau să zic, nu acelaşi ora.

— Crezi că s-a schimbat într-atâta încât n-o să...

Bătrânul aşteptă. Cum celălalt păstra tăcerea, rosti:

— De bună seamă, în parte. Ce fel de bărbat era Odiseu când a pornit, atunci, la războiul lor blestemat? Un bărbat tânăr, de douăzeci şi cinci de ani, sau cam aşa ceva. Chiar de-ar fi-n viaţă, chiar de-ar călca astăzi pe pământul Itacăi, bărbatul acela, în orice caz, nu se mai întoarce.

— Înţeleg, rosti celălalt cu voce coborâtă.

— Şi-apoi dânsa! exclamă bătrânul. Pe cale să-l aleagă mai întâi? Dintre toţi aceşti feciori fercheşi, sosiţi de pretutindeni, din ţara ostroavelor?

— Vrei să spui că Odiseu n-are nicio şansă?

— Aş, de unde, rosti bătrânul. Ce ştiu eu!? Dânsa-i o femeie isteaţă şi destul de-nstărită. Chiar de-i mănâncă ăia toţi porcii, şi oile, şi caprele, şi pâinea, şi-i beau tot vinul, şi-i tocesc scaunele şi cupele, aşa cum o fac de câţiva ani buni încoace, şi totuşi, am eu o slabă bănuială că averile ei sporesc pe continent.

— Aşa?

— Şi de-o veni El, pricepi, n-o fi el un porcar bătrân ca mine, de pildă. Nu, bineînţeles că nu, o să trebuiască să-şi arate virtutea.

— Vrei să zid că va trebui s-o ia de la capăt? S-o ia de la temelie?

— N-am răspuns la asta. Nu voi să zăbovesc cu gândul la aşa ceva. Eu, unul, de când sunt, n-am ucis pe nimeni. Dar nu ştiu ce-aş fi-n stare să iac la gândul că am un fecior pe care-l paşte primejdia.

— Da, fireşte, aşa e, rosti celălalt, privind în pământ.

— Va avea de făcut o alegere. Ori – ori, spuse bătrânul. E sfiit să aleagă. Dacă se va întoarce pe ostrovul acesta şi nu

ştie atâta lucru... atunci, n-are prea mulţi sorţi de izbândă.

— Nu, probabil că n-are, grăi celălalt.

Bătrânul îl privi dintr-o parte.

— Ar putea rămâne aici, zise. Cu mine şi cu porcii. Dar dacă vine acasă, n-are cum face aşa ceva. Nu i-ar rămâne decât două căi.

Celălalt n-a scos niciun cuvânt.

— Ar trebui, fie să facă drumul înapoi cu prima barcă ce soseşte fără să spună cine-i. Fie să pună mâna pe arme să se ducă... să se ducă acolo. În oraş. Să le ia viaţa. Dar, după aceea, oricât de straşnic ar fi spălată, insula asta va mirosi a sânge pentru tot restul vieţii sale... şi a fiului său.

— N-ar fi posibil să se gândească la un compromis, sau altceva de soiul ăsta? grăi celălalt după un răstimp de chibzuială.

— Nu cu o astfel de soaţă, zise bătrânul. Orice-ar spune ea, după aceea, de faptul că înţelegerea ar fi fost o bună dezlegare! Şi nu cu fiul ăla al lui. Acum e bărbat matur, or aproape matur. Atât soaţa, cât şi fiul or trăi mereu cu simţământul că l-au aşteptat mult prea mult timp. E-nrobit lor. E robul zeităţilor. Nimeni nu doreşte asta. Dar trebuie să se-ntâmple – ori – ori. Dânsa-i bogată. E puternică. O să se mărite cu imul care o va elibera din aşteptarea celor douăzeci de ani de frământare şi jind. Când se va însura fiul, ea va fi Regina-mamă – de nu se mărită ea mai întâi, sau dacă El, cel ce poate nu mai e în viaţă, nu va alege calea întoarcerii acasă. Pretendenţii nu vor lăsa, nicicând, altuia locul, dacă acela nu face parte din tagma lor. S-au făcut mult prea mult de ruşine ca să mai poată ajunge la pace cu Cel-plecat.

— Eumeu, interveni celălalt după un răgaz, ce-ai face tu, de-ai fi în locul lui?

— Doamne, zis-e Eumeu. Apoi se corectă: Călătorule, Străinule, pentru el nu există alegere. Am auzit că dincolo de marea cea mare şi peste ţări, sunt oameni ce au putinţa alegerii. Acolo se socoate o mare ruşine, o pângărire şi nelegiuire împotriva zeilor să ucizi fiinţe omeneşti. Dar acum ne aflăm în lumea realităţii – Călătorule – ne aflăm în

prezent! Ne găsim în lumea civilizată! Nu există alegere. Dacă ştie aceste lucruri, şi de i-a slăbit virtutea de luptător într-atât încât nu mai vrea să ucidă, atunci n-ar mai trebui să se-ntoarcă acasă.

— Nu?

— Nu! Căci altfel s-ar repeta ce s-a-ntâmplat cu neamul lui Agamemnon. Va fi forţat să-i ucidă şi pe părinţii pretendenţilor şi pe fiii lor, iar fiu-său va trebui să ducă mai departe fapta. Şi moartea, răzbunarea, apărarea, sau oricum îţi place s-o numeşti, va trece din neam în neam, din ostrov în ostrov. Odiseu nu se-ntoarce pentru a-şi găsi odihna de după război; ci ca s-o ia de la-nceput. Dar e nevoit s-o facă. Dimprejurul ostrovului marea-ntreagă va sângera. Oamenii n-or mai putea arăta către apus, grăind: „Acum soarele se afundă în marea Hesperidelor sau dincolo de cele mai îndepărtate stăpâniri ale fenicienilor”; nicidecum, oamenii or spune: „Marea s-a-mpurpurat de la sângele scurs din Itaca, şi Samos, şi Dulichion, din fiecare recif, şi din cel mai neînsemnat ostrov din regatul lui Odiseu. E de-nţeles, doar, s-a-ntors acasă.”

— Eumeu, rosti celălalt, cum ai proceda tu însuţi, de-ai fi... Odiseu?

Bătrânul culese din nou sandalele, ţinându-le ca şi cum s-ar fi agăţat de o speranţă.

— Aş chibzui poate că am un fecior pe care şi-au pus în minte să-l piardă. Poate mi-aş îndrepta paşii acolo, în oraş, şi-aş porni un război ce-ar dura mai mult decât cel purtat la Troia, de generalii ahei împotriva Regelui Priam. Ar fi un război mult mai drept; pesemne aşa aş cugeta. Mulţi însă s-or prăpădi în el. Aş încerca poate să aflu temeiuri pe care nimeni nu le-a mai aflat: cum că după război va-ncepe o nouă stăpânire. Acum, în Itaca, totul se-ndreaptă din ce în ce mai mult către sclavagism. Nu s-a mai ţinut cum se cuvine o Adunare a Poporului de mult amar de vreme. Însă poate m-ar însufleţi crezul c-a fost nevoie să-i înfrunt pe zei. Aş cugeta poate astfel; „Zeii nu fac altceva decât să se joace. Zeii petrec, chefuiesc, dansează şi fac mici scamatorii şi vrăji ca să-şi petreacă. *Nu-şi dau seama de*

gravitatea situaţiei”, poate că astfel aş chibzui.

Un răstimp a rămas tăcut.

— N-am avut de gând să cârtesc, spuse. Mă-nchin înaintea zeilor. Dar nu ştiu dacă n-ar trebui să fac astfel, de-aş fi în pielea lui Odiseu.

Celălalt îşi aţintea privirile pe picioarele desculţe. Apoi îşi desfăcu palmele îndurerate şi iscodi în căuşul lor, căutând parcă nişte prevestiri.

— Dar atunci e sigur că-n spatele oamenilor nu se află decât zeii, spuse. Ei pun la cale totul.

— Uneori mi-a trecut prin minte că dincolo de zei se află ceva, grăi Eumeu. Noi. Stăpâni şi sclavi, bătrâni şi tineri. *Muritori.* Că zeii au fost zămisliţi cu mii de ani în urmă, într-o vechime păgână, într-o vreme de buimăceală şi spaimă, care nu seamănă în nicio privinţă cu vremea noastră luminată, de aici, din Itaca, şi de pe continent; că zeii au fost plăsmuiţi atunci, scoşi la lumină din sufletele oamenilor. E un gând care n-ar trebui gândit. Nu-l pătrundem cum se cuvine deoarece ne aflăm în mâinile zeilor, la bunul lor plac. Dar gândeşte-te: ce-ar fi ca zeilor să li se usuce mâinile? Dac-am avea o voinţă proprie? Atunci am scăpa din acele mâini. Atunci n-ar mai rămâne decât omul. Şi atunci ar trebui să salveze situaţia el însuşi – şi-ar face-o, căci şi-ar da seama cât de gravă a fost. Atunci el ar...

Vorba i se frânse.

— Continuă; Eumeu.

— Sunt un sclav, doamne. Un sclav înstărit; eu însumi am sclavi, ştii, cărora le dau porunci, şi nu mă ocup de politică. Dar sunt totuşi un sclav. Neguţători fenicieni m-au răpit în Siria. În copilărie, când n-aveam decât vreo doi ani. Pot zice că părintele meu a fost un rege, dar asta şi-a pierdut orice tâlc pentru mine, căci acum sunt doar un sclav. Fenicienii au ademenit-o pe doica mea să fugă cu ei – era cât neamul lor, din Sidon; fusese răpită şi dusă departe de casă când era o copilă, şi vândută nouă. Poţi spune că eliberarea ei a fost o nelegiuire faţă de mine. În orice caz, n-a mai ajuns acasă, ci a murit pe corabie în a şaptea zi; a pălit-o soarele

pe când se drăgălea cu un marinar, arsura soarelui a doborât-o, şi şi-a luat viaţa. I-au lepădat leşul în mare. Apoi au fost bătuţi de o furtună în jurul coastei – şi furtuna ceea a fost dezlănţuită tot de zei! – aşa am ajuns în pilcul ăsta de ostroave. Au coborât pe mal în Itaca şi m-au vândut lui Laerte.

Privi oblic spre celălalt.

— Poate-ai auzit povestea, domnia ta?

— Nu zic nu.

— Mă-ngrijesc de porci, continuă Eumeu. Sunt porcar-şef, şi slujba nu-i deloc rea. Sunt însă un sclav. De-aş fi eliberat, poate ar ajunge alţii sclavi. Ca atunci când fata din Sidon şi-a câştigat libertatea; oare şi-o fi câştigat-o? Mult amar de vreme am chibzuit asupra acestui lucru.

Suspinul său nu suna a deznădejde.

— Da, iată care-s metodele zeilor.

— Şi-ţi închipui că mai există şi alta?

— Lumea poate va descoperi una diferită, spuse Eumeu. După o mie de ani.

Intră în bordei şi aţâţă focul. Când se înălţară flăcările, se postă în chenarul uşii.

— Numai puterea are importanţă, continuă el. Dacă puterea e-n mâna pretendenţilor, iar Odiseu le-o smulge, atunci nimic nu se va schimba. Puterea va trece doar dintr-o mână, într-alta, şi asta va fi totul. Poţi spune că ocârmuirea lui Odiseu va fi mai dreaptă decât aceea a partidului pretendenţilor. Dar nu putem desluşi în viitor. Asta stă numai în puterea celor-de-sus, dar nu se sinchisesc ei să facă din puterea asta a lor o unealtă pentru fericirea omului; ei se joacă şi se distrează. Puterea lor este ca o căruţă ce se rostogoleşte de la sine, zdrobind tot ce-i iese-n cale – în joacă. Ei se îngrijesc doar ca această căruţă să nu se abată din cale şi să nu se răstoarne. Din când în când, îi mai dau un brânci să se rostogolească mai departe. De n-ar părea o blasfemie, aş zice: Zeii sunt orbi. Sunt de-o orbire veselă şi plină de toane; ei se distrează jucându-se de-a baba oarba. Sub călcătura lor, oamenii îs doar nişte vârtejuri de praf. Zeii stăpânesc marea şi cerul, animalele şi

insectele, totul. Omul nu-i interesează prea mult. O, fireşte – dacă cineva se ridică împotrivă-le, îl doboară – în joacă, adeseori fără mânie, pur şi simplu îl înlătură. Iată cum fac ei.

— Eumeu, grăi celălalt, cum vezi tu, în visurile tale, Orar trebui să procedeze omul? După o mie de ani? Dacă s-ar stinge zeii – socotind c-ar fi muritori?

— Totul depinde de cât va fi învăţat omul, de la zei. Sau de va fi învăţat din propria-i experienţă, de la viaţa dusă pe pământ, pe scoarţa pământului; din durere, din războaie. Dac-a învăţat de la propria-i rasă, atunci probabil o să fie bine. Atunci, poate, va-mpărţi puterea sa cu alţii. Atunci poate, n-or mai fi sclavi. E posibil ca atunci, în loc de război, omul să recurgă la înţelegere prin vorbă, la schimbul de bunuri în loc de jaf. Numai atunci, poate, pâinea va fi-mpărţită cu dreptate. Dar clipa asta-i aşa de departe! Nu-s în stare s-o văd cu limpezime. Nu zăresc nicio ţintă; doar desluşesc o cale: Într-o mie de ani, sau două mii, sau trei mii, poate va-ncepe domnia omului.

— Poate şi iar poate, spuse celălalt. Numai presupuneri! În prezent însă, sufletele oamenilor n-ar putea zămisli alţi zei? Iar puterea să şi-o însuşească... mai târziu, după ce se vor fi înţelepţii?

— Că bine zici, există şi riscul ăsta, rosti căpetenia porcilor, porcarul-şef Eumeu. Există şi acest risc, dacă omenirea-şi va uita de-nvăţătura pământului.

Celălalt îşi înălţă ochii la el. Privirile li s-au întâlnit, zăbovind, li zâmbi unchiaşului.

— Dacă Odiseu ar veni aici şi ţi-ar cere să-l ajuţi la-nfăptuirea dreptei rânduieli, ce i-ai răspunde, Eumeu?

Bătrânul se scarpină în barbă cu unghiile negre. Zâmbetul pe care i l-a-ntors a fost la fel de blând.

— Doamne, zise, l-aş ajuta. Aş face-o pentru că lupta lui este dreaptă – sau mai puţin nedreaptă decât a lor dimpotrivă-i. Odiseu la va slăbi puterea ce sporeşte mereu acolo, în oraş. Ar repune ordinea la locul ei, ar dura o ordine nouă, ce-ar putea fi temeiul unor vremi mai bune. L-aş ajuta să ajungă la începutul-începutului.

— L-ai ajuta întru nefericirea lui?

— Da, rosti Eumeu, întru nefericirea lui. Va trebui să ucidă. Şi să se jertfească prin omor. Dar aşa poate va salva o şansă; pentru sine şi feciorul lui. Chemarea răzbunării e pe cale de a răsuna în juru-i, iar casa lui urmează să fie scăldată-n sânge când va pune mâna pe putere. Dar numai el va fi-n stare s-o împartă cu alţii după aceea; numai el poate fi un om nou, o poate-ncredinţa concetăţenilor săi! Lumea se va porni să şoptească şi să ceară-n gura mare răzbunare, din toate părţile. Se află acolo o ceată de pretendenţi, din Samos, ce nutresc visuri de stăpânire asupra lumii întregi, numai de-ar ajunge să cârmuiască pe ostrovul ăsta. Ei zic că-s născuţi pentru-a cârmui, că-s aleşii zeilor. Şi mai e o clică de pretendenţi – de pe acest ostrov – ăştia o ţin că poftesc puterea pentru a cârmui spre folosul poporului. Ei susţin că vor cârmui insula – sau lumea – spre binele poporului – dar vor să conducă numai ei. Urmăresc, de asemeni, să-şi întindă stăpânirea, de-or pune mâna pe ea. Şi de-or ajunge la cârmă, oricare din ei, s-or asigura s-o ţină vârtos şi nu vor mai lăsa nicio posibilitate pentru viitor. Căruţa lor se va porni la vale. Vor începe să nu le mai pese de viaţa omului. S-ar putea să nu fie oameni răi, dar în asta stă natura puterii. Iată pricina pentru care l-aş ajuta pe Odiseu, dac-ar ajunge aici şi mi-ar cere-o. I-aş grăi aşa: „Slăbeşte-le puterea, zăgăzuieşte-le stăpânirea, salvează şansa! I-aş mai spune: *Loveşte, stăpâne, dacă trebuie!* Dar să nu-ţi spui mai târziu că fapta ta a fost una sfântă, că războiul purtat de tine este o binecuvântare pentru cei loviţi de el! Nu-i decât o cale către ceea ce-i posibil, nimic mai mult! Nu uita c-ai pornit un măcel. Nu zăbovi la locul măcelului, nu-l preschimba în lăcaşul tău!”

— Eumeu, vrei să spui că, mai apoi, trebuie să uite?

— Să uite? rosti Eumeu, căpetenia porcilor, şeful-turmelor-de-porci. Ba din contra, vreu să spun că va trebui să-şi amintească. Dacă va izbândi.

— Să-şi amintească ce? Totul?

— Mai întâi şi-ntâi fapta. Cum a curs sângele, strigătele de moarte, să-şi amintească să-mpartă puterea cu cât mai

mulţi, ca să treacă mult timp pân-o ajunge să se adune din nou în mâinile celor puţini, într-o singură mână.

— Atunci ar trebui să se ridice şi-mpotriva zeilor, rosti celălalt domol, şi privi în sus la el. Şi cum să-şi împartă puterea? Să-şi înstrăineze corăbiile, să-i elibereze pe sclavi, să ajungă toţi porcari, căprari, meseriaşi şi mici producători de vinuri şi de măsline?

— Nu ştiu, spuse Eumeu. Poate visez. Numai zeii pot pătrunde viitorul. Dar să-mi închipui pot, că omul o să fie silit să încerce să-şi rezolve problema prin mijloace omeneşti. În o mie de ani. Poate mai curând, poate mai târziu. Dacă Odiseu revine şi făptuieşte ce are de făptuit, nu va trebui să nesocotească experienţa lumii. Şi e musai să nu-şi închipuie că războiul pe care-l stârneşte e o chestiune de familie care nu-i priveşte pe alţii. Ne priveşte pe toţi cei de aici şi de aiurea. Piatra pe care-o aruncă-n mare va stârni undele nu numai pe coasta asta. Totul se întrepătrunde în chip firesc. Valurile însângerate vor ajunge în Samos, şi Zachintos, şi Dulichion, şi Leucas, şi Pilos. În răstimp de-o zi şi-o noapte. Apoi s-or întinde de-a lungul coastei continentului, către miazănoapte şi miazăzi, pornind din ăst loc, şi din celelalte ostroave, s-or rostogoli către apus. Mai departe, şi mai departe, pentru o groază de vreme, ani şi ani de-a rândul s-or alerga până acolo unde s-afundă Helios. Vor duce un mesaj altor popoare, care nu vor afla poate din ce loc soseşte valul de sânge, dar care vor preface şi modifica tâlcul undei într-o mărturie despre ceva mai eroic decât a fost, judecând faptele lui Odiseu şi altele asemănătoare, demne de imitaţie, vrednice de năzuinţă. Valul stârnit în Itaca va ajunge la fiece om, clipă de clipă, în vecii-vecilor, după ce nu vom mai fi.

— Şi nu se va curma niciodată? întrebă celălalt cu voce răguşită.

Eumeu se răsuci către foc, intră în bordei şi mai aruncă pe vatră câteva uscături. Când se-ntoarse avea în mână un topor din bronz.

— Ba da, s-o curma când vor înceta oamenii să se mai războiască pentru putere, când zeii nu i-or mai îmboldi la

aşa ceva, când vor fi învăţat să-şi înţeleagă situaţia. Valul de sânge se va ostoi, dimprejurul tuturor ţărmurilor, atunci când un bărbat netemător de pedeapsa divină va izbuti să spună altuia: „În vremurile de aur, oamenii proşti obişnuiau să-şi ia viaţa unul altuia. Socoteau că fapta lor era grozavă. Valurile astea purpurii sunt sângele pe care Odiseu din Itaca l-a făcut să curgă-n mare cu mult, mult în urmă. Sau sângele vărsat de alţii ce i-au urmat pilda. Nu s-a petrecut nimic altceva, a răzbit doar până la malurile noastre. Dar o să dispară. Albastrul mării e pe cale de-a se limpezi din nou. Curând, doar purpura apusurilor ne va aminti faptele de odinioară, din veacul de aur.”

Celălalt n-a replicat nimic, n-a pus nicio întrebare. Porcarul-şef, Eumeu, cârmuitorul şi căpetenia porcilor, trecu pe lângă el cu toporul în mână.

— Mă duc doar să mai tai niscaiva lemne, până nu se stârneşte din nou ploaia, l-a lămurit el.

Porcii bătrâni din cocini au grohăit, purceii au guiţat, Câinii au lătrat şi schelălăit în hăţişurile pădurii în răstimpul cât porcarii au mânat scroafele şi porcii nejugăniţi în vizuini şi ţarcuri, pentru înnoptat; l-a ajutat pe Eumeu să care lemnele tăiate şi să le stivuiască îndărătul vetrei. Păzitorii turmelor au intrat în bordei, muiaţi şi istoviţi, însoţiţi de duhoarea de porci. Erau doi bărbaţi mai vârstnici şi doi feciori necopţi. Dădură bineţe cu o nepăsătoare înclinare de cap şi-şi atârnară sumanele de lână aspră sub acoperiş să se usuce, fără a rosti însă vreo întrebare; s-au trântit doar pe culcuşul cel mai depărtat, aşteptând de-ale gurii. Era limpede că se obişnuiseră să vadă pribegi pe-acolo.

Ploaia se stârni pe înnoptate, odată cu vântul de la apus. Aşezat pe laviţa din faţa vetrei, Eumeu cugeta la ceva. Buzele i se mişcau de parcă ar fi făcut o numărătoare.

— N-ar fi o idee rea să sacrificăm ceva, rosti pe neaşteptate, înălţându-şi privirile, cu un zâmbet.

Sărind, ca reflexele unui foc de la un chip la altul, zâmbetul se răspândi pe chipurile oamenilor săi.

— Având în vedere c-avem un oaspe, seara asta este foarte potrivită, zise Eumeu. Iar acum când încep ploile de

iarnă, poate că-i bine să rămânem în bună înţelegere cu zeii.

— Sunteţi foarte evlavioşi prin locurile astea? întrebă străinul. Adică, de-obicei aduceţi multe prinoase?

— De fapt, nu, recunoscu Eumeu. Porcii ăi zdraveni sunt mâncaţi... acolo. Dar acum am socotit că am putea lua unul şi pentru noi! adăugă el şi, ridicându-se în picioare, îi făcu semn din cap sclavului său personal, unul dintre feciori:

— Haide, Mesaulios!

Sacrificarea a fost împlinită ca un act ritual, frumos şi cu măiestrie; judecând după cum s-a desfăşurat, a fost ireproşabilă, dar Călătorului nu i s-a părut a fi pătrunsă de cine ştie ce profund sentiment religios. Veneraţia faţă de zei a fost exprimată printr-o plecăciune de-abia schiţată şi prin seriozitatea de pe chipurile lui Eumeu şi aia celorlalţi în timpul înjunghierii şi îmbucătăţirii animalului, dar fără exagerare sau slugărnicie.

Ajutoarele au aprins torţe şi au adus din ţarc o namilă de vier de vreo trei-patru ani. Doi trăgeau de urechi, unul smucea de o curea răsucită în jurul ritului, iar Mesaulios venea în urmă, împungând şi lovind cu piciorul în fundul animalului ce guiţa şi sforăia. Eumeu adăsta, cu un cuţit lung şi o bâtă grea din lemn de stejar, în mijlocul luminii ce răzbea prin uşa bordeiului. A tăiat moţul vierului, a pătruns înăuntru şi l-a azvârlit pe foc, adresând rugăciuni bolborosite tuturor zeilor, cu aceeaşi grabă cu care-au săvârşit totul. A revenit sub şopron, a aşezat cuţitul pe laviţă, a apucat bâta şi, ridicând-o, grăi:

„Dorim cu toţii – vreau să spun: îi implorăm pe zeii eterni, pe cei fără de moarte, cei ce întotdeauna ne vor numai binele, să-i îngăduie stăpânului şi regelui nostru, Odiseu, să se-napoieze cât mai grabnic, da, astăzi chiar, în seara asta, la noapte, de-i cu putinţă!”

Şi, rostind aceste cuvinte, izbi vierul în ţeastă. Animalul se prăvăli în mijlocul unui grohăit. Eumeu puse mâna pe cuţit şi izbi. Vierul zvâcni violent, de câteva ori, cu picioarele, în vreme ce sângele se scurse şuvoi, formând o baltă pe pământ.

„Lăsaţi-l să se zvârcolească cum se cuvine, cu atât mai repede se scurge sângele”, vorbi Eumeu.

Mesaulios aduse două beţe lungi de lemn uscat, le aprinse şi cu ele au pârlit la repezeală ţepii de pe leşul porcului. Eumeu deschise pântecul animalului, iar oamenii săi îi scoaseră măruntaiele. Inima, ficatul şi rinichii au fost puse într-un ol separat. O parte dintre viscere au fost aruncate pe foc, şi, de îndată, atât coliba, cât şi spaţiul deschis din faţă s-au umplut de mirozna cărnii arse. Cele două ajutoare mai vârstnice ale lui Eumeu au mărunţit vierul cu satirul şi cuţitul. Eumeu a tăiat câteva bucăţele de carne, le-a învelit în slănină, presărând deasupra făină de prinoase, şi le-a pus pe foc, unde-au fost lăsate să ardă până la capăt. Aceasta a fost ofranda adusă tuturor zeilor.

Au tăiat hălci zdravene, le-au înfipt în frigărui şi s-au pus pe aşteptat în răstimpul cât carnea se frigea. Grăsimea picura pe foc, sfârâind. Se puteau auzi înghiţiturile în sec ale celor patru sclavi. Eumeu se îngrijea de foc în vreme ce frigăruile erau rotite iară răgaz de cei doi feciori.

Când s-au gătat, aşezară bucăţile fripte pe tipsii mari din lemn. Eumeu tăie o porţie pentru nimfe, ca să le dea apă bună de băut, şi una pentru Hermes, ca să le sporească turmele şi bogăţiile, după care reteză o halcă grasă pentru oaspetele lor şi porţii potrivite pentru ceilalţi. Mesaulios aşează plinea pe masă şi îndoi vinul, şi s-au pus cu toţii pe treabă.

Ospăţul a durat toată seara. Afară ploaia pleoscăia şi suspina, insinuându-se în picuri prin colţuri şi prin gaura de fum din acoperiş. Fălcile lucrau fără încetare, au golit vreo două oluri de vin, dar de vorbit, n-au prea vorbit. Fum şi aburi de la carne pluteau sub acoperiş într-un nor des, şi până la urmă vinul începu să li se urce la cap. Oamenii lui Eumeu se porniră pe căscat, se duseră afară să-şi descarce beşicile, apoi se strecurări în culcuşurile lor, se înfăşurară în sumanele zvântate şi, nu peste mult timp, se porniră să sforăie.

Călătorul se aşează, alături de Eumeu, pe laviţa din faţa focului dogoritor.

— Mă-ntreb dacă să plec mai departe mâine dimineaţă? începu el.

— La oraş?

— Da, la asta mă gândeam.

Eumeu îşi întoarnă capul către el; ochii li se-ntâlniră privindu-se stăruitor.

— Stăpânei poţi să-i spui oricând o poveste; de obicei merită, spuse, nu fără ironie. Dacă domnia-ta ai veşti proaspete... de pildă, de-i spui c-ai auzit vorbindu-se că Soţul e-n drum către casă. Dar, în orice caz, ar trebui să mai zăboveşti până se-ntoarnă Telemah. *Dacă* se-ntoarnă. Acum ăia-s bănuitori şi-ar fi-n stare să creadă că se pune ceva la cale, şi că eşti o iscoadă, şi n-ar fi deloc plăcut pentru un... un străin ea domnia-ta să se ivească în acel loc de unul singur. Când Telemah se va-ntoarce, poţi să-l însoţeşti.

— Vrei să spui că Telemah poposeşte în acest loc?

— Nu eu, ci zeii, grăi Eumeu, dar fără prea multă evlavie. Şi-n plus, mă bizui pe asta. Cugetul îmi spune că aşa va fi, şi-l aştept. A fost prevenit şi ştie că-i pândit la Strâmtoare. În oraş nu s-or încumeta încă să s-atingă de el.

— Dar dacă vine cu ajutoare, Eumeu?

— Bine-ar fi să creadă asta şi ăi din Partidul Pretendenţilor, grăi sacrificatorul de porci şi straşnica lor căpetenie.

— Dar în ce mă priveşte, nu cred să-l însoţească o flotă de război. Cred că va sosi singur, împreună cu soţii săi. Nu-s atât de ageamiu încât să-mi închipui că, de dragul lui, Nestor şi Menelau vor porni la război.

— Într-adevăr, spuse celălalt. Dar la urma-urmelor el... Odiseu adică, şi-a părăsit căminul spre folosul lui Menelau. Sau cel puţin aşa-mi închipui.

— Acum, eu nu ştiu nimic de-aşa ceva, zise Eumeu. N-am nicio părere. Dar de aş fi în pielea ta, aş mai adăsta vreo două zile aici. Doar n-ai niciun zor, nu?! Care ţi-o fi treaba?

— Eu? Nu, nu-i niciun zor, Eumeu. Pot să te-ntreb ceva? Telemah este un flăcău de treabă? Adică, judecând în toate cele? Tinerii pot fi atât de... altfel. S-a schimbat în bine?

Aşa, ca om.

— Da, se poate zice că-i de ispravă, rosti Eumeu. Deşi încă nu-i copt. Faţă de muie, faţă de cei de-aici şi de la palat, s-a dovedit tot timpul cuviincios şi cumpătat. Dar e un visător. Eu aş zice cam aşa: este încă strâns legat de tată-su. A auzit prea multe despre el şi i-a dus prea multă vreme dorul. Se poate spune că ursita lui se afla în mâinile părintelui, iar soarta tatâne-su, în mâinile zeilor. Ale lui Zeus şi Poseidon. Sau poate că de Poseidon s-a izbăvit; nu ştiu. În locul tău aş zăbovi până ce lucrurile se coc acolo, la palat.

— Cum adică: se coc?

Eumeu se ridică, luă un băţ şi răscoli jeraticul înainte de a mai adăuga câteva buturugi mari.

— Ce trebuie să se coacă. Rodul toamnei. Poate că-n joaca zeilor nu-i nicio socoteală, dar, din când în când, din joaca lor iese ceva. O ieşire poate, o dezlegare pentru un scurt răstimp.

— Poate că-i un temei în spusele tale, rosti celălalt.

— Uneori mă culc într-o grotă alături de despărţitura unde punem scroafele gata să fete, continuă Eumeu. Când fată vreuna, e bine să fii pregătit. Scroafele-şi mănâncă la repezeală puii. Iar eu vreau să-i mai rămână şi lui Odiseu niscaiva godănaci, pentru când s-o-ntoarce, spuse zâmbind. Poţi să te culci în culcuşul meu, aici, adăugă, arătând priciul de lângă uşă, aşternut cu blănuri de oaie şi de capră. Dacă ţi s-o face frig mai târziu, la noapte, să ştii că celălalt suman al meu e agăţat acolo.

Îşi încinse o sabie ce atârna pe perete, deasupra culcuşului, se-nfăşură într-o zeghe de lână, grea şi murdară, apucă lancea sprijinită de perete, chiar după uşă, şi ieşi în vânt şi-n bătaia ploii. Celălalt rosti în gând: „Parc-ar fi un războinic sculat din morţi.”

Şi rămase însingurat, cu gândurile sale.

27

Scrâşnet de prundiş sub chilă

I

Prundişul se auzi scrâşnind sub chila bărcii; călătoria tinerilor se isprăvise. Ploaia se stârnise când, spre înnoptate, au părăsit Pilosul, uimind coasta Elidei, către miazănoapte. Pisistrate nu voise să părăsească Sparta atât de curând, iar Menelau şi Elena protestaseră din nou, dar se înclinară de bună-credinţă în fata necesităţii pe care au recunoscut-o destul de limpede. Un al doilea car, pornit de Menelau să-i-nsoţească, urma să poarte darurile şi pe spionul-dublu, Medon. Au mânat telegarii, cât au putut s-alerge, pe suişul drumului către Pherai, unde au dormit câteva ore. Au ajuns în Nisiposul Pilos a doua zi, după amiază.

La bifurcarea unde drumul ducând la Oraşul-de-sus se abătea, îndepărtându-se de cel de pe coastă, a trebuit să rabde încă o dală ispita de-a alege.

— Tata n-o să ţi-o ierte niciodată, dacă nu mai rămâi la noi, măcar o zi, rosti Pisistrate.

— Trebuie să mă grăbesc, răspunse Telemah, şi va-nţelege asta prea bine. Şi-apoi, o să mă-napoiez imediat ce se va isprăvi totul. De voi izbuti, dacă voi mai fi în viaţă. Poate că înainte de venirea primăverii, poate la iarnă. Salul-o pe sora ta Policaste, şi comunică-i ce ţi-am spus.

Ortacii îl aşteptau pe lângă barcă; erau gata de plecare. Se porniră pe mare imediat ce sosiră. Medon şi cela două lăzi cu daruri. Au fost nevoiţi să vâslească urcând pe lângă coasta Pilosului, de-a lungul lagunelor, dar după aceea vântul le-a fost prielnic. Au plutit cu spor de iuţeală printre insula Zachintos şi continent.

La căderea nopţii, au închinat împreună câte o cupă în semn de mulţumire. Vinul a fost trimis în spate, din bancă

în bancă, şi fiecare s-a folosit de cupa asta. Cei mai mulţi socoteau că voiajul lor fusese o reuşită, deşi Fiul era singurul care ajunsese mai departe de ţara lui Nestor. Mai târziu, în seara aceea, mulţi au fost încercaţi de sentimentul că se-ntorceau în patrie de la Troia. Au ţinut capul spre nord, de-a curmezişul golfului lung şi întins care despărţea regatul Pilosului de coasta Acarnaniei; înspre Insulele Stâncoase, Thoai, şi când au ajuns sub coastele lor, cerul era atât de înstelat, încât au reuşit să se abată drept către apus, plutind către partea de miazăzi a insulei de baştină.

Ştiau cu toţii foarte bine ce se întâmplase, iar Medon îi prevenea mereu, puţin cam strident, să se ferească de iscoadele ce adăstau prin munţi şi prin strâmtoarea dintre Samos şi Itaca.

Au coborât vela, au scos catargul şi au pătruns alunecând în golful îngust, liman arareori folosit, aflat la poalele promontoriului de la miazăzi. Telemah sări pe mal fără prea multe formalităţi. „Mă abat puţin pe la porcari, le spuse, dar, de-mi stă în putinţă, voi veni în oraş chiar în seara asta. Mâine, oricum. Puteţi duce sipetele acasă, la Clytios. Medon să-i ducă ştire mamei că mă aflu aici. Dacă lucrurile ies aşa cum poftesc eu, niciunul n-o să rămână fără răsplată.”

Au împins din nou barca pe apă, vâslind restul drumului în sus, prin strâmtoare, aţinându-se la adăpostul malului înalt. Ci ţi va îşi schimbaseră deja straiele, pentru a face o cât mai bună impresie.

*

„Câştig sau pagubă?”

Încerca să găsească un răspuns în timp ce urca pe cărarea abruptă. La plecare totul fusese atât de simplu. Acum trebuia să fie cu ochii în patru, la fiece pas: pietrele erau alunecoase din cauza ploii, şi străjile puteau adăsta la pândă oriunde în desiş.

„Câştig sau pagubă? Acum, sunt un alt om şi singur,

absolut singur. Şi tot singur voi fi chiar de s-o-ntoarce Tata; fiindcă acum eu nu l-am aflat, nu i-am dat de urmă!”

Se înapoia din lumea bună. Lumea bună însemna politică, conversaţii plăcute şi captivante. Politica se aţinea ascunsă sub o pojghiţă la fel de alunecoasă ca şi cărarea pe care umbla. „Va fi mai bine ca Mama să se mărite din nou, cât mai grabnic, gândi el. Mai cred cumva că Tata se va-ntoarce? Nu, nu cred.”

În locul acela mirosea a toamnă. Când răzbi sus, pe munte, vizibilitatea era atât de proastă, încât nu izbuti să desluşească decât trunchiurile celor mai apropiaţi stejari. Se sprijini în coada suliţei şi, privind prin luminiş, se strădui să prindă vreo licărire a mării.

Mai era mult până în primăvară. Cât timp fusese plecat? Douăsprezece zile. Când se pornise la drum, mai era încă vară. „Dacă am să fiu în viaţă când mama se va mărita, am să mă duc în Pilos, rosti în gând. Dacă se va stabili aici cu vreunul din ei, atunci am să stau acolo un scurt răstimp. După care am să mă-ntorc, mai la lumina zilei. Şi nu singur. Doar nu i-or face ei de petrecanie ginerelui lui Nestor, înainte de-a chibzui de două ori.”

Mai la deal, în pădure, desluşi lătrat de câini.

II

Poate că de vină era prezenţa toamnei în atmosferă, pâcla, burniţa măruntă: din senin, îi trecu prin gând că era prea înaintată în vârstă. Puteţi presupune că recunoscuse faptul de mult amar de vreme, în taină, nedezvăluindu-l niciodată, dar, când odrasla cea umflată a lui Dolios a străbătut curtea din faţa casei şi-şi îndeplini rolul în traiul încărcat de aşteptare al Penelopei, stăpâna îşi dădu seama de asta.

— Îşi ia din ce în ce mai mult nasul la purtare, i se adresă Euricleei, aflată în picioare, îndărătul ei, în umbră. Discuţia

avea loc după ce fusese coafată.

Bătrâna doică a Celui-absent, acea încă nevolnică şi omniprezentă bătrână, pe care, la drept vorbind, o părăsiseră şi văzul şi auzul, îşi aruncă şi ea privirile jos, în curte.

— Pisica-i pe cale să facă pui, spuse ea. E de-o rasă bună, pisica asta. Laerte a adus-o acasă de pe pământul Egiptului. Bănui că-i la a treizeci şi şaptea generaţie, sau cam aşa ceva.

— Presupun că-ţi dai seama că vorbeam de fată, şi nu de pisică? grăi Penelopa.

— Fata? se miră Euriclea. Eu nu mă gândeam la ea. Desigur, înţeleg: ştiu şi eu că-şi dă aere. Cred că merge pe luna a noua, acum.

— Eu socot că-i Eurimah, tu ce zici?

— E tânără, a fost răspunsul bătrânei.

Din curtea din faţă răzbi până la ele zvon de agitaţie. Penelopa Se aplecă prin fereastră, împingând în lături cât mai mult obloanele de lemn ca să vadă peste acoperişul plat al megaronului. Cineva sosea în goană. Desluşi vocea lui Amfinom, apoi pe cea a lui Antinou. Când îşi făcură apariţia în poartă, îl descoperi şi pe Eurimah. Se rula acolo, în păr, tot comitetul, dar n-au urcat la ea.

Era limpede că se sfădeau.

— Atunci, aduceţi-mi străjile-năuntru! strigă Antinou.

— Am dat poruncă, se auzi vocea lui Eurimah.

— Şi barca de caraulă din strâmtoare!

— E deja pe drum, încoace, răspunse domol Amfinom, grăind – aşa cum i se părea Penelopei – aproape în dialectul din Dulichion.

— Am trimis un curier imediat ce-am aflat că băieţii s-au întors. Telemah nu se află printre ei.

„O, Zeus!” rosti în gând Penelopa, ridicându-şi palma la gură. Euriclea îşi apăsă mâinile pe pieptul veştejit.

— Cine i-a prevenit? strigă Antinou.

— Eu zic că Medon, spuse Eurimah. De vreo câteva zile nu l-a văzut nimeni. Şi, de bună seamă, cotoroanţa aia bătrână.

Euriclea făcu un pas scurt înainte, rămase în picioare

chiar lângă Stăpână şi privi în jos, la ei.

— O să plătească el pentru asta! urlă Antinou, care, în mod evident, era turbat de furie.

— Haide, haide, linişteşte-te, grăi Amfinom. De-acum nu mai putem face nimic.

— Nu-i cea de-acolo?

Au privit în depărtare, peste ziduri, către Oraşul de Jos şi către port. Pâcla ceţii se înălţase, dar continua să burniţeze. Barca ajunsese în port şi fusese deja trasă pe mal. Câţiva dintre tineri purtau vâslele şi vela, alţii, amfore cu merinde şi saci, şi tocmai la urmă, veneau vreo şase luptându-se cu ceea ce păreau a fi nişte cufere. Barca-de-pază tocmai se abătea în golf dinspre Strâmtoare, cu catargul scos, alunecând cu vâslele înălţate; oamenii săriră pe mal, în clipa aceea tocmai trăgeau pe plajă barca lungă, smolită. Zgomotul sfadei lor se putea auzi până şi de la fereastra Penelopei.

— Ai auzit? Nu se afla cu ei! izbucni Penelopa.

Bătrâna se porni să umble încoace şi încolo, făcând doar câţiva paşi de fiecare dată; îşi împreunase palmele nehotărâtă, legănându-şi trunchiul; ochii îi .deveniseră negri ca bezna.

— Măria-ta, îmi îngăduie...? îndrăzni ea.

— Da, dă fuga!

Bătrâna n-a dat fuga, dar se poate spune, fără a greşi, că s-a zorit. Nu s-a sinchisit de sandalele aflate dincolo de uşă. A trecut în grabă, ca un şobolan cenuşiu, prin cele două curţi şi plin poartă, aflându-se deja pe povârnişul coborâtor spre Oraşul de Jos, mai înainte ca Melanto să-şi termine runda matinală.

Şi exact în acea clipă, în inima acelei ore de nelinişte, Cea-care-mai-aşteaptă-încă a avut gândul acela ciudat şi nepotrivit: „Prea bătrână! Sunt prea bătrână!”

*

Acum măicuţa se afla pe drumul întoarcerii. Se găsea în fruntea celorlalţi însoţită de un tânăr; acesta era fiul lui

Clytios. Penelopa şi-a spus în gând că umblaseră încet tocmai când nu era nevoie. Când cortegiul ajunse în curtea interioară, le strigă celor de jos:

— Ei, ce se aude?

Clytios junior îşi înălţă privirile, dar Euriclea a fost surdă. Străbătură antreul şi megaronul, iar în clipa aceea urcau scările. Îi întâmpină la uşă.

— Vai, spuse Euriclea, forţându-se să gâfâie – o afectare absolut inutilă în acel moment, gândi Penelopa – vai, în viaţa mea n-am alergat în halul ăsta!

Vocea însă îi era netulburată; se simţea în ea un triumf cumpătat.

— Ei? Ce s-aude?

— Măria-ta, rosti fiul lui Clytios, n-are importanţă cum îl chema, Telemah ne-a poruncit să vă aducem urările lui de bine şi să vă spunem că el a coborât pe mal în alt loc de pe insulă.

— În care loc?

— Noi trebuia să vă spunem doar că are să sosească aici astă-seară sau poate mâine dimineaţă.

— Unde se află, pe ce mal a coborât? Dă-i drumul, omule!

— Să-mi fie cu iertăciune, se băgă Euriclea, asta-i dovadă că Telemah este un om chibzuit şi încercat.

Tânărul Clytios deschise gura să mai adauge ceva; era la prima lui misiune diplomatică, dar Penelopa îl opri cu un gest fluturat din mână.

— Prea bine, prea bine, am înţeles. Soseşte singur? Mesagerul n-a priceput aluzia.

— Poate că soseşte şi o flotă de război, mâine sau cam aşa ceva, interveni Euriclea plină de speranţă.

— De-aşa ceva nu ştiu nimic, replică tânărul,

Bătrâna îşi împreună din nou palmele.

— În orice caz trăieşte! exclamă ea.

— Prea bine, vorbi Penelopa. Mulţumesc. Poţi pleca. Da, şi tu, Euriclea.

— Tocmai voiam să cer îngăduinţa măriei-tale, rosti bătrâna.

*

Bărbaţii cei mai aleşi dintre pretendenţi ţineau un fel de întrunire la poarta exterioară. Împreună cu echipajul bărcii-de-pază, se afla acolo cam o duzină de pretendenţi din oraş. Antinou, Eurimah şi Amfinom au străbătut din nou, cu pasul avântat, curtea interioară din faţa casei. O clipă mai târziu, Penelopa l-a zărit pe fiul lui Clytios – „oare cum îl chema? Crescuse; cum mai cresc copiii ăştia!” – eschivându-se pe lângă cei trei membri ax comitetului; în urma lui mergea Euriclea, încă desculţă. Bătrâna se opri, totuşi, în curtea interioară, chiar înaintea porţii, şi când scârboasa pisică a trecut ţanţoşă pe lângă ea, Euriclea se îndoi cu nebănuită supleţe, mângâind-o blând pe spate. Într-o clipă o luă în braţe şi se aşeză pe banca de piatră din preajma porţii, ţinând pe genunchi pisica dezgustătoare. Penelopa putea vedea cum gâdila pe burtă revoltătoarea creatură.

De la poarta exterioară zvonul vocilor răzbea până la ea, dar nu putea desluşi vorbele lor. Dar, dintr-o dată, se auzi:

— Nu, nu şi iarăşi nu! N-am să fiu părtaş la aşa ceva, în ruptul capului! Trebuie să existe un sfârşit la povestea asta. Trebuie să aşteptăm până se hotărăşte dânsa! El n-are cum să ne pricinuiască vreun necaz!

Cel ce vorbise era Amfinom, s-a întors încă o dată în poartă şi le-a mai strigat ceva – cu o violenţă neobişnuită pentru un ins atât de apatic – şi ă traversat curtea interioară în sens invers. Imediat după aceea se iviră Antinou şi Eurimah, păşind alături şi schimbând vorbe.

Euriclea aşează pisica pe sol, şi călcă pe urmele lor. Cei« doi i-au strigat nişte vorbe, vreo batjocură de genul celor pe care tinerii le slobozesc la adresa baborniţelor.

*

— Au ţinut o întrunire, vorbi Euriclea, căreia nici măcar nu-i ceruse să urce şi să-i relateze despre cele întâmplate.

Bătrâna rămăsese în picioare, în interiorul iatacului, chiar lângă prag, privindu-şi picioarele.

— Chiar aşa, nu mai spune! zise Penelopa.

— Nu, i-au rezistat lui Amfinom, continuă bătrâna. Le-a spus că el n-o să facă aşa ceva. Că de data asta vor trebui să se-nfrâneze.

— Să nu facă, ce? întrebă Penelopa, făcându-se că nu pricepe.

— Să-i facă de petrecanie. N-or să-i ia viaţa atunci când s-o înapoia. Şi pe urmă nici nu se-ncumetă ei la aşa ceva.

Cea-de-vârstă-mijlocie se-nturnă spre fereastră. Oacheşa, cârlionţata şi preaborţoasa odraslă a lui Dolios ieşise din nou la aer, să facă mişcare.

„Să-i ia viaţa!” gândi Penelopa.

— Nu, nu cred că se-ncumetă ei, rosti domol.

— Amfinom a fost cel ce i-a abătut de la hotărârea asta, grăi bătrâna. Este cel mai de treabă dintre toţi.

„Tânărul, frumosul, bunul Amfinom”, rosti în gând stăpâna.

— Şi-astă-seară sau mâine are să vină şi Telemah, aşa cum a spus, adăugă măicuţa, deşi nu-i ceruse nimeni să fie atât de flecară şi băgăreaţă.

— Eu... cu-ngăduinţa Măriei-tale... sunt, zău aşa, foarte curioasă să-l văd. Când te gândeşti că-i plecat de-atât amar de vreme.

— Mai puţin de două săptămâni, rosti stăpâna.

— Ah, ce straşnic, să fii tânăr, să poţi călători departe pe mare! exclamă bătrâna. Închipuieşte-ţi, să fii tânăr şi să călătoreşti!

„Să călătoreşti pe mare împreună cu tânărul, frumosul, cumintele, bunul Amfinom. Spre Dulichion. Să nu mai fii nevoită să-i vezi mutra lui Antinou; să nu-l mai vezi pe Eurimah; să n-o mai ai în faţa ochilor pe creatura lui Dolios.”

În acea clipă, Melanto se afla aşezată pe laviţa de piatră, cu pisica în poală.

„Să-i ia viaţa!” gândi Cea-de-vârstă-mijlocie.

III

Tatăl l-a zărit pe tânăr stând drept, pe prispă, cu patru dulăi ţopăind dimprejurul picioarelor sale. Un tânăr de statură mijlocie, încă neîmplinit la trup, şi cu o fizionomia absolut comună, un chip care deşi nu era nătâng nu părea nici din cale-afară de inteligent, o figură sinceră, nemarcată de experienţă.

Fiul l-a zărit mai întâi pe Eumeu, care se agita în juru-i, încântat sincer de revedere; i-a cuprins mâna de câteva ori, ochii umplându-i-se de lacrimi. De pe laviţa de lângă foc, un bărbat bărbos se înălţă în picioare. Arăta ca şi cum s-ar fi pregătit anume pentru a fi prost primit; chipul îi era rău însemnat, veşmintele murdare şi trenţăroase. Lui Telemah nu-i făcu nicio impresie.

Ceea ce observă tatăl cu pătrunderea, cu ascuţimea viziunii lăuntrice stârnită de sentimentul tragic de a fi fost abandonat şi dat la o parte, de gelozia pe care-o resimţea în prezenţa fiinţei care fusese vlăstarul său, băieţaşul său, era un tânăr ce revenea acasă dintr-o misiune neîncununată de succes, străduindu-se să disimuleze eşecul, în vreme ce flecărea şi râdea cu Eumeu, cu dulăii, în vocea-i senină şi veselă se făcea simţită nervozitatea, optimismul forţat; totuşi, în pofida acestor semne, era de o profundă indiferenţă; nu făcea altceva decât să interpreteze un rol. A intrat în bordei să se odihnească şi să tragă foloase de pe urma decorului, aşa cum cineva foloseşte orice expediment: doar pentru un scurt răstimp. Sentimentul încercat de părinte a fost probabil cel pe care-l trăim cu toţii în preajma morţii: sentimentul irevocabilului.

Îşi afla fiul aşa cum probabil şi-l închipuise în visurile sale: un tânăr cam de acelaşi gen cu cel dinainte-i. Şi totuşi diferit; n-ar fi fost însă în stare să explice în ce chip. Cel zămislit de închipuirea sa trebuia să dispară, şi nicicând n-avea să mai fie conceput; obişnuinţa era o chestiune de

perspectivă, cele câteva minute fiindu-i deja îndestulătoare pentru a se familiariza cu el. Tânărul avea nasul drept şi întrucâtva cărnos al Penelopei, în schimb ochii deschişi la culoare erau ai Călătorului. Bărbia era a tatălui, însă neîmplinită, lipsită încă de forţă. Expresia gurii era pe cale de a deveni amară. Gesturile mai erau încă foarte copilăreşti, în tranziţie spre matura virilitate. S-ar fi putut face următoarea prorocire: bărbatul acesta avea să fie poate un foarte chibzuit cârmuitor, deşi, probabil, nu deosebit de înţelept şi pătrunzător, un rege blajin, probabil, însă, mai curând şovăielnic.

Imaginea pe care fiul şi-o formase despre părintele său era diferită, mult mai diferită. Nici măcar o clipă nu i-a trecut prin minte că bătrânul pribeag aşezat pe laviţă s-ar fi putut numi Odiseu.

— Jos! le porunci dulăilor. Linişte, gata, linişte!

— O să pregătesc de îndată ceva de-ale gurii, Măria-ta, grăi Eumeu, şi era pentru prima dată când i se adresa cu acele cuvinte.

— Bine!... Nu, şezi, şezi, i se adresă străinului.

— E loc berechet, aici, spuse Eumeu.

Au îmbucat carne rece de-o zi şi au mestecat pâine învechită. Telemah încercă să menţină tonul de seninătate şi voioşie, era însă limpede că făcea un efort.

— E nostim, într-adevăr, să mă aflu din nou la tine, i se adresă mai-marelui peste porci. Eşti vesel şi bine dispus cantotdeauna.

— Păi, Măria-ta nu mă vizitează prea des în ultima vreme, zise Eumeu, acum fiind aproape obişnuit cu acea ceremonioasă formă de adresare.

— Oricum, însă, mai am şi alţi oaspeţi.

— Păcat de vremea asta câinoasă, vorbi Telemah,

— Oaspetele meu a fost încercat de naufragiu aici, în larg, când a bătut vântul ăla zdravăn, acum vreo două zile, spuse Eumeu. Are de gând să se ducă la oraş. Poate că Măria-ta o să-i poarte de grijă? Zice că-i din Creta, şi fără-ndoială, are multe de povestit.

— Aha! exclamă Fiul, cătând la repezeală către Călător.

Foarte interesant. Foarte interesant, adăugă imediat, pe un ton lipsit de orice interes.

— Ascultă, Eumeu, aş vrea să faci ceva pentru mine.

Căutătura-i neîncrezătoare se-ndreptă din nou către oaspete.

— Poţi să te-ncrezi în el, zise porcarul-şef. Am credinţa hotărâtă că te poţi încrede în el.

— Da, fireşte, rosti Fiul, cu indiferenţă. E vorba de o solie.

— Măria-ta n-are nicio nevoie să-mi spună despre ce-i vorba. Să-i duc veste şi lui Laerte?

— Nu, ar fi prea departe, zise Fiul. Spune-i numai mamei să pornească ştire către bunicul, c-am sosit acasă şi că-n câteva zile trec pe la el, de s-o ivi prilejul. Apoi află cum stau lucrurile şi întoarce-te fără ocol. Ai priceput?

*

Schimbarea ce s-a petrecut a fost atribuită – ca multe altele – zeiţei Palas Atena. Şi totuşi, n-a fost o demonstraţie de vrăjitorie, ci probabil doar o scenă de travesti ieşită din comun, deşi pe deplin acceptabilă. La temelia ei aflându-se, de bună seamă, cumplita suferinţă din cugetul său.

Şi neîncrederea. Telemah, tânărul, care mai simţea încă spectrul morţii plutind deasupra capului, se afla singur cu un străin care, desigur, părea a fi neînarmat, dar care arăta totuşi a fi zdravăn şi deloc neîndemânatic în mişcările sale. Se afla acolo, în picioare, înaintea lui, împreuna cu suliţa sa, cu spada şi neîncrederea sa, în vreme ce nevolnica lance şi nepriceputa spadă ale lui Eumeu erau purtate departe.

*

Aşadar, ai fost într-o călătorie? rosti Telemah.

— Da, într-o călătorie pe mare.

— Şi apoi ai sosit pe ţărmul ăsta, doar din întâmplare?

Se aflau aşezaţi pe laviţa de pe prispă. Telemah îşi sprijinise suliţa de bârnele peretelui; ca să ajungă la ea, nu trebuia decât să-ntindă mâna dreaptă. Se mai luminase,

dar aerul era rece.

— Întâmplare? repetă celălalt. Da, s-ar putea spune şi aşa. Curenţii te poartă pe aripile lor, şi se prea poate ca direcţia lor să fie hotărâtă de întâmplare.

Apoi, în tentativa de a orienta discuţia către subiectul său:

— Am fost la război, spuse. Dar de fapt bat mările de douăzeci de ani.

Partea din urmă a trecut neobservată.

— Chiar aşa? rosti Fiul, politicos şi neîncrezător. Foarte interesant. Şi-apoi ai nimerit tocmai aici şi exact în situaţia asta... tocmai în Itaca?

— Da.

— Cu ce te-ai ocupat? întrebă Fiul. Te-ai ocupat de politică? Nu prea laşi impresia... cum să spun... c-ai fi un naufragiat!

„N-are să priceapă, gândi celălalt cuprins de o spaimă cumplită. E-n stare să mă ucidă cu suliţa aia a lui în orice clipă numai din teamă. E mult prea necopt la minte.”

Dar în cugetul lui era loc şi pentru duioşie: „Cum te poţi aştepta să priceapă? Nu, nu poţi pretinde asta de la el. La drept vorbind pare destul de isteţ. În orice caz, de o isteţime normală.”

— Sunt de multă vreme pe drumuri, spuse. Am un fiu care mă aşteaptă... mă aşteaptă de o mulţime de ani! Şi o soţie. Au tot sperat să mă-ntorc, cel puţin în aceşti zece ani din urmă. Se află într-o situaţie încurcată, sunt zoriţi din multe părţi; tatăl ei vrea s-o remărite, iar fiul îşi aşteaptă părintele. Aşa cred. Sunt într-o situaţie foarte dificilă.

— Foarte interesant, rosti tânărul, total lipsit de interes, deşi încă bănuitor. Presupun că nu eşti dintre aceia ce pribegesc neîncetat pe-aici, spunându-i mamei că tatăl meu se află pe drumul întoarcerii? De ăştia ne vin o mulţime. Umblă după hrană şi ţoale. Spun cum c-au auzi una sau alta de la cineva, pe care, sunt siguri, te poţi bizui şi care-au auzit un zvon în cutare sau cutare loc – de pildă în Creta – că tatăl meu s-ar afla în drum spre casă.

Celălalt înghiţi observaţia.

— S-ar putea să fiu în stare să-i spun câte ceva, zise el. Dar, ca să schimbăm subiectul: Îţi aminteşti înfăţişarea tatălui tău?

— Să-mi amintesc! rosti Telemah, cu o undă de iritare în glas. Cum să nu mi-l amintesc! Eu, care-l văd în minte în fiece zi! L-aş recunoaşte pe loc, chiar şi printre o mie de oameni, printre o mie de eroi. Aş fi în stare să mă duc drept la el şi să spun: „Tu eşti tatăl meu!”

— Cum arăta? întrebă celălalt.

— Cum arăta? repetă Telemah. Cum arăta? A, da... o clipă. Eu...

Rămase pe gânduri.

— Da... era destul de înalt. Îmi amintesc limpede de asta. În realitate, era uriaş şi foarte lat în umeri – cu toate că cei de pe ostrovul ăsta au preferat, de bună seamă, să-l facă mai mărunt decât este în realitate.

„Era?” gândi celălalt.

— Avea barba ca aurul, şi dealtfel şi părul la fel, spuse Fiul. Şi avea ochii de un albastru-limpede; erau atât de albaştri, încât nu se putea să nu-i bagi în seamă. Şi mai sus de genunchiul stâng, în partea dinlăuntru, avea o cicatrice dublă, prelungă; s-a tăiat singur în copilărie, când s-a luat la harţă cu un porc sălbatic, aşa mi-a povestit mama, cândva.

— Ai văzut cicatricea?

Căutătura Fiului era încărcată de bănuială; arăta ca un băiat jignit.

— De ce mă întrebi? Ce-i asta, un interogatoriu? De bună seamă c-am văzut-o!

— Şi pe vremea aceea aveai doar cu puţin peste doi ani.

Imaginea cicatricii îmi e absolut clară, spuse Telemah, arţăgos. Şi-n orice caz, este ceva ce nu te priveşte! Neîndoios că am voie să ştiu cum arăta tatăl meu!

— Fireşte, zise celălalt. De bună seamă!

*

Exprimarea durerii poate căpăta forma veşmintelor cernite sau purpurii, a picurilor de apă din ochi, a cenuşii

turnate pe cap sau a unor dizgraţioase sunete scoase din gâtlej. Dar mai poate lua şi forma limpezimii, a hotărârii, a căutăturilor îndreptate asupra mâinilor şi picioarelor.

— Ce crezi, dacă tatăl tău s-ar întoarce acum, mama ta l-ar recunoaşte?

Fiul îl privi cu ochii cât cepele, plin de reproş.

— Dar, fireşte! L-am recunoaşte pe loc. De-ndată!

Călătorul rosti în gând: „Palas Atena, vino-mi într-ajutor cu un gând, cu o idee!” Cuvintele gândite nu erau decât o lăuntrică reverenţă politicoasă adresată zeiţei; ideea îi venise deja. „Este riscant, dar trebuie să rişti”, îşi spuse în gând.

Se ridică în picioare.

— Am a-ţi arăta ceva. Aşteaptă aici, mă-ntorc imediat. Dar potoleşte, rogu-te, dulăii.

Telemah se ridică şi el; apucase lancea, se pornise să sfredelească solul cu coada ei.

— Ştiu eu... eu... bâigui el.

— Poţi vedea că nu port arme, vorbi celălalt, cu asprime în voce. De bună seamă nu-ţi trece prin gând că am s-aduc o bandă de ucigaşi? Şi dacă da, atunci ar fi mai bine să mai chibzuieşti o dată. Sau să-mi slobozeşti suliţa în spate, acum, când am să plec.

— Dar, nu pricep deloc... se codi Fiul.

— Nu, confirmă celălalt. Ai să pricepi, însă, foarte curând. Acum potoleşte câinii.

În vreme ce cobora printre ierburile pitice, îşi tot repeta în gând, fără istov, că ideea lui era copilărească, că era cumplit de ridicolă, dar altă cale nu exista. Se târî în vizuină şi-şi regăsi cuierele neatinse. „În mod sigur, îşi va da seama că mă bizui pe propriile mele mijloace, că nu vreau nimic de la el. Niciodată n-are să mă recunoască, dar poate va ajunge să mă accepte. Nimeni, niciodată, nu mă va recunoaşte, dar vor fi obligaţi să mă accepte. Se prea poate să-mi identifice trupul, să-mi spună pe nume. Dar niciodată n-au să mă recunoască!”

Iar cu voce tare, rosti:

„Şi nici eu nu voi fi-n stare să le cer vreodată aşa ceva.”

Cercetă veşmintele, coiful, spada preţioasă, şi vârful de lance, cel nou, cele dăruite de Alcinou. Tunica era făcută din ţesătură fină, şi în jurul bentiţei de la gât era lucrată cu fireturi de argint; pelerina albă, tivită cu albastru, era brodată, atât pe piept, cât şi pe spate, cu fir de aur; alese lucrurile cu înfăţişare cât mai luxoasă şi mai regească. În timp ce lega cuferele, pe chip i se-nfiripă zâmbetul acela strâmb; îşi puse straiele la subsuoară, părăsind grota de-a buşilea.

Îşi spălă chipul şi pieptul la repezeală, la pârâu, şi încercă să-şi pună în ordine barba şi părul, netezindu-le înainte de a se înveşmânta. Îşi încălţă sandalele; erau neîncercate şi alunecoase şi scârţâiau oleacă. Frânse un ram, îl descoji, alcătuindu-şi, de mântuială, o coadă de lance, în cele din urmă, îşi puse coiful şi-şi încinse spada. În timp ce urca pieptiş cărarea alunecoasă, printre tufele umezite, purtându-şi vechile ţoale într-o legătură sub braţ, îşi spunea în gând – cu toată amărăciunea îngrămădită-n suflet – că întreaga tărăşenie era de-a dreptul hilară. Cu puţin înainte de a răzbi în luminiş, pitulă legătura sub o tufă. Câinii au lătrat, apoi au mârâit, dar nu s-au mişcat din loc. În picioare, Telemah aştepta pe prispă, cu pumnul stâng pe minerul spadei şi cel drept strâns încleştat pe coada lăncii.

Totuşi, într-o oarecare măsură, a intervenit şi Palas Atena; la drept vorbind, zeiţa nu rămâne niciodată fără ocupaţie. Nu numai că a turnat multă uluire în cugetul lui Telemah, ci şi multe gânduri. Fiul era o fire foarte evlavioasă, iar în clipa când amestecul de temătoare veneraţie şi sfruntare ce-i străbătea fiinţa lăuntrică în valuri de intensitate diferită îşi găsi expresie în sunete şi cuvinte, acestea au fost:

— Ce naiba-nseamnă asta?...

Apoi, articulând gândul inspirat de zeiţă:

— Eşti o zeitate?

Celălalt se apropia din ce în ce mai mult, coiful îi lucea în lumina palidă a zorilor, mantia strălucea albă şi aurie, sandalele, de un roşu-maroniu, de-abia se auzeau scârţâind pe solul acela despresurat, pe care călcătura omului şi a

porcilor îl bătuciseră. Pietrele preţioase şi chihlimbarul de pe plăselele şi teaca spadei scânteiau, iar vârful suliţei slobozea mai multe fulgere distinct colorate: albe, albăstrii, aurii. Timp de câteva clipe latura comică dispăruse, scena se transformase într-o magnifică întoarcere-în-patrie; într-adevăr era ceva supraomenesc.

— Am sosit acasă, rosti el. Iată-mă.

Fiul făcu un pas înapoi şi-şi sprijini umerii de uşorul uşii. Dimprejurul picioarelor sale se auzeau mârâiturile dulăilor.

— Dacă eşti zeu, să-mi spui fără zăbavă, grăi Telemah.

Dar ştia deja. Şi de ce n-ar fi ştiut-o? Întâmpinat de acea splendoare deveni neînsemnat, bărbatul în care se transformase în urma călătoriei pe continent şi care, cu toate temerile sale, se simţea încă în siguranţă în proaspăt câştigata-i bărbăţie, redeveni un băieţel. Trupul i se-nălţa neclintit acolo, pe prispă, dar restul din el nu era decât un băieţaş ce alerga întru întâmpinarea neînfricatului bărbat ce se apropia de el.

— M-am întors acasă, sunt aici, Telemah, grăi celălalt, şi, ridicându-şi piciorul, păşi pe prispă. Am sosit. Sunt părintele tău.

Mai târziu niciunul dintre ei n-avea să mai trăiască acel moment: să plângă unul în faţa celuilalt. Nu ştiau, cel puţin nu cel tânăr, pentru ce plângeau de fapt. Fiul îşi sprijini lancea de peretele dindărătul său; aceasta căzu lovindu-se cu zgomot de laviţă, el însă nu se sinchisi. Ochii îi erau plini până la refuz, asaltaţi de un val crescând de lacrimi, purtând în ele şi dezamăgire; aşa ceva nu se poate evita. Îşi imaginase întoarcerea-acasă atât de altfel, dar o acceptă ca pe un fapt împlinit. „E tatăl meu, rosti în gând. Îl recunosc din ce în ce mai bine. De fapt e destul de înalt, în orice caz e lat în spate şi puternic. Şi se vede c-a trecut prin multe încercări.” Părintele şi-a plâns soarta; şi nu-i imposibil ca în acea clipă – de bună seamă pe moment – să fi considerat latura idilică a stării de lucruri de pe insula de baştină ca fiind predominantă. Idilă pe care avea să fie obligat s-o spulbere.

Şi chiar în acea clipă, Fiul grăi:

— Închipuieşte-ţi, Tată, vor să-mi ia viaţa!

Bărbatul mai vârstnic îşi puse lancea deoparte, cu luare-aminte, să nu cadă, ducându-şi mâna către cel nevârstnic, alintându-i barba pufoasă, rostind:

— Sărmanul meu băiat.

*

În acea seară, în clipa când amurgul se preface-n noapte, când reveni Eumeu, cerşetorul – sau, aşa cum îl numea, în adâncul sufletului, preaminunata căpetenie a porcilor, Şovăielnicul, Cel-încă-şovăielnic – înveşmântat în zdrenţele sale, se afla aşezat pe laviţă alături de Fiu, în faţa focului. Se puteau desluşi zgomotele făcute de porcarii ce-şi croiau drum către casă. Vremea devenise din nou ceţoasă şi neguroasă; bătrânul porcar-şef era istovit.

— Măria-sa a aflat deja, rosti el. Soţii Măriei-tale se află pe la căşile lor, nevătămaţi. Lucrurile Măriei-tale se află la Clytios; toate iscoadele, cele din strâmtoare, cât şi cele din munţi, au fost chemate înapoi. Măria-sa nu crede că se află vreun pericol grabnic pentru Măria-ta – le este frică şi de dânsa, vorbi el, cu un zâmbet abia înfiripat. Ele aşteaptă întoarcerea Măriei-tale în seara asta.

— Nu-i niciun zor, rosti Telemah cu neaşteptată stăpânire şi încredere în sine. Mai are la dispoziţie încă vreo câteva zile. Mai rămân aici până mâine dimineaţă-n zori.

— Într-adevăr, nu-i nicio grabă cu ceea ce are să se săvârşească, grăi moşneagul.

— Ai să-l însoţeşti pe domnul – Oaspetele tău – până în oraş după ce eu voi fi plecat, spuse Telemah. Acum hai, să ne îngăduim o seară plăcută. Eumeu, ce-ai zice să tai cel mai bun porc şi să dai la iveală vinul cel mai de soi pe care-l ai?

— Tocmai mă gândeam şi eu la asta, rosti bătrânul.

Cătă către Călător, privirile li se-ntâlniră, şi vreme de o clipă se cercetară scrutător.

— Având în vedere că Stăpânul a sosit acasă, a grăit porcarul-şef al turmelor de porci.

28

Preparative

O muscă de casă, în aparenţă o muscă ordinară, se aşează pe partea inferioară a unei grinzi din lemn de cedru strălucind de funingine, îşi încârligă picioarele şi cu ochii deschişi visă sânge.

*

Au simţit cu toţii că se apropiau de un soroc, de un sfârşit. Unii au socotit în zile, alţii în răstimpuri de vieţi omeneşti. „Opt zile”, a şoptit Penelopa. „Şapte zile”, îşi spunea dimineaţa în şoaptă, nefiind în stare să hotărască dacă erau lungi sau scurte. „Nouă zile, opt zile, şapte zile”, au mormăit sau au rostit în gând pretendenţii, proprietarii de pământuri, paraziţii cei lacomi şi cei plini de speranţă, cei îndrăgostiţi, cei ce cumpăneau şi calculau la rece, şi n-au fost în stare să hotărască dacă era un lucru bun sau rău. Cu toate acestea, perioada de peţit se apropia de soroc. Urmau să se întoarcă la celălalt fel de trai; unul dintre ei cu văduva regelui itacan drept soţie; şi cam bănuiau ei cine ar fi putut fi alesul, aveau deja în faţa ochilor adresa de pe cuferele de voiaj: Dulichion. Unii urmau să-şi desfăşoare afacerile în continuare acolo, pe insulă, alţii urmau să se dedice propriilor lor brazde de varză, unii aveau să ia drumul mării, pornind în expediţii către ţărmuri încă neprădate. Dintre acei bărbaţi, câţiva aveau să piară curând în chip ruşinos, alţii urmau să se ducă în Hades ca nişte domni puternici şi înaintaţi în vârstă, alţii să se stingă din viaţă ca sclavi.

Iar alţii, cei mai închişi în ei, despre care încă nu era pe

de-a-ntregul lămurit ce rol jucau, au socotit în vieţi omeneşti, în morţi. Liste de nume au fost rostite în şoaptă. Douăsprezece vieţi, o înşiruire de nume. Cincizeci sau cincizeci şi două de vieţi ce trebuiau curmate, la repezeală. „O sută şi opt vieţi, probabil”, şi-a spus în gând cineva, cuprins de ura anilor tineri, socotind în chip exagerat importanţa cârdului de pretendenţi.

Porcii au presimţit situaţia şi în grohăiturile lor nu se mai afla tristeţe; în afară de aceasta, sosise toamna, iar în păduri, ghindă se găsea din belşug, iar oile, care fuseseră tunse cu puţină vreme în urmă, şi a căror lână se pornise să crească din nou, se bucurau şi ele, iar încrederea lor în om sporise. Ce simţeau caprele, nu se poate spune de la distanţa timpului scurs, dar au fost, fără îndoială, încântate şi ele. Chilipirgiii cei mai înrăiţi urmau să se retragă curând – să pornească pe jos, pe mare sau duşi de alţii. Vitele de pe insulele cu păşuni au respirat mai uşurate, rumegându-şi gogoloaşele mai în tihnă. Iar pe acoperişul megafonului, aşa cum v-am mai spus, s-a aşezat o muscă de casă, în aparenţă o muscă ordinară, care şi-a încârligat picioarele şi, cu ochii deschişi, a visat sânge.

Soarele, acel Helios când milostiv, când neîndurător, unul dintre cei mai de frunte spioni ai celor-de-sus, a străbătut zi de zi, în pâcla sau limpezimea tomnatică a văzduhului, întreaga lume cunoscută, împurpurând marea înserării atunci când a fost în stare s-o facă.

*

Fireşte, şi-a închipuit că Fiul se schimbase în răstimpul zilelor cât fusese dus de-acasă, dar nu într-atât cât se temuse. Nu s-a întors însoţit de o flotă de război şi o armată; a sosit aducându-i o rochie cu o broderie mult prea încărcată şi tinerească, scopul ei fiind în chip neîndoielnic de a fi folosită ca rochie de mireasă. Era o discretă urare din partea Elenei din Lacedemona. Şi Telemah primise daruri; Penelopei i-a fost îngăduit să le arunce o privire în treacăt, după ce Telemah coborâse în oraş şi pusese pe

cineva să-i aducă, sus, cuierele aflate în casa lui Clytios.

— Ţi-au transmis cele mai bune urări, spuse. S-au bucurat foarte mult că eşti sănătoasă, Mamă.

Dar a fost rezervat într-un fel nou. Înainte, rezerva lui era limpede ca lumina zilei. Părea că spune: „Sunt rezervat, sunt atât de rezervat, cât e cu putinţă; îmi trec prin minte gânduri la care nu puteţi ajunge!” De data aceasta, nu i se putea citi decât în ochi. Care afirmau: „Ştiu eu ce ştiu.” În afară de aceasta, adoptase o nouă modă; Penelopa nu s-a putut stăpâni să nu-şi spună: „un stil cam snob.” Purta haine elegante şi moderne; Elena însăşi îi brodase tunica – pomenise despre aceasta în treacăt – era tivită cu roşu şi albastru. În locul fostei pelerine de culoare purpurie, căpătată nu de multă vreme, purta acum una albă, cu fireturi de aur, o pelerină demnă de un prinţ, dăruită de Menelau, iar sandalele, de un falnic şi orbitor auriu, aveau catarame din argint. Din cauza uleiului, strălucea şi mirosea a parfum.

Încă din ajun, pretendenţii din megaronul de la parter fuseseră de o veselie zgomotoasă şi, după cum a putut desluşi el, băuseră o groază. Mulţi au procedat astfel pesemne dintr-un sentiment de uşurare: nu fuseseră nevoiţi să-l ucidă pe Fiu. Câţiva, cei sosiţi de pe celelalte ostroave, se pregăteau de plecare; urmau să plece către casă pentru a se-ngriji de recoltă sau pentru a întâmpina corăbiile pe care le porniseră pe mare pentru negoţ sau prădăciuni, în răstimpul sezonului prielnic navigaţiei. Unii renunţaseră definitiv. Considerau afacerea hotărâtă şi nu mai aveau chef să-şi irosească timpul. Chiar în acea zi;, urma să se desfăşoare un banchet de adio pentru două grupuri: afară, în curtea din faţă, oamenii frigeau oi şi aduceau prinoase.

— Te-ai distrat bine cât ai fost plecat? îl întrebă Penelopa.

— O, desigur, răspunse el. Este interesant să călătoreşti în străinătate.

— Şi n-ai aflat nimic... adică, despre Tata?

Îşi îndreptă privirile către sandalele aurii.

— Nimic deosebit, spuse el.

Îl încerca o milă plină de afecţiune faţă de ea, o milă tulbure, şovăielnică. Făcu doi paşi şi se opri, alături de maică-sa, la deschizătura ferestrei, locul unde ea adăstase aproape fără răgaz în ultimele douăzeci şi trei de zile. Dedesubt, Melanto, încovoiată de povara sarcinii, traversa curtea din faţă, ceea ce-l irită într-o oarecare măsură.

— Totul o să se schimbe-n bine, ai să vezi, spuse el.

— Trebuie să sperăm că aşa va fi, grăi Penelopa cu amărăciune.

— Cei din Pilos au fost grozav de drăguţi. Mamă, rosti el, cu toată veselia de care era în stare. Meritã, într-adevăr, să-l cunoşti pe Nestor. Este un adevărat rege!

— Dar Menelau şi Elena?

— A, da, zise el. Au fost foarte amabili. Deşi, în anumite privinţe, mi-a plăcut mai mult în Pilos. Cred că mă voi mai duce pe acolo. La iarnă, sau la primăvară. M-am împrietenit la toartă cu Pisistrate.

— Este unul dintre fii? întrebă, străduindu-se să pară curioasă, plină de interes, Nestor are şi fete, chiar vrea câteva, nu-i aşa?

— Da, răspunse el cu un entuziasm sporit, neprefăcut. Pe cea mai mică o cheamă Policaste, dânsa...

Îşi deturnă privirile de la priveliştea din curte.

— Mi-ar face mare plăcere s-o izgonesc pe Melanto asta, rosti ea. Nu prea văd cum am putea-o vinde în starea de acum. Dar aş putea s-o trimit departe de-aici.

— Nu-s de aceeaşi părere, rosti el, cu fermitate.

Penelopa căută să mai adauge şi alte lucruri.

— A... a jucat un rol foarte urât în încercarea lor de a-ţi pune capăt zilelor, adăugă Penelopa.

Şi altceva n-a mai fost în stare să născocească.

— Nu cred că-i nevoie s-o izgoneşti, spuse Telemah,

Înainte de a-i răspunde, se răsuci către el: privirea-i scrutătoare i se rătăci pe chipul, pieptul, umerii lui.

— E multă vreme de când... de când ai plăcut-o, de când ai avut o slăbiciune pentru ea?

El n-a răspuns.

— Nouă, zece luni? insistă Penelopa.

— Nu cred că-i nevoie s-o izgoneşti, repetă el. Totul are să fie bine, Mamă. Curând totul se va schimba foarte mult

„Când voi fi plecat sau când n-o mai fi el în viaţă”, rosti Penelopa în gând, punându-şi palma pe braţul fiului.

Telemah a coborât scările, şi-a ocupat locul în jilţul cu spătarul înalt şi şi-a jucat rolul ca şi cum nu se petrecuse nimic, Ceilalţi s-au dovedit foarte prietenoşi, chiar slugarnici.

*

Zeii au vrut să-i stârnească mânia, şi au fost nevoiţi să încerce de mai multe ori până au reuşit. Dar reuşiseră oare?

După ce Eumeu şi Călătorul îşi plimbaseră paşii pe cărarea ce tăia istmul îngust, iar în zare s-a ivit stâncosul Samos, la apus, şi Mărea Insulei, la răsărit, chiar în clipa când traversaseră, aproape în întregime, Insula-de-la-miazănoapte, s-a petrecut întâlnirea cu Căpetenia caprelor, Melantius, trădător cu vechi state de serviciu. Umblaseră câteva ore bune înainte de a ajunge în acel loc, acel foarte hotărâtor loc de lângă pârâul din Crângul Plopilor, ce domina oraşul.

Melantius, ambiţiosul slujbaş, îi convocase în acel loc pe câţiva dintre păstori în vederea unei tainice consfătuiri; fireşte, nu fusese vorba decât de nişte livrări, iar el nu avusese niciun chef să se ducă până la păşuni; era zorit peste măsură.

Se poate spune şi aşa: Zeii aşternuseră în calea omului cutare sau cutare cantitate de mânie în glumă şi, în acelaşi timp, urmărind şi un scop. Melantius se afla în situaţia că investise mult prea mult în eventualitatea asasinării Fiului de către cei din Partidul Pretendenţilor, aşa că măcelărise toate caprele şi pesemne le vânduse pe ascuns sau se dovedise din cale-afară de larg la mână cu livrările pentru bucătărie. Acum i se năzărise că oaspeţii consumaseră prea puţină carne de porc. Când oamenii l-au părăsit, îşi căpătaseră porţia de bruftuluială, dar aceasta nu istovise

cantitatea de mânie omenească sortită acelei zile, în sufletul Căprarului-şef. Se afla aşezat acolo, lângă pârâu, punând la cale şi alte lucruri. Situaţia în care se găsea era periculoasă. Soră-sa se făcuse de ruşine în aşa hal, încât el nu mai putea s-o ofere la măritiş pe un preţ convenabil, chiar dacă Penelopa ar fi consimţit, iar propria sa situaţie ar fi putut să devină lesne foarte disperată, dacă Cea-ce-aşteaptă s-ar fi hotărât să-şi aleagă un soţ. Pretendenţii şi chilipirgiii veniţi de pe ostroavele învecinate şi de pe continent erau pe cale să pornească în curând spre casele lor, pentru totdeauna, după acel nesfârşit şir de ani, iar Partidul Pretendenţilor de-acolo, de pe insulă, avea să devină definitiv Partidul Progresist sau Naţional, şi, la urma-urmei, Telemah ar fi putut ajunge Stăpânul. Oricum ar fi fost, dacă s-ar fi făcut inventarul, atunci, viitorul lui Melantius ar fi fost dintre cele mai nesigure. Se mai întâmplase ca vătafi necinstiţi să fie hăcuiţi înainte de a fi ridicaţi în ştreang.

I-a zărit pe cei doi bătrâni coborând povârnişul către pârâu, şi adăstă pe loc până ajunseră acolo, unde se afla el. Eumeu nu era o frumuseţe, şi mai şi duhănea răzbit a porc; celălalt părea la fel de împuţit şi chiar cu mult mai trenţăros: o siluetă tremurândă, istovită, cu un toiag lung în mână şi o tolbă de cerşetor pe spinare. Melantius n-a scos un cuvânt până când cei doi nu s-au aplecat din şale, potolindu-şi setea.

În acea clipă rosti:

— Ia te uită, marele porc în persoană! A pornit-o din nou haihui! Eumeu, nu mai ai nimic de făcut? Ţi s-au prăpădit toţi porcii de foame?

Eumeu bodogăni ceva.

— Ce ziceai, Rege-al-porcilor?

— Spuneam că porcii-au fost măcelăriţi peste măsură, dar că starea asta n-o să mai ţină multă vreme.

Mânia se desfăşură în aşa hal, încât Melantius sări în picioare.

— Ce vrei să zid cu asta?

— Exact ce-am zis, rosti Eumeu. Că timpul se scurge. Că

zeii îl lasă să curgă. Că toate-s supuse schimbării.

Uriaşul şi vânjosul Vătaf-al-caprelor, cel cu părul şi ochi negri, se apropie un pas sau doi. Nu prea era el tare în dispute; îşi căută cuvintele şi se opri la primul ce-i răsări în minte:

— Gloata de pomanagii pe care-o cari după tine la oraş mănâncă tot timpul şi nu face nimic în schimb!

— Cum?!

— Gloata de pomanagii! răcni Melantius. Haimanale ca ăsta! Ia nu te mai holba, bă!

Îşi repezi piciorul. Bătrânul cel străin n-a fost destul de iute să evite lovitura a primit-o drept în coapsă.

Eumeu strigă:

— O să te coste cam multişor lovitura-asta, Melantius!

Iată cât de simplă era joaca celor-de-sus.

Călătorul simţi cum se iţeşte mânia în el; îşi cunoştea forţa muşchilor şi destoinicia la lovit a mâinilor, cu toate acestea încercă să-l domolească pe Eumeu.

— Nu-i nimic, spuse. Linişteşte-te.

— De s-o-ntoarce Odiseu.... se porni Eumeu.

— Odiseu! mârâi Melantius, cu un rânjet batjocoritor. Când mi-oi vedea eu ceafa! Dar de-ţi face plăcere, pomanagiu hodorog ce eşti, am să te-ngrămădesc în fundul puturos al unei bărci, şi-am să te expediez undeva, unde, cel puţin, o să capăt plată pentru tine. Şi asta, bineînţeles, numai dacă nu-ţi tai fuduliile!

— Telemah... rosti Eumeu, suprema căpetenie a porcilor.

— Nu-i nimic, nu-i nimic, spuse Călătorul. Potoleşte-te!

— Telemah! ţipă celălalt, stăpânit de Mânie, cel pe care zeii îl pedepsiseră dăruindu-i pe nedrept mânia. Ha, ha, Telemah. Curând o să dea şi el socoteală. Şi-acum, ţine-ţi gura, altfel o să vă jugănesc pe-amândoi!

Le întoarse spatele şi se depărtă în mare grabă, coborând către oraş.

Pe călător nu-l cuprinsese încă adevărata mânie. I-ar fi plăcut să-ntoarcă lovitura, dar ar fi făcut-o numai de dragul principiilor. „Principii?” se miră el, cugetând.

— Socotesc că ăsta e pe cale de a fi văduvit de fudulii

într-una din zilele astea, a grăit Eumeu cu o voce neaşteptat de răguşită.

El era cel cuprins de mânie.

*

A zărit casa. A recunoscut-o. Zidurile ei, ca şi acelea ale incintelor exterioare, deveniseră cenuşii. Au urmat cărarea de-a lungul zidului exterior, pe care o bătuciseră multe picioare şi copite, până ajunseră în spaţiul deschis din faţa porţilor. Casele învecinate se mai aflau încă pe locurile lor; căută nume în memorie. Tovarăşi duşi de pe acea lume, prieteni şi cunoştinţe, care probabil mai erau în viaţă. Acolo, de vale, în încâlceala caselor, înainte de a ajunge în Oraşul-de-jos şi în port, se preumblau oameni; şi el se regăsea în amintirile lor. Îşi rătăci privirile în căutarea caselor lor, el, omul care nu era altceva decât o rămăşiţă, o consecinţă a Războiului: un bărbat care, la urma-urmelor, se întorsese acasă.

— Ah, da, aia e casa lui Odiseu, rosti el.

Muzica răzbea dinspre casă până la ei. În vreme ce traversau curtea exterioară, un câine, care zăcea pe o grămadă de gunoaie, îşi ridică botul, adulmecând. Călătorul îşi roti privirile dimprejur, în toate părţile. „Şi odinioară se auzea muzică aici, rosti în gând. Parcă mai ieri mă aflam în acest loc.” Peste toate însă se aşternuse vechimea într-o singură noapte. Au poposit la altarul lui Zeus, în curtea interioară. Dincolo de acoperişul plat al sălii celei mari se ridica zidul sur al clădirii principale, unde se găseau catul femeilor şi podurile. Obloanele erau desfăcute.

Câinele încercă să se târască pe picioare, dar nu reuşi decât să-şi ridice capul.

Primul care păşi înăuntru fu Eumeu. Călătorul adăstă un scurt răstimp, apoi îi luă urma prin vestibul şi se lăsă sî cadă pe pragul de piatră.

— Ia priviţi! rosti slugarnicul şi îngrijoratul Vătaful-caprelor, gâfâind: tocmai se aşezase în faţa lui Eurimah în jurul buzelor era soios; se porniseră pe ospătat.

— Să privim, ce? întrebă Antinou de la masa alăturată.

— Despre ce-i vorba? se interesă potolitul Amfinom din Dulichion.

Eumeu, care ajunsese la masa lui Telemah, se aplecă din şale către Fiu:

— Oaspetele nostru se află aşezat pe prag,

Se afla în casa sa, şedea pe pragul de piatră al sălii care îi aparţinea, iar pe pardoseală, la picioarele sale, se afla o tolbă de cerşetor din piele, dăruită de Eumeu. Mâinile îi erau schilodite. Degetul cel mic şi inelarul de la mâna stângă se închirceau către cel mijlociu, iar din cealaltă direcţie, arătătorul se îndrepta ca o gheară către mijlociu, ca şi cum mâna aceea fusese încleştată de ceva, într-un efort atât de fantastic, încât nu mai fusese în stare să se deschidă ca lumea. Mâna dreaptă îi era văduvită, de inelar, era retezat de la rădăcină. Pe dosul mâinii se vedeau vechi cicatrici provocate de junghere, şi săbii, şi săgeţi, şi lăncii, precum şi răni proaspete, căpătate de curând acoperite de coji, făcute de cochilii, pietre şi spini. Pielea de pe gambe era plină de julituri şi zgârieturi; picioarele goale erau foarte murdare. Duhnea a porc.

Izbuti să cuprindă totul cu privirea. Alături de vatră, aşezat la masă, se afla fiul său. Eumeu, îndoit din şale către el, îi vorbea pe şoptite,

Iar dimprejurul sălii şedeau bărbaţii pe care trebuia să-i ucidă.

Oare era neapărat nevoie?

Telemah îşi zări tatăl. În anii copilăriei şi ai adolescenţei, dar mai ales în răstimpul acelor ani de petitorie, adeseori îl visase cu ochii deschişi. În clipa aceea îşi spuse: „Acela e tatăl meu, sunt sămânţă din sămânţa lui, e un erou preschimbat în cerşetor, un erou despre care toţi au auzit o groază de lucruri, e stăpân peste toate cele de aici, e stăpânul mamei, iar eu sunt fiul lui.” Dacă şi-ar fi închis pleoapele, ar fi izbutit să-l vadă aievea pe bărbatul cel înalt – sau măcar spătos – cel ce fusese un puternic rege, arhitect, general de armată şi amiral la cetatea Ilionului, cel ce avea să-şi nalţe lancea, să-şi scoată spada, să-şi

înstruneze arcul şi să scoată strigătul de luptă. Îndărătul lui s-ar fi aflat un pâlc de războinici aleşi pe sprinceană de pe corabia lui, care pătrunsese plutind, într-o dimineaţă, în Portul Golfului, adânc afundată, împovărată de prăzi şi onoare.

Acolo, pe prag, şedea un bărbat murdar, cu o barbă sălbăticită, parând cu mult mai bătrân decât era în realitate. Erau pe cale de a interpreta, laolaltă, un rol, m răstimp de o zi şi o noapte.

Şi între timp, în vreme ce musca îşi mai încârliga încă netulburată picioarele, pe acoperişul strălucind de funingine, repovestitorul, cu adevărat fidel tradiţiei, reprezentantul naraţiunii, comentatorul aflat captiv în miezul povestirii, cel ce fură cu urechea plin de interes ştiinţific, a izbutit să-şi rătăcească privirea iscoditoare dimprejurul megaronului. Bărbaţi, în număr de o duzină, nu mai mult de o duzină şi jumătate, se aflau acolo, aşezaţi pe locurile lor. În punctul cei mai depărtat, în preajma uşii, în apropierea pragului stăpânit de cerşetor, se aflau Femiu, aedul, şi Medon, spionul dublu care se străduia să ghicească numărul câştigător în acel joc al hazardului, dar nu izbutise încă să-l desluşească. Şi oare câne-ar fi fost în stare să vadă cu limpezime într-un atare joc al norocului? În niciun caz Antinou, liderul cu inima de piatră, care, în chiar acea clipă, era conştient că Penelopa nu l-ar alege pe el, dacă i s-ar îngădui să aleagă după pofta inimii. La masa din coasta lui, şedea Eurimah, fermecătorul, care de multă vreme avea toate motivele să spere, dar care în acel moment ştia că Penelopa nu-l va alege pe el, dacă i-ar fi fost îngăduit să aleagă fără nicio constrângere. Al treilea bărbat din categoria fruntaşă era Amfinom din Dulichion. El nu ştia, ci presimţea doar cine ar fi fost alesul, dacă ei i s-ar fi îngăduit să aleagă în libertate. Plin de râvnă, a meditat asupra eventualităţii. Avea să se-ntoarcă în patrie în pielea Celui-ales, Mult-prea-onoratul, iar doamna lui urma să dea strălucire ostrovului său, precum Elena, Spartei. „Ea”, rosti în gând. Şi perspectiva îi umplu sufletul de tulburare. „Oricum, s-ar putea să se işte harţă pentru bogăţiile ei”,

cugetă el.

Melantius a privit, a arătat, s-a răsucit către Eurimah. Îşi înălţă cupa, golind-o până la fund. Pe fundul cupei se afla o idee. Se holbă la ea şi-şi rosti în gând: „Pe Dumnezeul meu, să nu-mi treacă mie prin minte, până-acum, ceva atât de simplu! Fireşte, asta-i soluţia! Eu! gândi. Eu sunt destoinic! Pot face muncile câmpului, pot griji de animale, şi mă pricep la negoţ. Şi-apoi sunt destul de arătos. E adevărat că-s de seminţie etiopiana, dar de os domnesc. Şi-n plus sunt grozav de viril."

Afară, în curte, se afla Melanto, sora Vătafului-Caprelor, tuciuria odraslă a lui Dolios, făcându-şi plimbarea matinală; iar fata nu era nici rea, nici bună, nu era altceva decât o tânără roabă însărcinată, plină de visuri. Zări spinarea încovoiată a cerşetorului, părul rărit spre ceafă, şi rosti în minte: „un cerşetor." I se interzisese să mai pună piciorul în megaron; prea stârnea râsul apariţia ei în schimb putea să-i dea târcoale prin vestibul şi să tragă cu ochiul prin uşile deschise. Zări chipul tuciuriu al fratelui ei; în care a desluşit mânie şi teamă. Zări chipul frumos şi calm al lui Amfinom, trăsăturile regulate şi prezentabile ale lui Eurimah, pe care-l plăcuse atât de mult şi mai zări şi chipul împietrit al lui Antinou – şi îl iscodi îndelung.

Simţea cât de apropiată era clipa cea importantă. „Oare va fi băiat, sau fată? cugetă ea. Şi oare cui îi va semăna mai mult?"

Penelopa, aflată la etaj, în iatacul ei, îşi îndreptă, din întâmplare, privirile prin deschizătura ferestrei. Fata se oprise alături de altarul lui Zeus, cu privirile aţintite în direcţia intrării în sală. Atmosfera era mohorâtă. Portul se înfăţişa învăluit în moartea tomnatică: în depărtare, trase sus pe nisip sau pe prundiş, dormitau bărcile.

În dimineaţa aceea parcursese socotelile; rezultatele erau cum nu se putea mai bune, dar aceasta nu prezenta niciun interes pentru ea. „Curând, n-o să mă mai intereseze deloc treaba asta," îşi spusese în minte.

Euriclea, al cărei auz era, exact în clipa aceea, sănătos şi zdravăn, a rostit:

„Astăzi avem un nou cerşetor. A sosit împreună cu Eumeu.”

După care, răgazul de aşteptare se isprăvi, eliberându-i pe toţi. Zeii se treziră reamintindu-şi de planul lor. Musca renunţă la bârna din acoperiş, se răsuci în cădere şi se porni să dea târcoale tipsiei din faţa lui Antinou.

Telemah grăi:

— Eumeu, dă-i oaspetelui nostru o bucată de carne. Urează-i bun venit din partea mea şi spune-i că i se-ngăduie să cerşească aici. Ba nu, nu folosi cuvântul ăsta; spune-i, că poate să adune merinde de la oaspeţi.

Porcarul-şef luă de pe masa Fiului o tipsie din lemn cu friptură de oaie, un gest extrem de ciudat, şi se porni de lângă vatră să străbată megaronul. Trecu pe lângă Căprarul-şef, care şedea la masa lui Eurimah, cu spatele înspre intrare, pe lângă Eurimah, şi Antinou, şi Amfinom, şi mai departe până la cerşetorul aflat pe prag, şi rosti:

— Stăpânul mi-a poruncit să-ţi aduc asta, domnia-ta, şi stăpânul mai spune că tu, domnia-ta, poţi să culegi din hrana stăpânului meu, de la toţi cei aflaţi în megaronul ăsta.

Vorbele grăite de Eumeu au fost atât de neobişnuite, încât se răsuciră din nou, cu toţii, către uşă. Musca se instală pe fruntea lui Antinou. Oare în această situaţie să nu facem presupunerea că Palas Atena se travestise în muscă şi că zeii acţionau pe toate fronturile?

— De când sunt eu n-am auzit o glumă mai straşnică! grăi Antinou, izgonind musca.

Călătorul se ridică şi se porni să înconjoare sală, luând-o pe partea stângă. Ţinea tipsia de lemn în faţă, mâinile i se zgâlţâiau. Chipul i se strâmbă; se schimonosise şi urâţise într-un fel straniu. Ochii îi erau apoşi; cei prezenţi au socotit, bineînţeles, că bunătatea lui Telemah îl înduioşase şi-l înlăcrimase; ce altceva ar fi putut să-şi închipuie? Fireşte, şi-ar fi putut imagina că-i curgeau ochii. Tăiară mărunţii bucăţi de carne; i-a fost îngăduit să le culeagă, nu era decât un gest. Oricui i s-ar fi putut năzări că prin săvârşirea acelui gest, îl recunoşteau pe Telemah drept

rege al Itacăi.

Pe chipurile lor apăruseră expresii de indiferenţă sau curiozitate juvenilă; în ochii multora se afla teamă.

— Este un vagabond pe care l-a adus Eumeu, i se adresă Melantius lui Antinou, peste masă.

Musca se aşează iarăşi pe fruntea lui Antinou, iar el o goni.

— Ca şi cum n-am fi avut deja destui cerşetori pe aici! izbucni căpetenia pretendenţilor, cu voce foarte ridicată; într-adevăr, a fost un strigăt în .toată legea. Parcă nu ne-ar fi fost linse destul farfuriile şi fără ăsta!

— Eumeu îi trage după el aici, s-o îmbuibe pe Dânsa cu basme, a vorbit Căpetenia-caprelor. Astfel încât dânsa să poată spera în continuare că Cel-dus-pe-vecie, Cel-înecat, Cel-devorat-de-peşti, se va întoarce acasă şi va pricinui o răzmeriţă. Ăsta a încercat să se ia la harţă cu mine, azi-dimineaţă, dar i-am luat eu piuitul.

Cerşetorul se afla acum în spatele lui Melantius.

„Îi aleg, rosti în gând. Încerc să-i selectez. Încerc să-i elimin prin selecţie. Încerc să mă elimin şi pe mine prin selecţie.”

— Cară-te de aici! grăi Antinou, cu grosolănie.

„Am să discut cu el, poate voi reuşi să-i cruţ viaţa”, chibzui Călătorul; Cel-întors-acasă.

— Odinioară am fost un bărbat puternic, rosti, acelea fiind primele cuvinte articulate de el în Sala aceea – deocamdată.

Musca făcu viraje, plană în coborâre şi se aşeză pe fruntea caldă, delicioasă a lui Antinou. A aterizat în sudoare; era o sudoare bună, acidă, zămislită de mânia dintâi, mirosind a piele gustoasă, de om. Era probabil îmbătată de aburii vinului ce urcau din gură. Brusc, musca a ştiut care-i era datoria faţă de oameni şi Ursită. „Iar acum voi muşca”, şi-a spus în gând musca aceea, care nu era decât Palas Atena în travesti.

Când a muşcat, iar muşcătura a fost una amarnică, Antinou a luat-o la ţintă şi s-a plesnit peste frunte, o dată, de două ori, şi n-a putut şti că musca se afla deja sus, sub acoperiş, pe o bârnă din lemn de cedru strălucind de funin-

gine, încârligându-şi picioarele.

— Cară-te! răcni el. Dispari, haimana blestemată şi împuţită!

Călătorul de curând sosit acasă făcu doi paşi îndărăt, întorcându-se către uşă mai înainte ca Antinou să fi avut răgazul necesar să se plece, să apuce scaunul pentru picioare, să-l ridice deasupra mesei şi să-l slobozească.. Îl izbi în spinare, exact în omoplatul drept. Cerşetorul mai făcu doi paşi, şi încă unul, apoi încă unul; durerea era cumplită, totuşi rămase în picioare. Scaunul de picioare lovise în stofa subţiată de uzură, în piele şi os, şi căzu peste prichiciul dimprejurul vetrei, după care se rostogoli pe pardoseală.

— Na, „bărbat puternic", stârv împuţit ce eşti! a răcnit Antinou.

„M-a izbit în umăr, nu-i niciun pericol, rosti în minte Bărbatul care revenise Acasă. Ar fi putut să mă nimerească în grumaz. Aş fi putut să mă prăbuşesc şi le-aş fi oferit o imagine jalnică."

— Antinou! strigă Telemah din toate puterile, sărind în picioare.

„Nu-i nevoie să le iau viaţa", cugetă Bărbatul, cel proaspăt sosit Acasă.

— Antinou! strigă Eumeu.

„Nu-i deloc nevoie să le iau viaţa", cugetă Călătorul, cel ce sosise în acel loc.

— Antinou, se poate? rosti domol Amfinom.

„Nu-i de niciun folos să le iau viaţa, vreo câţiva sunt oameni cumsecade, se poate discuta chibzuit cu ei, sunt încredinţat de asta," îşi spuse Bărbatul ce se îndrepta agale către uşă.

— Să-i fie învăţătură de minte, grăi Melantius, şi încercă să hohotească, dar panica i se preschimbă brusc într-o spaimă imensă. Se strădui s-o disimuleze, scuipând după cerşetor.

„Câţiva dintre ei sunt într-adevăr oameni cuminţi şi n-au rostit nicio vorbă," cugetă cel proaspăt intrat în urzeala zeilor.

Musca îi pândi pe toţi cu nenumăraţii ei ochi. Zbură în jos

şi-i dădu târcoale lui Eurimah.

Melanto, care se afla în picioare, în curte, avu impresia că Eurimah îi făcea semn cu capul şi păşi în vestibulul de intrare, îndreptându-se în direcţia pragului. „De el îmi place cel mai mult”, meditǎ ea, trăgându-şi abdomenul cât putu, ca nu cumva să-i atragă prea mult atenţia. „S-a purtat cu mine mai frumos decât toţi ceilalţi”, gândi. Însă nu i-a întâlnit privirile; nu-i făcea semn ei, alunga o muscă. Cerşetorul se afla în picioare, exact în faţa ei; nu-i despărţea decât pragul de piatră. Cineva aruncase cu ceva după el; chipul lui o înspăimântă.

— Ce stai acolo şi-mpiedici lumea să intre, linge-blide nenorocit ce eşti, se răsti ea.

Dar i-a fost frică de ochii lui, iar gura cerşetorului rânjea schimonosit şi cu răutate.

— Dă-te la o parte, lasă-mă să trec, lingăule... şi mai şi puţi a porc, zise, dar n-a mai cutezat să-l privească în ochi.

Musca l-a ciupit de frunte pe Eurimah. Ar fi aruncat şi el cu scaunul de picioare, dacă fata nu s-ar fi aflat în acel loc. „Ce naiba face acolo, gândi el. De ce şi-o fi găsit să stea acolo şi să se dea-n spectacol!”

Îi făcu semn să dispară.

Cerşetorul se aşează iarăşi pe pragul de piatră, nemaisinchisindu-se de ceilalţi.

Eumeu zări chipul lui Telemah. Gândi: „Acum o să izbucnească-n lacrimi.” Însă Fiul îşi aţinti privirile asupra mesei. Maxilarele sale frământau ceva; mestecau carnea tare ce se cheamă Mânie, în faţă, mâinile încleştate îi zăceau pe masă. Ţineau strâns acel obiect, dur, Durerea. „S-a maturizat, a dobândit stăpânire de sine,” meditǎ Eumeu. În chenarul uşii dinspre iatacurile femeilor, îndărătul Fiului, stătea în picioare Euriclea, cu palmele puternic împreunate, iar privirea ochilor miopi îi era din cale-afară de ageră şi scrutătoare. Îşi desfăcu palmele, punându-şi-le peste umerii subţiaţi. Trecu pe lângă Telemah, îndreptându-se către fata ce se afla afară.

— Doamna pofteşte să-ţi vorbească, Eumeu.

*

Penelopa a auzit ceva dur căzând pe pardoseală şi rostogolindu-se; şi aproape în acelaşi timp, două-trei strigăte înfierbântate. Se aplecă mult în afara ferestrei. Odrasla cea borţoasă a lui Dolios traversa pieziş curtea; s-a oprit, zâmbind şi făcând semn cu ochiul cuiva aflat în vestibulul de la intrare sau dincolo, şi se făcu nevăzută sub acoperişul plat al megaronului.

— Ceva l-a mâniat pe Antinou şi a aruncat cu un scaun de picior după cerşetorul nou-venit, rosti Eumeu. A zis că nu-i plac lingăii.

— Dar ce legătură au toate acestea cu Melanto?

— Pare-se că nici dumneaei nu-i prea plac lingăii, rosti el, zâmbind cu blândeţe.

— Eumeu, cine-i cerşetorul acesta?

— Asta n-o pot spune eu, Doamnă.

— Arată ca şi cum ar avea ceva de povestit, Măria-ta, interveni Euriclea.

— De unde se trage?

— Spune că-i din Creta, grăi Eumeu. Şi de ce n-ar fi din Creta? Zice că l-a cunoscut pe Cel-dus-de-acasă, care, sperăm cu toţii, se va-ntoarce curând, cel pe care, în curând poate, îl vom numi Cel-întors-acasă, Cel ce a sosit Acasă, ce ştiu eu?

Penelopa se răsuci cu spatele la ei. Tânăra sclavă, cea cu burta umflată, păşea de-a-ndăratelea în direcţia altarului lui Zeus.

— L-a întâlnit pe Cinstitul-dus-de-acasă, sau pe cel ce în scurtă vreme vom fi în stare, poate, să-l numim Cinstitul întors în Mijlocul-nostru, cu multă vreme în urmă, spuse Eumeu. Sau poate că nici măcar nu-i chiar aşa de mult de-atunci. N-a fost prea lămurit în această privinţă, n-a vorbit deschis.

— Atât de mulţi sosesc, grăi Penelopa. Vorbesc vrute şi nevrute şi totul e lipsit de noimă. Numai vorbe-n vânt.

— Pare un om grozav de interesant, rosti Euriclea, apăsându-şi palmele una de alta pentru a le stăvili tremurul

nevolnic. Arată ca şi cum ar fi călătorit prin locuri neumblate şi a cunoscut o mulţime de oameni de tot felul. Chibzuiesc că Măria-ta ar fi încântată de vocea lui. E plină de linişte.

Fiica lui Dolios arăta ca şi cum tocmai fusese bătută.

— Atunci, aduceţi-l aici, să-l văd şi eu, vorbi Penelopa.

În acea clipă observă, pentru prima dată, că Eumeu îşi dichisise picioarele împuţite cu nişte sandale noi, de o culoare maroniu-gălbuie. Le auzi tropăind pe scările de la apartamentele femeilor; bătrânul părea foarte zorit. Acolo, jos, Femiu se pornise pe cântat. Pisica cea sură, şoricăreasa, încă mai rătăcea pe afară, deşi ea spusese că nu vrea s-o mai vadă în faţa ochilor. Fiica lui Dolios şedea pe banca de lângă poartă, în curtea exterioară, iar pisica se freca de picioarele ei.

Penelopa îşi duse mâna albă până la fruntea încă nepudrată.

— În mod hotărât se simte furtuna în aer, i se adresă Euricleei pe un ton foarte prietenos. Simt cum mă apasă pe cap.

Din sala de jos s-a auzit un fel de pocnet; cineva strănută cu furie de vreo două, trei ori.

— Şi eu mă simt la fel, grăi bătrâna. Mă-nţeapă în tot trupul; pesemne mi s-a pornit din nou guta de toamnă.

Se auzi tropăitul sandalelor lui Eumeu pe scări; nu mai era aşa de zorit; acum se găsea în picioare, în chenarul uşii, însoţit de mirosul de porc. Penelopa se-ntoarse cu faţa la el.

— Ei, unde l-ai dus?

— Vă trimite urări de bine şi mulţumirile sale, dar o roagă pe Înălţimea-voastră să aştepte până spre seară. Mi-a spus că a purtat aceeaşi povară ca şi Cel-dus-de-acasă, cel ce are să se numească, poate în curând, Cel-întors-acasă. De i se-ngăduie să rămână, zice, va avea multe de povestit în seara asta, când vor pleca ceilalţi oaspeţi.

— Îşi permite cam multe, zise Penelopa, deşi nu simţea nici urmă de supărare. Ah, da, spuneţi-i c-am să-l ascult în seara asta. Şi nu pentru că mi-ar folosi la ceva sau că aş avea chef să ascult; cu toate acestea îl voi asculta; asta-i

datoria mea.

Doi sclavi cărau leşul unui animal prin curtea exterioară, îndreptându-se către poartă. Pisica ce se freca de fata lui Dolios părăsi piciorul cu iuţeala unui fulger, luându-se după ei. Fiica lui Dolios, cea din cale-afară de borţoasă şi consumată de bărbaţi, se aplecă în faţă, de pe bancă, privind plină de curiozitate prin poarta deschisă din zidul exterior; în clipa următoare, se află în picioare.

— S-au pornit acum să măcelărească şi câini; nu le mai ajung merindele? întrebă Stăpâna.

Euriclea avansă, îşi întinse gâtul, izbutind să vadă şi ea. Sclavii ajunseseră la poarta din exterior şi dispărură în spatele zidului.

— Este câinele cel bătrân, spuse. Bătrânul Argus, cel ce-i aparţinea Celui-dus-de-acasă. În ultima vreme a fost foarte bolnav, nu făcea altceva decât să zacă şi să gâfâie.

— Ăsta-i semn, de bună seamă, că nu mai avea de ce sa trăiască, se auzi vocea lui Eumeu, care înaintase cu vreo câţiva paşi în încăpere.

Penelopei nu i-au plăcut vorbele lui, şi mirosul de porc venind de la el era foarte puternic.

— Foarte bine, spuse ea, poţi pleca.

Acolo jos, cineva strănută din nou, cu violenţă, ca e trâmbiţă.

— Care-o fi fost? întrebă Penelopa. Încercând să rida. Într-adevăr, acum râdea cu hohote, un râs sonor, tineresc. Strănuturile sunt într-adevăr amuzante! Cine a fost?

— Bănui că Telemah, zise Eumeu, de-acolo de pe prag. A mai strănutat de câteva ori şi mai deunăzi.

— Sper să nu fi răcit în barca aceea, spuse Penelopa.

*

Şi în acea zi, atât de încărcată de frământare, mânie, încercări, orbecăieli şi strădanii de a-şi aduna gândurile pentru a vedea limpede, cea care poate încă mai aştepta, cea aparent Părăsită, bogata proprietăreasă de porci, oi, capre şi vite, a primit o nouă cerere în căsătorie, o cerere

care venea dintr-o direcţie neobişnuită.

În ziua aceea bărbaţii aflaţi în megaron dăduseră pe gât mai multe cupe şi au fost mult mai zgomotoşi decât de obicei. Un grup de pretendenţi din Samos şi un altul de pe Insulele de la Răsărit s-au îndreptat, defilând, spre corăbiile lor, după ce câţiva dintre ei fuseseră trimişi în delegaţie la picioarele scărilor să se ploconească şi să-şi exprime mulţumirile. Nu au spus-o, dar n-aveau să se mai întoarcă nicicând ca peţitori. Rândurile pretendenţilor se subţiau. „Îşi închipuie că am ales deja şi presimt că alesul nu-i printre ei, cugetă Penelopa. Sau sunt oare nervoşi, ridicol de nervoşi, din alte motive?”

Telemah n-a părăsit jilţul din megaron cât a fost ziua de lungă. Puseseră la cale o partidă de lupte sau pugilat în curtea interioară. Euriclea i-a adus la cunoştinţă – fără ca cineva să i-o ceară – că mai sosise încă un cerşetor, pe nume Iros, din oraş; după cât se părea se luase la harţă cu noul-venit, considerând că proaspătul cerşetor se amesteca în treburile lui. Când s-a întâmplat ca Penelopa – cât totul accidental, din pură întâmplare – să-şi arunce privirile prin deschizătura ferestrei, harţa se isprăvise deja, iar Antinou, în picioare în centrul incintei, râdea în hohote.

— Se pare că-i foarte vânjos, zise Euriclea. Au rămas uluiţi când au văzut ce zdravăn e.

— Cine?

— Cel nou-sosit, răspunse bătrâna. Cel care are să-ţi spună, deseară, povestea lui.

— Atunci, e tipul de scandalagiu?

— Nu, câtuşi de puţin, spuse acea pricepută, deşi, în acea zi, deosebit de indiscretă reporteriţă. Dar cei de jos au încercat să bage zâzanie între ei; Antinou, bineînţeles; şi-a ieşit complet din fire, parc-ar fi înnebunit de-a binelea, aşa că i-a aţâţat unul contra altuia. Dar, pur şi simplu, l-a trântit cât colo.

— Cine l-a trântit pe cine?

— Cel nou-sosit l-a trântit pe Iros. Vânjoşenia lui este neobişnuită la un cerşetor, zise Euriclea, aţintindu-şi privirile asupra picioarelor. Pesemne că nu-i cerşetor de mult

timp. Sau poate că soseşte de-a dreptul de pe la case bogate şi generoase.

*

Într-adevăr, iată că a sosit un nou, întârziat şi înspăimântat pretendent.

Nu era pe deplin nebăut, dar vizita a avut loc destul de târziu, după-amiază. Trimise o roabă la etaj, cerând îngăduinţa de a vorbi cu Stăpâna între patru ochi. Când ea îşi făcu apariţia în vestibulul de la etaj, el se afla la picioarele scărilor, ploconindu-se. „A-nceput să deprindă bunele maniere," îşi spuse în gând.

— Despre ce-i vorba?

— O chestiune importantă pe care, cu îngăduinţa voastră, aş vrea s-o discutăm împreună.

— Despre ce anume?

— Nu pot vorbi de-aici, de la picioarele scărilor.

La aceste cuvinte, Penelopa îl lăsă să urce cele de trei ori câte şapte trepte, până la etaj. Individul se cramponă de balustrada scării şi se sprijini de perete. Pe chip i se citea o spaimă imensă, dar şi slugărnicie.

Penelopa rămase în cadrul uşii.

— Are vreo legătură cu administrarea moşiei?

— S-ar putea spune şi aşa, replică el, schiţând un zâmbet răvăşit. Da, se poate spune şi aşa. Fireşte, într-adevăr, se poate.

Penelopa rămase în aşteptare.

— E ceva foarte important, zise el, E ceva de o importanţă extraordinară. E un plan.

— Nu prea pricep, rosti Penelopa, umplând cadrul uşii cu personalitatea ei, cu braţele-i albe, dezvelite şi cu pieptu-i provocator.

— Este un plan nemaipomenit de bun, spuse el, sprijinindu-se iarăşi de perete.

Pupilele îi erau absolut negre, globii ochilor străbătuţi de vinişoare sângerii. Nu mirosea atât a ţap, cât a capră, fireşte, un pic şi a ţap. Avea braţe lungi şi zdravene, umeri

largi, chiar şi în acea atitudine de umilinţă. Picioarele îi erau solid construite deşi în acea clipă păreau nişte coloane nesigure. Păru-i negru arăta ca o perie hirsută, pielea, ca-fenie.

— Am cugetat adânc şi mi-am frământat creierii, spuse. Sunt un bărbat.

Penelopa aşteptă.

— Sunt un bărbat foarte destoinic, continuă, adresându-i un zâmbet strâmb, desperat, implorând-o.

— Sunt un bărbat tot atât de destoinic ca oricare altul.

Penelopa aşteptă. Nu peste mult timp va pune capăt aşteptării. Într-o clipă îşi va ridica mâna şi va indica – nu persoana lui, nici vreo altă parte anume din fiinţa lui; ca de pildă fruntea-i îmbrobonită de sudoare, gâtul noduros sau pieptul păros sub tunica-i de corp, ci va arăta în direcţia lui, în direcţia mirosului de capră, poruncindu-i să plece.

— Sunt sclavul tău, zise. Ştiu o groază de lucruri din culisele jocului. Cunosc o mulţime despre politică.

Încă nu.

— Aş putea fi instrumentul cu care să-ţi câştigi deplina libertate, rosti el. Am pus la cale ceva. Îmi placi la nebunie. Îmi place Itaca la nebunie. Am fost mereu bun cu caprele, femeile şi copiii. Sunt în stare să cârmuiesc la fel de bine ca mulţi alţii.

Acum da!

Penelopa îşi ridică mâna. Puteţi spune că l-a aruncat pe scări pe Căpetenia-caprelor, pe sclavul Melantius, cu un picior în turul pantalonilor. Puteţi spune fără a greşi că individul a fost apucat de gât şi, cu un picior în partea moale, a fost trimis să se rostogolească pe cele de trei ori câte şapte trepte şi cu asta gata; şi că restul vieţii sale n-a mai fost nimic altceva decât 0 desăvârşire a ceea ce i se-ntâmplase. Deşi Penelopa de-abia de schiţă un gest. Îşi ridică mâna albă, arătând în direcţia lui, către Înălţimea-sa căprarul.

„Dispari!”

Se împletici pe trepte, traversă împiedicat vestibulul interior al megaronului, se furişă pe lângă zidul dindărătul

lui Telemah şi află uşa lăturalnică, ieşi în pasajul îngust dintre zidul casei şi acela al incintei. Se îndreptă către poarta dosnică, pe lângă magazia-arsenal, şi se sprijini de perete cugetând că acolo, înăuntru, se aflau arme: ridică-te, fiinţă călcată în picioare! Adună-ţi forţele, tu, cel adânc năpăstuit! Încropeşte un partid, rade-i pe toţi, arată-le cine eşti! N-ai izbutit să ajungi între coapsele ei, nu, de bună seamă, coapsele ei sunt prea sfinte şi prea delicate pentru şalele tale! Pesemne că mirosul tău de usturoi este prea tare pentru dânsa, nu-i îngăduit ca lancea poftelor tale trupeşti să se-nfigă în fuiorul din poala ei pentru a-şi afla acolo virtutea şi fericirea – ci poţi apuca o lance şi s-o-mplânţi, ca un semn, ca o urare din partea ta, între cei doi sunt ai ei, asta poţi săvârşi, dacă vei voi, dacă vei voi!”

Pur şi simplu, era beat mort. Îşi află drumul în lungul zidului orbecăind, dădu cu degetele de poarta grea, din lemn de stejar, a magaziei cu arme, poarta nedeschisă de mult amar de vreme, continuând să avanseze pe pipăite. Izbuti să străbată curtea dosnică, apoi să-mbrăţişeze zidul casei, urmându-l de cealaltă parte, să dea colţul dinspre uşa ce ducea în vestibulul din faţă, apoi străbătu curtea interioară deosebit de stăpân pe pasul său, îndreptându-se către curtea exterioară.

„Cară-te, nu te mai holba aşa!” bâigui către soră-sa.

Când a trecut pe lângă altarul dedicat lui Zeus, a grăit cu voce tare:

„Nu-i ajută decât pe nobili! Dar într-o bună zi... ei bine...!”

29

Noaptea din ajun

Târziu în acea noapte, când toţi pretendenţii-oaspeţi ple-

caseră, Călătorul a stat de vorbă cu Penelopa.

I se îngăduise să rămână; megaronul fusese curăţat şi pus în ordine; vreo două buturugi ardeau în vatră. S-a aşezat pe pragul din piatră şi a aşteptat. O roabă îi adusese apă într-un hârdău din aramă, aşa că a putut să se spele puţin; mirosea a porc.

Zeii, care ţin în mâinile lor timpul, făcuseră ca ziua aceea să fie lungă pentru el. Oaspeţii – pe care deocamdată nu-i putea numi duşmani de moarte, ci doar nişte mucoşi încrezuţi, adolescenţi cu pofte nesatisfăcute şi bărbaţi în floarea vârstei – încercaseră să aţâţe un alt cerşetor împotriva lui. Îl îmbrâncise cât colo şi-l târâse afară, în curte. O făcuse cu un soi de bucurie, pe care n-o mai trăise de foarte multă vreme. Fusese pe deplin conştient de vânjoşenia spinării, braţelor şi picioarelor sale. Mu se dăduse prea mult în spectacol, a folosit doar o ridicare şi câteva prize. A fost o bucurie caustică: bucuria de a-i face pe alţii să se simtă de prisos, de a-i domina prin forţa sa. După aceea fusese lăsat în pace. O bucată de vreme a stat pe banca din incinta interioară; se deplasase de asemeni până la poarta din exterior. Câinele fusese îndepărtat; era mort. Câinele nu-i frământase în mod deosebit cugetul. Numele lui fusese Argus. Şi-a amintit că fusese cândva un căţeluş; dar dacă a fost acela îmbătrânit cu douăzeci de ani sau altul, n-a avut cum să ştie.

Tocmai avusese o discuţie cu Fiul; vorbiseră pe şoptite înainte ca Telemah să se ducă la culcare.

— Sunt plin de nerăbdare, a spus Telemah. Şi un pic cam nervos. Am îndepărtat toate fostele tale arme din holul de intrare; acum se află în arsenal. Dar am lăsat trei scuturi şi câteva lăncii în spatele unui cufăr. Câţiva dintre ei îşi aduc spadele în megaron. Pot să repet indicaţiile pe care mi le-ai dat şi de-a-ndăratelea. Când va izbucni lupta, când ai să faci semn, atunci...

— Numai dacă va izbucni, numai când am să fac semn, a spus el. Încă nu m-am hotărât.

— Trebuie să scăpăm de cei mai răi, cei doisprezece, a zis Telemah. Nu cred că mâine vor fi în număr mai mare.

Douăzeci şi patru au plecat astăzi. Dacă vremea se va înrăutăţi, atunci e posibil ca mulţi dintre cei de pe insulă să rămână pe la casele lor.

— Odihneşte-te cum se cuvine, băiete, i-a spus Fiului. Peste puţină vreme voi avea de vorbit cu mama ta.

Fiul s-a îndepărtat prin sala mohorâtă. Călătorul a auzit zvonul paşilor parcurgând sala interioară, apoi o uşă ce se deschidea şi se închidea; Telemah intrase în dormitor.

Cel ce se-ntorsese Acasă se afla în beznă, în ceea ce era aproape beznă. Din când în când buştenii trosneau. Se afla aşezat cu mult în afara inelului de lumină aruncat de focul din vatră, iar anii se scurseseră.

*

O uşă a fost deschisă în catul de deasupra sălii interioare. Penelopa a coborât cu paşi rari treptele, a trecut prin sală, iar după ea s-au auzit alţi paşi înfundaţi. Se afla în cadrul uşii ce ducea în casă; îi putea desluşi silueta. În timp ce se îndrepta către foc, cerşetorul s-a ridicat, dar a rămas în picioare lângă prag. Acum Penelopa luase loc în jilţul lui Telemah.

— Vai, dar nu mai sta acolo, spuse ea. Vino mai aproape: e foarte răcoare în seara asta.

— Doamnă, se auzi vocea din beznă, îmi pare rău că-am fost nevoit să pătrund aici în acest fel şi să te deranjez la o oră aşa de târzie. Îţi sunt recunoscător că te-ai ostenit să cobori.

— Ia loc, te rog, spuse Penelopa.

Acum a izbutit să-l vadă: un bărbat în zdrenţe, trecut de mult de vârsta de mijloc. În lumina slabă, barba lui avea reflexe argintii şi arămii. A luat un scaun pentru picioare şi se aşează mal aproape, umbra unui stâlp îi ascundea chipul.

— Am auzit că ai a-mi spune câte ceva despre soţul meu, rosti Penelopa.

Era fardată din abundenţă, mai mult decât odinioară, observă el. Chipul îi era mai împlinit, trăsăturile, mai maturizate, pieptul mai ridicat şi mai amplu, coapsele, mai

pline. Părul îi strălucea şi mirosea a parfumuri; îşi păstrase încă desimea, Călca mai greoi, judecând după puţinii paşi pe care-o văzuse făcându-i. Era înveşmântată cu tinerească eleganţă şi asta nu-i fu pe plac. Purta o rochie albastră cu bordură roşie; la gât avea un colan de Tesprot sau Creta din argint, cu perle roşii sau fragmente de smalţ în el. Încheieturile mâinilor îi erau încercuite de nişte brăţări masive, cam zgomotoase, patru din argint şi două din aur; i se păru că le recunoaşte. În picioare avea sandale albe, cusute cu perle; fără îndoială, erau noi.

Penelopa era conştientă de prezenţa mirosului de excremente porceşti şi văzu că sclavele îi aduseseră apă într-un hârdău din aramă, însă pesemne că nu izbutise să se spele încă. Picioarele străinului se găseau în bătaia neastâmpărată a luminii ce-o răspândea focul; erau îngrozitor de murdare. Parcă îl mai văzuse cândva, sau pe vreunul de teapa lui, un cerşetor ce semăna cu el; această recunoaştere îi dădu o senzaţie neplăcută.

— Doamnă, rosti el, sper că nu peste mult timp, soţul se va afla aşezat în acest loc, simţindu-se ca acasă în propriul său cămin.

— Ce vrei să spui?

— Sper că va sosi grabnic acasă, rosti el.

Spusele sale sunau ca vechea şi obişnuita poveste. Întotdeauna începeau cu speranţele, pentru a o face să rămână şi să asculte continuarea. În acea clipă era pregătită să asculte. Considera că era de datoria ei, era una dintre obligaţiile pe care le avea de împlinit Cea-ce-aşteaptă. Şi încă mai simţea un soi de curiozitate – după toţi anii scurşi! – şi de dor după acea lume necunoscută, la care nu ajunsese niciodată altcumva decât prin intermediul urechilor, datorită relatărilor unor pribegi sau musafiri întâmplători.

— De unde te afli? întrebă scurt, astfel încât să-l oblige să se concentreze încă de la începutul-începutului.

— Sunt de pe o insulă, doamnă. Sau mai bine spus: dintr-o ţară insulară.

— Mi s-a spus c-ai fi din Creta, grăi Penelopa, pentru a-i

îngrădi încă şi mai mult vorba. Orele erau înaintate: avea toate scuzele să-i fie somn; obligaţia de a asculta trebuia să înceteze cât mai grabnic.

— L-am cunoscut pe soţul dumitale acolo, doamnă. Pe vremea când se aflau în drum către Ilion, acum douăzeci de ani.

— Ah, exclamă Penelopa, şi se întoarse înspre foc, încercând să înăbuşe un căscat. Sunt cam mulţi ani de-atunci, nu?

— Da, foarte mulţi.

— Să ştii că şi eu l-am cunoscut acum douăzeci de ani, grăi ea, sarcastică. Amintirea acelui moment îmi este limpede. Într-adevăr, îmi amintesc chiar şi cum era înveşmântat.

— Doamna mea, nu vreau să mă laud că memoria mea este desăvârşită, în toate privinţele, dar şi eu îmi aduc aminte, din întâmplare, căci eram mai tânăr şi mai atent la amănunte pe vremea aceea... Îmi aduc aminte chiar cum era înveşmântat.

— Nu mai spune! zise ea, înălţându-şi sprâncenele şi-nturnându-şi chipul înspre el. În acest caz, ai o memorie nemaipomenită.

— Din nefericire, am în anumite împrejurări, rosti el. Asta mă deranjează în mare măsură. Îmi aduc aminte de o groază de lucruri; de pildă, de anumite războaie la care am luat parte; ceea ce mă împiedică în unele din îndeletnicirile mele.

— Îndeletnicirile dumitale? Ce înţelegi prin îndeletnicirile dumitale?

— Doamnă, grăi el, preocuparea mea de câţiva ani, de şapte ani de zile, a fost mai cu seamă încercarea de a-mi duce traiul în chip paşnic, de a trăi alături de fiinţe pe care le-am îndrăgit. După care memoria mi s-a trezit, tulburându-mi liniştea. Zeii mi-au stârnit-o. Am pornit într-o călătorie pe mare.

— Nu mai spune, repetă dânsa, neluând în seamă vorbele străinului. În sfârşit, cum ziceai că era înveşmântat soţul meu?

— Îmi aduc aminte că purta o lungă pelerină de lână, groasă, de culoare purpurie.

— Mulţi erau cei ce purtau astfel de pelerine; în acel an erau la modă, constată Penelopa. Toată lumea trebuia să aibă o pelerină lungă, purpurie; erau ultimul strigăt, după moda din Micene. Şi-apoi au vrut să-i impresioneze pe vrăjmaşi.

— I-a impresionat îndeajuns, spuse el. Culoarea roşie a durat o groază de vreme.

— Cum adică?

— Câţiva care-au avut pelerine deschise la culoare şi le-au înroşit şi ei, grăi el.

Penelopa încercă să desluşească în vocea străinului subînţelesuri, o notă de ironie.

— Nu pricep prea bine ce vrei să spui, zise ea, şi privi în foc, fiind conştientă de prezenţa mirosului de porc. Îţi mai aminteşti şi alte amănunte?

— Avea o pafta din aur. Era alcătuită din două părţi şi gravată cu nişte siluete. O clipă, mi-am amintit. Un câine de vânătoare care tocmai îşi înfipsese colţii într-un pui de cerb.

Penelopa privea cu îndărătnicie focul.

— Şi mai ce? rosti scurt.

— Purta o tunică foarte fină. Ţesătura era tot atât de diafană ca... da, da, ca ultima foiţă de ceapă. Era de culoare galbenă, şi-mi amintesc că strălucea ca aurul.

În acea clipă, Penelopa se porni pe plâns. Împotriva voinţei sale. O răzbiseră lacrimile. Rosti în gând: „Ce prostie să plâng aşa, poate că minte; pesemne c-a auzit de la altcineva, viclean e cerşetorul ăsta; vrea să mă facă să plâng; mare prostie să m-apuc să plâng, acum.”

— E cam mult fum aici, atmosfera-i încărcată, şi fumul lâncezeşte în aer.

— Atmosfera-i cam încărcată, recunoscu el.

— E sigur că va ploua din nou, rosti Penelopa.

Cerşetorul a mai aşteptat o vreme. Când a furat-o din coada ochiului, a băgat de seamă că pe fardul obrajilor apăruseră dâre.

— De bună seamă, n-am de unde şti dacă aşa era în-

veşmântat când a plecat de-acasă, spuse. Se prea poate să-şi fi rostuit veşmintele şi paftaua pe undeva, pe drum.

— Te cred, te cred că l-ai văzut în Creta. Dar de unde ştii că acum se află în viaţă şi pe drumul întoarcerii?.

— Doamna mea, rosti el, am călătorit foarte mult. Nu pot spune decât atâta: Cu puţină vreme în urmă, Odiseu se afla pe ţărmul Tesprotidei. Avea de gând să se ducă la templul Dodonei, să-l întrebe pe Zeus cum trebuie să-nfăptuiască... dacă trebuie s-o facă la întoarcerea acasă.

— Să facă, ce? întrebă Penelopa, ridicându-şi chipul în direcţia Beznei personificată de cerşetor.

— Dacă să-i ucidă sau dacă să-i lase să plece nevătămaţi, spuse străinul. Dacă să sosească pe lumina zilei sau în taină. Dacă să-i spună soţiei sale: „Doamnă, iubita mea; soaţă, iată-mă! Am fost departe, mult amar de vreme, într-o călătorie. Mi-a fost cu neputinţă să mă-ntorc mai curând. N-am sosit chiar cu mâinile goale."

Tăcere, în vreme ce ecoul vorbelor se stinse.

— Sau? rosti Penelopa.

— Sau dacă să sosească pe ascuns, în taina nopţii, să stea în umbră, să pândească tot ce mişcă la lumină, şi mai întâi să cumpănească lucrurile.

Tăcere, în vreme ce Penelopa se strădui să priceapă şi să-şi imagineze situaţia.

— El... se porni ea; după care gura i se pecetlui.

— Ştie ce se petrece aici, vorbi cerşetorul.

Penelopa îşi adună puterile, meditând: „Trebuie să aleg, acum, fără zăbavă." Şi alese:

— Om bun, spuse, nu-ţi dau crezare.

— Fireşte, doamnă, fireşte că nu-mi dai. Ceva însă înlăuntrul dumitale îmi dă.

— Om bun, soţul meu este mort. Trebuie să mă mărit iarăşi. Am făcut o groază de promisiuni; doresc să respect măcar una,

— Da, doamnă, rosti el, desigur că vrei.

— Oare de ce-ţi vorbesc atât de deschis, om bun? Nu ştiu. Dar, bagă de seamă, nu fac altceva decât să vorbesc cu mine însămi.

— Bag de seamă că vorbeşti de una singură, doamnă, iar eu nu prea trag cu urechea, spuse el.

— Trebuie să aleg, om bun. Sper că pricepi, nu-i aşa?

— Înţeleg, doamnă, rosti celălalt din beznă. A fost dus de-acasă mult prea multă vreme. Alegerea ţi-ai făcut-o de mult.

— Nu-i adevărat! minţi Penelopa.

— Nu ascult aproape deloc. Nu fac altceva decât să şed în locul ăsta. Nu ai impresia că miros îngrozitor?

— Rămâi unde te afli, spuse ea. E deosebit de plăcută conversaţia cu tine. Poate că-mi vor veni nişte idei. Poate că voi dori să te-ntreb despre o mulţime de chestiuni, lucruri şi fapte, om bun, cinstit oaspete. Poate că-ţi voi cere sfatul.

— Doamna mea, sunt numai urechi.

— Poate-ţi voi cere sfatul, om bun, repetă Penelopa, cu privirea aţintită în direcţia stâlpului. Chipul străinului era complet ascuns în acea clipă.

— Am de ales între doisprezece bărbaţi, grăi ea. De ce n-aş alege acum; de ce să aştept încă şase zile; de ce n-aş alege mâine?

— Dacă nu ţi-ai făcut încă alegerea, atunci, de bună seamă, ai putea foarte bine s-o faci mâine, doamnă, zise el. Ai spus că-s în număr de trei?

— Doisprezece, zise Penelopa. Lumea spune că sunt o sută şi opt şi că de două ori pe-atâta au fost în casa asta şi-au ospătat. Dar presupun că ştii asta, că vei fi auzit de asta, om bun?

— Am crezut c-ai spus trei, zise el, dar probabil n-am ascultat prea atent. Deci, sunt doisprezece.

— În realitate sunt cincizeci şi doi, spuse ea. Dar gura lumii a ridicat numărul la o sută opt. I-a pus la socoteală pe toţi cei ce-au fost pe-aici doar ca musafiri.

— E foarte lesne să alegi din doisprezece, rosti el. Să alegi din trei este extrem de anevoios. Sau poate nu-i nevoie. Este în schimb mai uşor să jigneşti, să insulţi doi care-au fost trecuţi cu vederea, decât unsprezece. Mi-e îngăduit să pun o întrebare, doamna mea?

Penelopa cumpăni cele auzite, cu ochii pironiţi în foc.

— De fapt eu nu îngădui să mi se pună întrebări, rosti ea, fiind conştientă de mirosul de porc.

— De bună seamă, nu eşti obligată să răspunzi.

— Adevărat grăieşti, zise ea. Pesemne nu-ţi voi da răspuns. Ce vrei să-ntrebi?

— Dacă Odiseu s-ar întoarce, vei...

— N-o să se-ntoarcă, spuse Penelopa cu voce severă. E dus de pe astă lume. Întrebarea este de-a dreptul de prisos.

— Doamnă, eşti preţuită, adorată, peste poate. Eşti ţinta poftelor multor bărbaţi.

— Dacă mă recăsătoresc, o fac numai pentru a-i salva viaţa lui Telemah, vorbi ea, cu înflăcărare, adresându-i-se focului. Cred că pot avea încredere în dumneata, şi de aceea îţi spun următoarele: Dacă nu mă mărit grabnic, îi vor pune capăt zilelor. Nu peste multă vreme, vor ucide pe cineva, este nefiresc să nu ucidă pe nimeni. Sunt nevoiţi să-l ucidă, altminteri Telemah o să ucidă pe... vreunul. Pe unul dintre ei. Poate că pe toţi trei. Acum este aproape bărbat. Dacă mă recăsătoresc şi plec de aici, în acest caz, dispar de pe scenă. În clipa aceea el va fi un nobil printre nobilii de pe insulă, atunci nu va mai exista un Partid al Pretendenţilor, nu i-ar mai sta nimeni în cale. Apoi n-ar mai fi decât un singur partid, partidul nobililor, din care va face şi el parte. Numai atunci are să fie rege. Va fi regele *lor.* În momentul acela Laerta va putea să-şi întindă mâna să-l binecuvânteze şi să declare că el este cârmuitorul lor de drept, că nu s-a produs nicio întrerupere în continuitatea dinastiei. Abia atunci vor accepta că soţul meu a dispărut într-o îndelungată călătorie, că a dispărut după un război nesfârşit şi că fiul îi urmează, iar viaţa va merge mai departe.

Străinul nu răspunse.

— Vezi că am o mare încredere în dumneata, om bun, se adresă Penelopa întunericului.

— Sunt numai urechi, replică el. Ai mare încredere în mine, doamnă.

— Şi dacă eu plec, atunci nu mai e nevoie ca cineva să

fie ucis, zise ea. Nici cincizeci şi două de persoane, nici douăsprezece. Nici măcar trei. Dacă Cel-dus-de-acasă o să fie nevoit...

— Să fie nevoit? spuse el.

— Nu ţi-am îngăduit să pui astfel de întrebări, grăi Penelopa.

— N-ar fi nevoie să-i ucidă nici pe cei trei? întrebă el.

— Nu, nici pe cei trei n-ar fi... cel dus de pe astă lume n-ar avea nevoie să-i ucidă. Zeul le rânduieşte pe toate. Zeus ştie cel mai bine.

— Fireşte, Zeus ştie cel mai bine, repetă străinul. Să presupunem, dar, că Cel-preamărit a dat, la Dodona, un răspuns diferit de cel pe care o gură de femeie, o inimă de femeie îl dă aici, în Itaca?

Brusc, Penelopa îşi dădu seama cât de puternică era duhoarea de porc.

— Sprijinit de o minte chibzuită, Zeus poate da un răspuns în Itaca, spuse ea. Zeus are mijloace să-nfăptuiască asta. El poate răspunde cu chibzuinţă, folosind gura femeilor, da, da, prin inima unei femei.

— E multă vreme de când ai scornit chestia asta cu Telemah, doamnă? se auzi vocea străinului în întuneric. Nu, nu-i nevoie s-o iei ca întrebare. Dacă pofteşti, poţi s-o consideri o şoaptă venind de departe, un zvon ce nu-i pus în cuvinte. Iată ce vreau să spun: Că-i salvezi viaţa re-căsătorindu-te. Ai fi putut face astfel mult mai din timp, nu-i aşa? Şi oare n-ar fi fost mult mai puţin păgubitor, mai puţin obositor? Căci dumneata socoteşti că soţul îţi este mort, nu-i aşa?

— Mi-ai spus că se află pe drum, că acum el e Cel-ce-se-ndreaptă-spre-casă, rosti dânsa, însă din vorbele pe care tocmai le-ai rostit, eu n-am desluşit decât un prea îndepărtat murmur.

— Da, rosti el. Dar nu ţi-am vorbit astfel: Să zicem că Telemah pune la cale o întrecere, în loc ca domnia-ta să facă alegerea. O întrecere între trei persoane?

— Aş zice, între douăsprezece persoane, răspunse Penelopa. Cincizeci şi două sunt prea multe pentru

împrejurările în care ne aflăm.

— Da, poate între douăsprezece. Ce-ai zice de topoare? Să presupunem că fiul dumitale îi lasă să se-ntreacă în proba cu topoarele?

— Cu topoarele?

— Doamnă, mi s-a spus că soţul dumitale avea douăsprezece topoare din bronz, foarte frumoase, ce nu erau niciodată folosite la altceva decât la întreceri.

— O! exclamă Penelopa în întuneric.

— Da, aşa mi s-a spus. Soţul dumitale obişnuia să le aşeze în curte, rânduite în linie dreaptă, la o distanţă de un pas între ele, cu cozile îndreptate în sus, după care slobozea săgeţi prin inelele de care sunt agăţate de obicei, întorcea în sus inelele şi trăgea prin ele.

— Cunoşti o groază de lucruri, om bun, zise ea.

— Doamnă, multe mi-au ajuns mie la ureche. Să zicem acum că Telemah scoate la lumină cel mai zdravăn arc pe care-l are soţul dumitale, că le dă voie să-l înstruneze şi să tragă la ţintă prin inele? Cel ce-ar izbuti să-nstrunească arcul şi să nimerească prin toate inelele ar putea fi cel pe care să-l alegi.

— Om bun, rosti Penelopa, a-nceput să se facă târziu. Bănui că vei fi istovit. Te-ai îmbăiat?

— Doamnă, ştiu că-s foarte murdar. Trei zile am zăbovit la Eumeu, şi de când am sosit la oraş, n-am prea avut prilejul să mă-mbăiez. Am crezut că voi izbuti s-o fac înainte ca domnia-ta să coboare. Mai presus de orice, picioarele. Duhnesc a porc. Iată de ce m-am aşezat atât de departe de domnia-ta.

— Eşti plin de bunăcuviinţă, om bun. Dar nu-ţi face griji, poţi să te speli pe picioare de-ndată.

— Nu vreau s-o izgonesc pe domnia-ta din sala lui Odiseu şi a domniei-tale, grăi el.

— Dar, om bun, nu mă izgoneşti deloc, spuse Penelopa. Spală-te, şi-n acest răstimp, eu am să stau aici. Eşti un bărbat înaintat în vârstă, nu? Iar eu sunt o femeie matură. Ne putem continua discuţia încă un scurt răstimp... Euriclea?

Bătrâna se ivi din bezna uşii dinspre apartamentele interioare.

— Da, Măria-ta, rosti ea. Tocmai treci am din întâmplare.

— Oaspetele nostru, preacinstitul nostru oaspete, ar dori să facă o baie de picioare, grăi Penelopa. Socoteşte că picioarele sale au un miros.

— Domnia-ta e prea bună când foloseşte cuvinte atât de blânde, zise cerşetorul. După părerea mea picioarele îmi put. Nu pot pricepe cum a izbutit domnia-ta să reziste putorii nevolnicelor mele picioare.

— Soţul meu, soţul meu cel dus de pe astă lume, avea obiceiul să vorbească la fel, grăi ea. Uneori folosea expresii foarte amuzante, era în stare să fie atât de plin de duh şi iute de limbă, umilindu-se în derâdere în chip exagerat, la fel de tăios.

Euriclea, care în acea clipă era mai mult decât oricând o doică de eroi, se îndoi din şale, încercă apa cu degetul, apucă hârdăul de a ramă, ducându-l câţiva paşi în adâncimea beznei. Cerşetorul se ridică pe picioare, îşi luă scăunelul, urmând-o.

Penelopa îşi coborî pleoapele, ascultând pleoscăiturile. Brusc se aşternu o tăcere de nepătruns. „Nu vreau să văd, rosti în gând. Nu vreau să văd.” Şi totuşi, deschise ochii, îi zări spinarea în semiobscuritatea dindărătul stâlpului, îi zări părul de pe ceafă, partea ascunsă a gambei stângi până sus, către coapsă. Mâna vânoasă a bătrânei doici stătea pe genunchiul lui. Cu o mişcare violentă, omul îşi trase poalele tunicii peste picior. Chipul doicii se afla ridicat în direcţia bărbii ca arama. Îi zări bărbia, văzu cum îi lucra esofagul. Mâna lui se porni în faţă, apăsând pe gura doicii.

Penelopa îşi închise din nou ochii. Se auzeau vorbe şoptite, nu voia să tragă cu urechea. Apa pleoscăia în hârdău. Auzi paşii bătrânei străbătând megaronul, ieşind, mergând spre cămări, venind îndărăt; desluşi cum îi zvânta şi masa picioarele cu grijă, cu milostenie, ca o mamă când îşi masează cu ulei copilul cel mai îndrăgit. Aroma uleiului se porni să plutească în încăpere. „Încă se mai simte mirosul de porc,” îşi spuse în gând, deschizând ochii.

Străinul stătea aplecat înainte, cătând la picioare; Penelopa îi cercetă profilul, linia părului, fruntea, nasul, barba, grumazul. Euriclea se aplecă deasupra hârdăului şi-l ridică.

Penelopa se înălţă în picioare.

— Mi s-a cam făcut somn, spuse. Cred c-am să mă duc la culcare. Putem să mai vorbim şi altă dată. Avem destul timp la dispoziţie. Căci bănui că vei întârzia încă multă vreme prin locurile astea, om bun, vorbi ea cu răceală.

— Mulţumesc, doamnă, replică el.

După ce a făcut câţiva paşi în direcţia uşii dinspre apartamentele interioare, se opri şi se întoarse. Acum îl putea desluşi mult mai limpede. Euriclea se îndreptă către uşa de afară, ducând hârdăul; se auzea pleoscăitul şi clipocitul apei.

— De fapt, ideea cu întrecerea a fost bună, spuse. Straşnică idee am avut; e bine că mi-a trecut aşa ceva prin minte.

— Într-adevăr, grozavă inspiraţie ai avut, doamnă, spuse cerşetorul.

Euriclea se opri atât de brusc, încât apa dădu peste margini. Cătă de la unul la altul cu ochii împâcliţi, cu privirea-i mioapă, mijită.

451

— Noapte bună, spuse Penelopa.

— Îţi doresc o noapte foarte bună, doamnă, spuse el, cu voce scăzută.

30

Cei sortiţi pieirii

Ce rol o fi jucat oare mutul, înaltul, foarte părosul Dacriostatos, cel de patruzeci de ani, semisclavul cu umeri largi, căruia repovestitorul i-a dăruit libertatea?

Limba îi fusese retezată pe ţărmul Celor-cu-chipuri-arse, cu mult înainte de a fi fost cumpărat de Laerte. În el zăcea ura, o ură ce căuta scăpare în acţiune. A fost arma secretă a Bătrânei Euriclea, iar rolul jucat de el a devenit, până la urmă, hotărâtor în împlinirea faptei.

Putea asculta. În răstimpul multelor călătorii şi (s-o spunem) expediţii politice întreprinse laolaltă cu acea bătrână a destinului, n-a vorbit niciodată, de bună seamă, dar a ascultat şi a priceput – sau a vorbit într-o limbă pe care numai Euriclea a înţeles-o.

În dimineaţa acelei zile, bătrâna s-a aflat înaintea lui, sub picăturile de ploaie ce cădeau din streaşină, în curtea din spate, şi i-a dat instrucţiuni. Câtă vreme i-a bolborosit în ureche, bătrâna s-a ridicat pe vârful picioarelor, iar el şi-a încovoiat genunchii. A răspuns cu pleoscăituri, cu „ă”-uri şi cu priviri.

Ochii îi curgeau, mâinile i se cutremurau de furie.

Dinspre lăcaşurile roabelor s-au auzit gemetele puternice ale unei femei.

*

Penelopa a întârziat multă vreme lungită în pat, nu se ştie însă dacă dormise îndelung sau stătuse de veghe toată noaptea. Când bătrâna pătrunse în iatac şi trase perdelele cele grele, anume făcute să sporească bezna, şi deschise obloanele, Cea-care-poate-mai-aştepta-încă deschise ochii, întâmpinând ziua cu un chip foarte palid. Norii atârnau jos deasupra oraşului, îşi dădu seama că ziua aceea, mai mult decât cea de dinainte, se afla în pragul iernii.

— Plouă, Măria-ta.

Auzea apa scurgându-se la parter, zgomot de picioare grăbite sau târşite în lenea dimineţii, lătrături de câini şi dangăt înfundat de clopote de capră: animalele erau mânate la bulucul măcelarului.

— Anotimpul s-a schimbat foarte mult, Măria-Ta, rosti bătrâna. În multe privinţe a sosit vremea culesului.

Stăpâna zăbovi până ce izbuti să-şi adune îndeajuns

gândurile pentru a încropi un răspuns:

— Ce vrei să spui Euriclea?

Bătrâna părăsi fereastra şi, cu paşi înfundaţi, se apropie de pat. Tocmai se pregătea să-şi împreuneze palmele, dar îşi aduse aminte că, în ultima vreme, Stăpâna considera gestul dezgustător; le ridică, mâinile căzură rămânând blege pe lângă trup.

— Anul cel lung al peţitorilor a dat în pârg, Măria-ta, rosti ea, cu îndrăzneală. S-a pârguit de-a binelea. Fireşte, sunt într-atât de mărginită la minte şi atât de sfruntată încât îmi vine să jignesc urechile Măriei-tale cu necuviincioase nume de sclavă.

Înainte de a rosti întrebarea, Penelopa zăbovi din nou. Îşi întinse trupul, căută o poziţie mai comodă în pat; nu află niciuna.

— Este numele a ceea ce ţipă şi geme acolo, jos, Euriclea?

— Măria-ta îmi descătuşează limba din anumite laţuri ale ei şi-mi slobozeşte nevolnica flecăreală şi prostie, vorbi Euriclea. Aşa e, s-au pornit durerile. Dar copilul pare temător să sosească în minunata lume a domnului, nostru, Zeus. Fata urlă şi ţipă de azi-dimineaţă.

— Nu mai vreau s-aud cuvânt despre, asta, rosti Cea-încă-adormită. Nu-i de demnitatea mea să aud astfel de lucruri.

O privi pe bătrână.

— Euriclea, astăzi ochii tăi seamănă neobişnuit de mult cu ai unui şobolan. Ai stat de veghe toată noaptea?

De data aceasta, bătrâna săvârşi de-a binelea gestul detestabil, i oştind, cu palmele strâns împreunate:

— Nu se poate zice c-am stat chiar de veghe. Dar am început să umblu-n somn, Măria-ta. Curând n-am să mai fiu printre cei vii. Mă cuprinde somnul, fireşte, dorm buştean, ca o piatră, ca o scroafă, şi, neîndoios, cu sforăituri atât de straşnice încât, pesemne, scol în picioare toată casa, îmi închipui că, pur şi simplu, mugesc în somn, sau cel puţin behăi, şi-a lunci mă scol, atunci mă pornesc pe umblat, bat pasul de colo-colo precum un măreţ erou.

— Noaptea trecută ai păzit casa? rosti Penelopa cu răceală.

— Nu se poale spune c-am păzit-o, grăi bătrâna. Dar cum tot umblam în somn, m-am gândit că n-ar strica să ies din cameră şi să dau o raită în jurul megaronului şi prin curţi.

— Şi-n somnul tău, ai mai încercat şi toate încuietorile, vorbi Cea-complet-trează-acum. Ai ridicat drugi şi ai scos drugi, ai legat noduri şi le-ai deznodat. Cât despre mine, eu am dormit bine. Somnul meu este liniştit, nimic nu-l tulbură. Dar, întâmplător, chiar mi s-a-ntâmplat să fiu trezită de un zgomot inutil, cred c-a fost un tunet, sau poate gândul la gospodărie, aşa că, împotriva voinţei mele, am desluşit cu urechea cum cineva... umbla prin somn.

— Da, straniu lucru, zise bătrâna cu exagerată veselie în voce. Unii somnambuli bat pasul de colo-colo ca orbeţii, pur şi simplu înaintează anevoie, însă eu am fost conştientă tot timpul, n-am răsturnat nici mese, nici scaune. Îmi închipuiam chiar că-s în stare să cuget. La drept vorbind, fireşte, nu pot cugeta, eu aparţin unei specii de umanitate mult prea inferioară pentru a fi-n stare de aşa ceva. Gândul meu n-a primit nicio educaţie, tot ce-am deprins este să le supraveghez pe doicile de lapte, să fiu cu luare-aminte să nu-şi fure laptele; şi, în afară de aceasta, mă strădui în felul meu stângaci şi sâcâitor s-o slujesc pe Doamna. Dar în timpul când rosteam vorbe în somn – cugetul meu neavând niciun amestec – îmi închipuiam că-s în stare să gândesc. Ciudat lucru mai e şi mersul ăsta în timpul somnului.

— Deci te-ai furişat pe acolo, pe jos... şi ai cugetat! îi spuse Stăpâna cu ironie. Ai vrut să vezi dacă el dormea? Ţi s-a năzărit c-ar putea să-i fie frig?

— Într-adevăr mi-a trecut prin cap că s-ar fi putut să-i fie frig, trebuie să recunosc, zise Euriclea. N-a voit să se culce într-un pat ca lumea, ci a insistat să se-ntindă pe jos, în vestibul, doar cu o zdrenţuită piele de capră drept înveliş, sau cel mult trei. Cum tot se-ntâmpla să trec pe-acolo, am mai pus una, sau cel mult trei, peste el. Mi-am închipuit că-mi spuneam în gând: „S-ar putea să-l prindă frigul şi să s-aleagă cu fierbinţeală, sau, oricum, să-i trezească pe alţii

strănutând.”

— Dormea? întrebă scurt stăpâna, ridicându-se într-un cot.

Bătrâna tocmai îşi stăvilise gestul acela dezgustător.

— Am convingerea că era adormit. Dar lumina care răzbea din megaron a fost atât de slabă, deşi mai pusesem pe foc vreo două buturugi, şi-n plus mai aveam şi o torţă fumegândă – şi-apoi eu umblam prin somn – aşa că nu pot jura că dormea. Totuşi am avut impresia – când am trecut pe lângă el în cea mai mare grabă – că era adormit: avea ochii închişi.

— Ai vorbit ceva? întrebă Penelopa, cu voce aspră.

— Nu s-ar putea spune c-am vorbit, zise bătrâna. Îmi amintesc doar că – în somn, bineînţeles – am rostit un cuvânt sau două, şi n-ar fi de mirare să se fi răsucit pe o coastă şi să fi mormăit ceva, dar probabil vorbea şi el în somn.

Încă o dată, Penelopa iscodi amănunţit chipul bunicuţei.

— A pomenit de încercare?

— Încercare? rosti Euriclea, profund uimită. A, da, am apucat s-aud despre asta în ajun. Încercarea cu topoarele? Nu, nu-mi amintesc să fi vorbit de-aşa ceva. Dar acum câteva clipe m-am întâlnit cu Telemah şi mi s-a-ntâmplat, într-adevăr, să-i pomenesc de ea.

— Bun, zise, şi-n glasul ei se simţi asprime. Am bănuit eu că vei avea grijă de pregătiri. Minunat. Unde se află acum Oaspetele? Adică, nu: cu ce se-ndeletniceşte Telemah în clipa de faţă?

— Se pare că a ieşit să facă o plimbare, răspunse bătrâna.

Penelopa se ridică în capul oaselor.

— Euriclea, de ce ai verificat legăturile?

Bătrâna îşi cercetă picioarele care erau murdare; făcuse multe alergături, încă din zorii zilei.

— Mi-am spus că dacă tot mă aflam sculată şi umblam în somn, aş fi putut verifica legăturile, dealtfel arareori am prilejul să fac asta în timpul nopţii. Bineînţeles, n-am fost în stare să văd. Mi-am croit drum orbecăind, pe pipăite. Am

chibzuit că puterea mea de judecată era atât de mare, încât aş putea să gândesc că au nevoie de o verificare din când în când. Porţile exterioare au nevoie de drugi şi funii zdravene, în caz că ar sosi careva, sau anumiţi indivizi din Oraşul de Jos – bineînţeles că nu din Oraşul de Sus, ci din Oraşul de Jos! – sau ticăloşii ce-şi duc traiul acolo, sau piraţii ce sosesc noaptea pe ţărm, care s-ar putea strecura aici, sus, şi încerca să intre cu forţa. Şi-n plus, dintotdeauna nodurile mă interesează foarte mult. Sunt de părere că alcătuirea nodurilor este o artă din cele mai frumoase.

— Aşadar ai verificat toate porţile din curţi şi toate uşile din casă, şi chiar şi uşa mare de la intrarea în megaron?

— Da, de vreme ce tot le verificam, am crezut că e de datoria mea să le verific pe toate.

Penelopa îşi repezi picioarele albe peste marginea patului, iar Euriclea, incredibil de suplă şi agilă, se îndoi din şale, încălţând-o cu papucii cei roşii.

— Unde-i dus Telemah, Euriclea?

— O, nu ştiu exact unde, răspunse bătrâna somnambulă, fireşte că eu nu pot iscodi pretutindeni, şi pe urmă trebuie să-mi văd şi de-ale mele. Dar, după cât se pare, a dat târcoale prin jurul casei şi pe lângă zid. Când am ieşit întâmplător în curte, azi-dimineaţă, se afla acolo.

— În preajma arsenalului? o iscodi Penelopa.

— Da. Cred că a deschis uşa, doar un pic, şi a aruncat o privire-năuntru. Apoi a pus drugul la loc şi l-a ferecat cu un nod nemaipomenit de măiestrit şi de încâlcit.

— E-n stare să facă noduri încâlcite? se miră Mama. A deprins asta? Le-nnoadă repede?

— A fost o pură întâmplare, însă Oaspetele, sau indiferent cum va trebui să-l numim, se afla cu el, rosti Euriclea.

Penelopa se ridică şi rămase în picioare.

— Unde sunt acum?

— Asta nu ştiu, adică nu-s chiar aşa de sigură, grăi bătrâna împreunându-şi mâinile bătrâne, vânoase, cu gestul acela respingător. Se pare c-au trecut prin cele două curţi şi au ieşit afară. Bănui că se află afară, dincolo de

poarta exterioară.

— În ploaie?

— Au pelerine pe ei. Pelerina cinstitului oaspe era foarte subţire şi roasă.

*

O bună bucată de vreme şi-a petrecut-o cu pieptănatul, Euriclea fiind singurul ei ajutor. Privirea ochilor nedormiţi ai bătrânei se ascuţise, iar a Penelopei – din diverse motive – era înceţoşată, şi în acea zi ochii îi erau înroşiţi: adeseori se aşternea pe ei o pânză fină de apă, ce se transforma în picături de diferite dimensiuni. Bătrâna, din spatele scaunului ei, s-a aplecat şi a smuls multe fire de păr încărunţit.

— Nu-s cărunte, sunt de-a dreptul tinere, numai că-s puţin mai deschise la culoare decât celelalte, iată de ce le smulg, Măria-ta. Altminteri sunt nişte fire de păr minunate.

— Să le văd!

— Le-am aruncat, spuse bătrâna, n-a fost decât unul, sau cel mult trei; dar iată altul pe care-l voi smulge.

Bătrâna smulse unul castaniu, unul aproape castaniu, şi-l încredinţă stăpânei.

— Iată-l.

Dar la următorul, Stăpâna a fost mai iute decât ea, apucă mâna bătrânei şi o ţinu strâns. Firul de păr era cu adevărat cărunt.

— Măria-ta, este unul dintre cele foarte puţine care-s cărunte, i-a spus bătrâna.

Penelopa şi-a spălat trupul, picioarele, mâinile, braţele, gâtul, iar bătrâna a cărat apă fierbinte, a frecat-o şi a masat-o. Cea-de-vârstă-mijlocie preluă flaconul cu ulei din mâna Euricleei şi se frecă peste tot, îşi fardă din abundenţă şi cu luare-aminte fruntea, obrajii, gâtul, braţele. Se înveşmântă în rochia pe care Fiul o adusese când revenise din Sparta: darul foarte prietenesc din partea Elenei, cea plină de curtenie.

A mâncat puţin, câteva îmbucături de pâine, măsline şi

carne de oaie, dar, odată cu mâncarea, a băut şi câteva guri de vin.

N-a coborât printre cei de la parter până după-amiază, când totul era pregătit.

*

Totul era hotărât. Totul avea să fie hotărât. Nimic nu va fi hotărât, niciodată.

Tatăl şi Fiul stăteau în picioare, în ploaie, la poarta exterioară. În faţa lor se-ntindeau povârnişurile colinelor şi Oraşul de Jos. Pieziş, de-a curmezişul golfului portuar, pe celălalt mal, zăceau câteva bărci lungi, negre, ridicate pe mal pentru iernat. Aceea era calea pe care el ar fi trebuit să se-ntoarcă, să pătrundă din mare şi strâmtoare, plutind în văzul tuturor, ziua, cu o flotă numeroasă şi mulţi bărbaţi, cu pradă şi arme.

— Cred c-am să mă furişez să-i lovesc pe la spate, vorbi el. Să fiu din nou cel-viclean, cel-şiret.

— Şi ce-i rău în asta? rosti Telemah, mândru şi în acelaşi timp surprins. Viclenia este la mare cinste. Şi calul de lemn pe care l-ai folosit la Troia ţi-a adus faimă, Tată, Mulţi îl cântă, calul se află în câteva din cântecele pe care le-am auzit.

— O, las-o baltă! rosti tatăl.

Totul era hotărât, nimic tiu va fi hotărât vreodată.

Zeii se aflau de partea lor; şi oare cum arătau zeii? Nimeni nu ştie. Totuşi se aflau de partea lor. În timpul nopţii trecuse tunetul, ploua, cădea o ploaie ce avea să ţină lumea la distanţă. Eumeu se afla pe drum, cu un văcar şi mijlocitor de prin partea Samosului, pe care zeii îl trimiseseră; îl recrutase; iar Euriclea îl mobilizase pe Dacriostatos. Pe mulţi avea să-i ţină departe ploaia. În zorii acelei zile, tatăl şi fiul fuseseră la arsenalul din curtea dosnică şi încercaseră arcul. Euriclea făcuse de pază. Arcul era durat din os de corn şi lemn. Telemah aproape izbutise să-l înstruneze, dacă ar mai fi încercat de câteva ori, probabil ar fi izbutit. Tatăl său a trebuit să exerseze o bună

bucată de vreme până a izbutit; a resimţit efectele efortului în braţe, umeri şi degete. Totuşi îşi amintise cum trebuia mânuit: o mică smucitură, arcul s-a curbat, a cedat, struna a tăiat adânc în degete, dar s-a aşezat la locul potrivit.

— Nu cunosc decât doi care l-ar putea înstruna, zise Telemah.

— Antinou, poate, grăi Tatăl. Dar cine-i celălalt?

— Melantius, zise Telemah. Dar nicicând nu-i va fi-ngăduit să-ncerce.

Când s-au întors prin cele două curţi, ploua mai amarnic decât oricând. Tânăra sclavă, aflată în chinurile facerii, cea care, peste puţină vreme, avea s-aducă pe lume un copil, răcnea dinspre casele sclavilor, de dincolo de bucătăriile de iarnă. „O, Zeus! Oh, Demetra! O-oh! Poseidon!” (La ce bun?) A mai invocat şi alţi zei dintre cei de pe ţărmul îndepărtat de la miazăzi, şi a strigat nume de la hotarul de răsărit al lumii cunoscute, nume pe care tuciuria familie a lui Dolios le adusese cu ea de acolo, şi care probabil fuseseră uitate până atunci:

„Belos! Bubastis! Sekhet! Mylitta!”

S-a oprit sub torentul ploii şi a ascultat.

— Are o naştere grea. E-n chinurile facerii? Cine-i fata? Este negresa pe care-am zărit-o ieri? Fata aia mică borţoasă?

— După cât se pare, răspunse-n grabă Fiul şi vroi să-şi continue drumul; se grăbea să intre-n casă, să scape de ploaie.

Tatăl îl urmă.

— Este sclava aceea, sora lui Melantius? întrebă el. Când am plecat, nici nu venise pe lume, şi-acum naşte un copil. Ea e fata cu care-a trăit Eurimah?

— Cred că da, răspunse Fiul, mărindu-şi pasul. Dar vorbeşte mai încet. Trebuie să ne jucăm rolurile mai departe.

— Telemah, sunt multe sclavele ce s-au culcat cu peţitorii?

— Nu ştiu, răspunse Fiul, şi intră în antreu, îşi scoase pelerina udă şi-o scutură. Haide! Trebuie să ne interpretăm

rolurile aşa cum spuneai, Tată.

— Aş vrea să aflu care-au fost, grăi el. Am sosit aici să fac ordine deplină. Astăzi am să fac ordine. Mai târziu nu ştiu de voi fi în stare să mai rânduiesc ceva pentru tine.

— Cred că trebuie să fi fost vreo duzină sau cam aşa ceva, răspunse Fiul. Euriclea le cunoaşte. Ea ştie totul.

Vocea-i crescu, devenind stridentă:

— Tată, e timpul să ne jucăm rolurile!

Şi-au jucat rolurile, zeii hotărâseră, dar nimic nu era hotărât.

Eumeu fusese într-un turneu de inspecţie şi vorbise cu porcarii săi, era bine informat, putea gândi şi pricepe. Chibzuise probabil că avea să fie nevoie de întăriri într-o zi-două sau dimineaţa. Îl însoţea Filetios, într-un fel un străin, poate că era un om setos cu-adevărat de aventură, un mijlocitor în negoţul cu vite şi văcar-şef al cirezilor pe care Stăpâna le plasase în Samos. Când sosiră, înainte de amiază, coborând de pe colnic, erau pătrunşi de ploaie până la piele. Euriclea lipsea de câteva ore, poate că era acolo, jos, în oraş, unde discuta cu persoane demne de încredere, prevenindu-i probabil; nu se poate şti cu certitudine; poate că nu făcea altceva decât să tragă cu urechea; cu ea se afla şi asistentul ei întru ale iscoditului cu urechea, aparatul ei de ascultat, Dacriostatos – deşi, firește, s-ar fi putut afla şi în iatacul ei, dormind pentru a-şi spori forţele, cine poate şti?

Zeii ticluiseră lucrurile atât de bine încât, uneori, cerurile revărsau pur şi simplu potop de ape. Ploaia ce s-a abătut peste arhipelag, peste insulele de la apus, a sosit de-a dreptul dinspre Hesperide şi Ispania, a sosit din Atlantic, dinspre împărăţia fiicei lui Atlas, de la Calipso şi dinspre insulele Lestrigonilor, din zona Insulei Porumbelului, din acea parte cunoscută sub numele de Marea Cyrnos. A sosit odată cu tomnaticele vânturi ale apusului dinspre Ţara-cea-Lungă, care mai târziu avea să fie Italia, de pe ţărmul insulei lui Circe, dinspre Scila şi Caribda, dinspre buricele scuipătoare de foc ale lui Polifem, dinspre tetoanele aflate pe pieptul zeiţei Gaia. A sosit şi s-a prăvălit mai tare, din ce

în ce mai nemiloasă, înecând cugetul, împăienjenind tot mai mult privirea; s-a prăvălit în şuvoaie asupra insulelor numite Zachintos şi Samos, peste meleaguri de basm ca mănosul Dulichion. Şi a căzut în torente peste acel nevrednic pământ al ursitei, rătăcit în nesfârşirea mării: Itaca.

Acolo, în Oraşul de jos, oameni, aşezaţi pe la casele lor, şi-au spus că de data aceea sosea iarna, că sosise, că era prima zi de iarnă. „Slavă zeilor că bărbaţii noştri nu se află pe mare, că noi laolaltă cu sclavii noştri ne aflăm sănătoşi, că avem un acoperiş sub care să ne adăpostim. Lăudat fie Zeus c-avem straie, merinde şi tihnă-n casă, că nu suntem nevoiţi să ieşim pe o zi ca asta!" Iar în Oraşul de Sus, în casele mărunţilor nobili, împrejurul Casei celei Mari – numită uneori, cu preţiozitate, „Palatul" – nobili tineri şi mai vârstnici au stat şi au meditat: „Am putea răzbi până acolo, dar de ce să te laşi plouat când nu-i nevoie, vom putea să ne ducem acolo, tot aşa de bine, şi mâine, e lucru potrivit ca ziua lui Apolo să fie sărbătoritã-n casă, dacă tot trebuie sărbătorită pe o astfel de vreme. Mai avem încă şase zile. Curând vom cunoaşte cine-i alesul; de fapt, se ştie deja cine-i; Zvonul cunoaşte răspunsul, aşa că ea se va muta în Dulichion, lăudat fie, şi din nefericire." Iar în afara oraşului, pe la ferme, prin cocioabele şi bordeiele din partea de la miazănoapte şi în cea de la miazăzi ale insulei, au adăstat păstori, căprari, porcari, umili arendaşi şi pescari necăjiţi, care cugetau cât de bogaţi erau ei că nu făceau parte din lumea cea nobilă, că nu-i împovărau grijile puterii şi că ce lucru minunat era că scăpaseră într-o asemenea zi de nobilii ale căror minţi nemilostive erau preocupate de problema dobândirii puterii – şi peste toată acea omenire ploaia se revărsa, se prăbuşea, picura. Şi ploaia lovea către continent în rafale biciuitoare, înspumând marea, doborând îngălbenitele frunze de stejar, plesnind pe frunzele verzi de măslin, sfâşiind pământul în pârâiaşe, în gârle, în torente de munte, în şuvoaie şi râuri ce se umflau. Ploaia curgea din copaci pe pământ şi, de pe pământ, în mare: cobora pe coline, unde umplea izvoarele, vădind că mai existau încă

nimfe, şi în şuvoaie mocirloase, clisoase, maronii şi galbene, a coborât de-a dreptul în gâtlejul lui Poseidon.

Şi totuşi unii au sosit trecând prin însăşi Bariera zeilor: obstacolul ploii. Repovestitorul, slujitorul cititorului, se-ncovoaie sub povara nenumăratelor fapte, sub greutatea împestriţatelor realităţi de tot soiul, reuşind să opereze numai cu numere mici şi să pomenească acele nume ce au intrat deja în cronică: numele bărbaţilor pătrunşi de ploaie, tineri şi între două vârste, cei ce s-au pornit întru întâmpinarea ursitei.

Antinou a sosit de dragul de a arăta că doar nu era el omul să se sperie de câteva picături de ploaie, de o ploaie măruntă, şi-apoi el era liderul Partidului. Eurimah a parcurs drumul acela ca nu care cumva să creadă cineva că-şi pierduse zâmbetul, farmecul, doar din cauza câtorva averse de ploaie, şi s-a dus acolo pentru ca celorlalţi să nu le treacă prin minte că se simţea ruşinat să se afle în acea casă numai pentru că una dintre sclave, o sclavă care din întâmplare s-a culcat cu el o noapte sau două, sau cel mult vreo douăsprezece, sau o jumătate de an, sau aproximativ un an, urma să nască – fiindcă o slujnică tuciurie, cu părul cârlionţat şi din cale-afară de grasă, ar fi putut aduce pe lume un copil în orice clipă, probabil chiar în acea zi. Iar Amfinom din Dulichion şi-a părăsit camera din hanul lui Noemon şi a parcurs pe jos toată distanţa fără nimic pe cap: „Poate că eu am să fiu alesul. N-ar fi potrivit să lipsesc nici măcar o zi. Şi-apoi nu cred că vor fi mulţi acolo, pe o astfel de vreme; poate voi avea ocazia să-i spun vreo câteva vorbe şi să izbutesc să fac o bună impresie, s-o fac să-nţeleagă că nu-s un timid, deşi aşa par câteodată.”

Mai avem şi alte nume: Demoptolem, Euriade, Elatos soseau din casele luxoase aflate în Oraşul de Sus sau din hanurile din Oraşul de Jos, au trecut prin cele două curţi, au înaintat pe sub streşinile din care curgea apa, au pătruns în megaronul Celui-absent. Şi iată-i şi pe Pisandru şi Euridamas, Amfimedon şi Polib, şi Ctesip din Samos, şi Agelaos, Leocrit şi Leodes, şi încă vreo doi sau trei, şi e posibil ca vreunul dintre ei să fi supravieţuit, poate că

niciunul.

Au intrat şi-au scos pelerinele în vestibul, le-au dus în megaron, au cerut învoirea de a le atârna în jurul focului câtva timp pentru a se evapora cât mai mult din umezeală. S-au scuturat exclamând: „Zeilor, cum mai plouă, un adevărat potop, dar care nu ne trebuia deloc, şi numai pentru un pic de mâncare şi-o-nghiţitură sau două de vin neîndoit cu apă”. Alcătuiau laolaltă o reuniune, un sfat, o bandă de indivizi selectaţi într-un chip extrem de neîndurător, iar la periferia lor, în cercul cel mai îndepărtat format de ei, şedeau Femiu, cel ce trebuia să cânte, şi Medon, dublu-spion şi curier, cel ce nu îmbrăţişase încă nicio cauză.

Şi legenda spune că au mai fost mulţi alţii. Totuşi aceasta este mai curând o exagerare. Atât o sută opt, cât şi cincizeci şi două de destine sunt mult prea multe ca un rapsod muritor sau chiar zeii să le vină de petrecanie şi să le pună capăt într-o sală atât de neîncăpătoare şi cu o tolbă conţinând doar patruzeci de săgeţi.

Sau?

Noi nu ştim.

Telemah şedea în jilţul înalt, cu merinde şi vin în faţă, iar lancea îi era proptită, cu snobism şi ostentaţie, de stâlpul dindărătul său. Îi îngăduise cerşetorului din ziua precedentă să se aşeze la o măsuţă din preajma uşii, ce conducea afară, în holul de intrare. În spatele Fiului, pe lângă pragul dinspre vestibulul interior, se afla în picioare (pură întâmplare) doica-şefă, acea bătrână fragilă, dar plină de zel, Euriclea, şi al ei mut, dar nu surd, serv şi tovarăş de călătorie, Dacriostatos, iar mai încolo de ei, mai spre interior, se mai aflau Filetios, aventurierul şi mijlocitorul, ca şi prietenul şi îndrumătorul său, Eumeu.

În faţa Fiului, la mesele aranjate între stâlpii înşiraţi de-a lungul pereţilor, şedeau cam douăzeci, poate treizeci de persoane. Ochii noştri sunt acum prea împâcliţi pentru a-i număra: se aflau, totuşi, în număr mare acolo. Leodes era preotul lor şi-ndeplinea ceremoniile religioase când acestea erau considerate necesare; el era grătaragiul-şef al

ofrandelor, cel ce dădea glas rugilor lor. Căprarul-şef, Melantius, era cel mai bun amestecător de vinuri al lor, paharnic-şef, cel care-şi petrecuse atâta timp prin saloanele cu jocuri de noroc, încât era considerat drept jucător, cu toate că nu-i era îngăduit să se atingă de zaruri. Femiu, mereu mâhnitul, era aedul lor, iar Medon – aşa cum s-a mai spus – al lor suspect spion-dublu care încă nu se hotărâse prea bine de partea cui să treacă, dar curând, în chiar acea zi, avea să aleagă una dintre dreptele cauze, cea mai puţin periculoasă, întotdeauna cât mai puţin periculoasă.

*

La etaj, în zgomotul ploii ce bătea atât pe acoperişul iatacului ei cât şi pe acel al megaronului, Penelopa ridică un picior, se îndepărtă de fereastră cu un pas, încă unul, apoi încă unul, străbătu camera, deschise uşa şi se porni să coboare treptele.

Cineva o anunţase, una dintre sclavele ei venise cu un mesaj: „Acum, nu mai e mult. S-au adunat. Telemah se pregăteşte să le vorbească.”

Telemah a grăit:

„Domnilor, stimaţi oaspeţi! E frumos din partea voastră că aţi venit astăzi în pofida vremii proaste. Pentru unii din sala asta, probabil, ziua de azi le va fi cu noroc. Mama a hotărât să scurteze perioada de aşteptare, să sară peste ultimele zile şi să facă din această zi, cea mai rodnică zi din cele dăruite de Zeus şi Helios în ultimii ani.”

El însuşi era de părere că începutul a fost măiestrit, îl ştia pe dinafară, îşi învăţase lecţia.

Penelopa îi auzi vocea, zăbovi pe scară, prinzând câteva cuvinte. S-ar putea să dureze mai mult? Urcă şovăind din nou scările, întorcându-se în camera ei, luă oglinda de aramă aflătoare pe pat şi se privi în ea.

„Domnilor, continuă Fiul, în scopul de a scurta durata aşteptării, mama a hotărât să vă lase să daţi o probă. Suntem obligaţi să-i considerăm pe cei ce-au sosit astăzi drept cei mai buni, cei mai serioşi dintre cei ce-i vor mâna:

nu s-au lăsat întorşi din drum de vreme. Niciunul dintre cei absenţi, sunt convins de aceasta, nu va crede că a fost înlăturat sau trecut cu vederea.”

— Ce tot baţi câmpii! grăi Antinou cu voce puternică. Spune odată ce-ai de spus! Despre ce probă-i vorba? Un concurs de mâncat? Sau să vedem cine-ţi poate număra cel mai repede firele de puf din barbă? Eu am ghicit: şapte şi jumătate!

Telemah se stăpâni din nou, pe când ceilalţi hohotiră. Mâinile îi tremurau, roşeaţa urcându-i în obraz din piept şi gâtlej. În pauza ce se născu, în tăcerea ce urmă după ce oaspeţii isprăviseră batjocura, s-au putut desluşi gemete răzbind dinspre locuinţele sclavelor. Unii îşi făceau cu ochiul. Eurimah privea fix, drept în faţă, către focul unde pelerinele scoteau aburi, cu maxilarele încleştate, era iritat. Amfinom privea în jur scrutător. Cerşetorul din ziua precedentă îşi examina mâinile, probabil îşi număra degetele încercând să obţină un total mai mare de nouă.

„Domnilor, rosti Telemah, cu obrazul încă vizibil înflăcărat, cinstiţi oaspeţi, tatăl meu, cel care pe moment nu se află cu totul aici, cel temporar absent şi cu siguranţă în curând întors acasă (învăţase toată tirada pe dinafară) are douăsprezece topoare din bronz. Odinioară, obişnuia să le înşiruie în curtea din faţă şi să tragă o săgeată prin inelele cozilor. Nimeni altcineva n-a izbutit isprava asta. Îşi lua arcul cel mai zdravăn şi...”

— Nu obişnuia să scoată cozile de la o sută de topoare şi să tragă prin toate găurile de la cinci sute de paşi – preaputernicul erou?

Iată unul osândit la moarte: cel ce rostise vorbele era Ctesip din Samos.

Melantius, care era cam mahmur în acea zi, a voit şi el să joace un rol.

— Nu, el avea obiceiul să aşeze topoarele pe creştetul Neritonului, pe urmă vâslea până-n Samos şi slobozea săgeata de-acolo! îl zeflemisi el, împroşcând salivă de pe buze. Şi nu prin găuri, ci drept prin bronz! Şi săgeţile răzbăteau tocmai până-n Nisiposul Pilos, şi erau atât de-

ncinse, încât Nestor făcea băşici la degete de se-ncerca să le adune înainte ca ele să se fi răcit!

Telemah le dărui hohotele de râs. „Melantius este ca şi mort, aproape hăcuit”, rosti el în gând.

Imediat urmă o nouă osândă la moarte; aceea a lui Leocrit.

— Obişnuia să lege de săgeată toate inelele, înainte de-a slobozi săgeata, sau cel puţin aşa am auzit! Asta era toată şmecheria. Şmecheria cea mai şmecherească a celui şmecher!

Şi-au luat o nouă porţie de râs.

„Tatăl meu îşi lua arcul cel mai zdravăn...” a spus Telemah.

*

Şedea aşa cum şezuse cu douăzeci de ani mai înainte, dar mai departe de mijlocul sălii, ca atunci când Agamemnon şi Menelau sosiseră, îl luaseră şi-i duseseră departe, la războiul împotriva cetăţii Troia. Îşi plecase capul, barba i se sprijinea de gât, putea vedea pe suprafaţa lustruită a mesei reflexele luminii cenuşii de afară şi ale focului. Ploaia cădea de pe acoperiş în hârdaiele pentru apă, de afară, revărsându-se peste margini. Îşi închise ochii şi ascultă cuvântarea fiului, lecţia pe care-o însuşise atât de bine, pe dinafară, un exerciţiu de oratorie şi purtare eroică. Grandilocvenţa pe care o afişase, în acea zi, era – în parte – propria-i găselniţă. Masca semnificaţia întregului, deghiza scopul, încât să nu pară înfiorător, în repetate rânduri a auzit gemetele fetei venind din adâncurile casei. O tânără ce aducea pe lume un copil printr-o gaură destul de mare pentru satisfacerea poftelor, dar mult prea mică pentru fructul lor. Sora unui bărbat condamnat la moarte. Odrasla lui Dolios care visase să devină o prinţesă, cum îi şoptise Eumeu în dimineaţa aceea. Un copil avea să iasă din trupul unei femei. Un copil de soiul celor pe care eroii, pe zidurile Troiei, îi apucau de-un picior, luându-le viaţa ca unor pui de căţea. Copilul ei avea să devină, probabil, un Astianax,

cugetă el. Sau un purcel-uş de lapte ce trebuie sacrificat fără zăbavă. Pe unde trece graniţa între o femelă sclavă şi o scroafă? Oamenii cei liberi îi iau puiul, noul născut, îl îngraşă puţin, probabil timp de jumătate de lună, câteva zile de la Helios, şi apoi îl sacrifică, îl mănâncă, îşi ghiftuiesc stomacurile cu carnea lui. Sau îi hrăneau numai pe jumătate, pe sclavi, atât cât să nu moară, lăsau iarna şi frigurile să-i împuţineze, îi mai împuţinau şi eh iar cei ce rămâneau în viaţă, sclavele care supravieţuiau până la douăzeci de ani, deveneau roabe, slujnice şi saltele pentru eroi, iar robii, vizitii la carele de luptă; unităţi în zidul de lăncii, în zidul celor fără identitate; zidul despre care aţi auzit în cântece. „Copilul acela ar trebui tratat deosebit de bine, poate va fi liberat”, rosti el în gând, deschizându-şi ochii, privindu-i pe cei sortiţi pieirii, aşezaţi la mese. „Oare am puterea necesară? Am fost ales de zei şi pentru a reinstaura ordinea. Asta-i sarcina mea. Sunt un călău cu care zeii s-au cârdăşit, am fost trimis aici pentru a duce la bun sfârşit politica de ei ticluită. Eu sunt alesul, eu, cel ce şade aici. Îmi doresc acum să nu fi existat pluto, să nu fi existat niciun mijloc de a străbate marea. Îmi doresc să fi dormit până se va fi isprăvit totul. Îmi doresc un somn atât de adânc, încât să nu-mi amintesc ce voi săvârşi în timpul somnului meu.”

Şi-i mai trecu prin minte un alt gând straniu, nebunesc: „Îmi doresc să fi fost Antinou, Eurimah şi Amfinom.” Le scrută pe rând chipurile: Chipul dur al lui Antinou, chip de conducător de bărbaţi, de viitor pirat, de măreţ războinic-erou, care încă nu trăise experienţa vreunui război deosebit. Eurimah, un tânăr cu blândeţe-n surâs şi în râs, cu ochi prietenoşi, ce se scurgeau după trupurile femeilor. Amfinom, fiul unui bogat proprietar de pământuri, din Dulichionul unde creşteau cerealele – chipul îi era placid şi cumsecade, prieteneşti mişcările mâinilor, un bărbat ai cărui sclavi devin graşi. Şi alte expresii: răutate, lăcomie de câştig, sete de aventură, bunăvoinţă, şiretenie, o intensă sete de viaţă pe toate chipurile lor. În gând îşi spuse: „Zeus, Atotputernice, înţelepciune Nemărginită, renunţă la

Cumplita-ţi înţelepciune, îmblânzeşte-o, şi fă-mă o rândunică, un pescăruş: lasă-mă să plec de-aici în zbor, să mă duc pe Insula-cu-Vulturică, sau la Ea! Crudule, necruţătorule Poseidon, poartă-mă în ghearele tale, du-mă departe!”

*

— ...cel mai zdravăn arc, a spus Telemah. Tatăl meu lua un arc pe care nu-l mai folosea la nimic altceva şi pe care numai el îl putea înstruni, şi-apoi slobozea săgeata prin toate inelele topoarelor dintr-o dată.

— Şi, de bună seamă, noi n-om fi în stare de-aşa ceva! Nu era taică-tu mai înalt cu două capete decât orice fiinţă omenească sau zeitate? Şi oare nu-i trebuia unui purice cu iuţeală normală o zi-ntreagă s-ajungă de pe o parte a fundului lui pe cealaltă? Nu avea el obiceiul să dea-n lături casele când se plimba pe-aici prin Itaca?

Cel ce şi-a confirmat acum osânda la moarte a fost Amfimedon.

— Mama... începu Telemah.

Pisandru izbuti să facă un mare pas către Hades:

— Ne-am cam săturat, cu-adevărat, de toată vorbăria asta despre Tăticul-cel-fără-pereche. Treci la subiect!

Demoptolem i-a ţinut isonul lui Pisandru:

— Nu-i cle-ajuns că auzim toate laudele astea nătânge, de la Femiu, ai şi tu de gând să te apuci să cânţi cântece despre Ilion! Unde ţi-e chitara? În burtă?

— Chitara? Se află-n pântecul fetei ce răcneşte acolo, afară! Ascultaţi, şi veţi auzi cum cântă!

Melantius, cel de două ori osândit, îşi întoarse chipul tuciuriu către Elatos şi către Etiriade, care hohoteau şi i-a condamnat pe-amândoi, încă o dată, la cea mai infamantă moarte: „Dac-oi ajunge la putere vreodată, am să le tai eu ciucureii ăstora doi, şi încă altora!” rosti el în cuget.

„Mama...” reîncepu Telemah.

*

În mintea celui ce sosise acasă, cel ce lipsise atât amar de vreme, se afla imaginea unui bărbat înotând. Legănat de valuri, era aruncat spre stânci ascuţite, dar el ştia că dincolo se afla salvarea, dulceaţa feminină, zâmbetele Nausicăi, poale de femeie pe care să-şi odihnească capul. De izbutea să treacă de stânci, în limanul domolit, pe poala-ntinsă a gliei, avea să-şi găsească tihna. Dar talazurile erau prea puternice; Poseidon, acel zeu rău, plana deasupra lui, îşi mâna valurile peste el, în nenumărate rânduri sugându-l către adâncuri. Nu va ajunge la ţărm niciodată. Va fi zdrobit de stânci, iar resturile făpturii sale, zdrenţele din bărbatul în care gândul zăbovise atâta vreme vor rătăci pe marea de sânge pentru totdeauna. „Dac-aş putea salva pe vreunul dintre ei, meditä el, n-ar fi atât de cumplit, şi privirile-i rătăciră de la chip la chip. Dac-aş putea cruţa pe vreunul din ei, asta ar fi iertarea mea de mai târziu.” Scruta chip după chip. „Cu mâna lor s-au osândit la moarte, unul după altul, s-au osândit de două ori, unul şi-a rostit sentinţa la o moarte ruşinoasă de nenumărate ori alţii s-au condamnat la dispariţie, la rătăcirea pe drumul Hadesului, la uitare. Dacă i-aş putea salva pe vreunul, poate m-aş salva şi pe mine, gândi el. Atunci aş putea grăi:. «Astianax, sau cum te vei fi chemând, te-am salvat! Mulţumită mie, te afli-n viaţă! Erai pe drum spre Hades, te-ai străduit să te osândeşti la moarte, dar te-am salvat, m-am făcut că nu-ţi aud sentinţa. Eu am fost cel-şiret, cel-viclean. Nu i-am înşelat pe zei în mod conştient, însă n-am ascultat cu prea multă atenţie toate poruncile zeilor.»”

După care îşi aduse aminte: „Am venit aici să ucid. Am venit să fac ordine în harababura asta. M-am întors acasă să salvez viitorul fiului meu şi cinstea soţiei mele. Am venit ca mesager al zeilor, ca jandarm al lor.”

Mai erau încă nume: „Euridamas, nu vrei să fii salvat? Polib, n-ai vrea să scapi? Agelaos, o cale există; să nu scoţi un cuvânt, priveşte masa sau fugi cât mai sunt deschise uşile!”

*

— Mama... reîncepu Telemah.

— Precis că mumă-ta poate-înstruna arcul şi-n plus să nimerească drept în ţintă – tocmai până-n Dulichion! strigă Euridamas.

Amfinom îl privi şi rosti în gând: „De data asta sunt provocat de-a binelea. Simt cum îmi sare ţandăra. Ar trebui să-i arunc o privire cu-adevărat severă. De-aş fi forţat să ucid pe cineva, pe el l-aş alege.”

Chipul lui Telemah se făcuse din nou stacojiu.

Eurimah gândi: „Euridamas, măgar tâmpit ce eşti! Dacă erai sclavul meu ţi-aş fi tăiat nasul şi urechile şi poate că şi alte părţi din tine, apoi te-aş fi biciuit până ţi-ai fi dat sufletul!”

— Mama a hotărât... grăi Telemah.

— Aha, deci ea este cea ce hotărăşte? zise Agelaos. Nu ştiam asta. Deci, de fapt, ea hotărăşte? Şi noi care credeam că Maiestatea-voastră, Augustul Fiu, a fost cel ce-a hotărât în ultima vreme!

Râdeau, era grozav să poată râde, erau bărbaţi tineri şi bărbaţi între două vârste. Au băut şi au râs.

Antinou îşi aşează cupa pe masă.

— Şi ce-a hotărât Cea-etern-dorită? Dă-i drumul degrabă, n-avem timp de ascultat pălăvrăgeli prosteşti, n-am venit aici să ascultăm cuvântări neghioabe, ci să mâncăm, să bem şi să-i facem curte Celei-inaccesibile.

— Mama a hotărât ca cel ce va fi-n stare să-ncovoaie arcul şi să slobozească săgeata prin toate inelele topoarelor, aşa cum făcea tatăl meu, o va obţine numaidecât.

În ciuda tuturor lucrurilor, era o ideea atât de nouă, şi o scurtare a duratei de aşteptare atât de însemnată, încât tăcerea se pogorî în megaron. Ca s-o spunem de la început, nu-şi dădeau seama dacă vestea era bună sau rea. Priviră când spre Prinţul din Dulichion, când la Fiu. În tăcerea uimirii lor se auziră gemetele chinurilor facerii prin ziduri; dar desluşiră, chiar mai bine, paşii demni, deşi deloc rari, ai Penelopei, în vestibulul interior. Coborâse scările de la

Apartamentele Femeilor şi acum stătea în picioare în chenarul uşii, puţin înapoia fiului ei. Îi cercetă pe toţi, îşi făcu apariţia, era foarte frumoasă. Albeaţa pielii îi strălucea în lumina palidă a zilei ce începuse să s-abată către crepuscul. Era încărcată de bijuterii şi purta o nouă rochie, iar parfumul ei răzbi până la uşa de ieşire şi în vestibulul de la intrare.

Se mişcă, mai făcu încă vreo câţiva paşi, îi examină din nou, şi-şi îndreptă privirile prin megaron până la uşa unde se aflau rapsodul, spionul şi cerşetorul.

— Adeveresc vorbele fiului meu, vorbi ea. Astăzi îl voi alege pe unul dintre cei ce se află-n sală. Telemah, aranjează topoarele.

Patru sclavi le purtară în încăpere înşirate pe cozi de suliţă trecute prin verigile lor; topoarele se legănau greoi şi cântau când se loveau unul de celălalt. Sclavii se opriră în holul de la intrare, rămânând în aşteptare. Telemah îşi aruncă pelerina pe umeri, urmându-i. Sclavii săpară un şanţ îngust ce tăia oblic curtea interioară. Telemah însuşi potrivi topoarele în şir aliniindu-le cu o lungă curea, bine întinsă. Le aranja la un pas distanţă unul de altul, şi răsuci în sus inelele. Un inel căzu din nou; alergă înapoi, zorit, întorcându-l în sus, ochi în lungul chingii pe care sclavii o ţineau întinsă, căzu un alt inel, îl îndreptă şi pe acela, se închinci, privi cu coada ochiului de-a lungul curelei, prin orificiile inelelor. Euriclea stătea în picioare în holul de intrare, cu palmele strâns împreunate. Ploaia pleoscăia pe spinările goale ale sclavilor, lumina palidă se revărsa în jurul lor. Penelopa şedea în jilţul ei, jilţul cu spătar înalt, cel acoperit cu piei de capră şi pânză de in, cu chipul împietrit. Cineva mai puse lemne pe foc; Călătorul, Cel-ce-sosise-acasă, cerşetorul taciturn, se aplecă înainte, peste masa lui. În poziţia aceea, putea vedea inelele topoarelor prin uşa megaronului şi prin uşa deschisă a antreului, în curtea din faţă: erau aliniate înspre el. Euriclea măsurase corect.

Cei mai curioşi dintre pretendenţi se ridicară de la mesele lor şi se buluciră în vestibulul de la intrare, astupându-i vederea: un zid viu, încă viu, format de braţe,

spinări, picioare. Antinou rămase la locul său, în schimb Eurimah se ridică, apoi Amfinom; ieşiră, priviră într-o doară, se înapoiară şi-şi reluară locurile la masă. Atmosfera era mai gravă acum. Oamenii şopteau, aşteptau, cumpănindu-şi probabil şansele. Unii, care renunţaseră cu o zi-nainte, sau cu două zile, îşi simţeau speranţele renăscând. Telemah se-ntoarse la jilţul lui. Înainte de a se aşeza, înălţă un braţ. Liniştea şi încrederea se pogorâseră asupra sa. Când tăcerea fu deplină, se răsuci către uşa dinspre interiorul casei.

„Eumeu, arcul!”

În penumbra din vestibulul interior, se afla şi mutul şi foarte părosul Dacriostatos. Ochii îi curgeau cu toate că nu sufla nicio adiere, iar mâinile îi tremurau de furie.

31

Când a cântat struna arcului

Îşi închipuiseră probabil că arcul era unul obişnuit. Câţiva dintre cei mai vârstnici îşi amintiră, poate, în chip nelămurit, cum era arcul, dar în visurile lor, în indiferenţa memoriei îl micşoraseră şi-l făcuseră flexibil. Acum îl aveau în faţa ochilor.

Porcarul-şef, acel puternic căpitan al făpturilor inferioare, a încercat să-l ducă folosind o singură mână. Arcul era făcut din os de corn şi lemn, şi lung cât ar fi de la umărul unui bărbat până la tălpile sale. La mijlocul lui, minerul era gros cât încheietura unei mâini, chiar şi la capete era de o neobişnuită grosime. Era doar puţin îndoit, aşa cum e un baston uşor curbat, distanţa dintre minerul de corn şi struna strâns împletită din trei rânduri de maţe nefiind mai mare de jumătate de palmă. Era lustruit de curând; l-au văzut străfulgerând şi lucind, probabil unii şi l-au închipuit

slobozind fulgere. Cele patruzeci de săgeţi, din cucura pe care Eumeu o purta agăţată peste umăr cu o cureluşă, erau de lungimea unui braţ. Se poate spune cam aşa: apariţia Arcului i-a adus pe toţi la tăcere.

Telemah îl preluă.

— Mult onoraţi oaspeţi, începu el, să nu care cumva să credeţi că mă consider un arcaş iscusit şi cu mâna neclintită. Dar deocamdată eu sunt stăpânul arcului, păstrătorul şi proprietarul arcului.

Antinou îşi întoarse chipul dur către el.

— Ce-ar fi să pui mâna pe arc şi să slobozeşti o săgeată sau două, să ne dai şi nouă, sărmani nevolnici, o pildă de felul cum se trage cu arcul.

Fiul ridică arcul, îl aşeză pe masă, lăsându-şi privirile să coboare asupra lui. Când vorbi, vocea-i fu mai răguşită decât cu o clipă înainte.

— Nu sunt de talia voastră, rosti, stăpânindu-se, cu toate acestea cred c-aş putea încerca.

— Pare destul de zdravăn, grăi Antinou. Aduce oarecum cu tine. Dar vezi să nu iroseşti toate săgeţile.

Telemah apucă arcul şi străbătu megaronul cu el. Îl ţinea în faţă, cu amândouă mâinile, buzele i se mişcară, ţi-ai fi putut închipui că rostea farmece. Eumeu îl urmă purtând cucura cea uriaşă. Fiul se postă în poziţia de tragere, în vestibulul de la intrare, cu spatele la masa unde se afla aşezat tatâne-su. Se îndoi din şale, îşi încleştă mâna stângă pe mânerul din os de corn, îşi aşeză cele trei degete exterioare ale mâinii drepte pe struna cea groasă, ţinând, în acelaşi timp săgeata cea lungă cu vârf de bronz între degetul cel gros şi arătător. Trase de strună cam două, poate trei lăţimi de palmă către el, după care încheieturile mâinilor, degetele, muşchii antebraţelor refuzară să-l mai asculte. După trei tentative, rămase aproape frânt din şale. La a treia încercare, simţi c-ar fi fost posibil. „Posibil? Am să plesnesc, rosti în gând. Respiră din greu, cuprins de panică. Dar dacă nici Tata nu va izbuti?”

— Renunţ, spuse, şi se îndreptă, rămânând sprijinit în arc. Acum puteţi încerca – în ordinea în care vă aflaţi la

mese.

— De la stânga la dreapta! strigă Antinou, cu fulgere în priviri.

După cum se aflau aşezaţi, lui avea să-i vie rândul la urmă, dacă acel preot al jertfirilor, îndrumătorul lor spiritual, grasul acela cu mâini nevolnice, albe, avea să fie cel dintâi.

Leodes a fost primul, dar încercarea lui a fost doar de formă.

Telemah îi încredinţă lui Eumeu arcul şi săgeata şi-şi îndreptă privirile în jur, înainte de a se îndrepta către masă.

Lancea lui, singura în toată sala, se afla îndărătul său, sprijinită de stâlp.

Încercarea lui Leodes a fost o adevărată comedie. Cu gesturi groteşti, sărută arcul, săgeata, îşi rostogoli ochii către cer şi-ncercă struna.

— Nu mă dau în vânt după aşa ceva, rosti şi-ncredinţă arcul lui Eumeu. Azi nu-s în formă. Poate mâine. Şi-apoi n-am avut nicio intenţie de peţitor. Eu unul m-am consacrat celor-de-sus.

Au fost în stare să hohotească din nou, ceea ce le-a făcut bine. Leocrit se ridică, pregătindu-se să preia arcul.

— O clipă, interveni Antinou. Arcurile învechite, de obicei, se ung şi se-nmoaie puţin. Altminteri se pot frânge asemeni unui băţ uscat, şi te mai trezeşti cu vreo ţandără-n ochi şi rămâi fără vedere. Melantius, pune ceva buturugi pe foc, să-l încălzim şi să-l ungem.

Intervenţia lui a mai înseninat atmosfera, au băut şi s-au pornit să vorbească toţi deodată, răstimp în care Căpitanul Caprelor a ţinut arcul îndreptat către rugul din sală, frecându-l pe ambele braţe cu o bucată de cârpă îmbibată cu seu încins, de la mijloc către capete.

— Puneţi-l afară, în ploaie, se va-nmuia complet până mâine-n zori, strigă Agelaos.

— Ba nu, mai bine fierbeţi-l, şi vă garantez eu că nicio femeie din casa asta nu va rămâne nenuntită! strigă Demoptolem.

În clipa aceea ţipetele sclavei răsunară în toată casa.

— Nu-i nevoie să-l fierbeţi? strigă Euridamas. Nu toţi au nevoie de aşa ceva. Eurimah, de pildă, este destul de zdravăn şi .pentru arc şi pentru femei.

Eurimah îl fulgeră cu privirile-i întunecate. Telemah îşi aţintise privirile pe masa din faţa sa; şedea sprijinindu-se în lance.

— Lăsaţi, acum să bem, interveni Antinou. Să-ncepem fără zăbavă, să trecem şi peste asta; ard de nerăbdare să trag la ţintă!

Penelopa n-a rostit niciun cuvânt fot timpul, a stat în jilţ, cu chipul împietrit.

Au luat-o de la capăt. Toate cele trei tentative ale lui Leocrit rămaseră fără izbândă; arcul nu se înmuiase deloc. Amfimedon izbuti să-ntindă puţin struna, dar scăpă săgeata pe pardoseală şi renunţă. Eurneu luă arcul şi i-l înmână lui Polib care, după numai o singură încercare, i-l dădu înapoi.

— Arcul acesta nu-i pentru muritori, grăi el. Arcul de care se spune că Cel-prealăudat l-a înstrunit şi-a slobozit săgeţi cu el în mod sigur nu se asemuia cu acesta.

Ctesip din Samos ieşi în front, preluă arcul, îl cercetă cu luare-aminte, cumpăni săgeata în palmă, privi dimprejur, se hotărî. Izbuti să-ntindă struna câteva palme, dar se forţă atât de mult, încât îi scăpă un pârţ. Izbucniră nestăvilite hohote de râs. Încercă să se scuze cu ceea el considera un compliment:

— Numai bucătaru-i de vină!

La care cei-sortiţi pieirii izbucniră din nou în hohote de râs.

— Acum e rândul meu, rosti Demoptolem.

Luă poziţia de tragere, cu piciorul stâng mult înainte, îşi îndoi genunchii, trase de strună. Au trebuit să admită cu toţii că a întins-o foarte mult. Apoi alunecă şi rămase în fund pe pardoseală; era cam ameţit de băutură. A vrut să-ncerce şi a patra oară, dar ceilalţi s-au împotrivit.

— Vă e frică de mine, asta e! le spuse, iritat.

Euriade, după ce încercă tăria arcului, renunţă. Elatus, mai plin de virtute, izbuti să-ntindă struna câteva palme. Cel ce izbuti să-l înstruneze cel mai mult a fost, însă,

Pisandru. De emoţie, le pierise tuturor glasurile.

„Încă o smucitură!” îi strigă careva într-ajutor.

Dar nu izbuti; săgeata îi scăpă din mână. Veni la rând, apoi, Agelaos care, după o slabă tentativă, părăsi arcul.

*

Penelopa îi urmărea cu ochii pe jumătate închişi. Când Eurimah preluă arcul de la Eumeu, inspiră profund, aplecându-se peste masă. Nu era deosebit de puternic şi nici cel mai rău, dar mai păstrase încă ceva din zâmbetu-i încântător şi din supleţea sa. N-a izbutit. Îi înapoie arcul lui Eumeu, fără o vorbă, revenind la masa lui, fără a privi pe careva. După el încercă Euridamas, dar, în afară de gâfâieli şi icneli, nu izbuti nimic; după care îi veni rândul lui Amfinom.

Penelopa rosti în gând: „Poate că acum tu vei salva situaţia, acum mă vei salva, acum vei salva pe mulţi alţii.” Amfinom era foarte robust, un puternic fermier strunitor de cai, aşa se spunea, şi un iscusit vâslaş. Îşi spuse în gând: „Poate că eu voi fi cel ales!” Genunchii îi erau mult îndoiţi, struna tăia adânc în palmele-i aspre de fermier, i se putea auzi scrâşnetul dinţilor. „N-o să-mi scape”, gândi el, în timp ce i se făcu negru în faţa ochilor şi când în bezna aceea desluşi scântei albe. „N-am să-i dau drumul, nu!” Struna împletită din maţe îi tăia degetele. „Nu-i nimic, nu-i dau drumul, nu-i dau... drumul! Poate că eu voi fi cel ales.” Apoi braţul îi cedă, i-a fost tras îndărăt; aşa cum hotărâseră Cei-de-sus. Arcul i l-a dat lui Eumeu. Nu era în stare să grăiască, îşi înălţă dreapta ca plumbul, dureroasă, pe jumătate paralizată, ca să-şi şteargă sudoarea de pe frunte. Rămase astfel, în picioare, câteva secunde, înainte de a se împletici către locul lui de la masă.

Antinou se ridicase în picioare. Străbătu cei câţiva paşi până-n prag, trecu peste el şi se opri în vestibul. Un zâmbet urât i se ivi pe chip când luă arcul de la Eumeu, cumpănindu-l în mână.

Penelopa îl văzu stând acolo. Amfinom, cel venit din

Dulichion, se afla aşezat din nou la masă; îşi sprijinise bărbia pe una din palme, bând neglijent, cu sorbituri zgomotoase. Mâna îi mai tremura încă.

Antinou ridică arcul deasupra capului. Penelopa a crezut că avea să-l arunce. „Aruncă-l! Aruncă-l! rosti în gând. Izbeşte-l de perete, să se facă ţăndări, în foc, să ardă, aruncă-l dincolo de curte, peste zid, aruncă-l aruncă-l!” El însă îl ţinea doar ridicat, deasupra capului; îi zăreau braţul musculos; ţinea arcul aşa cum se ţine lancea la aruncat.

— Este rândul meu, vorbi el. Dar n-am intenţia să-ncerc. Nu vreau să trag cu arcul astăzi. Căci ce zi e astăzi, domnilor! E ziua lui Apolo. N-am de gând să-i cinstesc ziua slobozind săgeţi în ploaie. Nu, nu renunţ, nu mă retrag, nu dau îndărăt, totuşi n-am intenţia să-nstrunesc arcul astăzi. Ştiu că-s în stare. Dar astăzi vreau să mă distrez, astăzi nu vreau să slobod săgeţi prin inele de topoare. Ne vom încerca mâine, din nou, şi vom începe cu începutul – şi vor trebui să-ncerce toţi! Toţi cei ce se află aici, în oraş, cei ce-au rămas pe la casele lor din pricina ploii, toţi cei ce-or izbuti să sosească la timp din Samos şi Zachintos. Nu-i drept astfel?

Câţiva strigară: „Bravo – bravo!”

Cu toate acestea, se făcuse o pauză jenantă. Sfârşitul era atât de lipsit de glorie. Unii beau cu violenţă din cupele lor, alţii priveau întrebător către Antinou, către Penelopa, către abătutul Amfinom, către cel pe care-l numeau Fiul.

Ea îi cercetă cu privirile, încerca să aleagă între ei. N-a privit către cerşetorul de lângă uşă, care i-a făcut un semn cu capul lui Eumeu.

„Slavă zeilor! rosti ea în gând. Slavă celor-de-sus că încercarea a fost amânată!”

În pauza aceea, o auziră din nou pe sclavă: un strigăt scurt, apoi un ţipăt îndelung.

„Simt că nu mai pot îndura”, gândi Eurimah. „Simt că nu mai suport”, rosti Telemah în gând, şi-şi încleştă pumnul şi mai tare de coada lăncii. Ridică pocalul pentru a bea, dar îl aşează la loc.

— O *clipă!*

Cu toţii se răsuciră, cu ochii îndreptaţi către cerşetorul din preajma uşii.

— Aş vrea să fac şi eu o încercare, rosti el.

Îl priviră, cu gurile căscate.

— Dar... rosti Penelopa, el...

— Nemaipomenit! exclamă Antinou, care tocmai luase loc.

— N-am de gând să mă-ntrec cu voi, rosti cerşetorul, cu vocea încă şi mai spartă. Îşi limpezi gâtul. Aş vrea numai să încerc şi eu, dacă nu aveţi nimic împotrivă. Pot împrumuta arcul, Eumeu?

— Hei, tu de colo, stai pe loc!

Intervenţia îi aparţinea tot lui Antinou. Eumeu, care începuse să înainteze către masa de lângă uşă, unde se afla cerşetorul, se opri.

— Dacă va izbuti să-ntindă arcul, ne va face de râs, rosti Antinou, străduindu-se să vorbească pe un ton indiferent, de glumă. Oricum, n-are dreptul să-şi încerce puterile laolaltă cu noi.

„Acum trebuie să spun ceva”, gândi Penelopa.

A avut senzaţia că desluşeşte mirosul sângelui în sala cea mare.

— Eu... începu ea.

— Eu... rosti Telemah.

— N-am nimic împotrivă, spuse ea, dar sunt de părere că am putea aştepta până mâine dimineaţă.

— N-am intenţia s-o peţesc pe Preaslăvita Doamnă, pe Cea-ce-aşteaptă-de-mult, i se adresă Călătorul.

Penelopa se ridicase în picioare, îşi muşca buza, mâinile-i bâjbâind pe masa din faţă.

— Vom aştepta până mâine, hotărî ea. Eumeu, adu arcul aici! Lumina-i în scădere. Peste „puţin timp se va întuneca. N-ar trebui tras pe întuneric. Este periculos.

Telemah se afla şi el în picioare.

— În privinţa arcului, eu sunt cel ce hotărăşte, grăi el, cu o voce extrem de nesigură, bolborosită şi stridentă. Suflarea îi era atât de violentă încât auziră cu toţii.

— Eumeu! Cinstitul Oaspe are îngăduinţa de a face

încercarea. Are la dispoziţie timp berechet până ce lumina va scădea cu adevărat, până ce se va pogorî întunericul!

Scos din încurcătură, Eumeu traversă vestibulul de la intrare, până-n prag. În acelaşi timp Penelopa le întoarse spatele, mergând cu paşi rari către apartamentele interioare. În chenarul uşii dinspre vestibulul interior, se afla Euriclea. Închise uşa după stăpână-sa. Şi alte uşi au fost închise. Tovarăşul de călătorii al Euricleei, cel mut, dar în stare să asculte, se afla în picioare în uşa strimtă, cea lăuntrică, puţin la dreapta lui Telemah. Ieşi, o trase după cât făcu înconjurul casei de-a lungul zidului, ajunse în curtea interioară, din faţă, şi rămase acolo, lângă topoare.

Eumeu încălcă toate regulile: se-ndreptă până la cerşetorul ce mai şedea încă la masa lui, încredinţându-i mai întâi arcul, apoi tolba cea grea, ticsită cu săgeţi.

— Stăpânul mi-a poruncit să-ţi înmânez aceste obiecte, domnia-ta, a grăit el.

*

Ţinea arcul ridicat în lumina focului şi în aceea palidă răzbind din afară şi-l cercetă cu luare-aminte. Verifică legăturile de la capete, se încovoie pentru a examina ca un miop lemnul, privi pieziş minerul din os, întoarse şi răsuci arcul ca şi cum l-ar fi bucurat reflexele de lumină sau ar fi vrut să vadă cum se mişcau pe el. Chipul i se schimonosi foarte tare, rânji cu răutate către arc, ca şi cum l-ar fi durut dinţii sau l-ar fi apucat, din senin, o crampă la stomac. Îşi înălţă dreapta ca şi cum ar fi invocat nişte spirite, eroi dispăruţi sau demoni. Apoi, degetul cel gros şi arătătorul apucară, între buricele lor, struna arcului, şi cu unghiile cele groase, dar încă nobile, unghiile de o regească nobleţe, trase de strună, asemeni unui muzicant lipsit de plectrum, o ţinu în acea poziţie, o slobozi.

Struna zbârnâi; arcul cântă, şi atunci ascultară. Chipurile tuturor se-ntunecară. Se auzi un scaun hârşâind pe pardoseală. Medon s-a mutat mai aproape de cerşetor. Antinou întinse mâna s-apuce potirul, clătină din umeri –

dar negru la faţă – bău.

Bărbatul care sosise acasă nu se ridică în picioare. Apucă săgeata aflată lângă cucura ticsită cu moarte, o privi, iscodi cu ochi mijiţi de-a lungul ei, o puse la o parte, trase afară alta. Îşi aşează mâna stângă pe hiatul mesei, arcul se afla orizontal; puse săgeata la locul ei, peste degetul gros al stângii, şi se porni să tragă struna arcului către el. Încetişor, aceasta se deplasă. Pretendenţii se-ncovoiară peste mese, îşi alungiră grumazurile, se aplecară pe de lături să vadă unii pe lângă alţii cu ochii căscaţi, gâfâind. Unii urmăriră mişcarea cu capul, cu degetul arătător, cu limba: cu ochii pironiţi, priveau mâinile străinului ce se îndepărtau uşurel una de alta, nodurile degetelor devenind din ce în ce mai albe, masivele încheieturi ale pumnilor ce se asemuiau cu acelea ale unui comandant de corabie, unul ce se aflase multă vreme pe mare; se holbau la mâna-i stângă încleştată pe arc şi la dreapta închircită ca un cârlig în jurul strunei arcului, şi la săgeată, acea nesfârşit de lungă săgeată, ce se târa înapoi, tot mai mult, tot mai mult, peste degetul cel gros, ascultând, în acelaşi timp, miile de trosnete şi plesnete minuscule produse de arc – *acum!*

Atunci, odrasla lui Dolios, tuciuria Melanto, a slobozit un ţipăt sfâşietor undeva, afară, acolo în casă – un îndelung strigăt de durere.

Şi apoi săgeata îşi luă zborul. Se auzi un zumzet, săgeata izbi zidul de piatră, sări în aer, căzu la pământ.

Cineva, aflător în preajma uşii, ţâşni înainte, strigă:

— A trecut prin toate! Prin toate inelele!

Inspirară, expirară, gâfâind din greu. Nu erau toţi sculaţi în picioare. Mâna lui Antinou pornise să apuce cupa cu vin, dar ochii săi nu o vedeau, priveau pieziş, de-a curmezişul sălii, mâinile acelea schilodite, vătămate. Mâna dreaptă luă o proaspătă săgeată din tolba de pe masă, mâna stângă strângea arcul, încă o dată cârligul dreptei trase de struna arcului, săgeata se târî, acum se afla la locul ei; vârful din bronz se afla la doar două degete depărtare de degetul cel gros. Bărbaţii au priceput şi n-au priceput. Arcul fu ridicat; întreaga energie aflătoare între el şi struna lui, forţa încă

nedescătuşată a săgeţii, vibra ca un armăsar de pe continent, strunit în frâie, pe-măsură ce arcul era rotit, de la stânga la dreapta, fără grabă, încet, încetişor pe lângă canatul larg al uşii – pe lângă, pe lângă – oprindu-se? neoprindu-se? Mai exista încă speranţă – oprindu-se? neoprindu-se? nu, neoprindu-se! – depăşind întreaga deschidere a uşii, cu vârful de săgeată ca o cătare, ca un vizor, depăşind masă după masă, piept după piept. Singurii care s-au mişcat mai mult decât Arcaşul au fost Telemah, care se ridică, stând în picioare, sprijinit în lance, Eumeu, care se-ndreptă de-a-ndăratelea către ieşire şi către pragul înalt, şi Antinou, care-şi întinse mâna în direcţia pocalului său, doar dacă, de bună seamă, puteţi numi mişcare strângerea de inimă pe care o-ncercau cu toţii, paloarea de Hades ce se răspândise pe toate chipurile.

Apoi, totul încremeni. Dar încremenirea cea mai deplină de pe pământ, imobilitatea absolută de sub căile lui Helios, era întruchipată de degetul cel gros şi arătătorul Celui-sosit-acasă. Boldul săgeţii se afla aţintit pe pieptul lui Antinou, fu ridicat, se opri.

„Antinou, eu sunt, rosti el cu voce răguşită. Eu sunt cel sosit...

Sosit, sosit, sosit, cuvântul îi străpunge pe toţi.

...Acasă!”

Struna arcului cântă, un sunet ce se porni ca o notă muzicală şi amuţi brusc. Săgeata cea lungă – niciunul nu izbuti să-i urmărească traiectoria piezişă, străbătând sala – se înţepeni într-un punct de cea mai proaspătă şi absolută tăcere de pe pământ.. Se afla tăcere acolo unde se aşezase; vibră, dar fără zvon. Chiar acum, în chiar acea clipă, pătrunsese în gâtlejul unui bărbat, ieşind prin ceafa grumazului unui bărbat. Mâna lui Antinou îşi continuă deplasarea în direcţia pocalului, îl izbi, îl împinse la o parte, acesta răsturnându-se, rostogolindu-se dincolo de muchea mesei. Coşul cu pâine şi talgerul cu carne fură măturate de braţul repezit înainte, în clipa când Antinou căzu peste masă, cu bărbia şi gâtul întinse peste măsură, ca dintr-un guler prea strimt, cu pieptul repezit înainte, o răsturnă, se

prăbuşi cu o bufnitură, lăbărţându-se pe pardoseală.

Atunci au fost zăvorâte toate uşile.

Odiseu se ridică, nu cu iuţeala fulgerului, totuşi mai înainte ca strigătele lor să se fi amestecat cu ţipetele sclavei aflată în chinurile facerii undeva, în coclaurile casei, în lumea de afară. Dincolo de prag, în vestibul, se afla Eumeu în picioare, şi-alături de el, Filetios, văcarul, iar dincolo de uşa vestibulului, se afla Dacriostatos, care o drugul de-a curmezişul, ferecând-o în noduri. Porţile celor două curţi fură închise, cineva alerga în zor, cu tălpi desculţe: mărunta bătrânică, semănând cu un şobolan în paloarea crepusculară, străbătu în goană cele două curţi, controla porţile dinspre exterior, încercă poarta interioară şi uşile de la locuinţele sclavelor – acolo unde gemetele zămislite de chinurile facerii amuţiseră după un ultim răcnet de durere şi uşurare – ocolind casa, până în vestibulul de la intrare; în acest răstimp, Telemah străbătu cu paşi grei şi-ndesaţi sala, postându-se alături de ta tui sau.

— Eu sunt cel sosit acasă, repetă Odiseu, înstrunind arcul pentru a treia oară, aţintindu-l pe Eurimah, care se repezise la el şi se afla în picioare, la câţiva paşi, cu mâna pe mânerul spadei.

— Un bărbat a murit, Odiseu, strigă el, dar totul poate fi îndreptat, din nou.

*

Penelopa i-a auzit acolo, jos.

„Dorm, rosti ea în gând, nu-s trează, sunt aproape adormită. Dacă va muri, dacă îl vor ucide, îşi continuă gândul. Atunci...”

„Sunt adormită, sunt o persoană zăvorâtă în iatac şi-s adormită, gândi ea. Cândva mă voi trezi. Vedeţi, îmi scot veşmintele, sunt adormită.”

Se afla aşezată pe marginea patului din iatacul ei; nu avea lacrimi în ochi, nu izbutiseră încă să-i ajungă în ochi, dar le simţea sosind. Repetă toate mişcările pe care le

făcea când se dezbrăca. Îşi aruncă piciorul înainte ca şi cum s-ar fi lepădat de sandalele noi, brodate cu perle, îşi mişcă braţele ca şi cum şi-ar fi tras peste cap rochia dăruită de Elena, îşi înălţă braţele ca atunci când îşi despletea părul lăsându-l să-i cadă pe umeri. Se dezbrăcase fără a-şi scoate veşmintele, se afla despuiată.

Iar acum, în această clipă, hai s-o analizăm pe această femeie de vârstă mijlocie, despuiată. Pieptul încă îi era semeţ, chipul încă frumos în împlinirea lui. Abdomenul îi era reţinut de ajutoarele sale, muşchii, care însă începuseră să obosească. Coapsele şi gambele erau albe şi încă rotunde, iar picioarele, bine îngrijite, umblaseră pe moale, nu prea au avut când să se bătătorească în plimbările lor. Posteriorul rotunjit continua să-i atragă pe bărbaţii de vârstă mijlocie şi mai ales pe cei tineri. Spinarea şi grumazul mai păstrau încă o anumită gingăşie. Linia gâtului mai era încă pură şi părul îndesat, totuşi presărat cu câteva fire-ncărunţite, atât de puţine, încât ar fi fost inutil să fie puse la socoteală.. Pe frunte nu existau riduri, cel puţin niciunul nu era vizibil în acea semiobscuritate şi sub machiaj. Nasul era drept, deşi oarecum cărnos, iar gura delicată, hotărâtă; gura unei stăpâne plină de bunătate, a unei mame încă tinere, a unei fiinţe încercate de o îndelungată aşteptare, a unei persoane care, până în acea clipă, nu aşteptase niciodată zadarnic. În linia bărbiei i se putea citi dârzenia, nu era bărbia unei femei slabe, fără voinţă.

„A fost o vreme când eram liberă. Cândva am fost liberă în faţa tuturor bărbaţilor. Odinioară eram în stare să aleg.”

„Dorm, rosti în cuget, nu se petrece nimic. Mă aflu aici, pe marginea patului, dormind. Palas Atena m-a aruncat în braţele somnului. Pesemne visez, asta-i, visez. Sunt tânără, sunt admirată, şi-n curând tânărul meu soţ va sosi acasă, nu peste mult timp se va afla lungit alături, protejându-mă cu braţul său. Amândoi suntem tineri, ne iubim şi stăm de vorbă, ascultăm zvonul prietenos al ploii în nopţile de toamnă, de iarnă; ne aflăm acasă, în cuibul nostru; şi avem un băieţel, pe care-l cheamă Telemah. Război nu va fi

nicicând, soţul meu, mult iubitul meu soţ, nu-şi va părăsi nicicând căminul, va rămâne cu mine, vom fi alături, vom îmbătrâni laolaltă. Dar mai visez şi că bărbaţi străini vin şi-l duc cu ei departe, visez că un bărbat bătrân soseşte la mine, iar eu mai sunt încă tânără, admirată şi liberă să aleg pe cine-mi place, fiindcă iubitul meu soţ, cel ce-i duc dorul, s-a prăpădit la război sau pe mare. Numai în vis se poate întâmpla ca bătrânul, bărbatul cel rău mirositor, cel brăzdat de cicatrici, să pretindă că-s în stăpânirea Amintirilor, că sunt sclava Promisiunii-din-tinereţe, că nu mai sunt liberă. Şi mai visez că un bărbat tânăr şi puternic vine să mă smulgă din mâinile bărbatului bătrân, nu, nu-l ucide, dar mă ia de la el, îl îngroapă odată cu amintirea despre el şi-i spune: «Du-te, moşule, epavă zdrobită de război, tu cel prea îndelung dus de-acasă, cel aşteptat, du-te, fă-te nevăzut, căci de-ţi va deschide ea porţile să te conducă afară, atunci Fericirea se poate strecura înlăuntru şi poate rămâne cu ea. Înapoiază-i libertatea de a alege, ei îi aparţine, nu ţie.» Iată ce visez eu în timp ce dorm sănătos, în timp ce mă aflu în somnul dăruit de Palas Atena.

Iar lacrimile nu i-au izvorât încă din ochi, din ochii adormiţi.

*

I-a ucis pe toţi în afară de doi: unul care spionase toată viaţa, altul care cântase războiul, fericiţii de acum, Medon şi Femiu cel mereu nefericit, dar preadăruit întru ale vocii.

Când Eurimah a vrut să trateze, n-a acordat iertare, ci l-a săgetat în piept. Au încercat să se ascundă înapoia meselor; au încercat să facă rost de arme, altele decât săbii; dar n-au avut nimic la îndemână, au fost nimiciţi. Nu era muritor, dar nici zeu: nu era decât un trup de bărbat în puterea zeilor care se jucau. Acolo, între cei patru pereţi, el era războiul, un om otrăvit de război, înflăcărat de Ares, acţionând precum instrumentul pe care fusese ales să-l reprezinte: un bărbat ce ucidea pacea pentru mulţi ani, probabil pentru nenumăraţi ani ce aveau să vină.

Când Amfinom, fermierul placid din Dulichion, se repezi la el, cu spada-n mână, lancea lui Telemah îl străpunse din spate: se prăbuşi cât era de lung cu faţa în jos, izbutind să rostească doar un *„O-o-oh!”* iar lancea fu părăsită acolo, înţepenită între umerii săi. Coada i se rupsese, dar mai erau destule lăncii ascunse după tronurile din vestibulul de la intrare. Totul fusese bine pus la cale, cu ajutorul dat de Euriclea şi, bineînţeles, cu acela al zeilor. Când Melantius izbuti să rupă bârna şi să scape prin uşa lăturalnică, cea strimtă, care, din întâmplare, nu era păzită, şi apoi prin pasajul îngust dintre zidul casei şi cel exterior, să ajungă la depozitul de arme şi să se-ntoarcă aducând câteva lăncii, paveze şi coifuri, atunci zeii l-au făcut pe Dacriostatos să intervină; când Melantius făcu a doua tentativă, fu prins, legat fedeleş, şi abandonat în magazia de arme: mai târziu aveau ei să facă ceva cu el.

Nu, n-a iertat pe nimeni. I-a ucis trăgând săgeată după săgeată, câţiva fiind ucişi de fiul său. Nici spadele lor cele scurte, nici curajul lor nu ajungeau până la el. Odiseu şi Fiul inaugurau un abator în Itaca, dar ce a fost drept şi ce a fost nedrept, şi care a fost intenţia tainică a zeilor când au pornit furtuna şi ploaia nimeni nu ştie, în orice caz, traducerea intenţiei în faptă – aşa cum omul a fost în stare s-o conceapă – a fost fioroasă.

Au strigat la el, l-au blestemat, l-au implorat, s-au ascuns înapoia meselor, iar Amfimedon şi Ctesip din Samos şi-au folosit săbiile ca suliţe, astfel în cât Telemah a fost rănit la încheietura pumnului, iar Eumeu în umăr; dar cei sortiţi pieirii au fost izbăviţi de viaţă. Credinţa în puterile lor îi părăsise şi, la acea oră, s-au îndoit de zei % în juru-le se întindea pustiul, erau convinşi de puterea lui Odiseu şi se prăbuşeau cu faţa la el. Oricum am analiza noi faptele petrecute, fragmentar sau ca întreg, ca episoade separate sau ca ursită, bărbaţii aceia au murit, au fost ucişi.

Câţi s-au aflat în acel loc? Patrusprezece, aţi putea spune, treisprezece sau cincisprezece. Cei însetaţi de sânge după săvârşirea faptei sau îngroziţi de-a binelea de ea ar fi putut spune, în dorinţa lor de a exagera şi justifica

instinctul de răzbunare şi pentru a îngroşa totul astfel încât întâmplarea să-şi piardă din grozăvie: au fost cincizeci şi doi, nu, o sută opt au fost.

Doar celor doi le-a fost dăruită viaţa. Cei din urmă dintre pretendenţi şi-au luat viaţa cu lancea şi spada lui, în clipa când şi-au încleştat braţele împrejurul genunchilor săi, implorând îndurare, când încercară să cerşească, în numele lor, un astfel de dar. Lovi spada, fu repezită suliţa, le deschise trupurile pentru ca sângele să poată curge afară, să facă loc morţii. Totuşi, celor doi le-a fost îngăduit să trăiască în scopul de a-i cânta osanele, a spiona şi a scrie istoria în numele său: aceştia au fost rapsodul Femiu şi curierul şi fostul dublu-spion, Medon.

Cât au avut nevoie, lumina răspândită de foc a fost îndestulătoare. În jurul vetrei zăceau pelerine pe jumătate uscate sau foarte umede. De la unele răzbea un miros de lână pârlită. Aflat în picioare, pe prag, scrută sala. Braţele sale, picioarele sale, trenţele sale de cerşetor, chipul schimonosit, rânjind cu răutate, părul şi barba îi erau pline de crusta sângelui omenesc. Vocea lui răsună răguşită şi stridentă când o strigă pe Euriclea şi-i porunci să deschidă uşile.

„Adu sclavele!”

Femeile, cele douăsprezece sclave alese, au târât afară cadavrele celor ucişi, întinzându-le lângă altarul lui Zeus, cel aflat în curtea-interioară. După care, cele douăsprezece fete pe care le alesese bătrâna Euriclea, cea care le îndura pălăvrăgeala cât era anul de lung, care ce le asculta cu disperare şi ură, fură puse să cureţe sala. Pelerinele fură aruncate peste cadavre. La acea vreme se lăsase înserarea, de fapt, noaptea, peste Itaca.

Euriclea grăi:

— Viaţa lor este o boală, miasma lor trebuie înlăturată, sunt întinate pentru toată viaţa, nu mai pot fi folosite.

Le-a ucis pe cele douăsprezece sclave ajutat de fiul său, de Eumeu, Filetios şi mutul Dacriostatos. Le-a spânzurat pe tinerele femei, care au spălat pardoseala însângerată, fiindcă se culcaseră cu bărbaţi care o curtaseră pe soţia sa.

„Nu eu săvârşesc fapta, rosti el în cuget. Hermes a sosit, cu o poruncă pentru mine, iar eu m-am rătăcit pe drumul întoarcerii. Cei-de-sus săvârşesc fapta cu mâna mea. Nicicând n-am să-i mai iubesc pe zei, dar nemăsurată va rămâne veneraţia mea temătoare de ei.”

Mergea împleticit, încerca să calce cu siguranţă. Se sprijinea de zidurile casei şi de zidul exterior, lăsând amprentele întunecate ale mâinii sale, pe care ploaia le îndepărta, pe măsură ce se revărsa peste el. „Ares se află în mine, meditä el. Am deschis aici o filială pe care o conduc în numele lui. Eu însumi, însă, nu mă aflu aici. Eu însumi sunt departe. Eu însumi mă aflu pe un ostrov îndepărtat, la soare-apune, unde mă plimb sub ploaie, jinduind să mă aflu undeva, dar nu în acest loc.”

Eumeu stătea în picioare înaintea lui.

— Mai este Melantius în arsenal, Stăpâne.

Îşi linse buzele, limba trasă ovalul gurii, în căutarea unui gust. Când îşi mişcă buzele, niciun sunet nu-i scăpă din gură. A trebuit să repete.

— Faceţi cu el ce trebuie-nfăptuit.

— Ne aflăm aproape la sfârşit, vorbi Căpitanul Porcilor, dar trebuie împlinită şi treaba asta. După care se porneşte ce-i nou, Stăpâne. Noua stăpânire.

— Da.

Filetios şi Eumeu l-au târât pe Melantius, legat fedeleş, de-a lungul zidului, până în curtea interioară. Căprarul-şef avea un căluş în gură şi nu-i auzeau decât gemetele. Treaba a durat mult; trupul era greu şi se nămolea tot timpul în glia clisoasă. I-au făcut ceea ce trebuia făcut, înainte de a-l spânzura de cel mai îndepărtat stâlp. În cântec se spune că i-au tăiat nasul şi urechile, şi că i-au retezat, din toate, cel mai important lucru: instrumentul rasei, scara rasei ce duce în viitorime, şi c-au zvârlit-o câinilor ce-au devorat-o. Vă puteţi înclina în faţa unor astfel de fapte. Făcând un efort, veţi putea înţelege că cei-de-sus se jucau, că erau sportivi, că aveau un anume simţ al umorului, că doreau să obţină maximum de distracţie la sărbătorile lor.

*

Fata lui Dolios slobozi iar un ţipăt pătrunzător: un ţipăt îndelung ce sfâşie casa întreagă asemeni unui cuţit bine ascuţit. Alături de ea, se afla copilul lor. Al cărui bărbat, al căror bărbaţi, nu-i mai păsa de-acum. Totuşi era copilul ei, primul. Îi trecu prin gând că băiatul avea părul negru. Îşi zise-n gând că zâmbetul lui va fi blând: un bărbat care va plăcea femeilor. Se întrebă dacă avea oare ochii albaştri ai lui Laerte şi Telemah. Slobozi ţipătul când mutul Dacriostatos intră în cameră cu o torţă în mână şi se îndreptă către ea.

Îi făcu semn cu capul, îi făcu semn să se ridice. O apucă de braţ. Îşi îndreptă degetul către copil, şi ea pricepu că trebuia să-l ia şi pe el.

*

Telemah intrase în camera sa. Pe pardoseală, în preajma uşii, se afla un hârdău din aramă, cu apă caldă. Două tunici noi, curate, două pelerine noi, brodate se aflau pe pat. Două perechi de sandale noi, galbene se găseau laolaltă, în centrul încăperii. Erau toate pregătite pentru el şi părintele său.

Se îndoi şi-şi cufundă mâinile în apă.

*

Euriclea, bătrâna doică-şefă, acea bătrânică adorabilă, care nu se ofilise câtuşi de puţin, ci înflorise din cauza urii, se afla în picioare în vestibulul de la intrare, urmărindu-l din priviri pe Cel-bărbos, Sângerosul, Cel-iubit-din-cale-afară, cel ce până la urmă sosise Acasă, cum se plimba prin bezna din curtea din faţă.

— Mai e ceva de făptuit? întrebă el cu voce cleioasă. Nu-s aici, acum călătoresc, sunt pe cale de a mă porni pe mare. S-a isprăvit?

— Fiica lui Dolios, începu ea. Tocmai a născut fiica lui Dolios.

O privi cu o expresie tâmpă. Lumina din interiorul megaronului se aşternuse pe chipurile lor. Îşi ridică mâna, cea mai vătămată, cea mai hâdă dintre cele două, şi-şi zvântă fruntea.

— Mă aflu într-o călătorie, repetă el. Trebuie doar să-mi iau rămas bun de la câteva persoane, înainte de a mă porni la drum. Vreau să dorm, vreau să pribegesc în somn. Vreau să fiu curat. Pe fiica lui Dolios n-o cunosc.

— Mult rău a pricinuit, zise Euriclea. Ea şi pruncul ei vor pricinui mult rău.

— Eu mă aflu într-o călătorie; spuse el, încă o dată. Nu cunosc pe nimeni care să-mi fi făcut rău. Nicio fiinţă aflată-n viaţă. Nu cunosc niciun copil care să-mi fi pricinuit rău.

— Mă voi ocupa eu de treaba asta, rosti Consumatoarea, Doica-şefă. Îi voi porunci lui Dacriostatos să rezolve situaţia. Doamna doreşte ca fata şi copilul să fie izgoniţi din casă, din lumea celor neprihăniţi.

— Interzic... începu el.

— E prea târziu, Stăpâne.

Se îndoi din mijloc, scrutând chipul bătrânei.

— Da, prea târziu, zise. Şi pe urmă n-am timp să mă ocup şi de asta. Sunt pe cale de a porni într-o lungă călătorie, către soare-apune.

Bătrâna clătină din cap; îi zâmbi cu un zâmbet devotat,

— Călătoria ta s-a isprăvit, copilul meu; corabia a fost trasă pe ţărm, pentru toată iarna. Am pregătit o baie, iubite Stăpâne.